ANTON GAGIU

CIUMA ROŞIE

Editura Ministerului Administraţiei şi Internelor
2003

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României
GAGIU, ANTON
Ciuma roşie/Anton Gagiu. – Bucureşti: Editura Ministerului Administraţiei şi Internelor, 2003
ISBN 973-8307-37-6

821.135.1-31

Redactare: Romică MOISE
Tehnoredactare: Neli TÂRŢĂU
Coperta: Carmen TUDORACHE
grafician Lavinia DIMA

Tipărit la Tipografia Ministerului Administraţiei şi Internelor

Dedic această carte fetelor mele Mirela, Roxana şi Andra şi tuturor celor care prețuiesc iubirea, libertatea şi viața.

CUVÂNT ÎNAINTE

Autor al mai multor lucrări de specialitate din domeniul ştiinţelor juridice, Anton Gagiu nu este la prima încercare literară. Cu câţiva ani în urmă, mai precis în 1999, a publicat romanele „Bariere“ şi „Gustul durerii şi al bucuriei“, în 2000.

De astă dată Anton Gagiu îşi extinde aria investigaţiei. Povestirea sa se desfăşoară pe două planuri – viaţa unui student devenit apoi profesor de filozofie în anii în care filozofia era redusă la materialismul dialectic şi istoric, iar al doilea plan, întâmplările de pe front ale tatălui său, soldat, apoi caporal, apoi sergent, într-un regiment de infanterie care participă la lupte din primele zile ale războiului.

Cine caută *aventura* în această carte, o va descoperi pe planul realităţii – studentul trăieşte câteva idile, are conflict cu unii profesori fiindcă refuza să accepte orbeşte „dogmele marxism-leninismului“, este supus unei încercări de intimidare şi de racolare de către securitate, ia viaţa în piept ca tânăr profesor într-un oraş necunoscut ... La fel şi soldatul, o rotiţă în marele angrenaj al războiului: se avântă în bătălie, în groapa morţii de pe câmpul de luptă, devine la un moment dat „specialist“ în incursiunile din teritoriului controlat de inamic, ia parte la atacuri şi la retrageri ...

Dar dincolo de aventura fizică, reală, un loc important îl ocupă în carte „aventura interioară“, procesul, minuţios, descins al devenirii personajelor. Atât studentul care-şi clarifică ideile şi-şi formează o filozofie şi o morală diferite de punctele de vedere oficiale (şi impuse!), cât şi ostaşul de pe front, care înţelege treptat rânduielile războiului şi caută să-şi depăşească spaima morţi, îngrijorarea pentru cei rămaşi acasă, dezamăgirile şi revolta pe care i le produc condiţiile grele ale frontului – cei doi protagonişti ai romanului parcurg un drum anevoios, dar în general ascendent, către o înţelegere mai limpede a propriei lor condiţii.

Aflat în prim planul acțiunii, tânărul student ne prilejuieşte cunoaşterea atmosferei din universitatea ieşeană a acelor ani, contrastele între profesorii obedienți față de regim şi cei care refuză să renunțe la principii şi-şi susțin, mai mult sau mai puțin fățiş, ideile, înfruntând, la rândul lor riscuri mai evidente sau abia sugerate. Venit acasă în vacanță, studentul ia cunoştință de atmosfera satului în primii ani ai colectivizării agriculturii, se înfruntă cu profitorii care smulg dreptul asupra pământului şi beneficiază pe nedrept de roadele muncii țăranilor din întovărăşire, încearcă – fără succes – să restabilească dreptatea şi morala într-o lume străină de aceste valori.

Pe de altă parte, fostul soldat şi-a însemnat în nişte caiete ascunse cu străşnicie întâmplările şi sentimentele de pe front, atât cât s-a priceput el, om cu carte puțină, însemnări despre care fiul, găsindu-le, socoteşte că e păcat ca ele să rămână înmormântate pe veci în ascunzătoarea lor şi riscând un conflict major cu tatăl său, hotărăşte să „prelucreze" însemnările, să scoată la lumină trăirile unui om aflat într-o situație limită: soldat în prima linie.

Prin punctele de vedere originale pe care le aduce în fața cititorului, prin înfățişarea realistă a unor momente din viața frontului şi a tineretului universitar, cartea lui Anton Gagiu constituie o lectură interesantă, nu rareori plină de învățăminte. Aşa cum trebuie să fie o *carte bună.*

Ion Aramă

Moto:

Ai parcurs cu ochii mii de cărți,
Mii de kilometri sub picioare,
Şi ale vieții nevăzute părți
Le-ai citit în razele de soare.

Grigore Grigore (un prieten poet)

Capitolu

Sala de examen mă apăsa asemeni unei greutăți imense. Nu, nu mai ştiam de emoții, o durere subțire, electrică şi acută, imediată şi, totuşi, prevăzută mă strângea în chingile ei. Dar cine nu avea emoții? Emoția devenise ceva palpabil, material, de parcă ea, emoția, ştia că mă aflam la examenul de filosofie. Da, admiterea la facultatea de filosofie din Iaşi; unsprezece locuri şi douăzeci şi doi de candidați pe un loc! De aceea îmi spusese tata când mă pregăteam să termin liceul:

— Măi, Pavele, şi ce spui tu! Vrei să dai la facultate?

— Da, tată, aş vrea, că de aia mi-am tocit coatele pe băncile şcolii.

— Şi, ia zi, mă, unde vrei să dai?

— La filosofie, am răspuns scurt.

— La filosofie? a repetat tata ca şi cum nu auzise bine. Păi … de ce, mă, acolo? Vrei să-i înveți pe ăştia să-mi ia mie pământul? Să vii să-mi spui tu apoi de ce trebuie ca pământul meu să-l folosească ai lui Butoi, care n-au nici după ce bea apă?

Îmi spusese toate astea cu năduf, apăsat şi rar, ca să înțeleg bine.

— Tată, filosofia nu se ocupă de pământ, am spus.

— Mă crezi prost, ai? Tu-ți grijania mă-ti! Ştiu şi eu că nu se ocupă de pământ, dar nu ea dă idei celor care fură pământul?

Recunosc, m-a pus în încurcătură, nu ştiam ce să răspund, cam aşa era, nu?

— De ce nu te faci, mă, inginer? a continuat tata, să construieşti o casă, un pod, un drum, să se vadă ceva după tine. Ideile nici în capul tău nu vor rămâne.

— Tată, eu pentru filosofie sunt pregătit şi la filosofie merg, am spus scurt, ca să curm discuția.

— Mergi, mă, mergi, dar să nu vii la mine cu coada între picioare, că n-ai din ce să trăieşti, pentru că nu-ți dau nici măcar o traistă ca să-ți cari ideile.

Acum, în sala de examen, am avut timp să mă gândesc la ce mi-a spus tata, atunci, nu cu mult timp în urmă. Eram câte unul în bancă, am avut timp să trag cu ochiul, să văd atmosfera: toți erau aplecați asupra condeiului şi a colii de scris. Filosofia lui Descartes, metoda lui Leibniz, Kant, Voltaire, dialectica lui Hegel, erau temele printre care trebuia să mă plimb pentru a răspunde la subiect.

Scriam cu înverşunare, cu dorința omului de a spune tot ce ştie, să se vadă cât este de profund, pe soluție cum se spune. Stiloul parcă mergea singur, mâna era condusă doar de ideile „filosofice", vorba lui tata.

Am ieşit de la acel examen cu regretul că nu l-am ascultat pe tata, să mă fac inginer, deşi cu matematica şi fizica eram paralel. De ce gândeam aşa? Pentru că am privit în jurul meu şi am văzut de cine erau aşteptați cei care au dat examen cu mine: de părinți, rude, prieteni, unii erau aşteptați chiar cu maşini, iar eu, Pavel Minciună, copilul de țăran din Bărbăteşti, voiam să mă avânt în această lume cu mintea trează şi cu mâna goală. Nu mai puteam da însă înapoi, nu mă puteam întoarce la tata, fie el şi veteran de război, să-i spun: „Tată ai avut dreptate, n-am ce face cu filosofia, ea e pentru idealişti; aş putea rămâne să-ți păzesc caprele, ce zici?" Trebuia să depăşesc momentul şi să mă concentrez asupra a ceea ce aveam de făcut. Unul dintre cele unsprezece locuri, clar, trebuia să fie pentru mine. Şi mai gândeam că ar fi de domeniul incredibilului, dacă eu, peste câțiva ani, cu ideile mele îi voi „fura" pământul lui tata.

A urmat examenul la psihologie; uf, Doamne, ce examen! Psihologia asta parcă era făcută să te scoată din minți: caracterizați trăsăturile comportamentului uman, tipuri de temperament, analiză, legătura dintre psihic şi acțiune. Nu ştiu de ce îmi amintesc toate astea, pentru că acum parcă mi-e frică să mă gândesc la ele, dar au intrat în mintea mea şi mi-am irosit memoria programând-o veşnic pentru aducere aminte. Şi aici am scris cu înverşunare, cu dorința omului de a scăpa de povara pe care o

transportă. Examenul este ca o ardere interioară, atunci când ai ce să spui; dacă nu ai ce spune, este asemeni unei torturi, care-ți omoară ultimii neuroni rămaşi în viață. Cum se spune, eram pe subiect, adică puteam face exact conexiunile care se cereau. Am făcut o pauză să-mi odihnesc ochii şi m-am uitat în sală. „Oare cu cine, cu care figură voi fi coleg, dacă ...". N-am terminat gândul pentru că mi-a fost frică să merg mai departe, da, mi-a fost frică chiar să spun că voi fi unul dintre cei unsprezece norocoşi care vor ajunge studenți la filosofie. N-am găsit totuşi nici o figură interesantă să-mi atragă atenția sau, mai mult, să mă fascineze; erau numai figuri comune.

Am terminat tratarea subiectului înainte de a expira timpul, după care am plecat să colind străzile Iaşiului, acest oraş provincial înşirat pe şapte coline, ca Roma antică, plin de cultură, de istorie, cu aerul curat şi tainic al oraşului care povesteşte ceva trecătorului. Nu departe de sala în care susținusem examenul era parcul Copou, cu imperialul tei al lui Eminescu. La acea oră de seară, în mijlocul verii, parcul era aproape plin de tot felul de suflete. Am găsit un loc liber pe o bancă, chiar în fața parcului, şi o clipă am avut senzația că eu, fiul de țăran din Bărbăteşti, sunt poetul de pe soclul de alături, în carne şi oase, şi că văd în acel arbore existența întreagă, cu toate durerile şi clipele ei de bucurie. El, arborele, fusese martor la multe evenimente petrecute în preajma lui: acolo, înrădăcinat, cu ochii ațintiți spre cer, s-a lăsat privit şi admirat de atâtea generații, l-am invidiat pentru lipsa lui de suferință, pentru că a rămas imperturbabil, puternic şi nepăsător la trecerea timpului. O clipă m-am văzut acolo, în fața acelui martor, fără grai, poetul îndrăgostit de natură, de frumos, de esență, şi am gândit că trecerea omului prin viață e o minune, o minune pe care o primeşti de la Dumnezeu, aceea de a purifica şi îndrepta, de a te purifica şi a te îndrepta permanent, pentru că perfecțiunea este o finalitate divină, iar geniul uman este doar o cale spre perfecțiune. M-am simțit aşa de important pe banca aceea din parc, încât eram gata să strig că eu am descoperit una din tainele filosofiei, deşi nu era adevărat.

Au urmat două zile de pauză, apoi examenul oral, „legile dialecticii lui Hegel" şi „extrageți spiritul filosofiei lui Kant din

critica raţiunii pure“, două subiecte, două pagini goale de încercare. Am depăşit dificultăţile, dar oricum aveam nevoie de notă mare pentru că la asemenea concurenţă ultima medie cu care se putea intra ar fi putut depăşi nota nouă. În momentul în care m-am prezentat în faţa comisiei, dintr-o dată am avut revelaţia unei panici nebănuite, aceea că nu pot trece barierele destinului, că nu pot învinge soarta feciorului de ţăran. La primul subiect nu am fost întrerupt, doar un profesor cu părul rar şi cărunt şi cu mustaţă rebelă clipea de fiecare dată când terminam fraza. Am crezut că doarme cu ochii deschişi, iar intonaţiile mele îl trezeau la realitate. La subiectul doi a fost mult mai greu; spiritul lui Kant este complex, plin de tentaţii nebănuite, de o profunzime pe care nici un filosof de profesie nu o poate distinge, darămite un începător ca mine. Am fost întrerupt de mai multe ori, de fiecare dintre cei trei profesori examinatori, până am înţeles de ce: voiau să vadă dacă am pătruns mesajul lui Kant în „Critica raţiunii pure“, dacă am reuşit să mă apropii de el. Nu ştiam dacă am convins, deşi eram sigur că răspunsurile mele erau... pe soluţie. „Tinere, ai nota 9,66“ mi-a spus profesorul cu mustaţă rebelă.

Aşa am ajuns student la filosofie. „Acum, tată, ai să vezi cum o să-i învăţ eu pe ei să-ţi ia pământul, pe care tu spui că l-ai muncit cu trudă“, gândeam eu în glumă, pentru că alta era filosofia mea de viaţă.

M-am întors în satul meu încoronat de laurii succesului. Eram tipul de om pe care succesul nu-l îmbăta, succesul era ca o treaptă urcată unde odată ajuns faci un popas pentru odihnă, pentru odihna sufletului şi a spiritului, eu înţelegeam viaţa ca pe o înşiruire de urcuşuri, unde uneori te mai poticneşti, alteori mai aluneci dar mereu trebuie să priveşti înainte şi să aştepţi să culegi roadele. Trecerea prin viaţă nu trebuie să fie doar o trecere biologică, ci şi una spirituală, adică după tine trebuie să rămână un fel de a fi, de a gândi, de a acţiona, o tipologie umană, care difuzată, făcută publică, să atragă, să producă, să stârnească interes şi căutare, să devină model. Modelul uman este o construcţie etică, dar şi estetică, este o adâncire a unei trăiri de durată, în viaţa mea de până acum am văzut şi am cunoscut modele şi dintr-o parte şi în alta, adică şi modele bune şi modele

rele (există şi aşa ceva). Modelul rău este ca o necesitate, el trebuie să fie prezent pentru a da culoare existenței. Răul necesar este un factor de reglaj al existenței umane. M-am umflat în pene pentru că eram primul student la filosofie din satul acela de sub munte, dar mi-am păstrat linia de conduită obişnuită. „Un om rău este un om neadunat, adică e un om care se comportă necorespunzător conceptului său sau menirii sale, dar nimic nu poate exista cu totul lipsit de identitatea conceptului cu restul. Chiar şi răul şi neadevărul există numai în măsura în care realitatea lor corespunde în vreun fel sau în vreo măsură oarecare conceptului lor“, aşa grăia Hegel în logica sa. Începând să trăiesc filosofia mergând sau privind cerul în imensitate, pentru că fie filosofia este permanent o întrebare cu mai multe înțelesuri, de unde, cum, de ce, încotro, până când? Toate sunt întrebări filosofice şi naşterea – viața – moartea ca trilogie existențială tot filosofie este, pentru că fiecare are mai multe întrebări la care nu poți răspunde sigur, deşi eşti convins că acela e răspunsul pe care l-ai rostit tu.

Aş fi dorit să mă întâlnesc cu foştii mei colegi de liceu, cu aceia care considerau ideea unui examen de admitere la filosofie o nebunie. „Şi ce ai să faci cu filosofia?“ urma invariabil întrebarea. „Să-i înveți pe politicienii de azi să construiască o societate egalitaristă?“ îmi spunea Adriana când eram numai noi doi. „Nu, îi răspundeam, vreau să-i dezvăț să se mai creadă ei buricul pământului.“ A gândi social, „a înțelege viața“, vorba lui J. J. Rousseau, nu se învață la şcoală, nici o şcoală din lume nu te poate învăța cum să trăieşti, ea îți oferă neprevăzutul, adâncul şi vârful, culmea sau un nesfârşit platou, unde nu găseşti direcția cea bună.

„Omul este un scop în sine“, o spune L. Feurbach.

Şi eu eram un scop în sine şi eu cântam adevărul existenței, esența ei. În acele vremuri tinerii satului ne adunam seară de seară în perioada vacanțelor pentru liceeni şi … trăiam clipele entuziaste ale tinereții. Locul de adunare era un cămin cultural îmbătrânit, dar utilizabil, cu o bibliotecă cu vreo trei mii de volume, de unde de mult nu mai aveam ce împrumuta, o sală de spectacole, aici o dată pe săptămână vedeam un film artistic cu un leu şi douăzeci şi cinci de bani. Şi apoi tinerii aceia aveau în ei acea exuberanță a neîmpăcării cu lumea, a viitorului văzut în roz, a gândurilor

măreţe care degajau o siguranţă ce contrasta sigur cu realitatea imediată. Grupul era format din mai mulţi băieţi şi mai puţine fete, pentru că puţine erau fetele satului care încercau viaţa şi chemările ei în altă parte: Iulia, Cristina, Luminiţa, Angela, Mirela, Doina, Lia şi Doru, Gogu, Cornel, Ionel şi încă mai mulţi, dar memoria s-a tocit în privinţa numelor care mi-au colorat adolescenţa.

Reuşita mea la filosofie era privită de acest grup ca pe o escapadă în urma căreia reuşeşti să evadezi din normal. „Şi ce o să faci tu cu filosofia?“ m-a întrebat Lia care mai întotdeauna încerca să ia pe cineva peste picior. „Am să învăţ oamenii să gândească constructiv, să înţeleagă ce se petrece în jurul lor“, am răspuns, fiind convins că o întărât cu asemenea răspuns. Ca vârstă era puţin mai mare decât mine, altfel spus „unsă cu toate alifiile“ cum spuneam de obicei în multe privinţe. „Unde, aici în Bărbăteşti?“ a întrebat. „Nu, scumpă domnişoară, am răspuns eu galeş, oriunde, pentru că oriunde oamenii au nevoie să fie învăţaţi. „Păcat, a continuat ea, că în satul acesta avem o statuie, una a eroilor, căci sigur ar fi fost a ta pe soclul acela!“. Am zâmbit şi dacă nu aş fi cunoscut-o aş fi crezut că vorbeşte serios, dar era tot o încercare de-a ei de a fi spirituală. Mă aşteptam ca reacţia lor să fie alta, să mă felicite, să mă îmbărbăteze, nu să mă atace mai mult sau mai puţin subtil, era ca un început pentru mine, când undeva alături încolţea invidia şi creştea asemenea unei pălămizi care, dacă nu eşti atent la cea mai mică mişcare, îţi lasă urmele în tălpi.

Ce mai rămăsese din vara aceea mi-am propus să o petrec cufundându-mă în lectură, cum făceam de obicei atunci când eram lovit de împrejurările vieţii ... Lectura însemna să merg iarăşi la biblioteca mea, să caut ceva nou, sau să reiau alte lecturi care mi-au fost dragi şi care aveau aceeaşi culoare ca a sufletului meu, aşa mi-am dat din nou întâlnire cu Balzac, Maupassant, Stendhal. Această întâlnire mi-a ocupat mult din timpul pe care-l numeam liber, deşi de multe ori tata mă gonea la treburile prozaice, spunându-mi aceeaşi deviză de fiecare dată, „pâine fără muncă nu există“, şi eu eram convins de asta, deşi cunoşteam destule exemple în care se întâmpla şi invers. Nici chiar el, tata nu se omora cu munca, care devenise un fel de anexă la arătatul cu

degetul. Era omul care nu se grăbea niciodată, cred că nici atunci când a simțit focul ruşilor la spatele său în război nu s-a grăbit, „festina lente", proverbul latin i se potrivea de minune.

— Şi zici că ai reuşit măă, la filosofie? m-a întrebat el rar şi apăsat.

— Da am reuşit, am răspuns scurt încercând să evit o nouă discuție cu el despre filosofie.

— Ai cheltuit toți banii? Dar orice era îl interesau banii pe care mi i-a dat ca să mă prezint la examen.

— Dar câți mi-ai dat de tot mă întrebi de bani, câteva sute de lei? am încercat să mă revolt ca să mă lase în pace.

— Câți voiai să-ți dau măă, câteva mii? Nu vezi că pentru orice treabă în gospodărie trebuie să plătim, sau tu din cauza filosofiei nu mai vezi asta?

— Ba văd, dar nu sunt numai eu în casa asta, nu?

— Pe cine să pun măă la treabă? Pe maică-ta care abia se târăşte prin curte? Pe cine? Surorile tale sunt la casa lor, au şi ele treburile lor, pe fratele tău? El e plecat din primăvară până toamna la munte (aveam un frate cioban). Ei, cine a mai rămas? a întrebat aşa ca să mă determine să gândesc ca el.

— Tu şi cu mine, am răspuns scurt, fiind convins că nu acesta era răspunsul pe care-l aştepta.

— Măi băiete, tu vrei să mă superi rău de tot, a spus apăsând pe cuvinte ca să-mi intre bine în cap, eu te-am crescut pe tine, nu tu pe mine, pentru câte am făcut până acum trebuie doar să stau pe prispă afară şi să privesc în zare.

Casa noastră era aşezată pe un deal de unde îmi deschidea o panoramă deosebită: în față puteai privi până la orizont dealurile mari care străjuiau satul dinspre nord şi văile în care erau ascunse casele gospodarilor, în spate orizontul era mult mai departe la zeci de kilometri unde munții se ridicau la cer, ridicând parcă o perdea de frumusețe îmbătătoare, cu vârfurile lor golaşe, parcă tunse de foarfeca unui meşter iscusit, cu brâuri de păduri mai la poale, ce încingeau munții într-o horă fără început şi fără sfârşit. De la munți încoace, spre ochii privitorului se conturau văi şi dealuri domoale, cu fânețe şi păduri, o frumusețe de basm şi gândeam că locurile acelea mirifice mă făcuseră pe mine filosof, pentru că filosofia este o încântare a ochilor minții de către ceea ce te înconjoară.

Tata, tata avea filosofia lui, credea că alții trebuie să muncească pentru el, pentru că la peste şaizeci de ani ai lui trebuia să trăiască din munca altora. Voiam să încerc o purificare a spiritului meu lovit acum de atâtea necunoscute şi am început să umblu în bibliotecă, să scormonesc după o lucrare care să mă purifice, să-mi redea speranța încrederii în propriile forțe, am căutat şi am găsit în biblioteca mea de câteva sute de volume, o carte pe care n-o citisem „Punct şi contrapunct" de Aldous Huxley. Întrucât curentul electric era pe drum şi nu ajunsese încă în satul meu, citeam la lumina unei lămpi cu petrol: ziua munceam la ordinul lui tata, iar noaptea citeam cu înverşunare până când adormeam cu cartea pe piept. Am găsit în Huxley un prieten pe care l-am înțeles şi l-am lăsat să mă înțeleagă adâncindu-mă în lectura lui.

În câteva zile am terminat cartea şi am pus-o înapoi la locul ei în bibliotecă atunci mi s-a părut că aranjamentul cărților pe rafturile acelea vechi nu este cel mai potrivit şi am dorit să le aranjez altfel.

Am luat un teanc dintre ele când ... din spatele lor a căzut un caiet gros cu coperți cartonate. Îl deschid şi înmărmuresc: Grigore Minciună, „Însemnările unui soldat din războiul contra sovieticilor". Caietul era gros şi scris de multe ori cu creionul şi foarte puțin cu cerneală, aceasta se decolorase. Tata cu patru clase ale lui, scrisese aproape un caiet de câteva sute de file. Desigur, era scris stângaci, cu multe greşeli, dar era scrisul lui tata.

*

Pământul se zguduia din toate încheieturile, loviturile artileriei cădeau precum grindina. Şi cerul era întunecat, norii grei de praf, de fum se strângeau în cercuri, apoi iar se împrăştiau ca imediat să revină şi să sugrume razele soarelui. Zgomotul loviturilor era atât de puternic încât se transformase într-un vuiet continuu, macabru, asurzitor, dureros. „A început pregătirea de artilerie" gândea soldatul Grigore Minciună, în adăpostul lui din tranşeea de pe dealul Măgura. „În curând vom ieşi de aici şi vom merge spre ... moarte". În gândurile lui sfârşitul era veşnic prezent

ca înghițitura de pâine pe care o lua dimineața din sacul de merinde, uscată, cu miros rânced, dar care domolea chemările stomacului. Grigore Minciună nu mai ştia nici în ce zi era, dar ce importanță mai au zilele în război? Ce deosebire este într-o zi de duminică şi una de marți? Nici una. În război zilele sunt doar nişte găuri de lumină prin care mai ai bucuria, singura bucurie de a mai vedea lumina soarelui.

„Când am trecut Prutul?“ se întreba soldatul Grigore Minciună. „Ieri?“ „Alaltăieri?“ „Nu, acum cinci zile eram la Bârlad, deci acum trei zile l-am trecut.“ Aceste gânduri erau şi ele tulburate de zgomotul asurzitor al artileriei care parcă spărgea timpul cosmic, mii de cascade se aruncau în gol, cuprinzând în mişcarea lor vârtejuri de aer pe care le ucideau cu plescăitul limbilor de apă. N-a ştiut Grigore Minciună cât a durat pregătirea de foc a artileriei, nici câte ciocane a însumat aceasta, a auzit doar semnalul de atac al comandantului de pluton, plutonier Vasile Borşan: „La atac, înainteeeee“, era un înainte care parcă nu se mai termina. A țâşnit şi el ca şi ceilalți soldați cu arma strânsă la piept, cu bocancii care se umpluseră printre crăpături cu pământ, cu capela de postav trasă pe cap până peste urechi, că doar l-o apăra de zgomot, cu celelalte materiale atârnate de el de parcă era un pom împodobit: portîncărcător, lopată mică, mască de gaze, grenadele, sacul de merinde, sacul de spate. Era primul atac din viața lui, prima încleştare cu moartea, avea doar patruzeci de ani, lăsase patru copiii acasă, dar nu se gândea la ei acum, se gândea la el. „Voi mai apuca ziua de mâine?“ gândea în sinea-i. Cum să nu te gândeşti la aşa ceva, când mergeai cu pieptul dezgolit spre ... doamne, spre viață sau spre moarte. Între tranşeea trupelor noastre şi cea inamică, era un câmp deschis care se deschidea după dealul Măgura, urmau apoi mai multe drumuri care se întretăiau şi dincolo de ele era el, inamicul care-i aştepta cu o ploaie de foc. Mai mult de o mie de metri trebuiau să meargă în pas alergător. Începuse să tune şi artileria sovietică, mitralierele lor de pe flancuri făcea pârtie printre trupele noastre, pământul sărea de lângă Grigore Minciună muşcat de obuze, de gloanțele mitralierelor, pânze de fum uneau pământul cu cerul. Se mai trântea la pământ din când în când, şi gândea că încă a scăpat cu

viață, când mai încetau răpăiturile, iar mai făcea un salt, apoi iar lua pământul în brațe, pentru că doar acela era singurul lui aliat, singurul prieten, sprijin, ocrotitor, doar el, pământul. În stânga lui, era Gherase, un soldat din Vlaşca, rotofei, deşi din câte povestea, trăia într-o sărăcie lucie, dar nu bogăția sau sărăcia îl face pe om slab sau gras, şi plecase la război doar cu gândul că va mai apuca să-şi vadă încă o dată sărăcia. Un obuz explodase în fața lor la câteva zeci de metri, aproape instantaneu amândoi s-au aruncat la pământ, o ploaie de bulgări au căzut peste ei. Minciună avea pământ şi în gură, Gherase îşi unise chipul cu țărâna încât aceasta căpătase cu sudoarea forme ciudate pe fața sa. Dar erau în viață, undeva mai în față pe un soldat gloanțele unei mitraliere l-au secerat pur şi simplu de la brâu, încât l-au transformat într-o masă diformă de carne, cu ceva urme umane, ochii acelui soldat au mai clipit încă o dată apoi s-au închis pentru totdeauna. Nu mai ştia unde este comandantul de pluton sau dacă mai este, Grigore Minciună ştia doar că trebuie să rămână în viață şi că, dacă mai aleargă o mie de metri şi gloanțele sau obuzele se îndură de el, e posibil să mai trăiască până mâine. Doamne, plecase la război! Şi a lăsat el pământul lui care-i hrănea familia, grădina de pomi pe care-i îngrijea ca pe propriii copii, fântâna cu care vorbea adesea, casa aceea din vârf de deal de unde privea prin tot satul cum se trezeşte sau cum amorțeşte, potecile pe care tălpile lui le-au călcat de mii de ori. Apoi erau copiii, trei fete şi un băiat, care-i aduseseră mici bucurii dar şi necazuri pentru că e greu să creşti patru copii doar cu brațele tale şi cu roadele pământului şi venise chemarea la oaste. Petecul acela de hârtie îl primise senin, deşi o teamă imensă i se cuibărise în suflet pentru că ar fi putut însemna condamnarea lui la moarte. În acel bilet uzat scria: „În ziua de 10 martie 1941 vă prezentați la U.M. ... Râmnicu Sărat ...“ parcă era semnată condamnarea la moarte sau plecarea spre veşnicie. Aşa începuse primăvara acelui an pentru Grigore Minciună pe care o considera ultima, deşi dorea să tragă de sfoara vieții pentru a rămâne la suprafață. Încă un obuz s-a spart mai departe de el zguduindu-i până şi măruntaiele, iar o ploaie de pământ l-a năpădit, parcă şi pământul se rupea în zdrențe la fiecare lovitură. Se apropia de tranşeele inamice, trebuia pusă baioneta la armă,

urmau aricii de sârmă ghimpată, caprele, câmpurile de mine, tranşeele şi el ... inamicul, pe care-l ghicea acolo înfricoşat aşteptând încleştarea. Grigore Minciună nu fusese în viaţa lui un om iute, ager, sprinten, prietenii lui mai glumeau spunând „până duci tu îmbucătura la gură vine cioara şi ţi-o ia din mână." Dar Grigore aşa era şi nu putea fi altfel, pentru el era valabil un singur proverb „câinii latră, ursul trece"... Dar aici? În iadul acesta mai putea fi aşa? Niciodată Grigore nu a alergat ca acum, n-a muşcat din pământ, nu l-a îmbrăţişat pentru că era vorba de a rămâne în viaţă, supravieţuirea nu e un dar, e o luptă, ea înseamnă priceperea de a te apăra de primejdii. Dar cum să te aperi doamne în infernul acesta? Când moartea te pândeşte la orice pas, în orice clipă să te răpească, când nu rămâne piatră pe piatră, când chiar el, pământul în fiecare moment este omorât de mai multe ori.

Geniştii au reuşit să creeze culoare prin câmpul de mine şi printre celelalte obstacole, acum puteau lovi limita dinainte a apărării inamice. Au primit ordin să arunce grenadele. Nici nu s-a uitat unde aruncă, dar a azvârlit o grenadă în faţa sa atât cât l-au ţinut puterile, apoi s-a trântit la pământ şi iar a mai muşcat o dată din el, iar a mai aruncat o grenadă, ultima, după care a urmat tranşeea. A văzut acolo doar uniforme, n-a văzut chipuri, doar uniforme care căutau un refugiu din faţa morţii. Nu trăsese nici un cartuş până aici şi nici aici nu avea cum să tragă, era prea aproape acum. A izbit cu baioneta o dată în stânga, o dată în dreapta şi a scos un răcnet inuman, de animal încolţit. Nu ştia ce a spus, dar voia ca răcnetul acela să însemne ceva, nu de spaimă ci de uşurare. A doua lovitură a izbit pieptul unui militar. Nu s-a mai uitat nici în stânga nici în dreapta, a sărit înainte, Gherase nu mai era lângă el, acum flancurile lui Grigore Minciună erau acoperite de alţi soldaţi, de alte plutoane. Plutonierul Borşan cine ştie pe unde era şi el acum, dacă mai era pe undeva. Au urmat alte tranşee, iar a izbit, a scos răcnete şi a mers mai departe. Nu-l mai impresiona câmpul de luptă plin de trupuri sfârtecate, de echipament, de maşini fumegânde, de sârmă ghimpată şi capre şi multe, multe tranşee. Voia doar să fugă, să meargă tot înainte, să izbească, să strige şi ... să rămână în viaţă. Nu ştie cât a durat atacul, nici când a început, el totdeauna a citit ora după soare şi după stele. Trecuse

de prânz, inamicul se retrăsese mai în adâncime, după ce lăsa pe câmpul de luptă mulți morți, răniți sau prizonieri.

De când se crăpase de ziuă au tot fost cu arma în poziție de luptă. Era obişnuit însă cu efortul, dacă nu la aceeaşi măsură cel puțin atât cât putea să ducă.

Toată averea care o avea, cinci hectare de pământ, o moştenise de la părinții săi, nu adăugase nimic la ea dar nici nu o micşorase şi aşa întreagă voia să o lase moştenire copiilor săi dacă va mai apuca. Pe 22 iunie 1941 se afla în tabăra de la Murgeni, acolo primise unitatea lui ordinul să treacă Prutul „Vă ordon să treceți Prutul!" aşa suna ordinul dat de General, scurt, dar cu trimitere exactă către reîntregirea ținuturilor româneşti. Foarte mulți din ostaşii care erau în tabăra aceea s-au bucurat, iar el țăranul din Bărbăteşti se străduia din răsputeri să se detaşeze de frica aceea determinată de un pericol imediat şi inevitabil, făcea eforturi să pătrundă doar momentele foarte apropiate ale trăirii sale pentru a nu fi cuprins iar şi iar de valuri de teamă care topeau bărbăția din el.

Grigore Minciună era tipul de țăran ursuz, închis în el, foarte cumpătat în tot ce făcea, posesiv din cale afară şi cu obiceiuri pe care şi le construise cu migală în existența sa şi la care nu voia să renunțe cu nici un chip. Era opusul soției sale Sofia, iute, harnică, meticuloasă, de o isteține înflăcărată, veşnic absorbită de realitatea treburilor gospodăreşti. Sofia era tipul de munteancă care doreşte să facă totul durabil, pentru totdeauna şi nu cu jumătate de măsură.

Fusese primul atac la care participase, câte vor mai urma! Ajunseseră pe malul unui pârâiaş, când s-a primit ordin să înceteze atacul şi să rămână pe pozițiile cucerite. Şi în stânga şi în dreapta sa nu erau fețe cunoscute, nu erau din plutonul lui, undeva mai departe pe dreapta erau doi soldați din plutonul său, Vasile Cenuşă şi Ion State. Îi ştia bine, îşi povestiseră unul altuia viețile. Unde este Gherase? L-a căutat cu privirea, Gherase, soldatul rotofei, nu era nicăieri, pentru moment lui Grigore Minciună i-a amorțit inima. „Mâine poate, altcineva mă va căuta pe mine" şi-a zis. Dar cine să îl caute pe el? Era singur din Bărbăteşti în această unitate, zece bărbați plecaseră din sat în

aceeaşi zi cu el, dar toţi la unităţi diferite. Singur. Nici nu avea cine să dea o veste acasă dacă se întâmpla ceva cu el. Dar ce mai conta? Dacă nu mai era, nu mai era şi atât, vestea nu mai avea nici o importanţă pentru că tot rea era. Au primit ordin să sape adăposturi, oricând inamicul putea trece la contraatac şi trebuia să-i găsească pregătiţi. În război soldatul trebuia să fie ca o maşină, o maşină de luptă sau o maşină de făcut ceva, şi când doarme face ceva, se reface pentru o nouă luptă.

Energic, iute, nu fusese niciodată Grigore Minciună, acum era nevoit să fie; dacă rămânea în urmă în săparea adăpostului individual însemna să ajungă o ţintă uşoară pentru inamic.

A privit pe cer, soarele uşor se târa spre apus, acolo în direcţia în care era şi rostul lui. Era epuizat. S-a ordonat repaus, dacă inamicul nu a trecut până acum la contraatac însemna că nu o va mai face, poate la noapte sau mâine dimineaţă. Repaus de masă, cu pâine uscată, poame uscate, câţiva pesmeţi. A avut timp să privească acum împrejurimile, undeva, spre nord se zărea un sat, „Ciocana“, spune cineva, spre nord-est un orăşel probabil „Comrat“, zice aceeaşi persoană, un soldat mărunţel cu sprâncene groase, arcuite şi cu privire ageră, pesemne era un om instruit şi cunoştea geografia locului. Pentru Grigore Minciună începutul acesta era ca o tăietură de cuţit, adâncă, dureroasă şi neiertătoare. Viaţa unui soldat aflat pe front! Permanent în mintea lui era doar satul natal, cu cei dragi, patru copii. Oare am să-i mai revăd vreodată? se întreba în sinea-i. Numai Dumnezeu ştie! îşi răspundea singur asemeni unui ecou care uneori se întoarce mai vârtos decât a plecat strigătul.

Repausul se prelungea, se făcea aprovizionarea de luptă. Oboseala îl sfâşia, erau două săptămâni de când avea somnul redus la un sfert, aproape că-i tremurau picioarele, privirea i se înceţoşa, ar fi vrut să se sfârşească cât mai repede, un glonte sau un brand să-l liniştească definitiv. Nu a ştiut când a adormit rezemat de roata camionului care făcuse aprovizionarea. S-a trezit doar când şoferul a pornit camionul să plece.

A urmat adunarea companiei, era prima după o săptămână de lupte. Căpitanul Anghel Valerian, comandantul companiei, un

tânăr trecut uşor de treizeci de ani, mic de statură, robust, cu ținuta pe el în permanentă neorânduială, încât şi tresele care indicau gradul parcă-i erau aruncate pe umeri, le-a spus după ce a adunat compania în careu:

— Ostaşi, am izgonit de pe o parte din teritoriul patriei un inamic perfid şi periculos. Lupta noastră trebuie să continue până când ultima palmă de pământ românesc va fi liberă de cizma cotropitorilor bolşevici. Unii dintre noi au căzut, patria îi va menține permanent în galeria eroilor săi nemuritori, vor urma clipe grele pentru toți, dar nici un sacrificiu nu e prea mare când este vorba de apărarea patriei tale. Avem un aliat de nădejde, armata germană alături de care nutrim speranța că ne vom îndeplini visul. Vă cer disciplină, disciplină şi iar disciplină, a încheiat căpitanul scurta sa alocuțiune pentru a-i îmbărbăta.

După ce au fost încartiruiți în ziua aceea, Grigore Minciună a sperat că nu va mai apăsa pe trăgaci şi în urechi nu-i va mai răsuna zgomotul exploziilor. La miezul nopții însă, sovieticii au pornit la contratac după o pregătire scurtă de artilerie. Cerul era roşu-portocaliu, loviturile artileriei muşcau pământul, obuzele cădeau în adâncimea liniilor noastre şi doamne, era un zgomot! amestecat cu strigăte de durere, cu urlete, cu țipete, cu comenzi neînțelese, deşi toți stăteau pitulați în tranşee, cu fețele lipite de pământul umed şi răcoros, cu căştile trase până peste ochi. „În iad, aşa trebuie să fie" gândea Grigore Minciună. Sau poate mai rău. Sovieticii începuseră să atace pe flancuri, compania soldatului Minciună se afla pe centrul dispozitivului de apărare. Curios, atacau pe flancuri cu blindate, nu multe, câteva, în spatele lor în lumina lunii se zăreau infanteriştii. Au intrat în acțiune vânătorii de tancuri, compania lui Minciună aştepta ca inamicul să se apropie şi pe direcția sa. A apărut. Minciună i-a zărit în fața sa, târându-se spre tranşeele noastre, atât a apucat să strige „vin măăă!" şi a deschis focul, Zebeul său a început să scuipe ploaie de foc peste inamic. Deodată toată compania a deschis un val de foc de parcă nişte zăgazuri s-ar fi rupt şi s-ar fi slobozit. Inamicul pe moment a fost descumpănit şi a oprit înaintarea apoi după ce s-a recules, a ripostat. Pe flancuri blindatele înaintau şi ele, undeva la mai multe sute de metri pe stânga chiar atinseseră liniile noastre,

dar a fost doar un moment tactic pentru că blindatele noastre au venit din linia a doua cu repeziciune şi le-au obligat să refacă în sens invers drumul pe care-l făcuseră până aici.

Compania lui Minciună arunca acum grenadele, acestea muşcau pământul în față la treizeci, patruzeci de metri sfârtecând trupuri şi făcând pământul să se rupă în fâşii care împroşcau cerul. Inamicul a făcut cale întoarsă, acum alergau după el într-un zgomot asurzitor, şenilele tancurilor scrâşneau în stânga, şenile scrâşneau în dreapta, rachete roşii spărgeau cerul şi lumina calea atacului, trupuri verzui, cenuşii înfricoşate de frică, de spaima întunericului şi a morții fugeau în neorânduială, încleştării omeneşti şi supraomeneşti se profilau pe alocuri, unul cădea lovit de gloanțe, altul de foc, nu se mai deosebeau inamicii noaptea nici cu ajutorul lunii. Transformarea uniformelor în siluete nedefinite care se încleştau şi cădeau şi iar se încleştau, era un joc îndârjit pentru supraviețuire, pentru înfrângerea durerii, a spaimei şi a dorinței de a întoarce spatele luptei.

Soldatul Minciună îşi aminteşte noaptea aceea ca pe o noapte de vară în care te bați cu fantomele, loveşti, izbeşti, dar nu ştii pe cine şi te trezeşti deodată istovit şi epuizat pe marginea unei tranşei aşteptând ca lumina zilei să lămurească lucrurile. În fața lui, zorii se profilau spre orizont. Era istovit, o oboseală cleioasă îi curgea prin vene, ochii parcă nu-l mai ascultau. În stânga şi dreapta sa trupuri fără viață sau cu viață abia pâlpâind care aşteptau o fărâmă de odihnă creau un tablou sumbru, înspăimântător.

„Doamne cum o fi iadul? Şi de ce ne zdrobim unii pe alții, de ce trebuie să ne zdrobim? Ne-ai creat Doamne şi ne-ai dat chipul şi asemănarea Ta, de ce ne trimiți acum să ne sfâşiem uni pe alții? De ce să ne curmăm viețile? Arată-ne calea pe care o avem de urmat, Doamne!" Aşa se ruga soldatul Grigore Minciună acum, după ce scăpase cu viață din încă o încleştare.

Atunci când vezi moartea cu ochii de nenumărate ori, apropierea de Dumnezeu apare ca o deschidere a porții către mântuire. În mintea sa se unificau cerul cu pământul, cu durerea şi suferința sa, iar el soldatul Minciună era doar un punct mişcător care încă mai avea viață. Nu ştia ce va urma, nici nu-l interesa, nici

dacă va muri acum sau mâine, sau poate mai târziu, oricând gândea că aici trebuie să se întâmple, numai o minune îl mai putea întoarce vreodată întreg acasă.

A urmat o zi de odihnă pentru compania lui cât mai rămăsese din ea a fost scoasă din linia întâi şi trimisă undeva în spatele eşalonului doi de batalion pentru odihnă. Acum a văzut Minciună că încă mai avea comandant de companie. Căpitanul Anghel Valerian nici măcar nu era rănit, dar arăta de parcă o haită de luptă l-ar fi gonit.

— Soldaţi le-a spus căpitanul, folosiţi timpul de odihnă cât mai eficient, odihniţi-vă puţin că nu ştim ce ne aşteaptă mâine, poimâine, spălaţi-vă efectele şi iar ... odihniţi-vă.

Erau încartiruiţi într-un sat prăpădit cu uliţe acoperite de un praf gros, case insalubre, pustii, deşi populaţia de aici era românească, sovieticii au luat totul cu ei până şi copii, doar n-au mai apucat să-i de-a foc. Sătucul era o aşezare parcă uitată de lume, cu locuinţe numai din paiantă, majoritatea gospodăriilor fără curţi, dar unele aveau urme de garduri, semn că într-adevăr acolo au mai locuit şi oameni, în interior mai erau urme de mobilă distrusă sau pur şi simplu învechită, nicăieri însă nu găseai un pat sau o saltea. Minciună cu un soldat mărunţel, Răgălie din Vlaşca, căutau un puţ, aveau nevoie de apă pentru a-şi spăla trupurile sau poate doar să se răcorească. În arşiţa verii însă şi puţul (au găsit unul), era aproape secat, cu o găleată spartă au reuşit să adune ceva apă şi au simulat o baie.

După câteva ore de odihnă bune, ordonanţa comandantului se anunţă că trebuie să se prezinte la comandament.

— Soldat Minciună, am nevoie de dumneata pentru o misiune specială. Măi ia din companie încă cinci băieţi, alcătuieşti o echipă şi cercetezi două căi de pătrundere în apărarea inamicului. E ordinul generalului Dumitrescu.

— Dar domnule căpitan, eu ... a încercat Minciună să spună, nu sunt cercetaş, nu am pregătire pentru aşa ceva.

Valerian l-a oprit cu un gest:

— Nu ţi-am cerut părerea, imediat constitui echipa şi treci la executare, te infiltrezi pe lumină şi te întorci pe întuneric, n-am cum să ţin legătura cu tine, dacă până la miezul nopţii nu eşti

înapoi, nu mai contez pe tine. Ce mai era de spus? Scurt, clar şi precis. Pe cine să aleagă? În companie mai erau o mână de oameni, nici nu se mai putea numi companie. Dar avea ordin şi gata. Primul lucru pe care l-a aflat când a venit la armată a fost acela că ordinul e ... lege, iar pe timp de război ştia că însemnă neexecutarea de ordin, moarte curată, iar el nu vrea să moară aşa. I-a ales pe Răgălie, Gavrilă, Roşescu, Butur şi pe Ciucur, un individ negricios din Romanați care uneori plângea de frică, iar alte ori era în stare să se arunce şi în foc.

*

M-am oprit din lectura caietului cu „Însemnările unui soldat“ ... nu ştiu cât timp trecuse de când am început să-l răsfoiesc, dar mă captivase, nu l-am văzut niciodată pe tata scriind, apoi de ce l-a ascuns? Pe alocuri era scris şi cu creionul chimic, un creion pe care-l folosea la însemnarea lemnelor pe care le tăia. Mă gândeam, doamne cât de puțin îl cunoşteam pe tata, dacă nici până acum nu reuşisem să întrezăresc în el harul de povestitor. Apoi de ce nu o fi încercat să-mi povestească mie ceva, să mă încerce doar, iar mai departe vedea el cum acționa. Eram într-o mare dilemă, ce să fac, să-i spun că l-am găsit, să-l las la locul lui! sau să încerc să am o discuție cu tata? Trebuia să mă gândesc serios la lucrul acesta, deocamdată am pus caietul la loc. Trăiesc de douăzeci de ani lângă un om, sunt sânge din sângele lui şi nu-l cunosc nici cât să spun … ca pe un prieten. Mama o fi ştiind ceva? mă întrebam. Nu cred, îmi răspundeam singur. Sau cine ştie? Mama fusese cândva femeie energică, activă, aproape orice lucru îl făcea în fugă, dar acum era şubredă, bolnavă şi aproape că nu se mai bucura de nimic. Se împăcase chiar cu un sfârşit iminent, atât de iminent încât îşi făcuse şi coşciug pe care-l ținea sub pat. S-a bucurat când a auzit că am reuşit la facultate şi mi-a spus doar atât: „Băiatul mamii, ce o să faci tu pe acolo printre străini, cum o să te descurci tu, cine o să aibă grijă de tine?“ Mama tot mamă rămâne, indiferent ce ai face „Am să mă descurc mamă, sigur am să mă descurc“, am spus ca să o determin să se liniştească. „Da, băiatul mamii, noi suntem nişte oameni sărmani

şi simpli, acolo sunt copii de oameni mari, ce ai să simți tu când vei vedea cum trăiesc acei copii?“ Doamne, câtă dreptate avea! De multe ori am fost tentat să-mi fie ruşine cu părinții mei când eram la liceu pentru că erau nişte simpli țărani şi atunci când erau anunțate şedințele cu părinții încercam să găsesc un motiv plauzibil să nu-i invit, dar n-am făcut-o. Totdeauna mama a venit la şedințele cu părinții, avea în ea acea înțelepciune a muntencei care o făcea plăcută.

Trăia în ea acea mândrie pentru ceea ce făceau sau au făcut copiii ei, era parcă într-un fel de competiție cu tot satul şi cu toate femeile care aveau copii ca şi ea. În ultimul timp vorbea tot mai des de moarte, de parcă o văzuse undeva, de parcă-i spusese că vine. „Mamă îi spuneam nu mai vorbi de moarte, oricum ea o să vină pentru toți, nimeni nu e nemuritor, de ce trebuie s-o chemi?“ „Am trăit destul, mamă“ îmi spunea, deşi abia dacă avea şaizeci de ani era de aceeaşi vârstă cu tata. „Nu am să moştenesc eu lumea, băiatul mamii, şi apoi nu trebuie să vă fiu o povară, moartea e ceva firesc. Ştii că m-am aşezat în coşciug ca să văd cum voi arăta moartă?“ Mă înfricoşa, mă speria, „Dar cum aşa, am zis, ce înseamnă mamă asta? Să nu te mai aud că faci aşa ceva!“ „De ce să ne speriem de ceva care ne aşteaptă pe toți“ mi-a spus cu un aer anormal de firesc, de parcă atunci, în momentul acela, urma să se întâmple ceva grav.

Nu dorea decât atât „să aibă o înmormântare frumoasă“. Nu ştiu ce înțelegea ea prin „înmormântare frumoasă“, dar trebuia să mă străduiesc să-i ofer aşa ceva.

„Dar credința sau teoria că nu există altă viață decât aceasta de pe pământ, răpeşte oare oamenilor puterea lor cea mai nobilă, puterea de viață, dacă ea dobândeşte valoarea unei vieți unice, deci valoarea unui bun de neînlocuit?“ spunea L. Feuerbach în scrierile sale. Mama nu auzise de Feuerbach, dar avea filosofia ei, tăria de a vorbi şi a privi sfârşitul în față deschis, senin, ca şi cum ai privi ziua de mâine sau zorii, numai dacii noştri mai aveau atâta putere de a privi „moartea în față“.

Mai târziu am înțeles că mama privea sfârşitul ca pe o împlinire, ca şi cum munceşti mult timp la o operă şi-ți lipseşte ceva ca să o termini, şi deodată ai revelația împlinirii, găseşti în

mintea ta flacăra care o poate desăvârşi, care poate s-o împlinească. Viaţa ei zbuciumată, tulburată de multe, de foarte multe neajunsuri o călise, dar nu o dezorientase, îşi cunoştea menirea, misiunea pe care o avea prin existenţa ei.

Mama avea acea legătură ancenstrală cu tradiţia, nu ieşea niciodată din straiele ei ţărăneşti cu ie, cu fotă cu modele rustice şi la munca câmpului în acelaşi fel de straie rămânea îmbrăcată.

Eu eram ultimul ei copil, fetele ei plecaseră la casele lor şi eu aveam să plec acum, cu cine mai rămânea mama? Nici cel puţin cu speranţa. Poate doar cu coşciugul pe care-l ţinea sub pat şi despre care tata nu ştia. Sfârşitul îl privea ca pe un destin pe care-l cunoşti de mult, încă de la naştere, şi aştepţi doar ca el să se producă la un moment dat.

Parcă acum, când mai aveam puţin timp până să-mi încep viaţa de student, simţeam acea strângere de inimă că mă despart pentru mai mult timp de ceva care trăia în fiinţa mea cea tainică, mama. Era perioada de vară foarte încărcată în activităţi într-un sat de munte. Cositul fânului (nenumărate erau fânețele care se topeau în coasa oamenilor harnici), culesul fructelor, în special al prunelor din care majoritatea gospodarilor fabricau o ţuică minunată, îngrijirea altor culturi pe care multe familii le ademeniseră pe pământurile lor deşi nu prea le pria clima: porumbul, fasolea, mazărea.

Încercam să ţin pasul cu tata la cosit, deşi eforturile mele erau departe de a fi încununate de succes, vedeam iarba aceea crudă care îngenunchia în faţa coasei mele cu florile din ea, fiecare cu sensul şi frumuseţea ei, şi parcă le şi vedeam lacrimile ce-mi stropeau ghetele ca într-un fel de jale colectivă. Apoi pământul reavăn, mirosul de fân cosit creau acea atmosferă care trebuie să te lege definitiv de natură. Pe acele câmpuri pe unde natura explodase într-o frumuseţe ireală, auzeam acum ba cu strigăt, ba un tril de păsărele sau o coasă cum este bătută undeva, încât aveam impresia că natura i-a fost dată omului s-o rostuiască, să-i refacă an de an frumuseţea şi tainicul ei spirit. Tata mă îndemna mai blând sau mai apăsat, depinde de cât de în urmă eram rămas cu brazda „Hai filosofule, hai, că n-o să-ţi fie greu să dai coasa pe condei, dar până atunci, trage, trage!“ Ce puteam face? Trăgeam

cât puteam încât aveam impresia la un moment dat că pentru fiecare mişcare îți trebuie eforturi mari să-ți învingi neputința, lipsa antrenamentului îşi spunea cuvântul. Mai bine m-ar fi pus să ridic pietre de moară şi poate scăpam mai uşor. Din când în când îmi roteam privirea să admir acele creații minunate ale naturii, dealuri domoale sau mai rebele, văi râpoase sau păduri ce îmbrăcau creştetul altor înălțimi, aşa îmi roteam ochii de la Omul Mort la Ghiora, de aici la dealul lui Iacov sau Boierească, toate ținuturi pe care fiecare sătean le cunoştea ca făcând parte din geografia existenței lui.

De pe dealurile dimprejur dacă priveai spre centrul satului vedeai acel conac boieresc care se profila de pe o alee de unde mai mulți brazi maiestoşi împungeau cerul, conacul era punctul de reper alături de biserica satului, un monument istoric căruia edilii, şi nici autoritățile nu-i arătau respectul cuvenit. Apoi acolo, în centru, casele erau înghesuite unele în altele de parcă se luau la întrecere care să existe sau care să respire mai în voie, să ia mai mult aer, şi acel reper mi se părea doar el însuşi că este un univers sau un centru de existență divină. Doamne, şi îmbrățişam acele locuri cu dragostea unui om al locului care crescuse şi înflorise odată cu ele şi îmi ziceam „oriunde va fi sufletul meu, va rămâne veşnic aici". Comuniunea dintre sufletul meu şi acele plaiuri mirifice era deplină. Chiar după ce zi de zi, de dimineața până seara, purtam în nări mirosul de fân cosit, fiind aproape istovit, seara tot mergeam la şuietele obişnuite ale tinerilor. Într-una din seri am ajuns mult mai târziu decât de obicei, pentru că inițial am avut intenția să nu mai iau contact cu anturajul obişnuit, dar brusc m-am răzgândit şi chiar dacă se lăsase întunericul tot am plecat spre locul ştiut, biblioteca de la căminul cultural. În momentul în care am intrat pe uşă şi mi-am făcut apariția, aproape instantaneu toți au scos un „ohooo!". Era prezentă toată ceata obişnuită, dar atmosfera era foarte destinsă pentru că fusese „unsă" cu ceva lichior, aşa cum doreau fetele, băieții mulțumindu-se cu un coniac de slabă calitate.

— Cum, domnule un filosof mai şi munceşte? Credeam că numai gândeşte, a spus Doru, un hâtru care totdeauna aveai impresia că te ia peste picior.

— Ca să poți să gândeşti, trebuie să munceşti, am spus cu aerul cel mai serios.

Am observat atunci că Lia mă privea atent, aşa ca şi cum ar fi vrut să afle o taină anume, atent sau cu interes, am gândit. Sau poate era doar efectul unui pahar de lichior? Nu, nu cred pentru că băutura fusese în cantitate foarte mică şi nu avusese decât darul de a încălzi atmosfera. Lia era cu patru ani mai în vârstă decât mine, deci nu aveam cum să-i stârnesc interesul, dar orologiul vigilenței îmi şoptea „nu e pentru tine, nu e pentru tine". În fiecare bărbat există acea latură a masculinității sale care-l împinge să atace, să încerce, nu există nici o redută inexpugnabilă, ci numai luptători lipsiți de curaj. Adevărat, îmi plăcea să fiu pe post de „dandy", dar totuşi mă păstram în limite fireşti, convenționale, pentru că prețuiam modestia şi valoarea ei.

Lia era una din acele fete exuberante, plină de viață, ochii ei mari ca două migdale abia coapte, obrajii rotunzi, permanent îmbujorați, un nas acvilin, iar părul închis ondulat, odihnindu-se pe umeri în bucle pufoase, atrăgea privirile tuturor, pentru că chema aceste priviri, provocându-le.

— Pavele, mă abordează Lia, am eu impresia sau nu ne mai bagi în seamă de când eşti student?

— E cea mai mare stupizenie pe care ai putut s-o spui, totdeauna m-am comportat aşa, nu este nici o diferență şi nu va fi niciodată în purtarea mea!

Răspunsul meu a fost puțin furios şi a descumpănit-o, dar nu pentru mult timp.

— Hai să ieşim puțin de aici, mi-a spus cu glas dulce, de parcă nu m-ar fi supărat cu câteva secunde înainte.

— Cu plăcere, am spus interesat de perspectivă.

Aerul nopții de vară era ca un balsam care-ți împrospătează sufletul. Cerul era împodobit cu o lună sfântă şi clară, cât roata unui car, era atât de tainică, de proaspătă de parcă mai că îți venea să urci acolo la ea şi să rupi un colț din sufletul ei ca dintr-o pâine pe care mama abia o scosese din vatră. Devenisem melancolic şi Lia observase aceasta.

— Vrei să plecăm de aici? mi-a spus cu glas dulce, numai miere.

— Unde? am întrebat curios.

— Să mă duci acasă, de exemplu, e trecut de unsprezece noaptea nu?

— Te conduc cu multă plăcere, mai ales că drumul până la casa ta e destul de lung, dar noaptea asta-i numai bună pentru o plimbare.

— Pavele, ce părere ai tu de mine? m-a întrebat aproape pe nepregătite.

Fata aceasta, dincolo de exuberanța ei, avea candoarea pe care o au fete interesante ca înfățișare, dar recunosc că nu ştiam mare lucru despre ce se ascunde sub buclele ei blonde. Prin conversație poți să dezlegi acea enigmă pe care în general fetele se străduiesc din răsputeri s-o ascundă, enigma lor, simbol de-al feminității. Fata aceasta era un adevăr al existenței, unul material, dar şi o prezență spirituală pe care însă nu o descifrasem „Nici un fel de adevăr nu este un fapt, adică ceva determinat în timp. Adevărul poate avea ce-i drept semnificația că lucrul există, că există o stare, că are loc o schimbare etc. Dar adevărul însuşi este mai presus de tot ce este temporal, adică nu are sens să-i atribuim o existență temporală, apariție sau distrugere.“ Ba are sens, domnule Edmund Husserl, pentru că iată, adevărul e lângă mine acum, e material, are formă, are culoare, ba are şi suflet, da, nu cunosc adevărul decât până la fruntea ei înaltă, albă, imaculată, pentru că dincolo de fruntea aceasta nimeni nu cunoştea adevărul.

— De ce trebuie să emit o părere acum? am întrebat cu oarecare reținere în glas pentru că nu intuiam unde bate.

— Pentru că permanent am avut impresia că mă ocoleşti.

— Dar nici n-am îndrăznit să ridic ochii spre tine, pentru că eu eram un puşti, şi apoi roiau alții în jurul tău, am spus pe nerăsuflate în timp ce continuam să mergem pe drumul spre casa ei.

— Deci eşti supus prejudecăților ca mai toți tinerii de pe aici? a zis oprindu-mă din mers ca să-mi observe reacția.

În fond ce vroia de la mine? E adevărat, mă interesa aşa ca divertisment sau altfel spus din curiozitate, dar nu-mi putea lega speranțele de o … idilă cu ea. Am ajuns la un pod, tot mergând aşa antrenați în discuție, străjuit de plute înalte care estompau lumina

lunii, deodată am simțit cum mâna ei apucă discret mâna mea, aşa nebănuit, ca într-o vrajă. Am simțit cum nişte furnicături urcă uşor în ființa mea de la tălpi, oprindu-se în inimă pe care au făcut-o să galopeze. Am încercat să-i privesc ochii, apoi buzele ei care le-a atins uşor pe ale mele, uşor ca într-un vis, ca adierea unei crengi de măslin sau ca atingerea unei petale de trandafir.

Aştepta răspunsul meu. N-a întârziat să vină şi i-am supus gura; buzele ei senzuale, voluptoase cu un sărut lung, apăsat şi profund. A rămas descumpănită, nu se aştepta cred la un asemenea răspuns. A încercat să spună ceva dar, am oprit-o.

— Suntem în drum, în orice moment ar putea trece cineva, doar să ne continuăm drumul, am spus, convins fiind că ea doreşte să continuăm îmbrățişările. Am ajuns la poarta casei ei, undeva la poalele unui deal stâncos, lângă o grădină de pomi fructiferi cufundată în întuneric.

— Nu e nimeni acasă? am întrebat.

— Nu, părinții sunt plecați cred că vor veni peste două zile.

M-a îndemnat să intru. Locuința era destul de modestă, de fapt era considerată „o casă de vacanță" ambii părinți aveau serviciu la oraş şi acolo mai dețineau un apartament. Am intrat într-un hol îngust care se deschidea spre două camere, întunecoase, stânga, dreapta, iar în față era o altă cameră mai mică unde fusese improvizată bucătăria. Pereții goi, văruiți în alb, dormeze modeste în ambele camere, câte o masă şi două scaune, acesta era tot inventarul încăperilor. Dar grădina era de o frumusețe rară, o iarbă groasă care tocmai mijise bine după ce a fost cosită prima dată, transforma împrejurările într-un covor frumos, îmbietor, catifelat, aşa le-am ... ghicit atunci, deşi era întuneric. În fond ce dorea fata aceasta de la mine? Voia să mă încerce? Dorea un refugiu? Aveam să văd curând.

Şi iar mi-a zburat gândul la tata şi la caietul lui de însemnări, pentru că acum tata era o mare enigmă pentru mine, un necunoscut. Vorbind cu el de multe ori despre războiul la care participase am văzut cât de înverşunat era împotriva sovieticilor.

„Mă, tu ai ceva în capul ăla al tău, de-aia iei note mari la istorie, geografie sau română, foloseşte-l măă să cunoşti lumea, războiul e o distrugere totală, şi numai Dumnezeu ştie ce ne poate

aştepta dacă mai vine un război", uneori vorbea pe nerăsuflate de parcă voia să nu uite ceva, accentua acel „măăă" ca să-mi intre bine în cap ceea ce spunea el, pentru că era important şi demn de ținut minte. Mai mi-a povestit cu lux de amănunte momente ale unor bătălii la care a participat.

„Ne-am pus la tocat pe ei într-o dimineață încât credeam că se prăpădeşte pământul, i-am surprins retraşi într-o vale strâmtă şi nu aveau ieşire, în spatele ruşilor era o râpă înaltă de aproape două sute de metri, numai pe acolo puteau încerca să iasă din cleşte sau să se predea. N-au vrut măi să se predea, aveau nişte puşti mitraliere, clănțăneau din ele puțin, ta, ta, ta, ta, ta, ta, apoi, iar încercau să se cocoațe pe râpă şi noi cu Zebeurile de pe flancuri. Tocam tot încât cădeau de pe râpă aşa cum cad prunele din pom vara numai după ce s-au copt".

„Şi nu ți-a fost frică?" am întrebat atunci la paisprezece ani, „pentru că mie mi-e frică acum când îmi povesteşti".

„Tot timpul mi-a fost frică măăă, şi atunci când dormeam, tot cu frică adormeam, dacă un obuz se oprea tocmai pe adăpostul meu? Frica este atât de prezentă, continuă încât nu o mai bagi în seamă la un moment dat, după ce vezi de mii de ori moartea cu ochii". A fost cea mai importantă definiție despre frică pe care am auzit-o vreodată, singura adevărată care exista. După ce povestea îşi fabrica tacticos o țigară din tutun de ultimă calitate pe care-o înfăşura într-o hârtie de ziar, scotea un fum ordinar încât nici nu puteai să stai în preajma lui, aşa fuma de când îl ştiam eu, mama şi ceilalți frați, apoi cu palma se ştergea de sudoare pe chelia imensă şi mă îndemna.

„Să urăşti măăă războiul, el nu aduce nimic bun, nici pentru cel care-l porneşte, nici pentru ăl care-l suferă; războiul e o pacoste pe capul omului, e ceea mai mare pedeapsă pe care i-a dat-o Dumnezeu". „Dar tu nu crezi în Dumnezeu" am spus, convins fiind că l-am încurcat.

„Nu cred că se îngrijeşte de sufletul meu pentru că nu are el timp de asta, dar cred că de lume în general el se ocupă şi o pedepseşte pentru că e nemulțumit de ea".

„Ce răspuns!" mi-am zis, nici Feuerbach n-ar fi fost în stare să-mi dea un asemenea răspuns.

Tata nu prea ştia unde este poarta bisericii. Acum m-a străfulgerat o idee, atunci la paisprezece ani ai mei, după ce mi-a povestit câteva întâmplări din război, i-am zis „Tată, de ce nu încerci să scrii tot ce-ți aminteşti undeva să rămână pentru prosperitate?“ „Mă vezi tu pe mine să scriu atâtea lucruri? Şi la ce-or folosi? Poate doar să mă închidă ăştia cu Dej sau cu Hruşciov al lor?“ „De ce să te închidă?“ am întrebat. „Pentru că n-am voie să spun nimic de glorioasa armată sovietică, de asta n-am eu permis de veteran de război, nu vezi?“ Câtă dreptate avea! Dar totuşi a scris fără să ştiu eu şi a ascuns caietul. „Nu avea încredere nici în mine?“ m-am întrebat.

„Sigur nu avea“. Se gândise el tata la asta? Atât de departe? Nu-l cred în stare de aşa ceva pe tata“.

Dar totuşi ....

„Tată, l-ai văzut pe Antonescu?“ l-am întrebat odată aşa pe neaşteptate.

„Dar de unde ştii tu de Antonescu mă, că ştiu că nu prea aveți voie să învățați la şcoală despre el?“ „Ba da, ne aminteşte doar că s-a aliat cu Germania în războiul antisovietic, atât“.

„Da l-am văzut, în anul 1942 eram la Herson, un orăşel dincolo de Odesa, când a inspectat frontul.

Ne-a îmbărbătat şi ne-a spus că „deşi am eliberat pământurile româneşti de sub cârma bolşevică, e nevoie să continuăm războiul alături de armata germană pentru a distruge această maşină de război care ameninţă pacea popoarelor lumii.“

„Aceasta a fost explicația lui Antonescu pentru continuarea războiului dincolo de Nistru?“ l-am întrebat pe tata aşa cum îi întrebam câteodată pe profesorii la şcoală. „Da asta a fost, dar ce ai fi vrut să spună?“ „Păi bine tată, din câte ştiu eu şi din câte am învățat, a spus că armata română va lupta până la Nistru pentru a elibera Basarabia şi Bucovina de Nord, desigur asta spunea când a început războiul“, m-am dat drept mare cunoscător de istorie.

„Eii, eşti mic măă şi necopt, războiul e politică, iar politica una spune şi alta face“. De unde avea tata atâta înțelepciune? Îl cunoşteam atât de puțin. De atunci, de la paisprezece ani, n-am mai încercat să am nici un dialog cu el despre război. Războiul era o perioadă neagră a vieții lui, o perioadă pe care nu şi-a dorit-o.

Lia, fata cu buclele blonde, venea acum spre mine, nu mai era timp de tata cu războiul şi filozofia lui.

— Te surprinde că te-am invitat în casă! m-a întrebat turnându-mi într-un pahar vin alb curat ca lacrima.

— Sigur că mă surprinde, nu m-am bucurat niciodată de ... interesul tău, iar acum aşa dintr-o dată ce să-ți spun? Mă cuprinde emoția numai când mă gândesc că suntem aici numai noi doi.

— De ce ai gânduri rele? Eşti un băiat rău, dacă gândeşti că nu m-ai interesat, dar nu aveam cum să îți arăt, fiindcă n-ai încercat niciodată să te apropii de mine.

— Da, te consideram o cetate inexpugnabilă pentru ... frăgezimea mea, am spus mai în glumă mai în serios, deşi în mare parte era adevărat. S-a apropiat de mine aşa cum se apropie de victimă un şarpe, înşelător, viclean cu aceea doză de necunoscut pe care o pun femeile în acțiunile lor câteodată. Purta o rochie de culoare roşie, destul de decoltată care-i scotea pe jumătate afară sânii ce se ghiceau rotunzi, tari şi fragezi, apoi se mula pe corpul ei minion, oprindu-ne binişor deasupra genunchilor, lăsând dezgolite o parte a coapselor care totdeauna atrăgeau privirile. N-aveam nimic de zis, era atrăgătoare, exercita acea atracție care uneori îți ridică un nod în gât. Fără să stau pe gânduri am cuprins-o în brațe, lăsând paharul să se odihnească pe masă şi i-am cuprins talia în brațe, ghicindu-i conturul trupului, care era despărțit de mine doar de pânza aceea roşie, mi-a căutat gura şi ne-am contopit din nou într-un sărut lung, durabil şi plin de ... dorința din noi. Apoi, i-am cuprins în palmă unul din sâni, pe care tocmai îl scosesem cu frică din decolteul rochiei ținându-l în palmă ca pe un trofeu. Brusc m-a întrebat:

— Îți place?

— Da îmi place, e atrăgător, fraged şi ... e al tău, am adăugat ca s-o măgulesc.

Stăteam unul lângă altul pe o dormeză veche ale căror arcuri mă furnicau cu înțepături reci şi calde, cu arsuri şi degerături totodată. Era pornită rău de tot! „Lia!“ am şoptit încercând să-i mai spun ceva, să mă opun în vreun fel, mi-a pus degetul pe buze şi a continuat din nou periplul pe trupul meu acum devenind veritabil joc, apoi brusc s-a oprit.

A mers de a stins lampa şi în razele lunii care se strecurau pe geam am văzut cum îşi scoate rochia. Aproape că-mi pierise graiul. Avea un trup fraged, catifelat, asemeni unei pere abia coapte, degaja un miros de parfum bun şi atâta voluptate, încât mă simțeam neputincios, secat de puteri şi o emoție puternică mă cuprinsese încât aproape devenisem inert. Dar Lia a ştiut să mă conecteze la realitate, m-a conectat încât am simțit că am plecat de pe acest tărâm.

— N-ai să uiți noaptea asta niciodată, filozofule mi-a şoptit în ureche.

— Nu, nu am uitat-o şi nici n-am s-o uit pentru că orice început rămâne o amintire vie.

N-am înțeles cu adevărat ce a vrut atunci Lia, o aventură? A fost o înscenare? o escapadă? o încercare de moment? Sau pur şi simplu doar o curiozitate de adolescentă ... trecută prin viață. A fost prima şi ultima întâlnire cu ea, atât de aproape, adevărat de atunci am mai văzut-o de câteva ori, dar ... doar atât, am văzut-o. Rămăsese doar o amintire. Învățasem acum mai mult despre obiectivitate şi subiectivitate aşa cum erau ele expuse de Hegel, care din acest punct de vedere îşi făcuse un obicei în filozofia lui de a-l critica pe I. Kant. Ajunsesem la acest raționament pentru că obiectivitatea mea era plină de raționamente, iar subiectivitatea un câmp nesfârşit de simțăminte care uneori se materializau la întâmplare. „Cunoaşterea adevărului presupune cunoaşterea obiectului liber de orice adaos al reflexiei subiective" spunea Hegel, dar fără reflexie subiectivă nu se poate, maestre , pentru că omul ca ființă rațională nu poate fi decât subiectiv. Eram apăsat permanent de caietul acela al tatălui meu, rătăcit sau ascuns, avea şi titlu „Însemnările unui soldat ..." el care nu scrisese în viața lui nici o scrisoare, nici din război n-a scris. Mama a primit veşti despre el … doar când s-a întors acasă din război. La plecare atât i-a spus mamei; „Ai grijă de copii şi de casă, despre mine: ... dacă nu mă primeşti rece acasă înseamnă că sunt în viață şi că ... voi veni întreg până la urmă". Nu ştiu cum a primit mama aceste spuse, rămânea cu patru copii de diferite vârste. Ardeam de nerăbdare să reiau lectura caietului tatei pe care intenționam să-l folosesc cândva.

*

Era aproape miezul zilei când soldatul Grigore Minciună împreună cu alți cinci soldați Răgălie, Gavrilă, Roşescu, Butur şi Ciucur erau gata pregătiți pentru a trece linia frontului. Ştia ce avea de făcut: să descopere liniile inamice, poziția blindatelor, a artileriei, a punctelor de comandă, a unor concentrări de forță ale eşalonului doi de unitate şi ... ce se mai putea. Nu avea nici o pregătire pentru asemenea misiune, dar oare războiul nu te pregăteşte destul pentru orice misiune? Au luat merinde pentru două zile, muniție armament uşor, grenade şi ... mai avea nevoie de curaj, de mult curaj, poate chiar acel curaj vecin cu demența. Viața cercetaşului atârnă de un fir de păr, în orice moment ar putea s-o „mierlească" cum le spuneam de regulă ostaşii. „Şi totuşi, a gândit soldatul Minciună, este imposibil să ne infiltrăm ziua, numai sub acoperirea întunericului". Aşa că nu stricau încă câteva ore de odihnă în plus.

Era o zi de sfârşit de iunie 1941, senină, frumoasă şi ... de pauză între două bătălii, cel aflat în ofensivă îşi refăcea forțele, cel aflat în apărare se regrupa pentru a face față la noi încercări. Au făcut rost de o hartă pentru a citi cel puțin numele localităților dacă nu detaliile de planimetrie. Soldatul Butur ştia să citească o hartă, avea şapte clase şi lucrase un timp la cadastru la primăria Drăgăneşti Olt şi a avut de-a face cu hărțile, cu schemele şi schițele. Harta era actualizată, dar atât de folosită încât cu greu mai distingeai detaliile de planimetrie.

S-a lăsat întunericul, un întuneric gros, pentru că cerul se acoperise de nori greii, care prevesteau ploaia, fulgere galbene brăzdau cerul, tunetele spărgeau întunericul la intervale neregulate de timp. Era momentul să plece, au luat-o pe firul unui pârâiaş care trecea linia frontului. Mergeau unul după altul, aplecați sau chiar târâş. Obosind, s-au oprit să-şi tragă sufletul. Începuse ploaia, o ploaie iute cu răpăituri pe foile de cort pe care le aveau cu ei. După aproximativ o jumătate de oră ploaia a încetat, dar era tot beznă, o beznă adâncă. Pe hartă văzuseră că firicelul de apă conducea spre localitatea Kuskaia, acolo unde se afla limita dinainte a apărării sovietice.

Cercetaşii ştiau că undeva la dreapta, mult la dreapta se afla o aripă a unei brigăzi mecanizate germane, dar până acolo era distanță de mulți kilometri. Dar ce nevoie aveau acum de ajutorul unei aripi drepte? Doar dacă se rătăceau, s-ar fi putut abate spre dreapta şi probabil ar fi ajuns în aripa stângă a brigăzii germane care era mai avansată decât armata română din care făceau ei parte.

Nu aveau nici unul ceas, ceasul era un lux, dar se înseninase şi puteau observa poziția luceafărului, de multe ori noaptea Grigore Minciună s-a orientat în acest mod. „Mai avem trei ceasuri până se luminează de ziuă", şi-a zis Minciună. Timp era suficient pentru a străpunge cel puțin primele două linii inamice. Au continuat să meargă pe firul apei încă aproximativ o jumătate de oră, au ajuns într-o porțiune cu arbuşti care acopereau ambele maluri ale pârâului.

Deodată au auzit zgomote de maşini, se auzeau foarte aproape încât aveai impresia că nu este nici un kilometru până la ele. A făcut semn să se oprească, apoi un alt semn să urce spre malul din stânga.

Uşor, cu răsuflarea tăiată au ieşit deasupra viroagei şi ... au rămas înmărmuriți, erau chiar lângă o tabără militară în toată regula, maşini de transport, câteva tancuri, un depozit de carburant şi mişcare de ostaşi care încărcau în maşini lăzi, probabil lăzi cu muniție. Minciună a făcut semn că trebuie să se întoarcă în viroagă şi să continue drumul. Erau istoviți, mergeau de aproape şase ore. Au mai mers preț de o oră, începuse să se lumineze de ziuă, malurile pârâului începuseră să se micşoreze, apoi deodată au ajuns într-un fel de luncă plină de răchită şi de alți arbuşti mici care făceau nişte fructe mici, galbene şi creşteau în ciorchine. La aproximativ cinci sute de metri în fața lor se zărea un deal acoperit cu nişte arbuşti, un loc bun pentru observare. Minciună a făcut semn că trebuie să ajungă acolo, Ciucur îi arată burta, semn că ar trebui să facă un popas pentru masă, dar şeful patrulei nu s-a lăsat înduplecat. Au ajuns în vârful acelei forme de teren, s-au ascuns printre arbuşti. Tocmai la timp, fiindcă se luminase bine de ziuă.

În stânga se vedea o localitate, „trebuie să fie kuskaia" şi-a zis Minciună, „sau cine ştie". Minciună şi-a scos puțin capul dintre

arbuşti să privească mai atent, a vrut să-şi pună şi binoclul la ochi când ... aproape că i-a stat inima în loc, exact spre locul în care se aflau se îndrepta o patrulă sovietică formată din trei militari, un gradat şi doi soldaţi. Le-a făcut imediat semn celorlalţi să treacă pe partea cealaltă a pantei. Într-adevăr, patrula a ajuns aproape de locul lor apoi şi-a schimbat direcţia spre sud. Au răsuflat uşuraţi. Au mâncat şi s-au odihnit preţ de o oră. Exact în momentul în care se pregăteau să plece dinspre localitate au auzit zgomote puternice de motoare. N-au mai continuat drumul şi au aşteptat să vadă ce se mai întâmplă. Din sat a ieşit vârful unei coloane de tancuri, care după câteva minute s-a oprit pe lunca din faţa lor. Minciună a numărat cel puţin cinzeci de tancuri „un regiment", a gândit el, „sau mai mult".

— Ce facem? l-a întrebat pe Roşescu care era mai apropiat de vârsta lui.

— Aşteptăm să vedem, în ce direcţie o iau sau dacă se vor încartirui aici, apoi ne întoarcem. Cred că se gândesc să atace, dacă nu azi cel târziu mâine de dimineaţă.

— Aşa zic şi eu, a spus Minciună.

Semnele erau clare acolo regimentul de tancuri alesese locul de staţionare. Trebuia să plece repede că în câteva minute cercetaşii sovietici vor trece la acţiune. Au studiat harta şi au ales traseul se întoarcere, pentru a evita depozitul peste care dăduseră, trebuiau să se abată spre dreapta. La o distanţă de aproape doi kilometri se întindea o pădure, acolo trebuia să fie primul lor adăpost. Au început deplasarea târâş, era o regulă elementară când pleci din adăpost. Soarele se ridicase, nu vedeai un nor şi atmosfera era limpede, de o limpezime nefirească, dar umbra războiului şi a morţii era aproape, foarte aproape. De aceea a început să-i fie frică, o frică surdă, care aproape îl asurzea sau îl ... strângea la stomac de parcă ace îl înţepau din toate părţile. Combinând mersul târâş cu fuga pe distanţe scurte, în scurt timp au ajuns la pădure, dar aici au avut parte de o nouă surpriză.

— Kolea, Vasili ... au auzit pe cineva strigând.

Au îngheţat în locul care se aflau lângă un pâlc de fagi tineri. Strigătul venea din stânga, au şi observat un soldat sovietic cu ţinută în dezordine: cu centura în mână, descheiat la cămaşă,

fără bonetă, iar arma o ținea pe umăr ca pe un par. Părea destul de bucuros. Curând avea să înțeleagă soldatul Minciună şi ceilalți colegi ai lui de ce era bucuros. Un alt soldat trăgea după el o femeie.

Imaginea oferită era dureroasă, femeia între două vârste, cu hainele rupte de pe ea, o bluză de culoare albastră sfâşiată aproape până la brâu, iar fusta atârna pe ea în neorânduială, în picioare avea nişte sandale scâlciate, uzate. Pe față avea urme de violență, o vânătaie pe obrazul drept şi se ruga de ei să-i dea drumul. Din pădure a ieşit şi al treilea ostaş sovietic, se părea că el urma la rând.

Soldatul Minciună a făcut semn celorlalți să fie pregătiți de acțiune. Răgălie dădu din cap că nu e bine, focul de armă ar pune pe urmele lor companie de cercetaşi. Oricum urmau să fie descoperiți; cei trei soldați sovietici veneau chiar spre ei, fiindcă acolo unde erau ascunşi era locul cel mai bun să-şi pună planul în aplicare.

Minciună i-a arătat lui Butur pe cine să ochească şi lui Ciucur la fel; el îl alesese pe cel care ținea femeia.

Când au avut poziția cea mai bună Butur şi Ciucur au tras, doar câte un foc, aproape amândoi în acelaşi timp, cei doi inamici s-au prăbuşit instantaneu, cel care o ținea pe femeie, a împins-o de o parte ca să poată să-şi pună arma în poziția de tragere.

Pe acest fapt a mizat şi Minciună ca să nu-i pună viața femeii în pericol, a tras o rafală scurtă care l-a izbit în plin pe agresorul din fața sa, aflat la o distanță mai mare de şaptezeci de metri de el. Era primul ostaş pe care Minciună îl vedea căzând secerat de gloanțele plecate din arma lui, acolo la grămadă, în linia întâi nu ştii dacă agresorul din față a fost lovit de tine sau de vecin, acum era sigur că el l-a lovit şi nu radia de bucurie, ci se simțea chiar vinovat. Femeia speriată, a vrut să țipe în prima fază, dar când l-a auzit pe Minciună că le spune celorlalți „hai!" deodată s-a destins la față.

— Sunteți români! Sunteți români! Vai, ce noroc pe capul meu! Doamne, mulțumesc Doamne!

— E moldoveancă de-a noastră! a strigat Gavrilă.

— Da, aşa este, a spus şi Roşescu femeia le-a spus că în pădure sunt mai mulți ruşi, ea crede că peste douăzeci, care veneau dinspre cealaltă parte a pădurii unde se afla localitatea Herja.

— Unde sunt ruşi mulți? a întrebat Minciună.

— Încolo spre Basarabeasca sunt mulți cu tancuri şi camioane, a spus ea bucuroasă că le poate fi de folos.

Nu era timp ori de prea multe discuții; sovieticii sigur îşi vor căuta colegii dacă nu cumva au şi auzit focurile de armă.

— Cum te cheamă? a întrebat Minciună blând.

— Ileana, Ileana Baderariu, sunt din Herja, a spus ea cu glas tremurat.

— Trebuie să mergi cu noi. La Herja nu te mai poți întoarce.

— N-am de ce să mai merg acolo, ruşii au luat toți oamenii şi i-au dus spre răsărit, eu am rămas cu tata care este invalid şi nu poare merge, aşa au dat peste mine aseară acasă …

Când povestea ochii i-au umezit, apoi lacrimi mari i-au apărut pe obraji. Îşi strângea mereu în jurul trupului ce mai rămăsese din bluză, dar era un gest inutil.

Minciună i-a dat foaia sa de cort să se acopere cu ea.

Au pătruns în pădure, Ileana era între ei, mergeau grupat şi încercau să facă cât mai puțin zgomot.

Aşteptarea lor nu a durat mai mult de un sfert de oră când au auzit din dreapta:

— Ivan, Volodeaaa ... rumânskii!

Concomitent a fost deschis focul, din multe, multe arme sovietice. S-au trântit toți la pământ îngropându-şi fața în frunza uscată.

Dar unul dintre ei a rămas definitiv cu fața în frunzele uscate, Răgălie, lovit de două gloanțe în piept, a murit pe loc. Ciucur i-a luat arma şi sacul de merinde. Minciună le-a făcut semn să se dispună în semicerc, cu fața spre direcția din care deschisese focul inamicul. Au pregătit armele, preț de un minut sovieticii nu au mai tras. În dreapta locului de unde se găseau ei era o vale, avea o colină în față, în stânga o vale destul de lungă care se termina într-o poiană. Sovieticii nu se vedeau, dar sigur erau pe colina din partea dreaptă pentru că altfel nu ar fi putut să-i vadă şi să deschidă focul.

Puştile automate au început din nou să scuipe foc, gloanțele treceau pe deasupra lor sau intrau în pământul din față, strivind frunzele în jocuri necurate. Ileana era între ei şi plângea cu capul

între frunzele uscate. Da, Minciună acum a observat, sovieticii erau undeva în dreapta pe colina din față, ascunşi după copaci şi nu putea să-şi dea seama câți erau. A făcut semn lui Roşescu să-şi schimbe puțin poziția spre stânga şi să deschidă focul, a gândit că trebuie să acționeze repede, să-i deruteze, apoi să fugă, altfel zgomotul unei lupte deschise ar fi atras mult mai mulți adversari şi n-ar mai fi rămas nimic de ei.

Au deschis un foc nimicitor în direcția adversarului numai să-l impresioneze, preț de câteva mii de secunde, au auzit strigăte de durere semn că cineva fusese lovit. Minciună a făcut semn că trebuie oprit focul, au pregătit grenadele şi au aşteptat.

Aşa cum au intuit, sovieticii au ieşit din ascunzătoare şi au pornit la atac. Nu i-a putut număra pentru că se tot mişcau, dar oricum erau mai mulți de zece. Minciună le-a făcut semn oamenilor lui să aştepte ca să se apropie, nu trebuiau să irosească muniția, încă erau departe de liniile proprii. La un moment dat le-a făcut semn la toți să pregătească grenadele, la semnul lui le-au aruncat. Văzduhul s-a cutremurat de zgomotul produs de explozii, apoi au urmat vaiete, strigăte de ajutor şi zgomotele retragerii. N-au putut să-şi dea seama câți au căzut, nu avea nici o importanță, trebuiau doar să producă derută în rândurile adversarului pentru a le lăsa calea liberă. Minciună a făcut semn să se întoarcă şi să găsească altă cale de a merge spre linia frontului. S-au ridicat toți şi au luat-o la fugă spre marginea pădurii, au mers apoi paralel cu aceasta, fiind atenți la cel mai mic zgomot. Ileana se ținea bine după ei, cu starea ei robustă rezista efortului. Apoi după un timp au intrat din nou în pădure, vigilența, de data aceasta era mult mai mare, Ciucur continuă avangarda Roşescu şi Butur aveau ariergarda, iar Gavrilă închidea formațiunea de cercetare, între ei Minciună şi Ileana.

După un timp s-au oprit puțin să-şi tragă sufletul. Li se făcuseră şi foame, dar nu era timp de popas acum, sigur sovieticii erau pe urmele lor. Nu a fost nevoie să aştepte prea mult că s-au şi auzit rafale de armă, automată, Gavrilă ultimul din patrulă fusese lovit în picior.

— Grigore, Grigore ... ajută-mă, a strigat el cu glasul sfâşiat de durere. S-au oprit toți şi-au ocupat poziția de tragere cu fața

spre direcția din care a venit rafala. Nu se mai zărea nimic. Acum a văzut Minciună ce înseamnă să fii cercetaş. În fața lor la mai puțin de o sută de metri în iarbă se ghicea mişcarea. S-au retras după primii copaci de la marginea pădurii şi-au aşteptat.

I-a văzut pe sovietici, erau patru sau cinci ascunşi în iarba înaltă de la marginea pădurii. Minciună i-a făcut semn lui Butur să se retragă. Sovieticii au deschis focul, doi dintre ei au făcut-o pentru ultima dată, loviturile pornite din arma lui Minciună şi Ciucur i-au prăvălit în iarbă, Gavril se văita de mama focului, coapsa piciorului stâng sângera puternic, şi rupsese cămaşa şi se pansase, dar lovitura era foarte puternică, şi încă mai sângera. Gavrilă era acum un obstacol în plus pentru întreaga patrulă, dar cu orice risc nu-l putea lăsa aici; trebuiau să folosească o stratagemă puțin a-i deruta pe sovietici.

I-a spus lui Butur să continue deplasarea, Ciucur trebuia să-l ajute pe Gavrilă iar el soldatul Minciună a rămas să hărțuiască inamicul. A rămas ascuns după un copac care-i acoperea în întregime trupul, mai avea destulă muniție şi două grenade, pe deasupra mai avea şi un pistol. După o aşteptare de câteva minute şi sovieticii s-au pus în mişcare, mai erau patru, a aşteptat preț de câteva secunde pentru a-i avea bine în bătaia puştii şi a deschis focul, un inamic a căzut ca secerat, ceilalți s-au ascuns la pământ în iarba groasă, dar au deschis şi ei focul, aproape că făcuseră un brâu de lovituri în tulpina copacului care-l ascundea pe Minciună, apoi combinând focul cu mişcarea ei s-au apropiat foarte mult de locul în care se ascundea. Picioarele au început să-i tremure inima îi luase deja la galop.

„Grenadele", s-a gândit, „trebuie să folosesc grenadele". În sacul de merinde mai avea trei grenade, lipit cu spatele de copac, a scos una, a amorsat-o, şi-a schimbat poziția şi întors cu fața către inamic a aruncat-o, unul dintre sovietici a sărit în lături aruncat de suflul exploziei, nu s-a mai ridicat, un altul a strigat, însă nu era cert că fusese atins. A deschis apoi focul, dar a trebuit să se oprească, nu mai avea muniție în afară de două grenade şi pistolul.

Frica aproape că-l doborâse, se şi vedea undeva într-un lagăr de prizonieri. „Dar, mai bine mort decât aşa", şi-a zis,

prizonieratul îl sperias teribil. A mai pregătit o grenadă şi a aruncat-o, a mai auzit un strigăt, sigur a mai fost lovit un rus. Nu se putea desprinde de copac, risca să fie ciuruit, inamicul era foarte aproape de el, îl ghicea acolo în iarbă. Ceilalți membrii ai patrulei se depărtaseră binişor, şi nu mai erau în pericol. A stat aşa lipit de copac, era un fag bătrân încât aveai impresia că el şi copacul sunt unul, a scos pistolul de la centură şi l-a ochit pe duşmanul care se târa prin iarbă, a slobozit două lovituri, apoi alte două. Nu s-a mai mişcat, dar putea să fie doar o înşelătorie. Alt ostaş a deschis focul în direcția copacului din partea dreaptă, dar trunchiul acestuia l-a protejat din nou.

Mai avea o grenadă, a amorsat-o şi a aruncat-o. După ce a explodat, o linişte mormântală s-a aşternut peste acel loc. A mai aşteptat câteva secunde gâtuit de emoție, apoi în fugă a plecat pe urmele patrulei. Nu s-a mai auzit nici o împuşcătură în urma lui, inamicii ori erau morți, ori grav răniți, într-o jumătate de oră a ajuns patrula, s-a ghidat după urmele lăsate prin frunzele uscate, după aceleaşi urme se puteau ghida şi cercetaşii sovietici. Trebuiau să schimbe drumul altfel nu vor ajunge vii în tabăra românească. Gavrilă se simțea rău, pierduse mult sânge, glonțul străbătuse coapsa şi ieşise, dar la ieşire spărsese muşchiul rău de tot, numai un chirurg îl putea repara. Abia de mai simțea piciorul stâng. Îl ajutau cu rândul, până şi Ileana îl sprijinea. Soldatul Grigore Minciună se simțea epuizat, dar în acelaşi timp bucuros că şi-a regăsit patrula. Trebuie să se gândească la o stratagemă pentru a-i înşela pe eventualii urmăritori.

— Ileana, a spus deodată Grigore, nu te putem duce în satul tău, vezi bine în ce situație suntem, sigur vom fi urmăriți, dacă vrei poți pleca singură.

— Nu, n-am să plec, luați-mă cu voi a spus Ileana cu emoție în glas, n-am de ce să mai merg în Herja, numai am pe nimeni.

— Dar tatăl tău? a spus Minciună.

— Tata ... s-a oprit şi a început să plângă, n-a rezistat şi a murit.

— Ceilalți membri ai familiei, mama, soțul tău, copii? a întrebat Butur.

— Soțul meu a fost ucis pentru că s-a opus deportării, mama a murit de mult de pneumonie, copii nu am avut, aşa că acum sunt singură, de aceea trebuie să merg cu voi, n-am alt viitor, a spus Ileana şi două lacrimi mari îi coborau pe obraz.

— Atunci trebuie să ne grăbim, a spus Minciună.

— Au făcut un ocol, s-au întors, au făcut un cerc, apoi au intrat într-o poiană cu iarba măruntă, unde nu lăsau urme, aici într-un loc acoperit de arbuşti s-au oprit pentru a mânca.

Soarele mai avea puțin până la apus. Trebuiau să confrunte din nou harta cu terenul pentru a fi în măsură să se orienteze pe timpul nopții. Minciună simțea că este extenuat, nu atât din cauza efortului, ci mai ales din pricina fricii imense, insuportabile pe care o simțise când s-a confruntat cu patrula sovietică. Au mers un timp folosind acoperirile din teren, aplecat, târâş, nu mai puteau alerga, doar dacă l-ar fi abandonat pe Gavrilă, dar nu puteau gândi la o asemenea soluție, erau o echipă şi trebuiau să se întoarcă la trupele proprii ca o echipă. Minciună spera că orientarea sa este bună şi că harta este cât de cât exactă, l-a ajutat şi Ileana după ce el i-a indicat locul în care sunt amplasate trupele române.

Întunericul pusese stăpânire pe natură, se mai vedeau doar contururi ale formelor de teren, iar deasupra cerul cu stele mai mari sau stele mai mici părea un alt tărâm unde stăpânea pacea. „Doamne nici n-ai zice că e război, gândea Minciună, cine o fi inventat distrugerea omului de către el însuşi, Dumnezeu nu o putea face, doar diavolul, aici trebuie să fie mâna lui …, ba nu coada trebuia să fie".

Grigore Minciună nu era credincios, de multe ori îi spunea soției sale Sofia care asemenea unei călugărițe ținea toate posturile, nu lipsea de la biserică în nici o sărbătoare, că „religia era singura ei mângâiere pământească."

„Ce-mi dă mie Dumnezeul acesta al tău, îmi pune el ceva pe masă dacă nu muncesc eu să am, îmi face el casă sau îmi repară el gardul …".

„Grigore, Grigore eşti un eretic, ai sufletul vândut diavolului, îi spunea ea, să aştepți tu cu mâinile în sân că-ți pune Dumnezeu ceva pe masă, dar dacă n-ai avea un picior, un ochi sau

dacă ai fi bolnav de oftică şi n-ai putea să munceşti, dacă n-ar ploua într-un an şi ne-ar muri vitele de foame, dacă te-ar trăsni un fulger aşa dintr-odată ce ai zice? că n-ar exista Dumnezeu?“ N-a răspuns Grigore niciodată la o asemenea întrebare, pentru că nu putea răspunde. Acum în război, în momentele de cumpănă ale existenței lui, îl invoca pe Dumnezeu ca pe ultima şi suprema salvare. Era ceva contradictoriu în acest om, contradictoriu şi nedefinit, o parte a ființei lui trăgea către blândețe şi smerenie, o alta trăgea către răutate, goliciune şi nimicnicie, aşa cum îi mai spunea Sofia, soția sa, de multe ori era „dugos“, manifesta o răutate nedisimulată față de semenii săi, chiar şi față de copii. Dincolo de miezul nopții au trecut liniile armatei române, abătându-se cu câțiva kilometri de la locul pe unde plecaseră. Au răzbit în noapte până la compania lor, l-au găsit pe căpitanul Valerian, comandantul companiei.

— Domnule căpitan, sunt soldatul Minciună raportez …

— Ia spune măi soldat, i-a spus căpitanul.

— În zona Basarabeasca sud, nord Kuskaia am descoperit concentrări de trupe sovietice, de valoare regiment sau mai mult, între Herja şi Kuskaia am numărat peste cincizeci de tancuri. Anghel Valerian în indispensabili s-a ridicat din patul de campanie construit în adăpost, a mers la masă, a aprins felinarul şi s-a uitat pe harta sa uzată. Preț de câteva clipe n-a zis nimic, apoi a murmurat ceva neînțeles şi şi-a chemat ordonanța.

— Trebuie să-l trezesc pe domnul colonel Izbăşescu, comandantul regimentului, mergi imediat cu mine la el! a spus căpitanul. Ordonanța i-a adus ținuta, într-un minut era gata îmbrăcat.

— Altceva soldat? a întrebat din mers căpitanul.

— L-am pierdut pe Răgălie, domnule căpitan, şi Gavrilă e rănit, a spus Minciună repede ca să nu uite ce mai are de spus.

— Unde e Gavrilă?

— L-am dus la sanitari, e lovit la pulpa piciorului stâng … Şi … s-a oprit aici, nu ştia cum să spună.

— Hai, zii, îl încurajează Valerian.

— Am adus cu noi o femeie, e moldoveancă de-a noastră din Herja, încăpuse pe mâinile unor cercetaşi sovietici, a mărturisit Minciună.

— Şi unde e acum?

— Se odihneşte la infirmerie.

N-a mai spus nimic căpitanul, nu a putut din tonul vocii lui să-şi dea seama dacă e mulțumit sau nu de ceea ce făcuse, fața nu i-o putea vedea, era prea întuneric în adăpost.

Colonelul Izbăşescu i-a primit imediat, era un bărbat în jur de cincizeci de ani, cu trăsături fine, cu o mustață neagră uşor arcuită, tâmplele grizonate şi sprâncenele stufoase. Fruntea înaltă brăzdată de cute, bărbia dreaptă cu o gură uşor senzuală, l-au impresionat pe Minciună, nu-l văzuse niciodată dar auzise de el, fusese numit comandant de regiment aici pe front, cel cu care plecase din țară pe front, se îmbolnăvise de arterită şi a fost clasat medical. Minciună a povestit scurt, încercând cu cuvintele lui să redea ceea ce îl interesa pe colonel. Izbăşescu l-a ascultat cu atenție, apoi l-a mai măsurat o dată din cap până-n picioare.

— Şi zici că acolo între Herja şi Kuskaia când ați ajuns voi atunci veneau şi tancurile sovietice?, avea un glas baritonal, plăcut auzului.

— Da, domnule colonel, a răspuns Minciună.

— Şi când se întâmpla asta?

— Ieri dimineață exact pe vremea asta.

— Căpitane, a spus repede colonelul Izbăşescu, trimite la odihnă cercetaşii, au făcut treabă bună, tu mergi cu mine urgent la comandantul diviziei. Cred că sovieticii pregătesc un contraatac de amploare, dacă nu în dimineața aceasta mâine sigur vor fi în fața liniilor noastre. Trebuie să le luăm înainte şi să continuăm noi atacul.

Înainte de a-l concedia, colonelul Izbăşescu i-a spus soldatului Grigore Minciună:

— Ai făcut treabă bună, soldat, am să te avansez la gradul de caporal.

*

Aici m-am oprit din lectura caietului tatei pentru că nu mi-a spus niciodată că ar fi fost gradat pe front. „Cunoşteam aşa de puține lucruri despre tata!“ mi-am zis. În fiecare dintre noi există o

parte văzută şi una nevăzută a trăirilor, am putea spune că omul e format din două entități care coexistă şi se completează reciproc. Prima entitate e aceea care se afişează zi de zi şi pe care o cunoaştem venind în contact cu ea, cea de-a doua este entitatea pe care o cunoaşte doar el însuşi şi pe care se străduieşte să n-o divulge, să n-o facă publică. În această din urmă entitate omul trăieşte în subconştient şi conştient momente pe care şi le-nchipuie că le-a trăit sau unele pe care doreşte să le trăiască. Aici suferă de ceea ce numim dedublare a personalității. Uneori îți este frică să vii în contact cu această latură a personalității umane, pentru că s-ar putea schimba total sau substanțial părerea despre acel om sau despre tine însuți ca personalitate. La vârsta aceea încă fragedă am descoperit acest lucru studiindu-l pe tata, pentru că el ca persoană şi caietul lui de însemnări îmi ofereau un material de studiu deosebit.

Tata era un personaj ciudat în comportament, rar ți-ar fi vorbit frumos în față, aşa direct, dar dacă el considera că trebuie, te vorbea de bine față de alții ori de câte ori avea ocazia s-o facă. Gândeam să iau acel caiet cu mine când voi pleca la facultate. Să-i spun că-l iau? Să nu-i spun? mă întrebam. Dacă i-aş fi spus mă temeam că se supără şi nu mi-l dă, dacă-l luam pe ascuns, putea să mă certe sau pur şi simplu să se facă că nu observă că-i lipseşte caietul. M-am hotărât, iau caietul cu mine, deşi îmi asumam un mare risc, să ai la tine cu document al unui participant la războiul antisovietic în perioada anilor 60 şi să mai fii şi student la filozofie? Dar vorba românului „fie ce-o fi" era un document prea important ca să-l las să zacă pe undeva necunoscut.

O disertație filosofică uneori îmi făcea bine pe dinăuntru, o simțeam ca o unsoare bine meritată care micşorează frecarea dintre două mecanisme, protejându-le. Chemarea mea spre filozofie făcea parte din existență, din starea de a fi. De aceea de multe ori făceam analogii între filosofie şi credință, pentru că aceasta din urmă face casă bună cu formația spirituală a omului, cu acea parte nevăzută care totuşi există, trăieşte şi se manifestă. Aceste conexiuni om-filozofie-credință creează imaginea unui fenomen complet ca esență, dar şi ca trăire, „sensibilitatea este de esență divină" spunea L. Feuerbach, pentru că „Dumnezeu este o

ființă simțitoare“, deşi analogia dintre Dumnezeu şi ființă mi se pare nepotrivită cred că totuşi există destul adevăr în această propoziție pentru că omul are, cel puțin în stare de bună dispoziție, de satisfacție, dorința de a nu muri, dorința care la origini este una cu impulsul de conservare. Această dorință la început negativă, devine în reflecția trăirilor de mai târziu şi în suflet în mod special, sub presiunea împrejurărilor vieții (de toate felurile), o dorință pozitivă, dorința unei vieți mai bune… după moarte pentru cei care cred în ea, desigur. În această dorință stă totdeauna certitudinea de a avea această speranță. Dar rațiunea, puterea gândului nu poate împlini această speranță. De aceea s-a spus: că toate argumentele în favoarea nemuririi sunt insuficiente sau rațiunea nu poate să o cunoască prin sine şi mai puțin să o demonstreze, pentru că rațiunea oferă numai dovezi generale, abstracte, ea nu-mi poate da certitudinea supraviețuirii mele personale, dincolo de moarte. Această certitudine îmi poate fi dată numai prin faptul că un mort, de a cărui moarte suntem încredințați, s-a ridicat din mormânt, dar acest mort nu este un oarecare, ci modelul celorlalți, aşa încât şi învierea lui este modelul, garanția învierii celorlalți. De aceea învierea lui Isus Hristos este dorința satisfăcută a omenirii după certitudinea nemijlocită a supraviețuirii sale după moarte.

De-abia prin Hristos se realizează dorința religiei şi se dezleagă misterul sufletului religios, pentru că ceea ce este Dumnezeu ca esență, Hristos este ca fenomen. În această măsură religia creştină poate fi numită, pe drept cuvânt, religia absolută, perfectă. Hristos rămâne şi după înălțarea la ceruri om cu inimă, cu fizionomie, numai că acum corpul său nu mai este un corp pământesc, supus suferinței, dar Dumnezeu în sine nu este altceva decât esența omului, spiritul său. Aceste aspecte mă frământau deşi nu avusesem timp să intru mai mult în miezul lor pentru că altceva se cerea atunci la admiterea la filozofie, materialismul dialectic şi istoric, marxism-leninism, încât atunci când ajungeai la istoria filosofiei şi puteai vorbi despre Platon şi Aristotel, Seneca sau Cicero era într-adevăr o binefacere. Acum, după ce depăşisem un moment important în viața mea, un

examen de admitere la facultate, începeam să mă îndoiesc de finalitatea acestuia, în fond ce urmăream, care era țelul meu adevărat, ținta pe care o întrezăream? Sau visul pe care-l doream să devină realitate? Vroiam filosofia momentului, o filozofie lipsită de suport sau filosofia adevărată ca gen, ca valoare? O doream pe cea adevărată, dar unde o puteam găsi în această mocirlă ideologică, contrafăcută şi lipsită de suport moral? Aveam o singură soluție să mă mențin în acest sistem viciat, fabricat, artificial şi pe deasupra bolnav, să fac ca ei (ca ea, filosofia lor) şi să gândesc ca mine, numai aşa puteam înțelege adevărul. Dar practica? Voi trăi şi voi vedea. Uneori vorbele înțelepte sunt considerate soluții pentru orice situație. Era ultima mea vacanță ca elev şi aş fi dorit să mă lege de aceasta o amintire de forță care să estompeze monotonia celorlalte vacanțe. Aveam un proiect mai vechi, o excursie montană pe jos, traversarea munților pentru a ajunge pe valea unui râu ...

Aşa că l-am convocat pe Doru care era amator şi l-am sunat la oraş şi pe prietenul meu Costel, mi-am luat învoire de la tata câteva zile, meritam şi eu o recompensă după atâtea zile în care am tras de coasă. Într-o zi de august, în zori, înainte ca soarele cu cercul lui de foc să se arate după dealuri, fiecare cu rucsacul în spate am pornit spre munte. Acesta se profila la orizont spre nord ca un palat dincolo de care nu mai ştiai ce există.

Iarba păşunilor de pe acele locuri căzuse răpusă de coasele gospodarilor satului, încât câmpurile chiluge doar pe ici pe acolo mai aveau colțul verde pe unde cei mai vrednici se grăbiseră să transforme iarba în fân. Am pornit pe potecile acelor dealuri, înguste, şerpuitoare pe lângă râpe şi viroage, pe lângă care atârnau arbuşti ce creau nişte perdele dese. Până la răsăritul soarelui eram deja la poalele pădurii de la piciorul muntelui.

Pădurile de fag sunt asemenea unor cetăți, după ce intri în ele mai greu găseşti ieşirea, pe ici pe acolo acestea mai erau completate cu pini încă tineri, cu mesteceni. Ne opream din când în când pentru a privi împrejurimile, mai aproape copacii parcă ne spuneau povestea lor prin murmurul frunzelor, apoi văile şi pădurile mai depărtate străluceau a smarald în razele soarelui, încât la un moment dat aveai impresia că numai noi şi natura

mirifică existăm, că noi suntem în centrul universului. Am început urcuşul pe drumurile de munte pe unde urcau turmele de oi sau şuvoaiele de apă slobozite din ceruri îşi făceau drum spre câmpie. În stânga, în dreapta brazi maiestoşi îşi ridicau privirile spre cer, erau atât de zvelți încât cerul însuşi părea suspendat pe vârfurile lor ca şi cum o umbrelă imensă acoperea acea frumusețe, la care mai adăugau alte şi alte, un şir nesfârşit de daruri ale naturii care mai dădeau vieții o speranță. Curând am ieşit din pădurile de brazi şi am ajuns la brâul primului vârf pe care trebuia să-l escaladăm, era vârful pe care-l zăream mereu din curtea casei, pe care vara îl vedeam într-un maro pal, iar iarna de un alb imaculat care mă invita la visare, la puritate. Privit de aproape vârful Românescu, căci aşa se numea, era îmbrăcat într-o catifea moale de iarbă crudă, pufoasă încât aveai impresia că paşii te poartă pe un câmp de piersici crescute pe pământ, vârful lui, apoi culmea aveau ceva din asemănarea capului de om, pentru că om era muntele acela, doar nu vorbea, degaja înțelepciune prin frumusețe, dragoste prin candoarea sa, iar despre măreție, ce să mai spun, te înflăcăra. Acolo, deasupra lui, am făcut un popas, toți trei, eu, Doru şi Costel, am simțit acea bucurie pe care o trăieşti doar când ți se întâmplă ceva deosebit şi mie mi se întâmplase, mă cununasem cu natura pe veşnicie. Atunci mi-am pus o dorință în gând: să nu treacă an fără să trăiesc acest sentiment al comuniunii cu natura, să nu treacă vară fără să simt în nări mirosul de răşină de brad, numai aşa am să mă simt împăcat. Îmi amintesc că în anii de liceu profesoara mea de limba şi literatura română mi-a scris pe o carte oferită cu ocazia unui concurs de literatură, o olimpiadă „Fiecare zi să-ți fie popas pentru ştiință“, atât a scris, dar am înțeles cât dintr-o enciclopedie, mulțumesc doamnă Dorina Domnescu! Cartea aceea a dispărut într-un incendiu, dar dedicația a rămas în mintea mea ca pentru o trecere spre adevăr şi ... eternitate. Am găsit loc de popas pentru noapte la un saivan părăsit, ne-am întins pe nişte scânduri în pod, pentru că pe jos riscai să dea jivinile pădurii peste tine şi după ce am mers peste douăzeci şi cinci de kilometri pe jos, am adormit buştean. A doua zi aveam de parcurs mai mult de atât, frumusețea

călătoriei era cu atât mai mare cu cât vremea era de partea noastră. Când ne-am trezit, soarele mijea departe la orizont peste vârful unui munte, ca un bulgăre de un roşu intens, care arunca strălucirea dimineții peste pământ, părea atât de aproape, de adevărat, de uman!

Călătoria din acea zi am făcut-o deja în paradis, pentru că paradisul nu poate să fie altfel decât aşa: poteci înguste şi şerpuitoare pe vârf de munte, văi adânci cu stânci impunătoare, ici, colo câte o turmă de oi întregea decorul de basm, apoi câte o pădure de brazi cărora nu le crescuseră tuleele, după ei alții zvelți, copleşiți de măreție, arbuşti de care zmeura se lega în hora din totdeauna a naturii, am trăit şi momente de teamă pentru că ştia că zmeura atrage urşii şi nu ne-ar fi priit deloc o întâlnire cu Moş Martin. Am ajuns la cheile unui râu, apoi la un lac de o frumusețe îmbătătoare, de un albastru ireal, limpede şi curat încât vedeai păstrăvii şi pe fundul său. Pe malul lacului era o cabană, ne-am încercat norocul să vedem dacă mai are locuri de cazare. Avea deja cu zece inşi mai mult peste capacitate. „Mergeți la Sinaia" ne-a spus cabanierul, acolo găsiți locuri la particulari. Bine zis, dar greu de făcut. Se apropia seara. Până la Sinaia mai aveam de mers vreo cincisprezece kilometri, se apropia seara, eram epuizați deja, dacă ajungeam acolo întregi dormeam o săptămână fără să ne întoarcem.

Nu aveam altă soluție şi am plecat. Noaptea ne-a apucat chiar pe o potecă pe creasta muntelui. Exista riscul să ne rătăcim, nu era nici lună şi fiarele pădurii noaptea bântuie. Trebuia să ne găsim un adăpost. Dar unde? Am găsit o stână, cu mare greutate am putut să ne apropiem de ea din cauza câinilor şi numai după ce un cioban a ieşit în întâmpinarea noastră.

— Oameni buni, găsim şi noi un loc la dumneavoastră unde să ne întindem oasele?

— Ei, tinerilor, ne-a spus ciobanul mai în vârstă, şi noi suntem doi şi dormim pe două scânduri, unde să vă adăpostim? a întrebat el. „Printre oi", am gândit eu, că altă soluție nu aveam.

— Vedeți, poteca asta, ne spune ciobanul, țineți tot pe ea şi ajungeți la Piatra Arsă, poate găsiți loc acolo. Se mai vedea într-adevăr poteca, dar se întunecase de-a binelea şi până la

Piatra Arsă mai erau kilometri buni. Picioarele ne deveniseră grele, atât de grele încât aş fi preferat să mă târăsc în loc să merg. Nu vorbeam, mergeam în şir indian, nu scoteam o vorbă, nu mai eram în stare. Tot platoul acela muntos se acoperise de un întuneric profund, ici acolo de pe cer se mai desprindea câte o stea şi ardea ca un foc de artificii în coborârea ei vertiginoasă. Luna nu era pe acest tărâm, cum auzeam în poveşti „o mâncaseră vârcolacii". Nu mai ştiu cât am mers, dar am ajuns la un moment dat la o ramificație, o potecă mergea înainte, alta mergea la dreapta, cea care mergea spre dreapta se vedea în întuneric cum urcă pe versantul muntelui. Ce facem? Costel care totdeauna la greu era pus pe glume zice „Dăm cu banu, cap înainte, pajură la dreapta, ei ce ziceți?" „Şi dacă nu e bună alegerea?" întreb. „N-avem cum să ştim, vedem unde ajungem, dacă mai ajungem undeva", a continuat Costel şi atunci mi-am dat seama de ce a spus aşa, pe undeva prin apropiere se auzeau fiarele pădurii. N-am dat cu banul, dar am luat-o la dreapta, ne-am gândit că acesta ar fi drumul cel mai scurt spre ținta noastră. Am început urcuşul, deja picioarele nu mai mă ascultau, îmi tremurau şi trebuia să fac un mic popas după fiecare zece paşi. N-am să doresc nimănui niciodată să rămână noaptea pe vârful muntelui fără adăpost, e ca şi cum ai rămâne undeva în… neant şi nu ai nici o cale pe care s-o urmezi ca să ştii cu certitudine că ajungi undeva, unde ți-ai propus. Întunericul te determină să te gândeşti la orice, să faci incursiuni în trecut, să atingi prezentul, să visezi în viitor pentru că în acest mod uiți de oboseală, de lipsa puterii, de frică, de necunoscut. Visam atunci cu ochii deschişi la copilăria mea, când devoram cărțile, mama mă trimitea cu vaca la păscut şi atunci îmi căutam refugiul în lectură, aşa am ajuns de la Sofocle sau oratorii greci, la Balzac, de la acesta la W. Scott, la Goethe sau Tolstoi, n-a rămas nimic neparcurs, nici Cervantes, nici Dostoievsky şi încă mulți alții, atunci luam locul fiecărui erou al cărții respective, care-mi convenea ca … personalitate. Dar acum acel timp a rămas în urmă, constituia doar trecutul meu, e adevărat un trecut încărcat de … copilărie, inocență şi frumusețe, dar atât. Dar ce trebuia mai mult? Viața e deja o istorie nescrisă, ea ne rânduieşte şi

lucrările şi necazurile sau poate fi „o necontenită durere“ cum a spus Schopenhauer. Simțeam că sunt epuizat şi că aş rămâne acolo în potecă să mă întind, cel mai rezistent dintre noi s-a dovedit a fi Costel care era în frunte şi uneori ne şi aştepta pentru a-l ajunge. Urcam, urcam mereu, nici o lumină pe nicăieri, doar beznă şi o frântură de potecă urcând spre cer în fața noastră. Începuse excursia să-mi iasă prin piele, dar oare cum dovedeam eu că sunt călit în drumețiile copilăriei, pentru că doar eram trăit la țară? Mă îmbărbătam singur, noaptea acolo pe munte temperatura scade brusc. Am aprins un chibrit să-mi privesc ceasul, era trecut de miezul nopții, dar nici urmă de Piatra Arsă, eram convins că ne-am rătăcit. Dar nu ne puteam opri, trebuia să mergem înainte.

Am ajuns într-un târziu pe o culme, apoi poteca începea să coboare. Oricum nu mai urcam, dar tot greu era pentru că-mi tremurau picioarele şi la coborâre „greu la deal cu boii mici, greu la vale cu cei ciuți“, „înțelept este poporul român“ mi-am zis pentru că a dat el la iveală atâtea vorbe cu tâlc. Am făcut un popas, dar foarte scurt pentru că riscam să ne ia somnul şi cine ştie … Undeva în stânga se vedeau nişte lumini, dar poteca nu ducea într-acolo. Ce puteam face? Am încercat să mergem totuşi spre stânga, abandonând poteca, n-am mers mult când în fața noastră Costel a dispărut dintr-o dată, pur şi simplu. Ne-a strigat de undeva din dreapta, nu prea departe, alunecase pe grohotiş şi se oprise lângă o stâncă, l-am ajutat să revină şi … ne-am gândit că singura cale pe care trebuie s-o urmăm e poteca, o potecă totdeauna duce undeva, sub nici o formă nu ne mai abatem de la potecă. Am mai mers încă mult timp, numai am coborât, noaptea începuse să lase uşor locul dimineții, în fața noastră se distingea vag o vale acoperită de ceață, apoi în depărtare un nou masiv muntos, după care cerul începuse să-şi înroşească uşor obrajii în lumina zorilor. Da, acum distingeam luminile pe care le văzusem cu câteva ore în urmă, erau în stânga noastră, undeva sus în coasta muntelui, un hotel pe munte, iar noi ne apropiam de oraş. Am ajuns o dată cu zorii, am spus „bună dimineața viață!“ şi … am căutat un loc de odihnă. Două ore am căutat locuri de cazare până când epuizat,

în poarta ultimului cetățean pe care-l întrebasem, am spus „eu de aici nu mă mai mişc, aici mă culc pentru că altfel mor". Gospodarului i s-a făcut milă de noi şi ne-a oferit podul unui balcon unde de abia aveam loc întinşi unul lângă altul. Nu l-am refuzat. Am dormit douăzeci şi şase de ore fără întrerupere, a fost cea mai scurtă zi din viața mea pentru nu ştiu cum a trecut, nici n-am visat, pentru că nici să visez nu mai eram în stare.

Capitolu

Caporalul Grigore Minciună n-a avut timp de odihnă prea multă pentru că regimentul său chiar în acea dimineață a reluat atacul. Se afla în fruntea grupei sale unde a fost numit, pe mai departe, în compania căpitanului Anghel Valerian. Pregătirea de artilerie a început la primele ore ale dimineții, se zguduia pământul, loviturile tunurilor parcă spărgeau timpul pulverizându-l, transformând văzduhul în şuerături surde, iar pământul îl răscolea până la măruntaie. Grupa lui Minciună aştepta în dispozitivul de atac semnalul pentru punerea în mişcare, în față erau puținele tancuri pe care le aveam, apoi infanteria, multă, flămândă, obosită, dar era infanteria noastră care lupta de aproape două luni fără încetare. A venit semnalul de atac, Minciună îl ştia, dar acum era în altă postură, trebuia să comande şi pe alții, trebuia să-i observe, să-i îndrume în condițiile în care toată viața nu s-a condus decât pe sine şi era convins că nici aceasta nu o făcuse prea bine. Până la liniile sovietice a avut ceva distanță de mers, tancurile au creat o breşă în apărare, rupând centrul acesteia, flancurile încă erau neclintite. S-a văzut însă că au surprins trupele sovietice aflate tocmai pe punctul de a declanşa ele contraatacul, tancurile lor erau în mişcare, trupele concentrate pe alocuri, chiar şi cele care asigurau spatele îşi schimbau pozițiile, încât se crease un haos deosebit, unii nu ştiau ce să facă, să meargă înainte, să se retragă sau să se ferească din calea infanteriei româneşti. Iadul coborâse pe pământ, fum, zgomote, strigăte, vaiete, durere. Toate adunate pe acel câmp de bătălie. Minciună alerga în fața grupei lui, ce mai rămăsese din ea, nu ştia unde mai merge, nu mai vedea nimic, sărea peste răniți, ocolea cadavre, folosea ca adăpost o bucată de tranşee, o maşină răsturnată şi arsă, o căruță sau pur şi simplu un bolovan întâlnit în cale. Ajunsese pe un izlaz, cu arbuşti mici, cu iarbă arsă de soare sau mâncată de animale, întretăiat

de poteci sau sfârtecat de obuze şi … s-a oprit să se orienteze. Unde sunt trupele proprii şi care este totuşi direcția pe care trebuie s-o urmeze. Atunci a observat o grupare sovietică înaintând spre locul în care se afla, deşi la început avea impresia că se retrage. A făcut imediat semn celor de lângă el, şase, şapte soldați să se culce şi şi-a pus puşca mitralieră în poziție de bătaie, a deschis imediat focul. Ruşii au aruncat grenadele, au explodat vreo trei deodată, doi dintre camarazii lui au fost sfârtecați, au aruncat şi ei grenadele, inamicii au făcut cale întoarsă şi au luat-o la fugă, erau mai mulți ca ei, paisprezece sau cincisprezece, au început să-i urmărească. Ruşii s-au aruncat în alba unui râu secat, apoi au încercat să treacă pe malul opus, un fel de râpă înaltă de câțiva metri.

Alunecau pe țărâna moale şi ajungeau să se agațe de nimic, grupa caporalului Minciună a deschis focul cu toate armele, ruşii cădeau răpuşi pe râpa aceea, chiar mergând spre moarte degetele mâinilor încercau să se agațe de țărână. Au fost pur şi simplu tocați, pe malul râului secat, niciunul nu s-a predat, n-au avut curajul s-o facă şi şi-au găsit sfârşitul îmbrățişând într-o ultimă încercare de a se agăța de viață, râpa. Tancurile noastre nu se mai vedeau, Minciună era dezorientat, din cauza fumului gros de pe câmpul de luptă aproape că nu se mai vedea nici cerul. Nu mai simțea oboseala ultimelor trei zile, aproape că nici nu se mai gândea ce va mai fi peste o oră, peste două sau peste o zi cum se gândea la început clipă de clipă, nu mai voia nimic, era stors de simțire, de voință şi de speranță. Cu greu şi-a mai găsit în aceea zi restul companiei, bătălia a durat până aproape de lăsatul serii, trupele sovietice se retrăseseră mult, au lăsat în urma lor echipament, maşini, căruțe, tancuri avariate, mijloace de transmisiuni, dar n-au lăsat prizonieri. Vârful de lance al regimentului din care făcea parte caporalul Grigore Minciună ajunsese la Basarabeanca, se părea că această loialitate era însemnată ca punct final încă de azi-dimineață pe harta comandantului diviziei, generalul Scarlat. Minciună nu vroia decât să se oprească undeva şi să doarmă, să doarmă până când va uita de el. Dar pe front nu dormi cât vrei. Iar l-a apucat dorul de casă, ce fac acum ai lui? Nu ştia nimic din țară de când plecase, acolo pe front veştile de acasă ajungeau greu. După câteva ore au fost încartiruiți, care pe unde au apucat, într-un grajd, în casele dărăpănate sau

aproape distruse, în sălaşuri. Nu mai era ţipenie de om în sat, sovieticii îi luaseră cu ei sau poate fugiseră de bună voie în satele vecine. S-a înfruptat din aceleaşi bucate „bogate" în seara aceea, pesmeţi, poame şi-o prăpădită de conservă de fasole care aproape era nelipsită, spera la hrană caldă a doua zi după ce se instala bucătăria de companie. Cine o ajuta-o pe soţia lui să cosească păşunile, să strângă fânul, prunele, să-i aducă oile de la munte? Cine? Mai erau oare bărbaţi în sat? Da, mai rămăseseră adolescenţii şi bătrânii, atât. După grupul lui se zece bărbaţi au mai plecat mulţi alţii atunci. Dar s-a gândit până la urmă că ce sens are să-şi facă gânduri, s-ar putea să nu mai fie nevoie mâine să se gândească la nimic. „Cât va dura războiul ăsta nenorocit?" se întreba. Cine i-ar fi putut da un răspuns.

Un război ştii când începe, dar niciodată când se termină. Compania căpitanului Anghel Valerian a fost încartiruită într-un grajd. Minciună a adormit cum a pus capul pe sacul de merinde, nu mai era în stare nici să se întoarcă de pe o parte pe alta. Războiul pune la încercare limitele rezistenţei umane. Nici omul nu-şi poate da seama până unde rezistă fizic şi psihic, decât atunci când este pus la încercare. Grigore Minciună era un om domol, rar îl vedea cineva alergând, mesele la el durau minute în şir, zeci de minute, la el totul mergea cu încetinitorul, războiul însă în două luni de zile l-a obligat să acţioneze altfel, să fie altfel, i-a transformat prezenţa de spirit, i-a asmuţit simţurile şi şi-a depăşit cu mult limitele fizice, psihice şi condiţia de veşnic rămas în urmă. Când a plecat de acasă se gândea că satul acela din care nu ieşea decât o dată la zece ani, nu-l va mai revedea vreodată, se gândea că a plecat pe un drum fără întoarcere, acum însă dorea cu ardoare să trăiască pentru a-şi vedea locurile natale şi familia sa. Deşi nu spusese niciodată nici soţiei şi nici copiilor cuvinte de dragoste, în sufletul lui familia avea un loc al ei sigur, cald şi plin de dragoste.

După această bătălie au urmat reorganizări în cadrul regimentului, căpitanul Anghel Valerian a fost numit la comanda unui batalion al cărui comandant a pierit în luptă şi ce mai rămăsese din compania acestuia a trecut pe la alte subunităţi, aşa a ajuns caporalul Grigore Minciună în compania comandată de locotenentul Macarie, un tinerel subţirel, slab, blond, cu o privire blândă, încât Grigore şi-a zis „e mai tânăr decât băiatul meu, ce ştie tinerelul ăsta?"

Macarie nu era însă singurul tânăr sau foarte tânăr comandant de companie, mai ales după pierderile suferite în primele luni de lupte îndârjite. „Nu mai avem mult până la Nistru, ţinta finală“, gândea caporalul Minciună, pentru că el avea permanent în minte viu, gândul întoarcerii acasă. În satul acela moldovenesc a fost uimit de ceea ce lăsaseră sovieticii în urma lor, case arse, grădini distruse, nu aveau curaj să bea apă din fântâni de frică să nu fie otrăvită, unele gospodării erau pur şi simplu rase după faţa pământului.

În ziua următoare sovieticii au dorit cu tot dinadinsul să întârzie ofensiva armatei române şi au atacat poziţiile acesteia cu aviaţia, în formaţii de câte şase sau opt avioane aruncau bombe cu nemiluita, formaţiile de avioane treceau una după alta, în urma lor rămâneau coloane imense de fum. Aproape o oră a durat acest calvar, artileria antiaeriană a lovit un singur avion, celelalte au dispărut de pe cer aşa cum apăruseră.

Acum a înţeles Minciună că adevăratul război de abia a început, că nevoile şi durerea vor fi din ce în ce mai mari. Dar oare avea altă alternativă? Sufletul unui soldat este asemenea unei mări, azi frumoasă şi liniştită, mâine întunecată, învolburată şi plină … de neprevăzut. Deşi la început era aproape cu totul dezinteresat de soarta lui, altfel spus nu-l interesa ce se va întâmpla cu el, odată plecat la oaste, dorinţa de a trăi îl mistuia, îl îndemna să se apere, să lupte pentru existenţă, să se opună neprevăzutului. Din experienţa lui de viaţă a înţeles că destinul fiecăruia e scris undeva şi că acesta se derulează aşa cum este scris, intervenţia omului de cele mai multe ori este inutilă pentru că acesta nu poate fi schimbat. Deşi nu avea credinţă în Dumnezeu instinctiv simţea nevoie de ocrotire. Cine te poate ocroti în război? Numai Dumnezeu sau ochiul destinului.

*

Citind aceste însemnări îmi dădeam seama că nu-l cunosc aproape deloc pe tata că el era pentru mine încă o mare enigmă. Aş fi vrut să am o discuţie cu el „să ne desluşim“, dar îmi era frică de reacţia lui, care în cel mai rău caz s-ar fi putut solda cu distrugerea caietului, ceea ce pentru mine ar fi însemnat distrugerea unei autentice

istorii. Da, am hotărât! Am să iau caietul cu mine şi am să-l studiez cu atenție, apoi îl voi păstra. Mi se părea atunci o soluție bună.

Gândindu-mă la însemnările tatei am purces să fac asociații între existență ca esență umană şi sfârşitul ei ca trecere în altă existență. Moartea cea suprasensibilă şi reală este numai o trezire a morții propriu-zise, dinainte stăpânitoare în viață dar încă ațipită, precum embrionul care stă ațipit în pântecul mamei, nedespărțit de viața ei, tot aşa moartea stă ațipită calm în viață, chiar în timpul vieții. Cum floarea se deschide din mugur, tot aşa moartea iese la iveală din viață, ca un artist care se apropie de perfecțiune lucrând la opera sa, tot aşa moartea se apropie de cel viu, moartea însăşi este un artist care modelează viața, iar moartea manifestată este numai opera împlinită, desăvârşită, izbutită. Deşi n-a scris aşa, sunt convins că tata aşa a privit relația dintre viață şi moarte.

Nu o putea privi altfel, cel puțin atât cunoşteam despre tata. Comoditatea lui ajunsese în sat proverbială „te mişti de parcă ai fi Grigore Minciună sau Grigore al Păunii" (aşa cum o chema pe bunica, mama lui tata). Acest fapt nu-l supăra, ştia el ce calități şi ce defecte are şi cât de importante sunt acestea pentru el, nu punea preț pe aşa ceva, deviza lui era aceea că „un gospodar bun se vede după ce şi cum face şi nu după calități sau defecte". Avea un cult pentru proprietate, ce era al lui nu permitea nici cel puțin să fie atins de altcineva, de aceea la toate grădinile pe care le avea, hotarele erau trasate la linie, pe alocuri făcea movilițe din metru în metru, pentru ca hotarul grădinii să fie cât mai exact, aşa era tata.

Eu nu avusesem până atunci niciodată bucurii adevărate, am avut doar iluzii şi deziluzii adevărate, pentru că viața unui copil şi apoi adolescent simplu, de la țară, este o lungă aşteptare. În şcoala din sat am fost un copil silitor, benevol silitor pentru că niciodată tata nu mi-a deschis un caiet sau o carte sau să mă întrebe „măi copile ce faci tu la şcoala aia?" Mama se mai interesa pe la învățători şi profesori să observe „cum merg", dar nu avea săraca ce să mă învețe, şcoala o învățase pe ea doar să scrie, să citească şi să socotească, atât. Dar tare se mai bucura când profesorii îi spuneau „e bun la limba română, e excelent la istorie şi geografie, scârțâie însă cu matematica", de, niciodată nu mi-au plăcut ştiințele exacte.

În satul acela azvârlit pe dealurile submontane, apoi adunat la o răspântie de văi, de parcă Dumnezeu însuşi a vrut să-i culeagă

roadele existenței, la o şcoală care avea sălile de clasă împărțite în mai multe locuri, m-am îndrăgostit prima dată. Doamne, ştiți ce înseamnă prima dată? E ca o boală frumoasă, dulce, fierbinte, ca un far pe care-l simți pretutindeni şi nicăieri, ca o durere care te ține permanent treaz sau ca o primăvară perpetuă. Cine era ea? O fată păpuşă sau o păpuşă cu viață, cu un ten alb, imaculat, micuță, cu ochii de un albastru calm, senin, adânc şi limpede, limpede, de parcă razele soarelui doreau ele însele să se coloreze albastru, când se oglindeau în adâncul lor, apoi un nas mic şi drept se termina în arcadele sprâncenelor arcuite uşor sub fruntea mare, dreaptă şi albă. O gură mică cu buze uşor arcuite completau portretul unei făpturi care şi fără să vrei te atrăgea, pentru că ea, ființa ta, simte atunci când se acordează cu trăirile altcuiva. Nu schimbam decât priviri cu fata aceea, atât, priviri şi parcă ne povesteam viețile noastre scurte, nici nu era nevoie să vorbim, ochii au ei un limbaj încât se pot face foarte uşor înțeleşi, dincolo de privire lor nu mai e nevoie de nimic. Uneori îi mai dăruiam câte un buchet de flori. Ați auzit sau ați văzut salbă moale? E o floare destul de rară, care creşte doar în anumite locuri primăvara devreme, cu petale superbe de un roz închis cu un miros îmbătător. Această floare o căutam ore întregi ca să i-o pot dărui cel puțin o dată într-o primăvară. Era un dar care încorpora o parte din suflet, o parte de speranță şi altă parte de viitor, toate formau întregul meu intim la care țineam ca la mine însumi. Dincolo de aceste gesturi era o bucurie nemărginită că poți împărți cu cineva la o vârstă atât de fragedă frumusețile existenței, puținele noastre frumuseți. Vă închipuiți doi copii de paisprezece şi de treisprezece ani îndrăgostiți, trăind cu pasiune nebănuită fiecare clipă de comuniune, având în ființa lor acel sâmbure adevărat al unei mari şi durabile iubiri. Dar viața cu neprevăzutul ei oferă uneori capcane, oprelişti pe care, dacă nu eşti pregătit nu le poți depăşi, îngenunchind şi aplecând fruntea ca pentru a cere iertare.

Chipul acela angelic asemenea unei sfinte a rămas imaginea pe care am purtat-o permanent în mintea mea, ca pe un talisman, pentru curaj şi speranță.

Rațiunea, iubirea, puterea voinței sunt puterile supreme, sunt esența absolută a omului ca om şi scopul existenței sale. Omul există pentru a cunoaşte, pentru a voi, pentru a iubi. Rațiune (imaginație,

fantezie, reprezentare, opinie), voință, iubire sau suflet sunt puteri pe care le are omul – căci el nu este nimic fără ele, el este ceea ce este numai prin ele – ele sunt elementele ce fundamentează ființa sa, acestea sunt puterile sale însuflețitoare, determinante.

Acestea toate au prins viață în ființa mea atunci când am fost atât de aproape de divinitate, pentru că iubirea sigur este de esență divină. După ce am terminat şcoala primară şi am păşit în viața de liceu, mai mult timp am rămas cu imaginea acelui chip angelic.

Am început primul meu an universitar ca student la filozofie. Iaşiul, oraşul celor şapte coline, încărcat de istorie şi de cultură mai mult decât oricare alt oraş din România, în acel octombrie te întâmpina cu un aer de tinerețe, de exuberanța deosebită generată în special de studenți. Străzile erau curate, vitrinele magazinelor aranjate cu gust, deşi puținătatea produselor expuse demonstra sărăcia existentă care marca de fapt toate localitățile țării în anii şaizeci.

Monumentele istorice ale oraşului, edificiile culturale, arhitectura construcțiilor, apoi acea căldură proverbială a moldovenilor în grai şi purtare mă atrăgeau şi-mi produceau în suflet bucuria de care aveam nevoie la început de drum.

Pentru mine era foarte important mediul în care îmi desfăşuram activitatea. Peste ani am avut ocazia să petrec un anumit timp în deltă, era vară, undeva destul de departe de cea mai apropiată aşezare umană. Locuiam pe un ponton, mai erau încă şase persoane în acea formă de comunitate umană şi credeți-mă că dacă n-ar fi fost acele persoane aş fi înnebunit. Cât vedeai cu ochii erau numai bălți şi stuf, iar undeva în zare se distingea Marea Neagră, zgomotul produs de valurile care se sinucideau lovindu-se de țărm ajungeam până la noi.

În jurul nostru se constituise un decor aproape ireal, nu aveam nici un fel de legătură cu lumea, nici cu altfel de viață umană. Viața era acolo prezentă doar prin peştii, apa, păsările cerului şi vegetația, ce-i drept destul de bogată. Reîntoarcerea mea de atunci la civilizație a fost ca revenirea dintr-o altă lume, unde fusesem înstrăinat. Iaşiul din acei ani, dar şi dintotdeauna oferea acel climat interior de urbe iubită, dorită care satisfăcea sufletul avid de linişte, de frumos, de devenire, creştere, trecere spre împlinire. Primele zile ale vieții mele de student, după orele de

studii, au însemnat plimbări pentru acomodare, pentru „testarea mediului" cum obişnuiam să spun prietenilor. Paşii m-au purtat mai întâi pe acolo pe unde a călcat Eminescu cu aproape o sută de ani în urmă, în Copou, la Casa Pogor, la Trei Ierarhi, pe strada Plopilor fără Soţ, unde am fost întâmpinat într-adevăr de plopi, dar şi de o crâşmă, apoi în Ţicău la Bojdeuca lui Creangă, la Casa memorială a lui Mihai Sadoveanu, la mitropolie, la Palatul Culturii şi … doamne, nici acum nu pot să descriu ce am simţit atunci. Pentru că nu se poate descrie mândria, pioşenia, bucuria, măreţia pe care o trăieşti când toate simţurile tale sunt conectate la realităţi atât de înălţătoare, care reprezintă o esenţă a spiritului, o legătură prin timp între înaintaşi eminenţi şi prezentul pe care mă străduiam că-l înţeleg şi să-i dau valoare. „Realitatea este unitatea esenţei şi a fiinţei", a spus Hegel, nimic mai adevărat, „existenţa şi esenţa sunt în aceeaşi măsură momentele devenirii conceptului", tot după Hegel, dar el, conceptul, este produsul suprem al creierului, care este materie superior organizată. Aceste gânduri mă mistuiau atunci când mi se dezvăluia realitatea atât de directă, de materială şi de adevărată a Iaşiului.

Deşi aparenţa a fost privită ca esenţa însăşi în determinarea existenţei de către clasicii filosofiei germane, socoteam că ea, aparenţa, nu este de ajuns, esenţa înseamnă mult mai mult. Esenţa existenţei se măsoară cu momentele cruciale ale existenţei: naşterea, creşterea (devenirea) şi moartea umană. Miezul ei este în fiecare din aceste momente, pentru că fiecare are ceva determinant fără de împlinirea căreia existenţa nu are sens. Hegel spune că „esenţa … conţine aparenţa înlăuntrul ei, ca mişcare infinită, ea este în această mişcare a ei o autoreflexie, iar aparenţa este acelaşi lucru cu reflexia".

Aceste probleme mă frământau pentru că ele creşteau din mugurii gândirii mele de mult, înainte de a lua contact pe deplin cu condiţia filosofiei marxist-leniniste. Ceea ce deja începusem să învăţ aici era un film ce se derula în afara conceptului meu de filozofie adevărată. Îmi făcusem deja calculul ce obiecte să aprofundez. Istoria filosofiei (şi aceasta până la Marx), dialectica, estetica, o, da filosofia culturii a distinsului şi eminentului poet profesor Lucian Blaga. Dar cum aveam să mă strecor cu … formaţia mea filosofică printre aceste capcane pe care învăţământul superior mai ales în domeniul ştiinţelor umaniste mi le întindea?

În capul meu încă nu putea pătrunde nimeni în afara lui Dumnezeu şi ştiam, eram sigur că EL este aliatul meu, vorba şi cuvântul vor fi cu tâlc pentru că eram în stare să fac aşa ceva. Dar, dacă dau de înțeles ceva nelalocul lui prin gesturi, prin comportament, prin felul de a fi? „Autocontrolul are răspuns la toate", mi-am zis. Nu trebuia să fac însemnări care ar fi putut fi înstrăinate şi … o, da, nu trebuia să gândesc cu voce tare.

Prieteni? Niciodată. O iubită? Cine ştie? Poate, dar numai după o lungă şi severă tatonare şi după un ataşament total, indispensabil pentru siguranța mea. Trebuia să caut lucrările adevărate ale lui C. Noica. M. Vulcănescu, C.R. Motru, A. Dumitriu, T. Herşeni, P. Comarnescu, G. Vlădescu-Răcoasa, L. Zamfirescu, C. Florin şi P. Țuțea, de care auzisem, dar despre care nu citisem un rând. Unde să le găsesc? Trebuiau să existe ele undeva, doar nu au fost distruse toate lucrările, dacă nu voi lua colecția revistelor de specialitate. Dar, nu se putea, studierea unei colecții se făcea numai cu aprobare, iar pentru aprobare trebuia să fii înregistrat. Cum puteam să fiu un filosof profund, să disting filosofia adevărată de contrafacere, dacă nu studiam cât mai mult în domeniul respectiv? Trebuia să găsesc o soluție, trebuia să mă agăț de ceva, altfel abandonez şi mă apuc de altceva, mă întorc acasă şi-i pasc caprele lui tata. A avut dreptate tata „ce să faci ... cu filosofia, să-i înveți pe ăia cum să-mi ia mie pământul?" Nu, tată, n-am să-i învăț niciodată aşa ceva, dacă nu pot să-i învăț să respecte adevărul şi libertatea de gândire înseamnă că aici pierd vremea degeaba. În primele două luni mi-am studiat colegii de grupă pentru a pătrunde cât mai adânc în miezul gândirii lor. Elena, fata care intrase cu cea mai mare medie, o figură aparent neatractivă, care purta părul lung, negru împletit într-o coadă, era tobă de marxism-leninism, de materialism dialect şi istoric dar nu auzise de Berkeley sau de J. Loke. Discuția cu ea îmi producea acea neputință în exprimare care te inhibă, era ca şi cum un muzician discuta cu un lăutar despre profunzimea Simfoniei a IX-a. Avea fata aceasta totuşi un punct de contact cu modul meu de a fi, era receptivă şi nu respingea noul, evoluția şi se arăta interesată de Platon, de Aristotel de Seneca, chiar de „Filipicele" lui Caesar.

După multe tatonări, încercări de a penetra mediul în care mă mişcam după ce mi-am cunoscut colegii de grupă şi profesorii,

am înțeles pe deplin cum trebuie să procedez: „zic ca ei şi fac ca mine“. Da, dar examenele, seminariile, colocviile? Am găsit în însemnările de război ale lui tata o expresie care mi-a plăcut: „te orientezi la fața locului“, aşa trebuie să fac şi eu în împrejurările date. Toamna intrase de mult în drepturile ei, ba chiar acum pentru că un vânt biciuitor, fierbinte de dureros ne muşca fețele, semn că iarna era aproape, foarte aproape şi într-o dimineață când am privit pe geamul camerei mele din Tătăraşi, o cameră situată într-o casă veche de cel puțin şaptezeci, optzeci de ani, curtea casei, plină primăvara de liliac, era acum plină de zăpadă. O zăpadă pufoasă şi moale semn că se oprise crivățul. Pentru că tata mi-a spus că nu-mi dă mai mult de două sute de lei pe lună a trebuit să mă înțeleg cu tanti Aurica, gazda, o ajutam la unele corvozi şi am ajuns la un preț rezonabil, aşa că mai mi-au rămas şi bani de buzunar. Oricum, eram un student foarte sărac, o pereche de încălțări, un costum de haine, plus o pereche de pantaloni şi … cam atât. Dar ce „haina face pe om“?…

— Tovarăşe student, ce înțelegi dumneata prin libertate? m-a întrebat suplimentar la examenul de sfârşit de semestru, la istoria filosofiei, distinsul profesor Bucur Grozavu.

— Tovarăşe profesor, eu privesc libertatea exact ca Hegel, ca necesitate înțeleasă, gândim liber, dar nu acționăm liber pentru că societatea ne obligă la compromisuri, la toleranță şi … constrângeri impunând un mod universal valabil de necesitate, ca fundament pentru prognoză. Fiecare mod de a fi şi a acționa are în el ceva bun, valabil, purtător de nou, dar şi ceva depăşit, neconform cu valorile morale şi sociale de aceea ştiința trebuie să culeagă orice fruct sănătos, fără a le îndepărta ca fiind nepotrivite cu … gustul diriguitorilor sociali.

Nu m-a întrerupt deloc, m-a ascultat cu atenție, m-a privit, încât o clipă am crezut că-mi spune „mai vii o dată“ la următoarea sesiune. Dar … şi-a scos ochelarii de pe nas, mai m-a privit o dată şi a spus:

— Tinere, curajul trebuie să fie totdeauna o caracteristică a adevăratului filosof, pentru că fără curaj filosofia nu e decât o nucă seacă.

Când mi-am privit carnetul de note mi s-a oprit respirația, zece, n-am putut spune nimic, emoția îmi luase graiul. Scurta

vacanță dintre semestre n-am folosit-o pentru a mă deplasa la Bărbăteşti, ci pentru a mă adânci în lectură, voiam să folosesc timpul cât mai bine să nu pierd trenul speranței pe care-l zărisem din gara în care staționam.

*

Grigore Minciună în sinea lui era convins că armata română se va opri la Nistru. Dar oare aşa va fi? În ultima săptămână a sesizat că acțiunile trupelor române erau orientate mai mult spre sud-est şi nu direct spre est ca până acum. Nu-şi pierduse simțul orientării. Pe front începuseră să se facă simțite lipsurile; vara era în toi, nu aveau săpun cu ce să-şi spele efectele, hrana era din ce în ce mai puțină şi mai proastă, echipamentul uzat nu era înlocuit aşa cum ar fi trebuit, carburantul aproape că era raționalizat. Ori războiul nu-l poți face cu porția. Numai atât să poată face armata română? Sau cineva îi trimitea la moarte sigură? Şi Grigore Minciună auzise de mesajul Generalului, deşi nu-l văzuse niciodată „vreau ordine, să se înțeleagă că noi suntem o armată civilizată, chiar dacă săracă, care aduce cu ea ordinea şi siguranța şi nu suntem hoarde barbare ce distrug şi pradă totul în calea lor. **Vreau ordine şi iar ordine**. Să fie împuşcat militarul care va fi prins furând sau comițând crime în spatele frontului!" De multe ori auzise caporalul Minciună aceste spuse, şi de la Anghel Valerian, primul lui comandant de companie, şi mai acum de la locotenentul Macarie. N-au avut parte de odihnă prea mult pentru că imediat a doua zi au reluat ofensiva. Au reluat ofensiva este un fel de a spune pentru că armata sovietică se retrăgea pe tot frontul lăsând în urma ei ruine, fum şi mai întâlneai din când în când lacrimi, dacă mai avea cine să plângă şi dacă mai avea lacrimi. Deci ofensiva aproape că se transformase în urmărire. Trupele sovietice erau subțiate rău de tot, maşinile blindate deveniseră o raritate, doar infanteriştii mai săpau din când în când tranşee şi mai opuneau rezistență de câteva ore atunci când terenul le permitea. Se apropia sfârşitul lunii iulie, vremea devenea tot mai înăbuşitoare, resursele trupelor noastre erau aproape epuizate. „Ne vom opri la Nistru"? se întreba Minciună. Dacă ne vom opri în două săptămâni sunt acasă şi termin lucrările de vară, gândea el. Dar oare va fi aşa?

Semnalele zilelor următoare spuneau că nu. Aproape de douăzeci şi cinci iulie au avut loc reorganizări, regimentul caporalului Minciună a fost scos din subordinea diviziei şi subordonat direct Corpului trei armată care lupta în stânga Corpului cinci armată. Era un semn că nu se vor opri la Nistru? Atunci ce rost mai aveau reorganizările la numai cincizeci de kilometri de fluviu? „Timpul ne va răspunde la această întrebare", gândea caporalul Minciună. La Fălciu, înainte de a trece Prutul îşi amintea de ordinele de zi ale Generalului, unul dintre ele l-a înțeles foarte bine pentru că se potrivea cu statutul lui de țăran legat de pământul său.

„Ostaşi, Înainte! Să luptați pentru gloria neamului! Să muriți pentru vatra părinților şi copiilor voştri! Să cinstiți prin vitejia voastră amintirea lui Mihai Vodă şi a lui Ştefan cel Mare, a martirilor şi eroilor căzuți în pământul veşniciei noastre cu gândul țintă la Dumnezeu!

Să luptați pentru dezrobirea fraților noştri, a Barasabiei şi Bucovinei, pentru cinstirea bisericilor, a vieții şi căminelor batjocorite de păgânii cotropitori! Să luptați pentru a ne răzbuna umilirea şi nedreptatea! V-o cere Neamul, Regele şi Generalul Vostru!"

Aproape că ştia pe de rost acest ordin de zi care fusese difuzat apoi în regiment şi sub formă de foi volante; mult timp a păstrat o asemenea foaie, până când împrejurările nu i-au mai permis acest lucru. Minciună se simțea înfiorat atunci când comandantul lui citea un asemenea ordin de zi, inima începea să-i bată mai repede şi în mintea sa încolțea o putere năvalnică pe care nu avea cum s-o stăpânească, încât era în stare să mute şi munții din loc.

Trecerea la alt corp de armată nu avea nici o semnificație pentru el, care trebuie să facă acelaşi lucru, să-şi comande grupa. Locotenentul Macarie îi dădea tot mai multe sarcini: să adune compania, să verifice armamentul, cantitatea de muniție rămasă, dacă ajunge hrana în sacul de merinde al soldaților, să evalueze pierderile după fiecare luptă, ce mai era de făcut? Mai nimic. Acum aproape că ieşise comoditatea din el, nu mai era timp să fie şi comod, viața te obligă să acționezi după legile ei şi nu după dorințele tale. Dar Minciună învăța şi să se adapteze la situația nou creată, să rabde şi să … asculte. Să asculte ordinele comandantului de companie, iar atunci când se încurca în

amănunte întreba. Întrebările nu supărau, ele aveau darul de a clarifica unele lucruri şi de a-l îndruma pe calea cea bună. Şi erau atâtea de făcut în războiul acesta! El tot mai nutrea speranța că armata română se va opri la Nistru. Dar cine putea şti? Poate doar Generalul, el acolo în cercul lui luase o hotărâre, nu? Sau poate hotărârea era luată chiar de la începutul războiului. Dar, ce-l privea pe el, el era soldat şi trebuia doar să facă ceea ce i se spunea. Mai departe, alții trebuiau să ia hotărâri pentru el. În ultimele zile ale lunii iulie nu prea mai avea cu cine să lupte, sovieticii se retrăgeau după tot frontul, încât uneori trupelor române le era greu să acopere suprafața, spațiul geografic rămas liber. Pe ici pe acolo mai opuneau oarecare rezistență şi soldații români erau obligați să-şi încălzească țevile armelor. Românii continuau să găsească satele pustii, doar rătăciți mai apăreau din când în când, multe case erau distruse sau arse, până şi poduri peste râuri sau viaducte, aproape totul era o ruină.

Într-una din zile caporalul Minciună se simțea epuizat, un sfârşit calm, neiertător de calm începuse să-i dea târcoale. „Doamne de ce a-i făcut războiul acesta, la ca foloseşte, nu puteai să ne omori altfel? Atunci dacă vrei să ne omori, de ce ne-ai mai creat? Nu găseşti, doamne, altă cale să ne omori să nu ne mai chinui? Cu ce-am greşit eu doamne către tine de mă ții la distanță de familia mea şi de satul meu?“ A fost prima rugăciune inventată de Grigore Minciună pe care a spus-o în sinea sa, aşa ca să-l audă doar dumnezeul lui, acela care-l cunoaşte cel mai bine.

Dar dincolo de această rugăciune ce mai era? O lungă şi chinuitoare aşteptare pentru a se întoarce acasă la pământul şi vitele lui, de care era legat cu toată ființa sa.

Mai erau mai puțin de cincizeci de kilometri până la Nistru, ce va urma? Nu numai caporalul Minciună întreba aceasta în sinea lui, ci aproape întreaga trupă, până şi ofițerii cu grade mari se întrebau, ce se va întâmpla când vor ajunge la Nistru? De aceea zilele treceau greu, neaşteptat de greu, întrucât atunci când eşti încleştat în bătălie şi moartea e pretutindeni nu te mai gândeşti cum trece timpul, acum în lipsa bătăliei însă …

Au primit ordin să rămână pe loc. Au început să se bucure. Fiecare trăia în felul lui bucuria, unii se îmbrățişau, alții râdeau, erau şi unii care plângeau de bucurie, desigur erau şi nepăsători.

Dar oare aveau de ce? Era treizeci iulie o mie nouă sute patruzeci şi unu. O zi istorică. Se lăsase seara, o seară de vară limpede, cu uşoară adiere de vânt, cu puzderie de stele pe cer, o seară aproape liniştită, aproape normală pentru toți, dacă n-ar fi ştiut că se află pe front. Nu cunoştea numele satului în care se afla, dar pe Minciună nici nu-l interesa aceasta, mai important era ce va face mâine. Deşi erau epuizați în noaptea aceea, nici un soldat al companiei locotenentului Macarie nu a dormit pe deplin, aşteptarea era mai grea decât o încleştare cu duşmanul. Dimineața n-au primit nici un ordin, doar după amiază, au primit ordin să înainteze. Au înțeles de ce, regimentul lor era în eşalonul doi al diviziei, eşalonul întâi încă de dimineață forța Nistrul. „Deci vom continua" şi-a spus caporal Minciună, „vom merge mai departe …" Întoarcerea acasă? Un vis din ce în ce mai îndepărtat.

Caporalul Minciună a simțit acum că uşor, uşor pământul se cufundă cu el, cu fel de sfârşeală i-a cuprins trupul pentru că durerea continuării războiului era prea mare.

Ce importanță avea unde şi cum mori, oricum moartea te putea găsi oriunde. Aici în război însă ea era prezentă pretutindeni, încât făcea parte din cotidian. Poate doar era o … „aparență", gândea Minciună sau o „prezență obligatorie". Dar aparența nu este esența însăşi în determinarea existenței? Nu ştia nimic despre esență şi geneza ei, caporalul Minciună, dar ştia doar că existența sa şi poate a familiei sale, departe de aici depindea de ordinul … generalului. De el a depins soarta multor camarazi când a spus „români treceți Prutul!" Acum n-a mai spus „români treceți Nistrul!" sau poate nu auzise el.

*

Prima sesiune de examene, ca student la filozofie, pentru mine fusese un fel de trecere a unui râu nemaiîncercat pentru că avusese în ea de toate, inedit, efort, frumusețe, dar şi o atracție deosebită spre … neprevăzut.

După ce am trecut sesiunea am început să mă gândesc şi la „sufletul meu" cum îmi plăcea să spun, adică numai eu față în față cu coala de scris care te îmbie la profunzime şi la descătuşare. Aşa am pătruns spre publicația universității unde studenții îşi puteau expune

părerile după o serioasă cenzură a unor ochi vigilenți. Înainte de a începe colaborarea mă gândisem cum să înşel vigilența cenzurii, deşi nu luasem încă contactul cu ea. Nu era nevoie însă să iei contact pentru că te căuta ea, în special în afara cursurilor, atunci când studenții erau în largul lor sau aveau impresia că sunt în largul lor. Bănuiam că statul are pârghiile lui pentru a-ți controla viața, unele văzute alte nevăzute, un fel de tentacule care te ating oriunde te-ai afla. Gândul acesta mă înfiora pentru că mă credeam liber, totdeauna am făcut aproape tot ce-am vrut mergând până acolo încât am înfrânt şi voința tatălui meu de a nu merge la filosofie.

Îmi închipuisem că voi avea serios de luptă cu propria-mi voință de viață la ceea ce gândesc. Nu reuşisem să-mi fac încă un prieten, deşi au fost tentative ale unora de a-mi intra în grații. Prietenia o înțelegeam ca pe o comunicare interioară deplină, împlinită prin comportament, prin cuvinte, dar mai ales prin fapte. Am scris un articol despre „Filosofia modului de a gândi", un fel de eseu despre naşterea şi creşterea gândului şi m-am prezentat cu el la redactorul şef al publicației facultății „Gaudeamus igitur".

Redactorul şef era un student de la litere din anul trei, a citit articolul chiar în fața mea şi a spus:

— Ai mai publicat undeva?

— Da, în mai multe reviste literare, dar poezie.

— Ai un curaj deosebit!

— Nu, n-am curaj, sunt realist.

— Realist, realist, dar realitatea prezentată de tine, doare, a spus redactorul şef.

— Doare pentru că eu aşa o simt, ca pe o durere, am spus.

— Fii atent cum facem, eu îl mai studiez încă o dată cu atenție, fac unele modificări şi apoi mai discutăm.

— Stimate tovarăşe redactor şef, eu nu accept ca cineva să-mi mutileze rodul muncii mele, ori intră aşa ori nu mai intră, am spus foarte hotărât.

— Bobocule, m-a luat el peste picior, ai personalitate, dar dacă-i dau drumul aşa aş putea să zbor din facultate, a spus.

— De ce să zbori tu şi nu eu care sunt autorul articolului, nu tu ai scris articolul cu mintea mea, ci eu.

— Da, dar eu trebuie să-l „perii", astea-mi sunt atribuțiile.

— Atunci rămâi cu atribuțiile! şi am vrut să-mi iau articolul şi să plec. M-a oprit cu un gest.

— Nu, nu ți-l dau, îl mai citesc o dată şi-ți dau un răspuns mâine, mi-a spus mai liniştit.

Eram convins că a doua zi răspunsul va fi negativ. „Filosofia modului de a gândi", nu era decât o pledoarie pentru libertate şi nimic mai mult. Pentru libertatea gândului şi probabil era periculos pentru vremurile de atunci.

„Gândirea nu e numai un proces psihic, e o altă gamă de manifestare a omului, un dialog cu eul său, sau un dialog cu un martor. Ca simplu om poți gândi cum vrei, ca om social eşti liber să gândeşti cum trebuie. Gândul ca stare de spirit, e un om degajat de materie, gândul ca purtător de om e ceea ce Hegel spunea, parafrazându-l, materie superior organizată. Gândul este o creație, o creație a minții, dar el se naşte doar în mintea unor factori de existență, aceştia determină apariția gândului. De aceea spunem că nu trebuie oprită creația, stavila creează doar oprelişti de moment, pentru că oricum el, gândul (la cutezător) tot prinde viață. Societatea nu-mi poate dicta mie ca om social ce să fac, decât în măsura în care eu înțeleg că trebuie să fac ceva, aşa ajung la necesitatea înțeleasă. Existența nu poate fi aşa cum mi-o dictează cineva, ea este aşa cum eul meu (partenerul de dialog) i-o arată, i-o descrie". Ce era periculos aici pentru a-i pune în dificultate poziția de student a redactorului şef? Poate doar „eul meu" ca partener de dialog? Dar mai încolo nimic. Aşteptam a doua zi răspunsul, dar oare va veni el? De fiecare dată când aşteptam ceva fremăta ceva în mine, nu aveam linişte şi eram frământat de ceea ce va urma. Din fire nu eram un optimist, iar viața nu-mi oferise până atunci multe bucurii, eram convins că nici mai departe nu se putea întâmpla altfel. Până îmi venea rezultatul la o problemă de care într-un fel sau altul depindea viitorul meu, starea de disconfort era prezentă în mintea mea ca o durere produsă de o lovitură de bici, electrică şi profundă. A doua zi redactorul şef m-a chemat la el:

— M-am hotărât, mi-a spus, am să-l public, dar trebuie să-ți asumi răspunderea dacă se întâmplă ceva.

— Din fire nu sunt un fricos, dar nici curajul nu mă dă afară din casă, am spus.

„Filosofia modului de a gândi“ a apărut în următorul număr al revistei „Gaudeamus igitur“. Reacții? În primele zile, nici una, nici pro şi nici contra. Să fie bine? Gândeam, Să trec aşa neobservat? Nu nici aşa nu e bine, când treci neobservat înseamnă că n-ai făcut nimic demn de luat în seamă. Tocmai când eram convins că n-am făcut nimic demn de luat în seamă sunt anunțat după aproximativ cinci zile că sunt căutat de profesorul Maximescu. La început n-am realizat de către cine sunt căutat cu adevărat. Maximescu? mi-am zis „dar cine este ăsta?“.

Foarte repede mi-a revenit memoria, Maximescu era şeful de catedră de la istoria filosofiei. Dar de unde mă cunoştea el? N-avea importanță. M-a chemat şi atât.

Am intrat sfios în cabinetul şefului de catedră, pentru că respectul pe care-l purtam somităților îmi dicta un anumit mod de comportare, sfios, dar demn.

Am fost invitat să iau loc. Aveam în fața mea un individ trecut bine de şaizeci de ani, cu păr rărit considerabil, alb, de un alb nefiresc, ochi mari negri cu o privire ageră, cuprindea totul în ea. Nu-i puteam ghici înălțimea, dar avea o constituție firavă.

— Ce-ți place dumitale în viață mai mult, domnule student? m-a întrebat profesorul Maximescu cu un glas baritonal, profund, de parcă numai glasul însemna totul la el. Întrebarea m-a surprins şi … mi-a lăsat pentru moment inima în repaus.

— Să fiu util semenilor mei şi societății în ansamblu, am răspuns imediat, pentru că nu mă gândisem niciodată la aşa ceva. Ce-mi place mai mult? Nu mi-a trecut aşa prin minte niciodată până acum.

— Era cel mai bun răspuns pe care l-ai fi putut da, puțini, foarte puțini se gândesc să fie utili cuiva. Aprecierea m-a izbit, pentru că nu mă aşteptam să … izbândesc în a-i îndreptăți aşteptarea.

— Domnule profesor, eu nu sunt decât un slujbaş al existenței care încearcă să se perfecționeze, aflat într-o permanentă competiție cu tot ce-l înconjoară.

— Tinere, îmi dau seama că am în față un om cu principii, că ai multe preocupări, dar trebuie să adâncim puțin „Filosofia modului de a gândi“.

— Filosofia modului de a gândi, domnule profesor, nu e decât o fărâmă a principiilor mele, o oprire la semafor.

— Vom mai avea ocazia să vorbim despre acest lucru, am vrut să te cunosc şi să-ți sondez gândurile, îmi plac tinerii talentați şi … cutezători. Să nu mai lipseşti de acum încolo din paginile gazetei şi poate te gândeşti şi la Revista de Filozofie.

„Ce perspective!“ mi-am zis. Acum curajul meu avea o acoperire, avea spatele asigurat, dar era de ajuns?

Profesorul Maximescu era omul care s-a strecurat prin vremuri, lector universitar până în 1948 în Bucureşti, apoi un umil profesor la un liceu obscur mulți ani, a reapărut la Iaşi profesor la facultatea de filozofie exact în domeniul său, istoria filosofiei. Cum a reuşit să „păcălească“ diriguitorii învățământului superior de atunci rămâne un mister. Profesorul Maximescu era un individ care avea totuşi puterea să răzbată şi să nu rămână insignifiant. A fost prima reacție după articolul din revista universității. Aşteptăm şi altele. Viața din aceea perioadă în universitatea ieşeană nu era lină, fără urcuşuri şi coborâşuri, şi îți oferea şi capcane dacă nu ştiai să le ocoleşti sau să le dezamorsezi una câte una. Reacțiile ulterioare au venit din grupa mea, singura de altfel din an de la filozofie. Maria, colega care ştia pe de rost pasaje întregi din Seneca, Platon, Aristotel şi din alți filosofii mai apropiați de noi, m-a întrebat:

— Pavele, modul acesta de a gândi filosofia este o invenție de a ta sau aşa ai auzit tu la alții?

Fata aceasta era atât de ştearsă şi de neînsemnată încât aproape că trecea neobservată, uimea profesorii cu memoria ei. Am privit-o cu blândețe, totuşi ochii acestei fete erau luminați de inteligența omului autodidact, al aceluia care a desprins singur anumite adevăruri din existență, dar nu pe de-a întregul.

— Stimata mea colegă, n-am auzit la alții, nici nu este o invenție, ci un mod de existență. Tu de câte ori n-ai vorbit cu tine însăți? Câte întrebări nu ți-ai pus? La câte ai răspuns?

— E adevărat, mi-am pus întrebări doar atunci când am fost în dificultate, a spus ea, puțin uimită de deschiderea mea pentru dialog.

— Maria, „filosofia modului de a gândi“ este o opinie, un punct de vedere, fiecare dintre noi avem o filozofie de a gândi, deşi nu o denumim aşa, filosofia mea este una existențială, e adevărat că nu se prea poate aplica acum, dar cine ştie, poate odată … am lăsat eu fraza cu subînțeles.

După câteva zile, tocmai când începusem să gândesc că ecourile s-au stins, sunt chemat de redactorul şef al revistei. Nu arăta bucuros deloc când m-a văzut, fusese atenționat de către decan: „Tovarăşe student, ai grijă ce publici pentru că s-ar putea să ai probleme".

Doar atât, dar el a înțeles că despre articolul meu este vorba. Nu mi-a spus însă să nu mai scriu, ci doar a dorit să-mi transmită mesajul decanului.

Atunci mi-am dat seama că libertatea cu adevărat nu putea exista decât în mintea mea, că ea era atât de abstractă încât nici nu-i puteai bănui conținutul, forma cu atât mai puțin fondul. Libertatea – necesitate înțeleasă – doar atât domnule Hegel? Libertatea e doar un vis când societatea nu-ți oferă teren de manifestare. Trebuia să găsesc o altă profunzime a stării de a fi, un nou drum pe care să merg. În sufletul meu se dădea acea luptă de început între incertitudine şi speranță, un fel de amestec al durerii cu o beatitudine uşoară care te amorțea. Aveam doar douăzeci de ani şi la o asemenea vârstă ai impresia că poți sparge munții, că nimic nu-ți va sta în cale, că totul, dar absolut totul îți va fi uşor de cucerit.

Iaşiul este o oază de monumente istorice şi culturale, după cum am mai spus. Când păşeam spre acele locuri care te împodobeau sufleteşte, mă transforma în om universal, fără vârstă sau de o vârstă cu istoria pentru că mă contopeam cu ea. Biserica Trei Ierarhi şi Mitropolia erau totdeauna în calea mea pentru că aici găseam acea comuniune aproape umană cu spiritul Domnului. Da, nu este nici o exagerare, cel puțin aşa simțeam când treceam de uşile sculptate ale celor două biserici. Pentru că acolo eram numai eu şi uriaşul fior al existenței supreme, un fel de legătură veşnică între naştere – existență – moarte. Şi acolo toată această trăire, tot acest urcuş mi se părea firesc, pământean. Pentru că enigma, marea enigmă a existenței este cu atât mai nedescifrată cu cât nu ştim ce ne aşteaptă dincolo de … căderea supremă sau înălțarea supremă. Această enigmă dă vieții, chiar aşa scurtă cum este ea, un fel de eternitate efemeră, dacă poate exista o asemenea asociere de cuvinte, adică o existență trăită la modul absolut. Dar ce înseamnă acest absolut? Puterea de a face lucruri însemnate şi drepte, de a lupta pentru supremația binelui, poate chiar a „Binelui Suveran" cum spunea Platon, supremația calităților umane constructive care

înnobilează. Nu aşa ne învaţă Dumnezeu? Dar răul care este prezent pretutindeni, în noi şi în jurul nostru?

— Răul este un partener de luptă, îmi spunea părintele Maxim de la Trei Ierarhi, răul este modul nostru de raporta binele, motivul de luptă continuă, de perfecţionare şi îndreptare. Dacă ar fi numai binele nu ar mai exista nici perfecţionarea existenţei.

— Dar, părinte, durerea este parte a răului? am întrebat convins fiind că nu-mi va răspunde.

— Durerea e o cauză a răului, un produs al acestuia şi nu mă refer la durerea fizică, ci la durerea sufletească aceea care nu lasă nici o urmă materială, durerea este singura formă de mântuire a omului în calitate de creaţie a lui Dumnezeu.

În drum spre gazda mea, unde mă aştepta tanti Aurica cu o supă caldă, după ce ieşeam din biserică mergeam pe jos, preţ de o jumătate de oră, pentru că în drum aveam posibilitatea să-mi adun gândurile şi să-mi fac planuri, era ca un fel de program mintal pe care doar să-l construiesc. Trebuia să mă pregătesc, să nu trec aşa prin existenţă fără să las în urma-mi nimic, doar o fărâmă de bine să las şi era de ajuns. O fărâmă de bine? Ce putea să însemne aceasta, cât putea să se întindă? Gândeam că trebuie să fiu util semenilor, să le dăruiesc acea lumină care să-i ajute să găsească o cale de urmat, pentru aceasta îmi spuneam eu însumi trebuie să fiu principial şi poate model. Un model de existenţă! Va fi greu?

*

Caporalul Grigore Minciună îşi pregătea grupa pentru ziua următoare. La început era dezinteresat de ce se poate întâmpla cu el, acum însă, de când răspundea şi de soarta altora devenise grijuliu, preocupat, atent, se controla şi urmărea şi acţiunile, faptele camarazilor săi.

Grigore Minciună un model? Nu, nu era un model, dar tindea să devină. Pentru el era o altă viaţă, un alt tărâm, pentru că războiul este un iad în adevăratul sens al cuvântului. La miezul nopţii au fost treziţi din somn. Trebuia să se pregătească de atac, de un nou atac. Nistrul se afla în faţa lor la aproximativ cincizeci de kilometri, o ofensivă de câteva zile şi se vor trezi cu râul în faţă.

Se vor opri acolo? Acest lucru îl frământa pe caporalul Grigore Minciună şi nu numai pe el, toți soldații se gândeau la acest lucru. Dorința de a rămâne la Nistru izvora din promisiunea nerostită, dar întrezărită printre cuvinte a capilor oştirii de a ne lua doar ceea ce ne aparține. Caporalul Minciună nu uita însă că în dreapta şi în stânga Armatei a întâia din care făcea parte erau unități ale armatei germane care parcă îndreptau, conduceau unitățile armatei române spre locurile pe care sovieticii le apărau cel mai aprig, unde se întrezăreau pierderile cele mai mari. E mai uşor să învălui pe flancuri şi să introduci pe post de pană, la sacrificiu, trupe care nu-ți aparțin, aşa făcea „aliatul" german.

Grupa caporalului Minciună şi-a luat toate materialele, inclusiv pătura înfăşurată sul deasupra raniței, câteva grenade în sacul de merinde, muniție doar pe jumătate din cât trebuia şi şi-a ocupat locul în dispozitivul companiei. Locotenentul Macarie, comandantul de companie, era tras la față, obosit cât se putea vedea în noapte la lumina vreunui felinar de campanie.

Nu li se spusese nimic referitor la misiunea pe care o aveau de îndeplinit, doar orbecăiau în noapte, au mers preț de aproape două ore în linişte, în coloană şi fără să întâlnească nici un obstacol, doar o pustă neagră cu smocuri de iarbă din loc în loc şi urme, multe urme de maşini. S-au oprit pe pantele primei coline întâlnite în cale, în fața lor la câțiva kilometri se distingeau lumini în mişcare, acestea se depărtau, încet, dar se depărtau totuşi. Cerul era acoperit de nori, încât aveai impresia că s-a unit cu pământul. Întunericul parcă mărea şi mai mult teama ostaşilor, teama de necunoscut. Preț de două ore compania din care făcea parte şi caporalul Grigore Minciună s-a tot învârtit pentru a găsi locul indicat în cadrul regimentului în vederea trecerii la ofensivă. În jurul orei trei dimineața tunurile dispuse undeva în spate au început pregătirea de artilerie, primul ciocan de foc a luminat cerul preț de minute bune, a urmat unul mai puțin intens, apoi după o scurtă pauză toate gurile de artilerie au slobozit foc năpraznic peste liniile inamicului care se ghiceau în fața regimentului românesc la aproximativ doi-trei kilometri. Cerul se colorase într-un roşu intens, de jeratic, în aer plutea un miros de ars, de praf de puşcă încât aveai impresia că te afli închis într-un

butoi de pulbere. Toți ostaşii aşteptau semnalul de atac, care ar fi venit ca o descătuşare după atâta aşteptare.

Deodată focul artileriei a încetat, câteva minute s-a aşternut o liniște de mormânt, dar focurile din zare erau vii, în liniile inamice. Brusc cerul s-a luminat din nou, erau trei rachete verzi care au spart liniştea cu lumina lor, semnalul de atac. Începuse să mijească de ziuă, undeva departe spre răsărit soarele arunca raze blânde peste pământul umezit de noapte, dar pe el oamenii se pregăteau de o încleştare oarbă pentru viață, pentru moarte.

Caporalul Minciună a văzut cum flancurile regimentului o iau mai înainte, iar centrul a rămas mai în urmă, compania lui era în flancul drept unde se auzea şi zgomot de tancuri, nu le putea vedea pentru că în dreapta regimentul avea o colină care parcă mergea împreună cu ei spre liniile inamice. Au ajuns în fața limitei dinaintea apărării sovietice la câteva sute de metri, acum vedea şi Grigore Minciună ce a putut face artileria, maşini care ardeau, copaci rupți de la jumătate, trupuri care se târau spre adăpost, sanitari care alergau dintr-o parte în alta, gropi imense în tranşee şi fum, mult fum.

Se apropiau din ce în ce mai mult când a auzit primele împuşcături ale inamicului din partea dreaptă. Grigore Minciună cu grupa lui s-a făcut una cu pământul, apoi au ridicat capul şi au încercat să găsească țintele în fața lor. Tancurile din flancul drept pătrunseseră adânc în liniile inamice încât exista pericolul să rămână fără acoperire şi compania din care făcea parte caporalul Minciună a primit ordin să atace limita dinainte a apărării. „Puneți baioneta" a auzit Minciună glasul locotenentului Macarie. Era prima dată când făcea aşa ceva, intuia că va fi o încleştare pe viață şi pe moarte. Atac la baionetă, e ca şi cum ai închide ochii şi te-ai duce direct la moarte, aşa cu sufletul împăcat, pentru că oricum nu mai ai nici o scăpare. În fața lui prima tranşee, dispusă pe burta domoală a unei movile line, se deschidea într-un arc de cerc. Căştile ostaşilor sovietici începuseră să lucească în primele raze ale dimineții. Norii grei din timpul nopții urcau încet spre nord, lăsând în urma lor un cer senin, imaculat, de un albastru ireal. De felul lui Grigore Minciună nu alerga niciodată, alergatul nu se inventase pentru el, dar aici alta era situația, şi alerga acum Minciună spre … focul primei tranşei cu capul între umeri, cu

inima cât un purice, cu sacul de materiale în spinare, bocancii grei şi cu dorința ca… dincolo de tranşee să mai poată vedea din nou cerul. S-au năpustit grămadă spre linia întâi, au lovit cu baioneta, cu patul armei, au spart capete, au despicat burți, au rupt brațe, nici nu se uitau în cine loveau, în fugă, repede, cu dorința de a lovi tu întâi. Aproape toată grupa lui Minciună a trecut de prima tranşee. Aproape pentru că doi camarazi rămăseseră atârnați pe buza tanşeei cu abdomenele sfârtecate de baionetele duşmane.

Acum în fața lui Minciună şi a regimentului său se întindea un câmp curbat uşor spre răsărit, străjuit în dreapta de un sat, iar în stânga de o pădure a cărei întindere nu se putea ghici. Auzea în spatele său glasul locotenentului Macarie: „Înaintee, înainteee …!" care rivaliza cu focul armelor, cu vaietele răniților sau cu strigătul muribunzilor. Durerea, moartea, sfâşierea erau pretutindeni şi Minciună avea în mintea sa un singur gând „să scape, să scape, să scape". În încleştarea luptei uitase de greutatea sacului din spate, de greutatea bocancilor, de neodihna ultimelor zile, de foame, de sete, de… iarba de acasă, numai de moarte nu uitase să se ferească. A doua tranşee i-a primit cu un snop de foc, plumbii s-au înfipt în pământ, în trupurile unora, nu el, Minciună încă nu simțea nici o durere fizică, era încă întreg.

„Grenadeleeee", a auzit comanda locotenentului Macarie. Au pregătit şi au aruncat grenadele, aşchiile acestora au spulberat trupele aflate în tranşeea din fața lor, calea le era deschisă dincolo spre următoarea tranşee. Minciună nu-şi putea da seama câte tranşee sunt. Dar ce importanță mai avea? Erau azi zece, alte zece mâine, apoi în zilele următoare … pentru cei care le mai apucă. Tocmai, compania caporalului Minciună trecea şi dincolo de cea de-a doua tranşee a inamicului când din dreapta trupelor noastre s-a auzit un zgomot asurzitor produs de tancuri, de maşini de luptă şi de loviturile de tun care se spărgeau cu puțin în fața sa. Ce era rău pentru Minciună? Vârful săgeții contraatacului sovietic se înfigea chiar în inima regimentului românesc, mai precis a companiei comandate de locotenentul Macarie. Zgomotul produs de şenilele tancurilor, amestecat cu exploziile katiuşelor peste liniile noastre producea un vacarm de neimaginat. O minte omenească nu putea să-şi imagineze aşa ceva.

Compania s-a adăpostit pe fundul unei tranşee pe care tocmai o cucerise pentru a aştepta ca cel puțin artileria sovietică să tacă, apoi … vom mai vedea. Flancul drept al regimentului românesc nu ripostase încă şi tancurile sovietice au pătruns adânc în terenul cucerit deja de trupele române. Caporalul Minciună a scos capul din tranşee pentru a evolua situația: fumul amestecat cu praf îngreuna foarte mult vizibilitatea, dar a putut distinge cum şase – şapte tancuri sovietice trecuseră mult de el în stânga, în spatele lor infanteriştii se pitulau pentru a nu fi loviți de focurile răzlețe, care putea veni de oriunde, dar deodată Minciună s-a luminat, din dreapta de pe colină aproape în linie o formație de tancuri româneşti (din puținele pe care le avea armata română), a şi putut să le numere, erau cinci coborau aproape în linie, iar tunurile lor începuseră deja să verse foc peste tancurile sovietice, topind infanteriştii din spatele lor.

Compania locotenentului Macarie nu avea altceva de făcut decât să aştepte evoluția situației, a acționa acum însemna să cadă între două focuri sau pur şi simplu să meargă la moarte sigură. Tancurile sovietice erau lovite din două părți, din față vânătorii de tancuri intraseră în acțiune, iar din spate loviturile tancurilor româneşti le obliga să acționeze cu garda descoperită, infanteria pe care trebuia să-o conducă la victorie aproape că nu mai exista, contraatacul sovietic eşuase, ofensiva putea continua. Observând momentul favorabil, locotenentul Macarie a ordonat companiei sale să continue atacul şi companiile vecine procedaseră la fel, încât întreaga linie a frontului se mişca spre localitatea din față care se întrezărea după o perdea de salcâmi.

Pentru Minciună acum parcă era mai uşor, după contraatacul eşuat al sovieticilor, crescuse înverşunarea ostaşilor români, iar sovieticii erau de-a dreptul şocați şi nu mai reacționau violent, dar nici nu se predau.

Caporalul Minciună nu-şi aminteşte dacă în ziua aceea a căzut prizonier vreun militar sovietic. Pe toată linia frontului sovieticii sovieticii se retrăgeau, încât în urma lor rămâneau doar resturi ale războiului, care însemnau foc şi iar foc, maşini răsturnate, arse sau tancuri care mai fumegau încă, trupuri sfârtecate şi trupuri inerte, cale alcătuiau un tablou sinistru al durerii şi deznădejdii.

Mai era mult până la Nistru? se întreba în sine caporalul Minciună, apoi tot el îşi răspundea „dar de ce mai mă interesează?“

Războiul îi crease, sădise în el o indiferență față de viață, un fel de respingere a unui fapt esențial pentru că el considera că nu mai face parte din ea, ceea ce trăia el aici pe front nu era viață, ci un fel de alt tărâm pe care omul şi-l imaginează în subconştient în visele lui cele mai urâte.

Au primit ordin să oprească ofensiva, în fond nici nu mai era ofensivă, ci un fel de alergătură în care cel alergat nici cel puțin popas nu mai face. Din grupa caporalului Minciună pieriseră doi ostaşi şi alți doi erau răniți. Nu era prea rău pentru un atac care durase şase ore şi se încheiau cu o înaintare în terenul inamicului de peste cincisprezece kilometri. În fața lor apăruse localitatea Antoneşti, denumirea îi era scrisă în alfabetul slav, dar în grupa sa Minciună avea un soldat, pe Pădureț (un tânăr din Vâlcea) care avea cunoştință de limba rusă, el le-a spus că numele de pe plăcuță se citeşte Antoneşti, cea mai curată denumire românească, iar locotenentul la raportul de seară le-a spus ca până la Nistru mai aveau mai puțin de treizeci de kilometri.

— Domnule locotenent, ce facem trecem Nistrul? a întrebat Minciună cu glas slab de teamă să nu fie repezit.

— Nu ştiu caporal, nu ştiu, a răspuns scurt locotenentul.

În fond ce-l interesa pe el dacă trecea sau nu Nistrul, dinspre partea lui puteau merge şi până la Moscova dacă aşa se dorea.

„De ce m-a ales tocmai pe mine războiul ăsta, de ce tocmai pe mine?“ se întreba caporalul Minciună. „Acolo în sat erau mulți tineri, eu sunt trecut de patruzeci de ani, de ce tocmai pe mine…?

*

Viața de student la filozofie devine monotonă, dacă nu încerci să materializezi propria ta filozofie de viață.

Prima sesiune de examene trecuse de mult, „Filosofia modului de a gândi“ era şi ea o amintire, iar eu mă prezentam la cursuri aproape străin, stingher şi cu convingerea fermă că aproape nu se întâmplă nimic. Dar nu puteam construi nimic

pentru eul meu pentru că nu aveam nici o motivație, nici o dorință internă care să mă împingă să înfăptuiesc ceva care să-mi electrizeze convingerile. Dar care convingeri? Pentru că şi mintea mea era în stare flască, fixată în acea neputință pentru care … nu doreşti nimic. Într-una din zilele de curs mă aflam în amfiteatrul „Xenopol" la cursul de materialism dialectic şi istoric, un curs plin de Lenin, de Marx şi de Engels, încât şi saliva era impregnată cu ei. Amfiteatrul era pe jumătate ocupat, cursul fiind comun şi pentru grupele din acelaşi an de la facultatea de drept. În anul întâi al acestei facultăți preponderente erau fetele. Am ales un loc mai retras într-o margine, mi-am scos caietul şi stiloul şi aşteptam cuminte ca profesorul să-şi înceapă prelegerea. Mă simțeam atât de golit de viață, încât nu aveam nici cea mai mică dorință de a mă concentra asupra prelegerii şi m-am apucat să fac ceea ce făceam de fiecare dată în asemenea situație, să studiez fizionomii şi anume, pe acelea ale fetelor din amfiteatru.

Observam că notau cu atenție ideile care reieşeau din prelegerea profesorului. Unele dintre ele cântăreau mai întâi cuvintele, apoi notau esența, altele notau aproape toate spusele profesorului, deşi nu era aşa de uşor. Cursul însă era atât de gol, e pustiit, de neinteresat încât aproape că-mi venea să plec din sală. Dar eram un student disciplinat, apoi n-a spus Hegel că „libertatea este necesitatea înțeleasă"? deci şi eu înțelegeam că eram necesar aici unde sunt, adică la cursul de materialism dialect şi istoric. Ființa umană se află într-o permanentă căutare: de frumos, de mai mult, de mai bine, căutarea creează în mediul uman un fel de competiție cu inflexiuni profunde, profunzimea depinzând de ascuțimea spiritului fiecăruia, de dorința care-l îndeamnă pe om spre căutare. Dorința mea de atunci era instabilă uşor influențabilă, aproape imprevizibilă, dar aceasta se întâmpla cu dorința de lungă durată, cea imediată era orientată foarte exact. Studiul executat de ochii mei s-au oprit asupra unui păr negru, lung, uşor ondulat care sclipea uşor în razele luminii artificiale, s-au oprit asupra părului pentru că numai atât vedeam, deşi eram mânat de curiozitate să insist. Nu mă interesa deloc cursul, iar acum pentru că mi-am găsit o preocupare, marşam pe aceasta ca să scap de plictiseală. N-a durat mult studiul meu pentru că s-au îndreptat spre mine exact privirile ochilor pe care aşteptam să-i văd.

Acei ochi erau tot negri, mari cu o privire întrebătoare care m-au intimidat. N-am putut observa mai mult, decât ochii şi tenul, un ten alb imaculat. Am perseverat, pentru că am învățat ă perseverența aduce foloase, doar eram la cursul de materialism, nu!

Peste câteva momente confuze s-au întors acei ochi spre mine, am încercat să-i opresc mai mult, să-i întreb ceva, să le dau un semnal, dar m-au refuzat. Nu mă dau eu bătut aşa uşor! Aşa că am continuat jocul. Din nou ochii negri şi mari s-au întors şi m-au privit mai mult, acum am surprins un zâmbet al unor buze voluptoase, un zâmbet abia schițat, dar l-a surprins pentru că privirea mea era un focar de dorință şi nu vedeam altceva decât acel zâmbet. Mi-era teamă să mă apropii, să-mi schimb locul pentru că nu mă mai puteau găsi ochii aceea superbi. Privirile noastre s-au mai încrucişat o dată, dându-mi posibilitatea să întreb cu privirea „te pot aştepta la sfârşitul cursului?". N-am primit răspuns direct, doar un clipit uşor şi … poate chiar am primit un răspuns.

În sfârşit profesorul îşi încheie cursul plictisitor şi studenții „filosofi şi jurişti" se îndreptau spre ieşire, am aşteptat să se înghesuie doritorii şi am rămas mai în urmă, la fel a procedat şi posesoarea ochilor negri şi a părului uşor ondulat. Pe hol m-am îndreptat spre ea şi cu emoție în glas (dar ce emoție!), am trecut la atac.

— Domnişoară, vă supărați dacă vă spun că doresc să vă vorbesc? am încercat eu cea mai banală formulă de început.

M-a privit lung şi o clipă am crezut că va riposta cu asprime, dar …

— Nu, de ce m-aş supăra? mi-a răspuns cu un glas cristalin, care arunca cuvintele întregi, rotunde.

— Sper, am continuat eu, că nu v-am deranjat în timpul cursului.

— Nu, deloc, mi-a răspuns.

— Pavel Minciună, m-am prezentat şi i-am întins mâna.

— Irina Olărescu, s-a prezentat şi mi-a întins o mână albă cu degete lungi, fine care la atingere mi-au transmis un curent ce m-a înfiorat.

— Mulțumesc că ați acceptat să pierdeți câteva clipe cu un necunoscut, am continuat încercând să nuanțez tăcerea pentru că-mi dispăruse curajul.

— Dar nu-mi mai sunteți un necunoscut, tocmai am făcut cunoştință, iar eu chiar ştiu mai mult despre dumneavoastră, a continuat cu glasul cristalin.

— Cum? De unde?

— Hai să vedem, a spus ea renunțând la convenționalism. Student la filozofie anul întâi, cu preocupări de a „gândi filosofie", cu principii şi îndeletniciri pur domestice, cu aplecare, cu multă aplecare spre lectură … Am oprit-o cu un gest pentru că eram tare nedumerit.

— Dar de unde atâtea informații, Irina Olărescu, eşti studentă la drept sau faci practică pentru Institutul de Informații? am întrebat-o.

Mi-a aruncat o privire ucigătoare în sensul să nu gândesc până acolo era doar studentă la drept în anul întâi, iar informațiile le luase din Revista Universității. Chiar aşa, în revista aceasta erau şi mai multe informații despre mine, chiar şi cele biografice. În ziua aceea ne-am despărțit deja prieteni de parcă ne cunoşteam de mult, de mult, de atunci de când s-au inventat prieteniile şi oamenii care le dau viață. Irina Olărescu începea o nouă filă a vieții mele, poate una frumoasă, poate una plină de evenimente, deschisă. Înainte de a ne despărți am privit-o cu stăruință, avea un aer sportiv, fiecare parte a corpului parcă era destinată să integreze armonios într-un complex feminin, picioarele, bustul, mijlocul subțire continuat cu pieptul bombat atât cât să atragă privirile, gâtul lung alb şi fin, de o finețe pe care o simțeai fără să-l pipăi, dădeau acestei făpturi aerul unei opere terminate, finite care trebuia doar ghicită printre atâtea bucurii şi enigme ale vieții. Irina Olărescu! Un nume, un destin, un viitor. Se va lega oare de al meu? Cine ar fi putut să-mi răspundă acum? Numai Dumnezeu. Dar el avea timp de mine, de viitorul meu? Pe lume sunt lucruri mult mai importante de care trebuie să se ocupe decât destinul unui biet „băiat" care încă nu deschisese ochii bine pe lume. Nu i-am propus nici o întâlnire acestei fete, trebuia să-mi redefinesc eu propria-mi poziție, să mă întreb ce vreau, pentru ce, şi apoi încotro. Era prea multă analiză! Poate, băieții de atunci erau mult mai practici decât mine şi umpleau noaptea Parcul Copoului până spre dimineață sau grădina Botanică, imensa Grădină Botanică a Iaşiului.

Eu eram prea mult frământat atunci de fapte esențiale, de racordarea mea la univers, mă mişcam într-un idealism profund, iar întâlnirea cu Irina era doar un punct, un popas în această existență. Aş fi dorit să fac ceva înălțător şi totuşi uman, ceva pământesc şi totuşi cosmic, aş fi dorit … şi sfârşi doar printr-o hotărâre de moment, imediată.

„Nu există nimic, nici în cer, nici în natură, nici în spirit şi nicăieri care să nu conțină la un loc nemijlocirea şi mijlocirea" spunea Hegel. Ce era aici comun cu simțirea mea? Dar nu numai cu simțirea, ci cu trăirea chiar. Ştiam că aveam o menire în această lume, aceea de a adăuga ceva util, mai bun, peren, creşterii omului ca o creație a lui Dumnezeu, un fel de moştenire pe care o laşi după încetarea existenței, dar pentru care te pregăteşti toată viața. Ce ar însemna în fond această moştenire? Un model de viață, principii, o delimitare certă a binelui de rău, lupta esențială cu încremenirea, cu viciul ca spectru al răului, cu înțelegerea universală a mecanismului reglării şi autoreglării, fără de care nu putem înțelege nimic din existență şi din rolul ei. De la Platon încoace şi poate şi mai de departe omul a fost frământat de această „esență a lucrurilor" – lupta dintre bine şi rău, nu ca o luptă a contrariilor ci ca un mod de a construi viitorul, devenirea, creşterea. Latinii spuneau „ex nihilo nihil fit"(din nimic nu renaşte nimic), Hegel spunea că „din nimic se renaşte existența (devenirea)…"

Devenirea înseamnă atât existența cât şi nonexistența, trecerea este acelaşi lucru cu devenirea. Da domnule Hegel eu, tu, noi, voi parcurgem atâtea „treceri" în viață, puncte obligatorii, râuri încât numai gândul că vom ajunge la ele ne ascute cugetul, ne căleşte spiritul şi ne pregăteşte de … întâmpinare.

„Absolutul şi relativul, finitul şi infinitul sunt părți, trepte ale uneia şi aceleiaşi lumi". Aşa este, domnule Hegel, deşi niciodată nu le putem delimita cu toate că am încercat pentru că este prea înaltă pentru noi această construcție universală, numai Dumnezeu poate să-i vadă acoperişul. Femeia ca divinitate pământeană, pentru că numai o divinitate poate să creeze viață, are un loc bine definit în mintea unui bărbat, ea poate să călească spiritul sau poate să-l ardă, să distrugă construcția sau să grăbească finalizarea ei, să îmbogățească moştenirea sau să

arunce pe apa sâmbetei orice brumă de agoniseală. Sunt acestea paradoxuri? Sunt, pentru că însăşi existența e un paradox, iar femeia este un paradox aflat la jumătatea distanței dintre extreme.

Aceste idei nu au înflorit în mintea mea atunci când apăruse Irina, ele sălăşluiau demult acolo. Irina a fost doar un pretext pentru ca acestea să iasă la suprafață, să clocotească în locaşul lor. De atunci, din ziua aceea, nu am forțat nota de a mă năpusti asupra acelei făpturi, propunându-i întâlniri după întâlniri, ci am lăsat uşor, molcom ca lucrurile să curgă de la sine. Ați văzut naşterea unui izvor şi apoi pasul lui în lume? Apa slobozită caută imediat o ieşire din zăgaz, o găseşte acolo unde obstacolul este slăbit, unde nu opune rezistență, apoi odată drumul găsit şerpuieşte spre apa cea mare. Intervențiile de modificare artificială a căii de parcurs şi în natură şi în viață sfârşesc prin a se întoarce la acelaşi punct de plecare, adică nu reuşesc. Nu pot face firesc ceea ce este nefiresc, nu poți face normal ceea ce este anormal, natura şi viața are regulile ei pentru că atunci când a gândit-o Creatorul a avut doar început, iar sfârşit niciodată, ci doar o continuă transformare a uneia în alta, o transformare perpetuă.

— Irina, ce te frământă pe tine mai mult în această lume? am întrebat-o într-o zi în care ne plimbam pe aleile Copoului, îmbătați de venirea primăverii.

A rămas puțin surprinsă pentru că trecusem brusc la această întrebare, de la descrierea frumuseților naturii. M-a privit lung, aceea privire care parcă pătrundea în ființa mea răscolind-o.

— E o întrebare filosofică la care nu pot să răspund acum pe de-a-ntregul, ci reflectând asupra ei, mi-a răspuns, după ce făcuse o pauză de câteva secunde. Dar pentru că tot m-ai întrebat că, viața, cu înțelesurile şi neînțelesurile ei, cu creşterile şi descreşterile, cu capcanele pe care ți le întinde la tot pasul şi mai mă frământă moartea cu veşnicia ei, dar mai ales cu necunoscutul ei. Ți-am răspuns filosofic?

— E mai mult decât mă aşteptam, am răspuns încântat în sinea-mi că am un asemenea interlocutor.

— Irina, care este programul tău cotidian sau altfel spus ce mai faci în afara cursurilor?

— În primul rând să ştii că sunt o studentă conştiincioasă, nu lipsesc de la nici un curs, apoi să mai ştii că citesc mult şi mă străduiesc să mai fac câte ceva şi pentru sufletul meu, mi-a răspuns fără nici o reținere.

— Ce înseamnă „ceva pentru sufletul meu"? am întrebat-o, convins că acel ceva trebuie să fie deosebit.

— O, nu, nu, să nu-ți închipui că poate fi ceva deosebit, doar lucruri pământene, să ascult muzică, să merg la teatru sau la un film, să mă plimb şi să … gândesc liber.

— Pot să îndrăznesc, să-ți propun să fac şi eu parte din acest microunivers atât de legat de existență? am întrebat aproape cu sfială, pentru că dialogul cu această făptură trebuia să fie lin, fără adâncimi care ar fi putut zgudui suprafața.

— Pavel (era prima dată când îmi spunea pe nume) faci deja parte din acest univers, pentru că dacă n-ar fi aşa nu am mai fi aici, acum împreună.

În clipa aceea soarele mi s-a părut mai luminos, parcul mai frumos, viața mai frumoasă şi … nu mai ştiu câte lucruri mi s-au părut mai interesante atunci; timpul suferise o ciudată dilatare pentru că ajunsesem să înțeleg mai deplin existența.

Primăvara acelui an mi se părea mult deosebită de altele, pe care eu le trăisem acolo în satul meu Bărbăteşti, unde mă impresiona un pom când înflorea, o vale care se umplea de ghiocei, colțunaşi şi gălbenele, un pârâu care susura de bucurie printre pietrele trezite la viață, o pasăre care se bucura de regenerare. Apariția aceasta misterioasă, stelară, profundă, a Irinei făcea primăvara mai primăvară, viața mai viață încât şi oamenii de pe stradă mi se păreau mai buni, mai umani.

— Vezi Irina câtă istorie există sau trăieşte acum în parcul acesta, îi spuneam în timp ce priveam statuile scriitorilor din Copou. Parcă mi-l imaginez pe Eminescu cum venea el la teiul acesta pentru a fura o clipă de frumusețe şi de linişte, iar noi acum privind teiul care ne face contemporani cu Eminescu şi nici nu-mi vine să cred că eu, acum, aici, cu tine privesc „La steaua care a răsărit" sau să mă gândesc cum „A fost odată ca-n poveşti".

— Înseamnă că momentul de acum te înfioară, a spus ea, îți transmite clipe de trăire de nebănuit altă dată.

— Aşa este şi acest lucru se întâmplă din două motive, pentru că mă aflu cu tine aici şi pentru că Eminescu m-a impresionat atât de mult încât până acum nu există făptură pământeană să-l egaleze.

Nu a spus nimic, m-a privit doar blând, a clipit şi a scos un oftat uşor abia perceptibil, iar cercul l-a închis cu un zâmbet dumnezeiesc, dezvăluind o dantură perfectă. Acum viața nu mi părea tot la fel de plină de capcane, cine a spus că destinul nu are şi momente de fericire?

*

Caporalul Grigore Minciună nu mai înțelegea nimic, regimentul din care făcea parte primise ordin să se regrupeze şi să treacă în spatele frontului. Au mărşăluit preț de câteva ore peste câmp, apoi prin drumuri desfundate, maşinile erau un lux pentru ostaşul român, el doar inventase mersul pe jos, nu? După mai multe popasuri şi mai multe zile de mers în marş forțat au ajuns în localitatea Sărata. Un fel de orăşel unde existau mai mulți oameni şi clădiri întregi, tocmai bune pentru a încartirui un regiment românesc de infanterie aflat în refacere. Compania locotenentului Macarie a fost încartiruită într-o clădire în care funcționase o şcoală, veche, dar cu un acoperiş bun, aflată în imediata apropiere a gării. Locotenentul nu le spusese nimic, nici cât vor sta acolo, nici ce vor face, au fost introduşi în două săli de clase claie peste grămadă şi le-a spus scurt „Repaus!".

Acel orăşel, Minciună l-a numit orăşel având în vedere mărimea celorlalte localități pe care le văzuse până atunci, se afla pe malul unui râu aproape secat ce purta acelaşi nume. Prima seară în satul Sărata Minciună, a folosit-o cu grupa lui pentru odihnă profundă, erau departe de linia frontului şi era prima seară după multe lui când puteau s-o doarmă de la un capăt la altul, chiar dacă erau flămânzi, somnul ținea de foame. Soldatul de rând la refacere, îşi repară efectele, îşi întreține şi îşi curăță armamentul, cu alte cuvinte totul este activitate administrativă. Grigore Minciună a încercat să-şi facă şi un inventar al vieții, ce a făcut bine şi ce a făcut rău şi ce mai are de făcut dacă va mai putea face ceva. În prima

dimineață de după odihna deplină, Minciună cu toată grupa lui, cu cei şase soldați pe care-i mai avea, a pornit pe drumurile localității. Primul loc de popas a fost gara, o clădire învechită, construită numai din bârne, cu peroane scurte protejate cu piatră, iar liniile de cale ferată păreau şi ele învechite, uzate. Tocmai când se pregăteau să încheie vizita în gară s-a auzit şuieratul unui tren care venea dinspre apus. De curiozitate au rămas să vadă trenul care erau convinşi că nu avea oprire în stația aceea. Grigore Minciună vedea rar trenul sau foarte rar, în Bărbăteşti nu exista cale ferată. Trenul defila prin fața lor, locomotiva veche, cu un pufăit bolnav trăgea după ea şase vagoane de animale, dar … în vagoanele de lemn nu erau animale, ci oameni. Lui Minciună nu i-a fost greu să distingă printre stinghiile vagoanelor fețele mai … închise la culoare ale acelor care călătoreau în asemenea vagoane. Mulți scoteau mâinile printre stinghii încercând să implore sau să cerşească, probabil erau de mult nemâncați şi însetați. A observat că bărbații nu călătoreau împreună cu femeile, iar copii nu a identificat printre „călători". După mintea lui a apreciat la câteva sute numărul țiganilor zlătari şi rudari îmbarcați în acel tren, dar nu le putea bănui destinația şi de ce treceau tocmai pe acolo prin Sărata.

— Ce zici, Minciună, ăştia sunt de pe la noi? a întrebat soldatul Stan, încheietorul de grupă, mic şi îndesat.

— Ba bine că nu, a răspuns Minciună, dar de unde vrei să fie?

— Da, dar unde se duc încolo spre est? a întrebat în continuare nedumerit Stan.

— Probabil să populeze Siberia, a răspuns şugubăț, Minciună.

— Siberia??? s-a mirat Stan, dar unde e asta?

— Încolo spre răsărit, cam de vreo treizeci de ori drumul până acasă.

— Cât??? s-a mirat Stan, care nu putea aprecia distanța până la Nistru, darămite până în Siberia.

„Se vede treaba, gândea Minciună, că cineva se ocupa de țiganii noştri!" Atunci însă caporalul Minciună nu a putut să-şi explice de ce țiganii erau duşi undeva spre răsărit şi nici cine a hotărât un asemenea „tratament". În fond nici nu-l interesa, pentru el cel mai important lucru aici era să scape cu viață şi dacă

se poate şi întreg, în rest alții se ocupau de rânduielile vieții, inclusiv de a lui. O săptămână a rămas regimentul în Sărata pentru refacere, când într-o seară locotenentul Macarie a ordonat adunarea companiei. La această adunare caporalul Minciună a constatat că sunt figuri noi.

— Ostaşi! le-a ordonat locotenentul, gata cu lenea, mâine în zori ne punem în mişcare spre linia frontului, compania patru şi-a completat efectivele, vom merge iar la luptă, ca şi până acum vă cer curaj, dăruire şi multă disciplină. De voi depinde rezultatul luptei, a încheiat ofițerul micul lui discurs.

Locotenentul Macarie Augustin era ofițer de carieră, venit din şcoală, încă nu apucase să termine şcoala de ofițeri, i s-a dat gradul de locotenent şi numit direct la comanda companiei al cărei comandant căzuse la datorie.

Caporalul Minciună se aştepta acum ca linia frontului să fie undeva în fața Nistrului, dar nu era aşa, frontul se mişcase mult spre răsărit, trecuse de Nistru, era chiar la peste douăzeci de kilometri de acesta, urmând o linie sinuoasă pe malul său stâng. Regimentul din care făcea parte şi compania locotenentului Macarie a primit o fâşie de ofensivă în cadrul diviziei şase, la flancul drept al acesteia, pe o luncă plină de mlaştini şi de bălți, cu drumuri bătătorite de căruțe din loc în loc, cu câte un sălaş pentru animale, dar desigur toate pustii.

În stânga regimentului se zvonea că se afla o divizie germană, dar nimeni nu văzuse vreun neamț pe acolo, cine ştie la ce distanță se afla aceasta. Minciună avea şcoală cât să scrie şi să citească şi nici astea prea bine, dar viața îl învățase că atunci când te bați cu cineva să nu fii surprins, iei în ajutor un perete, un gard, un pom care să-ți apere flancul, tacticienii noştri aici pe front n-au de gând să pună „un dop" la intervalele mari, poate doar inamicul să fie prea preocupat de fugă decât de a întinde capcane. Undeva pe un deal în stânga se zăreau casele unei localități, nu-l frământa pe caporalul Minciună numele localității, dar nu putea aprecia distanța până acolo şi l-a întrebat pe comandant:

— Localitatea se numeşte Beleaevko şi cred că sunt vreo zece kilometri până acolo, dar de ce întrebi? Te grăbeşti? a întrebat ofițerul.

— Nu domnule locotenent, mă gândesc ce ne aşteaptă acolo …

În prima zi după ce a ajuns pe front lucrurile nu păreau aşa tulburi, se făceau pregătiri pentru o nouă ofensivă, comandanții de la toate nivelele însuşeau misiunea, ordonau măsuri, era clar cât de curând vor porni din nou. Exact la miezul nopții Minciună a fost trezit de bubuiturile artileriei, nu a lor, ci a noastră, care trecuse la pregătirea ofensivei. Intrau în normal, anume ca noapte de noapte să nu mai doarmă. Două ore au tot bubuit tunurile, apoi s-a aşternut o linişte care parcă prevestea furtună. Nu ştie cât a durat, dar a auzit ordinul comandantului de companie: „la atac, înainte!!, nu vă opriți decât pe dealul Vîrscov!" aşa se numea dealul. „Acum că, suntem chiar pe pământ străin, gândea Minciună, trebuie să fim mult mai atenți", trebuia să le spună acest lucru şi colegilor din grupă, la toți fără nici o excepție, una e când te afli pe pământul tău şi alta când eşti în grădina altuia.

Nimeni nu mai vorbea acum de posibila oprire la Nistru, trecuseră Nistrul şi gata, merg mai departe, atât cât mai pot, cât li se va ordona şi cine mai poate merge.

Au pornit la atac pe întuneric, la atac este un fel de a spune pentru că nu au întâlnit nici un fel de rezistență preț de o jumătate de oră. Fără repere pentru orientare, întunericul a mânat compania locotenentului Macarie mult spre stânga făcând şi mai largă spărtura existentă la flancul drept al diviziei şase. După aproape o oră caporalul Minciună era convins că s-a rătăcit cu toată compania, nu, nu s-a rătăcit, dar a nimerit într-o ambuscadă. Loviturile inamicului veneau din dreapta şi nu din față aşa cum s-ar fi aşteptat, surpriza a fost cu atât mai mare cu cât erau lovituri de mortiere, aruncătoare de grenade şi mitraliere de campanie.

Unul dintre camarazii caporalului Minciună a căzut chiar lângă el lovit de o schijă chiar în burtă, doamne ce mai țipa, „Grigore, Grigore scapă-mă Grigore, scapă-mă" spunea Ilinca, soldatul subțire cu mustață din Oltenița ținându-şi intestinele care ieşeau prin spărtura din abdomen. Grigore Minciună înghețase şi el de frică şi s-a făcut una cu pământul, muşcând din brazda de pământ care o folosea drept adăpost. Se lumina de ziuă soarele apărea la orizont printre perdele de nori de culoarea sângelui. Acum caporalul Minciună vedea clar de unde a plecat aseară, față de axul câmpului de luptă era mult abătut spre stânga, iar flancul drept era complet descoperit,

pe acolo se infiltrase o companie de infanterie sovietică şi i-a atacat din flanc, dealul pe care se afla localitatea parcă se mutase şi el spre dreapta. În faţa lui Minciună se deschidea lunca plină de smocuri şi răchită, undeva mai departe un pârâu (pe sub deal) era străjuit de o perdea de sălcii. O bună parte din compania locotentului Macarie era izolată între un drum şi mai multe hăţişuri de lăstari. Pe buza dealului se zăreau deja liniile sovietice, acum riposta şi artileria lor, dar loviturile cădeau undeva în spatele eşalonului întâi al regimentului. Soldatul Porumb, un camarad mai nou, a fost lovit şi el în picior încât sângele începuse să-i ţâşnească de parcă era izvor. Era un militar plin de curaj şi s-a apucat singur să se îngrijească. În stânga Minciună a observat că începuse să se producă o nouă spărtură, focul luptei mâna tot regimentul mai mult spre stânga mărind intervalele, în jurul lui mai erau zece – doisprezece soldaţi valizi şi câţiva răniţi, morţi nu ştia câţi. Deodată în locul în care se apărau au a început să cadă un potop de lovituri. Caporalul Minciună fusese prins între cadavrele a doi camarazi, altfel şi el ar fi fost în ceruri cu ei.

Acum sovieticii atacau din toate părţile, inclusiv din spate, erau total izolaţi de restul regimentului. Mai avea doar două variante să lupte până la moarte sau să cadă prizonier. Era acelaşi lucru gândea, doar cu o mică deosebire, prizonier la sovietici era puţin mai bine decât spânzurat.

— Rumânskiii? a auzit Grigore Minciună şi încă mai multe cuvinte ruseşti pe care oricum nu le înţelegea. A ridicat braţele deasupra capului, ceilalţi ostaşi români care mai puteau au ridicat şi ei braţele, zece-douăzeci, Minciună n-a putut să-şi dea seama, mintea i s-a înceţoşat brusc după ce un rus cu ochi cenuşii i-a ars una în spate cu patul armei. Aşa a început prima zi de prizonierat pentru caporalul Minciună.

Capitolu

Filosofia este o viață de idei şi în idei, un fel de izvor perpetuu care intră în existența ta, el rămâne veşnic tânăr, iar tu cu fiecare trecere mai pierzi o clipă. Arta de a trăi e o filozofie, aici intră şi arta de a iubi, pentru că viața fără iubire e ca o existență fără lumină, nu ar exista. Închipuiți-vă dacă ar fi posibil viața fără soare, o planetă de gheață sau o planetă înghețată.

Filosofia mai e şi o stare de spirit, credința în Dumnezeu, în creație pentru că o creație a lui Dumnezeu este credință, iubire şi viață. El nu putea crea un spirit mort, a dorit şi a creat un spirit viu. Creația lui Dumnezeu e un drum, lung de mii şi milioane de ani, de lucru asupra ei însăşi, pentru că Dumnezeu a dorit să creeze un spirit perfect şi nu unul perfectibil, de aceea prezența răului şi a binelui sunt socotite două entități necesare care nu pot exista una fără cealaltă. Răul ajută binele să se şlefuiască, să se autoperfecționeze, el este un motor care intervine ori de câte ori maşina binelui merge prea bine.

Filosofia mai este un dar de la Dumnezeu pentru că în ea ne regăsim spiritul, în ea ne plămădim devenirea, în ea spiritul se converteşte în materie superior organizată şi degajă, erupe devenirea noastră, creşterea.

Filosofia ajută la atingerea, la contactul suprem cu existența, întâlnirea cu Dumnezeu, pentru că numai prin spiritul este în stare să penetreze bariera existenței şi să ajungă până la Creator.

Voiam că acestor gânduri ale mele să le dau valoare practică, să le fac cunoscute, dar aveam o teamă imensă de ideologia adversă, în spatele căreia trebuia să mă ascund, pentru că niciodată nu mi-a priit să promovez ideile în care nu credeam, care-mi erau străine.

Ştiinţele umaniste de atunci, toate fără excepţie erau doar izvoare de propagare a unor doctrine care-ţi inhibau spiritul creator, libertatea de mişcare a gândurilor, un sedativ pentru adormirea spiritelor active.

Fiecare prelegere la orice curs mă străduiam s-o adaptez universului meu de gândire, s-o corelez cu propria-mi credinţă în construcţia ideologică universală sau pe care o credeam eu universală. Dar, ceea ce a mai ponderat vuietul meu interior a fost faptul că existau anumiţi profesori care foarte subtil depăşeau închistarea doctrinară a epocii şi te aduceau cu şiretenie, cu vicleşug didactic pe calea originară a construcţiei ideologice, se ridica un fel de şaradă de genul „cine poate pricepe" şi ajungea la dezlegarea enigmei. Doamne, ce-i mai îndrăgeam pe acei profesori! De aceea, Iaşiul era un centru universitar renumit, căutat şi poate şi binecuvântat de Dumnezeu în acele vremuri tulburi. Nu ştiu dacă acei profesori aveau curaj sau era doar o formă de manifestare a măiestriei lor didactice, sau poate încercau doar o descătuşare în acele vremuri când pericolul îndepărtării din sistem te păştea la orice pas.

Venise luna mai, luna în care toate facultăţile pregăteau sesiunea de examene a lunii următoare, luna în care puteai să visezi în linişte la ceea ce îţi proiectai pentru restul anului.

În mintea mea era tot mai prezentă Irina, o prezenţă necesară, un fel de istorie pe care o iei ca repere pentru ziua următoare. Nu voiam acest lucru pentru că îmi conturba universul meu interior, care nu mai putea să lucreze la cote maxime. Trebuia să mă străduiesc în acelaşi timp să acopăr toată setea mea de cunoaştere chiar dacă unele ape erau tulburi, setea era prezentă pentru că devenise mai mult decât o necesitate. Aşa că mă avântam spre biblioteca universitară unde aveam masa şi scaunul meu, unde aveam lecturile mele preferate, filosofia anticilor, a Renaşterii, clasică germană, apoi curentele filosofice şi iar şi iar pentru că aproape de fiecare dată găseam noutăţi care să-mi stârnească interesul.

Într-un din zile, în sala de lectură a bibliotecii am simțit pe umărul meu o mână că mă apasă uşor. Am ridicat privirea şi am întâlnit privirea Irinei Olărescu.

— Ce mai faci? m-a întrebat cu un glas moale ca şi cum ar fi dorit să nu trezească spiritele.

I-am zâmbit aşa cum zâmbeşti unui vis frumos şi i-am spus:

— Provoc exercițiul minții, dar crede-mă puțin mai devreme ai fost şi tu prezentă în mintea mea.

— Cum? a spus vădit interesată.

— Gândeam, ce ai spune tu de Binele suveran al lui Platon?

— Şi cum ar trebui să văd eu Binele Suveran?

— Platon a văzut în Binele Suveran, un bine a tot stăpânitor, într-o societate fără convulsii, iar omul constructor, arhitect al acestei societăți. Reține însă că e doar „o societate" a ideilor şi nu una materială sau efectiv materială.

Pentru că în sala de lectură trebuia să vorbim în şoaptă, făcându-ne astfel mai greu înțeleşi, i-am făcut semn să plecăm. Iaşiul îți oferă acea tulburătoare intimitate care te clatină interior, este parcă un oraş, numai un oraş al comuniunilor interioare, dă senzația unei urbe care-ți răscoleşte mintea şi sufletul.

Urcând pe sub teii Copoului încă neînfloriți am privit-o şiret, pe ascuns. Ochii ei profunzi ca zorii limpezi, păstrau un aer de mister şi de chemare, apoi buzele drepte, uşor senzuale, atât cât să te îmbie, îi conturau farmecul pe de-a întregul. Fruntea dreaptă şi înaltă, liberă, totdeauna liberă de şuvițele de păr (atunci era o modă a bretoanelor) ascundea sigur multe taine, dar şi multe frumuseți.

— De ce te-ai făcut filosof, Pavel Minciună? m-a întrebat aşa deodată, ca şi cum o furtună s-ar fi iscat din senin.

— În primul rând nu sunt filosof, în al doilea rând încerc să devin un învățăcel pentru a pătrunde cât mai mult din tainele acestei lumi, am răspuns încercând să evit încercarea ei de a pătrunde în tainele mele de suflet, deşi recunosc, încercarea îmi plăcea.

— Pavele, eu sunt convinsă că tu ai ajuns student la filozofie pentru că doreşti să pătrunzi spre miezul ei şi nu pentru a deveni

dascăl de filozofie, zic bine? m-a întrebat întorcând privirea spre mine.

— Da, e adevărat, ai un spirit intuitiv deosebit.

— Ce te-a atras pe tine spre filozofie?

— Dorința de a cunoaşte spiritul uman, lumea din interior şi nu de afară.

— Nu te-am întrebat până acum de unde eşti, deşi sunt convinsă că vii de undeva de la țară, că acolo în satul tău ai întâlnit filosofia în natură, ea ți-a deschis primele file. A spus aceste lucruri ca şi cum le citea de undeva, ca şi cum le-ar fi trăit ea însăşi. Mă uimea fata aceasta, mă uimea şi totodată mă atrăgea, pentru că avea un spirit de observație extraordinar. Nici eu nu mă gândesc de unde mi se trage boala filosofiei, acum când mi-a spus aceste lucruri, care erau adevărate în înțelesul lor adânc mi s-a deschis cu adevărat supapa minții prin care şuvoiul filosofic putea trece în voie.

— Da, sunt de la țară, dintr-un sat de undeva din Muntenia, de acolo de unde muntele se îngână cu dealul, iar frumusețea spiritului cu cea a fizicului.

— Eram convinsă de aceasta, întrucât numai un peisaj natural încântător poate trimite omul spre atâta meditație, a spus Irina tocmai când treceam prin dreptul Universității.

Nu ştiu de ce, dar fata aceasta avea puterea să-mi citească gândurile, să pătrundă dincolo de fruntea care le ascundea. Trebuia să fiu deosebit de prudent cu ea sau puteam să-mi dezlănțui frământarea?

Era o întrebare la care nu puteam găsi răspuns uşor, pentru că Irina Olărescu trebuia studiată mai mult. Femeia care te atrage este asemenea unui tablou: cu cât te apropii mai mult de el pentru a-l studia cu atât ți se pare mai enigmatic, pentru că aşa este şi viața între enigmă şi speranță, iar femeia este viață.

— Dă-mi voie să-mi exprim şi eu părerea despre locurile tale de baştină, am spus, fiind sigur că voi intui cât se poate de exact zona, regiunea ta natală.

— Ia, ia să văd, a spus vădit curioasă.

— Undeva, dincolo de interiorul arcului carpatic, am spus.

— Foarte exact, ce m-a trădat?

— Felul de a fi, limpezimea limbajului, acurateţea, profunzimea gândirii şi apoi se vede străduinţa de a-ţi menţine puritatea într-un mediu impur.

— Spiritul tău de observaţie, Pavele este de neîntrecut, m-am născut într-o zonă în care eterogenitatea era omniprezentă, motiv pentru care numai calităţile descoperite de tine te menţin … nealterat.

— Nu ştiu ce crezi tu, dar eu gândesc că noi doi avem multe să ne spunem, iar faptul că ne-am … descoperit unul pe altul nu poate fi decât benefic pentru … civilizaţie, am glumit eu.

— Da, şi eu cred că avem multe să ne spunem, dar acum chiar trebuie să ne despărţim...

Ne-am despărţit ca doi prieteni care se cunoşteau de mult timp, cu promisiunea că ne vom întâlni curând.

Pentru că m-am străduit totdeauna să îmbin utilul cu plăcutul, timpul pentru lectură alterna cu sportul. Fotbalul era unul dintre sporturile practicate de studenţi. Pentru că facultatea de filozofie nu avea o echipă de fotbal, am aderat la echipa facultăţii de drept unde exista una deosebit de bună. Era vremea unui campionat între facultăţi şi pentru că terenurile Politehnicii ieşene erau foarte aproape le foloseam din plin.

Săptămâna următoare erau programate două meciuri cu agronomia şi construcţiile aşa că a trebuit să-mi fac timp în program şi pentru ele. Sportul era prezent în viaţa mea ca o necesitate şi îl practicam ca pe acea acţiune fără de care viaţa nu poate să-şi mişte carul.

Deşi eram străin de viitorii jurişti şi doar boboc, fusesem primit cu căldură, cu prietenie. Locul meu în echipă a fost ales de căpitanul ei, un student în anul trei, pe baza antrenamentelor efectuate. Aşa am ajuns mijlocaş dreapta. Fiecare dintre noi îşi cumpărase echipamentul, aşa că arătam „ca din cutie“. De agronomişti am trecut relativ uşor, a fost pentru noi doar un antrenament mai intens, dar urma un meci deosebit de greu cu constructorii, aceştia se puseseră serios pe treabă şi erau hotărâţi să ne depăşească. Îmi amintesc despre ziua aceea fiindcă studenţii

din toți anii au fost invitați să ne facă galerie. În timpul meciului, care a fost unul de o încleştare deosebită, un jucător al echipei adverse m-a contrat deosebit de dur, luxându-mi glezna, am rămas întins pe gazon, apoi am fost scos la marginea terenului. Când am deschis ochii, după ce am mai învins durerea am văzut deasupra mea nişte ochi mari, negri care mă priveau … nu ştiu ce avea privirea aceea, dar purta în sine, ceva deosebit, erau ochii Irinei.

— Pavele, e rău? m-a întrebat îngrijorată.

— Da, cred că da, pentru că mă doare îngrozitor.

Cu sprijinul ei şi al altui coleg am ajuns la cabinetul medical al universității. Părerea mea mi s-a confirmat, aveam glezna piciorului drept luxată, era nevoie de câteva zile de repaus. Locuiam în cealaltă parte a oraşului, în Tătăraşi, până acolo am mers cu taxiul însoțit de Irina. Gazda mea s-a arătat tare îngrijorată de modul în care arătam, cu greu am convins-o că nu este nimic grav.

— Pavele, doctorul a spus că cel puțin trei zile să rămâi în repaus total şi aşa trebuie să faci, am să-ți aduc eu ceea ce-ți trebuie, a spus cu glas abia şoptit.

— Irina îți mulțumesc pentru grija pe care mi-o arăți şi … îi mulțumesc şi lui Dumnezeu pentru această întâmplare pentru că mi-a dat posibilitatea să descopăr sufletul tău, bunătatea sa.

— Cât de ciudat eşti! Dacă mulțumeşti providenței că te-a trântit la pat numai pentru a cunoaşte sufletul cuiva, fie ea şi o fată.

— De multe ori întâmplările dureroase, am spus, unesc destine sau le despart pentru totdeauna. Prezența Irinei alături de mine atunci mi-a fortificat spiritul şi după patru zile de repaus am putut să învingdurerea. Echipa facultății de drept s-a calificat în finala pe universitate (sacrificiul meu nu a fost zadarnic), urmând ca la începutul lunii următoare să întâlnească în finală echipa politehniştilor.

Am reînceput viața obişnuită de student cu bucuriile şi necazurile ei, cu frumusețea şi farmecul ei, altfel spus am intrat în cotidian. Experiența relatată a însemnat o piatră de hotar în

existența mea, un reper de la care viața a căpătat alte dimensiuni. Atunci mi-am dat seama că femeia aceasta nu-mi este străină, că şi mintal dacă aş fi dorit să mă depărtez de ea, nu puteam sufleteşte, pentru că apăruse acea atracție involuntară care te ispiteşte şi te mână spre profunzimea sentimentelor. Un timp am căutat eu însumi să mă limpezesc, să mă întreb şi să-mi răspund ce-i cu mine, ce mi se întâmplă, ce vreau de fapt?

Nu ne propusesem nici o întâlnire, nici o activitate comună, lăsam destinul să lucreze pentru noi. Cu puțin zile înainte de întâi iunie ne-am întâlnit întâmplător pe holurile universității.

— Ooo, fotbalistul nostru şi-a recăpătat vigoarea, a spus ea de cum m-a văzut cu vădită bucurie în glas.

— O, da şi încă ce vigoare! am remarcat eu. Irina, îți mulțumesc pentru ajutor!

— Sunt bucuroasă că ți-am fost puțin de folos. Sunt foarte grăbită, mai discutăm altă dată. Mi-a zâmbit din nou şi a dispărut pe culoarele facultății.

N-am exagerat în relația cu Irina, insistând asupra unor propuneri de întâlniri peste întâlniri, ci am lăsat lucrurile să meargă de la sine, să curgă asemenea unui râu care şi atunci când vine năvalnic găseşte el porțile deschise sau dacă nu sunt deschise le deschide singur. Intrasem deja în pregătirea sesiunii de vară, aveam examene grele, cu multă materie care trebuia studiată, cu multe trimiteri către profunzimea filosofiei sau a psihologiei. Starea mea de conservare nu a durat decât aproximativ zece zile, atât am putut să rezist să nu o văd din nou „întâmplător" pe Irina, aşa că mi-am făcut drum spre holurile facultățile de drept.

— Anul întâi nu şti în ce amfiteatru are ore acum? l-am întrebat pe un student cu ochelari.

— Vezi în amfiteatrul V. Pârvan, mi-a spus acesta vădit nemulțumit că l-am deranjat.

Prinsesem pauza. Unii studenți erau pe hol la locurile de fumat, alții în amfiteatru încă aprinşi de febra studiului. Am zărit-o pe Irina pe la jumătatea amfiteatrului adâncită în studiul unor notițe. M-am deplasat uşor până în spatele ei, mi-am aruncat

ochii peste umăr şi am văzut ce studia, o prelegere la dreptul roman, cu multe sublinieri şi adnotări.

— Multe am avut noi de tras după urma romanilor, am spus cu glas şoptit ca să-mi fac simțitor prezența. S-a întors şi … o clipă am avut senzația că am supărat-o, dar nu a fost aşa.

— Pavel, ce surpriză, tu aici? Ce faci?

— Te urmăresc, am spus cu cel mai convingător aer din lume. Peste două, trei minute trebuie să intre profesorul şi …

— Nu-i nimic, ce crezi că-mi strică două ore de drept roman?

— Nu, sunt convinsă că nu, dar tu nu ai cursuri acum?

— Ba da, dar ştii cum sună cursul meu? Materialism dialectic şi istoric, care nu e altceva decât o curată inepție, un fel de evoluția unui darwinist care ne trimite la o origine falsă.

— Totuşi trebuie să susții un examen la acest subiect, a spus Irina.

— Numai prin prezență iau notă de trecere, am spus ca să o conving de puterea mea intelectuală.

— La ora paisprezece şi treizeci de minte ne întâlnim la statuie, mi-a spus convinsă fiind că astfel scapă de mine.

Dându-mi această întâlnire, Irina mi-a dat deja speranța unei legături. O asemenea speranță echivala pentru mine cu şansa de a mă purifica ca tânăr flăcău, de a pătrunde cu adevărat în viață pe uşa din față.

— De ce ai vrut să mă vezi? m-a întrebat zâmbind de cum m-a văzut.

— Pentru că mi-ai lipsit mult în ultimul timp, am spus convins fiind că spun un mare adevăr, şi pentru că doresc să te invit undeva, deşi nu mă gândisem unde anume. Uite, ce ai zice dacă diseară am merge la un film „Clanul Sicilienilor“ ce zici?

— Dar, Pavele sesiunea bate la uşă şi …

— Dacă bate îi deschidem, o lăsăm să intre şi vedem noi cum o dăm afară, am spus glumind.

— Bine, la ce oră?

— La ora nouăsprezece, la Corsa.

Era prima dată când intram într-un cinematograf ca student cu o fată. Nu mă gândeam la film, ci la fata de lângă mine. Se îmbrăcase într-o fustă roşie cu o bluză de un roz superb, degaja un uşor parfum care mă îmbăta, un miros de liliac plăcut, odihnitor şi discret. O studiam pe furiş, mâna ei se odihnea foarte aproape de mâna mea, se uita atentă la film, ca şi cum mâna mea ar fi căpătat viață, o viață adevărată, s-a apropiat de mâna ei, a atins-o, nici o reacție de respingere, nu a fugit, m-am încurajat şi i-am acoperit-o cu palma mea, moment în care semiobscuritatea sălii am încercat să-i văd reacția feții. Nu am observat nimic. I-am cuprins mâna în palma mea, a rămas cuminte acolo, de parcă acest lucru îl aştepta de mult timp, i-am strâns-o uşor, mi-a răspuns la fel. După film am condus-o spre căminul în care locuia. Am vorbit despre multe, dar nu am făcut nici o aluzie la sentimente, deşi ne țineam în continuare de mână. La despărțire pregătisem un mic ritual, dar nu l-am putut aplica, eram atât de emoționat încât cred că uitasem şi în ce zi ne aflăm. Am tras-o uşor spre mine şi am îmbrățişat-o, nu s-a opus, mi-a răspuns abia perceptibil, am sărutat-o aşa cum săruți o floare, să n-o striveşti, apoi gura mea nesățioasă, însetată de gura ei, a sorbit-o cu voluptate, iar ea mi-a răspuns. Acest răspuns era ca un refren într-un cântec, fără el cântecul nu este întreg. Studentul Pavel Minciună intrase deja într-o nouă zodie a vieții sale.

*

Războiul după un timp devine pentru soldat ca un program de instrucție, îl parcurgi, şi dacă nu mori sau nu te schilodeşti, e bine, dacă nu, patria îți va fi recunoscătoare.

Moartea e o dulce nebunie pe lângă un război nimicitor. Războiul este iadul însuşi, el chiar dacă e făcut de oameni, gândit şi conceput de ei. Războiul are de toate: durere, cruzime, bestialitate, mizerie, moarte, multă, multă moarte la tot pasul, „dar în război moartea poate să fie învinsă de viață“, gândea caporalul Minciună. Pentru că dorința de viață e atât de mare încât îți înfrânge durerile, suferința, foamea, mizeria şi se luptă cu moartea.

Un soldat pe front e ca un fruct căzut undeva din mulțimea de fructe a Terrei, el e doar un războinic şi viața lui înseamnă mult mai puțin decât un nume pe cruce, înseamnă un număr matricol şi atât. Mult timp s-a chinuit ostaşul Minciună de ce este nevoie de plăcuța aceea cu numărul matricol. „În fond pot să-mi pună ce vor după ce mor ce mai contează", gândea caporalul Minciună. Bătălia din ziua aceea de început de august fusese mai aprigă decât ultimele bătălii, inamicii opuneau o vie rezistență, era o rezistență disperată şi opunerea era cu atât mai aprigă cu cât pierdeau teren în fiecare zi. În focul luptei caporalul Minciună s-a trezit deodată rupt cu o parte a grupei sale şi ostaşi din alte companii de grosul trupei, față în față cu o înverşunată rezistență inamică, pe o vale de lângă albia unui pârâu secat.

Flancul drept al regimentului se vedea undeva avansat spre liziera unei păduri de stejari, în fum şi praf, erau kilometri buni până acolo, pe un mic deal chiar în centrul dispozitivului nostru de atac sovieticii înjghebau un contraatac. Pregătirile au fost observate la timp şi artileria a intrat în acțiune, în câteva minute dealul a fost acoperit de un nor dens de fum, semn că pregătirile au fost serios afectate de loviturile artileriei. Tocmai când Minciună gândea că-i fusese tăiată pofta inamicului de a mai scoate capul, locul unde era dispusă parte a grupei sale şi rămăşițele altora a devenit ținta unor lovituri de undeva din flancul stâng. Toți ostaşii din jurul său muşcau pământul, aşteptând ca tirul inamicului să se oprească. Minciună a auzit pe cineva strigând „să ne retragem, să ne retragem". Era singura soluție, au început să meargă înapoi târâş, cu fața spre inamic, niciodată nu e bine să-i arăți dosul acestuia, s-ar putea să-i placă şi … rămâi fără el.

Nu s-au târât prea mult, aşa în dezordine cum încercau ei pentru că şi din spate au început să curgă plumbi. „Sovieticii ne-au înconjurat", gândea caporalul Minciună. Ce puteau să facă? Aveau două soluții, să-şi vândă scump pielea sau să se predea. Ambele soluții erau la fel de rele, prizonier la sovietici e mai rău decât moartea. Oare?! Poziția lor de acum, stând toți la grămadă într-un câmp deschis, era o țintă bună şi pentru grenade. N-au întârziat mult şi-au început să cadă, trei dintre

camarazii lui Minciună au fost atinşi. Nu mai aveau muniție, iar riposta lor era din ce în ce mai slabă. Acum Minciună putea să-i numere pe cei care erau cu el, erau doisprezece, „dar curând vom fi din ce în ce mai puțini“, gândea Minciună. Ce puteau face? Loviți din toate părțile nu mai puteau rezista mult, alți doi camarazi au căzut loviți de gloanțe, o grenadă a mai atins încă unul. „Ne toacă pe toți!“ şi-a zis Minciună şi aproape instantaneu a strigat la ceilalți „ne predăm măăă!“ Au aruncat armele şi au ridicat brațele. Se pare că asta aşteptau sovieticii, pentru că s-au oprit toate armele, încât câteva momente parcă se auzeau razele unui soare torid cum se izbesc de smocurile de iarbă. S-au apropiat de ei din stânga un grup de ostaşi sovietici, cu fețele obosite, cu ținuta ruptă şi bocancii strâmbi, uzați şi pe alocuri rupți, cu armele lor înfricoşătoare, cu încărcătoare tambur cu priviri pătrunzătoare încât grupul de români şase la număr, atât mai erau valizi, se aşteptau să fie căsăpiți imediat. Dar nu s-a întâmplat aşa, le-au arătat prin semne să se încoloneze şi cu mâinile la ceafă după ce i-au percheziționat i-au mânat spre răsărit. Acum a sesizat caporalul Minciună că au devenit prizonierii unui detaşament de cercetare al inamicului şi nicidecum ai forțelor unei unități.

Sovieticii erau la câțiva kilometri depărtare spre sud-est iar acest detaşament tocmai această misiune o avea, de a captura prizonieri pentru a culege informații şi … s-au gândit ei să fie „de ajutor“.

Caporalul Minciună gândea că trebuie făcut ceva pentru a scăpa, indiferent cu ce risc, înainte de a ajunge la comandamentul unde probabil urmau să fie duşi, pentru că odată ajunşi acolo este imposibil să mai poți face ceva. I-a numărat pe sovietici, erau în total cincisprezece, mult mai mulți decât ei, dar trebuiau să încerce. Soarele se apropia de asfințit, peste o jumătate de oră trebuia să cadă întunericul. Era necesar să tragă de timp deşi ştia că va lua câteva paturi de armă în spate, merita să încerce. A căzut deodată din picioare ca secerat şi s-a încovoiat, mimând că are convulsii. Un soldat zelos l-a lovit de câteva ori cu patul armei în spate încât a simțit cum se zdruncină tot în el.

S-a oprit toată coloana, doar acesta era scopul. Un alt soldat l-a udat cu apă dintr-un bidon ruginit. În cădere Minciună se lovise la nas, acum îi curgea şi sânge din nas, era tocmai bine, adăuga ceva veridic la înscenare. Oprirea fusese de cel puțin douăzeci de minute, mai era puțin şi asfințea soarele şi în fața lor se zărea o pădure, undeva în stânga, departe un sat. Minciună s-a înțeles din priviri cu ceilalți camarazi că trebuie să facă ceva. În fond, mai bine moartea decât prizonier. Au intrat în pădure, aproape că se făcuse întuneric, aici erau câteva poteci şi drumuri de căruțe, au apărut într-un luminiş. La început Minciună nu a înțeles de ce au procedat în acest mod, dar s-a dumirit repede: sovieticii vroiau să mănânce. Nici că se putea mai bine, ostaşii români aproape erau sleiți de puteri. Seara începuse să se lase blând peste pădure, de parcă războiul era undeva departe şi nu tulbura cu nimic liniştea înserării. Minciună cu ceilalți prizonieri români au fost izolați de grup la ceva distanță de sovietici şi puşi sub paza a doi ostaşi înarmați.

Distanța față de grupul cel mare al sovieticilor care se şi apucaseră să mănânce scoțând din sacii de merinde jerpeliți câte o conservă cu o bucată de pâine se afla la aproximativ douăzeci de metri de ei. Minciună le-a spus ostaşilor lui:

— Vasile, Gheorghe şi Ghiță vă ocupați de cel blond, eu, Nicolae şi Marin de lungan (unul dintre paznicii lor era înalt şi slab). Când vă fac eu semn treceți la acțiune.

Mai era ceva de spus, dar n-a mai apucat pentru că a şi simțit un pat de armă sub coaste. „Grijania mă-tii de nenorocit“, a spus caporalul Minciună printre dinți cu fața schimonosită de durere. Peste câteva secunde care i s-au părut o veşnicie, când cei doi ostaşi sovietici erau antrenați într-o discuție, Minciună a spus „Acum!“. Aproape instantaneu cele două grupuri de prizonieri români s-au repezit, doar cu palmele goale au acționat asupra paznicilor, dar forța din ei, dorința de a se elibera era o armă redutabilă. Cei doi ostaşi sovietici pur şi simplu au fost sugrumați. Zgomotul luptei, chiar aşa înăbuşită cum a fost ea, a atras atenția celorlalți ostaşi sovietici care au şi început să scoată strigăte de atac. Dar acum armele erau deja în mâna foştilor prizonieri români, care au şi deschis focul asupra grupului încă strâns,

compact. Impactul primelor lovituri a fost zguduitor, câțiva sovietici au căzut ca secerați, dar şi Marin din grupul românilor a fost lovit chiar în piept de două gloanțe şi a murit pe loc.

Sub acoperirea întunericului Minciună s-a străduit să recupereze muniția de la cei doi sovietici care fuseseră sugrumați. Au deschis un foc nimicitor în direcția din care se trăgea făcând pentru moment ca armele sovieticilor să amuțească. Apoi au început să se retragă târâş spre dreapta. Erau cinci oameni cu două arme şi muniție foarte limitată, iar până la trupele proprii mai aveau de mers mai mult de zece kilometri. Se apropiau de marginea pădurii, s-au oprit şi au ascultat preț de câteva minute, nu se auzea nici un zgomot. Nu erau urmăriți sau cel puțin aşa sperau. După ce au ieşit din pădure s-au ridicat şi au început să alerge spre vest. Luna le călăuzea paşii. O foame cruntă începuse să-l mistuie pe Minciună, dar dorința de a ajunge la ai săi era mai mare decât propria-i nevoie şi aproape că nici nu o băga în seamă. La un moment dat au auzit focuri de armă, aproape instantaneu s-au aruncat la pământ. Nu, nu erau în urma lor, ci undeva în stânga pe unde se ghicea linia frontului.

Unul dintre camarazi a spus:

— Trebuie să ne oprim puțin să-mi mai trag sufletul, nu mai pot să merg.

Nu şi-a dat seama cine este în întuneric, dar nici nu mai avea importanță, toți erau sleiți de puteri.

— Nu trebuie să stăm mult, le-a spus Minciună, pentru că riscăm să adormim şi ne trezim mâine dimineață cu un pluton de ruşi lângă noi. Dacă nu ne-au urmărit înseamnă că i-am lovit bine sau nu mai sunt în stare, sunt morți de oboseală, fie că nu au curaj. Nu stăm mai mult de zece minute, n-am ceas, dar mă uit la lună şi ştiu cât merge în zece minute.

De câte ori la munca câmpului nu adormise Grigore Minciună sub cerul liber şi nu s-a folosit de lună ca de un ceas! Uneori în satul lui natal noaptea ducea animalele la păscut fiindcă era mai răcoare.

Înainte de a pleca mai departe a ciulit bine urechile pentru a prinde vreun zgomot de paşi, se auzeau doar greierii, maeştrii neîntrecuți ai nopții, nici zgomot de arme nu se mai auzea în

depărtare. Uitându-se la cerul, peticit de stele şi cu luna din care lipsea un ciob, caporalul Grigore Minciună şi-a zis „iată şi aici unde este război şi moarte cerul la fel de frumos e“ sau cel puțin aşa îl percepea el. Combinând mersul târâş, cu scurte salturi sau pur şi simplu fugind în noapte şi-au continuat drumul spre linia frontului, la trupele proprii. Se opreau la cel mai mic zgomot, ascultau cu inimile cât un purice, apoi iar continuau. Deşi erau sleiți de puteri, erau nedormiți de aproape treizeci de ore, dorința de a ajunge la trupele proprii îi îndemna să continue, să lupte, să alerge, să-şi stăpânească toate dorințele fireşti, inclusiv aceea de a se trânti pur şi simplu la pământ şi să doarmă, să doarmă, să doarmă. Dar continuau şi alergau până când … în fața lor a apărut o colină şi în lumina lunii pe colină se vedeau umbre, în fața lor însă erau câteva tancuri arse, două dintre ele mai fumegau încă şi un camion, de fapt un fost camion pentru că mai era doar un morman de fiare. „Oare mai avem mult până la linia frontului?“ se întreba caporalul Minciună, istovit de atâta efort. Începuse să se lumineze de ziuă, în zare se vedeau contururi de tranşee, acolo era sigur linia frontului. Oboseala le crea vedenii, aici apropiau tranşeele, aici le depărta încât starea aceasta le accentua şi mai mult oboseala. Dimineața cu lumina ei umezită de lacrimile verii plecate ar fi trebuit să-i bucure pe fugari, dar nu era aşa, dimineața le-a adus o grijă în plus, puteau fi observați uşor, mai ales că deplasarea lor avea loc pe un teren aproape plat, ici acolo câte o movilă mai împodobea spinarea câmpiei. Trebuiau să se deplaseze târâş, sau aplecat, nu era nici o acoperire care să le ofere adăpost, câmp nesfârşit care avea uşoare urme că ar fi fost cultivat cândva. În fond tot pământul era răscolit de urme de obuze, de şenile sau roți de camioane, pe ici pe acolo bucăți de tranşee povesteau despre ce a fost pe acolo nu cu mult timp în urmă. Trecuse bine de ora opt dimineața când s-au apropiat de liniile trupelor române când …

În direcția lor s-au îndreptat tirurile mai multor arme care veneau dinspre un deal mărunt ce se ridica spre apus asemenea unui val stârnit de un vânt puternic. S-au uitat întrebător unii la alții. „De ce oare trag românii în noi, n-au văzut doar uniformele?“ sau ce mai rămăsese din ele. Caporalul Grigore Minciună şi-a dat

seama imediat ce se întâmplase, santinele române au văzut asupra lor armele sovietice, cu încărcătoarele lor tambur de la distanță erau vizibile. A făcut semn şi celuilalt coleg care mai avea asupra lui arma să o arunce, aşa a procedat şi el, dar a mai avut o idee, într-un băț a agățat o bucată de batistă şi uşor au îndrăznit să scoată capul din ascunzătoare. Aşa au încetat tirurile de armă şi s-au apropiat teferi de liniile româneşti. Nimeriseră la flancul stâng al Armatei a patra la alt regiment decât acela din care făceau ei parte, dar nu mai avea importanță, erau „acasă", dacă tranşeea se poate numi acasă. Primele vorbe care le-au spus când au intrat în liniile româneşti „dați-ne ceva de mâncare!" suna a implorare dar aceasta era realitatea, puterile îi părăsiseră şi foarte curând aveau s-o ia de la capăt. Nu mică i-a fost mirarea locotenentului Macarie când s-a reîntâlnit cu doi, doar doi din componenții grupei caporalului Minciună, ceilalți trei ostaşi erau de la altă subunitate. Caporalul Minciună era istovit, nici să mai vorbească nu putea cum trebuie. „Trebuie să te refaci caporal", i-a spus ofițerul „Te voi trimite în linia a doua pentru câteva zile". Putea să-l trimită oriunde, numai să doarmă, să doarmă. A adormit de cum s-a chircit într-o tranşee dezafectată.

*

Aici m-am oprit pentru moment din lectură, aşa cum îl ştiam eu pe tata, moale de parcă el inventase dictonul latin „grăbeşte-te încet" mi-l imaginez cum a adormit în tranşee, ca secerat. I se mai întâmpla acest lucru din când în când şi acasă după zile lungi la munca de vară a câmpului în special, dar aici în război era cu totul altceva, aici era însăşi viața lui în joc!

*

Intrarea mea într-o nouă zodie a vieții prin contactul cu dragostea … oare era dragoste sentimentul meu pentru Irina Olărescu, studenta de la drept cu ochii migdalați, cu un zâmbet care mă îmbăta? Acum n-aş putea da un răspuns cert pentru că în

mintea mea atunci sentimentele constituiau un amalgam care mă punea în încurcătură. Dragostea este un sentiment puternic, asemenea dorinței de viață, ea construieşte în tine arhitectura durabilă a unei existențe intense, devine un țel, un fel de bucurie perpetuă care doare, da, doare, produce acea durere specifică marilor emoții, te gâtuie, te sufocă uneori, dar este o sufocare dulce, plăcută, este o înjunghiere pe care o simți ca pe o mângâiere. Mă pregăteam să intru în sesiunea de vară şi atunci când îmi puneam în gând să depăşesc anumite praguri, depuneam eforturi considerabile pentru a-mi atinge ținta. Acum nu era dorința de a obține note mari, ci doar nevoia mentală de a acumula cât mai mult.

Aceasta se manifesta ca dorință de a câştiga o bătălie. Renunțasem la plimbări, la mici plăceri, la escapade, la contactele cu prietenii (deşi aveam foarte puțini). Renunțarea nu o priveam ca pe o pedeapsă, ci ca pe o necesitate, adică făcea deja parte din devenirea mea. Filosofia nu era un lucru de joacă şi nici nu mă conduceam după principiul nescris de altfel că „la filosofie" se pricep toți, selectam foarte serios prioritățile. Deocamdată printre prioritățile mele nu se regăsea Irina. Dar după primele zile de concentrare asupra examenelor am constatat că pentru a continua aveam nevoie de un suport moral de ceea ce curent numesc un reazim pentru stimulare interioară. Nu aveam nimic altceva decât prezența suavă a Irinei în mintea mea, această prezență asemenea unei rugăciuni era o concentrare de dorință, de bucurie care stimula efortul. Acest fapt a fost pentru mine ca o revelație pentru că îmi întărea convingerea că femeia aceasta nu-mi era deloc străină.

Aşa am ajuns în pragul primului examen al acelei sesiuni. Deşi nu mai aveam nici o veste de la Irina, mă simțeam sigur pe mine, dezinvolt de parcă ieri mă despărțisem ultima dată de ea şi pregătit să înfrunt examinatorul. Iluzia că undeva … ai o bucurie îți creează o motivație care te mobilizează.

Examenele veneau şi treceau fără semnificații deosebite, până într-o zi când coboram uşor dealul Copoului şi în fața mea era ea, Irina.

Când a apărut aşa în faţa mea, pe neaşteptate, o clipă m-am cutremurat, nu de frică ci de emoţie, o emoţie care mă putea sufoca, bloca pur şi simplu, da, era clar de acum – eram îndrăgostit.

— Pavele, n-ai mai dat nici un semn de viaţă, m-a întrebat mai mult să deschidă discuţia, decât să reproşeze.

— Nu, nu se pune aşa problema, pur şi simplu m-am cufundat în … probleme ştiinţifice, am replicat pentru a da cât mai multă credibilitate spuselor. Dar mă bucur foarte mult că te-am întâlnit acum pentru că îmi colorezi ziua de azi deosebit de plăcut.

A zâmbit şi m-a pătruns cu privirea ca pentru a vedea dacă ceea ce spun este adevărat.

Era o zi de iunie când natura se scaldă în lumina şi căldura zilei până aproape de miezul nopţii, aşa că …

— Irina ce-ai zice dacă ne-am întâlni aici la ora nouăsprezece? (mă gândisem că locul propus pentru întâlnire era foarte aproape de căminul ei). Din nou a zâmbit (doamne, avea un zâmbet care aproape că vorbea, numai că nu şoptea – da, de abia aştepta această propunere).

— Cu plăcere, a spus simplu ca şi cum ar fi zis „de ce mai mă întrebi, doar ştii că sunt de acord".

În satul meu de munte obişnuiam să fur asemenea întâlniri unor fete care nu mă interesau, numai aşa de „amorul artei" cu ar spune cineva. În realitate le încercam pentru a le studia sentimentele. Avem noi bărbaţii uneori unele tendinţe periculoase în „disputa" cu reprezentantele sexului frumos, doar pentru a ne demonstra „chemarea" către puterea de a cuceri. Pe atunci însă fiind doar un puştan pierdeam din vedere un lucru esenţial, „cucerirea" unei fete nu stă în cursele întinse, în numărul lor ci în rezultatele acestora. E adevărat, am avut şi eşecuri, pentru că de cele mai multe ori din eşecuri ai de învăţat, din eşecuri am învăţat şi eu destule. De pildă am învăţat că nu trebuie să urmăresc lucruri mărunte (să fur un sărut, o îmbrăţişare, o amintire etc.), ci lucruri de substanţă, cu rezonanţă ca furtul de inimi, de timp, de sentimente dar care dau într-adevăr consistenţă cuceririi. Nu ştiu de ce, dar la vârsta aceea aveam sentimentul că ştiu atât de multe,

încât următoarele „cursuri" îmi sunt de prisos. Iar mă umflam în pene pentru că realitatea era cu totul alta. Am reuşit şi eu să fur câteva sărutări şi îmbrăţişări şi nimic mai mult, deşi am trăit şi momente în care cu greu am scăpat din braţele unei fete unde mă aruncasem ca să nu mă înec într-un vârtej care se stârnise în jurul meu.

Acest episod va avea partea lui de istorie cu altă ocazie. Acum încercam să-mi construiesc un scenariu pentru apropiata întâlnire cu Irina. La o astfel de întâlnire care apare pe neaşteptate parcă se învolburează şi sufletul, fiinţa întreagă avidă de … necunoscut, de trăire. În acel moment nu mai avea importanţă că mai mă aşteptau, câteva examene, ele urmau o altă etapă, acum era important să privesc din nou ochii aceia adânci, acea gură uşor senzuală care rostea adevăruri fără să intuieşti puterea lor şi încă atâtea taine pe care eram sigur că le ascundea trupul ei. Deşi la ora propusă pentru întâlnire locul acela era plin de lume am văzut-o de la distanţă, de fapt ochii mei numai pe ea o vedeau. N-am spus nimic, nici unul nici altul şi ne-am îndreptat spre grădina botanică – ştiam că aceasta vara era deschisă până târziu în noapte, tocmai pentru a permite perechilor care o vizitau să se bucure de toată splendoarea ei. Mergeam unul lângă altul ca doi cunoscuţi şi totuşi prudenţi, dar nu a durat mult până când mâna mea a îndrăznit să-i cuprindă palma catifelată cu degete lungi. Mişcarea a fost gândită ca şi cum aş fi stat la pândă, mi-a răspuns cu o strângere uşoară, perceptibilă, dar atât de plăcută încât m-a înflăcărat.

— Ce ai făcut la examene? m-a întrebat după câteva minute de tăcere.

— Le-am învins pe toate ca un bun luptător ce sunt şi sunt pregătit şi pentru următoarele bătălii, am spus cu mândrie, dar totuşi modest. Dar tu? am întrebat doar aşa, ca răspuns la întrebarea ei pentru că atât cât o bănuiam eu de perseverentă eram convins că reuşise.

— Deşi am avut emoţii, mi-a răspuns, am depăşit toate barierele.

— Care ţi s-a părut totuşi mai dificil? am întrebat.

— Examenul de drept civil, care este atât de întortocheat încât aş fi preferat să am alte două, oricare, dar nu pe acestea.

— Irina, dar printre examenele tale, eu ce loc ocup, am întrebat pe neaşteptate, sunt o verificare parțială, un colocviu neanunțat, o lucrare scrisă, un laborator … neinteresant? am încercat eu mai multe combinații pentru a o determina să răspundă.

M-a privit şi iar a zâmbit.

— Ei bine, tu eşti un examen cu totul special, unul pe care nu mă străduiesc să-l depăşesc deocamdată pentru că trebuie să mai studiez materialul bibliografic.

Ce puteam spune? Şi totuşi trebuia să spun ceva pentru că voiam să intru pe un tărâm unde eu eram stăpân sau aş fi dorit să fiu.

— Atunci pentru asemenea examene speciale trebuie să te pregăteşti într-un fel anume? am întrebat, convins că trebuie să-mi dea un răspuns.

— Pregătirea examenelor speciale durează mult şi dacă nu ai răbdare poți să ratezi, mi-a spus atât de sigură pe ea încât eram convins că citise, învățase de undeva răspunsul acesta.

Mâna Irinei se odihnea în palma mea caldă, fierbinte chiar, parcă asculta o poveste sau o romanță nemaiauzită încă. La acea oră Grădina Botanică forfotea de lume, am ales întâmplător un traseu mai mărginaş şi am purces spre a depăna amintiri ale copilăriri noastre, de acolo de unde Dumnezeu ne hărăzise să vedem lumina zilei. Din când în când mai ne uitam unul în ochii altuia şi întăream cu privirea ceea ce spuneam prin viu grai. Aşa am ajuns la un câmp de trandafiri, un paradis pe care omul care nu ştie ce-i frumusețea nu avea cum să-l aprecieze. Erau acolo aproape de toate culorile şi nuanțele, dar cel mai mult ne-au impresionat trandafirii de un roşu aprins. Contemplam amândoi acele minuni ale naturii cu credința că frumusețea poate fi la fel de bine un dar ceresc, dar şi un păcat întrucât uneori atracția ei este asemenea unei dureri căreia sufletul nu-i poate face față.

— Irina, iată aceste flori cărora nici paradisul nu le mai poate cere nimic cum reuşesc ele să ne îmbogăţească viaţa. Te-ai întrebat vreodată ce-ar fi această lume fără flori? am întrebat-o cu convingerea că va deschide un drum al discuţiei pe care aş putea să-l exploatez.

— Eu consider florile un simbol al vieţii, fără de care n-am avea nici un sens, un fel de adevăr generic pentru că ele au un limbaj universal pe care oricine-l poate înţelege, descifra, a spus curgător, aşa cum spui o replică învăţată, exersată de multe ori.

— Şi care sunt florile care-ţi plac cel mai mult? am întrebat-o.

— Îmi plac multe, tot la fel de multe le admir, dar recunosc că trandafirul îmi produce cele mai mari emoţii. M-a privit, mi-a zâmbit uşor, apoi m-a întrebat din priviri.

— Da, „şi eu iubesc trandafirii" i-am dat un răspuns cu refrenul unui cântec la modă în acea vreme.

— Dar cel mai mult? a întrebat mai departe, convinsă fiind că mai am ceva de spus.

Femeia aceasta era ca o zi de vară, tare neprevăzută, un amestec de mister şi deschidere, un labirint în faţa căruia trebuia să te opreşti pentru a cântări alegerea viitorului pas.

— Irina, viaţa mea de până acum am trăit-o la ţară, mama este o mare iubitoare de flori, în grădina ei are lalele, gladiole, liliac, bujori, crini şi altele, dar şi un trandafir rotat cu care uneori vorbeşte. Ştii ce mi-a spus când am surprins-o vorbind cu trandafirul „uite mamă, dacă-i vorbesc îşi deschide petalele de parcă vrea să-mi spună ceva şi sunt sigură că-mi spune ceva ceea ce eu nu pot să înţeleg, dar nu poate fi decât bucurie". Aceasta era observaţia ei de ţăran cultivator de flori, dar eram convins că spunea un mare adevăr.

Vorbind aşa am ajuns la lotuşi, la flori tropicale, apoi la teii care erau în floare şi te îmbătau cu mireasma lor. Aici am făcut un popas pe iarba moale, proaspăt cosită şi aşa unul lângă altul am simţit că apropierea noastră este mult mai profundă decât noi înşine lăsam să se înţeleagă, pentru că uneori şi tăcerea vorbeşte. Ne-am privit în ochi şi am înţeles că ei aveau multe să-şi spună, am îndrăznit mai mult şi am tras-o spre mine pentru o şi mai mare apropiere, nu s-a opus şi buzele noastre s-au unit într-un sărut

abia simțit, apoi am îndrăznit mai mult şi pur şi simplu i-am extras toată voluptatea.

— Irina, am încercat eu să explic ceva … Mi-a pus degetele pe buze şi a şoptit

— Nu mai spune nimic, strici vraja.

Aproape de miezul nopții discutam încă în fața căminului ei din Copou. N-am mai prins nici un mijloc de transport către cartierul în care locuiam, aşa că am luat un taxi. Un lux, dar un lux necesar. În acea noapte sub pleoape am adormit cu Irina în gând, cu chipul şi zâmbetul ei cu subînțeles. Era o stare fizică de parcă ar fi făcut parte din mine, din ființa mea … doar până dimineața.

Ultimul meu examen era la sociologie, un curs care „forma" omul pentru societatea socialistă şi viitorul ei luminos, un curs atât de artificial încât aproape că nu-mi venea să mă prezint la examen. Eram revoltat, supărat, cred că eram chiar scârbit. Mai fusese un examen la fel de complicat psihologic pentru mine, cel la socialism ştiințific, dar cel puțin acesta era grefat pe o doctrină politică fie ea şi falsă, dar avea un cap, o coadă, un miez, sociologia aceasta nu avea nimic. Profesorul încercase să spună lucruri adevărate sub masca unei societăți transplantate, iar ideile sunau atât de fals încât aş fi preferat să învăț trei cursuri de la un cap la altul, numai să trec de calvarul acestui examen.

„Forme şi metode de formare sociologică"

„Funcțiile educației".

Acestea erau cele două subiecte înscrise pe biletul meu, nu le pot uita niciodată pentru că a fost examenul pe care-l am mereu în minte. Profesorul a ascultat pledoaria mea preț de câteva minute fără să mă întrerupă, apoi deodată, mă întrebă:

— Tovarăşe student, spune-mi, te rog, cum vezi dumneata realizarea unei educații moderne?

L-am privit pe examinator cu atenție, să văd dacă mă încearcă sau pur şi simplu doreşte să mă prospecteze, chipul lui cu trăsături dăltuite parcă, nu trăda nimic cu subînțeles. La mese alți patru colegi de-ai mei îşi pregăteau răspunsurile.

— Educația trebuie să fie în pas cu vremea, ea trebuie să fie liberă, calificată, cu scop bine definit, să nu urmărească ideologii sau doctrine, politici şi să nu i se atribuie un caracter de masă. O

educație solidă este o educație liberă, adică aceea care are ca țintă individul, nu masele, nu colectivitățile, nu manevrarea acestora din urmă. Educația modernă trebuie făcută ritmic prin toate metodele de formare de la familie şi până la societate.

În acel moment am spus absolut tot despre modul cum **vedeam eu** atunci educația modernă, fără să mă gândesc la norme, la precepte, la regulile unei societăți anume. A urmat altă întrebare:

— Cum vezi dumneata rolul religiei în societate ? În tot cursul nu găseai nimic despre religie şi el mă întreba de religie!

— Religia a fost şi rămâne un balsam pentru omul de rând şi nu numai pentru el, ea educă omul în spiritul credinței, îndemnându-l spre cumpătare, spre bunătate şi toleranță, spre crearea ambientului social bazat pe înțelegerea tuturor stărilor individuale şi colective. Religia nu poate influența societatea decât în bine.

Profesorul şi-a lăsat ochelarii pe birou, m-a privit aşa cum priveşti o noutate şi am avut senzația pentru câteva clipe că voi repeta anul universitar. Mi-a făcut semn să-i dau carnetul de student. I l-am întins timid, fiind încă odată convins că am încheiat sesiunea. Distanța dintre mine şi biroul lui era de câțiva paşi, n-am observat ce notă mi-a pus, mi-a închis carnetul, apoi mi l-a întins şi mi-a spus un „mulțumesc" apăsat, ca şi cum ar fi dorit să scoată ceva în evidență. Ieşit pe hol mi-am deschis carnetul şi am privit nota. O clipă mi s-au înmuiat picioarele, apoi am realizat că deja sunt în anul doi, îmi dăduse zece. Iată de ce nu trebuie să judeci oamenii după aparențe, întrebările suplimentare, fusese cu adevărat întrebări de examen, celelalte erau nişte reproduceri dintr-un curs cenzurat. Nu ştiam mare lucru despre acest profesor, mi se părea chiar insignifiant, dar acum crescuse în ochii mei de student chinuit „sociologic" până la nivelul somităților cutezătoare. Acel profesor citise gândurile mele, teama mea de falsitate şi mi-a dat posibilitatea să exprim un punct de vedere normal într-o lume anormală. Aici nu mai era vorba de curaj, era vorba de nebunie.

În ziua aceea îmi propusesem să o caut pe Irina pentru a-i mărturisi şi ei bucuria încheierii primului an de studenției. N-am

avut noroc, ea mai avea un examen a doua zi aşa că trebuia să amân această bucurie cu o zi. Însă, cum stabilisem ora şi locul de întâlnire pentru a doua zi, problema era ca şi rezolvată.

— Irina când vrei să pleci din Iaşi? am întrebat-o în timp ce ne îndreptam spre Bojdeuca din Ţicău a marelui Creangă.

— N-am stabilit, dar cred că peste două-trei zile. Tu când pleci?

— Eu cred că am să plec chiar mâine, am spus, ai mei au necazuri. Satul meu nu este în zonă colectivizată, dar acum i-a venit unuia ideea creării şi aici a unei întovărăşiri, ceva ce înseamnă un C.A.P. de dimensiuni mai mici, iar tata care are simţul proprietăţii în sânge se opune cu vehemenţă acestei „politici" şi este pe punctul de a fi încătuşat.

— Vai, Pavele, cum aşa ceva? m-a întrebat, cu emoţie în glas.

— Problema n-ar fi atât de gravă dacă o eventuală arestare a lui tata nu ar duce la exmatricularea mea din facultate. Când i-am spus lui tata că voi da examen la filozofie ştii ce mi-a zis? „de ce mă la filozofie, să-i înveţi pe alţii să vină să-mi ia mie pământul, să-l duceţi voi laolaltă ca să trăiască toţi puturoşii?" Cu greu l-am convins că filosofia nu cu asta se ocupă, el ştie doar că filosoful este omul cu idei şi că ideile de multe ori sunt periculoase.

— Pavele, trebuie să faci ceva! Nesupunerea acum nu are nici un rost, nu te poţi opune curentului, mi-a spus viitoarea jurist.

— Adevărat, dar dacă l-ai cunoaşte pe tata nu m-ai îndemna aşa, e un catâr nu alta, catâr campion la încăpăţânare.

Cu greu am reuşit să alunec discuţia pe tărâmul intereselor noastre cotidiene. Bojdeuca din Ţicău, o bijuterie arhitecturală rustică, de o frumuseţe simplă, fascinantă, aflată în coasta unui deal, ne-a întâmpinat cu un potop de flori, de verdeaţă şi încântare. Veranda aceea avea ceva deosebit în ea, ca o chemare spre meditaţie, spre întoarcerea spre veşnicie. Gândeam că numai un asemenea cadru înălţător prin simplitate poate inspira spiritul unui scriitor, dar mai ales să stârnească imaginaţia.

— Irina până la toamnă e mult să nu te văd şi nu pot să rezist unei asemenea situaţii, am spus când ne plimbam mână în mână pe străzile Iaşiului, ce ai zice dacă peste două, trei

săptămâni, după ce-l rezolv pe tata cu „întovărăşirea“, te trezeşti cu mine la poarta casei?

— Tu n-ai de unde să ştii cât de ospitalieri suntem noi, sunt convinsă că te-ai simți foarte bine.

— Să înțeleg că nu va trebui să fac imediat cale întoarsă? am continuat ca pentru a avea o confirmare.

Capitolu

Atunci când visezi în mijlocul naturii, când sufletul vibrează la unison cu vibrația ei şi când mai ai pe cineva lângă tine care-ți electrizează trăirile, parcă viața capătă alte culoare, una roz care-ți încântă retina. Irina era alături de mine şi am simțit că amândoi trăiam la fel momentul. Am privit-o în ochi cu intensitatea aceluia care doreşte să afle, să descifreze o enigmă. Ochii ei negri aveau acea strălucire care mărturiseşte, trădează o bucurie lăuntrică. Am îmbrățişat-o şi am sărutat-o din nou cu aceeaşi pasiune, buzele ei tremurau uşor sub apăsarea buzelor mele.

— Irina, de ce crezi tu că am făcut eu atâta drum? am întrebat-o într-o pauză a îmbrățişărilor noastre.

— Ca să vezi frumusețea acestor locuri, mi-a răspuns zâmbind cu subînțeles.

— Nu numai pentru aceasta ci pentru altceva mult mai important pentru mine.

— Ce anume, Pavel? de data aceasta nu mai zâmbea, întrebarea era foarte serioasă.

— Tu ți-ai dat seama ce însemni pentru mine, domnişoară Irina Olărescu?

— Nu, sau nu încă, a răspuns fiind convinsă că nu acesta era răspunsul pe care-l aşteptam.

I-am povestit apoi că nu fusesem legat de nimeni sentimental până atunci, în afara unor legături întâmplătoare, temporare şi fără a mă copleşi în plan afectiv, dar ştiu şi pot să trăiesc intens momentele în care ființa mea caută sau atunci când a găsit un sentiment înălțător.

Am continuat să mergem pe drumul pe care venisem şi care acum se îngusta din ce în ce mai mult devenind doar o potecă.

Dintr-o dată m-a întrebat luându-mă prin surprindere:

— Dar, Pavel Minciună, care este totuşi filosofia ta de viaţă?

Când îmi spunea numele complet însemna că este ceva foarte serios şi că trebuie să tratez problema cu toată atenţia.

— Pentru a-ţi răspunde la o asemenea întrebare ar trebui să-ţi scriu un discurs şi încă unul deosebit de lung, dar mă rezum la a-ţi prezenta doar câteva elemente ca esenţă a problemei. Sunt adeptul filosofiei lui Hegel din punct de vedere existenţial, a lui Kant din punct de vedere moral, a lui Feuerbach din punt de vedere religios, teologic, a lui Noica fiind o esenţă a spiritului autohton şi dacă am să reuşesc vreodată să le îmbin pe toate poate voi reuşi să am propria filosofie, care s-ar rezuma la: spirit, existenţă, credinţă, valoare. Toate la un loc grupate în noţiunea de „hommo spiritus".

— Foarte interesant ce-mi spui, dar cine-ţi mai cunoaşte acest mod de a privi lumea? s-a uitat fix în ochii mei când mi-a pus această întrebare şi m-a strâns puternic de mână.

— Eşti primul om căruia îi dezvălui acest mod de a gândi, deşi am mai avut tendinţe de a face confidenţe de acest gen, nu le-am făcut, rezumându-mă să vorbesc despre idei.

— În lumea de azi, de aici de la noi crezi că ai avea ocazia să promovezi asemenea idei?

— Irina, fizic vorbind omul nu a fost niciodată liber, dar mintal el este întotdeauna, cu condiţia ca ceea ce nu este „în pas cu societatea" să nu fie exteriorizat.

— Adevărat, în mintea noastră suntem totdeauna liberi, nu putem însă acţiona liber, putem însă să promovăm anumite principii pe baza modului de a gândi liber.

— Doamne, m-am mirat eu, ce repede m-ai înţeles!

— Dar ce vei face cu asemenea idei în facultate? Nu uita că mai ai încă trei ani de parcurs?

— Aş spune că parţial problema este rezolvată, câţiva profesori i-am şi testat, prin modul în care am răspuns la unele examene, prin articolele mele din revista facultăţii, dar ai dreptate, trebuie să-mi iau măsuri de precauţie, mulţumesc pentru sfat, i-am spus timp în care ne-am şi oprit, întrucât ajunsesem într-un loc dominant. Stăteam unul lângă altul pe acea culme, pe iarba deasă

şi moale de munte ca pe un covor, pur, nesfârşit şi etern. Ne-am îmbrăţişat şi ne-am sărutat din nou cu căldură, acum însă parcă doream mai mult să-i mângâi trupul, să-i simt în palmă sânii rotunzi şi fragezi, să ghicesc şi să mângâi catifeaua coapselor. Ea a murmurat ceva, dar nu am înţeles nimic sau nu am dorit să înţeleg, mâna mea cuprinsese deja în palmă un sân fraged, ca un fruct abia pârguit care-mi dădea senzaţia că deja am atins perfecţiunea în toată splendoarea ei. Simţeam pe spatele meu cum mâinile ei căutau un punct de sprijin pe care în mod voit nu-l găsea, cu cât această mişcare mă electriza şi mă înflăcăra în acelaşi timp. Era îmbrăcată în pantaloni de blugi care-i acoperea mult prea bine coapsele spre a le încerca netezimea pielii. Eram atât de înflăcărat şi încordat încât nu mai aveam mult şi simţeam că hainele ce le purtam nu mai puteau constitui un obstacol pentru o comuniune deplină. Dar am simţit că vrea să spună ceva şi ne-am oprit din îmbrăţişare.

— Pavel, ne oprim puţin, a spus, ajungem prea departe.

— Da, mi-am revenit eu din visul frumos pe care-l trăiam, ai dreptate, şi am mai privit-o o dată în ochi pentru a culege din nou acel licăr care pentru mine însemna enorm, un fel de legământ sau o mărturisire nerostită. Era acolo în ochii ei o luminiţă care se deschidea ca petalele unei flori şi parcă spunea: „e o bucurie imensă să fim împreună". Istoria acelei zile mi-a rămas în memorie cu toate detaliile ei. Peste două zile am plecat din cel târg, despărţindu-mă de Irina ca de un anotimp drag, care ţi-a lăsat în suflet har şi frumuseţe. Nu-i mărturisisem acestei femei sentimentele mele, deşi trăirile fuseseră atât de intense, de pline, pentru că voiam ca timpul să încerce durabilitatea acestei relaţii, să apropie de esenţa fericirii umane, dacă ea exista, deşi mă îndoiam mult de existenţa ei.

Am revenit în satul natal, convins că tata s-a aşezat în durerea lui cotidiană, în acel univers îngust, în care nu avea loc de mişcare şi că o linişte aparentă a acoperit familia. Dar nu era aşa, auzise el că pământul odată luat de către întovărăşire nu mai putea fi recuperat niciodată …

— Tată, dacă va trebui ca acest pământ să se întoarcă la proprietar, se va întoarce cu tot ce este pe el, nu are importanţă ce

va cultiva cineva pe el şi cât de durabilă va fi această cultură. Mă înțelegi? încercam eu să-i mai îndulcesc amarul, deşi aveam puține şanse de reuşită. Şi totuşi într-un târziu a înțeles pentru că s-a mai potolit furtuna din familie. Trebuia să-l determin să-mi dea bani pentru următorul an universitar care se apropia şi îi sondam părerea atunci când spiritele erau mai puțin încinse. Mama îşi trăia viața în vârful picioarelor ca să nu mai stârnească noi şi noi furtuni, într-o viață care şi aşa mai avea puțin şi ajungea uragan. Împreună cu tata găsisem soluția banilor, avea doi juncani de câteva sute de kilograme, care trebuiau vânduți. Trebuia ca eu să caut doar cumpărătorul. Toamna se apropia cu paşi repezi, natura toată se colorase în mai multe culori, încât aveai impresia că se pregăteşte de o sărbătoare anume, cu migală, în taină, asemenea unei poveşti cu sfârşit neprevăzut. Mirosul de toamnă era ca o dulce durere pârguită cu tinerețe, cu exuberanță, cu ceva entuziasm. Pentru că munceam din greu cot la cot cu tata, nedorind să-i creez vreo insatisfacție care să-l afecteze moral, mai rar coboram în centrul satului la întâlnirile obişnuite cu colegii de generație.

Eram chemat de regulă la câte o partidă de fotbal, eram un jucător pasionat şi un înfocat suporter. Fotbalul, acest sport magnific, era pentru mine un refugiu durabil stăvilind pornirile interioare, acele porniri entuziaste specifice tinereții. Am mers sau am răspuns atunci de mai multe ori la astfel de convocări, dat tot am fost criticat pentru că nu mai eram consecvent, adică să vin în fiecare zi.

— Ce mă, filosofule, acum ne tratezi cu iluzia materialismului dialectic şi istoric? îmi spunea Doru, prietenul nostru pus totdeauna pe şotii.

— De unde ai tras această concluzie? L-am întrebat.

— Păi dacă din cinci convocări săptămânale răspunzi doar la două ce pot spune?

— Dacă la două sunt în stare să răspund! Atât mă țin puterile.

Şi era adevărat ceea ce spuneam. În cercul nostru erau încă aceleaşi fete pe care le lăsasem la despărțirea de anul trecut. Acum încercam să fiu tot mai rezervat, sub toate aspectele, răspundeam la întrebările pe care mi le puneau şi nu erau puține: cum este, e o facultate grea, ți-ai făcut prieteni, cum te distrezi, cum sunt

sesiunile. Am răspuns la toate fără echivoc ca la nişte vechi cunoştinţe şi toţi au apreciat lucrul acesta, dar în acelaşi timp a fost sesizată indiferenţa mea la unele flirturi uşoare pe care le încercau unele fete sau la încercările aceloraşi de a pătrunde în intimitatea mea sentimentală, „ai o prietenă, o iubită", ba unele nu s-au sfiit să o numească amantă. Am înţeles din acele discuţii că aş fi fost de dorit tot ca un flăcău afectat de poziţia sa, ţăran care a scos capul în lume şi care încă nu a parcurs abecedarul sentimental sau un tânăr cu caş la gură curtat de femei coapte, amatoare de agăţat puştani. Deşi nu era un semn, aşa cum gândeau o parte dintre aceste fete, în ultimul an de liceu avusesem parte de o aventură cu un gen de femeie coaptă. Şi încă ce aventură! Era căsătorită, mai în vârstă decât mine cu ani buni, căreia îi căzusem cu tronc la o întâlnire între prieteni. Cu mare greutate am scăpat de propunerile ei mai mult decât indecente şi nu era o femeie uşuratică, ci doar una aflată în competiţie cu timpul şi care voia să stoarcă cât mai mult de la viaţă. Atunci am învăţat că femeia este ca o capcană, dacă n-o descoperi eşti prins şi prins rămâi, dacă ai descoperit-o la timp ocoleşte-o, dezarmeaz-o sau mut-o pe altă direcţie în calea altcuiva.

Gândindu-mă la Irina, acum eram atât de degajat cu toate fetele, încât exuberanţa ar fi putut fi luată drept un flirt sau un fel de a da speranţă cuiva, ceea ce nu era adevărat. Un student în satul acela era privit ca un învingător într-o luptă cu viaţa, ca pe ceva ieşit din comun, pentru că de acolo nu era aşa de uşor să promovezi în înalta societate. Îmi amintesc ce mi-a scris profesorul meu de limba română din şcoala generală pe una din cărţile date ca premiu la sfârşit de an „să nu treacă nici o zi din viaţa ta fără să înveţi ceva", acum observ că mi-a spus un mare adevăr. „Da, domnule, în fiecare zi din viaţa mea trăită până acum, am învăţat câte ceva şi aşa învăţând am construit un edificiu din care din când în când răsare un soare de iubire". Iubirea mea pentru filosofie a fost întotdeauna în tandem cu cea pentru literatură, de aceea diriginta mea din anii de liceu, o distinsă profesoară de limba şi literatura română s-a supărat când a văzut că paşii mi se îndreptă spre filosofie şi nu spre litere. „Ce ai să faci tu cu filosofia? Ai să ajungi un obscur profesor de filosofie cine ştie în ce târg. De ce nu mergi la filologie?" „Şi ce am să fac cu filologia? Nu

tot un obscur profesor am să ajung?“ „Da dar ai putea scrie şi să trăieşti din literatură“, mi-a spus distinsa profesoară.

Vacanța o foloseam, în pauzele de odihnă pe care mi le oferea tata şi pentru a citi. Lectura era pentru mine nu o pasiune, ci o boală care cu trecerea timpului devenise cronică, iar cronicizarea a dus la parcurgerea a mii de cărți. Cartea şi drumețiile erau marile mele pasiuni şi acum, după foarte mulți ani, dacă fac o scurtă vizită în satul natal, în program este trecută cel puțin o drumeție şi indiferent câte am de făcut, descopăr la acele locuri noi şi noi frumuseți care rămân de neegalat pentru că împreună cu natura locurilor natale, cu amintirile, ele îmi creează acea înălțătoare stare prin care omul mulțumeşte lui Dumnezeu că s-a născut. În vacanța mea de student nu am mai încercat nimic care să reînnoade o relație cu vreuna dintre fetele cu care în mod regulat îmi petreceam vara, pentru că acum nu mai simțeam nevoia de a-mi crea intimități artificiale, puțin credibile, nemaivorbind de durabilitate. De aceea relațiile de acum în cercul de cunoscuți erau doar unele de amiciție, de apropiere între componenții aceleiaşi generații şi numai atât. Nu am afişat un aer de superioritate, aspect care mi-a displăcut întotdeauna, ci unul normal, firesc. În satul acela de munte se păstra un obicei aproape ancestral, ca în zi de sărbătoare sătenii cu mic cu mare să se adune în centrul satului. Era un moment de mândrie specifică pentru fiecare, îmbrăca ceea ce avea mai bun, iar cei mai în vârstă veneau îmbrăcați în costume tradiționale: femeile cu fote colorate şi ii de pânză sau borangic cu fel de fel de flori şi motive populare, unii bărbați cu iți albi şi tunică închisă la gât peste cămaşa de borangic lucrată şi ea cu meşteşug de către cine ştie ce meşter popular.

De când am deschis ochii pe lume şi am înțeles mersul, cursul ei aceste manifestări mi-au creat acea imagine de apartenență la un spațiu deosebit, inconfundabil, înălțător, plin de trecut dar cu rezonanțe puternice în prezent şi viitor. Sătenii astfel adunați şuşoteau de fiecare dată când apărea printre ei o figură care să atragă atenția prin îmbrăcăminte, comportare, ținută sau chiar printr-o anumită poziție pe care o aveau. Aşa se întâmpla şi cu mine de fiecare dată încercam să mut ținta privirilor dacă nu a tuturor, cel puțin a unei părți dintre cei adunați în centrul satului. Acest obicei devenise preocuparea femeilor şi bărbaților în special

de vârstă mijlocie şi dacă nu aveau creat un asemenea eveniment considerau că au pierdut acea sărbătoare sau că pentru ei nu a avut pur şi simplu nici o semnificaţie. La început această atitudine m-a deranjat, îmi crea o stare de disconfort psihic, dar cu timpul m-am obişnuit cu ea introducând-o în cotidianul vieţii mele de acolo, din satul în care îmi aveam obârşia.

Niciodată nu făcusem ceva care să atragă atenţia asupra mea, dar nu întotdeauna se întâmplă ceva aşa cum ţi-ai imaginat, fără să vrei viaţa comunităţii îşi lasă amprenta asupra propriilor acţiuni şi stări de spirit. Sub aceste auspicii s-a scurs uşor, aproape fără să-mi dau seama vacanţa care mi-a lăsat în suflet două amintiri total diferite: durerea tatei pentru pierderea pământului care a luat drumul acelei forme de colectivizare numite întovărăşire şi minivacanţa petrecută alături de Irina care a lăsat în sufletul meu amprenta unei relaţii care tindea să devină durabilă.

*

Caporalul Grigore Minciună care ajunsese primul pe o modestă cotă stăpânită iniţial de inamic a fost citat a doua zi prin ordin de zi pe unitate. Nu a dat prea mare importanţă acestui eveniment, dar, când a văzut că toată suflarea adunată îl priveşte cu interes inima sa a început să o ia la goană şi să se bucure ca a un copil pentru un cadou oferit cu o anumită ocazie. Atunci a înţeles el ce înseamnă să fii în centrul atenţiei. Niciodată nu a fost în centrul atenţiei, era considerat un pustnic, foarte rar era văzut în centrul satului şi venea acolo doar pentru a-şi cumpăra tutun. Nu intra niciodată în bufet. Pentru satul acela de munte şi prin modul său de comportare ieşea din sfera normalului. Acum însă în război ar fi dat pe gât o duşcă să uite de toate, ar fi băut orice avea gust de alcool. Din nou a urmat o pauză de câteva zile „iar se pregăteşte ceva“ gândea Minciună cu mintea lui de strateg. Şi ce se putea pregăti decât o nouă bătălie?

Văzuse la locotenentul Macarie nişte hărţi, dar nu putea citi semnele care erau acolo, pentru el nu aveau nici o semnificaţie, lui trebuia să-i arate, doar direcţia în care trebuia să meargă şi ştia el ce avea de făcut. După direcţia de acţiune de la ultima bătălie a gândit

că se îndreptau spre sud, acum soarele îl aveau în stânga. „Spre sud, unde?“ gândea, nu avea imaginea în ce direcție se afla Odessa. Peste câteva zile, la miezul nopții s-au pus în mişcare şi au mers până la epuizare peste câmp sau pe drumuri părăsite prin întuneric, numai cu gândurile lor. Au mers până dimineața când s-au oprit în fața unor mlaştini, lacuri sau ce ori mai fi fost, pentru că se întindeau în fața lor ca nişte pete albastre în obscurul dimineții cât vedeai cu ochii. „Aici ne găsim sfârşitul dacă intrăm“, îşi spunea Minciună ca să se împace cu soarta. Dar nu au intrat în mlaştini, au rămas acolo în aşteptare încă două zile, apoi în următoarea noapte din nou s-au pus în mişcare, regimentul din care făcea parte caporalul Minciună a ocolit prin stânga mlaştinii, în dreapta se zărea un râu. Regimentul urma o cale îngustă de pământ puțin mai mare de doi kilometri, care nu ar fi permis în nici un fel desfăşurarea pentru luptă. Următoarea noapte regimentul a rămas acolo între ape, dar spre răsărit răsunau explozii puternice semn că flancul stâng al diviziei trecuse la ofensivă sau poate chiar unități ale diviziei erau la ora respectivă în miezul apărării sovietice. Regimentul a aşteptat în acel loc periculos între două ape până în după-amiaza zilei, când a primit ordin de înaintare. Caporalul Minciună la mintea lui de soldat cu puțină experiență de combatant gândea „cum pot, domnule, să lase locul acesta de pătrundere aşa ca ulița din Bărbăteşti, fără apărare? Trebuie să ne coacă ceva“. Şi a avut dreptate, după zece kilometri zona de lacuri şi mlaştini se termina şi intra într-un câmp deschis, mai rămânea în dreapta doar râul liniştit care acum cotea uşor spre dreapta, lărgind şi mai mult deschiderea. Înainte de a păşi în această deschidere deplasarea a fost oprită, apoi şi-a trimis o grupă de cercetare. Comandantul regimentului luase prea târziu această măsură de a trimite cercetarea, după câteva minute grupa a fost pur şi simplu măcelărită de trupele sovietice care se aflau în fața regimentului, rămăseseră mai puțin de trei kilometri foarte bine mascate şi adăpostite de teren. Regimentul intrase într-o capcană: în față ruşii, în stânga mlaştinile, în dreapta râul, în spate o fâşie de teren nesfârşit. „Aici o să sfârşim, fraților!“, a spus Minciună camarazilor din grupă. Dar apoi imediat tot el i-a încurajat: „Dacă e să murim – cel puțin să ne vindem scump pielea“ le-a spus tuturor, luând poziție de apărare pentru că sovieticii trecuseră la atac. În scurt

timp s-a dezlănțuit infernul pe pământ. Pe adâncimea regimentului cădeau loviturile artileriei, obuzele spulberase eşalonul doi, iar linia întâi era împroşcată cu tot focul armamentului de infanterie. Fiecare ostaş încerca să găsească o ascunzătoare care să-l ferească de focul inamicului. Unde? Într-un câmp deschis eşti ca iepurele în bătaia puştii. Cei de pe flancul stâng au intrat în mlaştină, alții au intrat în apa râului din dreapta, dar cei mai mulți se aruncau în gropile făcute de obuze. După mai bine de o jumătate de oră de infern, sovieticii au început să se mişte prin salturi, acum puteau deveni ținte pentru gloanțele româneşti, din primele rânduri care au făcut saltul mai mult de jumătate nu s-au mai ridicat a doua oară. Caporalul Minciună cu câțiva camarazi erau ascunşi într-o groapă de obuz, dar cu ochii pe inamic, cum ridica acesta capul, cum era țintit, începuseră să execute foc chiar ostaşii români care se aflau în mlaştină, descurajând înaintarea sovieticilor. Dar mult nu putea fi menținută această situație pentru că nu exista nici o posibilitate de manevră. Comandanții de batalioane, comanda regimentului nu erau în măsură să aprecieze valoarea inamicului şi nici direcția de acțiune, astfel încât singura salvare a trupelor proprii putea veni doar din partea celorlalte forțe care activau la nord-est de mlaştină şi cât de greu este când desprinşii de alții sau când nu cunoşti exact situația, mişcându-te în necunoscut, căutându-ți salvarea într-o minune. Artileria inamicului lovea acum şi cu mai multă putere rezervele regimentului. Peste tot între mlaştină şi râu erau numai cadavre, răniți care țipau de durere, fum, noroi, o mulțime de gropi săpate de obuze. Ascuns în groapa lui, caporalul Minciună cu oamenii din jurul său încercau de fiecare dată când aveau ocazia să lovească ostaşii inamici.

Într-un târziu, când atacul inamic a fost oprit, s-a auzit comanda:

— La atac înainte!

Au făcut primul salt, Minciună din proprie inițiativă înaintând a comandat subordonaților după douăzeci de metri „culcat!". Bine a făcut, pentru că în următoarele secunde sovieticii au deschis focul nimicitor pe toată deschiderea câmpului dintre mlaştini şi râu. Zeci, poate chiar sute de ostaşi români au căzut seceraţi de gloanțe numai în câteva secunde. Caporalul Minciună a făcut de mai multe ori semnul crucii „Doamne nu ne îngropa aici!"

se ruga el la Dumnezeu aşa cum nu făcuse niciodată. Şi-a zis în gând că pentru nimic în lume nu-şi va conduce grupa la moarte. A înainta pe a cea limbă de pământ înseamnă a înainta spre moarte. Cu prezența morții se obişnuise, dar acum situația era de o cruzime ieşită din comun, în jurul lui nu vedea decât cadavre, mutilați, răniți care scoteau răcnete de durere, într-o mocirlă care nu ştiai unde începe şi unde se sfârşeşte. După câtva timp, s-au auzit, în porțiunea de teren ocupată de inamic, focuri intense, nu şi-a putut da seama ce înseamnă acest lucru. Dar nu pentru mult timp, pentru că ruşii acum se retrăgeau spre regimentul românesc, fiind prinşi între două focuri. Acum a înțeles: ce mai rămăsese din forțele diviziei au atacat inamicul venind dinspre nord-est şi l-a blocat între mlaştini şi râu. Ostaşii inamici care mai rămăseseră în viață s-au predat forțelor româneşti. Atunci a văzut caporalul Minciună cei mai mulți prizonieri sovietici, dar pierderile din rândul trupelor noastre erau enorme, compania locotenentului Macarie nu mai avea nici jumătate din efectiv. După regrupare au continuat înaintarea spre nord-est, nu au mai întâlnit rezistență. Seara s-au deplasat în localitatea Beleaevka, un mic târg unde mai erau încă suflete, în special femei, bătrâni şi copii, ceilalți se retrăseseră împreună cu trupele sovietice. Localnicii păreau foarte speriați şi încercau să se ascundă din fața ostaşilor români. Aceştia nu erau interesați decât să găsească un loc unde să se poată odihni, după zile bune de marş şi lupte deosebit de intense.

În orăşel fusese instalat şi un spital de campanie, unde au fost aduşi sute de ostaşi răniți. Dacă acolo a fost instalat spitalul însemna că frontul se mutase mai în față. Dar ce însemna mai în față? Mai spre est? Mai spre sud-est? Caporalul Minciună nu se putea orienta. Primiseră ordin să-şi întrețină echipamentul, armamentul şi celelalte materiale pe care le aveau asupra lor. Minciună împreună cu încă doi colegi din grupă căutau o casă unde ar fi putut să se spele, după câteva săptămâni de zăcut în tranşee.

Mergând pe o stradă o stradă plină de praf, nepietruită, care în loc de trotuar avea nişte dale de beton înşirate în dezordine, au auzit zgomote suspecte. Erau înarmați, ştiau că în război niciodată nu trebuie să laşi armamentul din mână. Au intrat în casă cu atenție, cu armele în poziția de tragere, au pătruns într-un hol,

apoi în cameră. Aproape că au izbucnit în râs când au văzut ceea ce au văzut, doi ostaşi cu pantalonii în vine erau tare ocupați cu două individe grase, una mai în vârstă iar alta mai tânără, care nu s-au sfiit deloc la intrarea şi a celorlalți trei. Caporalul Minciună le-a ordonat celor doi să se echipeze. A fost nevoie de un imbold straşnic pentru ca ordinul să fie executat şi acest imbold a fost o lovitură dată peste picioarele celui mai obraznic cu țeava armei. Acum s-au confirmat imediat ordinului.

— Cum vă numiți? a întrebat Minciună în timp ce soldații se echipau, iar cele două femei rămăseseră încremenite, cu goliciunea încă neacoperită.

— Tănase Vergu şi Panait Grigore, a răspuns unul pentru amândoi.

— Din ce regiment sunteți?

— Regimentul douăzeci şi şase, compania şapte, acum răspunsurile veneau foarte prompt.

— De ce violați femeile, nu cunoşti regulile de război?

— Dom' caporal, să ne trăsnească Dumnezeu dacă le violam, mergeam pe stradă căutând o fântână, femeile astea erau la poartă, aproape că ne-au invitat în casă, iar când am intrat s-au dezbrăcat singure, fără să le facem noi nici un semn.

— Şi vrei să te credem? a întrebat caporalul Minciună.

— Cum să nu mă crezi, nu vezi că şi acum zâmbesc, că probabil întreabă de ce nu continuăm, doar suntem mulți, nu? A îndrăznit să continue cel care răspundea la numele de Vergu.

— Soldat, taci din gură, dacă nu vrei să te lovesc peste bot. Şi plecați imediat la subunitatea voastră. Ați înțeles?

— 'țeles, a venit răspunsul, semn că cei doi nu mai luau ordinele caporalului în derâdere. În acel loc Minciună şi colegii lui au găsit loc să facă o baie, au umplut un butoi cu apă şi s-au spălat pe rând, apa rece i-a mai înviorat, dar oricum urmele războiului nu aveau cum să se spele.

Au rămas în acel orăşel câteva zile. Din țară veneau cu camioanele noi şi noi soldați care să-i înlocuiască pe cei pieriți în luptă. Primul contact cu frontul este ca şi cum ai luat contact cu moartea, îşi arată negura ei, întunericul nesfârşit, apoi după ce te sperie bine, te retrimite în calvarul vieții. Pentru caporalul Minciună războiul însemna acum, doar noi şi noi experiențe,

pentru că devenise deja călit de toate atrocitățile lui. Regimentul său fusese trecut la eşalonul doi al diviziei, se făcea dreptate pentru că la începutul războiului fusese numai în eşalonul întâi. Trebuia să mai treacă şi alții să ia prăpădul în piept. După mai mult de zece zile de aşteptare s-au pus din nou în mişcare, în spatele regimentului său caporalul Minciună avea doar ceea ce ținea de întreținere, adică "spatele" cum obişnuiau să spună ofițerii. Camioanele grele trăgeau tunurile şi obuzierele. În următoarea noapte artileria s-a pus pe treabă şi a clănțănit aproape până spre ziuă. Caporalul Minciună nu ştia ce trebuie să facă în eşalonul doi, dar era convins că va intra în luptă atunci când va fi mai greu. Dimineața i-a surprins îngrămădiți, aşa cum ajunseseră după marş, la marginea pădurii de salcâmi străbătută de viroage nu prea adânci într-o parte şi alta. Două drumuri înconjurau pădurea pe la nord şi sud, în rest câmpuri pe care ar fi trebuit să crească cereale, dar era numai volbură şi pălămidă. Aproape de prânz regimentul a primit ordin să se pună iar în mişcare, încă se deplasa în coloană, apoi s-a desfăşurat pe coloane de companii. Ca de obicei cea a locotenentului Macarie era chiar în centrul dispozitivului. Au depăşit pădurea de salcâmi, acum în fața lor se deschidea o luncă imensă, unde era un adevărat infern, maşini blindate, camioane răsturnate care ardeau, chiar şi tunuri care erau cu roțile în sus, un fum negru acoperea partea de nord a luncii, semn că aici a fost grosul bătăliei. Desfăşurați pentru luptă au pătruns în infern. Direcția de atac era exact spre nord-est, dar … sovieticii au pornit un contraatac de pe pantele de sud ale unui deal care îmbrăca lunca la nord-vest.

Acum regimentul avea ocazia să devină victimă sigură, dacă mai continua sau încerca să dezvolte ofensiva spre sud-est. S-a primit ordin imediat de reorientare a poziției şi trecerea la apărare cu frontul spre nord-vest. Infanteria sovietică debarcase şi la adăpostul tancurilor înaintau spre locul în care regimentul din eşalonul doi al diviziei române trecuse în grabă la apărare. Acum din vânător regimentul românesc devenise vânat. Caporalul Minciună nu putea urmări tancurile din cauza fumului şi prafului, dar oricum erau multe, peste douăzeci. A apucat să audă comanda locotenentului Macarie, „pregătiți grenadele, cu grenade foc!" Avea două grenade antitanc, la fel şi subordonații lui. A pus ochii

pe primul tanc care venea pe direcția lui şi a aruncat grenada când a ajuns la distanța aproximativ treizeci de metri. A căzut pe tanc şi a explodat, un foc intens l-a cuprins, a mai continuat să bâzâie din motoare câteva secunde apoi s-a oprit. Infanteriştii din spatele lui s-au aruncat la pământ. Câteva tancuri au înaintat mai mult în miezul terenului trupelor române, dar apoi au sfârşit prin a arde precum torțele. Pagubele în rândul trupelor erau imense. Regimentul aproape că nu mai exista, zeci de morți, sute de răniți, echipamentul aproape complet distrus. Minciună mai avea din grupa lui un singur ostaş, trei morți şi alți cinci răniți, dintre care doi mai uşor, se uita, îl căuta din priviri pe Macarie, comandantul lui, nu-l vedea nicăieri. Au început să vină sanitarii, ridicau răniții care urlau sau abia gemeau de durere sau pur şi simplu nu mai scoteau nici un sunet fiind aproape în comă. „Macarie, unde eşti Macarie?“, îşi zicea caporalul Minciună. „Unde eşti, viu sau mort, unde eşti?“. L-a căutat mult până l-a găsit rezemat de un tanc sovietic care mai fumega.

— Domnule locotenent … a început să spună Minciună, e grav?

Gândindu-se că este grav rănit. Macarie nu a spus nimic, l-a privit cu ochii mari negri, de sub o frunte înaltă, străjuită de un păr negru cârlionțat. Avea tunica descheiată, în mâna dreaptă ținea pistolul, care avea țeava descoperită, semn că nu mai avea nici un cartuş în încărcător. Privea în gol ca şi cum s-ar fi uitat la o minune pe care nu o putea înțelege. Minciună i-a cercetat hainele. În afară de faptul că erau murdare, pline de praf şi unsoare nu erau pătate de sânge.

— Domnule locotenent, a încercat în continuare caporalul Minciună, mergem la sanitari, i-a spus, sprijinindu-l să se ridice. Locotenentul Macarie nu era rănit dar suferise un şoc. Oricum, de acum încolo spitalul era locul lui de refacere sau poate vreun sanatoriu. Să fie acesta destinul acestui ofițer?

*

Citind aceste însemnări de fiecare dată am încercat să mă pun în pielea lui tata, în acele condiții groaznice, cu moartea pretutindeni, cu viitorul nicăieri. Nu mi-l închipuiam într-o

asemenea postură, pentru că greu se exterioriza. Foarte rar se destăinuia, pentru că nu-i plăcea să vorbească mult sau astfel spus vorbea prin modul în care acționa. Am început anul doi de facultate cu gândul bun că trebuie să mă concentrez asupra a ceea ce am de făcut, să fac cu sârguință şi pasiune, pentru că în domeniul meu de activitate voiam să fiu la înălțime, ca să nu folosesc un termen pretențios. M-am documentat asupra programului întregului an universitar: sesiuni de examene, vacanțe, reexaminări, lucrări periodice de verificare etc. Apoi … da, îmi era dor de Irina, s-o văd, s-o aud, nu mai comunicasem de când am plecat de la ea, în urmă cu aproape două luni. De cele mai multe ori tăcerea poate să condamne iremediabil o relație. Mă temeam de acest lucru, aşa că am căutat-o. Am mers la căminul în care ştiam că a locuise, nu mai era acolo, am aflat ceva vag că ar fi probabil să locuiască în gazdă. Am mai prelungit aşteptarea şi am căutat-o pe coridoarele facultății de drept. I-am zărit chipul de la distanță, dar m-a frapat schimbarea înfățişării. Părul care-i curgea pe umeri în bucle negre, acum erau de un roşu pal, plăcut ochiului şi acest păr nu se mai răsfira în bucle peste umăr, ci se îmbrățişa într-un mănunchi strâns la spate cu o codiță, dezvăluind pe de-a-ntregul o frunte înaltă, privirea ageră de sub genele lungi.

M-am apropiat de grupul în care se afla, uşor fără să bage se seamă. Asculta cu atenție persoana din grup care depăna amintiri de vacanță. Când a rotit privirea, ochii ei au căzut pe mine, privirile noastre s-au întâlnit şi înainte de a ne saluta prin viu grai, privirile deja se salutaseră.

— Pavel! a spus cu glasul cristalin şi s-a repezit la mine, îmbrățişându-mă şi sărutându-mă colegial pe obraz.

— Unde locuieşti acum? îngrijorat că nu o mai găsisem la cămin.

— Mi-am luat gazdă şi locuiesc în acelaşi cartier.

— Cum? am întrebat bucuros de veste.

— Da, împreună cu o altă colegă din anul trei am închiriat un apartament în Tătăraşi.

— Asta zic şi eu veste! am spus, gândindu-mă că o pot întâlni mult mai uşor.

Am stabilit să ne vedem după cursuri pentru că trebuia să ne povestim ce am mai făcut în cele două luni de când nu ne

văzuserăm. După cursuri m-am întâlnit cu Irina la locul ştiut cu dorința înflăcărată de a petrece cât mai mult timp în preajma ei. Ne plimbam mână în mână, am coborât dinspre Copou şi am mers la casa Pogor, acum muzeu. În curtea destul de spațioasă a casei ne-am aşezat pe o bancă şi …

—Irina, îți dai seama că pe aceste alei au păşit cu mai puțin de o sută de ani în urmă Eminescu, Maiorescu, Creangă şi încă mulți alții, că ei au privit acelaşi cer ca noi, ei au respirat acelaşi aer, poate ceva mai curat, au privit cerul, poate alții au iubit, am spus aproape patetic.

— Dar, Pavel eşti transpus rău de tot astăzi, ca să nu mai spun că eşti orientat spre trecut, a spus privindu-mă în ochi pentru a-mi vedea reacția.

— Nu, nu sunt transpus, ci pătruns de importanța momentului pentru că îmi visam să spun aceste lucruri cuiva pentru care …, nu am mai pronunțat pentru că nu am mai putut continua, vorbele mi se opriseră în gât de emoție.

— Pavel, tu ai emoții! a spus, apropiindu-şi capul cu ochii mari migdalați de fața mea.

Am zâmbit, era un zâmbet forțat pentru că într-adevăr aveam emoții. Lângă femeia aceasta începusem să mă simt stingherit, îmi era teamă să nu greşesc, să nu o supăr, doream în acelaşi timp să-i creez momente plăcute, să … dar, Doamne, câte nu vroiam lângă ea, nu era însă posibil să i le spun pe toate deodată.

— Da, am emoții, pentru că în preajma ta totul se transformă, capătă alte nuanțe.

— Pavel vreau să-ți liniştesc emoțiile şi să-ți spun că mă simt foarte bine în preajma ta, că îmi face plăcere să fiu lângă tine, că … Dar s-a oprit şi m-a privit din nou. M-am apropiat mai mult de ea şi buzele mele însetate s-au apropiat de ale ei în încercarea de a le pecetlui. Am primit răspuns, dar un răspuns scurt ca şi cum am fi furat ceva amândoi. Da, avea dreptate să fie reținută, era încă ziuă, iar parcul casei Pogor era aproape plin de oameni „cu treburi!“.

Relația cu această femeie îmi fortifica psihicul şi puteam să purced la treabă serioasă în problemele serioase ale filosofiei.

Am dezvoltat un subiect filosofic care mă interesa mai demult, „omul şi religia“ şi i-am dat drumul … pe apa creației pentru revista universității.

Am pornit în abordarea subiectului de la filosofia lui Hegel, pentru că am găsit la el chintesența gândirii mele, el era un fel de altar la care mă închinam ori de câte ori mintea mea răvăşită avea nevoie de lumină.

Hegel identifică religia cu filosofia, eu scot la lumină deosebirea lor specifică pentru că el ia în considerație religia numai în gândire, iar eu o consider absolut reală, nu numai ca esență. Hegel găseşte chintesența religiei numai într-un tratat de dogme, eu o găsesc şi în rugăciune ca simplu act uman, eu obiectivez subiectul, el subiectivează obiectul, el înfățişează religia ca fiind chintesența despre o altă ființă, eu o înfățişez ca fiind conştiința despre propria ființă a omului, de aceea Hegel aşează chintesența religiei în credință, eu mai adaug la aceasta iubire, pentru că fără iubire omul este fără conştiința de sine. Omul este într-un permanent raport cu sine însuți, cu conştiința, cu credința sa, cu iubirea, cu religia, cu împrejurarea existențială. Hegel separă conținutul, obiectul religiei de formă, de organ, eu identific forma cu conținutul, organul cu obiectul. Hegel porneşte de la infinit, eu de la finit, el aşează finitul în infinit, fiindcă are drept punct de plecare vechiul aspect al punctului din univers care gravitează, gravitează, iar în jurul lui se mişcă infinitul. În acele vremuri studiul filosofic într-o facultate de profil era studiul unei doctrine fabricate în nu ştiu care cancelarii şi numai profesorii curajoşi se rupeau de aceste canoane, curajoşi în sensul de a gândi liber, de a face apel la tot ce avea mai bun în materie istoria filosofiei.

Lucrarea mea continua cu ceea ce urmăream pe atunci, metempsihoza. În univers nu exista o formă de existență perfectă, Dumnezeu este deasupra perfecțiunii pentru că nu intră în categoria existențelor. Dacă există o formă de existență perfectă, sensul evoluției nu şi-ar avea rostul, în acest fel deasupra naturii (la sensul figurat) s-ar forma un frontispiciu existențial independent de ea, inflexibil, insesizabil – care ar fi imposibil de pătruns sau s-ar pătrunde doar cu o cheie a universului.

Ori în acest mod s-ar crea o formă rigidă şi incomunicabilă de existență, care nu ar putea să se reproducă. Să perpetueze pentru că sistemul ar fi izolat. Energia acumulată în timpul formării fiind epuizabilă ar bara sistemul fără sprijin energetic, ceea ce în natură nu se permite. Existența înseamnă materie, dar şi spirit, existența este un conglomerat care acumulează permanent, un fel de izvor perpetuu care se naşte, se dezvoltă, se transformă şi apoi iar de la capăt, un proces infinit. De aceea dacă sufletul (parte imaterială) rămâne să supraviețuiască în continuare după distrugerea trupului (parte materială) se formează deasupra lumii inteligibile, perceptibile şi materiale o altă lume inteligibilă, imperceptibilă, insesizabilă şi imaterială, despre care omul nu poate avea cunoştință. Deci această lume nu poate constitui un obiect al cunoaşterii şi omul ca subiect al cunoaşterii este imparțial, percepe lumea înconjurătoare şi pe cale rațională numai lumea suprasensibilă, cealaltă depăşindu-l.

Dar existența aceasta care-l depăşeşte s-a derulat din el, din subconştientul lui. Poate percepe şi această lume dar numai pe calea intuiției, dar până la hotarele rațiunii, dincolo de ele un popor nu poate privi „cu ochii minții", pentru că n-a ajuns la stadiul de „hommo sapientisimus altus", înțelegând prin „altus" o ființă perfectă.

Acestea erau ideile unui tânăr trecut puțin de douăzeci de ani, care au prins viață pas cu pas, în biblioteci, în amfiteatre, dar mai ales între patru pereți, acolo în camera mea din Tătăraşi din casa de o sută de ani cu grădină şi liliac, unde meditam adesea asupra destinului. Ca şi articolele precedente, şi acestea au urmat aceeaşi cale până la lumina tiparului. Îmi vedeam mai departe de viața mea cotidiană, pătrunzând în miezul toamnei asemenea unui temerar care tinde spre necunoscut. Fiecare anotimp are fascinația lui, dar cred că toamna farmecă, vrăjeşte privitorul prin multitudinea sa de culori, de la verdele pal la ruginiul profund, culori care-ți amețeau sufletul cu mesajul lor. Era o amorțeală dulce, plăcută, încântătoare. Am început obiecte noi, au apărut dascăli noi, printre obiectele noi era şi socialismul ştiințific, materie cu un conținut fad, cu principii aride, cu profunzimi de suprafață, cu multe dedesubturi pe care doar trebuia să le

bănuieşti. Mă plictisea, dar în acelaşi timp mă atrăgea pentru că după prelegerile pe care le prezenta un profesor uns din plin cu alifiile socialismului, urmau orele de aprofundare cu asistenta, o doamnă în jurul vârstei de treizeci de ani, care avea pe acel vino încoace încât o ascultai fără să vrei şi veneai la cursuri ca hipnotizat, ea era Ecaterina Tue, proaspăt venită la universitate de la un mare liceu ieşean. Deşi nu aveam nici o atracție către acest obiect, la seminarii răspundeam numai pentru a fi … în atenția doamnei asistente, ca să văd cum reacționează. Reacția ei a fost una deosebit de favorabilă pentru că de fiecare dată eram dat exemplu pozitiv, că începuse să-mi fie ruşine de atâta exemplificare.

Făceam schimb de opinii amândoi, mă determina să devin interesant prin studierea materialului bibliografic, încât eram documentat în orice moment, pentru toate problemele puse în discuție. La un moment dat chiar mă întrebam, „uite domnule pentru ce-mi irosesc eu timpul?“. Aşa să fie? Cu Irina mă întâlneam din când în când mai mult şi aproape zilnic schimbam opinii, relația curgea înspre sensul bun, pozitiv al durabilității. Într-una din zilele reci de noiembrie, chiar în centrul oraşului în fața unui magazin m-am întâlnit cu doamna asistentă. După salutul meu protocolar, chiar deosebit de protocolar, am schimbat câteva cuvinte banale şi am îndrăznit să-i fac o propunere fiind în fața unui restaurant:

— Doamnă, rog să fiți de acord să servim o cafea la acest restaurant, i-am propus sfios.

— Cu plăcere, mi-a spus, a acceptat atât de repede şi de deschis încât m-am minunat.

Şi nu ne-am oprit numai la o cafea şi am depănat multe … Aşa am aflat că este divorțată de soțul ei, profesor de matematică, că nu are copii, şi multe altele.

La banii mei de student-țăran consumația a fost ca pentru o excursie la Paris, dar cine nu ştie că plăcerea costă. Am condus-o până la domiciliul său pe jos pentru a mai continua conversația.

— Pavel, îmi dai voie să-ți spun aşa? m-a întrebat.

— Doamnă, dar mult sunt flatat de bunăvoința dumneavoastră, eu însă nu îndrăznesc să …

— Spune-mi Cati, aşa-mi spun prietenii. Chiar îți place socialismul ştiințific? m-a întrebat vizibil interesată.

— Nu, doamnă …

— Cati, a adăugat ea.

— Nu, Cati, dar îmi face plăcere să particip la oral, cursurile sunt interesante.

— Pentru mine? m-a întrebat direct, încât am simțit cum mi s-au înmuiat picioarele.

— Da, pentru tine, am răspuns mai mult ca să aud eu, dar sigur a auzit şi ea.

— Vrei să-ți spun adevărul?

— Da, am zis scurt.

— Nici mie nu-mi place socialismul ştiințific, dar am acceptat postul pentru că e mai bine plătit decât la liceul unde eram. Eu sunt absolventă de filosofie, în urmă cu cinci ani.

— Uita aşa întâmplător aflăm gusturile oamenilor. Cine spune că întâmplarea nu joacă un rol important în viață?

Am continuat discuția pe acelaşi ton, în aceeaşi termeni, aflând lucruri interesante, de pildă acelea că a avut o viață deosebit de tumultoasă (până acum), că după o căsnicie de aproximativ trei ani a trebuit să divorțeze întrucât … atunci m-a privit şi s-a oprit.

— Din ce motiv? am insistat.

— Pentru că …, din nou s-a oprit. Dar, totuşi, după o pauză mai lungă mi-a spus. Era homosexual. L-am surprins o dat cu un individ. Curios lucru pentru mine. „Atunci de ce s-a mai căsătorit?“ am întrebat. Pentru că dorea să fie considerat un om normal, deşi nu era. Aici am făcut o incursiune pe tărâmul cunoaşterii, cunoaşterea filosofică, dar şi cea teologică.

S-a arătat doamna Tue foarte interesată de teoriile mele, care în fond nu erau decât adaptări ale teoriilor filosofice în materie de cunoaştere la vremurile secolului al douăzecilea. Am ajuns în dreptul blocului în care locuia, era un bloc cu patru etaje, iar ea ocupa un apartament la etajul doi, rămas în posesia ei, după divorțul de inginerul constructor cel cu „problemele“ delicate. A insistat să urc, deşi aveam serioase reținери pentru un asemenea pas, cel puțin în acel moment. De regulă bărbații rezistă cu mare

greutate sau nu rezistă invitației unei femei. O femeie care-şi pune ceva în gând adeseori reuşeşte pentru că are un simț practic deosebit de dezvoltat. Femeia este ca o floare, e cu atât mai frumoasă, mai atrăgătoare cu cât mediul în care trăieşte este mai propice, mai adecvat naturii ei interioare. Am intrat în apartamentul ei cu teama că fac ceva nepermis, că ating ceva care nu trebuie atins, că păşesc într-o lume necunoscută şi plină de pericole. Dar, am intrat.

Era un apartament spațios, cu două camere, mobilat modest, dar deosebit de curat şi atrăgător. Am fost atras din primul moment de biblioteca ce ocupa un perete întreg.

— Până „verifici" tu biblioteca, eu mă schimb, da? mi-a spus Cati cu aerul cel mai nevinovat posibil. Aşa am şi făcut, cărțile nu erau aşezate într-o anume ordine. Găseai literatură amestecată cu filosofie, chiar şi matematică amestecată cu artă. Undeva într-un colț al bibliotecii, foarte aproape de canapea am văzut la un loc Lenin, Marx, Engels, întreg materialismul dialectic şi istoric, câteva cursuri de socialism ştiințific care curios lucru nu aveau adnotați autorii, deşi eram convins că se mândreau cu opera lor, dar am găsit laolaltă şi pe Platon, Aristotel, Seneca în ediții vechi de dinainte de război. Le-am scos pe toate din raft şi m-am apucat să le răsfoiesc. Platon era dintr-o ediție din 1903. Nu văzusem aşa ceva până atunci. Eram afundat în „Dialoguri" când a revenit în încăpere Cati îmbrăcată într-un capot de mătase roşu aprins, se demachiase şi era parcă altfel. Trăsăturile ei deveniseră libere şi parcă aveau ceva ştrengăresc, adolescentin.

M-a privit ca şi cum prezența mea acolo era obişnuită, normală, necesară.

— Ai găsit ceva deosebit?

— Da, foarte interesant şi chiar te rog să mi le împrumuți, am adăugat.

— Poate un profesor să refuze un elev atunci când acesta este interesant de studiu?

Când a terminat întrebarea s-a apropiat foarte mult de mine şi mă privea cu insistență. Prin decolteul capotului şi se zăreau sânii, descătuşați de strânsura sutienului şi se ghiceau acolo doi munți printre care o minune îşi croise drum spre miezul existenței

omeneşti. A observat direcția privirii mele, dar nu a schițat nici un gest că s-ar jena, ba, cred că tocmai acest lucru a dorit să se întâmple atunci când s-a apropiat de mine.

Am privit-o în ochi, nu şi-a purtat privirea în altă parte, încât a trebuie să-mi mut eu privirea, odată cu intenția de a schimba subiectul.

— Înțeleg că poți să le împrumut, am întrebat sfios.

— Mai încape vorbă!

Am rânduit cărțile, erau vreo cinci şi încercam să văd cum este să le iau sub braț.

— Nu te chinui că am să-ți dau eu o servietă, doar nu vrei să pleci? Ce vrei să bei? Un coniac sau o țuică de aici din Moldova?

— Cati, n-aş …, mi-a pus degetul pe buze şi a întrebat din nou "Ce vrei?" Am răspuns scurt „un vin alb". A venit cu o sticlă de Cotnari din care lipsea puțin.

— Şi mie îmi place vinul alb, a spus, pentru a acoperi lipsa unei părți a vinului din sticlă. Am continuat discuția noastră filosofică despre multe probleme ale vieții până am ajuns la … dragoste. Nici nu mi-am dat seama când au trecut peste două ore ale vizitei mele „scurte" şi am dorit să mă retrag solicitând servieta pentru cărți.

Mi-a făcut semn cu mâna că voi primi şi servieta, dar mai este până acolo. Eram amândoi pe canapea în fața unei mese mici de interior pe care mai rămăseseră două pahare goale şi o fostă sticlă cu vin de Cotnari. Apropierea fizică devenise aproape periculoasă, pentru că atracția exercitată de această femeie era asemenea unei puteri magice. Ne priveam în ochi şi fără să ne spunem nimic. Ca la o comandă interioară, buzele noastre s-au unit într-un sărut, la început cu teamă, apoi brațele ei mi-au cuprins gâtul şi totul a venit de la sine.

După îmbrățişare am încercat să mă scuz, să … M-a oprit punându-mi degetul pe buze şi m-a sărutat scurt din nou, semn că nu era nevoie de scuze. Nu trebuia să intru în acest joc, mintea mea ar fi trebuit să fie la Irina, deşi nu-i mărturisisem că o iubesc, dar aşa simțeam şi eram convins că iubirea îmi era împărtăşită. O legătură cu o femeie cu aproape nouă ani mai mare ca mine unde ar fi putut duce? Dar, deşi gândeam aşa, această femeie mă

atrăgea, mă copleşea cu dorința ei, cu necunoscutul şi vraja care mă cuprinde când eram lângă ea, era ca o sfântă şi dulce chemare sau mai adevărat ca o … ispită reală. În seara aceea m-am oprit la atât, am obținut servieta şi-am plecat burduşit de cărți, dar şi de incertitudine. Eu însumi trebuia să-mi limpezesc gândurile.

*

După bătălia „dintre ape“, cum a fost numită ulterior, pentru trupele române din acel regiment, ce mai rămăsese din ele, au urmat zile grele. Se punea problema desființării acelui regiment, capacitatea lui rămăsese sub cincizeci la sută, dar comandantul diviziei a decis „regimentul optzeci va fi completat şi-şi va păstra locul în cadrul diviziei şase infanterie“. Cui se datora acest privilegiu? Poate doar vitejiei ostaşilor români, cei care nu mai sunt şi cei care au mai rămas. Armata sovietică după pierderea bătăliei „dintre ape“ se retrăsese mult spre nord-est, încât a fost posibilă înaintarea aproape două zile până la întâlnirea primelor trupe inamice. Locotenentul Victor Macarie a fost trimis pentru recuperare la un spital din țară. „Te voi mai vedea vreodată?“ l-a întrebat Minciună la despărțire. Macarie nu i-a răspuns, doar l-a privit absent, ca şi cum privirea lui prin el ar fi putut scruta viitorul şi l-ar fi văzut pe el acolo într-un viitor fără război. Regimentul optzeci a fost încartiruit într-o localitate la nord de locul bătăliei, Kagarlik, un sătuc ceva mai mare aşezat între nişte păduri, care rămăseseră intacte după trecerea războiului. Inclusiv satul era intact, dar ca şi altele aproape pustiu. În această localitate regimentul a rămas cinci zile, timp în care a fost completat cu efective, la comanda companiei a fost numit un căpitan de la alt regiment care rămăsese fără companie, cu ce a mai rămas din compania pe care o comandase a întregit-o pe cea comandată de locotenentul Victor Macarie. Noul comandant se numea Alexandru Nicol şi avea mult mai multă experiență decât fostul comandant. Din primul moment a impus anume reguli, care dacă nu erau respectate aveai serios de suferit, mergând până la trimiterea în fața Curții Marțiale. Minciună nu ştia mare lucru despre curtea asta, dar îşi închipuia că trebuie să fie ceva rău,

însemnând o pedeapsă îngrozitoare. Alexandru Nicol în viața de toate zilele era profesor într-un orăşel de provincie, un profesor cu ceva experiență, cam de vârsta sa, care pregătise mai multe serii de elevi în tainele matematicii. Dorea să i se respecte ad literam programul stabilit şi nu suporta scuzele penibile aşa cum mulți le încercau. Cu această ocazie Minciună şi-a completat şi el grupa, acum avea şase oameni noi, noi din toate punctele de vedere, şi la haine şi la modul de a gândi, poate mai puțin la luptă pentru se aflau pe front doar de câteva săptămâni. Caporalul Minciună era tot mai preocupat de ceea ce auzise el că se numeşte închegarea grupei. Nu ştia mare lucru despre această „închegare", dar a început prin a-şi cunoaşte subordonații, avea acum în grupă doi olteni, un ardelean, trei munteni şi un dobrogean. Fiecare avea problemele lui, psihice şi multe, multe traume sufleteşti.

Ardeleanul Vasile Păscuț era foarte tăcut, foarte puțin vorbea cu cei din jur, era de undeva din apropierea Mediaşului. Cel mai uşor se putea comunica cu oltenii şi moldovenii care tot timpul aveau ceva de povestit. Povesteau despre orice, cum creşteau vitele, cum se iubeau cu femeile, sau pur şi simplu cum îşi creşteau copiii. Moldoveanul Nicolai Ghiță din Vaslui avea şapte copii.

Când auzise Minciună ce probleme are fiecare, parcă se arăta preocupat prea puțin de problemele lui. La unul dintre ostaşii moldoveni Ion Amariei din Neamț, Minciună găsise o carte de rugăciuni. El, care nu spusese sau nu citise niciodată o rugăciune, se arătase acum deosebit de interesat să o parcurgă, deşi citea destul de greu. Printre rugăciuni a găsit Psalmii care l-au atras prin profunzimea lor şi pentru că se potriveau cu starea sa sufletească. „Dumnezeule, întru numele tău mântuieşte-mă şi întru puterea ta mă judecă". Aşa era scris în psalmul cincizeci şi trei. Aici pe front Grigore Minciună nu avea nici un aliat, sau cel puțin nu simțea pe nimeni apropiat pentru a-i mărturisi durerea, necazul sufletului său, pentru că un mare necaz, frica de moarte, care se cuibărise în ființa sa asemenea unei boli care te macină, puțin câte puțin, până când îți adoarme ultima suflare. Doar cu Dumnezeu mai rămânea să se sfătuiască şi să-i mărturisească durerea lui. Dar îl va asculta? Îi va asculta ruga?

După cunoaşterea subordonaților a urmat pregătirea tactică a acestora, aici însă fiecare prin experiența pe care o acumulase ştia ce are de făcut şi cum trebuia să facă. În zilele de refacere Minciună s-a odihnit suficient pentru a reîncepe calvarul luptelor, unde odihna rămâne doar o dorință. Tocmai când credea că a încheiat pregătirile pentru o nouă bătălie, într-o dimineață au avut parte de o surpriză, atacul efectuat de către sovietici asupra liniilor noastre aflate în refacere cu aviația. Au lovit satul Kagarlik, măturând de pe fața pământului mai mult de jumătate din case. Mulți ostaşi români au fost surprinşi în acestea, găsindu-şi sfârşitul. Din grupa caporalului Minciună un soldat a murit, iar altul a fost rănit uşor. Utilizarea aviației era o noutate până în acel moment al războiului. Pentru următoarea bătălie regimentul optzeci a fost lăsat din nou în eşalonul doi al diviziei. Atacul trupelor române a fost declanşat chiar înainte de ivirea zorilor. În acel moment al declanşării atacului regimentul din eşalonul doi s-a pus în mişcare. Trebuia menținută o distanță constantă față de eşalonul întâi pentru a fi introdus în luptă la timp în vederea dezvoltării ofensivei. Erau îmbarcați pe camioane, unele dintre ele abia se mişcau, altele se împotmoleau în gropile pline de mâl şi noroi de pe drumurile aproape desfundate ce legau localitățile în direcția Odessa. În sfârşit, când soarele era sus pe cer preț de două sulițe – „ora douăsprezece“, gândea Minciună – au primit ordin pentru debarcare. Depăşiseră artileria şi se vedea bine câmpul de luptă. S-au desfăşurat pentru luptă pe un deal şi trebuia să înainteze în direcția albiei unui râu secat ce şerpuia înspre sud-vest. Acolo se afla un regiment românesc în dificultate. Introducerea în luptă a eşalonului doi de mai multe ori este o operațiune foarte complicată, dacă momentul nu este bine ales. Acum caporalul Minciună încerca să descifreze direcția exactă pe care trebuia să acționeze, l-a ajutat chiar în momentul în care se gândea el la aşa ceva, căpitanul Nicol, comandantul companiei, care a ordonat „companie direcția cotul râului la atac înainteee!“ Cotul râului era de fapt un meandru larg efectuat de un fost râu, acum secat, care lăsase doar un prundiş mărunt şi din loc în loc gropi cu nămol. Regimentul optzeci s-a amestecat pur şi simplu cu regimentul aflat pe poziție şi acum au lovit cu înverşunare inamicul care

transformase albia râului în tranşee şi se apăra cu toată forța. Din primele rânduri au căzut mulți de-ai noştri, secerați de mitralierele de pe flancuri. Înverşunarea ostaşilor români era atât de mare încât dorința lor era de a ajunge la distanța aruncării grenadelor. Zeci de grenade au explodat în acelaşi timp, unele pe buza malului. Compania căpitanului Nicol a prins curaj şi-a efectuat un salt înainte energic, ajungând aproape de buza malului. Au aruncat din nou grenadele, apoi altele la câteva secunde după primele. A urmat încă un salt şi acum erau deja deasupra malului. Grenadele loviseră vânjos în rândul trupelor sovietice, malul era destul de înalt, era uşor de amenajat pentru a permite luarea poziției de tragere. Ochitorii cei mai buni din regimentele româneşti luat drept ținte mitraliorii sovietici. Minciună avea o poziție bună pe mal. S-a aşezat pe burtă, a pus arma în poziție de tragere şi a ochit unul dintre mitraliorii de pe direcția sa, aflat la aproximativ trei-patru sute de metri şi a tras, mitraliera a tăcut, dar a pus repede altul mâna pe ea şi a pornit din nou. A mai ochit o dată, cu mai multă grijă, iar s-a oprit, de data aceasta definitiv. Inamicul se retrăgea pe părți, o parte acoperea retragerea celuilalt. Comandantul regimentului a sesizat această tactică. A ordonat trecerea la urmărirea inamicului. Ordinul s-a dovedit a fi deosebit de util, chiar dacă ar fi însemnat şi pierderi în rândul trupelor proprii. Inamicul încă în retragere şi sub foc avea pierderi de zece ori mai mari.

Pietrişul îngreuna mersul, iar gloanțele inamicului ricoşau din pietre şi adeseori loveau pe cei din apropiere. Şi pe Minciună l-au lovit două asemenea ricoşeuri, dar casca i-a fost de folos, l-a apărat. Artileria bătea deja dincolo de malul opus al râului secat. Undeva în stânga departe se vedeau şi tancurile, probabil erau germane, rar, foarte rar a văzut caporalul Grigore Minciună tancurile româneşti până acum. Foloseau la atac şi mitralierele Z.B., dar greutatea foarte mare a acestora şi timpul necesar pentru instalare îngreuna utilizarea lor. Retragerea inamicului din albia râului se efectua cu repeziciune, deşi lăsa aici zeci de morți sau răniți. Mărirea distanței dintre urmăriți şi urmăritori a condus la utilizarea de către sovietici a artileriei. Acestea loveau din plin trupele noastre mărind numărul gropilor deja executate în albie. Aveau obuzele acestea o putere de distrugere, de mutilare mai

bine zis, încât sfârtecau trupuri, rupeau picioare sau pur şi simplu le retezau, sau sfârtecau brațele. Cu mare greutate şi cu pierderi imense, regimentul optzeci a ajuns pe celălalt mal al râului secat. Caporalul Grigore Minciună era plin din cap şi până în picioare de noroiul gropilor pe care le călcase şi-n care se adăpostise. Îi mai dispăruse un camarad şi altul era rănit. „Câți mai trebuie să mai pierim, doamne?“, se întreba, dar nu avea curajul să-şi răspundă. Tocmai când încerca să escaladeze malul abrupt al râului secat l-a observat pe căpitanul Alexandru Nicol angajat într-o luptă corp la corp cu doi ostaşi inamici. Momentul era deosebit de critic pentru ofițerul român, fiind aproape imobilizat de unul, iar celălalt se pregătea să-i dea lovitura decisivă. Distanța care-l separa pe Grigore de ofițer era de câțiva zeci de metri, fără să mai stea pe gânduri a alergat într-un suflet să-şi salveze comandantul. L-a lovit pe unul chiar în spate cu o puternică lovitură de baionetă, scoțând în acelaşi timp un chiot de învingător, iar pe cel care-l imobilizase pe ofițer l-a lovit cu patul armei în cap.

Ofițerul i-a mulțumit şi împreună au escaladat malul râului pe unde inamicul continua să se retragă. Comandanții români foloseau şi acum regula că nu trebuia să dai inamicului răgaz să se consolideze la teren şi trupele române loveau cu înverşunare în continuare, urmărind şi atacând inamicul. Lupta a continuat până la lăsatul serii, ostaşii erau epuizați. Nu avuseseră timp de odihnă, de masă, nici pentru banalele nevoi umane, erau ca nişte mecanisme, care odată pornite nu mai pot fi oprite.

Noaptea următoare a fost o întreagă perioadă de odihnă şi caporalul Minciună a folosit-o din plin. A doua zi l-a chemat comandantul companiei:

— Caporal Minciună, mulțumesc că mi-ai salvat viața! şi ofițerul i-a întins mâna. Ostaşul nu era obişnuit cu asemenea momente, dar a primit mulțumirile, spunând că „oricare ostaş român, dacă ar fi avut posibilitatea, ar fi făcut acest lucru“.

*

După acea întâlnire înflăcărată cu „tovarăşa asistentă“, mi-am pus întrebarea ce aveam de făcut. Era deosebit de greu să iau o

hotărâre, pentru că nu numai cu mintea trebuia să stabilesc viitorul sentimentelor, al trăirilor, dar mai ales viitorul existenței. De aceea pentru câteva zile intrasem într-o incertitudine vecină cu întunericul. Mintea mea era ca o flacără întreținută cu pâlpâituri de jeratecul sufletului. Alarmarea întregii ființe cu „pericolul" contaminării cu o eventuală legătură cu asistenta de la socialism ştiințific mi-a creat o stare de indispoziție generală. Ținând să devin filosof făceam apel la principiile filosofiei, la legile sale, pentru că în starea de fapt mi se potrivea ca o mânuşă legea unității şi a luptei contrariilor. Unitatea nu prea era, dar luptă cu siguranță. Am luat următoarea hotărâre: să evit pe cât posibil o eventuală întâlnire cu „tovarăşa asistentă". Pe cât posibil!? Dar cât era de posibil să evit o asemenea întâlnire şi pe deasupra, să mai fiu şi rece ca un aisberg? Cum urma un seminar de socialism ştiințific unde se vorbea despre „societatea socialistă multilateral dezvoltată şi trăsăturile ei" m-am dat „bolnav", acest fapt însemnând că am simulat o criză de … fiere şi am mers la cabinetul medical. Sigur, Cati mi-a semnalat foarte uşor lipsa, dar avusesem grijă să-mi înştiințez şeful de grupă despre iminenta absență.

Într-una din zile am trecut din nou pragul sălii de lectură, mânat de dorința de a studia presa vremii în care scria Pamfil Şeicaru, mă interesa nu atât stilul, cât mesajul materialelor, în special cel moral. Dar … stupoare …

— Pentru a consulta asemenea materiale, trebuie să veniți cu aprobare de la şeful facultății, mi-a răspuns țâfnoasă şefa de sală, o doamnă măruntă, bondoacă chiar, cu o voce tăioasă care-ți tăia şi pofta de a mai studia.

— Dar unde este prevăzut, doamnă, aşa ceva? am întrebat mirat de situație. Ca să învăț trebuie să am probare? Am spus vizibil iritat de atitudinea ei. Dar să nu greşesc, am devenit ironic, îmi trebuie aprobare doar de la şeful facultății sau şi de la rector, poate de la ministru, am continuat. Devenisem deja obraznic.

— Domnule, te poftesc imediat afară! mi-a spus bondoaca, mai mult pentru a impresiona, deranjând în acelaşi timp toți cititorii prezenți în sala de lectură.

— Oricum ies, doamnă jandarm şi i-am întors spatele, pentru că nu mai am ce să fac aici.

Am mizat pe faptul că nu sunt cunoscut, neprezentându-i permisul de acces. Dar nu a fost aşa. Peste două zile sunt anunțat de la secretariat că mă cheamă şeful facultății. „Să vezi acum tărăboi!“ mi-am zis în timp ce călcam holul lung ce mă conducea spre şeful facultății.

— Bună ziua, am spus sfios aşa cum stă bine unui student care este convins că a greşit.

— Cine eşti? m-a întrebat ursuz un ins cu o față ştearsă, comună, cu ochii cenuşii cu licăriri dubioase (îi cunoşteam numele, deşi nu avusesem nici un contact cu el, conferențiar universitar dr. Clement Izbăşescu, la origine „strălucit“ profesor de marxism-leninism).

— Student Pavel Minciună, am răspuns la prima întrebare.

— De ce eşti obraznic? vocea devenise din ce în ce mai tăioasă.

— Nu înțeleg, de ce, tovarăşe decan! am încercat să mă apăr aşa ca să nu arăt de la început că sunt învins.

— Ai avut o atitudine total necuviincioasă față de şefa sălii de lectură a bibliotecii universitare. Aşa este?

— Atitudinea mea a fost absolut normală, în condițiile în care mi s-a refuzat accesul la documente care sunt pentru publicul larg, devenisem curajos.

— Acele documente se consultă doar cu aprobare, a spus vizibil iritat de atitudinea mea.

— Tovarăşe profesor, unde este stipulat acest lucru? N-am văzut nici un afiş acolo din care să rezulte că „unele documente“ pentru a fi studiate este nevoie de aprobare.

— Ți-a spus atunci şefa de sală şi era de ajuns să te conformezi.

— Ei bine, vă solicit acum această aprobare, am speculat momentul favorabil al discuției.

— Acum nu mai primeşti aprobare, numai studenții cuviincioşi o pot primi, a replicat tovarăşul decan stăpân pe situație. Apoi mai de mult voiam să te chem să purtăm o discuție despre „Filosofie şi religie“, ce înseamnă aceasta?

„Ehe, iată unde bate domn' profesor!“.

— E un articol care reprezintă un punct de vedere, o opinie pentru revista universității, răspundeam aşa din senin pentru că nu-mi dădeam seama în ce pericol mă aflam.

— Da, tovarăşe student, articol, articol, opinie, un punct de vedere, dar nu pentru facultatea asta, pentru universitatea asta, nu pentru revista asta, înțelegi?

— Nu, nu înțeleg, opiniile sunt interzise în facultatea aceasta? Clasicii filosofiei germane nu mai fac parte din istoria filosofiei? Facultatea de filosofie nu mai este de filosofie?

Eram revoltat, dar încă mai gândeam, simțămintele nu mi-o luaseră înaintea minții.

— Cine te-a adus pe dumneata la filosofie? m-a întrebat decanul cu ochii cenuşii, Clement Izbăşescu.

— Am participat la un concurs de admitere, trei sute de candidați pe unsprezece locuri, am replicat din nou curajos.

— Am să ridic problema dumitale în consiliul profesoral ca să ascult opinia şi altor colegi, nu te văd bine!

— Ce să înțeleg, tovarăşe decan, că sunt pus pe coji de nucă, că mi se clatină poziția în facultate, că poate chiar voi fi exmatriculat?

— Nu încă, dar mai continuă pe linia asta şi vei ajunge acolo, a încheiat Clement Izbăşescu.

Am ieşit din cabinetul decanului un pachet de nervi, dar nu era deloc de glumit cu asemenea situație. Aveam două posibilități: să continui în acest mod, deschis, să-mi exprim opiniile şi puteam sfârşi prin a fi chiar exmatriculat sau să folosesc principiul „zi ca ei şi fă ca tine" care de multe ori şi-a dovedit eficiența. Eram prea mic pentru un război fățiş, dar acum nu doream să-mi pun cenuşă în cap. Trebuia să mă sfătuiesc cu cineva. Cu cine? A cere sfatul cuiva, a te destăinui, era ca o deschidere a sufletului rănit către o divinitate, invocator de fiecare dată când te simți în pericol. Divinitatea mea era acum Irina. Poate ea din exteriorul situației avea mai multă luciditate decât mine, mai multă profunzime şi puteam primi un sfat eficient. N-am găsit-o la facultate, o colegă mi-a spus că pregăteşte un referat şi probabil e acasă. Am sunat la uşa apartamentului în care locuia cu teamă. „Dacă se va dezice de activitatea mea, dacă mă va refuza, dacă …", în cadrul uşii nu a apărut chipul ei ci al colegei de apartament.

— Cu Irina, am spus după ce am reprodus obişnuitele formule de salut.

— Cine să-i spun că o caută? m-a întrebat domnişoara „vulpe", avea părul de un roşu deschis care contrasta cu sprâncenele negre.

— Pavel, Pavel şi atât.

După câteva secunde Irina mi-a sărit de gât.

— Oh, ce mă bucur, filosofule, că te văd!

Şi chiar s-a bucurat, nu era o bucurie simulată. Apartamentul modest avea două camere, fiecare fată în camera ei. Irina utiliza sufrageria care era puțin mai spațioasă decât cealaltă încăpere, dependințele fiind utilizate în comun.

— Spune ce vânt te aduce, pentru că sunt sigură, că nu pentru a mă vedea ai venit, a spus pe ton de reproş şi i-am înțeles reproşurile: de săptămâni bune nu mai dădusem un semn de viață, dar trebuia să eschivez.

— Greşeşti, am venit **în primul rând** să te văd şi am subliniat serios „în primul" ca să sesizezi acest lucru, apoi şi pentru … altceva, dar am să-ți spun mai la urmă. Ce mai faci? am intrat în subiect şi odată cu întrebarea m-am apropiat şi mai mult de ea privind-o în ochi ca pentru a afla singur răspunsul.

— Lucrez la un referat important şi sunt copleşită de acest eveniment, apoi nu ies din cotidian, a răspuns modest la întrebarea mea.

— Cum te simți aici în noile condiții?

— Liberă, a răspuns sec.

— Dar colega?

— Nu, nu ne stânjenim una pe alta, fiecare cu treaba ei, suntem şi prietene, ea este studentă la chimie.

— Irina, mă bucur că totul este bine şi că sufletul tău este liniştit, au însă am probleme şi încă destul de serioase.

— Cum?? şi m-a privit aşa cum priveşti un om aflat în postura de victimă.

— Am avut, într-o zi o discuție dură cu şeful facultății. I-am povestit toată istoria. Ce mă sfătuieşti să fac? Crede-mă am nevoie de sfatul tău din multe motive, ştii aproximativ cum gândesc şi mai ştii şi spre ce tind. Dar cel mai important este faptul că eşti singura persoană de la care pot solicita un asemenea sfat.

— Dacă vei continua a-ți expune ideile în mod public, mai ales prin scris, poți risca să fii îndepărtat din facultate, dacă vei rămâne cu ideile sau cu expunerea lor în cercul de prieteni poți evita dezastrul.

— Dar …

— Ştiu că ai priceput, m-a întrerupt ea, dar viața nu e aşa cum am dori noi să fie, ci este cum este. Nu crezi că e mai bine să ne adaptăm?

— Şi să par să fiu un fariseu?

— Ca să reuşeşti în viață trebuie să fii şi diavol, dacă e nevoie!

Vai, ce principii avea! Unele de-a dreptul stupefiante pentru mine, dar erau practice, trebuia să recunosc.

— Sunt nişte principii deosebit de practice, am spus.

— Şi crede-mă până acum mi-au folosit, a recunoscut ea.

În ziua aceea am întors situația pe toate părțile, am extras avantajele şi dezavantajele fiecărei situații, dar nu m-am putut decide cel puțin atunci când eram împreună cu Irina. Într-o încăpere nu mai fusesem de mult singur cu ea, sau cel puțin ca acum nu fusesem niciodată. Atunci am privit-o ca pe un adevărat prieten, deşi eram tulburat permanent în prezența ei.

— Îți mulțumesc Irina pentru sfaturi că … sunt convins că au fost sincere, i-am spus luându-i mâinile într-ale mele şi privind-o în ochi.

Buzele noastre s-au unit într-un sărut lung, pasional şi simțeam că valuri de căldură mă inundau, ştrangulându-mi mintea, îndepărtând-o de sarcina ei, lăsându-mă numai cu simțurile şi ele aprinse. Irina era îmbrăcată într-un capot albastru care lăsa dezvelită o bună parte din coapse şi pieptul unde se ghiceau sânii. Răspunsul ei la sărut m-a încurajat şi mâna mea lacomă a cuprins un sân rotund, blând, tare şi fin precum lumina unei dimineți. Apoi am lăsat sânul şi am urmat cursul coapsei, furişându-mă până acolo unde începe existența. Canapeaua unde ne aflam era prea îngustă pentru trupurile noastre, pentru că supunerea acestora este asemenea unei lupte care nu cunoaşte nici învinsul şi nici învingătorul. Trupul ei purta un mister în fiecare parte a sa, asemenea unui labirint care-ți oferă necunoscutele una câte una.

Tocmai când devenisem prea insistent, sau ajunsesem prea departe, raţiunea din ea şi-a spus cuvântul şi …

— Trebuie să ne oprim, te rog Pavel, trebuie să ne oprim!

Greu, dar m-am supus unei asemenea rugăminţi.

Întâlnirea cu Irina din acea zi mai mi-a înviorat mintea, care era răvăşită rău, după discuţia cu decanul facultăţii.

Am întors sfatul pe toate părţile, am pus în balanţă principiile mele alături de consecinţele unui comportament deschis şi … nu m-am putut decide, era nevoie de încă mai multă reflecţie. Intrasem, în miezul acelei toamne, o toamnă mohorâtă, supărată parcă pe lume, încât arareori soarele mai oferea simbolul său zglobiu, altfel zi de zi nori cenuşii acopereau cerul legănându-se până deasupra copacilor, din care frunzele cădeau ruginii, una câte una, asemenea unor amintiri.

Mi-am retras de la revistă articolul „Filosofia şi religia" spunând că voi scrie altul, deşi nu aveam de gând s-o fac. Mi-am reînnoit permisul pentru biblioteca universitară şi citeam doar … ceea ce era permis. Fără să iau o hotărâre fermă, am urmat deja sfatul Irinei. Încă nu mă puteam împăca cu monotonia şi incertitudinea în care acţionam acum, aşa că la cursul de sociologie m-am autopropus pentru întocmirea unui referat despre „Influenţele mediului social asupra acţiunii umane", mai pe scurt „mediul social şi omul". Dar am spus amplu pentru că aşa a ieşit, deşi iniţial nu-mi propusesem acest lucru. Am lucrat la el două săptămâni cu râvnă şi pasiune. Nu mă gândeam la nici o reacţie după ce l-am predat sau pur şi simplu am uitat să mă gândesc la asemenea reacţii. Într-una din zile eram într-un amfiteatru şi aşteptam profesorul pentru o prelegere la psihopedagogie când apare cineva în cadrul uşii şi strigă: „Pavel Minciună de la filosofie doi, e aici". Eram. Am fost condus la profesorul de sociologie, deşi prima reacţie pe care am avut-o a fost aceea că sunt chemat la şeful facultăţii pentru a-mi spune „începând de mâine îşi faci bagajele şi … la revedere".

— Tinere, mi s-a adresat profesorul de sociologie, un ins trecut bine în vârsta a treia, cu ochi sclipitori şi părul cărunt, ondulat care-i acoperea urechile şi uşor umerii, referatul dumitale m-a impresionat, ai avut o răutate pozitivă generată poate de o

stare psihică nedefinită care a lăsat o amprentă deosebită asupra conținutului. Nu numai că vei primi o notă mare, dar îl vom folosi şi la seminarii pentru a-l diseca împreună cu ceilalți colegi. Am vrut să te cunosc şi să-ți ascult explicațiile …

Nu-i puteam explica distinsului profesor „starea mea psihică" care a generat un asemenea conținut al referatului, dar i-am spus destule pentru a-l conduce spre miezul problemei. Pentru că în fond starea mea nu era doar a mea, ci universal valabilă, numai că cei mai mulți nu se exteriorizau, cei mai mulți făceau parte din „turmă" şi ea se lasă dusă de val. Aveam uneori atâta tulburare în mintea mea încât o pornire nemăsurată de ură se revărsa peste tot şi toate, atunci când simțeam că întreaga lume din jurul meu se mişcă într-un râu de imoralitate pe care-l suportă şi pe care nu încearcă să-l schimbe cu nimic. Dar unde, în ce să găseşti puterea de a schimba ceva? Ce zeu să invoci pentru a-ți veni în ajutor? Dumnezeu nu ajută oamenii neputincioşi, el ajută temerarii, cutezătorii, exponenții binelui, ai lumii pozitive. Credința în El este o credință fără suflet, fără obiect, dacă nu se bazează pe un suport şi anume pe suportul de moralitate, de puritate, curățenie interioară. Triada adevăr–bine–speranță este pentru omul de rând de neînțeles, de nepătruns, dar exponentul pozitiv, luptătorul, cel neresemnat caută mijloace pentru ca această triadă să prindă viață. Ce este omul fără adevăr? Nimic. Ce este omul fără **bine**? Un vis neîmplinit. Ce este omul fără speranță? O iluzie, şi ea trecătoare. Speranța îi dă omului putere, binele îl călește (el trebuie înțeles ca o stare care te îndeamnă la luptă, la luptă cu viața), iar adevărul îi dezvăluie sensul vieții, îi arată lumina ei. Desigur, triada aceasta mai suferă influențele păcatului, ale mântuirii, ale atâtor dorințe omeneşti, dar elementele ei rămân capitaluri ale credinței noastre trecătoare într-o lume perenă.

Nu intrasem în jocul obişnuit al colegilor mei, deşi viața m-ar fi obligat, să fiu prezent la reuniuni studențeşti, la discoteci, sau în unele localuri frecventate în mod special de studenți şi acest lucru i-a determinat să mă cam izoleze, considerându-mă un neavenit pentru spațiul lor de mişcare.

De aceea, în loc de distracții colective îmi găseam refugiu în istoria şi cultura Iaşiului de câte ori aveam ocazia efectuam câte o

incursiune şi … visam. Visam la întâlnire cu „sfătosul“ Creangă, la una cu „romanticul“ Eminescu, la alta cu filosoful“ Maiorescu sau cu „reformatorul“ Cuza. Acesta „întâlniri“ trăiau în mintea mea în cele mai mici detalii, până şi dialogurile erau vii pentru că doream, visam să schimb ceva din cursul istoriei, deşi ştiam că este imposibil. Uneori visam, cu ochii deschişi, şi sufeream ore-n şir într-o strană la Mitropolie sau la vecina sa Biserica Trei Ierarhi pentru că aici mă simțeam mai liber, aici mă întâlneam cu Dumnezeu şi-i povesteam oful meu. Iar el mă asculta, mă asculta, mă ascultam. Plecam de acolo ca şi cum m-aş fi născut cu mintea spălată de îngândurare, cu sufletul de păcat, pentru că săvârşisem acel transfer de inefabil har dumnezeiesc, din lăcaşul sfânt spre ființa mea.

Eram urmărit mereu, pas cu pas, de sintagma filosofică a lui Schopenhauer “viața e o nesfârşită durere“, pentru că nu mă pot ridica deasupra acestei „dureri“ manifestată ca o neputință de a fi eu însumi, de a produce pentru posteritate ceva util. Apoi perceptul hegelian „libertatea ca necesitate înțeleasă“ se combinau în mintea mea pe un plan teologic, pentru că filosofia are nenumărate puncte comune cu teologia, încât gândeam că durerea este o formă de existență, ca să nu spun singura formă de existență, iar libertatea doar un deziderat uman în societățile ostile, conducând într-un fel tot la durere. Uneori gândeam că aş fi în stare să iau asupra mea durerile celor mulți pentru a da posibilitatea „binelui“, vorba lui Platon, să sălăşluiască în noi. Dar cine eram eu să fac aceasta? Un ins cu trebuințe şi nevoi ca toți ceilalți, cu tot atâta înțelepciune, dar cu mai multă durere acumulată. Dar durerea nu are puterea de a muta sau a schimba destine, ea fiind percepută doar mintal este ca o reverie de suferință, care asemenea unei adieri îți spală fața din când în când ca să-ți aducă aminte că nu eşti în centrul universului.

*

După aproape trei luni de lupte, de moarte şi durere, caporalul Grigore Minciună avea un sentiment ciudat, acela de goliciune, că nu mai are nimic de dat, că nu mai aşteaptă nimic de

la viață, că este un fel de automat care acționează doar la impulsuri exterioare.

După fiecare luptă făcea un fel de inventar al lucrurilor sale, deşi el nu avea nimic, ci primise totul de la armată, dar îşi revedea arma, portîncărcătorul, echipamentul, lucrurile de igienă personală şi … oamenii. Lipseau trei, dar nu a fost luptă la care să nu cadă cel puțin unul. Război fără moarte nu exista. De aproape trei luni nu ştia nimic de familie şi desigur nici familia despre el. La unul dintre camarazii săi pierduți în luptă printre lucrurile personale a găsit un caiet în care nu era scris nimic şi două creioane. A considerat că nu comite o faptă gravă, dacă le opreşte pentru el. Acum le avea în mână şi se uita la ele, nu mai scrisese nimic de ani buni. A deschis caietul, a scos unul din creioane pe care l-a ascuțit cu briceagul de care nu se despărțea niciodată. În fața primei pagini albe traversate de linii uşor albastre, orizontale a început să scrie „Dragă Sofia să ştii despre mine că sunt încă în viață, chiar dacă mă întâlnesc cu moartea zi de zi …“ dar deodată s-a oprit. Unde a văzut el moartea în fiecare zi sau a văzut-o vreodată? Şi din instinct, aproape fără să gândească, a rupt foaia. Dar în fața următoarei file de caiet, iar nu s-a putut opri şi străfulgerat de o idee a început să înşire cuvinte pe hârtie cu scrisul lui lăbărțat într-o limbă română cu gramatica săracă: „1941 martie am plecat din satul meu Bărbăteşti şi m-am prezentat la regiment fiind mobilizat mă pregăteam de război cu ruşi nu ştiam când avea să înceapă dar ştiam că va începe altfel nu avea rost să mă cheme aici!”…

Dar când va avea el timp să scrie, să aştearnă pe hârtie ce se întâmpla cu viața lui zi de zi în războiul atâta de ucigător şi nenorocit. După lupta de la râul secat se afla într-unul dintre momentele în care se gândea că ar fi bine să continue să mai scrie în caietul său, când este chemat la comandantul de companie. Căpitanul Alexandru Nicol se afla la locul său de odihnă în satul de apropiere.

— Caporal, trebuie să mergem la comandantul de regiment, nu ştiu despre ce este vorba aşa că nu mă întreba.

Au parcurs în linişte drumul până la comanda regimentului aflată tot în acel sat. În încăperea în care se afla comandantul de

regiment se mai afla încă un ofițer. Se prezentase în fața comandantului de regiment colonelul Nicolae Izbăşescu.

— Să trăiți domnule colonel, a rostit caporalul.

— Caporal, a început colonelul, domnul maior Vultureanu are o misiune pentru dumneata. Ai fost recomandat pentru această misiune de domnul căpitan Nicol.

— Caporal, a început maiorul Vultureanu, am nevoie de dumneata şi de cinci ostaşi pe care-i vei alege singur, care împreună cu mine vom pătrunde la inamic. Caută printre oameni doi-trei care ştiu limba rusă, ar fi foarte important pentru noi, pentru misiune.

— Domnule maior, el unul nu ştiu limba rusă, dar cred că acest lucru îl cunoaşteți deja.

— Da, dar am nevoie de tine pentru că ai experiență. Mâine la aceeaşi oră ne întâlnim tot aici.

Misiunea primită l-a pus pe caporal pe gânduri. Prima sa reacție a fost de spaimă, să pătrunzi în liniile inamice e ca şi cum te-ai condamna singur la moarte, mai târziu spaima i s-a mai diminuat, dar a rămas cu resemnarea în suflet. „Fie ce-o fi" şi-a zis. La ordinul noului comandant de batalion a primit echipamentul necesar: bocanci noi, o ținută mai bună, armă automată şi un pistol, muniție, un binoclu, busolă, lanternă.

În tot batalionul cu mare greutate a găsit doi ostaşi bucovineni care ştiau limba rusă. A doua zi la ora ordonată s-a prezentat la maiorul Vultureanu. Acesta i-a studiat pe toți cu atenție, le-a verificat echipamentul, dotarea în general, cunoştințele militare. La prima vedere s-a arătat mulțumit de ei, dar era nevoie acum de o pregătire specială. Vultureanu le-a prezentat misiunea pe etape, modul de acțiune în diverse situații. Pregătirea specifică a continuat şi a doua zi şi cu această ocazie au şi primit şi hrană pentru cinci zile. Seara următoare eu am plecat în misiune, într-o misiune plină de riscuri şi poate „fără întoarcere" gândea caporalul Minciună. Acum nu-i mai era frică de moarte, ci de momentul misiunii, dar mai ales de perspectiva de a cădea prizonier. Din prezentarea misiunii de către maiorul Vultureanu, inamicul pregătea o apărare largă, circulară a zonei Odessa, dacă ne gândim şi la posibila apărare pe mare,

comandamentul armatei germane a lăsat armatei române posibilitatea de a „elibera acest oraş de bolşevism“ cum s-a exprimat Vultureanu. Misiunea lor consta în special să observe modul de realizare a apărării, unde aceasta era mai slabă, pentru a şti unde să atace, să forţeze pătrunderea spre Odessa. Ca şi în misiunea precedentă de cercetare au ales un traseu, dar de data aceasta erau mult mai dotaţi, aveau hărţi militare unde apăreau detaliile terenului şi căile de comunicaţie. Distanţa dintre localităţi era cam mare şi toată zona era un podiş cu mici păduri din loc în loc, străbătută de pâraie cu un debit redus. Apăreau pe hartă şi dealuri uşoare cu văi foarte largi. Pe una din aceste văi s-au pus în mişcare, încercând marea cu degetul, adică o misiune deosebit de grea pentru că jucai pe terenul inamicului, dacă o misiune de cercetare se poate numi sau poate fi comparată cu o joacă. Şi-au propus următorul plan, să călătorească noaptea, iar ziua să se odihnească în acoperiri sau să stea ascunşi. În prima noapte au mers fără încetare, oprindu-se doar pentru pauze scurte să-şi tragă sufletul întrucât echipamentul care-l aveau cei şapte oameni era destul de greu. La apropierea zorilor s-au oprit, ajunseseră într-o pădure, destul de tânără, orientându-se după înălţimea şi grosimea copacilor care acoperea un deal şi o vale, cea pe care veniseră ei. Vultureanu a căutat un loc propice pentru a executa o observare a zonei. Dealul respectiv se deschidea în partea de est şi cobora uşor câţiva kilometri spre sud est oprindu-se pe firul unei ape a cărei unduire se zărea la distanţă de o oră de mers. Cursul respectiv de apă se ascundea apoi într-o localitate cu câteva sute de case. O pâclă deasă venea dinspre răsărit, unduindu-se spre firul văii. Pentru un moment observarea nu mai era posibilă, Vultureanu nota pe harta lui detaliile pe care le observa şi care nu erau cuprinse de aceasta. S-au odihnit în acea pădurice până la amiază, apoi au reînceput călătoria mergând prin pădure spre sud, sud-est pe culmea dealului respectiv. Când erau aproape pe punctul de a ieşi din pădure au auzit voci, nu au putut distinge în ce limbă vorbeau, dar se auzeau destul de clar, din partea dreaptă după direcţia de mers. S-au oprit toţi la semnalul ofiţerului, iar trupurile lor se uniseră cu pământul. Vultureanu s-a târât până la tulpina unui opac tăiat de unde putea observa. Se uita câteva

minute prin binoclu, făcându-le celorlalți semn să nu se mişte. Apoi s-a apropiat de ei.

— Este un grup de ostaşi sovietici, cred că zece-cincisprezece, sunt convins că şi ei au o misiune ca a noastră, sau poate constituie un fel de ariergardă a unităților care s-au retras. Oricum trebuie să le observăm mişcările, nu mai putem înainta cu ei în coastă.

Caporalul Minciună gândea că „această întâlnire neprevăzută sigur ne va încurca foarte mult socotelile". Părerile sale aveau să devină mai târziu certitudine.

Ariergarda sovietică avea o componență destul de serioasă, cel puțin cincisprezece oameni, e adevărat că nu aveau o dotare care să-i sperie, dar maiorul Vultureanu era convins că prin număr şi faptul că erau buni cunoscători ai terenului aveau deja un ascendent asupra lor. Deocamdată situația era sub control, grupul de ostaşi sovietici nu cunoşteau încă de existența românilor în aceeaşi pădure cu ei, numai la câteva sute de metri distanță. Nu se puteau studia ore în şir (în ideea în care şi ruşii ştiau de existența lor), trebuia acționat într-un fel. În cazul în care cercetaşii români i-ar fi depăşit văzându-şi de misiune riscau ca la întoarcere să dea nas şi în nas cu ei. Se apropia întunericul, ziua uşor se scurgea peste pădure, dar situația tot nu se schimbase. La un moment dat grupul de ostaşi inamici s-a pus în mişcare către nord, nord-vest. Acum Vultureanu a numărat cincisprezece siluete, nu putea să le distingă gradele. După ce nu s-a mai auzit zgomotul paşilor lor s-au pus şi ei în mişcare. Au ieşit din pădure şi la adăpostul întunericului, cu destulă prudență au continuat deplasarea pe versantul vestic al dealului, până unde acesta se sfârşea într-o luncă de mlaştini. Locul era de fapt un iaz, care făcea parte dintr-un complex de iazuri de parcă s-ar fi aflat în mijlocul unei lagune. Au încercat să ocolească iazurile pe la nord est când deodată s-au trezit în fața unei şosele, care şerpuia în fața lor la câteva sute de metri, iar şoseaua era plină de camioane care circulau spre sud, orientându-ne după stelele care străluceau asemenea unor jăratecuri aprinse pe cerul senin. Vultureanu le-a făcut semn ostaşilor să se trântească la pământ. Dacă atunci ar fi fost descoperiți, viața lor se încheia acolo. Camioanele se scurgeau uşor unul după altul, trupe, piese de artilerie, echipament de

geniu. Vultureanu i-a ordonat caporalului Minciună ca împreună cu patru din camarazi să găsească o ascunzătoare undeva spre stânga, iar unul să rămână cu el acolo pentru a continua observarea. Trupele sovietice s-au tot scurs spre sud până către dimineață. La lumina soarelui Vultureanu s-a uitat pe hartă, şoseaua respectivă venea de undeva dinspre nord, nord-est din zona încă neocupată, posibil trupele să se îndrepte spre Odessa. Pe Minciună l-au găsit ascuns într-o pădurice de răchiți, pe un izlaz la aproape un kilometru depărtare de locul de observare. În acea zi au schimbat direcția de mers şi s-au deplasat mai mult spre est, ocolind două localități. Dinspre nord veneau nori negri de ploaie, aducând înserarea mai devreme, iar ei nu aveau alt adăpost decât foile de cort.

Nu aveau cum să mai meargă mult pentru că imediat după dealul pe care tocmai trecuseră, de parcă ar fi călărit spatele unui cal, încă în lumina aproape ucisă de norii negri şi se deschidea în față la doi kilometri un şantier. Era şantierul apărării sovietice, sute de oameni care lucrau la săpatul tranşeelor, utilaje care construiau fortificații. În şantierul de apărare erau incluse toate localitățile din zonă. Trebuiau să aştepte până dimineața pentru a efectua observarea mult mai bine. Pe acel deal nu aveau unde căuta adăpost, pe versantul estic al acestuia era o livadă de pomi fructiferi, pruni şi meri, aici i-a prins ploaia. La ivirea zorilor au încercat din nou să prindă nu loc bun pentru observare. Caporalul Minciună se gândea deja că va avea o zi grea, dacă nu decisivă pentru misiunea lor. Dimineața a apărut parcă dintr-o lume de basm, un cer deosebit de senin şi curat acoperea orizontul dinspre răsărit spre apus, iar discul solar părea o portocală învelită în foc. Vizibilitatea era deosebit de bună. La marginea plantației de meri, pe coama dealului era un punct de observare propice. Vultureanu şi Minciună studiau prin binocluri „şantierul rusesc". Acum puteau distinge liniile tranşeelor, puteau observa chiar poziția a doua şi locaşurile pregătite pentru artilerie. „După întinderea tranşeelor, gândea Minciună, aici se pregăteşte de apărare cel puțin o divizie". Vultureanu purta binoclul din depărtare spre aproape, îşi mai odihnea ochii, iar relua operațiunea, când în ocularii binoclului lui îi apar patru ostaşi sovietici care urcau pe

deal exact spre el. pe moment a crezut că nu vede bine, dar era adevărat, ostaşii sovietici urcau chiar spre ei! A făcut semn celorlalți să se ascundă şi să ocupe poziții de tragere. Nu puteau fi decât elemente ale cercetării lor. Pe locul în care se aflau au organizat „primirea" într-o ambuscadă pregătită în grabă.

Minciună cu încă doi ostaşi a închis latura în stânga, Vultureanu cu încă unul în dreapta, iar punga au închis-o bucovinenii. Ostaşii sovietici nu bănuiau ce-i aşteaptă. Vultureanu i-a făcut semn lui Minciună că vor trage la semnal, aveau nevoie de cel puțin un rus capturat pentru a fi interogat. În momentul în care sovieticii un intrat în „pungă", la semnalul maiorului Vultureanu au deschis focul. Primii trei au căzut seceraţi, al patrulea a apucat să deschidă focul şi l-a rănit la braț pe unul din echipa caporalului Minciună. Văzându-se în inferioritate ostaşul sovietic a aruncat arma şi a ridicat brațele. Rusul era atât de speriat când s-a văzut capturat încât plimba ochii de la unul la altul, cerşind îndurare. Conduşi de un sergent primiseră ordin să cerceteze împrejurimile, la mai bine de doi kilometri distanță se afla divizia optzeci şi opt infanterie din Regiunea militară Odessa. Se pregăteau pentru apărare de lungă durată într-un semicerc la uscat, iar pe mare Odessa era închisă de către Flota din Marea Neagră. Soldatul nu cunoştea valoarea totală a forțelor, răspundea cu greu la întrebările prea tehnice, prea militare ale maiorului Vultureanu. Cercetaşii români nu puteau merge mai departe, trebuiau să facă întoarsă calea. Au luat rusul cu ei dar … n-au apucat să depăşească livada de pomi fructiferi când în urma lor au răsunat împuşcături. Spre coama dealului urca un pluton rus de infanterie desfăşurat pentru luptă. Ostaşii români aveau două posibilități: să se retragă sau să accepte lupta.

Ambele variante erau periculoase aşa că maiorul Vultureanu a ales o variantă combinată, să se retragă în fugă, dar din când în când să riposteze. Scurta luptă cu cei patru ostaşi sovietici, zgomotul produs de focul armelor a atras plutonul sovietic. Vultureanu a organizat cercetaşii pe echipe, câte doi în fiecare echipă care trăgeau pe rând asupra inamicului. Plutonul sovietic acționa desfăşurat în arc de cerc, cu deschiderea către culmea dealului pe unde acum se retrăgeau cercetaşii români.

Prima echipă de sacrificiu a fost cea a bucovinenilor. Plutonul sovietic a fost surprins de modul de acțiune, considerând că lupta va fi doar una de urmărire. Mai mulți ostaşi sovietici au căzut, loviți în plin de gloanțele slobozite de armele celor doi. Apoi au aruncat grenadele, două câte două, stârnind lumânări de pământ care se urcau la cer, odată cu zgomotele de durere ale sovieticilor loviți. De la distanța la care se aflau, ceilalți cercetaşi români trebuiau să acopere retragerea bucovinenilor. Unul dintre ei s-a ridicat şi întorcând spatele inamicului a încercat s-o ia la fugă, mişcare fatală, un snop de gloanțe l-au lovit căzând cu fața în iarba uscată a dealului parcă pentru a-l săruta pentru totdeauna. Celălalt a ajuns nevătămat la restul echipei. Acum sovieticii înaintau din ce în ce mai prudent, motiv pentru care distanța dintre ei şi cercetaşii români se mărea. Rusul capturat se uita mereu înapoi, trăgând speranțe că va fi eliberat. Curând situația avea să se complice rău de tot, pentru că sovieticii erau din ce în ce mai înverşunați, iar cercetaşii români din ce în ce mai îngrijorați de perspectiva ca alte trupe să se alăture celor care erau deja în acțiune. Se apropiau de pădurea în care observaseră cu o zi în urmă acel grup al cercetaşilor sovietici. „Dacă şi acum sunt în pădure", gândea Minciună, suntem deja oameni morți". I-a venit ideea unei stratageme pe care o folosea când era copil, pentru a-i împiedica pe colegii de joacă să-l urmărească lega de copaci până al înălțimea genunchilor, sfoară sau sârmă şi aceştia cădeau în nas. Sub focul acoperitor al unei noi echipe, a legat la baza fiecărui copac la intrarea în pădure pe o distanță de aproape o sută de metri, câte o grenadă iar de inelul acesteia o sfoară care se putea observa doar dacă de uitai cu atenție. Apoi au intrat în miezul pădurii. Stratagema a funcționat pentru că, aproape toate grenadele au explodat. Mergeau din ce în ce mai repede până când au intrat într-o porțiune de teren accidentat, cu viroage, surpături, copaci scoşi din rădăcină. Nu aveau timp să-l ocolească, aşa că … Focul unei puşti-mitralieră l-a secerat pe ostaşul din stânga grupului care venea din lateral.

— Suntem într-o ambuscadă, a strigat Vultureanu, la pământ!

Un altul fusese lovit în picior, prizonierul sovietic a fugit în direcția de unde se trăsese, dar n-a mai apucat să ajungă la

conaționali, arma automată a caporalului Minciună l-a doborât. Grenadele erau utile, dar mai aveau puține, altă soluție oricum nu exista. Cercetaşul rănit, un oltean pe nume Gheorghe Marin, s-a oferit să rămână pe loc. Avea două grenade şi armament individual asupra lui, el le putea asigura spatele celor patru cercetaşi care mai rămăseseră. Au eliberat drumul spre stânga folosind grenadele şi târându-se. Grenadele lor sfârtecaseră trei sovietici, care făceau parte din grupul întâlnit cu o zi în urmă. O grenadă a căzut la un moment dat chiar lângă bucovineanul Ion Oroba, aproape sub el încât l-a pulverizat. Caporal Minciună era atât de înverşunat încât s-a ridicat în picioare, a alergat la rădăcina unui copac şi a tras în direcția de unde fusese aruncată grenada, până a terminat încărcătorul. Dar cel puțin redusese la tăcere armele inamice, când în spatele lor, acolo unde rămăsese Gheorghe, se auzea răpăit de armă automată nemțească, era arma pe care o folosea olteanul, după un timp s-a mai auzit şi explozia a două grenade, apoi s-a aşternut tăcerea. „A căzut şi Gheorghe“ şi-a zis caporalul Minciună. Mai rămăseseră trei, după un efort prelungit şi mai multe ore de mers continuu aproape de seară au ajuns la trupele române. A fost cea mai grea misiune a caporalului Grigore Minciună de până atunci. Era încă în viață.

Capitolu

„Convorbirile“ mele cu mai marii ieşeni ai secolului trecut nu mă îmbărbătau în a lua şi mai mult viaţa în piept, pentru că nedreptăţile ei erau prea multe, erau prea evidente şi dureroase. Aş fi putut iar să-mi caut refugiul undeva, în ceva, dar izvorul secătuit nici refugii nu mai găseşte, el rămâne doar o amintire, o umbră a ceea ce a fost. Din momentul în care ai ajuns în ochii opiniei publice, retragerea discretă naşte bănuieli, care măresc şi mai mult suspiciunile. „Nici aşa nu e bine“, am concluzionat, pentru că trăiam cu sentimentul că cineva îmi urmăreşte mişcările, că nici în camera mea nu eram singur, totul se materializa printr-o teamă de a gândi liber „dacă află cineva“ îmi ziceam, dar eram acolo doar eu cu gândul meu. Cine să afle? Gândul sau eu? Şi dacă una din aceste entităţi deconspiră aceste grave intimităţi, ce mi se întâmplă? Nu, nu puteam trăi aşa pentru că drumul spre Socola devenea din ce în ce mai scurt. Am început să lucrez din nou la un articol pentru revista universităţii, deşi nimeni nu-mi ceruse aceasta. „Filosofia mea“ care era în fond un eseu de la un cap la altul, un eseu ermetic, cu cheie, care putea spune multe, dar îţi trebuia „ceva“ ca să-l înţelegi, să prinzi scânteia. Din nou am avut o discuţie cu redactorul-şef al revistei, pentru care albul trebuia să fie alb, iar negrul trebuia să fie negru, altfel aveai de-a face cu refuzul.

— Omule, această revistă se adresează studenţilor, i-am spus, nu vânzătorilor de la aprozar, studentul trebuie să fie un ins elevat care să prindă subtilităţile, pentru că altfel cultura lui nu ajunge la degetul mic. Cum să spun într-o revistă de cultură că „filosofia este modul de a gândi al oamenilor, aşa cum sugeraţi, pentru că, ea toată e doar înţelepciune”. Cu mare greutate l-am convins, dar m-am convins şi eu de un mare adevăr, el era

înscăunat acolo tocmai pentru că era atât de obtuz, pentru a-i determina pe cei care veneau cu lucruri inteligente să renunțe la încercările lor, după o discuție cu domnul redactor-şef, un personaj parcă desprins din cupletele lui nea Tănase „monseur se scrie, monseur zic". „Filosofia mea" era doar un act, o acțiune pentru trimiterea la morală, la o morală socială adevărată, fără false reprezentări. Deşi îmi calculam fiecare gest, mă supuneam unui permanent autocontrol, să nu mai fac lucruri nepermise, în sinea-mi eram un revoltat profund, dacă cineva anume, de exemplu decanul facultății, ar fi reuşit să-mi citească gândurile s-ar fi îngrozit de ceea ce ar fi găsit acolo. Ați văzut vreodată cum se adună apele în viitură după o ploaie repede de vară? Aşa erau gândurile mele, şi trebuie să recunosc, sfatul Irinei m-a determinat să-mi calculez mişcările, să spun nu ce gândesc, ci ceea ce trebuie să spun. Într-una din zile mă aflam în librăria universității, studiind cu atenție tot ceea ce a apărut nou, tocmai dădusem peste o ediție nouă din „Critica rațiunii pure" a lui I. Kant, când o mână mi se aşează pe umăr.

— Mereu cauți, mereu cauți domnule student, a spus cu glasul clar de clopoțel doamna asistentă Ecaterina Tue.

—Sărut mâna, doamnă, am spus smerit şi încurcat în acelaşi timp.

— Pavel, doar ți-am spus că sunt Cati pentru tine, mi-a zis privindu-mă în ochi.

Era la fel cum o ştiam, cu o piele fină, catifelată, cu fața radiind a mister. Am plecat împreună din librăria aceea. Toamna intrase cu adevărat în drepturile ei, o ploaie măruntă, deasă îşi aşternea umbrela peste oraş. Umbrela era un paravan ineficient, vântul stârnind ploaia în rafale care veneau din diferite direcții. Am luat un taxi, comanda a fost a doamnei asistente, am vrut să spun ceva, să … dar mi-a pus degetul pe buze. Am străbătut oraşul pentru a ajunge la locuința ei, un oraş paralizat de toamnă, de capriciile ei şi de atâtea griji cotidiene, dar un oraş captivant şi fermecător. Eram dator la ea cu cele cinci cărți luate data trecută, dar încă nu le parcursesem pe toate. Acesta era un subiect neinteresant pentru ea. Eram convins că va trebui să răspund la unele întrebări „de ce n-ai mai dat nici un semn de viață; de ce mă ocoleşti, ce-ai mai făcut?" etc.

Dar nu a pus nici o întrebare de acest gen, ne-am aşezat unul lângă altul pe canapea cu câte un pahar de vin alb în faţă şi ne priveam. În fond nu ne uitam pur şi simplu unul la altul, ci ne studiam ca şi cum căutam ceva unul la celălalt. Apoi aşa cum mai făcuse, mi-a luat capul în mâini, m-a privit în ochi pentru câteva clipe şi m-a sărutat uşor pe buze, cu teamă, cu reţinere. Eram atât de emoţionat încât simţeam nevoia stringentă de a merge la baie. Când m-am întors, mi-a zâmbit, m-a invitat să iau loc lângă ea şi a început să-mi desfacă unul câte unul nasturii la cămaşă. Nu spunea nimic, dar mâinile ei lucrau şi evident făceau un lucru pe care-l ştiau foarte bine. Rămas fără cămaşă, îmi mângâia pieptul, gâtul, braţele de parcă pregătea un ritual, un început de cântec fără cuvinte. Starea mea de expectativă nu putea să mai dureze, pentru că iniţiativa ei era deosebit de periculoasă şi de … prelungită. I-am descheiat şi eu nasturii bluzei uşor pentru a nu tulbura vraja, i-am desfăcut şi sutienul descoperind sânii rotunzi drepţi ca două monumente. Obrajii ei cu mici pistrui din loc în loc au căpătat o culoare roz-roşiatică care-i scotea şi mai mult în evidenţă ochii mari, negri şi vioi care atunci exprimau duioşie, o blândeţe nedefinită. Nici acum nu spuneam nimic, ca şi cum ne-ar fi fost frică să vorbim. Buzele noastre s-au unit într-un sărut lung, pasional, de parcă am fi vrut să ne capturăm unul pe altul. Acum mâna mea căuta să exploreze alte zone ale trupului ei, coapsele tari acoperite încă de mătasea ciorapilor. Imediat a înţeles impedimentul, şi-a scos fusta, repede ca nu cumva să se răzgândească, apoi ciorapii, rămânând doar cu o foarte mică parte a intimităţii ei ascunse. Trecusem de faza tracului excesiv, nu mă gândeam acum la „carpe diem“, doream să trăiesc, să savurez clipa sau clipele şi nimic mai mult. Ce a urmat e lesne de închipuit, dar am văzut şi trăit atâta posesie din partea acelei femei încât nu cred să am posibilitatea a mai trăi vreodată. Era asemenea unei revărsări de ape de pe pantele abrupte, năvalnică, nestăpânită, înflăcărată, încât i te supuneai pentru că nu exista altă cale. În ziua aceea pentru prima dată mi-a fost frică de viaţă pentru că am luat contact cu una din capcanele ei. În seara acelei zile am reflectat la ceea ce aveam de făcut în continuare, hotărâsem cel puţin de moment să ocolesc această capcană, pentru că eu nu eram genul de

om care să lupt cu capcane de acest tip. Pentru mine dragostea era duioşie, suavitate, puritate, prospeţime, iar aici în relaţia aceasta era doar o posesie excesivă, aproape dezumanizantă. Această experienţă mi-a fortificat psihicul, în sensul de a fi în stare de a mă apăra, de a rezista ispitelor, pentru că ea, Cati, era mai mult decât o ispită, era un demon. Sentimentul meu pentru ea nu era dragoste, nu avea cum să fie dragoste, ci doar o atracţie, e drept era o atracţie deosebită, una irezistibilă. În situaţia care s-a creat îmi era ruşine să mai dau ochii cu Irina, pentru că ar fi trebuit să mă ascund sau să-i ascund adevărul. Dar, în fond ei îi mărturisisem ceva? Dragostea mea pentru ea era într-adevăr o dragoste adevărată.

În numărul următor al revistei universităţii a apărut „Filosofia mea", fără nici o modificare, semn că redactorul-şef obtuz luase act de atitudinea mea. Tocmai când speram că mi-am revenit, m-am recules, după apariţia revistei sunt chemat prin secretariatul facultăţii de către profesorul de istoria filosofiei. Ca de obicei, aveam emoţii şi pentru această întâlnire, starea de emotivitate îşi avea originea în psihicul meu răvăşit.

Distinsul profesor vroia doar să mă felicite, îi plăcuse articolul şi zâmbind mi-a spus „l-am şi înţeles": Mi-a dat următorul sfat „Tinere, filosofia nu e numai înţelepciune, ea este şi artă, arta de a te face înţeles, în vremurile de azi însă deschiderea este periculoasă, de aceea îţi recomand prudenţă prin înţelepciune".

Am înţeles multe atunci, domnule profesor, din acest sfat! Pentru că ulterior am aflat că el era unul dintre cei care suferiseră îngrozitor în perioada patruzeci şi nouă, cincizeci şi trei pentru că fusese profesor de istorie a filosofiei şi nu de materialism dialectic şi istoric, sau de marxism – leninism.

Sufletul meu simţea că avea nevoie de o întâlnire cu Irina pentru a ieşi din pielea în care intrase, o întâlnire cu ea l-ar mai fi limpezit. I-am propus să mergem la un spectacol al teatrului ieşean, am nimerit şi o piesă pe gustul nostru „Chiriţa în Iaşi". Acolo lângă ea în fotoliu parcă mă simţeam în siguranţă, parcă lumea şi viitorul le vedeam altfel. I-am lua mâna fină şi am cuprins-o în palmele mele pentru a-i transmite toată căldura

trupului meu, mi-a răspuns cu o strângere plăcută, perceptibilă, m-a privit şi mi-a zâmbit. Eram fericit, la atât puteam să mă gândesc. La terminarea spectacolului am avut senzaţia că se termină şi visul meu frumos.

— Irina, chiar dacă e noapte şi destul de frig îţi propun să facem o mică plimbare, până în faţa Palatului Culturii cel puţin.

A acceptat. Mâna ei stătea acolo în palma mea cuminte de parcă îşi povesteau una alteia toată istoria vieţii lor.

— Irina, am început cu glas scăzut şi emoţionat, nu ţi-am spus niciodată ce însemni tu pentru mine, cât de importantă este prezenţa ta în viaţa mea. M-a privit din nou şi mi-a zâmbit. Avea zâmbetul acela un tâlc al lui, de parcă vorbea aşa îl înţelegeam, îl percepeam. Tu eşti un fel de icoană în faţa căreia…

— Pavel, dar ce este aceasta, m-a întrerupt ea, o mărturisire?

— Da, Irina Olărescu, este o mărturisire, da, te iubesc! Iată că am spus-o.

— Mă iubeşti?

— Da, am spus hotărât.

— Doamne şi de ce ţi-a trebuit atât timp să-mi spui?

— Pentru că am vrut să mă verific, să-mi întreb şi mintea nu numai sufletul, să deosebesc iubirea de atracţie, de fantezie, de moft, de capriciu, să nu mă reped spre necunoscut.

— Dar eu nu mai sunt o necunoscută pentru tine, a spus ea pentru a mă obliga să intru şi mai mult în subiect.

— Ba eşti încă o necunoscută, e adevărat nu în totalitate, am spus.

— Cum să mai fiu o necunoscută, nu ţi-am răspuns la toate trăirile tale, nu am fost prezentă în preajma ta ori de câte ori am avut nevoie, nu… N-am mai lăsat-o să continue, i-am pus un deget pe buze şi am sărutat-o uşor.

— Deci, mă iubeşti?

— Da, te iubesc.

Şi eu, care trăisem totdeauna cu impresia că sunt pentru ea doar un refugiu binevenit, că nu am nici o speranţă în faţa sufletului ei rasat, calculat şi ermetic. Clădirea monumentală a Palatului Culturii mi-a părut atunci, ca martor la acel eveniment al vieţii mele, că este un leagăn de la care radiază bucuria pe pământ.

Nu, Schopenhauer nu a avut dreptate! Am condus-o acasă şi ne-am luat la revedere în cel mai banal mod cu putință de parcă nu s-ar fi întâmplat nimic, iar eu eram extaziat, atât de tulburat şi de fericit în acelaşi timp de parcă ar fi dispărut toată răutatea din lume şi „binele suveran" era într-adevăr suveran. Îmi zicea atunci că ceea ce mi se întâmplă nu este adevărat, că eu nu sunt rânduit să am parte de bunătățile vieții, că mie mi-a fost hărăzit doar necazul şi durerea. Era doar o capcană? Una dintre multele capcane pe care avea să mi le întindă viața? Sau doar o amăgire, un fel de ameliorare timpurie a destinului, pentru că a făcut şi el un popas fermecat fiind de priveliştea ce i s-a ivit în cale?

*

Pe baza datelor furnizate de echipa de cercetaşi a lui Vultureanu, coroborate şi cu altele obținute din alte surse s-a alcătuit un plan, o hotărâre a comandantului diviziei de a continua ofensiva în direcția Odessa. Era clar că acel semicerc ce se preconiza a se realiza de către sovietici pentru a apăra zona adiacentă oraşului făcea parte dintr-o strategie a comandamentului lor. Arcul de cerc trebuia lovit acolo unde el era mai slab, acolo unde aripile, flancurile nu se sprijineau pe obstacole tari din teren, care ulterior ar fi putut fi folosite ca bază pentru realizarea contraatacurilor. Pregătirea pentru ofensivă a durat două zile, caporalul Grigore Minciună se simțea mai important acum, era un personaj cunoscut şi acest fapt avea influență chiar asupra psihicului său, în sensul că era conştient de importanța pe care o avea în angrenajul regimentului. Înainte de începerea ofensivei căpitanul Alexandru Nicol, numit acum la comanda batalionului, l-a chemat la punctul său de comandă.

— Caporal, te vei muta cu toată grupa ta la campania întâia, îți alegi cei mai buni oameni din batalion, dintre cei pe care-i cunoşti, cu aceşti oameni vei sonda apărarea inamicului pe direcțiile pe care am să ți le indic eu. Ştii ce înseamnă să sondezi?

— Nu, domnule căpitan, a răspuns sincer caporalul.

— Să încerci apărarea, să vezi cât de tare este într-un punct sau altul, apoi să te întorci să raportezi.

— Cât de departe voi fi sau va trebui să fiu de trupele proprii? a întrebat nedumerit Minciună, pentru că nu auzise niciodată de un asemenea gen de misiune.

— N-aş putea să-ți spun, pentru că această distanță depinde de locul exact în care se găseşte inamicul şi dacă el are o apărare falsă sau nu, adică linii de apărare înaintată prin care să ne inducă în eroare că acolo a organizat el apărarea de bază, tocmai acesta este scopul misiunii tale, să descoperi adevărata apărare a inamicului. Nu te trimit cu mai mulți ostaşi pentru a nu atrage atenția.

Caporalul Minciună a înțeles în fond că era vorba de o misiune de sacrificiu, adică pleci, încerci, te confrunți cu un inamic care este la adăpostul tranşeelor şi nu te mai întorci. În după-amiaza acelei zile de septembrie, după o ploaie torențială care i-a udat până la piele, s-au pus în mişcare, îmbarcați pe camioane, unele dintre ele învechite, cu tot echipamentul pe ei, pe un drum aproape desfundat. Au mers totuşi preț de mai multe ore, după gândul caporalului Minciună care avea o întindere precisă în timp, au mers mai bine de cinci ore. Întunericul pusese stăpânire pe acele ținuturi. Acum regimentul optzeci era în eşalonul întâi al diviziei şi se va dovedi a doua zi că era chiar pe direcția loviturii principale. Dar avea vreo importanță acest fapt pentru un caporal care avea o singură dorință, aceea de a rămâne întreg cu trupul şi mintea? De această dată artileria deşi a lovit mai intens, cu putere, nu a mai înfricoşat ținutul cu zgomotul loviturilor atât de mult timp ca în bătăliile anterioare. Acest fapt sesizat uşor şi de Minciună l-a pus pe gânduri pentru că el considera această bătălie decisivă pentru a străpunge apărarea spre Odessa.

După pregătirea de artilerie a urmat o pauză timp în care toți ostaşii moțăiau pe baza de plecare la ofensivă. A urmat apoi din nou „o nuntă" a unităților de artilerie, aşa numeau infanteriştii pregătirea de foc pentru că era un fel de joc de foc care zdrobea, distrugea, dar şi înfricoşa în acelaşi timp, înspăimânta în special pe noii veniți pe front, pentru că loviturile artileriei muşcau pământul împroşcând tot pe o rază de câțiva zeci de metri, rupea tranşee, străpungea adăposturi, sfârteca trupuri întâlnite în cale sau acoperea cu pământ grupe întregi aflate în adăposturi, ceea ce erau cazuri fericite. Au apărut zorii cu lacrimi de rouă, sub o pâclă

deasă peste toată întinderea care i se deschidea privirii caporalului Grigore Minciună. Era pregătit pentru a pleca în misiune, comandantul de batalion îi indicase direcția, avea să fie sprijinit de toată compania lui. Deci nu era chiar aşa aruncat în luptă la întâmplare. Oamenii pe care îi alesese erau camarazi de arme cu el încă din prima zi a mobilizării, îi cunoştea foarte bine pentru că se instruise cu ei. Când şi-a verificat echipamentul a observat că-i tremurau mâinile. Ar fi vrut să privească cerul ca şi cum i s-ar fi împlinit o ultimă dorință în viață, vroia să-l privească cu … dragoste de viață, cu patos, cu dorința arzândă de … a se mai bucura de el, de adâncimea şi imensitatea lui, de frumusețea culorii lui, care-ți taie respirația, atunci când se primeneşte după ploaie.

În coloană cu grupa sa, folosind acoperirile din teren, viroage, şanțuri, mici văi, a pornit spre întâlnirea cu izbânda sau moartea. Compania din care făcea parte venea în urma lor desfăşurată pentru luptă. A înaintat astfel preț de câteva sute de metri până când în față li s-a deschis un platou la poalele unui deal de câțiva zeci de metri înălțime. Minciună a văzut la baza dealului lucrări genistice, nu se distingeau foarte clar, dar un contur nedefinit al acestora putea fi sesizat. A ordonat desfăşurarea pentru luptă şi de asemenea ca nici un soldat să nu deschidă focul decât la comanda sa. Se străduia să desluşească conturul lucrărilor, să zărească țevile armelor pe parapeți, dar nu vedea nimic din ce căuta. Terenul urca uşor spre lucrările genistice, înclinația pantei era însă foarte mică, dealul era ca un pinten care se proptea în luncă, apoi se lungea spre vest şi se lățea spre est. Mai aveau mai puțin de patru sute de metri până la lucrările genistice când asupra lor a fost slobozit un foc nimicitor. Sute de arme trăgeau în foc încrucişat, încât pământul din fața lor gemea de atâtea gloanțe primite. Doi dintre camarazii săi căzuseră, amândoi erau din flancul drept pentru că din direcția aceea intensitatea focului era mai mare. A făcut semn celorlalți soldați să se adăpostească şi să rămână pe loc. Focul inamicului mai slăbise în intensitate, Minciună a observat că în flancul drept al inamicului focul nu e atât de intens, a făcut semn celorlalți soldați valizi să se îndrepte spre o mică movilă din stânga direcției lor de mers. Inamicul a observat mişcarea şi acum nu s-a mulțumit să acopere numai cu foc zona, ci a ordonat să se iasă din tranşee pentru a

captura grupa caporalului Minciună. Această manevră l-a paralizat complet pe caporal, se şi vedea prizonier undeva într-un lagăr sovietic. A ordonat deschiderea focului, primele rafale au culcat imediat soldaţii sovietici care ieşiseră din tranşee, dar foarte repede au început să cadă loviturile aruncătoarelor. Una dintre acestea a sfârtecat doi dintre ostaşii români. Misiunea era pe punctul de a se transforma în măcel. Minciună pierduse trei oameni, alţi doi erau uşor răniţi, a ordonat retragerea. Aceasta era la fel de periculoasă ca şi înaintarea. Se retrăgeau pe rând, doi câte doi, cei valizi aveau grijă şi de răniţi. Se depărtaseră deja de bătaia eficace a armelor de infanterie, dar loviturile aruncătoarelor încă mai muşcau pământul.

Compania care sprijinea această misiune, abia acum şi-a intrat în rol, după ce Minciună cu ce mai rămăsese din grupa sa a ieşit din raza de pericol a focului inamic. Cu cinci ostaşi valizi, cu doi răniţi şi trei morţi, misiunea s-a încheiat. Acum trebuia să răspundă la întrebările comandantului de batalion.

— Ia să vedem caporal, cum stăm? l-a întrebat căpitanul Alexandru Nicol.

— Apărarea este organizată aproape de baza dealului din faţă, mai puternică pe partea dinspre apus, mai slabă pe răsărit, pe deal sunt amplasate aruncătoarele, artilerie nu am văzut, dar tranşeele colcăie de soldaţi, a răspuns caporalul convins fiind că acest fapt îl interesa pe comandantul de batalion.

— Ai observat cazemate, parapeţi, întăriturі, valuri de pământ, de sârmă, eventual mine?

— Cazemate, da, de acolo trăgeau mitralierele, valuri de pământ la fel şi valuri de sârmă, dar mine nu cred că erau pentru că la un moment dat soldaţii au ieşit din tranşee să ne captureze şi au înaintat în faţa tranşeelor câteva zeci de metri, ori dacă ar fi fost aici mine… şi caporalul nu a mai continuat fraza lăsând să se înţeleagă că un câmp de mine nu ar fi permis ieşirea din tranşee. La o oră după această discuţie, artileria diviziei a pornit din nou să bubuie, acum lovea dealul din faţa regimentului optzeci infanterie asemenea unei ploi cu grindină într-o zi de vară.

Două ore dealul a fost pisat cu foc pe toate părţile. Minciună se întreba „cum de mai rezistă ţevile tunurilor?“ La prânz s-a declanşat ofensiva, caporalul Minciună intrase cu ce mai rămăsese

din grupa lui în dispozitivul de luptă al batalionului. Era convins că dealul acela va fi o piatră tare, un fel de deal al morții pentru mulți dintre camarazii săi. Se împăcase chiar cu gândul că va muri, nu vroia să sufere însă, atât cerea şi el de la Dumnezeu. A văzut camarazi de-ai săi cărora în bătăliile anterioare li se tăiau picioarele acolo pe linia frontului, până să ajungă la spitalele de campanie, aşa cum tăia el lemne iarna, pe butuc, pe viu, doamne şi ce mai sufereau, cât mai urlau şi cât sânge curgea..

Scenele acestea se învălmăşeau în capul lui precum nişte tablouri apocaliptice care-i produceau groază, groază care-ți paralizează mintea. Trupele române au avut avânt în primele momente ale luptei, au rupt prima linie de apărare, apoi cu greu urcau dealul din fața lor, forțele sovietice se retrăgeau cu greu, lăsând în urmă sute de morți şi răniți. Ajunşi în vârful pantei, cei care au mai rămas teferi au întâlnit infernul, aici exista posibilitatea să se acționeze cu toate categoriile de armament, cel de infanterie uşor, apoi aruncătoarele care făceau prăpăd şi chiar artileria sovietică lovea din plin, pentru a crea timpul necesar pentru retragerea trupelor sale. Deocamdată nu exista pericolul unui contraatac, iar caporalul Minciună îl observa şi-l auzea pe căpitanul Nicol cum îşi dirija în luptă companiile „a întâia stai pe loc, înaintează a cincicea, salt înainte a treia, acum tu a întâia salt înainte“! fiind destul de aproape de acesta. Ordinul comandantului de batalion circula din observator în observator până la fiecare comandant de companie care trebuia să-l execute. Obuzele cădeau asemenea unei ploi de foc, arzând, împroşcând, spintecând tot ce întâlneau în cale, nu aveai timp şi nici putere să acorzi celui de lângă tine un minim de ajutor atunci când era în dificultate, totul era un amestec între moarte, durere, sfâşiere şi sânge, mult sânge. Batalionul căpitanului Alexandru Nicol se ținea spre coama dealului, obuzele cădeau, cădeau făcând sute de victime, ostaşii români nici nu se mai fereau de gloanțele infanteriei, pentru că oricum nu ştiai de unde vin, ci şuieratul obuzelor era înfricoşător, iar atunci când luau contact cu pământul plesneau şi împroşcau cu pământ, carne umană, resturi umane.

Cu greu a ajuns batalionul pe culmea dealului, aici trebuia o reorientare pentru a şti încotro îți îndrepți oamenii, pentru că altfel

ai fi intrat în ambuscade organizate ad-hoc unde erai tocat ca la măcelărie. Căpitanul Nicol şi-a oprit companiile pe rând, apoi a observat, a studiat liniile inamice, ostaşii sovietici se retrăgeau în debandadă undeva spre culmea îndepărtată a dealului. Alexandru Nicol a ordonat subunităților pe rând începând de la flancul stâng să atace inamicul de pe direcția de acțiune. Pentru a te apăra în asemenea condiții ca soldat trebuie să te deplasezi numai târâş , să execuți foc numai atunci când trupul nu-ți este expus loviturilor inamice şi când ai inamic vizibil pe direcția de acțiune, aceste elemente simple de tactică le învățase caporalul Minciună imediat după mobilizare, în tabăra de la Râmnicu Sărat, acolo a mai înțeles că un soldat neinstruit pe câmpul de luptă este un soldat mort. Această sintagmă l-a determinat să acumuleze cât mai mult cu eforturi mari, pentru că el nu fusese omul care să învețe de la alții ce şi cum să facă. Se târa trăgând echipamentul după el, mai zăbovea în groapa făcută de obuz, mai folosea adăpost un morman de cadavre, îşi controla mereu muniția. Un ostaş care rămâne fără muniție e un ostaş pierdut pe câmpul de luptă, grenadele erau la locul lor, el era întreg, putea continua.

Când inamicul înceta pentru moment şi se retrăgea pe un nou aliniament, atunci lua linia de ochire şi pocnea pe câte unul, nu era nevoie să dea ordin camarazilor din grupă, toți ştiau ce au de făcut şi acționau în acelaşi mod, era ca un cântec care odată învățat, apoi repetat nu se mai uită.

După ce a fost depăşită şi a doua linie de apărare înaintarea a fost mai uşoară, sovieticii pur şi simplu fugeau şi nu se mai gândeau să opună rezistență. Batalionul îşi îndeplinise misiunea, dealul era în întregime cucerit, iar celelalte unități puteau şi ele înainta nestingherite. La lăsatul serii divizia şase înaintase cu aproape cincisprezece kilometri în medie, pentru că de exemplu regimentul optzeci infanterie era înfipt ca o săgeată în apărarea inamică, sau altfel spus era un fel de pană care intrase adânc în trunchiul numit armata sovietică. Cercul se strânsese destul de mult în jurul Odessei, în jurul este deja prea mult spus pentru că dinspre est calea era liberă, doar dacă armata generoasă care venea dinspre nord nu ar fi aruncat vreun flanc spre această parte a zonei pentru a închide cercul. Caporalul Grigore Minciună se

simțea extenuat, slăbise mult în ultimele luni, hrana de slabă calitate, neodihna şi-au lăsat amprenta asupra organismului. Ofițerii mai ciupeau câte o permisie din când în când, după o bătălie mai importantă, unii dintre ei erau trimişi la refacere în spatele frontului, în spitale erau tratați în modul cel mai bun cu putință, dar soldații, masa oştirii cea largă era doar o masă de oameni fără suflet şi grai, un fel de maşinărie umană care acționa doar la comandă şi uneori se transforma în carne de tun, dacă nu cumva ajungea să populeze lagărele sovietice de prizonieri.

Mulți dintre soldații românii aflați pe front nu aflaseră de Siberia, nu ştiau ce înseamnă ea, pentru că nimeni nu se întorsese de acolo, cel puțin aşa repede, peste ani însă Siberia avea să devină simbolul depărtării de umanitate şi al chinului uman.

Grigore Minciună, după ce parcursese pe jos sute de kilometri, începea să înțeleagă ceea ce însemna dimensiunea spațiului sovietic şi în sinea lui gândea „chiar dacă vom cuceri jumătate din acest teritoriu, nu vom putea să-l stăpânim pentru că pustietatea niciodată nu va fi un aliat, şi apoi noi zi după zi cucerim atâta sărăcie încât adăugată la cea pe care o avem nu facem decât să mărim şi mai mult sărăcia".

Nu-şi dădea seama de importanța acestui ținut „Odessa", de ce trebuie să moară atâția oameni pentru ca acest oraş să fie cucerit, ce însemna Odessa aceasta pentru români, dar pentru nemți? Singura motivație a acțiunilor militare pentru soldatul român aflat departe de patrie era aceea că „bolşevismul este duşmanul omenirii, el trebuie distrus", dacă la începutul războiului atunci când se afla în Moldova, comandanții militari le spuneau că „cizma sovietică ocupase pământul românesc al Basarabiei, înrobind-o", acum bolşevismul devenise un duşman general care trebuia lichidat. A doua zi în regiment se stârnise un zvon potrivit căruia un grup de patru ostaşi, trei soldați şi un gradat, vor fi deferiți Curții Marțiale pentru nesupunere la executarea ordinelor superiorilor. Cei patru invocau promisiunea Generalului care ar fi sunat în genul „armata română se va opri la Nistru", însă nimeni nu auzise o asemenea promisiune, iar ei vroiau acum să fie lăsați la vatră, nu mai doreau să continue un război care nu mai era al lor. Grigore Minciună auzise aceste

lucruri din gura unui învățător din Vâlcea care spunea că „am văzut cu ochii mei cum au fost încătuşaţi şi urcaţi în maşină cu escortă, apoi duşi au fost în spatele frontului". Un altul care a asistat la discuție a spus „apoi ce importanță are că mori de gloanțele ruşilor sau de gloanțele camarazilor tăi, tot moarte se cheamă". Învățătorul vâlcean încerca să explice că judecarea de către Curtea Marțială va atrage consecințe şi pentru familie, nu va beneficia de unele drepturi, copiii vor fi stigmatizați ca fiind copiii unor trădători, dar „de ce să fie ei, copiii mei, urmăriți de faptele mele?", a întrebat Minciună nedumerit de spusele învățătorului. „Pentru că aşa doreşte societatea, aici e vorba de morală, de onoarea militară a armatei române" a răspuns învățătorul.

„În războiul ăsta oricum o dai tot nu iese bine", gândea Minciună, „începe să fie totul o mizerie pe care nu o întrezăream la începutul războiului, cât va mai dura doamne durerea aceasta?" se întreba el în sinea-i, dar fără a-şi da singur un răspuns. Au început ostaşii români să sufere de foame aici la poalele Odessei, pentru că unitățile de aprovizionare erau rămase mult în urma frontului, soldații mâncau pâine uscată, veche de săptămâni, un ceai neîndulcit, ici acolo câte o conservă, pe la unii prin sacul de merinde se mai găseau şi poame uscate şi cam atât. Caporalul Grigore Minciună trăise mai multe momente în viața lui în care a fost nevoit să înghită în sec, acum însă se simțea atât de slăbit încât era în stare să se roage la Dumnezeu să termine mai repede cu el. Se uita la unii camarazi de-ai lui prin care puteai citi de slabi ce erau şi se întreba în sinea-i „ce căutăm noi doamne aici?" şi pentru ce luptăm, pentru ce ne chinuim? şi nu era în stare să dea un răspuns, pentru că în altă parte era acesta. Răspunsul l-ar fi putut da Generalul care-şi onora promisiunea față de armata germană, aceea de a lupta până la capăt alături de aceasta. Aşa că speranța ostaşilor români de a se întoarce la vetrele lor era iluzorie acum şi poate mult timp de aici înainte. Vor mai zăbovi încă în chinul acesta asemenea unor dobitoace care-şi aşteaptă sfârşitul, fie să fie vândute în târg, sau să fie sacrificate, ambele alternative erau la fel de păguboase. După această bătălie lungă pentru Odessa trupele române, care se apropiaseră destul de mult de oraş, aşteptau instrucțiuni de la Cartierul General pentru a pune la punct noi planuri de acțiune. Comandamentul diviziei,

împreună cu comandantul german pentru „a gândi împreună un plan în vederea ocupării Odessei". Caporalul Minciună nu participase niciodată la o minimă instrucție pentru a lupta în oraş şi pentru bună parte din armata română o luptă în localitate şi încă într-una mare, era o noutate, un pionierat. Dar până la a participa la o asemenea bătălie mai aveau de aşteptat. Minciună era acum asemenea unui corăbier care rămas singur pe corabie nu ştie încotro să navigheze, mintea lui era un fel conglomerat de idei şi sentimente, nici unul însă necristalizat, privea neputincios la un spectacol care se desfăşura în fața lui, un spectacol al morții, al disperării şi al durerii. Până unde pot merge limitele suportabilității umane?

*

După piatra pe care mi-o luase de pe inimă mărturisirea făcută Irinei eram parcă descătuşat, un fel de erou care învinsese într-o bătălie neanunțată pentru că Irina era o redută, e adevărat nu una inexpugnabilă, dar totuşi o redută. Unul dintre marii noştri poeți care prin scrierile lui odată citite, a adăugat vieții mele vigoarea unei frumuseți interioare nemăsurate a fost Lucian Blaga, atunci în anii studenției nu mai puteam lua direct contact cu filosofia lui pentru că avuseseră mai mari politicieni (politruci) ai vremii să o ascundă, dar restul operei dădea minții mele vibrația nemuritoare a geniului uman. Apropierea sufletească de acest poet m-a determinat să-i calc locurile pe unde a umblat, trăit şi învățat şi am simțit asemenea unui filosof căruia opera îi fusese răstignită pe altarul nimicniciei. Acolo la Lancrăm lângă Sebeş am văzut sufletul poetului urmărindu-se asemenea apelor Sebeşului pe care el, marele poet l-a îndrăgit, l-a iubit şi l-a pictat cu penelul sufletului lui de român pe pânza nemuritoare a geniului. Filosofia culturii, era o filozofie a sufletului românului înfrățit cu plaiul, cu codrul, cu ramul, cu văile şi luncile de neasemuită frumusețe, era unduirea şi durerea dragostei românului față de leagănul existenței sale, dar proletariştii acelei vremi au dezrădăcinat-o, marginalizând un geniu. Dar cine a mai văzut geniul creator făcând casă bună cu nonvaloarea pornită de sub şepcile proletare ale celor care vroiau să construiască viitorul fără sfârşit? Vroiam

cu orice preț să pun mâna pe un curs de filozofie a culturii a lui Blaga cu riscul de a trece prin tot felul de „examene“ înțepătoare ale mai marilor învățământului ieşean şi din experiențele triste învățasem cum să acționez pe ascuns. Aşa că înarmat cu răbdare, cu un modest cadou şi cu permisul în regulă, am abordat-o pe şefa Bibliotecii Universitare.

— Tovarăşe student, asemenea lucrare nu mai există în biblioteca noastră, a fost retrasă, a răspuns solicitării mele o doamnă între două vârste, înaltă, suplă, cu o privire limpede. Am privit-o cum aş privi un monument, despre care sunt convins că ascunde ceva în interiorul său şi …

— Stimată doamnă, eu ştiu exact că aici în această bibliotecă se află sub cheie, dar în grija dumneavoastră tot ce a fost retras de la „consum“, neşansa mea este că m-am născut mai târziu şi n-am mai apucat pe „piață“ o asemenea operă, dar sper că o pot regăsi cu sprijinul dumneavoastră, şi i-am întins cadoul. A zâmbit, a dat din cap şi …

— Dar despre asta nu trebuie să mai ştie nimeni! mi-a spus dojenindu-mă.

—Nimeni. Jur! Mă încadrați în timp şi exact când spuneți o returnez.

A plecat să-mi aducă lucrarea solicitată. Când am avut în mână cursul cu coperți gri pe care scria cu majuscule „Lucian Blaga“, am fost în al nouălea cer, i-am sărutat mâna şi din instinctul meu larg de a mulțumi şi mai mult am sărutat-o şi pe obraz, plecând fericit. Lecturarea unei lucrări interzise îți stârneşte o curiozitate deosebită, izvorâtă din dorința de a atinge fructul oprit. Aprofundând acel curs am revăzut plaiurile mele natale, leagănul copilăriei, cu acele meleaguri dulci, care mi-au rămas în suflet pentru veşnicie, încât şi acum dacă închid ochii revăd fiecare potecă, aproape fiecare copac de parcă aş fi trăit permanent lângă ele. Plaiul natal este ca un leagăn în care te-ai format şi ai crescut şi măsura lui îți dimensionează trăirile. Cum să nu-mi rămână vii pe retina minții locurile unde în mijlocul naturii citeam vară de vară şi nu numai mii de pagini, unde am iubit, am plâns şi am visat, unde am sperat să pot să le port permanent în inima mea. Da, acele locuri aveau frumusețea, unduirea şi durerea sufletului meu şi nu aveau cum să fie răstignite,

pentru că ele erau deja o universalitate, iar eu, doar o amintire pentru ele într-un noian de veşnicie.

Despre aceste aspecte am avut într-una din zilele unui sfârşit de noiembrie o discuție cu Irina. Ea mă asculta aproape extaziată şi uimită în acelaşi timp. Nu putea să-şi imagineze că ființa noastră şi formarea noastră ca oameni este foarte mult marcată de locurile natale şi nu numai, de plaiul românesc în general, pe care-l îndrăgeşti oriunde te-ai afla, iar el îți pătrunde în ființă conturându-i acea adiere inefabilă a frumuseții unice, inegalabile, adăugând românului ceva din bunătatea sa, este un fel de comuniune, de transfer de valori între om şi natură, insesizabil, dar existent totuşi. Această comuniune, care conturează perenitatea unei relații ancestrale, se manifestă între om ca individ şi natură, nu între comunitate şi natură, pentru că aceasta din urmă nu este privită ca o sumă de entități individuale, ci doar ca un conglomerat al entităților. „Oamenii trec, dar omenirea rămâne" spunea un filosof păgân. „De ce te plângi de pierderea fiicei tale?" îi scria Sulpicius lui Cicero, „oraşe şi împărății mari şi vestite au pierit şi tu te porți aşa din cauza morții unui homunculus? Unde este filosofia ta?" Noțiunea de om ca individ era pentru vechii filosofi o noțiune mijlocită, derivată din noțiunea de specie. Ei prețuiau specia, privilegiile omenirii, inteligența, dar pentru ei nu conta individul. Creştinismul a lăsat la o parte specia şi a ridicat la rang de entitate absolută, individul. Iată, aici se naşte o tripletă: natură, om, religie şi nici că este mai greu de închipuit omul cu universul lui spiritual, în mijlocul naturii (în mijlocul acelor plaiuri neînsuflețite, dar neasemuite de frumusețe şi har) gândind la efemeritatea sa, dar apropiindu-şi veşnicia prin bucuria trăirilor acelor frumuseți, mulțumind divinității că i-a creat posibilitatea de a fi contemporan cu creația lui Dumnezeu, frumusețea necuvântătoare, dar neasemuită în har a naturii înconjurătoare. Şi atunci când rugăciunea invocă pentru odihnă veşnică „loc cu verdeață, loc cu lumină", invocă în fond acele plaiuri care au rămas în mintea muritorului ca reprezentând colțul de rai al existenței sale lumeşti.

Irina mă asculta cu atenție în timp ce mergeam pe o vreme mohorâtă spre centrul oraşului, coborând Copoul cu teii lui

desfrunziți, asemenea unor schelete care implorau cerul. Am încercat să imprim discuției acea notă de personalitate care să-i confere atractivitate, acest fapt a fost sesizat de distinsa domnişoară spunând că „aici te recunosc", atunci când am pus accentul pe individ şi nu pe comunitate. Discuția noastră a încetat după ce am urcat în tramvaiul hodorogit care ne transporta spre locuința ei. Un întuneric de smoală s-a lăsat peste oraş, iar luminile străzii erau ca ochii fără lumină, există dar nu produc nimic, amintesc văzătorilor doar de culoarea ei. În fața apartamentului ne-am oprit ca pentru rămas bun, am îmbrățişat-o călduros, iar buzele noastre s-au unit într-un sărut lung, pasional şi adânc. Am vrut să spun ceva, dar ea mi-a pus degetul pe buze spunând „hai, intră puțin". Singur cu ea în aceeaşi încăpere, eram ca un vânat deja învins, deşi doream să fiu singur cu ea, o teamă mă paraliza. Aflat în preajma ei, aveam emoții puternice care asemenea unui curent electric înțepa acolo unde era vital pentru ființa mea. Atunci am luat contact cu talentul culinar al Irinei şi întrucât avusesem o zi lungă şi grea, am simțit din plin acest talent, înfulecând tot ce a pus pe mica măsuță din camera ei.

— Irina, aici cu tine, am impresia că am pătruns deja într-un univers care la început mi se părea inexpugnabil, am spus privind-o cu căldură.

— Şi când a fost acest început? a întrebat ea zâmbind.

— Atunci când te-am văzut prima dată, ba nu chiar atunci, a două şi a treia oară ...

— Oooh, deci de atunci inima ta bate mai înflăcărat?

— Da, dar numai atunci când este în preajma ta.

Eram pe canapea unul lângă altul, două ființe, două entități, două dorințe, nedefinite, dar totuşi perceptibile. Am îmbrățişat-o cu înflăcărare, fiind deja un vulcan gata să erupă. I-am acoperit cu sărutări gâtul, locul meu preferat pentru dezmierdări, apoi, i-am desfăcut nasturii bluzei unul câte unul, scoțând din strânsoare sânii rotunzi, tari şi catifelați precum piersicile pârguite. Dar nu a fost de ajuns pentru a-mi potoli setea de cunoaştere, i-am găsit fermoarul fustei care s-a supus cuminte de parcă doar atât aştepta, iar mâna mea flămândă căuta, căuta esența acelui trup. N-am sesizat nici o opunere, nici un gest care să mă determine să mă opresc, deşi îmi era frică că la orice gest necalculat voi strica vraja.

Cu răbdare, calculat, degetele ei mi-au descheiat nasturii cămăşii, acoperindu-mi de sărutări pieptul, gâtul şi apoi ca şi cum i-ar fi fost frică deodată s-a oprit, revenind la starea inițială, luându-mi capul în mâini şi spunând abia perceptibil:

— Pavel, de ce mă tulburi atât?

Am înțeles chemarea, curând veşmintele ei unul câte unul i-au părăsit trupul cu ajutorul mâinilor mele şi a rămas în costumul ei de femeie, un trup diafan, proaspăt şi fraged ca chemarea către frumusețe a zorilor unei zile de vară. Mi-a şoptit abia perceptibil în ureche:

— Pavel, mi-e teamă eşti primul bărbat din viața mea.

Eram purtat de un val spre zări necunoscute şi era atâta iubire în noi încât s-a comprimat timpul, s-a comprimat universul, lumea a fost redusă la câteva clipe de dorință aprinsă, de contopire supremă. Doar mai târziu am aflat că totuşi în noaptea aceea a fost între mine şi Irina o logodnă a timpului sau poate a destinului. Dar cine-şi cunoaşte destinul? Eram convins că relația mea cu Irina a intrat într-o nouă etapă, motiv pentru care îmi dispăruse din doza de supărare cotidiană, pe tot şi pe toate, pe lume în general pentru că înflorise în sufletul meu un mugur de speranță. Doream ca acea bucurie s-o înmagazinez, să nu-mi dispară aşa peste noapte ca un vis frumos de care nu vrei să te desparți niciodată, pentru că o asemenea despărțire ți-ar întuneca viitorul. Viitorul? Viitorul meu, un ins înflăcărat în trăire, dar răzvrătit în acțiune, un sortit durerii lumeşti permanente, numai cu Dumnezeu alături şi din când în când cu câte o umbră de speranță. Nu trecuse mult timp de la materializarea dragostei noastre şi tocmai când mă gândeam că viața mea intrase pe un făgaş normal, într-una din zile sunt chemat la secretariatul facultății. Aici în afară de secretară mai era un domn între două vârste, uşor grizonat cu o privire de oțel.

— Maior Mititelu de la miliția Iaşi s-a recomandat el.

M-am prezentat. I-a făcut semn secretarei să ne lase singuri.

— Tovarăşe, începe ofițerul, o cunoşti pe tovarăşa asistentă Tue Ecaterina?

— Sigur, doar este asistentă la catedra de socialism ştiințific, am spus deschis.

— De când o cunoşti?

— Din semestrul al doilea al anului întâi, de când am început cursul de socialism.

— În ce relații erai cu doamna?

— Un moment, ați întrebat în ce relații **eram**, de ce **eram** şi acum sunt în relații foarte bune cu dânsa, este profesorul meu.

— Nu mai este, răspunde maiorul sec, ieri a fost descoperită în locuința sa ucisă.

— Cum ?!? am întrebat uimit.

— A fost găsită ucisă, ştrangulată cu cablul de la telefon.

Următoarea întrebare mi-a rămas în gât, un val de căldură mi-a inundat tot corpul, iar emoția îmi strangula vocea, credeam că mi-a pierit graiul.

— Ai fost la ea acasă? m-a întrebat maiorul sec.

— Da am fost, de două ori.

— Când?

— Prima dată în urmă cu aproape două luni, iar a doua oară cu aproape zece zile în urmă.

— Tovarăşe Minciună, pe numele dumitale a fost emis un mandat de arestare preventivă pentru cinci zile sub învinuirea de crimă cu premeditare.

Mi-a fluturat pe sub nas o hârtie, pe care desigur că nu am citit-o. În acel moment, am simțit că cerul, lumea se prăbuşeşte peste mine, că am coborât deja în infern, că acolo mi se opreşte toată existența mea. Nu am fost în stare să mai zic nimic, oricum nu mai avea nici un sens. Mi-a pus pe loc cătuşele, nişte brățări frumoase ce-i drept, străluceau, erau inoxidabile ca să aibă şi purtătorul un motiv de satisfacție. Am fost dus la arestul miliției, într-o celulă întunecoasă, cu o uşă mare şi grea de metal la intrare. Mai mă puteam opune oare destinului? Ființa mea era formată din două părți, una care mă îndemna să lupt, iar alta care-mi spunea „resemnează-te". Iar mintea mea invoca doar forța divină, singura care mai putea să-mi vină în ajutor.

În ziua arestării nimeni nu m-a întrebat nimic. Seara mi-au trimis o mâncare lungă, o bucată de pâine şi o cană cu apă. Atât. Ziua următoare am fost introdus în camera pentru interogatoriu. De data aceasta împreună cu maiorul Mititelu mai era un ins, ceva mai tânăr, cu nişte ochi de viezure.

— Mărturiseşte cum ai omorât-o pe Tue Ecaterina?

— N-am ce să mărturisesc pentru că n-am omorât-o eu, am spus ferm, deosebit de ferm, uimindu-mă chiar şi pe mine.

— Ai fost văzut intrând în bloc, vecinii te-au descris.

— Da, am intrat în acel bloc şi în locuința ei de două ori, la datele pe care vi le-am spus.

— Nu mi-ai spus nici o dată cu precizie!

— Prima dată pe patru octombrie şi a doua oară pe douăzeci şi trei noiembrie.

— Cum de şti datele cu atâta precizie?

— Pentru că prima dată am împrumutat nişte cărți şi mi-am notat data, când le-am împrumutat, iar a doua oară pentru că nu m-am întâlnit cu nimeni sau nu am mai făcut nici o vizită.

— Unde ai fost în noaptea de doi spre trei decembrie? a întrebat maiorul brusc.

Dacă m-a întrebat aşa direct însemna că deja vorbise cu gazda mea care a confirmat că nu am fost acasă în acea noapte.

— Am dormit la prietena mea, Irina Olărescu, studentă în anul doi la drept.

— O să vedem noi dacă este aşa! m-a amenințat maiorul.

Cei doi au ieşit lăsându-mă singur. După ei a venit un zdrahon, care mi-a pus cătuşele şi mi-a urlat „Mişcă-te!". M-am ridicat, timp în care m-a izbit violent după ceafă cu pumnul încât am căzut lat. Apoi mi-a tras un picior în burtă strigând „scoal', grijania mă-ti de ucigaş!" Am simțit că-mi vine stomacul în gât şi câteva momente am fost paralizat de durere. Cu mare greutate m-am ridicat, timp în care am mai luat câteva palme după ceafă, dar acestea erau simple mângâieri pe lângă lovitura din burtă. Am fost introdus din nou în celulă. Eram ca anesteziat. După mai multe ore de aşteptare, am fost scos din nou la interogatoriu.

— Spune unde ai fost în noaptea de doi spre trei decembrie, prietena ta n-a confirmat.

Nu putea fi adevărat!

— Chemați-o aici, să spună acest lucru în fața mea, am spus sufocat de emoție.

— Procedura nu prevede asta, mi-a şuerat maiorul pentru a înțelege că nu aveam de ales. Dar nu puteam recunoaşte o crimă pe care n-am săvârşit-o.

— Susțin că în acea noapte am fost în apartamentul ei, am accentuat.

M-a lăsat în pace, dar a chemat din nou zdrahonul. Acesta m-a condus într-o altă încăpere. Am fost urcat pe o masă, aşezat cu burta în jos şi mâinile la spate. De picioare mi-a legat un lanț pe care l-a petrecut peste cătuşe. Trăgând de capătul lanțului îți apropia picioarele de membre, corpul se arcuia invers decât normal, iar durerea era de nedescris. Urlam de parcă eram ars cu fierul roşu. Mai târziu, mult mai târziu am aflat că această „metodă modernă de interogare" a unui învinuit se numeşte „rotisor".

După ce zdrahonul şi-a încheiat „misiunea" nu am mai putut să cobor de pe masă, dar a avut grijă să mă zvârle cât acolo, el, cu o lovitură de picior. Voiam să termin o dată cu situația aceasta absurdă, cred că dacă aş fi avut cu ce, eram în stare acolo în celulă să-mi curm viața. Eram mai mult mort decât viu şi nu-mi doream altceva decât să se sfârşească o dată calvarul într-un fel sau altul. Dar, depindea de mine? A treia zi sunt chemat iar la interogatoriu. „Doamne, cât va mai dura?" îmi ziceam în timp ce eram condus către camera supliciului. Deodată, ca şi cum cineva mi-ar fi dat puteri supranaturale în momentul când am pătruns în acea încăpere, mi-am propus să joc tare. Nu mai aveam nimic de pierdut.

— Ce mai ai de spus? m-a întrebat maiorul Mititelu cu glas blând, de parcă vroia să nu mă supere.

— Despre „metodele moderne de desfăşurare a interogatoriului, am răspuns provocându-l.

— Nu. Despre crimă, a ocolit el obrăznicia mea.

— Am spus tot ce aveam de spus. Şi dacă mai mă țineți aici nevinovat voi da statul român în judecată.

— Ce vorbeşti domnule? a rânjit maiorul la mine. Dar cine crezi că eşti tu să acționezi statul român în judecată?

— Un cetățean liber al acestei țări, care nu a adus nici un fel de atingere valorilor ei sociale şi morale.

— Vorbe mari, tinere! a mai spus maiorul Mititelu continuând să arboreze acelaşi rânjet sarcastic.

— Dacă aşa crezi dumneata tovarăşe maior, că prin răstignirea şi schilodirea oamenilor poți să afli adevărul într-un caz, deplâng soarta unei asemenea autorități.

L-am înfuriat, s-a ridicat în picioare şi privindu-mă cu o răutate glacială a spus:

— Fii atent măi studenţaşule, să nu-mi dai mie lecţii de morală că zbori din Iaşi cu facultatea ta cu tot. Era clar. Eram liber. Aşa a fost, am fost pus în libertate.

M-am dus direct acasă, la gazda mea, care a izbucnit în plâns când m-a văzut. M-a îmbrăţişat şi m-a invitat la masă. N-am fost în stare să mănânc. M-am închis în camera mea şi am plâns ca un copil, ca atunci când făceam o trăznaie şi mama mă snopea în bătaie. Acum însă, am plâns de ciudă, să-mi descarc durerea care se cuibărise în fiinţa mea. Am mers a doua zi la medicul legist şi am scos un certificat medical: pe tot corpul aveam urme ale supliciului la care am fost supus. Certificatul medical prevedea îngrijiri medicale zece zile. Apoi împotriva maiorului Mititelu am făcut o plângere la procuratura militară. Următoarele trei zile nu m-am dus la cursuri, doream înainte de aceasta să o întâlnesc pe Irina. N-a fost însă nevoie s-o caut pentru că a venit ea la mine. Când m-a văzut cum arătam a izbucnit:

— Doamne, Pavel, dar ce ţi-au făcut? M-a îmbrăţişat şi m-a sărutat.

— Aproape că m-au omorât Irina, aproape, dar a venit vremea mea să trec la ofensivă. Am făcut o plângere la procuratură pentru modul în care s-au comportat cu mine, am şi un certificat medical.

— Cum a fost dragul meu, cum a fost? întrebă cu glasul ei dulce readucându-mă la viaţă.

— Inuman, nedrept, scandalos, mizerabil şi încă alte atâtea epitete, toate se potrivesc la o asemenea situaţie.

— Dar nu ştii cine este criminalul?!

— Nu.

— Fostul ei soţ.

Am rămas perplex.

— Şi cum au ajuns la el? Sau Mititelu s-a deşteptat după ce m-a schingiuit pe mine?

— Pe telefon au găsit o amprentă, iar unul din vecini, un bătrân care era în balcon la miezul nopţii, l-a văzut ieşind din bloc.

— Cred că am să dau statul în judecată, am acum toate atu-urile să fac acest lucru, am spus cu năduf.

— Pavel, dar vrei să mai suporți un nou calvar, un proces ți-ar reaminti de toate momentele neplăcute pe care le-ai trăit şi ți-ar redeschide durerea. Mai poți rezista unui nou supliciu, dragul meu?

M-a întrebat cu atâta duioşie în glas încât am privit-o cu neţărmurită dragoste şi i-am spus „mulţumesc, doamne că exişti!". Prezența ei în viața mea îmi dădea putere, speranță şi o altă viziune asupra lumii şi vieții. Procuratura a desfăşurat o anchetă în „cazul Mititelu", un simulacru care s-a soldat cu mutarea ofițerului de la criminalistică la pază şi ordine. Aş fi vrut să-l întâlnesc, să-i râd în nas. Dar nici atâta efort nu merita individul.

*

Odessa începuse să devină un vis pentru caporalul Minciună. Un vis pentru că pregătirile durau prea mult, iar zona oraşului era apărată bine. Zilele calde de vară dispăruseră, iar locul lor a fost luat de o toamnă ploioasă, ploua în fiecare zi, o ploaie rece, deasă, care prin intermitențele ei îți crea o stare de convalescență permanentă. Încartiruirea trupelor române se făcuse la distanță de zeci de kilometri de Odessa în localități aproape medievale, cu drumuri desfundate, cu surse de apă foarte limitate şi cu multe, multe noroaie. Grigore Minciună reținea cu greu numele unor localități pentru că nu se descurca cu alfabetul slav şi pentru că denumirile ruseşti i se păreau foarte greu de pronunțat. În această perioadă, din cauza vremii trupele române nu au făcut nici un fel de pregătire, efectiv nu se putea face nimic pentru a pregăti acțiunile viitoare. Două săptămâni au lâncezit în acel loc, rămânând şi fără hrană şi carburant, unitățile de aprovizionare rămânând împotmolite la zeci de kilometri distanță de locul de încartiruire. Pe o asemenea vreme caporalul Grigore Minciună a avut timp să se gândească la familia lui şi la nevoile ei în mod special. „Vine iarna, cum s-o fi descurcat Sofia mea, o fi strâns tot, animalele or avea hrana asigurată?" acestea erau întrebări care-l frământau dar la care nu putea găsi un răspuns, trăind cu speranța că totul va fi bine. Dar de câte ori speranțele noastre nu sunt înşelate, de câte ori rămânem doar cu chinuitoare aşteptări, pentru

că după ele urmează numai deziluzii, deşertăciune, vânare de vânt? După atâta aşteptare, într-una din zilele lui octombrie primesc ordin să se pregătească de marş. Marş? Se întrebau soldaţii. Dar unde mergem? La o asemenea întrebare nu primeau răspuns, pentru că nici măcar şefii ceva mai mărişori nu cunoşteau răspunsul. „Căpitanul Nicol trebuie să ştie ceva!“, gândea Minciună. Şi deşi curiozitatea nu-l dădea afară din casă, a mers la căpitan şi l-a întrebat.

— Vom fi înlocuiţi de trupe germane, caporale, iar noi vom primi alte misiuni mai la nord, a răspuns căpitanul.

— Dar de ce, tocmai când am ajuns la treizeci de kilometri de Odessa? a întrebat caporalul nedumerit.

— Pentru că aşa a hotărât Marele Cartier General, aici vor mai rămâne unităţi de artilerie şi aviaţia.

Nedumerirea caporalului pornea de la faptul că i se părea absurd să înlocuieşti trupe, care deja îşi cunoşteau adversarul, mai aveau puţin până la îndeplinirea misiunii, e adevărat, rămăsese partea ei cea mai grea, dar obiectul final era aproape. Sau poate trebuiau nemţii să culeagă laurii victoriei? Explicaţia pe care caporalul a aflat-o mult mai târziu a fost aceea că „nemţii erau pregătiţi pentru lupta în localitate“, dar noi românii nu eram? Tot războiul a rămas cu această întrebare pe buze caporalul Minciună. Toată trupa română din acel regiment era dezamăgită pentru că aici la porţile Odessei nu se aştepta la un asemenea deznodământ izvorât dintr-o hotărâre de comandament. Pregătirea pentru marş era o lungă corvoadă, trebuie să-ţi inventariezi fiecare material, fiecare obiect, să-l pregăteşti, să te ocupi de armament, de echipamentul pe care-l porţi, să efectuezi micile reparaţii, să-ţi rânduieşti hrana rece (dacă primeşti) şi să te înarmezi cu multă răbdare, dacă mai ai de unde.

În două zile erau gata de marş. Nici pe departe nu se gândea caporalul Minciună prin ce va trece. Coloana regimentului se întindea pe kilometri buni, infanteriştii mergeau mai mult pe jos, în camioane erau materialele şi soldaţii bolnavi. După ce s-a pus bine coloana în mişcare a ieşit şi soarele dintre norii cenuşii, grei ca nişte ciorchine de rod, aruncând raze de lumină peste întinderi, pentru că de căldură nu mai putea fi vorba. Pe la amiază

dinspre răsărit, pe cerul acum senin pe de-a-ntregul, au apărut formații de avioane ruseşti. Infanteriştii din coloană s-au împrăştiat pe câmp, cine a mai apucat, pentru că avioanele zburând la joasă înălțime au început să toace cu mitralierele tot ce întâlneau în cale. Această misiune a avut prima formație, pentru că următoarea, Minciună din şanțul în care era a apucat să numere şase avioane, a vărsat un covor de bombe peste camioane, încât cele care au fost lovite s-au aprins ca nişte torțe. „Doamne, au făcut acele avioane prăpăd, îşi aminteşte Minciună, soldați schilodiți, mutilați, sfârtecați de gloanțele mitralierelor, iar maşinile au fost în bună parte transformate în mormane de fiare". Pierderile erau dezastruoase. Până atunci caporalul Minciună nu mai fusese martorul unei asemenea scene de luptă, loviturile din cer sunt cele mai periculoase dacă nu ai cu ce să ripostezi. Din batalionul din care făcea parte fuseseră loviți mortal peste cincizeci de soldați şi trei ofițeri, iar mai mult de şaizeci fuseseră răniți, era subunitatea care suferise cele mai mari pierderi, jumătate din camioanele regimentului erau distruse. „Nici într-o lună nu ne refacem ca să intrăm în luptă" gândea caporalul Minciună. Dar avea vreo importanță ce gândea el? Desigur că nu. Inamicul a ştiut când să lovească şi a lovit la timp şi bine. Trupele române s-au mişcat fără a fi luate cele mai mici măsuri de siguranță, sub motivația puerilă că „bolşevicii sunt ocupați cu organizarea apărării şi n-au ei timp de lovituri prin surprindere". Iată că au avut şi cu ce consecințe! Acum ce mai aveau de făcut? Doar să învețe din greşeli. Aşa că în următoarele zile au fost evacuați răniții, ridicate cadavrele, reparate autocamioanele lovite mai uşor şi într-o noapte regimentul (ce mai rămăsese din el) s-a pus în mişcare. Într-o noapte, nu ziua, orientarea făcându-se după cercetarea terenului executată de trupele specializate. Ziua dormeau şi se refăceau, iar noaptea circulau. Destinația? O localitate obscură aflată pe hărțile ofițerilor de stat major: Berevzivka, unde urma să primească noul ordin de luptă. Într-o dimineață când tocmai se pregăteau să se concentreze într-un raion stabilit s-au auzit zgomote de avioane. Fără nici o comandă trupa s-a împrăştiat şi s-a trântit pe unde a apucat, aşa fusese instruită. Da, era o escadrilă de avioane de vânătoare sovietice (nici cele de data trecută nu au fost de bombardament), dar concomitent cu acestea au apărut pe cerul senin

dinspre apus, avioane germane. Minciună nu le-a putut număra pentru că veneau cu o viteză ameţitoare şi au trecut imediat la atacarea escadrilei sovietice.

Pentru caporalul din Bărbăteşti care nu văzuse în viaţa lui avioane nici la sol darmite în aer (când a fost bombardat nu a apucat să le vadă) a fost un spectacol magnific. Maşinile zburătoare spintecau aerul cu braţele lor cenuşii şi producând un zgomot care-ţi dădea fiori pe şira spinării, apoi aflat într-o anumită poziţie vărsa foc peste avionul inamic. Acesta încercând să elibereze calea ajungea în poziţii de neimaginat pentru cel de pe pământ, cu burta în sus, zburând pe o aripă sau luând aerul în piept vertical, de parcă urmărea să ajungă în înaltul cerului. Curând două avioane sovietice au căzut departe de locul bătăliei în trombe de fum, iar la impactul cu solul limbile flăcărilor declanşate au spintecat aerul până departe. Apoi un avion sovietic încercând să evite loviturile slobozite de unul al aliaţilor, un Stukas deosebit de mobil şi rapid, a pierdut brusc din înălţime, şi-a aşezat burta cu puţin deasupra pământului zburând la joasă înălţime şi în momentul apariţiei în faţa sa a unui deal nu l-a putut evita, izbindu-se cu violenţă de el, jumătate aproape intrând în pământ, iar jumătate s-a aprins ca o torţă. Peste un minut certul era limpede, ca şi cum nimic nu s-ar fi întâmplat, urmele luptei aeriene mai constau doar în câteva dâre de fum care se ridicau spre cer ici şi acolo, semn că moartea şi-a luat din nou tributul ei.

În zare se zărea o localitate, era Berevzivka, acolo avea să poposească regimentul românesc cu rămăşiţele sale. Caporalul Minciună se întreba „pe unde sunt ruşii?“ pentru că în afară de cele câteva avioane nu a întâlnit picior de rus. Curând avea să-şi dea seama de ce nu era pe acolo picior de rus, pe acolo frontul trecuse, fuseseră nemţii şi-i împinsese pe sovietici mult spre est, mai aveau mai mult de treizeci de kilometri până se va apropia de inamic. Bocancii lui trebuiau să mai reziste deşi noroiul intra şi ieşea şi intra în ei, atât de rupţi erau. „Ce-am să mă fac la iarnă, doamne?“ se întreba caporalul, dar tot el îşi răspundea „poate n-am să mai apuc iarna!“ Auzise el de la alţi români mai deştepţi „cu carte“, că în Rusia sunt nişte ierni cumplite, încât crapă şi pietrele de ger, dar „doamne, nimic nu poate fi mai rău decât moartea“,

deşi uneori se gândea că suferința şi durerea nu au unități de măsură finală, „ne măsoară durata destinului“. Gândea caporalul că „aici dacă mor şi-n pământ voi suferi de frig“. Aşa că pentru el nici moartea nu era bună de nimic, poate doar să-i aducă împăcarea cu sine. Dar mai avea nevoie de ea? În sfârşit erau la Berevzivka, aceeaşi aşezare tipic rusească cu ulițe largi, dar pline de noroi, acesta era ținut de parcă era o comoară, se circula numai pe marginea uliței, iar centrul acesteia era călcat doar de roțile camioanelor militare. În fond nici nu ai fi putut circula pe acolo pentru că te împotmoleai în noroi şi rămâneai fără încălțări. Gardurile curților sărăcăcioase şi ele erau aproape distruse, iar locuințele din bârne sau chirpici erau cojite, unele distruse, altele dezvelite, încât războiul pusese aici o pecete profundă, adevărată. În afara uliței principale vedeai resturi ale unor maşini de luptă, roți, bucăți de caroserie, un tun răsturnat pe jumătate distrus, căşti găurite, gamele sau resturi de îmbrăcăminte. Priveliştea era dezolantă, un fel de deşert al războiului unde doar armele erau prezente. Nu era țipenie de om în sat, nici bătrâni neputincioşi măcar. După încartiruire şi instalarea comandamentului s-au luat măsurile necesare pentru siguranța staționării. Caporalului Grigore Minciună împreună cu o grupă a primit din nou ordin să execute cercetarea zonei începând cu partea de est la cel puțin zece kilometri de localitate, încât ostaşul disciplinat de altfel a izbucnit: „Domnule căpitan, dar numai eu sunt în stare să fac aşa ceva în regimentul acesta?“. Căpitanul Alexandru Nicol pentru început nu a replicat, l-a privit doar cu tăişul unei priviri albastre, adânci, apoi i-a zis „Caporal, tu uiți unde te afli?“ N-a mai spus nimic Minciună, a dat ordin din cap că „a înțeles“ şi a trecut la organizarea misiunii. El percepea războiul ca pe o responsabilitate colectivă, nu doar ca pe un bici pe care-l utilizezi lovind „tot boul care trage“. Pentru că la viața lui nu fusese „slugă la stăpân“, nu ştia cum este cu răspunderea şi împărțirea ei şi avea de fiecare dată sentimentul când primea o misiune că cineva vrea doar să-l pedepsească. Dar nu mai era nevoie să-l pedepsească cineva, că-l pedepsise Dumnezeu, destul. Se simțea atât de pedepsit încât uneori ar fi vrut doar să se aşeze undeva în poziția mortului şi să aştepte sfârşitul. Dar aşa acesta va veni? Nu, caporale, viața e o

necontenită durere, iar sfârşitul nu vine atunci când vrem noi, ci când doreşte el. „Dar dacă lupt, dacă încerc să învingă greutățile, moartea, frigul, foamea, mizeria, voi reuşi?“ se întreba, iar un ecou îndepărtat îi răspundea „încearcă“. A adunat iar oameni pe sprânceană, rezistenți, viguroşi, printre care şi un cunoscător de rusă şi după ce a primit misiunea de la comandantul de regiment, a purces la treabă. Era o zi rece de toamnă, fără ploaie, dar cu un cer mohorât, plumburiu pe alocuri, cu nori întunecați care îmbrățişau cerul până departe la orizont. Terenul era uşor accidentat, cu dealuri sub formă de valuri dispuse nord-sud, de parcă erau coamele unor cai ce aşteptau să pornească la galop. Aveau hrană pentru maxim trei zile şi muniție puțină pentru că începuse să fie raționalizată. Unitățile de aprovizionare rămăseseră undeva departe şi nu mai aveau muniție nici pentru două zile de luptă la nivelul regimentului. Războiul este ca un foc continuu care însă te arde pe părți, pe bucăți, una câte una intră în gura lui şi limbile sale portocalii te transformă în scrum sau doar în amintire, dacă mai laşi ceva în urma ta. Din cauza vremii mohorâte caporalul Minciună cu grupa lui de cercetare putea cu mare greutate să efectueze cercetarea terenului şi harta pe care o utiliza era un veche, veche, a văzut chiar scris într-un colț al acesteia cifra 1932 „sigur este anul“ şi-a zis caporalul şi aşa era, era anul editării hărții. Învățase „să citească“ o hartă, dar cunoştințele lui erau încă destul de subțiri şi multe detalii de planimetrie îi erau străine. Pădurile pe care cercetaşii români le întâlneau în calea lor erau foarte mici ca întindere şi nu ofereau adăpost îndestulător pentru a-i feri de intemperii, vânt, ploaie, iar localitățile pe care le întâlneau sau le ghiceau în calea lor le ocoleau, de aici ar fi putut veni multe surprize. Caporalul îşi propuse să efectueze o cercetare în arce de cerc, se lansau spre sud-est, atingeau un punct estic la zece kilometri de locul de staționare şi închideau arcul la nord-est revenind în locul de încartiruire, dar socoteala de acasă se potriveşte cu cea din târg?

După spusele colonelului Izbăşescu sovieticii îşi pregăteau apărarea undeva la treizeci de kilometri de locul de staționare al regimentului. Dar cât de adevărate puteau fi asemenea informații? El, caporalul Minciună, nu avea nici cea mai vagă idee despre linia

frontului pe harta pe care o purta asupra lui. În orice moment se putea trezi într-o ambuscadă. A venit noaptea, care era de-a dreptul ucigaşă, un întuneric de smoală a pogorât pe pământ încât era imposibil să te mai mişti, nu vedeai la un pas în faţa ta. Ochiseră cu puţin timp înainte de lăsarea întunericului o pădurice la aproximativ doi kilometri pe care vroiau să o transforme în adăpost pentru o noapte. Au organizat plantoane pe tot timpul nopţii, dar şi aşa era greu să-i găsească cineva. Dimineaţa s-au pus din nou în mişcare spre sud-est. Vremea avea aceleaşi caracteristici, iar acum dimineaţa toţi cercetaşii simţeau frigul nopţii, un frig reumatic, care te atingea ca nişte scântei electrice. Mergeau pe firul unei văi în coloană, o vale aridă cu iarbă moale aproape uscată, pe acolo cursese cândva un firicel de apă. În grupă Minciună numise doi observatori, stânga, dreapta, aceştia ar fi trebuit să descopere orice pericol. Dar, … la un moment dat din partea stângă s-a declanşat un tir de armă automată, doi dintre cercetaşi au căzut atinşi de gloanţe. „Culcat!“ a ordonat caporalul. Alţi doi cercetaşi au căzut. Ceilalţi s-au adăpostit, dar nu vedeau inamicul. L-au ghicit doar, pe dealul din stânga, au tras într-acolo, dar acum se trăgea şi de pe dealul din dreapta, era o ambuscadă în toată regula. Cercul se strângea tot mai mult în jurul lor. Minciună a zărit doi ruşi, a ochit, a tras şi amândoi au căzut în iarba uscată, nu ştia însă dacă i-a lovit. La câţiva metri distanţă de ei au început să se spargă grenadele. Erau grenade defensive care făceau un zgomot asurzitor. Alţi doi cercetaşi români au fost atinşi. Un oltean, Marcu Vichente, care-şi văzuse prietenul rănit de schija unei grenade, a încercat să-l ajute. Încercarea s-a dovedit fatală, un glonţ l-a lovit chiar în cap şi a murit pe loc. Minciună trebuia să hotărască, ori se predau, ori luptă până când inamicul avea să-i răpună pe toţi. A aruncat arma şi a ridicat braţele, le-a cerut şi celorlalţi doi să facă la fel. S-a gândit că mai aveau o şansă să scape cu viaţă, altfel mureau acolo în valea aceea seacă, precum nişte şobolani. A văzut coborând dealul din faţa sa ostaşi sovietici care-i atacaseră, dar … surpriză, nu erau ostaşi. Aveau figuri de dezertori, erau îmbrăcaţi şi cu haine civile şi efecte militare, un chipiu, o centură, un veston (tunică) sau bocanci, armamentul era tare diversificat, carabine vechi, chiar puşti de vânătoare, iar grenadele le purtau la brâu ca pe trofee. „Cine-s ăştia?“ întreba Minciună.

Curând, foarte curând avea să afle cine sunt. Viața e atât de neprevăzută încât îți oferă surprize la tot pasul. „Iată-mă şi prizonier“, a fost primul gând al caporalului când a fost deposedat de tot ce avea asupra lui, înconjurat de acele fețe, străine, murdare, colțuroase care au ordonat în rusa lor din care nu înțelegea o iotă să se încoloneze. Rămăsese în viață el, „rusul“ Mitică Alupei din Vatra, de undeva din Bucovina şi Costică Muncel din Buzău. Numele lor erau scrise în memoria lui cu sânge pentru că ceilalți cercetaşi români au rămas acolo în valea seacă, nu ştia dacă sunt morți toți sau dacă sunt doar răniți. Nu a ştiut niciodată.

*

Experiența trăită în arestul miliției sunt de ajuns pentru un om să-i schimbe cursul vieții, să înnebunească, să-şi pună capăt zilelor sau să lupte cu viața, să se ia la trântă cu ea. Ce cale trebuia să aleg? Unde, încotro să-mi îndrept efortul de a exista, încăpățânarea? Un refugiu îmi trebuia acum mai mult ca oricând pentru a uita această tristă experiență. Un refugiu?! Dar în ce?! Aveam două posibilități: în studiu şi în relația cu Irina, acest înger de femeie căruia îi dăruisem toată viața mea de acum încolo. Studiul era un fel de balsam care-mi estompa durerea rănilor încă deschise, iar Irina deocamdată un vis frumos, care din când în când mai avea corespondent în realitate. O asemenea experiență pe care am trăit-o eu te poate fortifica pentru viață sau te poate distruge. Oricum, în ochii colegilor de facultate rămăsesem un posibil criminal, un fel de „acesta oricând e în stare să te strângă de gât“, alții se întrebau „ce a căutat el la asistentă acasă … nu cumva … ?!“ Ar fi trebuit să fac o adunare, o şedință (tot erau la modă pe vremea aceea) şi să spun toată istoria relației mele cu Tue Ecaterina? La ce-ar fi folosit? Tot stigmatizat rămâneam. Aşa că am hotărât să las lucrurile să curgă de la sine, uneori viața le rezolvă pe toate. Dar în cazul meu? Aveam destule exemple în viața mea (încă fragedă) că nu le-a rezolvat pe toate şi că dacă nu acționezi eşti aruncat din căruță.

Într-una din zilele lui decembrie eram cu Irina la un restaurant rustic din centrul Iaşiului. Am ales o masă retrasă,

tocmai pentru a ne privi şi a discuta în voie. Îmi plăcea să privesc femeia aceea pentru că citeam în privirea ei atâta adâncime a sufletului de parcă o viață întreagă mi se aşternea în față, apoi aveam atâtea să ne spunem. Era cazul să-i povestesc despre punctul în care ajunsese relația mea cu Cati şi de ce a ajuns până acolo? Aveam în suflet frica aceea pe care o simțeam totdeauna față de mama când făceam un lucru nepermis şi mă aşteptam la … consecințe. Dar cu Irina trebuia să fiu sincer, nu ?

— Pavel, ce a vrut femeia aceasta de la tine? m-a întrebat dintr-o dată Irina.

Întrebarea a căzut ca un trăsnet şi am simțit dintr-o dată cum un ghimpe m-a înțepat exact acolo unde mă durea cel mai mult, în suflet.

— Să facem schimb de idei, de opinii în legătură cu anumite subiecte de interes, am răspuns deosebit de evaziv.

— Cum, numai atât? Dar ai luat cărți de la ea, ați schimbat şi lucrări, nu?

— Da, e adevărat, dar încă nu apucasem să descifrez întregul eşafodaj al planului ei, dacă a existat vreun plan.

— Ştii ce am aflat? Că avea „legături“ cu studenții.

Spusese legături într-un anumit fel ca să înțeleg eu ce fel e „legături“ au fost acestea. E adevărat şi eu auzisem acest lucru, dar după ce avusesem „legătura“ cu ea. Ce mai puteam face?

— Nu, eu n-am aflat, am mințit eu ştiind că o minciună „bună“ te poate salva uneori din situații critice. Oare?

— Ştii ce mi-a spus Mititelu când ți-a verificat alibiul discutând cu mine?

— Nu, am răspuns cu frica în oase.

— Că şi tu ai avut o relație cu ea.

— Cum??? am sărit eu „nevinovatul“.

— Da, mi-a zis că a găsit o agendă în care era trecut pe zile, ce făcea, cu cine se întâlnea, şi alte lucruri care priveau persoana ei.

— Şi??? am întrebat curios.

— Acolo era trecut şi numele tău, de două ori, iar ultima dată ai rămas la ea o noapte.

— Nu se poate! am sărit eu. Nu avea cum să scrie asemenea inepții! Erau sau au fost visele, închipuirile unei femei singure, părăsite, lipsită de dragoste…

— Opreşte-te, mi-a spus Irina, aşa cred şi eu.

Doamne … ce puteam să mai spun? Într-adevăr, uneori minciuna te salvează, doar uneori. Ascunderea adevărului este ca o durere pe care doar o estompezi, dar nu o vindeci. Acea discuție a răspândit ceața din sufletul meu. Deci păcătosul de maior a încercat să câştige încrederea Irinei, aruncându-i acea față necunoscută a vieții mele, întâmplarea cu asistenta de la catedra de la socialism ştiințific. Chiar o fi avut Cati un astfel de jurnal? Trebuia să mă interesez. Trebuia să-l văd. Dar cum? În acea seară n-am fost în stare să fiu nici tandru, nici iubitor cu Irina, scuzându-mă am lăsat-o în fața apartamentului ei şi am plecat. Trebuia să-mi limpezesc gândurile. Am încercat să-l contactez într-una din zile pe şeful biroului cercetări penale de la miliția municipiului. Omul a fost amabil, dar mi-a răspuns că dosarul nu mai este la ei, ci la procuratură. Nu ştia dacă acel caiet, agendă sau ce o fi constituie probă la dosar. Am încercat la procuratură. Refuz. Cauza era în curs de judecată şi nimeni nu avea acces la dosar. Aşa că m-am lăsat păgubaş, cel puțin deocamdată. Veneau sărbătorile de iarnă şi odată cu ele o vacanță, e adevărat scurtă, dar era necesar să fac unele proiecte pentru a nu lâncezi, numai că deodată vremea s-a schimbat brusc şi un viscol a venit într-o noapte de la răsărit de parcă lăsaseră ruşii ferestrele deschise, pentru că ningea precum în Siberia, o ninsoare tăioasă, cu spice de gheață care-ți biciuiau fața şi eu … firav cum eram, am răcit încât n-am mai putut merge la cursuri. Două zile am stat la pat, iar gazda mea s-a dovedit a fi şi un doctor bun pentru că deja mă simțeam mai bine.

Într-o duminică dimineața, după cea de-a treia zi de boală, aş fi putut spune că sunt deja în convalescență, pur şi simplu mă trezesc în cameră cu … Irina. Gazda mea a complotat cu ea pentru că dorea să-mi facă o surpriză.

— Ce faci, domnule, m-a întrebat de cum a intrat, eşti bolnav şi nu spui la nimeni?

— Irina, pot să spun că de cum te-am văzut sunt deja sănătos. Boala a dispărut ca prin farmec.

Eram sub plapumă pe dormeza mea îngustă, ascultând cum în sobă limbile de foc ard gazele care şuierau înainte de a muri.

Am vrut să mă ridic, dar Irina mi-a făcut semn să stau acolo unde sunt. Şi-a pus paltonul în cuier şi-a scos cizmele, apoi am văzut cum îşi desface fermoarul fustei, timp în care o priveam şi nu-mi venea a crede. Pe jumătate îmbrăcată a intrat lângă mine sub plapumă. Am vrut să mai spun ceva, dar cum îi era obiceiul mi-a pus degetul pe buze. Am cuprins-o în braţe şi am simţit că totul se topeşte în jurul meu, sigur boala dispăruse şi eram atât de întreg şi plin de dorinţă, încât nu mai ştiu cum am rămas goi unul lângă altul. Era un ritual care curgea de la sine, un mecanism interior neidentificat comanda braţelor noastre ce să facă, să caute pe trupuri puncte de sprijin, intimităţi nemaiîntâlnite, să descătuşeze dorinţa fizică care mocnea în trupurile noastre. Irina era atât de naturală, de aprinsă, de înflăcărată, încât simţeam că ţin în braţe un bulgăre de lavă şi nu un trup angelic. Până atunci nu am crezut niciodată că o femeie poate fi atât de pasională, n-am crezut niciodată că dorinţa, dragostea poate face dintr-o femeie un demon.

Atunci Irina a fost înger şi demon laolaltă şi deopotrivă, iar eu un naufragiat salvat de sirenele mării, pentru că Irina nu era un singură, nu putea o singură femeie să întrunească atâtea calităţi: înflăcărată, tulburată, pasională, profundă, enigmatică şi totuşi deschisă, blândă şi în acelaşi timp feroce, aprinsă şi uneori abia pâlpâind, de parcă juca un rol ce-l studiase într-un scenariu scris cine ştie de ce mare scriitor. A fost ziua în care am învăţat să trăiesc prin dragoste şi să-l uit pe Schopenhauer cu a lui sintagmă ce mă urmărea permanent „viaţa e o necontenită durere“, nu domnule, nu e, viaţa e un munte pe care dacă reuşeşti să-l urci ai câştigat, dacă nu apa te cară în noroi la prima viitură.

*

La Bărbăteşti era o iarnă ca-n poveşti, copacii purtau asemenea podoabă de nea încât îşi aplecau crengile aproape de pământ, iar unii de atâta povară sau şi rupt, încât cu mare greutate am ajuns acasă. Părinţii mei nu ştiau de episodul cu acuzaţia de crimă, atât le mai trebuia, am lăsat totul sub tăcere, era dosarul secret al vieţii mele.

Aşteptam un semn de la Irina, deşi nu stabilisem un mod de a comunica, dar poşta rămâne întotdeauna la îndemâna oricui.

Troienile acelea de basm îmi creau imaginea ireală a unei zâne care în orice moment se putea pogorî din înalturi asupra sufletului meu. Mă întâlneam cu vechii prieteni cu care depănam noutățile fiecăruia, dar gândul meu zbura în altă parte.

Au trecut sărbătorile, trecuse şi Anul nou şi nu mai nutream nici o speranță că va sosi vreo veste. În ziua de Bobotează, când trosneau pietrele de ger, iar zăpada scârțâia sub picioare, poştaşul satului, mic, bondoc, negricios, mă abordează: „ai o scrisoare". Cum a început inima să-mi bată! Eram sigur că era o scrisoare de la Ea. Aşa era. Am deschis-o acolo pe loc în stradă, în ger. „Clipele petrecute alături de tine au fost cele mai înălțătoare din viața mea, am simțit atâta bucurie sufletească încât mintea mea sigur a atins extazul fericirii". Era o scrisoare atât de caldă, de înălțătoare, de reală, încât brusc am crezut că visez, că nu pot eu, cel învățat cu durerile şi suferința, să am parte de o asemenea aşa mare bucurie.

Peste trei zile am plecat la facultate, începea semestrul al doilea. Eram nerăbdător s-o reîntâlnesc pe Irina. Încă din prima zi am căutat-o în sălile de curs, dar … surpriză, nu era prezentă. Trebuia să aibă un motiv întemeiat pentru că altfel nu lipsea de la cursuri. Pentru că niciunul din colegii ei nu ştia nimic, am mers la secretariatul facultății. Aici, am rămas stupefiat, cu două zile-n urmă tatăl ei murise într-un accident.

Eram prea departe ca s-o ajut cu ceva, dar a doua zi i-a dat telefon, glasul îi era moale, stins, ca şi cum nu au fi fost al ei, durerea era profundă, nu putea fi alinată de nimeni şi de nimic, dar cred totuşi că a apreciat gestul meu, care era unul sincer şi plin de cele mai nobile sentimente. A venit la facultate peste cinci zile, am aşteptat-o la gară, ne-am îmbrățişat şi a izbucnit în lacrimi. A plâns pe umărul meu preț de câteva minute. Nu am întrerupt-o, ci doar am mângâiat-o ca şi cum i-aş fi spus „sunt alături de tine", ştia şi simțea că eram alături de ea, dar durerea nu poate fi diminuată de dragostea şi aprecierea prietenilor.

— Cum s-a întâmplat? am întrebat pe drum moale, pentru a nu-i trezi din nou durerea.

— A fost un accident de maşină, un camion cu defecțiuni tehnice l-a lovit pur şi simplu într-o stație de autobuz. Avea doar patruzeci şi şapte de ani.

După lovitura aceasta ne-am întâlnit aproape zilnic, dar cu ocazia acestor întâlniri nu încercam decât s-o consolez, să-i ofer siguranța protecției mele. La sfârşitul lunii februarie, după sesiunea de examene universitatea a organizat o sesiune de comunicări ştiințifice. S-a întâmplat să fim amândoi desemnați pentru a participa la această activitate. Titlul comunicării mele suna astfel: „Rolul filosofiei în formarea tinerei generații pentru muncă şi viață". Era un moment prielnic pentru a lovi rigiditatea unui sistem. Fie ea şi o lovitură subtilă, dar nu puteam pierde un asemenea moment. De aceea am făcut o incursiune prin Aristotel, Platon, am făcut un popas la Seneca, apoi am trecut la Bacan, Descartes şi am accentuat pe clasicii filosofiei germane. Marx, Engels şi Lenin au rămas doar pandative. În ziua susținerii comunicărilor sala de festivități a Casei de Cultură a Studenților era plină ochi. Activitatea părea interesantă cu cât crea posibilitatea studenților de a-şi manifesta spiritul creator. Interesant era pentru mine că nu a solicitat nimeni textul comunicărilor înainte de a fi prezentate. Parcă mă aşteptam la o puricare serioasă a acestora, dar nu a fost aşa, cu atât mai bine pentru mine, cu atât mai rău pentru organizatori. Ordinea prezentării comunicărilor a fost aleasă inteligent, ştiințele tehnice la început, cele umaniste mai la urmă. Era atâta plictiseală în sala de festivități când au prezentat politehniştii comunicările, încât foarte mulți începuseră să caşte, dar s-au trezit brusc când a prezentat studentul de la fizică, cel de la istorie, a urmat filosofia. Aveam emoții, unele mari, care se manifestau printr-o stare de tensiune, de încordare, dar când am ajuns la pupitru, m-am luminat deodată de parcă cineva mi-a luat emoțiile cu mâna pulverizându-le. La câteva rânduri distanță de pupitru în sală, chiar pe centru, aproape de culoar am văzut-o pe Irina, mă privea de parcă dorea să-mi spună ceva.

Am început expunerea, un pârâiaş de sudoare mi se prelingea pe şira spinării, am ridicat privirea şi am privit spre Irina, era acolo, mă privea şi am putut citi în ochii ei dragostea, dar parcă era altfel de mărturisire, nu ca atunci prin viu grai, era o mărturisire cu ființa ei, transmisă prin privire, printr-un cod pe care mintea mea l-a descifrat imediat. Mărturisirea aceasta a vrut

s-o facă, atunci când am privit-o prima dată: „nu vezi că te iubesc, nu vezi cât te iubesc, nu vezi că sunt aici doar pentru tine?“ Aşa părea că vrea să spună privirea ei. Am ajuns la pasajele sensibile „tânărul trebuie să perceapă filosofia ca pe un mod de viață, liber, ca o necesitate înțeleasă şi aplicată, nu obligat să trăiască în canoane, în dogme care nu au nimic cu modul liber de viață, numai aşa se poate forma ca om, altfel îi mutilăm existența, obligându-l să guste din învățăminte străine de normele umaniste adevărate, reale, nu fabricate. Mintea lui va lâncezi dacă ştiința nu-i dă ceea ce are ea mai bun, nu interese meschine, închistare, încremenire, o ştiință rigidă este o ştiință moartă sau ca o lumânare, la capătul mortului luminează, dar nu deşteaptă“. Această din urmă expresie a stârnit rumoare în sală, nu ştiu ce-şi spuneau cei din primele rânduri, dar îşi spuneau ceva.

Nu m-a întrerupt nimeni, dar i-am văzut pe organizatori mişcându-se, am privit-o şi pe Irina, mă privea la fel ca la început, dar mai apăruse ceva în privirea ei, un fel de milă care suna a „vai, vai ce-ai mai făcut“. Am sfârşit comunicarea, am mulțumit pentru atenție şi am vrut să plec la locul meu în sală. Se făcuse linişte aproape de mormânt, când după câteva secunde cineva din mijlocul sălii a început să bată din palme, apoi toată sala s-a pus pe aplauze. Cred că fața mea a căpătat culoarea trandafirului roşu aprins, iar în gât mi se oprise respirația, am mai mulțumit încă o dată şi mi-am luat locul în sală. Începuse să-mi fie teamă, o teamă de viitor pentru că acesta începuse să se tulbure. Dar mi-am zis „fie ce-o fi, cu Dumnezeu înainte“, oricum nu mai puteam schimba nimic, faptul era consumat. Se lăsase o seară grea peste oraş, grea pentru că cerul era de plumb şi probabil avea să ningă cât de curând, în atmosferă plutea multă umezeală. Am pornit spre casa Irinei pe jos, cu mâinile unite ca şi cum doream să ne apărăm de ceea ce era mai rău, mai dăunător în existența aceasta. O bună bucată de drum nu ne-am spus nimic, doar mâinile noastre vorbeau. Apoi:

— Irina, astăzi am văzut că mă iubeşti, nu mă îndoiesc de asta.

— Cum ai văzut? a întrebat surprinsă.

— Am citit, am văzut în ochii tăi când te-am privit de la pupitrul unde mi-am prezentat comunicarea.

— Dar ai ochi de vultur, nu glumă. Da, te-am privit aşa cum priveşti omul iubit pentru că nu am vrut să mă trădez, să te trădez, să fiu fals.

— Doamne! De-ai şti ce bucurie am simțit în sufletul meu, singura mea bucurie de altfel, după mult timp sau poate de la ultima ta mărturisire.

Era mult prea adevărat ceea ce spuneam pentru o astfel de bucurie îți creează o imagine în roz despre existență, deşi ea, existența nu este aşa nici pe departe. Existența era prevăzută numai cu capcane în care animalele de pradă te aşteaptă pentru … vânat proaspăt.

Realitatea imediată era dură cu mine, ea îmi oferea doar frământările vieții. Dar ce este realitatea? „Realitatea este unitatea esenței şi a ființei" spunea Hegel, iar eu adaug că ea este mai presus decât existența şi ființa. Câtă dreptate avea Hegel „cauza şi efectul ergo sunt numai momente ale interdependenței universale, ale legăturii, ale înlănțuirii reciproce a evenimentelor, numai verigi în lanțul dezvoltării materiei". Unul şi acelaşi lucru se dovedeşte a fi într-un caz cauză, în alt caz efect. „Existența şi esența sunt în aceeaşi măsură momentele devenirii conceptului", cum spunea acelaşi Hegel, deşi conceptul este produsul suprem al creierului, care este produsul suprem al materiei spun eu. Dar cine mă ascultă? Atunci când în jurul tău totul este deşertăciune, vânare de vânt (cu excepția Irinei, desigur, care făcea parte din universul meu de speranță, era singura uşă spre binele suveran), când tiparele societății te obligă să-ți scurtezi mintea după calapoade numai de „unii" ştiute, te simți ca în Patul lui Procust unde eşti măsurat exact după mărimea acestuia şi nu după nevoile trupului. Dacă nu aş fi fost lângă ființa aceasta gingaşă, m-aş fi simțit ca un străin pe o planetă aridă, fără viață, pentru că acolo unde nu sunt idei şi unde nu trăiesc idei, e şi deşertăciune. După comunicarea mea trebuia să mă aştept la consecințe, da, sigur vor urma consecințe, pentru că exista o instituție care veghea permanent, şi normal că a avut reprezentanți în sală. Am ajuns destul de târziu în fața apartamentului Irinei. A descuiat uşa încet de parcă vroia să nu-şi trezească vecinii, am vrut să o sărut şi să-mi iau la revedere … dar m-a tras de mână în apartament. Lumina pe

hol era aprinsă semn că era „acasă" colega ei. Şi într-adevăr era, în bucătărie la … cină. Am servit cina în trei. În camera ei mi-a şoptit la ureche „pregăteşte-te să înnoptezi aici!" Nu era nevoie ca o asemenea invitație să fie făcută de două ori, riscam să-mi pierd capitalul pe care-l câştigasem deja, acela de a fi punctual şi ascultător. S-a întors de la baie într-o cămaşă de noapte de mătase, de un roşu aprins care te încânta numai de cum o priveai, darămite s-o atingi. A stins lumina şi m-am auzit chemat. Seara aceea a fost o seară de vis, cum numai atunci când eşti foarte îndrăzneț poți visa. Irina s-a dăruit cu toată ființa ei, a fost o chemare însetată care spunea o poveste fără sfârşit şi unde trupurile nesupuse, dulci poveri, adânci, înflăcărate, arzând, mirosind a dor, a dragoste, a trăire, da, a multă trăire s-au regăsit. A fost noaptea în care am simțit deplin că existența mai are şi părțile ei bune, deşi prea puține în comparație cu cele rele. Dimineața ne-a găsit unul în brațele celuilalt şi ea avea o mutrişoară atât de dulce! Era prima zi din viața mea care începea cu adevărat frumos, o frumusețe periculoasă.

*

Prizonier la ruşi! Ce perspectivă! Ce nenorocire! Moartea sigur era mai bună, dacă nu cumva ea era un paradis în comparație cu situația de acum a caporalului Minciună şi a celorlalți doi ostaşi români. I-a spus bucovineanului să nu cumva să se dea în vileag că ştie ruseşte, pentru că altfel i-ar fi separat şi nu s-ar mai fi întâlnit niciodată. După îmbrăcămintea pe care o purtau cei care i-au reținut şi-a dat seama că sunt … partizani (aşa cum a aflat de altfel mai târziu), iar atunci el i-a numit în gând „luptători sălbatici" pentru că arătau ca nişte sălbatici. Pentru început cei trei ostaşi români au fost deposedați de tot ce aveau asupra lor, arme, muniții, mijloace de observare, celelalte materiale, inclusiv hrana. Au rămas numai cu hainele pe ei, atât, în rest erau goliți, inclusiv de speranțe. Au fost legați cu mâinile la spate, încadrați de mai mulți „luptători sălbatici" şi au mers pe jos mai multe ceasuri, până au ajuns într-o mică localitate unde erau aşteptați de un camion. Se lăsase înserarea peste acele meleaguri, o

seară senină, rece şi umedă, care pătrundea cu săgeți de gheață prin hainele încă subțiri ale ostaşilor români. Caporalul Grigore Minciună era foarte abătut, un fel de şfârşeală iremediabilă îl cuprinsese, considerându-se definitiv pierdut, în imensitatea rusească. Nu aveau voie să vorbească între ei; în momentul în care au încercat au primit câteva paturi de arme pe spate încât li se oprise respirația pentru câteva momente. Au fost urcați în camion şi escortați de şase gealați. Au mers mult, pe drumuri desfundate, dar şi pe drumuri mai bune, au mai trecut prin două localități şi deodată au ajuns la marginea unei păduri. Camionul a fost oprit, un gradat sovietic a verificat prizonierii, escorta, apoi li s-a permis intrarea în incinta unei unități care era mascată de pădurea. Minciună calculase în gând distanța probabilă parcursă, aproximativ treizeci, patruzeci de kilometri. Când a coborât din maşină s-a uitat spre cerul senin acoperit de stele, apoi şi-a zis în gând „am călătorit spre est, deci suntem la mai mult de cincizeci de kilometri de trupele române". Cam aşa era, camarade, numai dacă rămâi unde eşti acum, altfel … Îl apucase o foame cruntă, încât simțea cum îi vâjâie capul, mii sau sute de curenți se întâlneau în creierul lui şi acolo se loveau de cutia craniană zbuciumându-l, producându-i o durere surdă, amară, pe alocuri cumplită. Au privit în jur, atât cât au putut să privească în întunericul nopții, era un fel de comandament, multe barăci dispuse alandala, maşini peste maşini, de toate tipurile şi au observat chiar şi câteva tunuri. Au fost conduşi într-o baracă, fiecare în câte o încăpere. Minciună a aşteptat mai mult de jumătate de oră până când a intrat cineva la el, un căpitan şi un soldat, nu i-a distins gradul şi … ce a urmat e lesne de înțeles. Un interogatoriu, gradatul era translator, iar căpitanul după cum punea întrebările era de la serviciul cu informații. Mai întâi a fost identificarea, apoi unitatea din care face parte, cine e comandant, unde a mai luptat şi încă multe întrebări de acest gen, în final a fost întrebat de misiunea pe care a avut-o. Minciună nu mai avea ce ascunde, pentru că misiunea lui era foarte clară, ce putea căuta în fața frontului cu o grupă înarmată până în dinți? Căpitanul s-a arătat tare nemulțumit de răspuns şi … s-a retras dezamăgit, gradatul a rămas pe loc. După câteva minute, care caporalului i s-au

părut ore, a intrat în încăpere un zdrahon de soldat, având în mână câteva unelte, un lanț, o sfoară, un ciocan şi o cutie în care mai era probabil ceva. Lui Minciună nu i-a fost greu să înțeleagă ce se va întâmpla cu el, urma tortura. Dar nu mai avea ce să spună, ar fi preferat să moară decât să îndure o asemenea suferință şi umilință. A fost legat şi de picioare cu lanțul şi ce a urmat nici în cele mai groaznice vise nu putea să-şi imagineze: mai întâi l-a lovit la degete cu ciocanul, aproape că a paralizat de durere, apoi călăul şi-a scos din trusa sa de lucru un ac cu care îl înțepa sub unghii. Zdrahonul a aprins într-un târziu o țigare, obosit fiind, dar … nu avea chef de fumat, i-a pus țigara în piept arzându-i cămaşa, apoi pielea, şi în încăperea luminată doar de un felinar s-a împrăştiat miros de carne arsă. Minciună a scrâşnit din dinți, dar nu a mai putut rezista şi a răcnit cât a putut, înjurând de mai multe ori „Grijania ei de viață!“. Înjurăturile nu-l ajutau cu nimic. După fiecare operație a călăului era întrebat de tălmaci „ce mai ştii?“ şi îndemnat „spune tot ce ştii, spune tot ce ştii!“. El răspundea invariabil „am spus tot“. După mai mult timp de chin, a fost legat de picioare şi atârnat de o grindă cu capul în jos. Minciună nu a rezistat decât câteva minute şi a leşinat. S-a trezit într-un întuneric beznă, nu mai era legat cu capul în jos, ci zăcea într-un noroi pe care-l simțea rece şi moale, în spate a simțit ceva uscat, era peretele barăcii. Nu auzea nici un zgomot, degetele lovite cu ciocanul se umflaseră şi-l dureau îngrozitor, capul îi era greu, în stomacul gol-goluț, se zbătea de parcă ar fi vrut să iasă din el. A vrut să strige „Milică!“, „Costică!“, dar nu putea deschide gura, simțea că i s-au lipit fălcile şi că nu mai reacționează la comenzile lui.

— Milică! Costică! a reuşit să strige într-un târziu.

Nu a primit nici un răspuns, dar a auzit în stânga sa nişte gemete slabe. S-a mişcat în aceea direcție, dar a simțit că picioarele-i sunt prinse-n ceva, nu era decât noroi, s-a mişcat cu greu şi a atins un trup.

— Milică, tu eşti? a întrebat cu glasul stins.

A auzit un da, abia perceptibil. Ostaşul zăcea întins pe burtă în noroiul din baraca ce aducea mai mult cu un coteț pentru porci. L-a ridicat, l-a aşezat resemnat de perete şi l-a pipăit. Apoi s-a apropiat de soldatul Alupei să se încălzească reciproc şi a încercat

să adoarmă, ştia că somnul ține de foame. „Sunt încă în viață“, gândea caporalul.

L-a luat somnul şi … a visat că era pe malul unei ape, privind-o a sesizat că hainele lui plutesc pe apa aceea, iar el este gol, a vrut să sară în apă după haine, dar o mână l-a apucat, n-a observat cui aparține, dar a observat că mâna avea degetele zdrobite şi s-a speriat, era chiar mâna lui. Brusc s-a trezit din vis, care nu fusese tocmai ireal, lipsea apa şi propria lui goliciune, în rest totul se potrivea. Se lumina de ziuă, a văzut că firave raze de lumină încercau să se strecoare printre scândurile barăcii, întrucât nu avea ferestre. Acum Minciună a putut să-l privească pe Milică Alupei, „rusul“ cercetaşilor. Avea fața tumefiată, iar degetele de la mâna stângă erau toate zdrobite. Nu putea deschide ochii, atât de lovit era, iar de vorbit cu greu scotea sunete care se puteau înțelege, întrucât avea o buză ruptă, iar cealaltă era umflată şi probabil îi lipseau şi câțiva dinți. Nu ştia nimic de Costică Muncel, probabil că n-a putut rezista supliciului la care a fost supus.

După alte câteva ore de aşteptare s-a deschis o uşă prin care a intrat un soldat care aducea într-un castron ceva de mâncare, odată cu el pe uşă a intrat şi un potop de lumină orbindu-l pe Minciună cu strălucirea ei. Rusul i-a aruncat castronul cu mâncare în noroiul din fața sa. Era o ciorbă lungă şi o bucată de pâine. „Tot este ceva“ şi-a zis Minciună. Cu mare greutate a reuşit să-l determine şi pe Milică să ia câteva îmbucături, abia putea deschide gura. De la superiorii lui aflase că prizonierii de război sunt duşi în lagăre, undeva departe în imensitatea teritoriului sovietic. Chiar amorțită mintea lui Minciună a început să funcționeze. „Dacă ne mai ține aici înseamnă că mai aşteaptă să se strângă şi alții, să efectueze un transport serios de prizonieri, din momentul în care am plecat şi ne-am depărtat de front este imposibil să evadăm pentru a ne întoarce la ai noştri. Aici trebuie să facem ceva, ori scăpăm, ori murim“, şi-a zis caporalul. S-a ridicat şi a început să studieze baraca. Era construită din scândură. Printr-o crăpătură mică a aruncat o privire afară. Crăpătura era în partea din exterior a unității, a văzut doar o pădure de mesteceni. „E bine“, şi-a zis, „suntem într-o baracă de margine“. A pipăit baraca cu fiecare scândură, a găsit două mai şubrede, una spre exterior şi una chiar

spre incinta unității, din aceasta a reuşit să desprindă o mică bucată prin care a putut să privească. A văzut o altă baracă la câțiva metri de aceasta, erau legate printr-o potecă pe care patrula un soldat cu arma la spate, mai departe se zăreau alte barăci în jurul cărora forfoteau soldați. Ar fi vrut să găsească o poziție din care să vadă soarele pentru a se orienta după aşezarea barăcii, pentru că era înspăimântat de gândul că ar putea merge o noapte spre est dacă ar evada, îndepărtându-se şi mai mult de linia frontului. Mişcarea în interiorul barăcii l-a înviorat puțin, dar se simțea deosebit de slăbit. S-a gândit că trebuie să-l testeze pe camaradul său, dacă era în măsură să se mişte sau să facă un minim de efort. Vestea unei posibile evadări l-a bucurat pe bucovinean şi cu buzele lui umflate chiar a încercat să zâmbească.

— Da, Grigore, mergem, a spus, picioarele-mi sunt bune, asta a fost greşeala lor că mi le-a lăsat întregi, a continuat, vorbind abia perceptibil.

În restul zilei Minciună nu a făcut altceva decât să se gândească la ce va face după ce va ieşi din baraca aceea. A mers de zeci de ori la scândura care i s-a părut mai şubredă. A măsurat-o, avea aproape două palme lățime, suficient pentru a ieşi pe acolo, el fiind destul de suplu, Milică era ceva mai robust, dar i-a măsurat şi lui lățimea şi … era posibil să iasă prin acel loc. „Doamne, de nu ne-ar lua de aici până la noapte!" şi-a zis caporalul. A mai privit o dată în curtea unității, acum a văzut şi camioane pline cu soldați se pregătea ceva, nu putea să-şi dea seama ce anume. Tot uitându-se în incinta unității, a văzut umbra copacilor, aşa şi-a dat seama din ce direcție vine soarele „da, pădurea e la răsărit", şi-a zis caporalul „trebuie apoi să ocolim pe la nord şi să ne îndreptăm spre vest". Şi-a probat la un moment dat forța pentru a încerca să rupă scândura, a văzut că merge, opintindu-se cu picioarele în ea de câteva ori, aceasta a pârâit. Nu trebuia să producă nici zgomot, ar fi atras atenția santinelelor şi apoi ar fi fost nişte prizonieri morți. „În fond, cred că ruşii atât aşteaptă, să încercă să fugim pentru a ne omorî, e cel mai sigur motiv pentru a ne lua viața", gândea caporalul.

A venit seara greu, pentru că era chinuit de aşteptare, de încordare.

— Milică, ce zici, poți să mergi? l-a întrebat Minciună.

— De mers, merg, să nu mă pui să fac ceva cu mâna stângă, pentru că aproape simt că nu o mai am, a spus bucovineanul, de data aceasta vorbind mult mai bine, semn că-şi mai revenise.

— Ochii poți să-i deschizi? l-a mai întrebat.

— Unul îl deschid bine, şi-mi este de ajuns.

Aceste răspunsuri date de bucovinean l-au încurajat pe caporal. Se înserase de câteva ceasuri, era timpul să acționeze. Mai întâi şi-a ascuțit bine urechile pentru a prinde vreun zgomot. Se auzeau cuvinte ruseşti undeva departe. Milică a spus că o santinelă dă raportul la comandantul gărzii. A mai aşteptat câteva minute, apoi Minciună a forțat scândura cu pricina, după câteva opinteli zdravene, scândura a cedat cu un pârâit sec. Se rupsese aproximativ un metru de la sol. Era suficient. Primul a ieşit prin spărtură Milică Alupei, apoi el. S-au târât până au ajuns la un gard de sârmă. Perimetrul unității nu era iluminat, acesta a fost norocul lor, undeva în dreapta se zărea silueta unei santinele care se îndepărta.

Acum era momentul să treacă şi de gard. Inima îi bătea să iasă din piept. A ținut sârma strâns pentru a trece pe sub ea soldatul Alupei, apoi acesta la rândul lui, utilizându-şi mâna validă, l-a ajutat pe caporal să treacă şi el dincolo de gard. Grigore Minciună înainte de a începe acțiunea evadării se simțea epuizat, sfârşit fizic, dar acum speranța de libertate îl întremase, era înviorat şi căpătase puteri nebănuite. Numai foamea îl supărase, dar aproape că uitase şi de ea, dorința de a scăpa învingea orice trebuință. Au continuat să meargă târâş câteva sute de metri pentru a înăbuşi orice zgomot, combinau mişcarea cu ascultarea pentru a nu fi surprinşi. Când au socotit că au pătruns adânc în inima pădurii s-au ridicat. Noaptea era deosebit de rece, dar efortul destul îi încălzise pentru a învinge frigul. Minciună a schimbat direcția de mers cu nouăzeci de grade, aşa cum a calculat el. Se îndreptau acum spre nord. Scoarța albă a mestecenilor îi ajuta să deosebească copacii. Nu şi-au dat seama când a înseninat, dar au văzut cerul deodată senin pe care se zărea şi o jumătate de lună. Acest fapt i-a bucurat, dar deopotrivă i-a pus şi pe gânduri pentru că eventualii urmăritori i-ar fi găsit uşor. Minciună era

convins că până dimineață la baraca lor nu va veni nimeni. După încă două ceasuri de mers au ieşit din pădure, bucata de lună aluneca uşor spre apus, până în zori nu mai era mult. Au schimbat iar direcția cu luna, numai că ea călătorea pe cer, iar ei prin frig, spaimă şi pustietate. Caporalul, înainte de evadare nu se gândise la multe amănunte: cum vor merge pe jos cincizeci de kilometri, ce vor mânca pe timpul deplasării, unde se vor odihni în terenul inamicului. Abia acum se gândea la aceste aspecte, dorința de evadare a fost atât de mare încât aproape că i s-a întunecat rațiunea. Trebuiau să meargă cât mai mult la început pentru a fi cât mai departe de eventualii urmăritori. Milică aşa cum era de mutilat se mişca bine, iar psihicul său era bun. Ivirea zorilor i-a surprins pe o potecă de pe culmea unui deal. Nu puteau observa împrejurimile, o pâclă deasă se aşternuse între orizonturi. Curând şi-au dat seama că poteca ducea într-un sat, aşezat în gura unei văi înguste. În partea dinspre apus a satului se întindea o livadă de pruni. Acolo s-au îndreptat.

Aproape de mijlocul livezii au găsit două căpițe de fân rămase de vara trecută, pentru că parțial din cauza intemperiilor fânul mucegăise. Oricum, era un loc bun pentru adăpost. Minciună i-a spus camaradului său că se va duce în sat să caute ceva de mâncare.

— Cum o să te duci tu, spuse soldatul, eu ştiu să vorbesc ruseşte şi pot să mă descurc dacă mă întâlnesc cu cineva, tu ce faci?

Avea dreptate soldatul. Aşa că l-a lăsat să încerce. A trecut destul timp până să se întoarcă soldatul, creându-i lui Minciună momente de încordare teribilă, întrucât ştia că fără el nu va reuşi să ajungă la trupele proprii. Într-un târziu Milică apare dinspre sat furişându-se printre pomi cu două mantale de soldat sovietice şi o raniță care la prima vedere părea burduşită. Caporalul rămăsese mut de uimire.

— Ce-ai acolo, măăă? a întreabat Minciună apăsat aşa cum îi era obiceiul.

— Ce ne trebuie, răspunde Alupei plin de el.

Şi avea dreptate să fie plin de el pentru că adusese de mâncare ceva, două pâini, ceapă, o conservă, un bidon cu apă.

— De unde le-ai luat? s-a arătat caporalul curios.

— M-am dat ostaş sovietic care am fugit din prizonierat de la români, acum mă întorc la trupele proprii şi nu am ce-mi trebuie.

— Cu cine ai vorbit?

— M-am dus la cea mai arătoasă casă din sat, s-a dovedit a fi chiar primarul satului, a spus Alupei afişând un aer de superioritate.

Fața lui turtită de loviturile „românilor" care l-au capturat l-a impresionat pe primar, un cetățean destul de vârstnic, care s-a oferit să-l ajute. Caporalul Minciună era însă îngrijorat, dacă acelaşi primar va informa pe cineva, pe partizani de exemplu, aceştia ar fi putut că-i caute. Aşa că şi-a făcut un plan, au mâncat din „bunătățile" bunăvoinței primarului, s-au odihnit în căpiță aproximativ două ore după care au luat-o la picior spre vest. Se străduiau să folosească cât mai mult acoperirile existente în teren, văi, viroage, păduri, dar la un moment dat amândoi au simțit că nu mai au putere şi că sunt gata să-şi dea duhul acolo, la marginea pădurii la care abia ajunseseră.

Se înnoptase de mult, iar noaptea era de-a dreptul friguroasă, un frig pe care-l simțeau cum pătrunde în fiecare celulă a corpului lor. Aveau nevoie de odihnă, de multă odihnă pentru a se reface, dar mai ales pentru a se rupe de realitatea care le-a adus atâta durere. În pădurea în care au pătruns şi-au făcut un loc de odihnă din frunzele căzute din copaci, ba mai mult chiar, s-au acoperit cu frunze pentru a nu fi descoperiți înveliți în mantăile sovietice au intrat într-un somn adânc până a doua zi. Ziua care a urmat nu a început prea bine, pentru că s-au trezit în strigăte şi chiote care pur şi simplu i-au speriat. Era speriat şi Milică care le cunoştea limba. Pădurea era măturată de partizani, dar veneau dinspre vest şi mergeau către est. Cizma unuia era gata să calce pe capul caporalului Minciună, acesta îşi oprise şi respirația, dacă l-ai fi înțepat cu un ac nu ar fi scos nici un sunet. După ce partizanii au trecut au mâncat din pâinea care era aşa de tare încât nici nu puteai rupe din ea, au băut apă şi „sătui" au plecat din nou la drum. Dorința de a ajunge la ai lor le dădea putere, aceasta depăşea condiția lor fizică cu mult, creându-le acea forță care-i

împingea tot înainte. Deşi se aflau în pragul iernii, cei doi ostaşi români au fost uimiți de ziua care i-a întâmpinat, cu cer senin şi un soare palid. Acum se deplasau printr-un teren destul de accidentat, cu râpi, viroage, dealuri sterpe, petece de arbuşti şi sărăcie, mici cătune. Celor doi le era teamă să mai ia contact cu cineva pentru că nu puteau prevedea reacția lor. Ca de obicei au ales pentru deplasare viroagele şi văile înguste sau protecția subțire a arbuştilor. După mai multe ore au încercat să găsească un loc de odihnă la adăpostul unor arbuşti, când au auzit zgomote, voci, destul de aproape de locul lor de odihnă. Exact din direcția opusă veneau pe o potecă mai mulți … ostaşi sovietici. Mulți a fost prima impresie, pentru că în realitate erau doar cinci. Minciună şi Alupei le puteau urmări toate mişcările, erau la fel de pestriț îmbrăcați ca şi cei care i-au luat prizonieri. Unul dintre ei s-a desprins de grup şi venea exact spre locul în care erau ei ascunşi. Minciună trebuia să ia o hotărâre rapidă şi a luat. Individul se apropia de arbuşti pentru a-şi face nevoile, în momentul în care a ajuns în apropierea arbuştilor la un semn amândoi au sărit pe el lovindu-l brusc şi puternic pentru a-l opri să strige. În timp ce Minciună îl ținea de gură, Alupei îl sugruma. Apoi l-au dezarmat.

Capitolu

Viața de student este ca o dulce povară, uneori devine monotonă, deosebit de monotonă şi de searbădă, dar dacă eşti scos din monotonie de ceva anume există posibilitatea să-ți faci viața frumoasă. Monotonia vieții mele era generată de perioada pe care o traversasem, una în care mă vedeam fără perspective, fără viitor, o frunză în bătaia vântului. Pentru a depăşi asemenea momente era nevoie de concentrare, de efort, de speranță, de multă speranță. Dar speranța niciodată nu-mi fusese aproape, pentru mine era doar o pâlpâire, o rază de lumină care apărea prin crăpătura unei uşi, amintindu-mi că existența este efemeră. Îmi dădeam seama de efemeritatea existenței cu fiecare clipă pe care o trăiam pentru că viața mea nu se lega de nici o bucurie care să-mi învăluie devenirea. Poate doar ea, Irina să-mi tulbure frumos efemeritatea, poate Iaşiul acelor vremuri avea în inima, în sufletul lui acea comoară pe care puține orașe o au, spiritualitatea care chiar în acele întunecoase momente se ofereau lumii în toată splendoarea lor, evidentă pentru cei care doreau să culeagă o asemenea spiritualitate. Numai dacă mergi în preajma Palatului Culturii şi-l priveşti, doar atât, să-l priveşti pentru a-i sorbi acea inefabilă legătură trecut–prezent şi viitor şi privindu-l să te laşi dus de un val al măreției înaintaşilor care prin opera lor nemuritoare au sădit în inima mea de muritor o fărâmă din ceea ce numesc „mândria despre trecut". Chiar dacă m-am străduit să şterg imaginea care mi se crease în facultate după arestarea mea fiind suspectat de crimă, n-am reuşit mare lucru, pentru că impactul vieții a fost prea mare ca să-l pot amortiza prin comportarea mea. Nu-mi venea să cred că la cursurile de socialism ştiințific n-o s-o mai văd pe Cati (aşa cum îi spuneam eu în gând), că de acum încolo acest curs va deveni o poveste odată cu

amintirea ei. Iar eu fusesem în cercul care s-a strâns în jurul ei până a ajuns acolo de unde drumul nu mai are întoarcere. Pentru curajul meu de a-mi învinge temerile era bine să mă opresc cu concesiunile pentru că „cu cât gândurile devin mai bogate în determinări iar prin aceasta şi în reflecții, cu atât prezentarea lor în forme distincte devine pe de o parte mai confuză, iar pe de altă parte mai arbitrară şi mai lipsită de sens".

Pare-mi-se că şi Hegel a scăpat din vedere varietatea noilor conexiuni formate la nivel mintal, bogăția lor are şi darul de a te scoate din starea incertă de … prea puțin cunoscător, starea confuză de care pomeneşte Hegel nu e decât o întâmplare prin paradox, iar paradoxul nu e decât un pretext. Domnule Hegel, gândurile mele de acum erau ca fructele de pădure, dacă nu le culege nimeni cad pe pământul umed, devenind doar materie moartă, apoi nimic. Un gând trebuie să aibă şi el starea de creştere, de dezvoltare, de zbor, de devenire, un gând închistat e un spirit îmbătrânit, el nu are nici valoare, nici esență, nici durată, e un gând fără gând, domnule Hegel. De aceea eu zac acum inexistent şi totuşi viu sub lumina unei licăriri de spirit pentru că sunt gând fără gând, deci o materie care există, dar nu construieşte, altfel spus o materie moartă. Aşa am început eu să-mi aştern la întâmplare pe nişte caiete gândurile mele de mic filosof, dar după ce citeam ceea ce am realizat, o turburată mânie mă cuprindea pentru că nimic nu se grefa pe filosofia pe care alții o construiau pentru mine în acea facultate. Filosofia mea era o filosofie fără filosofie, pentru că era dezbrăcată de tot ce era valoare, substanță, greutate şi mi se prezenta doar într-un celofan strălucitor care era confecționat numai din artificialitate. Gândurile mi le aşterneam în caiet, cu pasiune, aşa cum se năşteau ele. Când terminam un caiet îl ascundeam pentru că ceea ce era acolo, era atât de adevărat pentru mine, încât începea să devină periculos. Într-o societate atât de „deschisă" înaintaşilor periculozitatea unei situații nu face casă bună cu liniştea cotidiană. Atunci când aşterni pe hârtie lucruri de care ți-e teamă nu mai poți să te comporți ca un întreg în viața de zi cu zi, pentru că îți lipseşte ceea ce numim „plenitudinea forței psihice". Tulburarea era atât de mare cu cât nu aveai nici un sprijin sau nu îl simțeai venind de undeva pentru că speranța era doar o deşertăciune.

Aplecarea spre lectură m-a rupt de realitățile crude ale acelei perioade. Dar nu pentru mult timp pentru că într-una din zilele lui aprilie, când viața naturii începuse să mijească, sunt căutat din nou de un tovarăş căpitan, dar nu de miliție ci de securitate, pentru că altele erau datele problemei. Acum aveam în mână o invitație scrisă cu antet „Consiliul Securității Statului", încât în momentul când am început să deschid plicul mâinile îmi tremurau deja.

„Stimate tovarăşe Pavel Minciună, pentru soluționarea unor aspecte care vă privesc, sunteți invitat în ziua de şase aprilie la sediul nostru din … camera …".

Cel puțin era o invitație politicoasă, am gândit, „fie ce-o fi, trebuie să merg, o asemenea invitație mai zic şi eu! Nu mă învinuieşti de nimic, cel puțin deocamdată". Şase aprilie era peste două zile, aşa cum era menționat, dar era logic că invitația era în timpul programului. Aveam un motiv să nu mă prezint la cursuri în acea zi, deşi nu îmi făcea plăcere să chiulesc. Dar te pui cu organele statului! Am fost prezent în data de şase la prima oră, să nu mi-o ia altul înainte. Am arătat invitația la intrare şi am fost condus la camera cu numărul şase, noroc că nu era la etajul şase, altfel toate ar fi fost cu şase. În încăperea respectivă sobră, modestă ca mobilier, la un birou era un individ tânăr cu trăsături fine, chiar atrăgătoare, cu o privire ageră, pătrunzătoare, care m-a invitat să iau loc după ce s-a prezentat „căpitan Bistreț Octavian". Nu prea era un nume moldovenesc, dar ce importanță are acest aspect?

— Bănuiți de ce v-am invitat aici? m-a întrebat ca şi cum ne cunoşteam de ani şi ani.

— Nu, am răspuns eu, pentru că acesta era realitatea.

— Acum două luni am fost la sesiunea de comunicări, a spus cu aceeaşi tonalitate.

Deci aici voia să ajungă! Ştiam eu că de la comunicarea aceea avea să mi se tragă!

— Da! m-am arătat eu surprins, iar în gând am spus „şi ce-i cu asta?"

— Da, şi mi s-a părut comunicarea dumneavoastră deosebit de interesantă.

— În totalitate sau doar anumite părți? am întrebat doar pentru a mă antrena în discuție.

— Ideea ei, mesajul, mai ales mesajul, care a fost curajos, penetrant şi … provocator, ultimul cuvânt l-a rostit după o lungă pauză tocmai pentru a-mi capta atenția.

— N-am urmărit ceva anume, am dorit să fiu doar sincer, am spus eu deschis, pentru că oricum nu aveam de ce mă teme, faptul era consumat.

— Da, dar a ieşit exact aşa cum ați gândit.

„De ce era atât de amabil, ce urmărea?“ mă întrebam în gând şi nu eram aşa de răvăşit încât eram în stare să-i spun „fă domnule ce vrei cu mine şi lasă-mă în pace“.

— Nu înțeleg, am făcut pe nedumeritul.

— Comunicarea a avut un mesaj, direct, precis, deschis, ca şi cum ați fi scris o scrisoare şi ați mizat pe faptul că eu auditoriul era foarte eterogen. Trebuia să recunosc, remarca lui era deosebit de exactă, aşa gândisem, dar exact aşa.

— Şi tot nu înțeleg, am făcut eu pe închistatul.

— Subtil ați adus un afront societății socialiste şi valorilor ei.

„Aşa spune frate, mi-am zis în gând, ce tot o mai freci atâta!!“ Era gata să întreb „care valori“, dar m-am abținut.

— Nici prin gând nu mi-a trecut aşa ceva! am spus eu.

— Oricine ar spune aşa ceva, a spus căpitanul tot blând, ori eu vă cred un om inteligent care ar putea găsi o altă explicație. Hai că mă lua şi peste picior!

— Comunicarea a avut o temă pe care eu am respectat-o.

— Dar cum? Prin îndemnuri la gândire liberă fără canoane, închistări, rigiditate, a continuat la fel de calm încât începuse să mă enerveze cu asta. Eram obişnuit cu ofițerii care folosesc „rotisorul“, nu eleganța cuvintelor.

— Despre cum şi ce am vrut să spun, adică despre mesaj am putea discuta mult timp, dar nu cred că asta doriți de la mine, am spus deschis ca unui prieten.

— De ce spuneți asta? Vă grăbiți? Mai aveți de scris vreo comunicare? m-a ironizat el.

— Nu, dar introducerile lungi nu cad bine pentru fondul problemei, am făcut eu pe inteligentul.

— Fondul problemei aici este deosebit de grav, a spus căpitanul cu un zâmbet, de parcă voia să-mi arate el cât este de stăpân pe situație.

— De ce?

— Pentru că ați atacat orânduirea de stat şi prin aceasta inclusiv valorile societății. De data aceasta devenise grav, a apăsat pe cuvinte pentru a le înțelege mai bine, mai profund, să nu-mi scape nimic, nici un sunet.

— Dacă-mi explicați cum am făcut asta poate înțeleg, altfel rămân suspendat în necunoaştere.

— Tovarăşe Minciună, eu nu v-am chemat aici pentru cercetări, **încă**, a subliniat „încă" pentru a pricepe că sunt la dispoziția lui, ci pentru a vă propune un târg care este, adică va fi în folosul dumneavoastră. Eu închei dosarul acesta şi-mi arată dosarul de pe biroul său de lucru, dacă semnați acest document.

Mi-a întins o coală de hârtie pe care scria „Angajament". Eu … Nu are sens să mai reproduc ceea ce scria acolo, esența era că eu trebuie să torn la el tot ce mi se părea că atentează la valorile socialismului (aşa cum atentasem eu), ori de câte ori aveam ocazia să fac asta, mă obligam să nu vorbesc cu nimeni, decât cu ofițerul de contact, acolo şi unde îmi spunea el. Mai mă obligam să nu precupețesc nici un efort pentru propăşirea patriei şi a valorilor socialismului. Aveam hârtia în mână, am întors-o pe ambele părți, am mai citit-o odată, am mai cugetat şi …

— Trebuie s-o semnez acum? am întrebat aşa ca să mă aflu în treabă, pentru că oricum nu aveam de gând s-o semnez.

— Acum sau altă dată, a spus căpitanul convins fiind că „m-a agățat".

— E obligatoriu? am mai întrebat, ca şi cum aş fi dorit să-mi prelungesc agonia.

— Există două posibilități: să semnați angajamentul şi să extindem „colaborarea", să nu-l semnați şi atunci vom urma calea acestui dosar unde scrie ce v-am spus mai devreme, care vă poate conduce la o vacanță mai lungă sau foarte lungă ca student.

— E o amenințare? am întrebat considerând că e obligatoriu să ştiu asta.

— Nu, e o stare de fapt, a spus căpitanul Bistreț care avea să devină urmăritorul meu din umbră.

N-am semnat angajamentul şi am început să reflectez trăind în prezent, pentru viitor, pentru că acesta mi se arăta deosebit de sumbru.

— În orice situație omului trebuie să i se ofere perspectiva de a alege o cale, am această posibilitate? am întrebat sigur fiind că voi primi un răspuns evaziv.

— Desigur, am spus şi mai înainte, dar gândiți-vă la consecințe, acestea pot fi favorabile doar … în situația unei colaborări. A făcut o pauză lungă după „doar", pentru a-mi da seama mai bine de situație. Am plecat curând din birou şi pe stradă aveam impresia că am ieşit de la vizionarea unui spectacol … de groază, cu finalul neaşteptat. Aveam impresia că plutesc sau cel puțin că ceea ce am trăit nu este adevărat. În fond mare lucru nu aveam ce să-i reproşez, el îşi făcuse datoria, iar datoria lui era să racoleze informatori. Pe mine însă mă intriga forma în care o făcea prin şantaj. Sunt convins că dacă a fost în sală la expunerea comunicării a reținut totul foarte exact, iar de aproape două luni nu a făcut altceva decât să adune informații despre mine, apoi când dosarul s-a îngroşat m-a abordat, sigur în tolba lui mai avea şi alte surprize pe care mi le va oferi cu alte ocazii, atunci când va veni vremea să mai fiu „invitat" la astfel de întâlniri. Drumul de la sediul securității până la facultate l-am făcut pe jos, pentru a-mi limpezi mintea. Ce trebuia să fac? Să accept? Să trag de timp? Să refuz? Fiecare variantă avea avantaje şi dezavantaje şi într-un sens şi în altul. Să mă sfătuiesc cu Irina? Nu, nu, ea nu trebuie să ştie! De altfel la plecare căpitanul Bistreț a avut grijă să-mi atragă atenția, „despre discuția aceasta nu aveți voie să vorbiți cu nimeni!" Nici cu mine? m-am întrebat ulterior, pentru că trebuie să mă analizez cu eul meu, cu tot ce există în sufletul meu, nu pot lua o hotărâre importantă aşa, de unul singur. Am intrat în amfiteatru la curs, nu mă puteam concentra, eram total absent, vedeam ofițeri trecând prin fața mea, fiecare îmi punea întrebări şi-mi arăta nişte dosare şi vă garantez, nu dormeam, eram treaz perfect. Şi visele începuseră s-o ia razna, mă vizitau tocmai când trebuia să mă concentrez mai mult. Aveam senzația că eu sunt acolo doar un

obiect inert, o materie care există dar nu e necesară, că ascult perorațiile unui extraterestru, deşi mă aflam la cursul de psihologie, un curs interesant de altfel, cu un profesor pe măsură care spunea ce-i drept lucruri deosebit de atractive. Dar eu eram deja în alte sfere, eram omul cu dosar, omul care puteam deveni paria, omul care traversam viața pe un pod de ceară, iar sub el un val de lavă se scurgea spre inima pământului. Ştiam că materia, calității ei ni se transmit prin simțuri, că ea exista indiferent de voința mea, deşi mi-ar fi plăcut să existe doar după concepția lui John Locke, adică atâta timp cât este asupra simțurilor mele, apoi … nu mai există. În felul acesta „prietenul" meu, căpitanul Bistreț, nu mai exista dacă nu eram în fața lui. Dar aceasta era doar filosofia lui John Locke şi nimic mai mult, Bistreț exista cu toate dosarele lui şi încă cu mai multe, pentru că lucra la ele, era un tip activ, fortificat şi apoi se bucura de protecția … statului, care nu-i îngrădise drepturile. Uneori filosofia este ca o participare la un parastas, eşti trist, dar şi bucuros. Trist pentru că parastasul înseamnă o aducere aminte pentru o încheiere şi bucuros pentru că încheierea poate însemna un final al durerii. Eram absent la acea prelegere la psihologie, absent total, dar timpul meu zăcea, acolo undeva într-un sertar, inert, de parcă eu eram mobilierul, iar sala plină de viață, activă, participa la … prelegere. În ființa mea se dădea o luptă între două tendințe, una care mă îndemna să cedez şi alta care mă îndemna să lupt, să găsesc căi prin care să pot ieşi din situație. La un moment dat m-am certat spunându-mi „cine te-a pus să faci pe deşteptul, să spui ceea ce gândeşti? Acum suportă consecințele, du-ți crucea!" Da, era adevărat că trebuia să-mi duc crucea, tendința aceasta avea dreptate, dar dacă nu aş fi spus ceea ce gândeam ce puteam spune , ce puteam continua acolo? Deodată m-a străfulgerat o idee, dar dacă chiar el, căpitanul Bistreț, a indicat conducerii facultății să fiu trecut pe lista celor care prezintă comunicări, tocmai pentru a mă … agăța, cunoscându-mi antecedentele? Pe ce te bazezi, sărea repede cealaltă tendință. Aşa e, pe ce mă bazam? Pe nimic, dar puteam verifica ce-ar zice tovarăşul decan, dacă acum i-aş face o vizită. Imediat după prelegere am alegat într-un suflet la uşa decanului. Aveam noroc. Nu era supărat, îl puteam aborda.

— Ia zi, tinere, ce vânt te aduce, m-a luat cu un aer de superioritate de parcă eram venit din savana africană.

— Îmi cer iertare tovarăşe decan, dar aş dori să vă întreb ceva.

— Ooo, a făcut el, e aşa de important?

— Pentru mine, este.

— Ia să vedem!

Stătea în spatele biroului lui într-un scaun impozant care-i acoperea întreg corpul şi mă privea peste ochelari cu ochii mici, cenuşii.

— Aş dori să ştiu cine m-a recomandat pentru a susține comunicarea aceea la sesiunea din luna februarie?

— Crezi că eu îmi mai amintesc? a întrebat aşa ca pentru sine.

— Este imposibil să nu ştiți, pentru că am fost singurul din facultate, am insistat.

— Da, e adevărat, ai fost singurul, dar au trecut totuşi aproape două luni de atunci, încerca el să eschiveze. Eschiva aceasta mă ducea deja cu gândul la recomandarea posibilă a căpitanului cu ochi albaştri.

— Şi două luni e un interval aşa de mare de timp pentru a se aşterne uitarea? am continuat să insist pentru a scoate totuşi ceva de la el.

— Nu-mi amintesc şi cu asta basta, sau poate a fost vreun profesor de-al tău de la istoria filosofiei de exemplu …

— Nu, nu cred că a fost dânsul, dar nu mai are importanță, am să aflu eu şi o vin să vă spun şi dumneavoastră, am renunțat eu la ideea de a mai insista.

Eram convins acum că recomandarea venise din partea căpitanului Bistreț, pentru că prea se încurca decanul în explicații. Era clar că voi mai primi invitații la securitate aşa că trebuia să mă gândesc bine la ce am de făcut. În ziua aceea am hoinărit prin Iaşi pentru a-mi limpezi gândurile şi pentru a mă împăca cu propria-mi conştiință, împăcarea era necesară. În Copou, la teiul lui Eminescu, m-am oprit pe o băncuță din apropierea teiului şi mut am privit în timp pentru a trăi momentele pe poetul le-a trăi probabil acolo. A fost retrăirea unui vis pe care de multe ori ți-e frică să ți-l

imaginezi din prea multă prudență față de existență. Nu puteam bănui atunci cât de lungă avea mâna acest Bistreț în timp …

Într-una din zilele lunii iunie ieşisem din librăria universității unde căutam un curs de logică, se apropia examenul şi logica, aşa cum era ea construită atunci, era un schelet căruia nu-i putea dovedi originea, darmi-te toate conexiunile ei construite artificial pentru a fi pe măsura … societății. Agale o luasem spre centrul oraşului când am auzit în stânga mea:

— Bună ziua, tovarăşe student.

Vocea îmi părea că sună ca aceea a unui personaj din visele mele urâte, iar realitatea mi-a confirmat acest lucru. Lângă mine era căpitanul Bistreț, îmbrăcat elegant, cu o privire piezişă, vicleană, deşi părea blândă şi discretă. Eram convins că prezența lui acolo nu era întâmplătoare.

— Pot să vă însoțesc o bucată de drum? a întrebat blând, politicos, de parcă mi-ar fi cerut un foc pentru a aprinde o țigară.

— Desigur, am spus pentru că oricum nu mă puteam opune dorinței sale.

— Ce mai faceți?

— Pregătesc sesiunea de examene care se apropie, am răspuns eu vag.

— Şi probabil din cauza aceasta nu ați mai dat nici un răspuns la propunerea mea? a adăugat pe un ton de reproş.

— Nu, nu din cauza aceasta, ci pentru că propunerea nu mi s-a părut interesantă, am vrut eu să-i demonstrez hotărârea pe care o luasem.

— Dar aici nu e vorba cât de interesantă e propunerea, ci cât de necesară pentru dumneata. Crezi că **noi** glumim?

Sublinia noi ca să văd eu că nu-i de glumit cu aşa ceva.

— Care **noi**? am întrebat, vădit interesat de problemă.

— **Noi**, **Consiliul Securității**, a spus ca şi cum ar fi spus „noi statul, cum nu înțelegi?“.

— Şi dacă nu glumiți, ce o să-mi faceți? devenind obraznic de-a dreptul am adăugat: O să mă împuşcați, mă aruncați înaintea tramvaiului?

— Un moment, un moment tovarăşe student, nu aşa, a continuat căpitanul pe acelaşi ton, nu chiar aşa. Apreciez

sinceritatea dumitale, că spui ceea ce gândeşti, dar de cele mai multe ori nu e chiar bine să spui ceea ce gândeşti, e bine, să mai îşi conservi ideile.

Modul în care vorbea, cum îşi expunea motivele mă făcea să cred că ştie mult mai multe despre mine decât bănuiam.

— Totdeauna am spus ceea ce am gândit, am adăugat sigur pe mine.

— Vremurile sunt cum … sunt şi a spune ceea ce gândeşti chiar de fiecare dată îți poate dăuna.

— Ca de exemplu? devenisem de interesat de subiect.

— Nu neapărat cu … împuşcatul şi cu tramvaiul, ci cu chestiuni mult mai … delicate, mai … subtile, stimate tovarăşe student.

— Hai, domnule, spune odată concret, nu mă mai fierbe atâta, am spus eu grosolan, obraznic de curajos şi nepotrivit pentru acel loc.

— Bine!?! era un „bine" care putea însemna orice. Voi fi, dacă vrei aşa (nu mai era protector) foarte direct, ce-ai zice dacă familia dumitale va avea de suferit, nu cu înscrierea în întovărăşire (unde ai avut o contribuție importantă), ci pentru faptul că tatăl dumitale a luptat în est?

— Asta e cea mai mare aberație pe care am putut s-o aud, dar ce stimate domnule căpitan, tatăl meu era de unul singur, i-a venit o idee lui şi s-a dus singur să lupte cu ruşii, cu sovieticii, cu cine a luptat?

— Nu, dar **noi** o putem interpreta aşa cum ne convine, iar a subliniat noi.

Trecusem de mult de centrul oraşului şi ne îndreptam spre gazda mea şi totuşi căpitanul nu voia să pună punct convorbirii, discuției.

— De aici ar putea fi trase nişte … concluzii radicale, şi față de propria gospodărie. Familia dumitale nu are nici o altă sursă de venit.

— Văd că am devenit pentru dumneavoastră un caz complet, cu familie, cu cățel, cu purcel, cu informații despre părinți pe care numai ei înşişi le ştiu sau poate unii din cei foarte apropiați, mulțumesc pentru faptul că m-ați recomandat pentru susținerea comunicării, dar totul trebuie să se oprească aici.

M-am uitat spre el, nu mai avea fața imperturbabilă, mușchii feței trădau un consum interior, o nemulțumire. Nu mă putea consemna printre „victimele" lui, eram o țintă depășită.

— Vom mai discuta, m-a salutat cu un fel gest repezit, două degete ridicate spre un chipiu imaginar şi s-a topit într-un tramvai care tocmai oprise în stație.

Această discuție mi-a produs fiori reci şi o stare de neliniște izvorâtă din teama pentru viitor. Mă gândeam cât sunt de vulnerabil, câte pericole mă aşteaptă, cât de uşor pot să mă … împiedic şi să-mi zdrobesc fruntea de caldarâm. Familia mea devenise obiect de studiu pentru căpitanul Bistreț! (dacă l-o fi chemând aşa) Mă mai frământa şi altceva, de ce acest om voia cu tot dinadinsul să se apropie de mine, de ce tocmai de mine? În universitatea aceea erau sute, dacă nu mii de studenți. Acest lucru nu l-am întrebat pe căpitanul Bistreț.

*

Rusul sugrumat zăcea acum între caporalul Minciună şi soldatul Alupei. L-au deposedat repede de ce avea asupra lui, un pistol, trei grenade, un cuțit, în sacul de merinde au găsit doi cartofi copți, un colț de pâine şi un bidon cu apă. Ceilalți patru ruşi se deplasau încă agale pe poteca care se afla doar la câțiva zeci de metri de ostaşii români. La un moment dat grupul s-a oprit şi unul din cei patru a strigat „Colea?", a mai repetat numele de câteva ori şi a mai spus ceva. Alupei a tradus „Hai, ce faci, vino mai repede că ne apucă noaptea". „L-a apucat moartea", a spus Minciună după ce a tradus Mitică. Minciună i-a dat o grenadă lui Alupei, iar el a pregătit pistolul mitralieră, a ochit şi a tras o rafală scurtă; primii doi ruşi s-au prăbuşit, rostogolindu-se pe panta dealului. Ceilalți doi s-au trântit la pământ. Minciună i-a spus lui Mitică să arunce grenada cât mai aproape de cei doi. Mitică l-a ascultat şi grenada a explodat chiar în apropierea inamicilor. Odată cu bubuitura exploziei au auzit şi un strigăt sfâşietor de durere. S-au ridicat şi s-au apropiat de locul unde zăcea inamicul. Trei ruşi erau morți, iar unul grav rănit, o schijă a grenadei îl lovise în abdomen. Nu mai putea trăi mult, lui Minciună i se

făcuse milă de el, dar nu avea cum să-l ajute, i-a dat să bea puțină apă şi l-a aşezat într-o poziție mai bună decât cea în care fusese surprins de suflul exploziei. Repede cei doi ostaşi români s-au îndepărtat de locul luptei. Soarele începuse deja să meargă la odihnă, mai avea puțin şi scăpăta dincolo de orizont. Erau epuizați, trebuiau să găsească un loc sigur de odihnă. Bocancii pe care-i aveau în picioare erau tare deteriorați aşa că şi-au legat tălpile cu o sfoară şi au continuat drumul. Întunericul se lăsase de-a binelea, aducând cu el un frig de gheață, de parcă ianuarie cu gerul bobotezei ar fi fost destul de aproape. Minciună se ruga în gând: „Ajută-mă, Doamne, să ajung la ai mei, ajută-mă". Niciodată nu a crezut că o divinitate l-ar putea ajuta să-i fie bine, dar acum vedea aceasta ca pe ultima lui speranță de salvare. Nu ştia unde se află, nu ştia cât mai avea de mers până la trupele proprii, nu ştia nimic despre ziua de mâine, nici măcar nu mai spera în ea. De aceea acest lucru era cel mai important pentru el, avea convingerea că totuşi va ajunge la şi nici el nu ştia de ce avea această convingere, dar ea exista.

Căutau din nou o pădure, se întuneca rău, o noapte de plumb se lăsase peste acele ținuturi şi nu mai aveau după ce să se orienteze. După o oră de mers, au ajuns într-o pădure, dar a rămas repede tare dezamăgit, gândise că dacă va găsi o pădure va face din frunzele copacilor un adăpost, numai că pădurea de acum era de salcâm, iar din frunzele de salcâm nu aveau cum să-şi înjghebeze un asemenea adăpost. Aşa cum au continuat mai meargă. Uitându-se la un moment dat spre cer, Minciună a văzut o bucată de senin chiar în locul unde trona luceafărul. Acest fapt l-a ajutat mult, în primul rând şi-a dat seama că nu mai e mult până la ziuă, apoi că se abătuse de la drum spre vest. Aşa că a corectat direcția şi au luat mai spre stânga şi nu au făcut rău pentru că în scurt timp cei doi ostaşi români au ajuns la un sălaş, un fel de casă improvizată utilizată de cei care cresc animale. Acolo s-au oprit pentru odihna cea mult dorită. N-au ştiut cât au dormit, dar s-au trezit când era lumină de mult afară auzind voci care sigur nu vorbeau româneşte. Au înghețat cu mâinile încleştate pe arme. Mitică îşi ascuțea auzul pentru a înțelege ce spun vocile, dar credea că sunt prea departe, pentru că nu înțelegea mare lucru. S-a ridicat în picioare şi a privit prin spărtura acoperişului şi … a rămas înmărmurit. Era un detaşament întreg de ostaşi, dar nici ruşi,

nici români, ci nişte uniforme cenuşii, frumoase ce-i drept. I-a făcut semn lui Minciună să vadă şi el doar atât a exclamat: „nemții!“ pentru că nemți erau. Era un detaşament întreg de nemți, nici nu a putut să-i numere, dar peste douăzeci erau sigur. Caporalul Minciună a trebuit să gândească repede dacă se predau nemților aveau şansa ca până la urmă să ajungă la trupele proprii, doar erau aliați, dacă ar fi continuat drumul singuri cu greu ar fi regăsit trupele române. Acest detaşament poate tocmai executa cercetarea zonei şi informațiile pe care le dețineau ei i-ar fi interesat cu siguranță. Aşa că au ieşit din ascunzătoare, dar au uitat un lucru esențial, purtau mantale sovietice şi aveau şi armament sovietic asupra lor. În momentul în care nemții i-au zărit au şi luat poziție de tragere. Minciună şi-a dat repede seama de ce s-a întâmplat aşa, au aruncat armele prima dată, apoi mantalele sovietice şi au rămas în .... echipament românesc, apoi au ridicat brațele spunând: „suntem români, români, suntem români, am fost prizonieri la ruşi!“ dar cine putea să-i înțeleagă, nici un neamț nu ştia româneşte! Dar ruseşte? Câțiva dintre ei ştiau ruseşte, doar erau cercetaşi, aşa că soldatul Alupei le-a povestit despre ce era vorba.

Erau conduşi de un căpitan, destul de tânăr, în jur de treizeci de ani, de un blond spălăcit, cu privirea deosebit de ageră, care-l asculta pe Mitică cu multă atenție. În detaşament mai aveau încă un ofițer, un locotenent, trei subofițeri şi restul soldați până la douăzeci şi unu. Caporalul Minciună mai văzuse ostaşi ai Wermachtului, dar niciodată aşa de aproape, aveau uniforme curate, adaptate anotimpului, cizme, toți aveau cizme, iar ei umblau cu bocancii rupți, legați cu sfoară ca să nu li se despartă talpa de carâmb. Ofițerul german trebuia să-i creadă pe cuvânt pentru că nu aveau nici un document să probeze ceea ce spuneau. Amândoi aveau un număr matricol care oricum era o cifră searbădă, lipsit de esență.

După ce ofițerul german l-a ascultat pe Alupei cu atenție, la finalul poveştii a mai pus cineva câteva întrebări:

— Cât de departe sunt sovieticii de aici?

— Aproximativ patruzeci de kilometri, i-a şoptit Minciună soldatului Alupei pentru a traduce în limba rusă.

— Şi până acolo nu mai întâlneşti picior de luptător? a întrebat din nou neamțul.

— Ba da, întâlneşti partizani, de la ei am luat noi armele, a tradus în ruseşte Alupei ceea ce-i spusese Minciună. Au urmat explicații asupra modului de acțiune al partizanilor, cum apar, de unde, dacă organizează sau nu ambuscade etc. În sfârşit, nemții s-au dumirit şi nu au mai pus întrebări. Au purtat între ei o scurtă discuție şi au decis apoi să facă drum întors spre forțele proprii. Caporalul Minciună şi soldatul Alupei au fost dezbrăcați de mantalele lor sovietice şi au primit unele nemțeşti, la încălțăminte se gândea Minciună că ar fi fost mult mai bună decât o manta, dar „calul de dar nu se caută la dinți" aşa că era mulțumit cu atât şi ceva de mâncare. Au mâncat ciocolată, „păi nici la mama acasă eu nu mâncam aşa ceva", gândea caporalul. Au mers pe jos preț de câteva ceasuri, două, trei, nu şi-a putut da seama până au ajuns la o mică pădure de stejar unde erau ascunse, acoperite cu crengi, trei maşini. De când era pe front Minciună nu urcase într-o astfel de maşină, mai găsea şi el din când în când, un loc înghesuit într-un camion, dar se întâmpla rar acest lucru, aşa că mersul pe jos indiferent de vreme devenise pentru ostaşul român un fel de „repaus" permanent, altfel spus o obişnuință. După ce nemții au fost informați de existența partizanilor în zonă au organizat deplasarea foarte prudentă până la lăsatul serii apoi au căutat adăpost pentru că o mişcare cu maşina pe un teren necunoscut pe timpul nopții devenea foarte periculos. Oricum cei doi ostaşi români se simțeau mai în siguranță în mijlocul acelui detaşament. Minciună se uita la fețele acelor soldați care păreau atât de nevinovate, de dezinteresate cu ceea ce se întâmplă în jurul lor încât aveai impresia că nu ştiu exact nici ce înseamnă războiul, deşi îl duceau de câteva luni bune şi apoi s-a întrebat pe bună dreptate la ce le foloseşte lor acest război, ce caută ei aici? Credea că dacă l-ar fi întrebat pe vreunul dintre ei nu ar fi fost în măsură să răspundă, pentru că războiul e un interes politic şi el e condus şi ordonat de conducătorii politici, armata e doar un instrument în mâna acestora şi ca orice instrument se mai poate şi uza după o îndelungată folosință. Până acum maşina lor de război se dovedise a fi redutabilă şi bine pregătiră, războiul fulger era o modalitate armată de exprimare pentru cei puternici, dar oare maşina aceasta cu tot angrenajul ei funcționa perfect în această intensitate a

spațiului sovietic sau putea să funcționeze perfect? Cine ar fi primit răspuns la această întrebare? Acum întreba acest lucru un biet caporal din armata română, care avea o cultură atât cât să se întoarcă acasă de acolo de unde se afla, dacă i s-ar fi permis acest lucru. Când era acasă în satul lui natal, deşi terminase demult cele patru clase primare, într-o zi în centrul satului s-a întâlnit cu profesoara de geografie, care avea în mână un glob pământesc, aceasta fiind pe punctul de a intra în clasa unde avea oră şi a întrebat-o:

— Bună ziua, doamnă, acesta este globul pământesc? a întrebat el.

— Da, a răspuns profesoara, o doamnă aproape de vârsta pensionării, dar foarte mândră de meseria ei.

Minciună şi-a plimbat puțin ochii pe glob şi apoi mişcându-şi un deget pe conturul continentelor a spus:

— Aceasta este Africa, nu?, iar aceasta este America? Europa e aici, aici e Australia, iar Regatul României e aici, a spus viitorul caporal. Profesoara a confirmat spusele acelui țăran şi l-a întrebat cu uimire:

— De unde ştii dumneata toate acestea?

— Am citit, doamnă, şi mai ştiu mult mai multe dar de ce să stau eu să te plictisesc pe dumneata.

— Câte clase ai? a întrebat profesoara.

— Patru clase, dar de ce-mi trebuia multe clase ca să ştiu ceva, dacă ştiu, ştiu, dacă nu, nu, a răspuns el rece, aşa ca profesoara aceea să priceapă cât se poate de clar.

Acum, în război, Grigore Minciună şi-a adus aminte de acel episod, ca de o floare care a apărut în viața lui, pentru că pe globul acela privea cu atenție acel spațiu al U.R.S.S. pe care nu-l puteai cuprinde nici cu privirea, dar să gândeşti că ai încerca vreodată să faci lucrul acesta cu piciorul, aşa cum făcea el de luni bune. Ofițerul german a ales locul de odihnă pe timpul nopții într-un loc din care observarea se putea realiza destul de uşor, nu erau acoperiri în zonă şi nici nu ar fi fost bine să folosească acoperirile în condițiile date. Au fost instalate santinele pe fiecare latură a perimetrului în staționare şi aşa au intrat în noapte: odihna a fost bine venită pentru cei doi ostaşi români care de nopți bune nu s-au mai putut odihni, iar pe timpul nopții nu s-a întâmplat nimic demn de luat în seamă. Dimineața

devreme au pornit la drum. Era o zi de sfârşit de noiembrie rece, cu ceaţă multă, răceala vremii îţi pătrundea în oase. O vreme marşul a decurs normal, maşinile se mişcau greu pe drumul de pământ, dar totuşi se mişcau, au avut noroc că nu ploua. La un moment dat, tocmai când a doua maşină intra într-o curbă la dreapta pe un drum străjuit de sălcii tinere, coloana a fost atacată concomitent din trei direcţii. Focul era atât de puternic încât surprinderea a fost devastatoare, au fost loviţi soldaţi din toate cele trei maşini, iar cei rămaşi teferi după primele rafale au sărit din maşini şi au alergat spre primul adăpost, un dâmb, o groapă, propria maşină sau un şanţ care era pe marginea drumului. Minciună şi Alupei care erau în maşina din mijloc au apucat să se adăpostească, aveau şi armamentul cu ei şi acum cu burta lipită de fundul unui şanţ se pregăteau să riposteze. Se trăgea asupra lor de pe flancuri şi din faţă, erau într-o ambuscadă de toată frumuseţea, dar inamicul făcuse totuşi o greşeală, au declanşat atacul prea devreme şi acum majoritatea soldaţilor erau la adăpost , nu puteau fi loviţi, iar puterea lor de ripostă era deosebit de puternică. Şi aşa a şi fost: nemţii au deschis un foc nimicitor pe flancuri, unii trăgeau, iar alţii sub acoperiri înaintau şi în câteva minute trăgătorii inamici de pe flancul stâng au fost anihilaţi, apoi efortul s-a mutat pe flancul drept, aici acţionau şi cei doi ostaşi români care urmau exemplul celor germani, acoperind înaintarea acestora spre culmea dealului care străjuia acest flanc. Comandantul detaşamentului care fusese surprins în primul autovehicul transmitea cu voce tare ordine subordonaţilor, caporalul Minciună era la câţiva zeci de metri de el, şi-l observa foarte atent, ceaţa se mai ridicase şi acum se vedeau bine împrejurimile, căpitanul nu era speriat şi părea chiar stăpân pe situaţie. S-a ridicat şi în fugă a încercat să ajungă la grupul de subodonaţi care încercau să elimine adversarul de pe flancul drept, din faţă, de după o salcie Minciună a observat cum îl urmăreşte ţeava unei arme, ochind cu pistolul-mitralieră rusesc a tras o rafală în acea direcţie. Ostaşul inamic a căzut moale în spatele copacului, fusese lovit în cap. Comandantul detaşamentului a observat acest lucru şi i-a mulţumit printr-un semn din cap ostaşului român. Curând inamicul a fost neutralizat, altfel spus, pus pe fugă care încotro, pentru că ambuscada fusese organizată de partizani, unii dintre ei foarte tineri, iar alţii destul de în vârstă, având armament învechit, chiar carabine din secolul trecut.

Detaşamentul de cercetare german a avut doi morți şi trei răniți, iar partizanii au lăsat la locul luptei zece morți, de răniți nici nu putea fi vorba pentru că fugarii luaseră răniții cu ei. După acest incident au devenit şi mai prudenți, au mărit distanța între maşini şi toți soldații aveau armele pregătite de ripostă, supraveghind permanent itinerariul de deplasare. În după-amiaza acelei zile au ajuns la comandamentul unei divizii germane. Studiind dispunerea pe front a unităților germane, române şi italiene, comandantul detaşamentului de cercetare a descoperit locul unde era dispus Regimentul optzeci infanterie, spre flancul drept al frontului la câțiva zeci de kilometri de locul în care se aflau, aşa că nu se puteau bucura că au ajuns „acasă". Dar oare se bucurau? După atâta efort şi chinuri îndurate de caporalul Grigore Minciună şi soldatul Mitică Alupei se simțeau ca doi naufragiați care tocmai acum fuseseră salvați. Nu mai erau în stare să-şi continue drumul până la locul de dislocare al propriei unități. Dar nu a fost nevoie deocamdată pentru că au şi primit ordin de la comandamentul german să fie internați într-un spital de campanie german şi destul de repede s-au trezit amândoi în câte un pat de spital, e adevărat era un spital de campanie, dar după mult timp stăteau întinşi într-un pat adevărat, cu cearşafuri albe, unde primeau o hrană caldă şi unde, da, puteau să se simtă oameni. Două săptămâni au stat în acel spital de campanie unde s-au întremat, dar mai ales au văzut cum era tratat soldatul german, tratat ca om, ca simplu cetățean în calitate de combatant, iar personalul spitalului nu a făcut nici o deosebire între ei şi propriii soldați. După două săptămâni chiar puteau să plece spre trupele proprii şi au folosit ocazia să se deplaseze cu o echipă de curieri care transmiteau planurile operaționale între comandamentele aliate. După trei zile au ajuns la comandamentul Diviziei şase infanterie, unde au constatat că de mult erau dați dispăruți.

Comandantul regimentului optzeci, colonelul Izbăşescu, a rămas tare uimit când a intrat în punctul său de comandă căpitanul Alexandru Nicol cu cei doi ostaşi români îmbrăcați în uniforme germane.

— Ce-i căpitane? a întrebat colonelul uimit când i-a văzut pe cei doi „soldați germani"!

— Domnule colonel am onoarea să vă raportez: în fața dumneavoastră se află doi dintre cei zece cercetaşi trimişi în misiune în urmă cu aproape cinci săptămâni.

— Cum?? a întrebat mirat colonelul. Şi de ce sunt îmbrăcați în uniforme germane?

— Au fost recuperați de un detaşament de cercetare german în timp ce ei se repliau spre trupele proprii, după ce au evadat din prizonierat.

— Cum? Au fost prizonieri?

— Da, doar câteva zile, la sediul unei divizii de infanterie sovietice cam la optzeci de kilometri de aici spre est, a răspuns prompt căpitanul Nicol care cunoştea toată „povestea" de la ostaşii români. Au fost capturați de partizani, a adăugat ofițerul ca pentru el.

— Cum de partizani? Avem deja partizani în zona noastră?

— Da au început să apară în grupuri de zeci de oameni şi nemții au fost atacați de asemenea grupuri. Toate patrulele noastre în misiune sunt expuse unui asemenea pericol.

— Din cine sunt formate asemenea grupuri? a întrebat colonelul.

— Cred că sunt constituite în mod premeditat de armata sovietică din „rămăşițe" ale armatei regulate şi din ce mai găseşte în teritoriul ocupat pentru a hărțui permanent trupele aliate şi a le întârzia înaintarea.

— Ostaşi, s-a adresat colonelul celor doi militari, vă felicit pentru curajul vostru!

Când au ajuns din nou la compania lor, care încă mai exista, camarazilor nu le-a venit să creadă că s-au întors dintre dispăruți doi cercetaşi, toți erau dați dispăruți numai după o săptămână de la plecarea lor în misiune. Minciună şi Alupei se simțeau în mijlocul companiei ca „acasă", deşi acest acasă era ca o prelungire a suferinței începută atunci la mobilizare, în martie. Acum erau aproape de sfârşitul anului, la sute de kilometri de casă, pe pământ străin …

*

Discuția cu ofițerul de securitate rămăsese în mintea mea ca un sertar unde păstrezi durerea şi pe care-l deschizi din când în când să vezi dacă mai este acolo. El îmi alunga visele frumoase, el

mă tortura în coşmaruri şi din umbra timpului îmi „veghea“ paşii. Am încercat să-l alung din minte, concentrându-mă pe pregătirea pentru examene şi concentrarea aceasta era înverşunată constând în efort zilnic complex, până la epuizare, atunci când simțeam că resursele s-au epuizat, făceam un duş rece, apoi o luam de la capăt, dar cât poate omul? Uneori nici el nu ştie cât, pentru că puterile lui sunt nebănuite, resursele sunt inepuizabile, dar pentru aceasta trebuie să ştie doar unde să le caute.

Refugiul pe care mi l-am găsit în pregătirea asiduă a examenelor m-a ajutat şi m-a … călit, adică mi-a arătat calea de urmat. Până şi Irina a rămas în afara programului meu curent, iar mintea îmi era atât de tulbure încât o ceață continuă se contura pentru viitorul meu, inclusiv cel sentimental. Nici dragostea nu mai putea fi un suport psihic, deşi de multe ori în situații grele fusese un balsam pentru sufletul mereu răvăşit. Ce asociere! Dragostea suport? Mi se pare acum un gând searbăd, translucid, pentru că uneori este totul, inclusiv viață sau poate fi inclusiv moarte, pentru că dragostea este a întregii tale ființe şi numai a unei părți a ei, a minții de exemplu, care este reprezentarea ideatică a ființei pe care o transformă în icoană, nu o icoană de spirit, ci o icoană de suflet, aşa ca pe o imagine care te-a fascinat din clipa în care ai văzut-o.

Am intrat în sesiune, se ştie că primul examen este cel mai greu pentru că el acumulează toate energiile negative ale celorlalte şi se revarsă asemeni unui pârâu după o furtună de vară. Aşa că înarmat cu dorința de a învinge m-am prezentat la psihologia socială. Erau aşa de multe noutăți în cursul acesta, încât aveam senzația că numai dacă-l rup în bucăți scap de el. Am tras un bilet din cele pe care profesorul le aruncase pe masă şi citindu-l mi-am revenit, ştiam aproape tot ce se cerea acolo, aşa că a fost o formalitate pregătirea pentru răspuns. Am răspuns înaintea altor colegi care nu aveau răspunsul pregătit, am spus că am terminat şi mă aşteptam să-mi spună profesorul „mulțumesc, carnetul de student“, dar m-a privit peste rama ochelarilor, cu ochii lui mari, bulbucați şi mi-a aruncat următoarea întrebare:

— Ia, spune-mi criteriile sociale de selecție a persoanelor în funcție de comportamentul lor față de valorile sociale.

El a rămas cu ochelarii pe nas, iar eu cu un nod în gât pentru că mă blocase. „Cum vine asta domn' profesor?", i-am spus în gând. Brusc mi-am amintit de Bistreț. „Nu cumva tu, domnule ofițer, eşti la originea acestui episod al vieții mele"? iar am întrebat în gând. Nu aveam să aflu niciodată pentru că am încercat să răspund, deşi întrebarea nu avea legătură cu subiectul la care răspunsesem.

— Tovarăşe profesor, valorile sociale sunt o construcție, o arhitectură a sistemului social din executarea actului de conducere, altfel spus, derivă de la puterea politică, pe baza puterii de decizie ar trebui ca aceste criterii să fie competența, valoarea, pregătirea specifică pe domenii, devotamentul față de sistemul social, mai pe scurt – omul potrivit la locul potrivit.

M-a ascultat cu atenție, nu m-a întrerupt, din nou m-a privit peste ochelari şi chiar m-a privit intens încât am gândit că aici mi s-a înfundat, nu eram sigur de răspuns, dar încercasem să lovesc unde îl durea, acum depindea de el, dacă a simțit sau nu lovitura. Mi-a cerut carnetul, mi s-au înmuiat picioarele, îi ştiam modul de lucru, dar să nu spună nimic, ci doar să acționeze aproape ca un robot nu mă aşteptam. Momentul în care a scris nota în carnet mi s-a părut nesfârşit şi apăsător. Apoi am avut ocazia să privesc carnetul deschis, unde era „zece" negru pe alb. Mai că nu-mi venea să cred, sau că în ironie tovarăşul profesor pusese nota maximă. Ulterior mi-am revenit, mă speriasem de mâna lungă a lui Bistreț, degeaba, nu ajunsese până aici, dar cine ştie!. Era atât de aproape!

Au urmat celelalte examene care mi-au mâncat toată luna iunie. De mult, de foarte mult timp nu mai fusesem acasă, în satul meu natal, să-l văd pe tata ce face cu întovărăşirea lui şi pe mama cum roboteşte şi se supune pentru a păstra un echilibru în familie. Mi-era dor de acele locuri, de îmbrățişarea lor molcomă şi de priveliştea pe care ți-o oferă, aşa pură, îmbrăcată cu frumusețe în har şi în chemare, ca într-un fel de logodnă pentru veşnicie. Dar încheierea unui nou an universitar trebuia să producă o ultimă întâlnire cu Irina, aşa că imediat după ultimul examen am plecat în căutarea ei. Culoarele facultății de drept erau pline de studenți, repede mi-am dat seama de ce era aşa, aici sesiunea nu se încheiase, deci aveam şanse s-o găsesc şi … am găsit-o în fața unei săli de curs pe uşa căreia scria „examen drept civil". S-a bucurat mult când m-a

văzut, bucuria ei nu era deloc simulată, nu ne mai întâlnisem de câteva săptămâni, amândoi am fost la fel de preocupați. Era ultimul ei examen, urma să intre imediat cum ieşea de la răspuns următorul student. Am încurajat-o şi am aşteptat până a scăpat şi de acest examen. Apoi am plecat împreună.

— Irina, mergem să sărbătorim evenimentul trecerii în anul trei, undeva, oriunde? am întrebat-o imediat ce am ieşit din clădirea universității.

— Sunt atât de obosită încât nu vreau altceva decât să dorm, să dorm, să dorm, spuse „dorm" cu atâta apăsare parcă ar fi vrut să adoarmă în acel moment.

— Bine, atunci îți propun să sărbătorim la … tine, iar mâine în altă parte, am încercat eu să-i schimb programul.

— Bine, bine, fie cum zici tu … insistentule! a adăugat ea în glumă.

Am mers o bucată de drum pe jos, apoi ne-am urcat într-un taxi pentru a scurta drumul şi pentru a fi curând numai noi doi. În maşină i-am prins uşor mâna şi am privit-o în ochi. Avea femeia aceasta atâta căldură în privire încât mă tulbura ca o beție involuntară, când uiți pe ce lume trăieşti.

Privindu-mă în ochi mi-a pus degetul pe buze ca şi cum ar fi vrut să-mi spună „nu acum". Am înțeles mesajul, trebuia să păstrez clipa aceasta de intimitate ca pe o vrajă care ne lega prin … palmele noastre care acum se îmbrățişau una pe alta. Am ajuns acasă destul de devreme, colega ei nu era în apartament. Am întrebat-o „mai vrei să dormi?". Nu mi-a răspuns şi a intrat în baie. În preajma ei mă simțeam plin de … viitor, de devenire, dar şi de extaz, în preajma ei eram un vultur dar şi un biet porumbel. Ea a adăugat vieții mele o bucată de cer senin, un colț înverzit sau plin de flori de primăvară. A ieşit din baie în costumul de Evă, nu cred că a vrut să-mi vadă reacția, ci pur şi simplu aşa a simțit ea în acel moment, pentru că a fost o reacție de moment. Am privit-o insistent şi a zâmbit, era un zâmbet care putea ascunde orice, dar eu am sperat că ascunde doar dragoste. Am cuprins-o în brațe şi i-am acoperit gura cu un sărut lung, profund, nesățios. Răspunsul ei a venit imediat, încercând să-mi desfacă cu îndemânare cămaşa. Curând am adormit unul în brațele celuilalt. Ne-am trezit când cineva a prins lumina în

cameră, era colega ei care se întorsese. Când ne-a văzut a scos un „aaa!" de uimire şi s-a retras cerându-şi scuze. Irina nu s-a simțit ruşinată deloc, poate aveau ele secretele lor, m-am străduit ca şi eu să trec peste acest moment, când toți trei am servit cina şi am schimbat câteva priviri cu colega ei parcă pentru a-i cere scuze şi eu. A doua zi dimineață i-am făcut Irinei următoarea propunere:

— Ce-ai zice dacă te-aş invita în vara aceasta la mine? Eu am fost anul trecut la tine, acum te … rog să vii şi tu la mine. Ce zici? am întrebat-o pe neaşteptate.

— Pavel, dar cum s-o las pe mama singură? Am lipsit foarte mult de acasă, a încercat ea o eschivă.

— Nu mult, o săptămână doar, vorbesc eu cu dânsa la telefon. Şi apoi ce contează o săptămână în două luni? am încercat din nou devenind insistent.

— Bine, a zis în cele din urmă, nu stabilim acum nimic, ne scriem şi după ce văd şi eu cum stau treburile acasă, o să-ți dau răspunsul, da?

— Mă mulțumesc şi cu atât, am spus satisfăcut.

Satul meu natal m-a întâmpinat cu aceeaşi eternă frumusețe, în el numai oamenii îmbătrâneau, dar şi bătrânețea lor avea un har, o atracție, deveneau mai înțelepți, mai adaptați şi mediului care se primenea în haină nouă în fiecare an. Era un iulie de o frumusețe încântătoare, o mare întreagă de verdeață, de bunăvoie, un cer de un albastru îmbătător şi o linişte încât puteam să aud zumzetul albinelor care la sute de metri distanță îşi desfăşurau treburile curente peste câmpurile îmbrăcate în florile verii. L-am găsit pe tata cotrobăind în atelierul lui pe care şi-l înjghebase într-o parte a magaziei.

— Bună ziua, tată, am spus bucuros, şi bine te-am găsit.

— Noroc, mi-a răspuns rece, ce, te-ai mai gândit şi tu să mai vii pe acasă?

— Dar tată, ştii că drumul costă şi apoi nu am timp să mă plimb.

— Bine, lasă că nu te-am certat, doar am vrut să-şi arăt că ți-am simțit lipsa.

Spusele lui m-au bucurat.

— Mama ce face? Unde e? am întrebat, mirat că nu o văd ieşindu-mi înainte când îmi auzea vocea, aşa cum făcea de obicei.

— E la sora ta, e bolnavă rău.

Mi s-au înmuiat picioarele când am auzit.

— Dar …, am vrut să întreb, de ce, tata încă mi-a luat vorba din gură.

— E bolnavă de plămâni şi nu se ştie cât o mai duce.

Vestea m-a tulburat rău. Lăsându-mi bagajul am şi dat fuga la ea, locuia undeva la vreo doi kilometri de casa noastră. S-a bucurat mult când m-a văzut şi parcă am reuşit chiar să-i alin cât de cât durerea. Mama suferea foarte mult pentru că aşa sunt mamele mai apropiate de fete, deşi nici eu nu aveam a mă plânge de ceva din partea ei, mama era cu copiii ei ca o zi de vară frumoasă, senină, tulburătoare dimineața, furtunoasă, supărată, rece la amiază şi senină, dulce, darnică, sfătoasă seara. În situația dată nu o puteam invita pe Irina la mine, dar speram într-o întremare a sorei mele. Durerea ei fizică era exteriorizată ca o permanentă stare de indispoziție, deşi se străduia să acorde celor care veneau să o vadă aceeaşi atenție. Paraschiva, Chivuța cum îi spunea mama, s-a întremat curând reuşind să recupereze din exuberanța ei de odinioară. Când nu eram angrenat în treburile gospodăreşti pe care mi le dădea tata, citeam, ore-n şir, chiar până spre dimineață la lumina lămpii cu gaz, în camera mea dinspre sud, unde mă imaginam în toate acele locuri pe unde trăiau eroii cărților mele, gândeam chiar şi scenarii pe care eroii mei preferați (de regulă cei pozitivi) erau salvați din situații critice, dar şi scriam, completam caietele mele filosofice, gândindu-mă că odată şi odată voi avea posibilitatea să le scot la iveală. Cine ştie? Înverşunarea pentru lectură era ca o dorință de viață, dorința de a-i fura ceea ce avea frumos, esențial. Dar care este esența aceasta? mă întrebam uneori. Esența ei este o continuă dorință de perfecționare, un lucru perpetuu al omului asupra lui pentru că nimic nu a fost întâmplător. Totul are un rost, o căutare, un izvor şi o creştere. Iar eu căutam …

I-am scris o scrisoare lungă, patetică Irinei, invitând-o cât mai curând să mă viziteze. Nu am conceput însă scrisoarea înainte de a discuta problema unui eventual oaspete şi încă unul de seamă cu tata, dar şi cu mama pe umerii căreia avea să apese greul acestei vizite. Mama a acceptat situația ca atare, dar tata m-a luat

cu „ce o să zică mă, lumea când o veni o fată străină în casa mea?, ce o să zică de mine? uite al lui Minciună i-a adus noră în casă?“. Cu greu l-am lămurit că vremurile de acum pun relația bărbat femeie şi în altă balanță, nu numai în cea a căsătoriei neapărat, că trebuie să renunțe la ideile lui învechite, că femeia aceasta reprezintă pentru mine viitorul. Greu, dar l-am convins. Acum aşteptam cu nerăbdare răspunsul ei. Va fi pozitiv? Fără acest răspuns viața mea curgea molcom, fără interes. O pregătisem pe Irina cu privire la lipsa curentului electric, a asfaltului, a condițiilor civilizate pentru igienă. În schimb îi puteam oferi un spațiu natural deosebit, aer curat şi dragostea mea. Atunci când i-am spus toate acestea am întrebat-o “e de ajuns?“, iar ea mi-a răspuns „nu mă interesează nimic, în afară de tine“. Ce-mi mai puteam dori? Nimic, dar acum aşteptam.

Au trecut zece zile şi nu am primit nici un răspuns, venise luna august şi natura începuse deja să cocheteze cu culorile ruginii. Speram, încă speram ca acest răspuns să nu întârzie. Prietenii mei din copilărie mă tot certau că m-am retras, m-am închis într-o carapace şi nu vreau să mai comunic cu ei, nici la meciurile de fotbal săptămânale nu mai mergeam, iar eu le ofeream o singură explicație „sunt ocupat“, dar nu le spuneam cu ce anume. Încercam să evit fetele în special, mai multe dintre ele încercau să-mi câştige prietenia, dar eu mă țineam la distanță, eram deja cu arme şi bagaje în altă tabără. Prezența mea devenise foarte discretă în cercurile tineretului intelectual din sat, iar această discreție se pare că deranja. Nu mai mă mulțumeam cu mici şuete, concursuri locale, bârfe de colț, acum doream companii mai elevate, deşi simțeam că rădăcinile mele sunt tot acolo, acolo unde era şi sufletul meu, în satul acela cu oamenii lui, aşa cum erau ei. Au mai trecut câteva zile, devenisem deosebit de nerăbdător şi eram hotărât să merg să-i dau telefon. Singurul telefon din sat era la poştă, iar poşta era la trei kilometri. Dar ce conta distanța, importantă era dorința mea şi într-o după-amiază am plecat la poştă, numai că în loc să dau telefon, poştaşul mi-a înmânat o scrisoare de la ea. Am deschis-o imediat, pe loc, nerăbdător, am parcurs frazele de început fără interes, căutam răspunsul ei şi … el era acolo, în cele trei pagini, scrise îngrijit,

rânduite de parcă ar fi participat la un concurs: „vin joi zece august". Inima mea era gata să-mi sară din piept, îmi venea să-l iau în braţe pe poştaşul bondoc, negricios şi să-i spun că-l iubesc, de atâta bucurie. Cunoşteam legăturile de la cel mai apropiat oraş, ştiam şi cu ce cursă va veni, aşa că acasă am pregătit totul, camera, un „bine ai venit" scris undeva la vedere şi doream ca ziua de joi să fie mâine, dar era poimâine. Mama când m-a văzut aşa de bucuros, m-a întrebat:

— Ai câştigat ceva?

— Da mamă, am câştigat inima unei femei şi am câştigat-o pentru totdeauna, deşi nu ştiam dacă era adevărat. Dar atunci nu avea nici o importanţă. Joi seara m-am şi înfiinţat în centrul satului cu mult timp înainte de a veni autobuzul, iar atunci când l-am văzut apărând, nu puteam să-mi stăpânesc emoţia, şi chiar am avut senzaţia că mi-am pierdut cunoştinţa câteva clipe. Am văzut-o în autobuz şi ea m-a văzut şi mi-a făcut cu mâna, purta o bluză roşie, părul roşcat închis îi dădea un aer de maturitate, de sobrietate care mie îmi plăcea. Ne-am îmbrăţişat, i-am luat geanta de voiaj şi i-am spus „acum trebuie să te pregăteşti pentru un drum de încă doi kilometri". Mi-a răspuns râzând „să nu fie douăzeci". Oamenii din jurul nostru se uitau la ea uimiţi, nu ştiau cine este şi de ce a venit la Bărbăteşti. Eram convins că până a doua zi mă şi însuraseră. Soarele aluneca uşor pe boltă spre apus, dar atmosfera era superbă.

— Pavel, ai făcut un program? m-a întrebat în timp ce eu îi prezentam câte ceva despre localitate, arătându-i şcoala, biserica încă neterminată, terenul de sport pe care mi-am consumat multă energie şi altele.

— Da, pentru a-l aplica ne trebuie zece sau douăzeci de zile, am spus încercând să smulg de la ea o promisiune.

— Cât? Vai, nu pot decât cu îngăduinţă să rămân cinci zile.

— Dacă aici găseşti raiul pe pământ? am aruncat întrebarea privind-o în ochi.

— Mai vedem, a spus din nou cu zâmbetul ei candid.

Ajunşi acasă i-am arătat casa, împrejurimile, camera ei, i-am prezentat părinţii care s-au arătat uimiţi că o fată de la oraş şi încă de departe a venit până aici unde erau condiţii de viaţă destul de modeste. Ea a răspuns că „nu condiţiile mă interesează, ci Pavel,

de aceea am venit să petrecem câteva zile împreună şi sper că nu vă stânjenim prea mult". A avut pentru amândoi câte un cadou, pentru mama o vază de flori, iar pentru tata o pipă (ştia că este un fumător înrăit). I-am arătat cărțile mele şi s-a arătat deosebit de încântată de valoarea lor, mult timp fusesem abonat la librăria „cartea prin poştă" şi primeam toate noutățile.

— Irina, nu vei simți lipsi condițiilor orăşeneşti în care ai trăit tu? am întrebat-o în timp ce eram în camera ei, o cameră modestă care avea pereții acoperiți cu şervete cu motive populare, o velință de lână colorată bogat, un pat cu saltea, o masă şi un scaun.

— Nu, pentru că ştiam toate acestea şi pentru că eu nu am venit pentru confort, ci pentru tine.

Am îmbrățişat-o şi pentru a nu scăpa ocazia buzele mele i-au căutat înfocate gura pe care au găsit-o flămândă, însetată, cu un iz de aşteptare dulce, dar şi de speranță.

I-am povestit despre pădurile satului, frumoase, adânci, eterne şi tainice. Îi plăceau mult pădurile şi abia aştepta să le vadă. A doua zi am început să hoinărim, îi povesteam câte ceva despre fiecare pom, fiecare potecă pentru că de fiecare mă lega o amintire, fiecare era „ceva" în viața mea în copilărie şi adolescență. Se arăta interesată de ce făceam eu când "aveam zece ani". Am crezut că o plictiseam cu amănunte nesemnificative, dar nu era aşa. A înțeles că pentru mine evocarea unor timpuri şi locuri care mi-au marcat existența însemna, de fapt, retrăirea unor momente dragi, acea reverberație a existenței plăcute care rămâne în noi până la adânci bătrânețe. Omul şi locul, o poveste adevărată, pe care Dumnezeu ne-o deschide ca s-o trăim singuri şi s-o repetăm în mintea noastră ori de câte ori avem nevoie. În prima zi proiectasem o excursie mai scurtă, nu trebuia s-o obosesc prea tare, s-a îmbrăcat sportiv şi am plecat la drum. Îi plăcea mirosul de fân cosit, dealurile rămase ştirbe după ce gospodarii au tăiat iarba, pomii încărcați de rod, potecile înguste ce parcă îi povesteau trăirile, pâraiele limpezi precum lacrimile pruncilor şi oamenii pe care-i întâlneam şi răspundeau cu bunăvoie la urările noastre. Era undeva un loc de unde puteam admira panorama întregului sat, treceam de râpa stearpă şi ajungeam pe un platou plin cu verdeață, cu plopi şi aguridă, aici am făcut primul popas. La picioarele noastre se

desfăşura asemeni unui tablou viu întreaga privelişte a satului, cu văi largi şi viroage înguste, cu platouri pline de pomi, sau pâlcuri de copaci adunaţi ca pentru a încinge o horă. Ici acolo câte o râpă dezbrăcată se opintea pe spinarea vreunui deal, de parcă ar fi încercat să călărească un cal nărăvaş. Printre ochiuri de vegetaţie se vedeau grupuri, grupuri casele gospodarilor care înviorau natura, dădeau priveliştii un aer de autenticitate, de realism sau de realitate crudă. I-am explicat ce înseamnă acel loc pentru mine, ce mă leagă de el, apoi mi-am pus în valoare cunoştinţele zoologice, descriindu-i fiecare pasăre pe care o vedeam – şi am văzut multe acolo.

— Nu ştiu cât de mult îţi plac aceste locuri, cât de mult le simţi, dar aici, alături de tine, frumuseţea lor creşte înzecit, pentru că nu poate exista bucurie mai mare decât aceea de a fi alături de femeia iubită în acest paradis.

S-a întins spre mine, a pus mâinile de după gâtul meu şi privindu-mă în ochi cu privirea ei senină, caldă, voluptoasă în care puteam să-i citesc dragostea, mi-a spus:

— Mă simt minunat şi nu-mi pare rău că am bătut atâta drum până aici, pentru că-mi era aşa de dor de tine încât aş fi venit şi pe jos să te văd, să te strâng în braţe. Nu a fost zi de când ne-am despărţit să nu mă gândesc la momentele acestea.

— Doamne, iar eu am aşteptat scrisoarea ta de răspuns cu atâtea emoţii! Tu însemni totul pentru mine, lumină, viaţă, viitor, totul.

Iar m-a privit numai cum ştia ea s-o facă, ne-am sărutat apăsat şi i-am şoptit printre sărutări „Irina te doresc cum n-am dorit încă vreo altă femeie“. Ne aflam pe o pajişte cu iarbă proaspătă, înconjurată de arbuşti, pe trei laturi, i-am urmărit reacţia feţei după ce-i făcusem acea mărturisire, nu a spus nimic, dar s-a îmbujorat deodată ca şi cum un foc interior a inundat-o, era un semn că ceea ce am spus a impresionat-o. I-am desfăcut nasturii bluzei unul câte unul, apoi mâna mea flămândă s-a oprit asupra unui sân pe care-l îl simţeam proaspăt, copt, nerăbdător. Irina aştepta mişcările mele următoare, nu le întâmpina, dar se lăsa dusă de valul care ne cuprinsese pe amândoi. Nici un gest din cele care au urmat nu a fost respins, ba chiar Irina răspundea printr-o supunere care semăna a chemare, a întâmpinare, era un fel de strigăt de iubire nemărturisit, un strigăt interior. Eram

amândoi atât de îndrăgostiți, încât auzeam sufletele cum freamătă, cum explodau simțurile în trupurile noastre, cum se înviora mintea care tresărea la orice trăire, asemeni unei grădini supusă de frumusețea florilor. Natură, dragoste şi exuberanță, ce poate fi mai înălțător? Şi a fost ziua aceea un fel de pecete de iubire, un jurământ pentru viitor, o trecere spre trăirea de dincolo de ce e omenesc, ce e firesc şi pătrunderea spre dumnezeire.

*

Sosise iarna, o iarnă rusească, pătrunzătoare, duşmănoasă, cu viscol, cu săgeți de gheață care tăiau răsuflarea ostaşilor români, prinşi nepregătiți, iar frontul stagna, altfel spus nu se mişca nici înainte şi nici înapoi. Au avut loc din nou reorganizări, reaşezări de trupe, completări, refaceri. Cei de la operații ori aşteptau o decizie politică. Sau poate că lucrau pe brânci, dar ostaşii nu cunoşteau eforturile lor, strădania de a fi utili. Într-un război nimic nu e mai greu decât să aştepți şi încă într-un frig de minus cincisprezece grade. Aşa cum era de aşteptat, armata română a fost surprinsă pe front de venirea iernii, încă mai aveau regimente întregi echipate în ținuta de vară, că doar vară era la minus cincisprezece grade, aşa cum le-a spus un comandant de batalion „aici iarna începe de la minus treizeci de grade". Caporalul Minciună se refăcuse greu după episodul cu prizonieratul, rămăsese cu două degete boante pentru că nu i-a mai crescut unghia, dar în sinea lui se felicita că a rămas întreg la minte şi la trup. În acelaşi timp se gândea la cei opt camarazi care au rămas pe câmpul de luptă, la familiile lor, toți aveau copii acasă, dar ce putea face el chiar dacă se gândea la ei? Nimic. Gândul rămânea în sufletul lui ca o floare fără petale şi atât. Erau încartiruiți în satul Veliocika, unde nici lemne suficiente nu găseau pentru a mai îndulci gerul fiindcă pădurile de salcâmi din apropiere fuseseră tăiate de alții înaintea lor. Nici o gospodărie aşa cum erau ele sărăcăcioase nu avea gard, toate se transformaseră în scrum. Războiul trebuia suportat până şi de lemnul mort, pentru că el atunci când se propagă cuprinde totul, iar scrumul este producția lui de bază. După săptămâni de aşteptare, Minciună auzise pe la batalion că s-ar pregăti o ofensivă în următoarele zile, dar ce înseamnă

următoarele zile nu a putut să afle. Oricum, nu vor mai sta mult imobili sub gerul acesta rusesc care îți pătrundea în oase. Nici după nouă luni de când plecase de lângă familie Grigore Minciună nu avea nici o ştire de acasă, e adevărat că nici el nu dăduse vreun semn de viață. De multe ori îl invoca în gând pe Dumnezeu să-l ducă, cel puțin cu gândul acolo pe plaiurile natale "la ai lui" pentru a le simți prezența, aşa ca o adiere de vânt primăvăratic şi odată cu ea să-şi îndulcească viața grea şi amară de aici. Veştile primite de el au fost bune, ofensiva era foarte aproape, a doua zi se puneau în mişcare, ținta era oraşul Melitopol. În cele câteva săptămâni de aşteptare ostaşii şi-ai cârpit efectele şi-au mai cusut bocancii. Tot era ceva bun, iarna nu se mai umpleau de noroi din cap până în picioare sau nu mai luau direct în gamelă ciorba de linte, când o mai aveau şi pe asta, acum mâncau ciorba sleită, dacă nu aveau bucuria s-o mănânce chiar cu bucăți de gheață. A doua zi s-au urcat în camioane, care cu foarte mare greutate au pornit pe un asemenea frig. Nu mai ningea, solul era acoperit cu un strat de zăpadă de vreo douăzeci de centimetri şi temperatura a mai urcat puțin astfel încât nu mai era aşa de frig. Datorită informațiilor pe care caporalul Minciună le-a furnizat privind existența unui detaşament de partizani în spațiul dintre liniile de contact ale celor două armate, regimentele şi-au organizat foarte bine marşul, având cercetaşi şi pe flancuri şi în față, precum şi în ariergardă. Era puțin probabil ca aceste detaşamente cu număr redus de luptători să atace unități întregi aflate în marş, dar era o măsură binevenită. A venit înserarea, un întuneric de plumb, negru, apăsător s-a lăsat peste acele locuri, regimentul a rămas blocat pe drum pentru că un camion rămăsese în pană, iar acum se chinuiau geniştii să-l scoată de pe comunicație. S-au luată măsuri de staționare în acel loc. A doua zi dimineața au primit ordin pentru pregătirea bazei de plecare la ofensivă. Dar cum să pregăteşti baza într-un sol înghețat? Uneltele genistice erau neputincioase, brațele erau neputincioase, mintea nu mai asculta nici ea comenzile, un îngheț general cuprinsese toată suflarea din acele locuri, iar momentul bătăliei era foarte aproape. Tocmai când ostaşii se opinteau mai aprig în lupta cu pământul înghețat s-au auzit primele bubuituri ale artileriei, începuse pregătirea de foc. Cu mici pauze, artileria a lucrat până a doua zi, apoi puțin după răsăritul soarelui a încetat brusc, de

fapt aşa cum a şi pornit. Ostaşii tot aşteptau ordinul de atac, dacă artileria „a vorbit" în semn că inamicul era destul de aproape, dar ordinul de atac nu venea. Ziua respectivă ajunsese la amiază, printre nori se zărea un soare obosit, acum se distingea şi direcția de înaintare a armatei române, era nord-vest către sud-est. Era posibil însă ca în stânga diviziei şase infanterie să fie unități germane, probabil unități de blindate, care loveau nordul oraşului Melitopol, iar divizia română să fie ținută în expectativă, ca o eventuală rezervă pentru momente mai negre. Comandantul care nu-şi păstrează o rezervă şi-a atârnat la gât un pietroi care mai devreme sau mai târziu îl va târî pe fundul prăpastiei. În ziua următoare artileria a început din nou, era deja a treia zi. Cât va mai dura? se întrebau aproape toți ostaşii. În sfârşit a venit şi ordinul de atac în ziua următoare, dimineața. Unii dintre ostaşi se întrebau dacă la inamic a mai rămas piatră pe piatră după atâtea lovituri de artilerie pe care le-a primit. Dar aşa să fie oare? După ce au parcurs un teren şes în fugă fără a întâmpina vreo rezistență, ostaşii români se aflau în fața unui deal de câțiva zeci de metri. Au alegat spre el desfăşurați pentru luptă. După primii zeci de metri, de pe deal inamicul a deschis un foc ucigător, cu toate categoriile de armament care puteau arunca foc. Soldații se călcau în picioare, unii cădeau sfârtecați de obuze sau schilodiți de gloanțe, prin zăpada albă imaculată se vedeau trupuri târâtoare, lăsând în urmă dâre însângerate. Cu toate acestea soldații înaintau, caporalul Minciună, din fericire, avea grupa întreagă şi a reuşit să se strecoare cu mare greutate până la buza dealului de unde au deschis foc asupra inamicului. Curând şi restul ostaşilor valizi ai regimentului au ajuns pe deal.

Subunitățile sovietice de aici, care nu erau decât elemente ale apărării înaintate, au fost puse pe fugă. Au lăsat în urma lor destui morți şi răniți. Minciună era convins că de abia cum începe greul, că de abia de aici înainte trebuia să se aştepte la o ripostă puternică. Artileria inamică a început să clănțăne şi ea, lovea însă mai în adâncimea armatei române. Au ajuns într-o porțiune de teren de nu se putea zări limita dinainte a apărării sovietice: valuri de sârmă, arici, capre, probabil mine antiinfanterie, sigur avea tot tacâmul morții pentru a opri înaintarea armatei române. Cu multe sute de metri înainte de limita dinainte a apărării i-au luat în primire

mitralierele de companie, clănțăneau ca nişte melițe care tocat şi tocau, tocau fără să aleagă dintre cei care apăreau în calea gloanțelor. Nu se mai auzea nici o comandă, acel platou era doar un tărâm al morții înghețat, dar totuşi muşcat de unghiile soldaților răniți, de dinții celor care nu mai aveau mâini, de sufletele celor care s-au zbătut înainte de ultima suflare. În atmosfera îmbâcsită plutea un fum dens, amestecat cu fărâme de pământ, cu bucăți de materiale angrenate în zbor de exploziile ce nu mai conteneau. Primii ostaşi au ajuns în fața aricilor de sârmă, a caprelor şi probabil a minelor antiinfanterie. Geniştii n-au mai apucat să ajungă aici să deschidă culoare, rămăseseră undeva în urmă, în urma morții sau în urma trupei, aşa că infanteriştii au făcut ei pe geniştii. Primii care au ajuns au tăiat sârma, au mutat cu greu caprele, apoi … au făcut cu greu un culoar printre mine, unele au şi explodat pulverizând câteva trupuri, dar exista şi o satisfacție, calea era liberă spre tranşeele sovietice. Locul din fața tranşeelor la câteva sute de metri s-a dovedit a fi un câmp al morții, sovieticii băteau suprafața de teren din fața tranşeelor cu un foc înnebunitor, iar singurul adăpost era oferit doar de trupurile camarazilor morți. După puțin timp pentru infanteriştii români a venit o salvare, în flancul stâng al regimentului au pătruns tancurile, erau câteva româneşti, dar şi germane care loveau tranşeele sovietice de flanc producând prăpăd în rândurile lor. Infanteriştii români au mai înaintat câteva sute de metri, dar din tranşee se mai trăgea, unii mai aruncau şi grenade. Caporalul Minciună nu se gândea decât la el, să scape, să rămână în viață, să trăiască să apuce cel puțin să ajungă să treacă peste primele tranşee câteva clipe, câteva minute, iadul coborâse acolo pe pământ în locul în care se afla el, sovieticii aruncau cu grenade, loveau cu obuze, cu tot armamentul de infanterie, iar el se strecura numai târâş printre gloanțe şi moarte spre a ajunge odată la „nenorocita asta de tranşee“. Pământul i se părea cald, zăpada era doar o spumă uşoară, cămaşa i se lipise de spate, ochii i se împăienjenau, nu mai vedea nici cuiul cătării, trăgea la întâmplare, arma îi era străină, deşi nici în somn nu se despărțea de ea. La un moment dat când mai avea câțiva zeci de metri până la prima tranşee a sesizat că nu mai este nici un ostaş viu în jurul lui, era pur şi simplu singur. Nu mai putea înainta, a strâns arma la piept şi s-a întors către direcția de unde ar fi trebuit să vină

camarazi. Toți se făcuseră una cu pământul, a strigat cât l-au ținut plămânii „aici veniți, aici soldați!“. Între timp din flancul stâng tancurile loveau serios spatele tranşeelor sovietice. La un moment dat dinspre tranşeea sovietică Minciună a sesizat că nu se mai trage. Şi-a strigat din nou camarazii, de data aceasta strigătul lui a avut efect, zeci de ostaşi s-au ridicat şi au venit spre el, în câteva clipe treceau împreună prin tranşeea sovietică.

De aici încolo drumul a fost parcurs peste cadavre şi ostaşi răniți şi români şi sovietici, un fel de cimitir descoperit, unde răniții doar îşi aşteptau rândul. Gemetele lor erau ca o chemare din adâncuri, care niciodată nu ştii de unde vine, dar o percepi ca atare. Ostaşii români s-au oprit în fața următoarei tranşee; acum nu mai erau singuri, căpitanul Alexandru Nicol era cu ei, nici nu şi-au dat seama de unde apăruse. Nu se puteau năpusti aşa peste tranşee dacă nu ştiau ce zace în ea, aşa că ar fi aşteptat să vadă reacția adversarului. Iar adversarul tăcea. Câteva clipe Minciună a avut impresia că lupta s-a terminat, mai pocnea câte un obuz de când în când undeva departe. Dar tăcerea nu a durat mult, din dreapta a răzbătut până la el un zgomot de şenile. Da, erau şenilele tancurilor sovietice, nu erau multe, dar erau tancuri care loveau regimentul românesc chiar în flanc. „Contraatac“, şi-a zis caporalul Minciună, „unde sunt tancurile nemțeşti?“ se întreba, nu le mai vedea deşi platoul pe care se desfăşura lupta avea deschidere destul de mare, probabil pătrunsese adânc în inima apărării sovietice. „Grenadele antitanc! Pregătiți grenadele antitanc!“ s-a trezit strigând caporalul Minciună. Tancurile sovietice nu ocoleau nimic, le-a putut număra, erau unsprezece, iar în spatele lor veneau infanteriştii. Batalionul românesc a luat poziții de tragere cât mai potrivite pentru a lovi infanteriştii, aceştia intrați în bătaia armelor cădeau fără speranțe, tancurile scuipau foc peste infanteriştii români. Un tanc se apropia de locul în care se afla Minciună, i s-a părut imens, un monstru de metal care distruge tot ce întâlneşte în cale, i-a urmărit cu atenție şenilele, apoi pur şi simplu s-a strâns în tranşee şi s-a lăsat „călcat“ de tanc, după ce a trecut tancul trei sferturi i-a plasat grenada între şinele, a mai făcut câțiva metri şi s-a oprit, tanchiştii au ridicat turela şi ieşeau pentru moarte unul câte unul. A urmat alt tanc,

apoi altul, dar după ce reuşiseră să facă prăpăd în rândul trupelor noastre. Se apropia seara, zăpada câtă mai rămăsese era amestecată cu sânge, cu trupuri şi fiare. Bătălia aceea a fost prima dintr-o sumedenie care vor urma pentru cucerirea oraşului Melitopol. Această localitate i-a rămas în memorie caporalului Minciună ca o poartă prin care a intrat pentru a pătrunde din nou în viață. Două localități cu denumire rusească îl vor urmări toată viața care îi va mai rămâne, aceasta şi încă una unde se va împotmoli destinul său. Melitopol – un oraş cheie sau doar un oraş în calea războiului? Sau poate şi una şi alta. Şi apoi ce-l interesa pe un prăpădit de caporal o anumită localitate? După prima zi de luptă care a urmat unei perioade lungi de aşteptare, ostaşii români nu au simțit epuizarea, dar oricum tot aveau nevoie de refacere. A doua zi însă au început lucrările genistice pentru apărare. Se părea că inamicul va trece cât de curând la ofensivă. Minciună nu ştiuse până atunci să te aperi „cum o fi oare!" se întreba, dar nu-şi găsea răspunsul. Comandantul de batalion, căpitanul Alexandru Nicol, era tot timpul ocupat şi nu putea fi abordat. Colonelul Izbăşescu, comandantul de regiment, voia să vadă cu ochii lui cum stau lucrurile pentru a putea raporta comandantului diviziei.

— S-ar putea să ne inspecteze chiar generalul, a spus colonelul acolo lângă tranşee, unde erau mai mulți ofițeri. „Să vină Generalul chiar aici, pe pământurile astea sterpe, pe vremea asta, când pietrele au început să țipe de frig?", se întreba caporalul, gândindu-se că un şef de stat e prea ocupat cu treburile țării ca să ajungă până aici. Dar totuşi?

*

În zilele care au urmat paşii ne-au purtat spre alte puncte demne de interes, spre stânca aceea înfiptă în creasta unui deal numită Cetățeaua, unde un haiduc cu mult timp în urmă şi-a făcut un adăpost sumar, spre pădurile de stejar din vârful Teiului de unde aveau la picioare o panoramă deschisă peste treizeci de kilometri. În mine era o dorință tulburătoare de a o atrage spre înțelegerea frumuseții acelor locuri şi nu numai spre înțelegerea lor, ci şi spre comuniunea cu ele. Se arăta interesată de acele locuri

despre care eu aveam amintiri. Erau aşa de multe încât nu puteam să i le descriu pe toate, pentru că plaiul acela s-a născut şi a crescut odată cu mine, el mi-a marcat trăirea iar mintea mea de acum nu ar exista fără prezența lor în ea, plaiul acela era o prezență vie în sufletul meu şi dacă, doamne fereşte, s-ar fi întâmplat ca el să-mi fie răpit sufletului m-aş fi simțit amputat, mi-ar fi lipsit întregul, rotundul care dă firescul existenței noastre. Toate acestea le-a înțeles Irina şi a mai înțeles că ele aveau acum altă semnificație pentru mine, prin prezența ei aici. Chiar i-am spus:

— Tu înnobilezi aceste plaiuri, tu le dai viață, le dai culoare, iar eu înțeleg acum şi mai bine că natura nu poate fi copleşitoare pentru nimeni, dacă nu are în ea un suflet candid de femeie şi prezența mirabilă a dragostei înălțătoare.

S-a uitat cu atenție la mine, m-a ascultat şi mi-a spus:

— Sper să nu uiți niciodată aceste cuvinte, dar mai ales sper să nu uiți semnificația lor.

Nu Irina, nu le-am uitat niciodată şi de câte ori am văzut şi am revăzut acele plaiuri mi-am amintit de ele, dar şi de tine, am trăit şi retrăit momentele acelea, dar ceea ce este mai important nu le-am schimbat, nici sensul lor, nici esența, pentru că nu am putut schimba nici frumusețea acelor plaiuri. Şi când le revăd, iar tu nu mai întregeşti frumusețea lor, îmi închipui că lumea e doar finită în tot, că viața noastră e finită în împliniri şi infinită în neîmpliniri, că dragostea e doar o himeră, că nimic nu este etern în afară de dragoste şi Dumnezeu. „Binele din viața noastră cu care uneori ne intersectăm într-un timp cocoțat pe piedestalul cu picioare de lut există doar în închipuirea noastră. Binele este esența voinței în substanțialitatea şi universalitatea ei – al voinței în adevărul ei – el este de aceea strict numai în gândire şi prin gândire“, spunea Hegel şi câtă dreptate avea! Pentru că arareori am atins binele acesta cu mintea mea, arareori mi-a fost dat să întrec în comuniune cu orchestrația liberă a binelui deplin pentru că binele deplin era sau a fost pentru mine un fruct oprit. Acasă relația noastră era cât se poate de naturală ca dintre o gazdă şi un oaspete deosebit, pentru a nu strica rânduielile pe care din moşi-strămoşi le aduceau mama cu tata. Tata mai puțin, dar mama în modul cel mai firesc din lume îşi pusese întrebarea „ce o să zică lumea?“. Cu mare

greutate am convins-o că lumea nu are nici un amestec în relația mea cu o fată, fie ea şi Irina sau cu atât mai mult Irina. Zilele acelea s-au scurs uşor, molcom precum apa limpede a unui râu la şes, au fost ca o adiere de vorbe a unei poezii pline de har, de adevăr şi taine, dar au trecut. M-am despărțit atunci de Irina cu convingerea că între noi, indiferent de viitor, s-a născut un prezent adânc, de neegalat, cu o intensitate care numai în marile vieți se mai poate găsi. Atunci am citit în ochii ei că acolo la lumina lămpii cu gaz, la masa cu trei picioare pe care se tăia mămăliga cu ața, în casa aceea cu prispă ce amintea de plăcerea bunicilor de a-şi urmări viața trăită din plin, acolo ea a fost fericită şi altceva nu mai avea importanță. La despărțire i-am spus:

— Adună tot ce crezi din aceste zile, analizează, decantează, sintetizează şi când ne întâlnim spune-mi rezultatul, eu te rog un singur lucru, să nu uiți că prin plecarea ta acum ceva din mine a murit, poate va reînvia când ne vom întâlni, dar acestui ceva îi va trebui mult să crească la mărimea la care tu îl laşi acum.

A spus ceva, dar eu mă gândeam că deja o pierd, că existența alături de ea înseamnă deja istorie, că viitorul nenăscut încă s-a topit într-un noian de speranță şi că doar speranța mai înseamnă ceva. Ce ar fi putut să mai însemne? Totdeauna septembrie e luna fructelor şi cum livezile noastre erau uneori pline de rod, aşa cum s-a întâmplat şi în acel an, am avut ce face şi uşor, uşor dorul nestăpânit de Irina s-a mai diminuat. Către sfârşitul lui septembrie sănătatea sorei Paraschiva s-a înrăutățit, poate datorită unor curenți de aer reci. Mama era de-a dreptul înfricoşată, dar nu o mai putea ajuta cu nimic, după zece zile de suferință s-a stins, cu mine şi cu mama alături, spunându-ne doar atât: „să nu mă uitați şi rugați-vă pentru mine". Atât rămâne, doamne, după noi, o rugă şi o amintire în mintea şi sufletul cuiva, apoi într-un cimitir mai rămâne numele înscris pe o cruce. Un nume, o amintire, o rugă, atât este omul în fața împăratului divin, în fața existenței. A primit sfârşitul cu atâta seninătate, cu împlinire, cu împăcare, de parcă nu regreta nimic. Dar ce ar fi putut să regrete? Durerea necontenită, neîmplinirile, întunericul? Nu, nimic din toate acestea nu puteau fi regretate. Am avut senzația atunci că noi trăim doar pentru a ne îndeplini o „misie"

aici, un destin şi atât, în rest luptăm cu noi înşine pentru a ne autoperfecționa, pentru a ne purifica aşa încât la înfățişarea în fața lui Dumnezeu să putem ridica fruntea din țărână şi să rostim „am împlinit menirea ta Doamne!“ Câți oare dintre noi ar putea spune aşa? Viața aceasta e un drum cu multe capcane, iară noi firi slabe, omeneşti ne lăsăm prinşi în aceste capcane , izvorul fiecăreia este un păcat, iar păcatul nu-i o fatalitate, e o lumină care ne amăgeşte, dar nu ne dăm seama despre asta doar atunci când deja am îmbrățişat-o sau când ne-am răsfățat la căldura ei.

Am plecat de acasă cu un mare gol în suflet, eram secătuit de nedreptatea universală, dar gândindu-mă la „misia“ mea m-am recules pentru a fi în măsură să încep un nou an universitar. De început îl încep sigur, dar finalul, care va fi finalul? Toamna Iaşiul arată ca un vapor care se întoarce dintr-un voiaj, obosit, mai bătrân, dar aşteptat la cheu de zeci de speranțe. Mersul la universitate în prima zi a fost destul de plictisitor, deschideri festive, cuvântări sterile, plicticoase, unele absolut descurajante, se acorda importanța necuvenită unora, pe scurt ceea ce trebuie evitat şi am evitat. La aceste deschideri erai pur şi simplu îmbolnăvit de atâta demagogie, orice pas înainte în domeniu se datora conducerii supreme care asemeni unui far lumina, limpezea calea oricărui domeniu de activitate. Şi copilul preşcolar era adormit cu asemenea “realizări“ ale epocii. Ipocrizia, dar mai ales demagogia erau ciulinii întâlniți cel mai des în aparițiile publice ale conducătorilor politici. Dar societatea niciodată nu va fi aşa cum doreşte fiecare component al ei, pentru că eterogenitatea ei creează în primul rând mari diferențe în privința posibilităților de a înțelege valorile sociale. Politicul venea să niveleze valorile, iar cele care mai încercau să supraviețuiască erau călcate de buldozerul deosebit de greu al represiunii.

Eram nerăbdător s-o reîntâlnesc pe Irina, nu a fost nevoie s-o caut pentru că dorința ei de a mă vedea a fost mai mare, aflase din corespondența noastră de decesul sorei mele şi probabil dorea să mă îmbărbăteze. Pur şi simplu ne-am întâlnit pe holul facultății de filosofie. Prima dată s-au întâlnit privirile noastre, ochii şi-au vorbit câteva clipe, apoi au transmis inimii un anume semnal şi ne-am îmbrățişat cu căldură, ne-am sărutat scurt şi am plecat pur şi

simplu să colindăm Iaşiul de toamnă, oraş armonizând a poezie, a dor şi dragoste. Teii Copoului începuseră să rugineasc pe poale ca şi cum ar fi vrut să spună că povestea lor începea să se sfârşească, dar în natură orice sfârşit este un început. Umblam mână-n mână şi nu mai simţeam nici o răutate a societăţii în care trăiam, până la urmă această societate nici nu mai avea importanţă, cu dragostea învingi orice nedreptate, alini orice suferinţă, orice deznădejde. Dragostea este un paradis spiritual, o cetate inexpugnabilă, un izvor de putere, de înnoire, dragostea nu poate exista fără dorinţa de a o construi.

— Pavel, am retrăit în mintea şi-n sufletul meu de multe ori momentele pe care le-am petrecut împreună, doresc însă să-ţi mai spun un lucru care ştiu că te frământă. Am observat că te-ai simţit stânjenit datorită condiţiilor pe care mi le-ai oferit, pot să-ţi spun că tocmai aceste condiţii absolut rustice au avut un farmec absolut deosebit şi inedit.

— Adevărat, Irina, că m-am simţit stânjenit, dar am sesizat faptul că nu ţi-a creat disconfort, iartă-mi lipsa de modestie, dar am spirit de observaţie şi-ţi reamintesc faptul de la sesiunea de comunicări când am citit dragostea în ochii tăi de la câţiva zeci de metri.

— Da, e adevărat, am uitat acest amănunt interesant, a spus Irina, în timp ce ne plimbam pe aleile parcului din Copou.

— Pavel, am mai sesizat că sufletul tău poartă o mare povară, că nemulţumirile se ţin lanţ de capul tău şi că nu dai de capătul unei situaţii. Am greşit? m-a întrebat ea, cu o privire caldă în care am descifrat multă milă.

— Da, simt presiunea acestei societăţi, mă simt urmărit, cenzurat, stopat, strangulat în gândire şi-n acţiune, în afară de dragostea ta nu am nici o împlinire, nici o împăcare.

— Şi nu este de ajuns? a întrebat Irina mai mult în glumă.

— Da, e deajuns, dar cu atâtea oprelişti ce-ţi pot oferi eu? Peste doi ani mă şi văd un biet profesor într-un târg uitat de lume, vorbindu-le elevilor despre măreţele realizări ale socialismului, ca să nu exagerez, mă şi văd vorbind despre superioritatea materialismului dialectic şi istoric în ideologie. Ce zici? am întrebat-o mai mult pentru mine.

— Dar nu ți-ai ales tu calea aceasta?

Cât era de adevărat, eu mi-o alesesem. Nu mi-a spus tata „şi ce-ai să faci mă cu filozofia, să-i înveți pe ăştia să-mi fure mie pământul?“

— Da, eu am ales-o, dar am sperat în altceva, eu am un ideal, principii, nu pot mototoli totul pentru a mă cocoța în vârf, iar sub acest vârf totul să miroasă greu.

— Şi totuşi ce ai de gând? Da, era o întrebare adevărată, o întrebare încuietoare. Ce aveam de gând?! Încă nimic, cel puțin deocamdată, dar trebuie să găsesc o soluție, care anume? Să abandonez filozofia, ar fi putut fi mai bine la drept? Nu, dreptul acum nu mai era drept, cu norme rigide, cu drepturi ciudate, cu procese comandate, cu situații fără ieşire, nu dreptul, nici el nu mai era o soluție. Soluția era cea care mi-o dăduse tata „de ce nu te faci un inginer, să rămână în urma ta o casă, un pod“. Dar acum nu mai puteam s-o iau de la capăt. Nu, hotărârea era că trebuie să termin ce-am început. Irina sesizase slăbiciunile şi ezitările mele, ea era un fin observator al frământărilor care zi de zi mă cuprindeau în mrejele lor, măcinându-mă. Dar această luptă se dădea în ființa mea şi doar arareori mai dădea şi pe afară. Aveam uneori senzația că Dumnezeu se îndepărta de mine văzând cu ochii; aveam parte numai de fărâme ale binelui, de un bine existențial relativ. Gândeam că după această perioadă de durere va veni şi o bucurie, o cât de mică bucurie, dar nici pe departe nu era aşa, de parcă mă trăgeam dintr-un filon al unei nefericiri permanente. Desigur, nu numai în momentele de cumpănă, ci de fiecare dată îl invocam pe Dumnezeu, mă rugam Lui să apere sufletul meu rebel, străin, stingher, rătăcit. „Dacă ne gândim la o divinitate şi încercăm să o definim, adică încercăm să o determinăm, primul atribut care i se cuvine este acela al **spiritualității**, adică Dumnezeu este o forță care a creat tot ce există , care există prin sine însuşi, care este infinit şi că această forță creatoare şi infinită nu este o forță oarbă oarecare, ci este o forță spirituală. Aceasta o afirmă religia în general despre Dumnezeu, despre voința supremă“, spunea Nae Ionescu într-un curs de Filosofia religiei pe care l-am găsit rătăcit printre alte lucrări la biblioteca universitară. Deci Dumnezeu există „prin sine însuşi“, există prin sine, dar pentru sine? Nu, există pentru a urmări lucrarea noastră asupra nouă înşine, lucrarea în căutarea

perfecțiunii, în eliminarea, uciderea păcatului, în îmbogățirea, înnobilarea spiritului întru credința în el.

Toate acestea le-am discutat cu Irina într-o zi de duminică când împreună am vizitat mănăstirea de pe Cetățuie, un obiectiv monahal şi arhitectural deosebit care străjuia Iaşiul dinspre sud-vest, acolo m-am încărcat de istorie şi de speranța că aici pot trăi cel puțin ca să cunosc această spiritualitate românească, atât de profundă, de adevărată, de luptătoare din moment ce a răzbătut până la noi, printre atâtea şi atâtea vicisitudini! Şi mi-am zis că „perenitatea este un atribut incontestabil al valorii, ceea ce nu are valoare este sortit pieirii". La acest punct, am căzut amândoi de acord că spiritualitatea românească a fost şi este una deosebită, care a rămas şi sigur va rămâne nealterată de epocile istorice mai mult sau mai puțin „de aur". Era o duminică de toamnă răcoroasă, o ceață ca un abur uşor se aşezase peste oraş, îmbrăcându-l ca într-o mantie argintie a anotimpului.

— Ce facem? a întrebat Irina, după ce am ajuns în oraş.

— Propune tu un program, am răspuns resemnat, mulțumindu-mă cu ceea ce-mi oferise ziua respectivă.

— Uite, vreau să mergem la tine şi să-mi arunc o privire prin caietele tale filosofice, sunt convinsă că voi afla lucruri interesante.

— De acord, dar ştii că aceste caiete sunt de-a dreptul secrete, pentru că cine citeşte ce este în ele intră în contradicție cu ideologia de azi.

— Îmi asum acest risc. Merită?

— Tu decizi, dar nu vei vedea meritul decât cu ochii tăi.

Gazda mea s-a arătat încântată că avea oaspeți, era o femeie de o sfioşenie şi o politețe ieşită din comun, cum numai în Moldova poți găsi. M-a şi criticat că nu am anunțat-o din timp pentru a se pregăti cum se cuvine. Numai un suflet cu adevărat nobil putea gândi aşa. M-am plimbat cu Irina prin mica ei grădină unde câțiva pomi deveniseră deosebit de interesanți în culorile multicolore ale toamnei, apoi am încercat să admirăm natura de pe verandă. Spun că am încercat pentru că vremea nu ne-a dat voie să ducem până la capăt intenția, o ploaie măruntă a prins a se cerne rărind ceața, dar sporind răcoarea. Am trecut la lectura caietelor,

Irina se arăta interesată de tot ce scria acolo, uneori punea şi întrebări, dar evitam răspunsurile pentru a o lăsa pe ea să înțeleagă totul după dorința ei.

— Pavele, mi-a spus într-un târziu, modul tău de a privi lumea mi se pare foarte interesant, dar unde poate duce el, într-o societate ca cea de azi? a întrebat privindu-mă atent.

— Nu ştiu unde va duce, dar în lume, într-o societate, oricare ar fie ea, omul trebuie să se bucure cel puțin de libertatea de a gândi, ca o primă cale pentru a se apropia de Dumnezeu, şi pentru a-şi îndeplini menirea.

Nu a mai spus nimic, m-a îmbrățişat cu căldură şi aşa strânşi unul la pieptul altuia am înțeles de ce anume omul niciodată nu este singur, pentru că întregul său se compune numai din două, bărbatul şi femeia, precum ziua şi noaptea care îmbrățişate doar dau timpul astronomic şi natural al zilei. În seara aceea am rămas împreună împletind dragostea noastră cu trăirile filosofice şi scurtând cât am putut ceea ce se încerca să se întâmple pe dos în viața noastră, liniştindu-ne existența cu nori grei şi negri. A fost începutul de an, partea lui frumoasă, pentru că după el au urmat alte şi alte asperități care făceau parte din întregul complex al vieții mele. Zilele se scurgeau uşor, liniar, aproape că nu-mi venea să cred că nu mi se întâmplă ceva. Viața mea avea o monotonie pe care nu o căutasem, altfel nu ieşeam cu nimic în evidență. Amfiteatrele, sălile de lectură mi se păreau locuri unde gândurile erau tulburate, unde existența era strangulată, iar această stare de fapt se cuibărea în ființa mea parcă încercând să scape de goana vremurilor atât de apăsătoare, de frământate.

Trecuseră peste două luni de la începerea anului universitar când într-una din zile ieşeam de la facultate, mă îndreptam pe jos către centrul oraşului când cineva venind din spate îmi spune „Bună ziua“. Am întors capul şi l-am văzut pe căpitanul Bistreț. L-am privit cu uimire şi i-am răspuns:

— Bună ziua!

— Surprins, nu de revedere? nu mai păstra tonul protocolar.

— La dumneata nu mă surprinde nimic, am spus rece ca pentru a nu prelungi discuția.

— Avem multe de discutat, dar nu e cazul să discutăm aici pe stradă. Ce spui dacă ne vom întâlni mâine la sediul **nostru**? A folosit „nostru" de parcă ar fi vorbit de firma proprie.

— Am de ales? am întrebat cu un zâmbet ironic.

— E adevărat, nu, mi-a răspuns sec. Ora nouă, ce spui?

— Deşi mă determină să lipsesc de la cursuri voi fi mâine la nouă la sediul **vostru**.

Special am subliniat şi eu „vostru", ca să vadă că am priceput înțelesul cuvintelor lui. Toată noaptea m-am frământat gândindu-mă la ceea ce va urma. Trebuia să joc tare, nu aveam nimic de pierdut. Dar dacă totuşi acest om şi „organizația" lui mă va urmări toată viața? Ce se va alege de viața mea? Ce se va întâmpla cu mine? Şi totuşi de ce eu? Printre atâția studenți, mii de studenți, m-a găsit tocmai pe mine? Cum să lupt cu această pacoste? Doamne, dă-mi putere să lupt cu pecinginea aceasta a societății noi care se „edifică" în țara noastră! Doamne, ajută-mă! Nu mai puteam să invoc pe altcineva, mai puteam spera la sprijinul altcuiva? La ora stabilită eram în biroul căpitanului Bistreț. Eu eram taciturn, el era bine dispus, avea el un motiv, dar, cum să-l dibuiesc pe cel versat cu interogatoriile?

— Tovarăşe student, de când nu ne-am mai întâlnit ce s-a mai întâmplat cu viața dumitale? a încercat el blând să intre în discuție.

— Sunt obligat să răspund la toate întrebările? am întrebat doar ca să-i fac în ciudă.

— Ca să nu pierdem timpul trebuie să răspunzi la toate întrebările, altfel nu putem avea un dialog.

— Dar cui foloseşte dialogul nostru şi apoi de ce m-ați ales tocmai pe mine? Domnule, sunt mii de studenți, numai aici în Iaşi, de ce tocmai eu, acest lucru mă nedumereşte.

— Nu dumneata pui întrebări aici, ci eu, s-a îmbufnat căpitanul.

— Bun, atunci dacă e aşa şi eu voi răspunde numai la întrebările la care voi dori, am pus eu punctul pe „i".

— Eu cred că trebuie să ne deconectăm amândoi şi să privim lucrurile cu realism, poate ieşim la liman. Aşteptam de mult un răspuns la o propunere, nu l-am primit. Care este situația, a început căpitanul Bistreț să lucreze afectiv pe „problemă".

— Pentru că nu pot să mă angajez la o treabă pe care nu o pot face.

— Acest lucru noi îl stabilim, dumneata doar trebuie să răspunzi pozitiv şi să faci ce-ți spunem noi.

— Uşor de zis, dar greu de făcut, pentru că eu nu pot, dar mai ales nu vreau să fac aşa ceva.

— Crezi că în țara asta fiecare face ce vrea? s-a răstit căpitanul la mine.

— Stimate domnule căpitan, nimeni în univers nu face ce vrea, libertatea e necesitate înțeleasă.

A început să râdă, râdea în mod real, avea un râs firesc, nu era nimic forțat.

— Ştiam eu că discut cu un student la filosofie, dar să mai şi aplice filosofia, asta nu mai credeam.

— Nu este un percept filosofic, ci o realitate.

— Bun, şi cum înțelegi dumneata realitatea aceasta sau mai bine spus cum înțelegi manifestarea libertății?

— Adică ne supunem rigorilor sociale dar până acolo unde îmi atinge dreptul meu legitim de a gândi, de a fi, de a mă exprima, aici „exprima" are un caracter general.

— Dar modul acesta de a privi lucrurile este în totală contradicție cu normele noastre socialiste despre muncă şi viață!

— Bun şi până la urmă ce vreți de la mine? am întrebat descătuşat de intenții.

— Să-ți faci datoria de cetățean!

— Şi care ar fi acea datorie în concepția dumitale?

— Să faci ce spunem noi!

— Şi cine sunteți aceşti „noi"? am întrebat aproape cuprins de furie.

— „Noi" sunt statul, organele sale abilitate pentru a face ordine.

— Şi de ce trebuie să fac ceea ce îmi cereți?

— Pentru că aşa vrem **noi** şi pentru că aşa trebuie, a răspuns cu cinism căpitanul Bistreț.

— Dar societatea aceasta se construieşte cum „vrem noi" sau după „cum trebuie"?

— Vrei să-mi dai lecții?! Ascultă la mine, îți mai dau un termen să te gândeşti la colaborarea cu noi, zece zile, timp după care va trebui să ne dai un răspuns. Apoi discutăm altfel.

— E o amenințare? Sau cum să traduc aceasta? Tovarăşe căpitan, ca să nu mai pierdem vremea, nici eu nici dumneavoastră, mă gândesc acum pe loc, fără termen de gândire zece zile, nu voi colabora niciodată cu **„noi“**, indiferent de consecințe, pentru că eu nu-mi prostituez conştiința.

Îi studiam mimica feței, câțiva muşchi i se mişcau involuntar pe față creându-i grimase care-mi stârneau un râs interior, pentru că altfel nu îndrăzneam să zâmbesc.

— Nu-ți dai seama la ce consecințe te expui şi încă pentru cât timp.

— Tovarăşe căpitan, dar ce societate este aceasta unde oamenii sunt amenințați. Am douăzeci şi doi de ani şi dacă nu pot aici mi-oi găsi eu undeva un loc unde să trăiesc. Mi-am câştigat prin concurs dreptul de a urma această facultate, iar Dumnezeu m-a adus pe pământ să-mi îndeplinesc menirea față de ceilalți pământeni.

M-a întrerupt.

— Eu nu mai sunt dispus să te ascult cu perorații ieftine, aşa că ar trebui să ne oprim aici. Am înțeles foarte clar opțiunea dumitale, iar eu te-am avertizat asupra consecințelor. Ai avut de ales, ai ales, asta e tot, a mai spus căpitanul Bistreț.

Ne-am despărțit fără să dăm mâna. După ce am părăsit clădirea acelei instituții a început să-mi fie teamă. Ce se va alege de mine? Ce voi face eu? Cum am să mai lupt mai departe cu viața? Dar am luat o hotărâre. Nu mai abdic de la principii. Cel puțin cu atât să rămân. Simțeam nevoia să mă sfătuiesc cu cineva, să aud pe cineva ce părere are despre această situație. Numai cu Irina mă puteam sfătui pentru că în altcineva nu aveam încredere. Am mai prins un curs în ziua respectivă, dar eram atât de tulburat încât nici nu mai ştiu încă la ce curs am fost, mintea mea era cu totul în altă parte, la viitor. De ce eram eu atât de pedepsit de soartă pentru a îndura atâta mizerie? De ce tocmai eu? N-am găsit-o în acea zi pe Irina nici la facultate şi nici acasă, probabil eram în contratimp cu ea. Am intrat seara în camera mea în casa cu pridvor şi la masa de studiu m-am aşezat în fața caietelor filosofice, dar n-am fost în stare să adaug nimic pentru că mintea mea refuza să lucreze filosofic. A lucrat altfel:

Sufletul meu este un inel de stele,
Care se roteşte în jurul unui destin,
Unde demonii i-au clădit luminii o noapte,
Pentru că lumina nu se însetase!
Pentru că nu ştiam să plâng şi să îngenunchez,
Pentru că eu mă închin doar Domnului Soare,
Pentru că eu nu ştiu să blestem, să sudui, să strig,
Pentru că eu aud cum se izbeşte sângele de peretele ființei mele,
Şi cum se chinuie uneori în mintea mea să-mi coloreze noaptea din mine,
Deşi nu dau nici o importanță culorii nopților mele;
Pentru că oricum ochii tot fără lumină îmi sunt,
Viață, învață-mă cum să-ngenunchez în fața ta şi să fiu supus;
Învață-mă cum să plâng, să nu tulbur devenirea, să nu mutilez adevărul, iubirea, speranța,
Arată-mi viață cum să găsesc calea dreaptă pe care să merg, fără să calc pe spini,
Fără să murdăresc cu întuneric ce a mai rămas din mine.
Arată-mi viață cum să nu mor pe un altar pângărit şi cum să-mi ridic ochii spre binecuvântarea ta.

A fost prima poezie din viața mea, una adevărată, născută din trăire, dintr-un adevăr crud. M-a luat somnul la masa mea de scris. Când m-am trezit eram cu capul pe caiete, o lacrimă îmi alunecase din vis pe caietul pe care tocmai prinsese viață o poezie. A fost un semn că destinul îmi este potrivnic şi că singur, dar absolut singur va trebui să lupt mai departe cu morile de vânt. Pentru că de acum încolo viața avea să devină o luptă. Doamne, Tu care ajuți sufletele oropsite, ajută un orfan de destin, ajută un râu secat să se rostogolească la matcă!

Capitolu

Bătălia Crimeii părea să fie mai importantă luptă de până atunci, la care participau multe forțe. Caporalul Minciună văzuse formații de avioane germane care zburau în direcția Crimeii. Oare regimentul lui încotro se va îndrepta? Dar avea vreo importanță pentru el? Începuse să sufere îngrozitor de frig; încălțămintea subțire, încălțămintea de proastă calitate îşi spuneau cuvântul. Se pregăteau acum de apărare, săpau tranşee în pământul înghețat, ridicau obstacole, plantau mine. Efectivele regimentului se completau cu noi contingente de întăriri din țară, unii dintre noii veniți erau atât de speriați încât cu experiența lui de război Minciună încerca să le prezinte corect situația.

— Măi Vasile, se adresa unui ostaş din Dolj de numai douăzeci şi trei de ani, nu trebuie să vezi totul în negru, că poți la orice pas să mori, există situații obişnuite unde dai peste moarte sau dă ea peste tine.

— Oriunde nea Minciună, spunea tânărul de la bucătărie, la cărat lăzi, la spart lemne Şi acolo nu te poate lovi un obuz, o bombă nu-i aşa? Avea dreptate săracul! Viața avea atâtea nedreptăți încât uneori i se făcea lehamite de ea. Uşor, uşor Minciună s-a apropiat de cei doi camarazi care veniseră în urmă de tot, acum avea grupa completă şi se bucura să fie foarte apropiat de ei pentru a le mai alina suferințele. Şi el, caporalul Minciună, se simțea nedreptățit fiind mobilizat, era singurul soldat din batalion trecut de patruzeci de ani. De ce? Aşa se nimerise, avusese el noroc întotdeauna în viață să fie prezent acolo unde este cel mai rău şi cel mai greu. Nu s-a opus sorții, dacă soarta l-a ales pe el, iar destinul lui fusese acesta, s-a supus.

Căpitanul Alexandru Nicol l-a chemat la ordin într-o dimineață. Totdeauna chemările la ordin i se păreau

surprinzătoare şi de fiecare dată se gândea la ceva rău. Dar cum să te gândeşti la ceva bun când te cheamă un şef?

— Caporale, astăzi selectezi din tot batalionul douăzeci de ostaşi, cei mai destoinici, cei care s-au distins în acțiunile de luptă, le dai ordin să-şi pregătească ranița, iar mâine la ora nouă vor fi îmbarcați în camion şi se vor deplasa la diviziei. Ne întâlnim cu domnul mareşal!

Aşa sunase ordinul comandantului. Deci mareşalul venea pe front! Nu era deloc uşor să aleagă ostaşii cei mai buni pentru că toți camarazii pe care îi cunoştea erau foarte buni, unii dintre ei fuseseră şi răniți şi au rămas totuşi pe front. A avut o zi lungă atunci, dar a îndeplinit misiunea. Cu noaptea în cap s-au îmbarcat a doua zi într-un camion hodorogit şi au pornit spre reşedința diviziei, aproape patruzeci de kilometri. Aici existau două variante de întâlnire cu mareşalul, una pe un platou amenajat ad-hoc la câteva sute de metri de punctul de comandă al diviziei, iar în cazul în care timpul ar fi fost nefavorabil la câțiva kilometri într-un saivan care aparținea unui colhoz.

Deocamdată vremea era favorabilă. Era rece, dar nu ningea şi nu bătea vântul, cerul era acoperit de nori plumburii, făcând ziua respectiv cenuşie.

Un colonel se ocupa de aranjamentul subunităților. „Izbăşescu era bun aici“ gândea Minciună, având în vedere ținuta sa impecabilă. Erau pe acel platou câteva sute de oameni din toată divizia. Caporalul Minciună din poziția în care era îi privea pe aceşti români trişti, apăsați de griji, de deznădejde care probabil munciseră ore în şir pentru a face din ținuta lor una normală. Oricum ostaşii din primele rânduri aveau cea mai bună poziție. Curând au apărut pe acel platou şi ofițerii, Minciună se îngrijorase degeaba. Izbăşescu era printre ei cu o ținută de parcă atunci o scosese din cutie. Comandantul diviziei era şi el, şi mai era un general micuț de statură, cu un mers vioi, căruia i se vedeau uşor perciunii de sub căciulă, ceilalți ofițeri roiau în jurul lui. Ar fi vrut să întrebe pe cineva cine este acest general, dar apoi s-a gândit singur, că nu putea să fie altcineva decât comandantul armatei, generalul Nicolae Ciupercă.

Ofițerii îşi consultau ceasurile, dintr-un moment în altul mareşalul trebuia să sosească. Şi a sosit. De la cel mai apropiat

aerodrom militar aflat la aproape o sută de kilometri, venise cu maşina. O trompetă a dat onorul. Maşina s-a oprit în marginea platoului; a coborât mareşalul cu încă un general şi aghiotantul. Comandantul armatei i-a dat raportul, un raport sec, scurt. Mareşalul a trecut în revistă trupele care-l aşteptau, a luat-o din flancul drept, se oprea, mai întreba un ostaş ceva, ascultând atent răspunsul şi, la nevoie, dădea ordin comandantului armatei să soluționeze situația. Caporalul Minciună se afla în flancul stâng. De felul lui, era un ins dezinteresat de personalități. În sfârşit mareşalul a ajuns şi la flancul stâng. S-a uitat bine la el ca şi cum ar fi dorit să-i spună ceva. Mareşalul era de înălțime mijlocie, purta pe cap o caschetă kaki cu calotă închisă, cel puțin aşa i se părea caporalului, şi era încălțat cu cizme înalte cu pantaloni proaspăt călcați.

Avea o față obosită, uşor trasă de părea că noaptea trecută nu ar fi dormit deloc, o privire ageră, adâncă.

Întindea mâna unor ostaşi aleşi la întâmplare şi le adresa întrebări banale „cum e, cum te simți, de unde eşti, câți copii ai …" Ostaşii întrebați se bucurau pentru că au avut ocazia unei conversații cu şeful statului caporalul Grigore Minciună avea impresia că pentru câteva ore acei ostaşi au uitat de război, de ororile lui, de foame şi frig. Nu a auzit pe nici unul să se plângă de greutățile războiului, de faptul că nu aveau veşti de acasă, că erau rupți complet de țară. În sfârşit mareşalul a ajuns şi în dreptul lui, în dreapta mareşalului se aflau comandantul Armatei a patra, comandantul diviziei, apoi colonelul Izbăşescu, comandantul regimentului. Mareşalul s-a oprit în fața caporalului şi îi întinde mâna.

— Domnule mareşal, s-a prezentat ostaşul, sunt caporalul Minciună Grigore, compania întâia, batalionul unu, regimentul optzeci infanterie.

— Domnule mareşal, a intervenit colonelul Izbăşescu, de două ori a căzut prizonier la ruşi pe timpul misiunilor de cercetare şi a scăpat, îndeplinindu-şi de fiecare dată misiunea.

— Bravo, caporal, te felicit, a spus mareşalul în timp ce strângea în mâna sa curată, albă, palma caporalului plină de crăpături şi zgârieturi. Câmpenea, să-l propui pentru decorație.

— Am înțeles, domnule mareşal, a răspuns scurt Câmpenea.

Mareşalul s-a deplasare spre centrul formației şi s-a adresat soldaților:

— Ostaşi, am dorit să mă întâlnesc astăzi cu voi pentru a vă felicita, întrucât v-ați acoperit de glorie pe câmpurile de luptă, iar o parte dintre camarazii noştri de arme au căzut eroic la datorie aici, pentru patria şi gloria armatei române. Ostaşi, ştiu că munciți greu, că aveți multe greutăți, că sunteți expuşi unor pericole majore, dar în mintea şi sufletul vostru trebuie să aveți permanent țara, pentru că luptați pentru binele şi prosperitatea ei, pentru a distruge un duşman care asemeni unei ciume roşii încearcă să cuprindă această parte de lume. Sunteți aici pentru că aşa ne cere datoria, țara şi conducătorul ei, şi luptați cu toată vitejia voastră pentru viitorul patriei noastre pe care trebuie s-o aveți întotdeauna în gând.

Întâlnirea cu mareşalul s-a încheiat cu strigăte de „ura", deşi Minciună vedea că ostaşii aşteptau ca Şeful Statului să le spună că viața lor mizeră de aici de pe front se va îmbunătăți, că vor mânca mai bine şi că frigul nu le va pătrunde aşa de uşor în oase. Dar nu a pomenit nimic de toate astea, nu a făcut nici o referire la greutățile pe care le îndură un soldat pe front.

Grigore Minciună, de felul lui vorbea puțin şi apăsat, era sigur că vorbele pe care le spunea aveau miez şi adevăr. Dialogul cu el însuşi îi menținea conştiința trează, îl întărea sufleteşte. Avea impresia întotdeauna că este format din două părți, o parte care-l hărțuia şi una care-l punea să gândească. Eul lui interior ținea cu partea care gândea pentru că se părea mai firavă, mai „slabă de înger" cum îi plăcea lui să spună, şi apoi această parte reprezintă şi viitorul pentru că ea era în măsură să lase ceva în urmă, chiar şi aici în război, dar, mai ales după acesta. El era tipul de țăran care chibzuia de trei ori înainte de a lua o hotărâre, în război însă nu era timp de chibzuit şi trebuia să acționezi din instinct, el te putea apăra de multe nenorociri.

Această „întâlnire" cu mareşalul pentru caporalul din Bărbăteşti, era o întâlnire a deznădejdii, pentru că era convins că acest război va continua, deşi nu avea nici un țel, aşadar se vor menține greutățile şi privațiunile de pe front.

Într-o dimineață s-a plâns de aceste privațiuni comandantului de batalion şi a primit următorul răspuns:

— Dar ce credeai că aici eşti la pension?

În viața lui de soldat pe front, caporalul Minciună a văzut însă şi ofițeri care împărțeau respectul şi cu soldatul şi cu subofițerul. Şi care apreciau efortul acestuia de a îndeplini sarcinile şi de a se face util. Unul dintre ei a fost locotenentul Macarie, despre care nu mai ştia nimic de câteva luni de zile. Amintirea acestuia rămăsese undeva în urmă, ca o poartă de intrare în interiorul războiului. Caporalul Grigore Minciună era convins că acest război va fi lung, dacă acum treceau la apărare, e adevărat pregătită în grabă, dar tot apărare se chema, aşa că avea slabe speranțe să mai vadă vreodată pământul natal. Ar fi vrut să ştie şi el o rugăciune şi să o repete ori de câte ori este nevoie sau simțea nevoia aceasta. În sinea lui ar fi dorit să se apropie poate mai mult de un camarad, dar avea un singur motiv pentru care nu făcea aceasta, să nu sufere în cazul în care camaradul ar fi pierdut în război, şi aşa avea destule suferințe, nu voia să mai adauge încă una la acestea. Când mai trăgea o mahoarcă cu ceilalți ostaşi fumători din grupa lui în pauza venită dintre două lopeți la săpatul tranşeelor, mai discuta cu ei despre „filozofia" războiului. Îi plăcea să arate că el cunoaşte această filozofie, că pătrunde tainele ei şi nu era vorba de un război general, ci de acesta la care participau şi care puțin câte puțin le scurta din viață, dacă nu voia bunul Dumnezeu să le-o scurteze de tot.

— Măi frații lor, spunea caporalul, măi am ajuns până aici pentru că ne-a târât Mareşalul în alianța asta cu Germania, neamțul vrea să fie stăpânul lumii, rusul nu se lasă nici el mai prejos, iar noi am căzut la mijloc, pentru noi va fi rău, fie de rămânem cu nemții, fie de ne dăm cu rusul, pentru noi n-are cum să fie bine, prea rămânem la mijloc, spunea caporalul cu năduf.

Istoria avea să-i dea dreptate. Nu era Grigore Minciună un filozof?! Sau poate era un filozof doar pentru sine, fiindcă lega cu greu dialogul cu alții, îi era şi lui teamă de vigoarea ideilor pe care le avea.

*

Mă gândeam tot mai mult la ce rol joacă destinul în viața unui om, care este cel puțin vinovat că se naşte. Să lupt! Da, să lupt! dar dacă-i luptă oarbă, ce sens mai are? Sau poate numai

pentru că-i oarbă are un sens. Atunci când te apucă o deznădejde cumplită e ca şi cum un demon nevăzut învârte în sufletul tău un cuțit cu lame ascuțite pe ambele părți şi învârte, învârte până când nu mai simți durerea pentru că nu ți-a mai rămas nici o speranță. Într-o duminică stând singur în camera mea din casa din Tătăraşi, întins în pat şi cu ochii în tavan, m-am gândit că nu mai avea nici o şansă în această lume. Că va trebui să abandonez să mă apuc de altceva. De ce anume însă? Nu ştiam să fac nimic altceva, nu aveam înclinație cel puțin pentru creşterea animalelor, deşi acestea îmi plăceau. Să fug afară? Da, să fug peste hotare si să încerc să fac ceva în Franța, în Germania sau aiurea, dar să fac ceva, să nu mai lupt aici cu nimicnicia, cu mizeria morală, cu ipocrizia, dar mai ales cu lipsa de libertate. Dar care acest lucru nu ar fi însemnat un abandon, nu ar fi însemnat fuga din fața greutăților, sau ar fi însemnat că dezertam, că las corabia să naufragieze? Da, asta ar fi însemnat, dar ce eram eu, un boț de mămăligă din Bărbăteşti, care voiam să revoluționez lumea, cum puteam să-i vorbesc despre libertate? Cum puteam să mă fac ascultat ca să nu strig ca Sfântul Augustin în pustiu? Arată-mi, Doamne, calea! Aşa m-am rugat la Dumnezeu pentru că el era singura mea călăuză. Şi m-a călăuzit, în acea zi am hotărât să nu abandonez lupta, cu orice risc. Apoi m-am aplecat din nou asupra caietelor mele filozofice, simțeam nevoia să împărtăşesc la cât mai mulți oameni dorința mea de cunoaştere, de aprofundare, de deschidere, de zbor spre necunoscut, dar nu aveam cui, nu voiam să mai risc un nou articol în revista Universității, aş fi fost luat la ochi din nou şi cine ştie cum s-ar mai fi încheiat aceasta. Pentru zilele următoare aveam de pregătit un seminar la cursul de filozofie, profesorul mi-a dat sarcină să pregătesc un referat despre „Nevoia de cunoaştere". Acest profesor era chiar prodecanul facultății, un erudit în adevăratul sens al cuvântului, Alexandru Maxim, care pe lângă filozof mai era şi teolog şi încă unul de marcă, era o încântare să-l asculți descâlcind înțelesuri din Psalmii lui David sau să-ți încropească un eseu dintr-o oarecare poezie a lui Omar Khayyam, poetul persan care a trăit cu opt sute de ani în urmă şi a scris opere inegalabile. De ce tocmai acest poet? Pentru că poeziile lui cuprind „istoria lumii, pentru că sunt atât de adânci, încât te întrebi, cum de nu s-a

înecat omenirea în ele atunci când au fost scrise“, spunea profesorul Maxim. În referatul pe care l-am pregătit am rupt foarte puțin din ceea ce au spus alții despre cunoaştere şi am prezentat crezul meu autentic despre această mare calitate umană, cunoaştere, cât şi până unde putem cunoaşte, cum ne asimilează pe noi cunoaşterea şi până unde ne lasă Dumnezeu să cunoaştem, pentru că dacă nu ne-ar lăsa el, am trăi într-un întuneric perpetui. În deschiderea seminarului care era de trei ore am prezentat referatul „Nevoia de cunoaştere“, dacă la început nu toți colegii mei erau atenți, pe parcurs am simțit cum s-a făcut o liniște mormântală. Îmi auzeam doar inflexiunile vocii alunecând uşor spre miezul problemei. Am ridicat privirea spre profesor, era la locul lui privindu-mă aveam impresia că e un tablou care atunci fusese „plantat“ în locul respectiv. Am încheiat astfel: „cunoaşterea e ca un simț uman, o purtăm toți, dar se manifestă doar la cei care au descoperit-o“. După ce am terminat a urmat o pauză de câteva secunde apoi profesorul a deschis seria întrebărilor. Tot seminarul nu a mai fost decât un răspuns continuu la întrebări. După seminar profesorul Alexandru Maxim mi-a spus să-l urmez în cabinetul lui.

— Tinere, mi-a zis, m-ai uimit, m-ai captivat, a fost realmente o plăcere să ascult ceea ce ai gândit. Trebuie să-ți mărturisesc că te urmăresc mai demult, te-am urmărit şi la revistă, ai chemare pentru filozofie, tu faci filozofie, ceilalți colegi ai tăi doar o reproduc.

Eram uimit de ceea ce îmi spunea acest profesor de peste cinzeci de ani, uşor aplecat de spate, cu umeri largi şi ochi vioi, cu un păr negru argintat care-i dădea un aer tineresc.

— Vă mulțumesc pentru aprecieri, tovarăşe profesor, n-am ştiut că apreciați munca mea, iar eu tocmai voiam să mă las de filozofie, am spus cu năduf.

— Ce să faci? Să te laşi? De ce? Pentru că nişte oameni răi încearcă să te racoleze pentru nu ştiu ce treburi murdare?

Ştia. Dar de unde?

— De unde ştiți? Acest amănunt este foarte interesant pentru mine.

— Ştiu multe tinere, pentru că în urmă cu mai mulți ani şi cu mine au încercat procedeze la fel, dar nu au reuşit, n-au reuşit nici să mă trimită la un liceu din Paşcani aşa cum au intenționat,

pentru că sunt singurul de aici care am studiat la Sorbona şi nu la Moscova.

Acest lucru nu-l ştiam despre profesorul Maxim.

— Şi de ce sunteți numai prodecan? am întrebat doar din curiozitate de a afla ceva inedit.

— Pentru că cei care au studiat în vest n-au trecere, mi-a răspuns sec.

— Ce să înțeleg, că decanul a absolvit facultatea la Moscova?

— Da, chiar aşa este, de altfel e un profesor bun, dar joacă după o singură melodie.

— Până la urmă, tovarăşe profesor, de ce m-ați chemat? am întrebat împins de ideea să aflu lucruri care mă puneau pe gânduri.

— Să-ți spun să continui aşa, cu mult curaj, dar şi cu prudență, nu ceda la nici o presiune pentru că nu au ce să-ți facă, dacă îți vezi de treaba ta, tratează-i cu indiferență, dar şi cu atenție şi mai ales nu discuta cu oameni necunoscuți despre ideile tale. În mine vei avea oricând un prieten şi un aliat.

— Vă mulțumesc deosebit, tovarăşe profesor, pentru sprijinul dumneavoastră. Fiți convins că îmi va da curaj, dar aş dori să vă întreb, de ce m-au ales tocmai pe mine?

— Este un răspuns foarte uşor de dat, pentru că ei aleg valorile să le anihileze, nu nulitățile. Păi, ce să facă cu o nulitate? Au nevoie de producții pe care să le dea la coş? Nu, ei trebuie să exploateze valorile tinere, şi valorile de perspectivă, nu cele care devin efemere în câteva momente.

Discuția cu acest profesor mi-a dat serioase speranțe pentru viitor, nu eram abandonat în lumea aceasta, nu eram chiar atât de singur, deşi aşa păream. Începusem să devin mai încrezător în forțele mele, mai stăpân pe acțiuni, pe fapte, pe viață. Trecuse mult timp, chiar prea mult pentru nişte tineri care se întrebau, de când nu mai mă întâlnisem cu Irina. Era timpul s-o caut eu, e adevărat ea îmi făcuse arareori surpriza de-a mă căuta. Se apropia iarna cu paşi repezi, dezbrăcați de frunze, copacii arătau ca nişte schelete care implorau cerul într-un gest suprem, burnița cădea zi de zi, apăsătoare, rece, urâtă, umedă. Primisem de la mama o scrisoare (ea

care îmi scria deosebit de rar) prin care eram înştiinţat că şeful întovărăşirii, un anume Robu (numai rob nu era, dacă era şef) doreşte să ne deposedeze şi de restul pământului care mai ne rămăsese şi tata duce un veritabil război cu el, ajungând la capătul puterilor, aşa că era nevoie de ajutorul meu, dar până la Anul Nou nu eram în măsură să acord un asemenea ajutor. Mă gândeam la tata care lupta atât de înverşunat pentru pământul lui încât, îl credeam în stare de orice, speram că totuşi până la Crăciun să nu se producă ceva neprevăzut. Într-una din zile am mers acasă la Irina, am sunat, dar uşa a rămas închisă, nu era nimeni acasă, nici cel puţin colega ei. I-am lăsat un bilet şi l-am strecurat pe sub uşă: „sâmbătă te invit la un spectacol – te aştept în faţa Teatrului la ora şase şi jumătate". Speram din tot sufletul să vină pentru că aveam mare nevoie de prezenţa ei. Cum îmi era obiceiul, a doua zi fiind sâmbătă m-am înfăţişat în faţa teatrului mult mai devreme decât trebuia. Îmi consultam ceasul din cinci în cinci minute, s-a făcut ora şase şi jumătate, nu mai apărea Irina, începusem deja să fiu dezamăgit, mă pregăteam să plec când am simţit o palmă pe umărul meu. M-am întors şi i-am întâlnit privirea, era ea, mi-a dispărut toată dezamăgirea, era ea şi era de ajuns.

— Te rog să mă ierţi, Pavel, că am întârziat, dar au circulat tare greu tramvaiele. Am sărutat-o pe obraz, semn că era deja iertată.

Teatrul ieşean este o bijuterie arhitecturală, iar colectivul actoricesc erau profesionişti în adevăratul sens al cuvântului. Din momentul în care ne-am aşezat în fotolii am simţit că alături de femeia aceasta mă simt altfel, adică trăiesc clipa care mă determină să uit de tot răul din lume, de îngustimea ei, de acei „nebuni" aflaţi printre noi şi cu noi. I-am luat mâna fină în palma mea şi parcă mi-a transmis siguranţă când mi-a răspuns la încercările mele de a-i transmite semnale, care porneau din suflet. Din când în când o priveam pe ascuns, uneori mă surprindea şi-mi zâmbea, unele zâmbete mă lăsau fără replică. După pauză, când ne-am reluat locurile şi când reflectam asupra sentimentelor care mă legau de această femeie, mi-am dat seama că sunt atât de îndrăgostit încât nu îmi imaginam viitorul fără ea. I-am spus la ureche în timp ce ne aşezam „te doresc cum n-am dorit niciodată vreo femeie". Şi în acea clipă am privit-o, n-a spus nimic, dar obrajii i se îmbujoraseră şi în

priviri i-am simțit, i-am văzut cum licăreau luminile plăcerii. Sigur i-a făcut plăcere mărturisirea mea, mai ales că era una adevărată, spontană şi atât de naturală, de umană. Am condus-o după spectacol acasă, în fața apartamentului nu am vrut să forțez nota, am îmbrățişat-o, am sărutat-o uşor şi am vrut să mă retrag. M-a ținut de mână, mâna ei caldă parcă transmitea o ninsoare electrică, plăcută, cu scântei, printre care se mai strecura şi gheață. A descuiat uşa, am mers în camera ei, ne-am aruncat hainele de pe noi aşa cum arunci ceva care-ți este de prisos şi … În seara aceea n-am mai plecat spre locuința mea singuratică. M-am trezit dimineață cu ea în brațe, goală, ca o lună plină, plină de har şi frumusețe, cu câțiva cârlionți pe frunte care-i dădeau un aer de ştrengăriță, cu un sân adevărat, alb, rotund ca un fruct pârguit ce-i ieşea de sub plapumă, am sărutat-o pe gură şi i-am spus:

— Bună dimineața, zeiță, deschide ochii să vezi iubirea veşnică.

I-a deschis, lumina lor avea un în licăr, mi-a zâmbit şi a spus:

— Bună dimineața, vis frumos, rămâi aşa să nu-mi dispară vraja!

Uneori viața mai are şi momentele ei plăcute de care trebuie să te bucuri. Această relație avea atâtea naturalețe, atâta puritate încât mergea de la sine, nimic nu era forțat, nimic nu era artificial, aşa de dragul de a fi. Firile noastre se căutau când avea nevoie una de alta, ca într-o creştere naturală, firească unde apare ceea ce aştepți. Zilele de după asemenea întâlniri ni se păreau atât de senine, de curate, de binevenite încât dragostea noastră era o continuă fericire. Am plecat curând în vacanța de iarnă a anului trei. Era o iarnă uscată în Moldova sau aproape uscată, cu puțină zăpadă, dar la Bărbăteşti zăpada era o frumusețe, pufoasă de un alb imaculat ca în basmele lui Andersen, păcat că nu era şi Irina cu mine să trăiască şi ea asemenea momente de înălțătoare bucurie.

Pe cât de frumos era anotimpul la Bărbăteşti pe atât de încărcată era atmosfera la mine acasă. Tata era în stare să facă „moarte de om" cum se exprima pentru a-şi apăra pământul. Ambiția lui de a-şi apăra pământul nu avea margini, era încrâncenat, aproape ca un soldat care apără o tranşee, tranşeea de care depinde viața lui. Mi-a explicat cam tot ce dorea acest Robu, preşedintele

„ales“ al întovărăşirii: să mai mărească suprafaţa din întovărăşire, pământul lui tata peste câteva hectare de fâneţe şi altele de la alţi cetăţeni din acelaşi cătun. După ce am primit explicaţiile, i-am spus:

— Tată, nu te mai implica cu nimic, toată vacanţa aceasta am să mi-o dedic rezolvării acestei probleme, am să discut cu acest Robu, şi fi convins că-ţi va place ce am să spun, dacă e nevoie ajung chiar la primul secretat al judeţului.

Angajamentul meu l-a „mulţumit“, dar mai ales l-a liniştit. Acest lucru voia el să se întâmple, să-l temperez şi să-i dau speranţa că mai este cineva alături de el. Nu-i promisesem acest lucru numai pentru a-l linişti, ci aveam de gând pur şi simplu să mă implic serios în această problemă. În zilele următoare am tatonat terenul, am discutat cu alţi cetăţeni implicaţi, le-am prezentat condiţiile în care li se poate lua pământul, ceea ce nu era cazul în situaţia de faţă. Făcuseră rost de baza legală a legii de prin anii cincizeci care se referea doar la constituirea cooperativelor agricole de producţie şi nu la întovărăşiri, în rest o fi existat ceva? Nici azi nu ştiu. Pentru că statul nu era interesat să dea publicităţii o asemenea prevedere „legală“. Acest Robu mi-a spus „tovarăşe, noi ştim ce facem!“ L-am găsit într-unul din birourile lui la fermă, o clădire impunătoare în centrul satului, fost conac boieresc, m-a privit aşa cum priveşti un gândac, m-a studiat din cap până în picioare, cu ochii injectaţi de parcă atunci scosese nasul din sticla de ţuică şi m-a poftit să ies.

— Dacă nu te-a luat nimeni de ceafă aia grasă, i-am spus revoltat, apoi să ştii că am să te iau eu. Arată-mi baza legală prin care dumneata confişti pământurile oamenilor.

— Ce să-ţi arăt? m-a întrebat uimit. Ce-i aia?

— Adică o lege, o hotărâre a Consiliului de Miniştri, ceva semnat de un şef din ţara asta.

— E o hotărâre de partid, băiete prin care se propune înfiinţarea întovărăşirilor acolo unde nu sunt gospodării colective.

— Păi nu le-ai înfiinţat ,domnule, anul trecut, dumneata înfiinţezi întovărăşiri în fiecare an? Nu i-ai luat şi lui tata două hectare din pământul cel mai bun, iar vrei să-i iei acuma încă şase? Mâine poimâine o să-i iei şi casa şi vacile, poate şi câinele din coteţ.

— Stai, stai, stai! Se cam speriase, nu o lua chiar aşa. Mai vedem, ne mai gândim, mai analizăm?

— Stimate tovarăşe, i-am spus ironic eu mâine dis-de-dimineață merg la primul secretar şi ca să nu merg singur îi mai iau cu mine şi pe Bratu, Puică, Ispas, Vlădescu, Ciungu, Ilie şi Scorțan, erau toți la care vrei să le iei pământurile.

Se înmuiase rău de tot, a căzut în scaun.

— Tinere, hai să discutăm şi vedem noi cum o scoatem la capăt.

— Nu avem ce mai discuta, mâine cu rata de cinci şi jumătate am plecat. A alergat spre mine şi mi-a închis uşa să nu ies.

— Stai puțin să-ți explic.

Mi-a tras şi un scaun să mă aşez. A luat loc pe scaunul lui de la birou, şi-a strâns hârtiile împrăştiate. Am observat că îi tremurau mâinile, le-a luat de pe masă şi le-a ascuns undeva, oricum nu mai observam tremurul acestora.

— Anul acesta am ieşit foarte prost cu producția la fructe în general, dar şi la fân, la creşterea oilor şi de vină e pământul, e prea puțin şi nu ne îndeplinim planul.

— Domnule Robu, fără să-mi explici dumneata îți spun eu cum stau lucrurile, numai aşa ca să vezi că ştiu. Ai întocmit un plan umflat pentru acest an, fără să cântăreşti că ai putea să-l îndeplineşti sau nu, a fost şi un an prost că nu prea s-au făcut fructe şi nu poți ieşi anul următor, cu un plan mai mic ca acum, chiar dacă nu l-ai îndeplinit şi ce ți-ai zis „hai că-i păcălesc pe proşti", vrei să mai iei pământ, cam aşa zic, să raportezi producția de pe cincizeci de hectare, dar dumneata să ai şaptezeci de hectare. Ce-i cu somațiile acestea scrise domnule Robu? Şi i-am arătat o hârtie scrisă de mână semnată de el, fără ştampilă, pe care scria că dacă în termen de zece zile nu cedează cele şase hectare de pământ din punctul Pleşi, Brotoşca şi Vârful Teiului la întovărăşire, va suporta rigorile legii.

— Care lege, domnule, cea făcută de dumneata? Dar cine eşti dumneata de faci legi? Uite cu petecul asta de hârtie dacă-l trimit la Procuratura Generală cred că vei sta la Mărgineni vreo doisprezece ani.

A îngălbenit, când a auzit de Mărgineni, acolo era o închisoare cunoscută în sat unde „mergeau" toți delicvenții. L-am lăsat aşa îngălbenit şi am plecat. N-a mai venit după mine pentru că nu mai era în stare, pur şi simplu îl lovisem în plin, omul era un escroc, care

vroia să facă avere pe spinarea oamenilor din sat păcălindu-i, lăsându-i pe unii lipiți pământului de săraci. Eram nerăbdător să-i povestesc lui tata, să-i văd reacția. M-a ascultat cu atenție, așa cum avea el obiceiul câteodată să asculte oamenii care aveau ceva de povestit, era numai ochi şi urechi.

— Aşa a vrut să facă nemernicul? m-a întrebat la sfârşit.

— Da aşa, am răspuns scurt.

— Ca să-şi facă el ceafa era groasă de chiabur, să-şi umfle el burdihanul, vroia să-mi ia mie pământul şi la alți nevoiaşi. Păi nu trebuia să-l strâng de gât!

— Ar trebui, dar nu dumneata trebuie s-o faci, ci justiția. Uite cum faci, vorbeşti şi cu ceilalți cetățeni care au fost în situația dumitale şi faceți o plângere la judecătorie şi apoi … vă țineți tare.

— Păi ce eu am bani să merg prin tribunale, să stau la cheremul unora care numai cu asta sunt învățați. Cu banii pe care-i are tot el va câştiga procesul.

— Atunci? am întrebat.

— Îi zic vreo două de dulce când l-oi întâlni şi … mă răcoresc.

Îl auzisem de multe ori pe tata folosind cuvântul acesta „răcoresc" când era vorba de o descărcare. Probabil şi acum voia să facă la fel. Nu a făcut nici o plângere, iar ceilalți şapte consăteni nu ştiau cum să-mi mai mulțumească „că i-am lăsat cu pământul", voind de fapt să spună că, i-am ajutat să nu le ia pământul. Se apropia Anul Nou, trebuia să mă pregătesc pentru Revelionul. Nu eram omul care să țin foarte mult la o astfel de sărbătoare, dar pentru că prietenul meu Radu m-a rugat să vin la el, nu l-am putut refuza. Într-un sat de munte prieteniile se leagă între copii sau adolescenți la drumeții, la joacă sau la şcoală. Cu acest Radu am întărit prietenia şi am dezvoltat-o prin lectură, ne povesteam unul altuia ceea ce am citit şi ce ni s-a părut mai interesant. I-am spus că am să vin la Revelion singur pentru că nu aveam cu cine să merg din sat, apoi nici nu mă interesa să merg cu cineva, gândurile mele erau în cu totul în altă parte. Era un sfârşit de decembrie de basm, ningea cu fulgi mari uşori ca fluturaşii, care se legănau în aer într-un dans abia descifrat, înainte de a săruta pământul. Zăpada căzută ascundea uşor urmele trecătorilor, între casa mea şi casa lui Radu era distanță apreciabilă în kilometri, satul fiind răsfirat în mai multe cătune. Din loc în loc mai

întâlneam copii sau tineri care conform tradiției umblau cu „capra" sau cu „ursul", cei mai mici închiseseră prăvălia pluguşorului mult mai devreme. Am ajuns la Radu acasă aproape de ora zece seara. Era chiar îngrijorat că nu mai vin. Casa lui toată ne era pusă la dispoziție pentru distracție, părinții săi fuseseră „fugăriți" într-o bucătărie să sărbătorească „în liniște" sosirea noului an. Erau mai mulți tineri prezenți, pe unii îi cunoşteam, pe alții nu, toți erau perechi în afară de o tânără, brunetă, cu ochi negri mari, cu sprâncene groase, cu buze senzuale şi un piept drept de parcă era sculptat, pe care Radu mi-o prezintă „Delia Marcu". M-am prezentat şi eu, după care Radu adăugă:

— Domnişoara a venit special pentru tine.

— Cum? am întrebat deosebit de mirat. A venit pentru mine?

Cu greu am scos răspunsul adevărat de la Radu, tânăra era dintr-o localitate apropiată, cunoscută de prietenul meu mai de mult şi pentru că eu i-am spus că vin singur s-a gândit că n-ar fi rău să-mi facă o surpriză. Acum trebuia să mă străduiesc să nu dezamăgesc persoana ca să nu considere Revelionul ratat, că a întâlnit un filozof optuz şi prost crescut pe deasupra, cum obişnuiau fetele să bârfească. Uşor am intrat în atmosfera de sărbătoare, de distracție. Delia era elevă la o şcoală postliceală cu profil sanitar. Prima impresie a fost aceea că este o persoană realmente plăcută, cultivată, dar mai ales cu un simț estetic deosebit.

— Mi-am propus să încerc să dau examen la medicină, după ce termin această şcoală, mi-a spus după ce atmosfera dintre noi s-a mai destins.

— De ce nu ai dat examen la terminarea liceului?

— Pentru că părinții mei nu aveau posibilitatea să mă țină în facultate, mi-a spus cu un uşor regret în glas.

După ce am întâmpinat noul an cu o cupă de şampanie în mână şi ne-am pus trei dorințe în gând, perechi, perechi pe muzica unui magnetofon „Tesla", am început să dansăm. Delia cu pieptul ei sculptural se lipea de mine ca şi cum ar fi dorit să nu mă piardă, lăsa capul cu pletele de splendoarea nopții pe umărul meu, trezindu-mă parcă la realitate sau provocându-mă. Nu o întrebasem dacă are o „legătură" nici ea nu m-a întrebat era convinsă că nici pentru unul, nici pentru altul nu avea vreo importanță. După câteva dansuri am

ieşit afară, unde ningea continuu, e adevărat acum cu fulgi mici, mai liniştit, ca într-un fel de ritual. Delia mă ținea de mână, deşi eu nu încercasem nici un gest de apropiere, apoi şi-a apropiat buzele ei voluptoase de gura mea sărutându-mă, uşor, abia perceptibil, dar aştepta doar reacția mea la gestul ei. Eram deja înfierbântat de toată noaptea şi am cuprins-o în brațe, lăsându-se moale, abandonată în brațele mele, iar gura şi-a oferit-o toată cu nesaț, fără apărare, fără luptă, de parcă acest gest îl aşteptase încă de la început.

Am vrut să spun ceva, dar mi-a pus degetele pe buze şi am continuat să ne plimbăm prin zăpadă până când am simțit de-a binelea frigul. Am intrat în una din încăperile puse la dispoziție de prietenul meu, unde era o canapea. Am privit-o în ochi pe această fată care plesnea de atâta voluptate, mi-a răspuns cu o privire ce însemna mai mult o chemare. Canapeaua se dovedea a fi neîncăpătoare pentru noi, am sesizat cum singură Delia îşi descheiase primii nasturi ai bluzei, dezvelind o parte din sânii apetisanți prinşi în strânsătura corsetului. Nu a durat mult şi mi-a purtat mâna pur şi simplu spre intimitatea sânilor ei, de care sunt convins, era foarte mândră. Gerul nu ne putea stânjeni, dar l-am suportat în virtutea trăirilor care ne purtau pe amândoi spre alte zări.

Dimineața trebuia să plec devreme pentru că prima maşină era la ora cinci şi jumătate. Normal că am invitat-o la maşină. Chiar înainte de a urca în autobuz mi-a şoptit la ureche „te rog să mergi cu mine, nu mă lăsa singură, hai să continuăm Revelionul!" Nu m-am opus, deşi ar fi trebuit s-o fac. Până în localitatea următoare am făcut câteva zeci de minute, drumul fiind îngreunat din cauza zăpezii aşternute pe şosea.

— Ce o să zică mama, tatăl tău când la primele ore ale dimineții te întorci acasă, chiar de la revelion şi nu cu mâna goală?

— Nu vor spune nimic pentru că nu sunt acasă, mi-a răspuns cu un zâmbet în colțul gurii.

Casa era pustie, ştia ea ce ştia! Am ajutat-o să aprindă focul să facă prima cafea a Noului An, să pregătească micul dejun.

— Ştii, Pavel (îmi spunea pe numele mic de parcă ne cunoşteam de ani şi ani) mie nici nu mi-e somn şi am o poftă teribilă de dans. Dar trebuie să mă schimb.

A lipsit câteva minute şi a venit îmbrăcată într-un capot roşu, lung, încins cu un cordon. M-a invitat la dans pe muzica unui picup cu muzică retro. Când am cuprins-o în braţe am simţit că nu mai are nimic pe dedesubt, sânii liberi se zbenguiau în voie la pieptul ei, îmboldindu-mă şi producându-mi cea mai ciudată senzaţie a unui complot în toată regula, din care nu poţi ieşi decât învins. După terminarea dansului, mi-a zâmbit provocator care în cuvinte s-ar fi tradus „eşti al meu amice!" Iar mi-a oferit gura ei voluptoasă pe care nu am refuzat-o. Apoi stând aşa în mijlocul încăperii şi-a tras cordonul halatului, dezgolind o parte a costumului ei de femeie, avea ce să arate, apoi a continuat cu ceremonialul, lepădând pur şi simplu halatul, ca pe un veşmânt de prisos.

— Ce vrei tu Delia? Să te admir? Să-ţi studiez părţile cele mai intime, pentru că trebuie să recunosc sunt demne de invidiat, am întrebat-o cu cea mai banală voce din lume.

— Vreau să fiu a ta, aici, acum!

Spusele ei, tonul suna a convingător era ca şi cum ar fi spus „de aici nu mai scapi".

— Trebuie să recunosc eşti o fată atrăgătoare, … „de lume" cum se spune, dar e prea departe pentru a merge atât de departe, ai înţeles jocul de cuvinte?

— Mă refuzi??? Începuse să se îmbujoreze la faţă, să facă grimase în colţul gurii.

— Nu te refuz, dar accept relaţia ca atare doar atât, nu pot să intru într-un joc care poate sfârşi rău.

— Ştiam eu că filozofii nu sunt buni de nimic! a spus cu vocea gâtuită şi a plecat în camera alăturată. Aş fi vrut să plec, dar trebuia să aştept din politeţe masculină. A revenit îmbrăcată decent, m-a privit acum cu alţi ochi, nu ca pe o victimă şi mi-a spus pur şi simplu că ea „se culcă pentru că a prins-o oboseala". Ne-am luat rămas bun cu răceala. A fost prima mea aventură la un revelion.

*

Ofensiva sovietică era aproape, deosebit de aproape, caporalul Grigore Minciună îi simţea mirosul de praf de puşcă, de obuze, de moarte. Şi a venit într-o dimineaţă devreme, aşa ca o furtună iscată

din senin, după ce artileria a scuipat foc aproape două ore, au venit tancurile realizând o veritabilă surpriză, erau nişte tancuri mici, uşoare cum le numeau specialiştii, pe care ostaşii români le cunoşteau, dar şi unele mari, cu nişte tunuri de o sută cinci milimetri, ca nişte mastodonți. Au trecut prin barajele noastre ca prin brânză. Grigore Minciună se afla cu subunitatea în a doua tranşee poziționată lateral față de sensul de înaintare al tancurilor sovietice. Nu aveau aruncătoare de grenade, iar cu armamentul de infanterie nici măcar nu le zgâriau.

Mai loveau câte un infanterist care se furişa în urma tancurilor. Tancurile înaintau, erau puține şi incomparabile calitativ cu acestea care mâncau pământul cu şenilele lor. Au primit ordin să pregătească grenadele antitanc. Le aveau pregătite deja, dar a le utiliza însemna să te expui, pentru că trebuia să te apropii de tanc şi să nimereşti şenila, ca să-l imobilizezi sau dacă aveai norocul să găseşti o turelă deschisă s-o nimereşti cu astfel de grenadă. Un frig gros începuse să acopere tot câmpul de luptă, fumul negru de tun se amesteca cu cel al grenadelor, chimiştii începuseră să folosească fumigenele. Tancurile sovietice au rupt apărarea noastră, intraseră pe unele porțiuni dincolo de a doua tranşee, armata română nu putea să riposteze cu tancuri pentru că nu avea, erau undeva la divizie un batalion de tancuri, dar cine ştie pe unde era el acum, dar mai ales cine ştie câte tancuri au mai rămas. Regimentul românesc din care făcea parte şi caporalul Minciună, se retrăgea în neorânduială, nu mai era vorba de repliere, ci de retragere în toată regula. Tancurile sovietice rupeau, călcau sub şenile, zdrobeau, scuipau foc, sfărâmau, muşcau pământul, îl amestecau cu trupuri cu sânge, cu arme, cu îmbrăcăminte, încât cuvântul care s-ar potrivi mai bine era „distrugere". Cel mai rău era faptul că subunitățile regimentului erau scoase din luptă. Au fost aruncate peste burta dealului pe care cu greu au putut să-l cucerească. Neorânduiala retragerii era un fel de fugă, până a întoarce capul înapoi numai să nu dea tancul peste tine şi să te facă una cu pământul. Caporalul Minciună nu a fost în stare să-şi dea seama dacă vreun tanc a fost neutralizat, dar a observat distanțe mari între ele ceea ce posibil se datora scoaterii din luptă a unora. Acum ajunseseră cu retragerea pe o vale mică şi îngustă după care urma un deal domol, acolo se îndreptau toți ostaşii români

valizi, care mai puteau să fugă. Ostaşilor români însă li se rezervase o mare surpriză şi încă plăcută, de pe firul văii din aval se îndreptau spre locul cu pricina pentru a da piept cu tancurile sovietice … tancuri germane. Minciună distingea crucea de fier pe turelele cenuşii, erau mari suple, aveau un şuierat la şenile şi scuipau foc aproape distinct, erau trei în față, dar a văzut şi altele în spate, mai aveau puțin până să se lovească cap în cap ca berbecii, dar nu s-a întâmplat aşa, tancurile germane au ocolit tancurile sovietice şi le-au închis într-un cerc de oțel, nu mai aveau pe unde ieşi, calea de retragere era tăiată de tancurile germane, de pe dealul din dreapta veneau rămăşițele regimentului românesc care aruncau grenade cu nemiluita, iar în amonte tocmai închideau cercul trei tancuri germane. În următoarele două ore au fost transformate în mormane de fiare toate tancurile sovietice, de curiozitate caporalul Minciună le-a urmărit, erau cincisprezece şi trei zăceau imobilizate cu şenilele rupte în afara cimitirului de tancuri ca nişte relicve. Până la urmă contraatacul sovietic fusese respins cu sprijinul tancurilor germane, dar regimentul românesc era decimat, nu mai avea nici patruzeci la sută din efectiv. Din nou a avut ocazia Minciună să-i mulțumească lui Dumnezeu pentru că mai depăşise încă o bătălie şi era întreg. Chiar s-a controlat şi nu-i lipsea nimic, chiar dacă alergase bine avea cu el tot echipamentul, numai că acesta arăta jalnic, murdar de noroi, rupt în coate şi genunchi, iar bocancii arătau ca vai de lume.

După bătălie au primit ordin să îngroape morții, numai că pământul era înghețat în profunzime, deşi avea o porțiune de noroi la suprafață, iar uneltele erau neputincioase în brațele istovite ale ostaşilor. Pe Minciună nu-l mai impresiona această activitate, devenise deja o rutină, se gândea permanent că şi alții vor face cu el la fel, intrase deja într-un fel de automatism. Deşi contraatacul sovietic fusese lichidat cu sprijinul tancurilor germane, trupele române nu mai erau în măsură să reia ofensiva, nu mai aveau muniție, provizii, echipament de iarnă adecvat, chiar şi unii ofițeri doreau mai repede sfârşitul războiului pentru a se întoarce la viața şi familia lor. Însă ofițerii de carieră priveau războiul altfel, pentru ei era o ocazie de promovare, de obținere a unor decorații, medalii, dar aceasta mai depinde şi de noroc, de ceea ce numim destin, el juca un rol primordial pentru toți cei aflați pe front. Caporalul Minciună

chiar el îl auzise pe colonelul Izbăşescu spunând în gura mare în acele zile de după bătălia de la Melitopol „cum să învingi duşmanul, fără tancuri, fără muniție, fără hrană, dar ce crede el (el era probabil Mareşalul) că rusul se predă de bună voie, ne invită să înaintăm spre inima țării lui?“ Spunea aceasta unor ofițeri din comanda regimentului care probabil se plângeau de neajunsurile pe care le întâmpinau pentru a încropi un plan de luptă. Fără să vrea, Minciună intrase şi el în cercul acesta vicios al datoriei, onoarei şi neajunsurile pe care le întâmpinau la tot pasul. „Asta e, gândea caporalul, cu ce să lupți, cum să înfrunți adversarul, chiar pe teritoriul lui cu mâinile goale, pentru că în afară de armele astea vechi, nu avem nici grenade suficiente!“ Peste două zile rămăşițele regimentului au fost scoase de pe linia frontului şi trimise la patruzeci de kilometri în spate pentru refacere. Au fost încartiruiți în barăcile unei cazărmi sovietice unde sobele erau numai spărturi, iar lemnele pentru foc trebuia să ți le aduci singur din pădure, noroc că aceasta era aproape. Comandantul regimentului colonelul Izbăşescu, a venit şi cu un program de instrucție, probabil de frică să nu se … îngraşe soldații, din ciorba de linte şi pâine înghețată. Pentru mulți componenți ai regimentului perioada de refacere a însemnat într-adevăr refacere în sensul că şi-au mai odihnit psihicul lovit atât de greu de „arderea“ câmpului de luptă. Minciună tresărea într-un fel de automatism, credea că dacă a doua zi ar fi fost trimis acasă, nu ar fi ştiut ce să facă, tresărea la fiecare zgomot, îşi lua arma cu el şi când mergea ca … „omul“ cartuşiera era tot timpul la centură,, casca o dădea jos de pe cap doar când dormea, iar motivul era că trebuia să fie permanent pregătit, pentru că astfel se simțea mai bine. Rar, foarte rar îşi mai amintea de casă, de familie, şi uitase de când s-a despărțit de ele, de când nu le-a văzut uneori noaptea sau în situațiile de veghe mai avea câte un vis care îl mai plimba pe meleagurile natale, dar nu mai mult. Avea impresia că trăieşte o altă viață, a altora, că el nu mai e el, ci o schimbare care trăieşte altfel, că realitatea nu e decât lumea de dincolo.

Uneori „refacerea“ era o pierdere de vreme, pentru că refacerea ar fi trebuit să însemne completarea cu materiale, refacerea proviziilor de hrană în special, a celor de armament, completarea unor efective, refacerea medicală a celor loviți de diferite afecțiuni,

odihnă în condițiile campaniei, pregătirea necesară pentru a face față încercărilor viitoare. Nu se întâmpla nimic din toate acestea, se tot aştepta să se întâmple ceva. Până şi ofițerii care erau mai obişnuiți cu astfel de situații îşi pierduseră răbdarea. Colonelul Izbăşescu, ofițerul de tip cazon până în măduva oaselor, făcuse raport la Marele Cartier General pentru a fi trimis pe front şi ca simplu soldat, înseamnă că „se întâmpla lucruri grave" gândea caporalul Minciună. Tocmai când cei mai umiliți din ostaşii care mai rămăseseră în componența regimentului îşi pierduseră orice speranță că se va mai întâmpla ceva pozitiv, au început să vină primele … completări, erau recruți aduşi din țară, tineri care se speriau şi de umbra lor, unii erau atât de speriați încât chiar au încercat să dezerteze încă din primele zile. „Dar ce se întâmpla cu ei când vor primi botezul războiului" se întreba caporalul Minciună. În grupa lui Minciună au fost aduşi patru recruți: Bârsan, Florea, Lungu şi Anafură. Acesta din urmă era din acelaşi ținut cu el, deşi avea un nume foarte ciudat, îl chema Leonte Anafură, avea aproape treizeci de ani şi era din Gheboeni, localitate situată nu departe de Bărbăteşti. Apoi ce l-a mai descusut Minciună, încercând să afle ce mai e prin țară! I-a venit greu lui Anafură să răspundă pentru că a observat că răspunsurile lui nu-i prea conveneau lui Minciună până ce acesta s-a dumirit că nu trebuia să primească răspunsurile pe care le dorea el, ci pe cele care se potriveau cu realitatea. În România nu era război, dar era sărăcie, oamenii trăiau foarte rău pentru că în țară nu se mai produce nimic altceva decât pentru război, legea era dură, îți lua boii de la căruță pentru război şi primeai în schimb … promisiuni. Statul nu avea bani să plătească ce lua, era un fel de confiscare în natură.

— Mie, spunea Anafură, mi-a luat recolta de mere de anul acesta, aproape în totalitate pentru front, mi s-a spus şi apoi văd că noi aici pe front nu ați primit nici un măr.

De un an Minciună nu mai văzuse cum arata un măr, de când şi-a cules ultima dată grădina lui.

Se zvonea în regiment că vor pleca pe front curând, comandanții de batalioane vorbeau de Crimeea, că ar mai fi ceva de pus la punct acolo, trupele germane nu şi-au terminat treaba aici şi vin românii … s-o finalizeze. Frigul era din ce în ce mai aspru, ba ningea, ba ploua, nu mai vedeai un petic de cer senin. Trecuseră mai

bine de trei săptămâni de când regimentul era în refacere. Trebuia să se apropie clipa când vor scăpa de anchilozare. A venit o zi frumoasă, un cer senin se întindea de la est la vest ca o umbrelă albastră, era un senin imaculat, de parcă cineva anume îl făcuse astfel pentru a încânta ochiul acelor ostaşi care se gândeau cu frică la ziua de mâine. Trecuse puțin de ora zece dimineața când dinspre răsărit s-a auzit zgomot de avion. Curând a apărut o escadrilă de avioane de bombardament sovietice care au început să verse un potop de bombe peste raionul de staționare al regimentului românesc. Surpriza fusese totală, mascarea dispozitivului de staționare nu exista, era aproape pădurea de salcâmi care constituia o perdea uşoară de acoperire a regimentului românesc, dar şi acesta fiind rărită parcă oferea o țintă tocmai bună de lovit. A fost un măcel cumplit, câteva barăci au fost lovite în plin, n-a rămas nimic de ele, dintre ostaşii români care le populau doar câțiva au scăpat cu viață, restul au fost înmormântați de vii, maşinile mai mult de jumătate care erau parcate alandala prin curtea fostei cazărmi sovietice ardeau acum ca nişte torțe. Minciună cu grupa lui a avut noroc pentru că era la subunitatea de tancuri, tocmai cărau apă de la o fântână aflată la câteva sute de metri de barăci când s-a întâmplat dezastrul. Nemții veniți de câteva zile erau speriați rău de tot, țipau şi tremurau văzându-şi colegii sfârtecați de bombe, mutilați sau dispăruți sub restul barăcilor. Următoarele zile au muncit să îndepărteze urmările atacului aerian, apoi fără să mai aştepte întăriri sau completarea efectivelor pierdute s-au pus în mişcare spre sud, semn că ținta lor finală era Crimeea. Dintr-o discuție pe care caporalul Minciună a avut cu comandantul de batalion, acesta a înțeles că regimentul (ce mai rămăsese din el) va întâlni o divizie rămasă din Crimeea, nu ştia care.

— Cum domnule căpitan, mergem acolo şi nu ştim unde? a întrebat nedumerit caporalul.

— Unde exact ştim, dar nu ştim ce este cu divizia aceasta, ce face ea, ce vom face noi, a răspuns căpitanul Alexandru Nicol.

— Credeți că e mai bine că vom merge aici, decât să continuăm spre est? a mai întrebat Minciună.

— Spre est e foarte greu acum, caporale, sovieticii şi-au revenit după atâtea luni de război, ai văzut şi tu ce au făcut cu

regimentul nostru, construiesc blindate, avioane, tunuri, arme uşoare şi va fi din ce în ce mai greu.

Mai aveau câțiva zeci de kilometri şi ajungeau la linia frontului care era orientat spre est, dar undeva pe direcția lor prindea şi nordul Crimeii. Ținta regimentului românesc era localitatea Armiansk, aici vor intra în subordinea diviziei a opta. Într-o noapte geroasă au ajuns la eşalonul doi al acestei divizii, un eşalon doi constituit în grabă din câteva batalioane pentru că divizia fusese şi ea serios împuținată şi nu mai avea forțe pentru a constitui un eşalon doi puternic. Regimentul optzeci era bine venit pentru această divizie atât cât mai rămăsese şi din el! Colonelul Izbăşescu a primit ordin să ia comanda tuturor forțelor care constituiau eşalonul doi al diviziei la câteva momente după ce a ajuns în raionul acțiunilor de luptă. Acum regimentul arăta într-adevăr ca un eşalon doi puternic „în stare să înfrunte sovieticii" cum spunea caporalul Minciună. Fiecare ostaş român era conştient că sovieticii s-au întărit şi că luptele vor fi din ce în ce mai înverşunate, că va trebui să cadă prea mulți până când vor reuşi să-şi atingă obiectivul, dacă-l vor atinge vreodată. Localitatea Armiansk era încă în mâinile sovieticilor, trebuia cucerită, pentru că o parte a trupelor germane şi române erau blocate în Crimeea, unde doar puține localități mai erau deținute de sovietici. Această localitate era o cheie care putea deschide drumul spre est, paralel cu țărmul Mării Negre, dar şi spre nord, spre capul cel mai îndepărtat al peninsulei. A doua zi dimineață, într-o zi când ningea uşor viscolit, cu un vânt care-ți biciuia fața, regimentul a primit ordin de a intra în luptă pe o direcție pe care divizia avea succes. Acea direcție era chiar pe axul principal al localității Armiansk, un orăşel de câteva mii de locuitori care probabil părăsiseră de mult oraşul. Artileria lovea localitatea continuu, aceasta era aşezată într-o vale, fiind înconjurată de jur împrejur de dealuri uşoare, dar foarte bune pentru a lansa ofensiva. Trupele sovietice erau strânse ca într-o menghină, aveau centrul pe oraş, iar flancurile erau foarte departe, cel drept se lăsa mult spre est, iar stângul era închis pe marginea de sud a localității. Până acum caporalul Grigore Minciună nu participase la nici o bătălie în localitate, îi era teamă să se gândească la ea. Cu două regimente divizia română era bine „agățată" de localitate. Succesul mai trebuia

însă dezvoltat şi nu aveau ei forțe care să străpungă inima localității. Această misiune revenea eşalonului doi, regimentul optzeci şi alte subunități ce se mai aflau acolo. Dimineața următoare de cum s-a luminat de ziuă, folosind acoperirile din teren, ostaşii rămaşi au început asaltul. Aruncătoarele de grenade scuipau foc peste liniile inamice. Fiecare țintă era atent evaluată şi apoi se acționa în plin asupra ei, ca la comandă deşi această comandă nu era dată de nimeni, instinctul de conservare al fiecăruia acționa. Minciună reuşise să-şi posteze grupa lângă el pentru a acționa compact şi o făcea bine, se târau până la cel mai apropiat adăpost, apoi căutau țintele şi aşteptau preț de câteva secunde momentul cel mai potrivit pentru a deschide focul şi apoi slobozeau glonțul ucigaş, nu greşeau ținta. Inamicul însă se apăra cu toate forțele, făcea baraj de foc, utiliza grenade defensive, mai planta şi mine dacă mai avea timp. Fără pierderi Minciună cu grupa lui a reuşit să pătrundă în localitate, primele clădiri, primele fronturi, pentru că inamicul se putea ascunde la parter ,în pivniță, la etaj, în păduri, de oriunde putea veni un pericol şi ostaşii români ştiau aceasta, nu scoteau capul mai mult decât era necesar. La un moment dat se aflau pe şanțul pe care de obicei se adună apa de ploaie, pe marginea drumului, toți opt, unul lângă altul ca sardelele, în fața lor aveau o clădire care probabil era a unei instituții. Se trăgea şi de la parter şi de la unul din nivele. Ferestrele erau burduşite cu saci de nisip. Caporalul Minciună a organizat astfel acțiunea: a pregătit doi ostaşi grenadieri, care târându-se să ajungă până sub ferestre, în timp ce ceilalți aveau misiunea să-i acopere cu foc ochind etajul şi parterul. Grenadierii au ajuns sub ferestre, dezamorsau grenadele şi una câte una le aruncau peste sacii de nisip. Curând mitralierele instalate aici au tăcut, mai era nivelul, aici nu puteau arunca grenadele, dar poate totuşi exista o cale, trebuia să existe o cale. Minciună le-a strigat celor doi să rămână acolo unde sunt, adică sub ferestre, dar nu mai aveau grenade, ceea ce însemna că altcineva ar fi trebuit să meargă până acolo cu alte grenade. Bârsan a primit acest ordin, era cu adevărat o misiune de luptă pentru el. A pregătit un sac de merinde cu şase grenade şi târâş s-a pus în mişcare, dar nu a făcut decât câțiva paşi şi o rafală a unei arme automate l-a lovit în plin după ce a apucat să înainteze doar câțiva metri. Restul grupei a deschis imediat focul asupra locului de

unde venise rafala. Minciună s-a aruncat la pământ şi târâş a ajuns el până la Bârsan. A luat sacul cu merinde plin cu grenade şi a ajuns până sub fereastra înțesată de saci de nisip, până la etajul de unde se trăgeau erau cam şapte-opt metri, puteau ajunge până acolo grenadele. Minciună şi-a schimbat poziția în lateral stânga şi acum avea posibilitatea să arunce grenadele, o aruncat două, una după alta, fără să aştepte efectul primei. La o doua lovitură două trupuri au zburat prin aer împreună cu resturile unor saci de nisip aterizând pe caldarâm. A mai dat câte o grenadă la ceilalți doi ostaşi din subordinea sa şi le-a ordonat să intre în clădire. A intrat şi el împreună cu ei, în fiecare încăpere care apărea în fața lor aruncau câte o grenadă. Brusc au auzit nişte voci, s-au lipit de perete şi aşteptau toți trei ca siluetele să apară de undeva şi au apărut, patru ostaşi sovietici coborau pe scările înjumătățite de loviturile artileriei, cu mâinile ridicate. Erau primii prizonieri pe care caporalul Minciună îi captura cu subordonații lui. I-a luat repede în primire şi i-a condus afară din clădire. Ostaşii sovietici erau atât de speriați încât aproape că au încremenit de frică, probabil se aşteptau să fie împuşcați atunci, acolo pe loc, deşi nici într-un asemenea război sângeros acesta nu era o practică. Prizonierii au fost predați echipelor speciale ale regimentului, iar Minciună cu grupa lui a reintrat în angrenajul de luptă al batalionului care acoperea în fața sa un drum principal în localitate ce i se deschidea asemenea cursului unui râu, dar nu ştia ce capcane ascundea până la celălalt capăt. Minciună învățase că într-o localitate trebuia cucerită fiecare clădire, fiecare cvartal de clădiri pentru că altfel te poți trezi cu inamicul în spate, a adunat militarii care au mai rămas în grupă, folosind aceeaşi metodă, mersul târâş pe marginea drumului, utilizând ca paravan terasamentul acestora. Au înaintat câțiva zeci de metri fără să constituie ținta unor trăgători, dar în momentul în care au ajuns în dreptul unei din cărămidă, de la una din ferestre s-a deschis foc asupra lor, un foc violent de mitralieră, apoi au urmat gurile de foc de la alte ferestre, fiind prins în această capcană de foc aproape tot batalionul desfăşurat pe acea stradă. Gloanțele se loveau de caldarâm şi înainte de a muri scoteau un zgomot de bici umezit, spărgeau aerul cu mişcarea lor. Minciună cu grupa lui rămăsese țintuit locului pe marginea drumului. Nu puteau rămâne aşa, trebuiau să facă ceva

pentru a ieşi din impas. A ordonat la doi camarazi să se depărteze stânga dreapta şi să țintească ferestrele etajelor superioare, iar el, împreună cu alții doi, s-a îndreptat spre primul nivel, distanța era mare pentru a arunca o grenadă, aşa că tot sub ferestrele imobilului trebuiau să ajungă. Primele gloanțe ale ostaşilor români au oprit pe moment capcana. A urmat apoi un asalt succesiv al clădirii, dar înainte de a ajunge sub ferestre, doi dintre camarazii lui Minciună au căzut, unul mort iar altul rănit. Sub acoperirea focului altor camarazi din batalion cu ce a mai rămas din grupa caporalului Minciună au pătruns în clădire, grenadele şi-au făcut efectul şi aici, rând pe rând au fost neutralizate cuiburile de mitralieră, dar n-au mai apucat să ia prizonieri pentru că cei rămaşi în viață au părăsit clădirea prin spate, către nişte remize de vagoane. În acea zi până la lăsatul serii batalionul unu a ajuns cu o parte din oamenii săi la marginea de est a localității Armiansk. Mai erau doar câteva cvartale de clădiri neocupate de trupele române spre marginea de sud a localității, unde luptele erau în toi. Camarazii caporalului Minciună erau epuizați, din grupă erau pierduți trei ostaşi, doi morți şi un rănit grav, ceilalți erau teferi dar storşi de vlagă. Însă ce importanță are acest lucru dacă eşti în viață? Nu viața este cel mai important?

Următoarea noapte nu a putut fi o noapte de odihnă ci una de calvar pentru că loviturile de tun aproape că nu au contenit, iar explozia minelor antiinfanterie, dar mai ales antitanc, zguduiau pereții clădirilor. Oricum, localitatea Armiansk era ca şi cucerită, inamicul doar se mai zvârcolea, era în agonie. Caporalul Minciună se simțea acum, în toiul luptei, mai bine decât în perioada de aşteptare la aşa zisa refacere. Se obişnuise cu războiul? Ființa lui începuse să trăiască momentele războiului ca o normalitate ? Sau el însuşi nu mai era normal pentru că fusese deformat de această companie? Nu-şi putea da seama sau cel puțin acum.

*

„Aventura“ cu Delia de la Revelion îmi lăsase gust amar şi nu pentru fapta în sine, ci pentru farmecul ei. Nu-l puteam condamna nici pe Radu poate el nu a cunoscut intențiile fetei, dacă era cineva de condamnat acela eram eu pentru că am acceptat atât

de uşor şi de … nepregătit invitația. Nu trebuie să-i reproşez nimic lui Radu, trebuia să las lucrurile să meargă de la sine, numai timpul le rezolvă pe toate. Se impunea să mă detaşez de această invitație şi să mă fortific întrucât era posibil să mai fiu pus în acest fel de situații. Poate unii ar zice „de asemenea situații să am parte", eu însă mă conduceam după principii solide şi unul dintre acestea era că în viață nu trebuie să te arunci cu capul înainte sau „nu te avânta în necunoscut". Nu eram un tânăr aventuros şi nu-mi plăcea riscul, mişcările mele erau calculate şi de multe ori reflectam intens la anumite acțiuni, atât de intens încât renunțam şi la ele dacă mi se păreau păguboase, riscante, aventuriste. Iată de ce consider că omul poartă în capul lui un întreg univers, unul însă care are limite determinate de cunoaştere. În „Dialectica transcedentală" din „Criticii rațiunii pure" filozoful german I. Kant spune „Ideea este adevărul căci adevărul constă în concordanța obiectivității cu conceptul. Existența singulară reprezintă numai o latură oarecare a ideii, de aceea aceasta din urmă are nevoie şi de alte realități, care apar şi ca entitate de sine stătătoare, numai în ele toate la un loc şi în corelația lor se realizează conceptul. Singularul luat în el însuşi nu corespunde conceptului său, acest caracter limitat al existenței sale prezente constituie finalitatea lui şi îl duce la pieire". Permanent trebuie să avem în mintea noastră ideea că „cineva" ne protejează, ne ajută, îmi spunea un preot pe nume Maxim, care vorbea din experiență şi nu din precepte. Înțelegeam că nu trebuie să-mi pierd speranța, că veghea unei forțe asupra faptelor mele mă îmbărbătează să merg pe un anumit drum. Credința aceasta că există „grăunte de adevăr" pentru lumina fiecăruia mi s-a întipărit în minte încă din copilărie, când după multe lucruri rele care mi se întâmplau aşteptam ceva … bun în viața mea. O cât de mică bucurie care să-mi lumineze o zi sau o lună din viață şi de regulă se întâmpla aşa, determinându-mă să gândesc că veghea există pentru că un ciclu de rotire, de schimbare între rău şi bine nu poate să nu existe cu regularitate.

Am început semestrul doi al anului trei, eram nerăbdător s-o revăd pe Irina, eram nerăbdător să întâlnesc urbea moldavă, cu aerul ei de cetate unde pe stradă domnesc bunătatea şi liniştea.

Dar am găsit un Iaşi înzăpezit, am ajuns în capitala Moldovei după o călătorie cu trenul de douăzeci şi patru de ore. Gările arătau ca nişte redute asaltate de troienele de zăpadă. Casa gazdei mele din Tătăraşi avea doar o pârtie să treacă un om de la poartă până la intrare şi ningea necontenit. Următoarele zile au fost un chin să ajung la facultate, Irina, din zona ei de baştină de undeva aproape de centrul țării nu ajunsese în Iaşi. Îngrijorat nu eram, dar mă gândeam ce înseamnă să aştepți într-un tren neîncălzit undeva într-un câmp deschis în bătaia viscolului. Nici cursurile la universitate nu începeau din această cauză, mai mult de jumătate din studenți nu erau prezenți. Preocupări erau, dar ardeam de dorința de a reîntâlni pe Irina, această dorință se manifesta printr-o pornire lăuntrică de nestăpânit. Îmi lipsise mult în săptămânile în care nu ne-am văzut, când nu-i auzisem glasul sau nu-i simțeam parfumul. Folosea un parfum special care îmi transmitea o stare deosebit de plăcută atunci când mă aflam în preajma ei, persistența acelui parfum îmi insufla ideea că ea este prezentă alături de mine şi după ce pleca, că sufletele şi ființele noastre comunicau prin intermediul acelui parfum. În minte purtam aproape permanent imaginea ei atunci când o îmbrățişam şi se lăsa sărutată pe gât ca şi cum nu ştiu ce vrajă voia să culeagă de pe gâtul ei, dragostea. Sau uneori când îi făceau plăcere mărturisirile avea în ochi o lumină discretă, specială, perceptibilă, chiar dacă glasul ei uşor timbrat nu scotea nici un sunet sau chiar şi atunci când utiliza glasul, dar refuza să-şi trădeze tresărirea.

Trenurile aveau întârzieri de zeci de ore, se anunțase oficial că nu încep cursurile facultăților, aşa că aveam timp să aştept toate trenurile care veneau din direcția din care călătorea Irina. Şi am avut noroc, într-o dimineață a sosit, călătorise dublu față de mine. Nu am dus-o la apartamentul ei, ci la gazda mea pentru că avea încălzire cu lemne şi existau aici resurse pentru refacere pe când într-un bloc unde gazele „înghețau" pe conducte aveai posibilitatea să te congelezi. Nu spera că va mai ajunge conştientă la destinație, numai într-un singur loc a stat trenul în plin câmp aproape şase ore. Am explicat gazdei situația, oricum doamna Mititelu nu era deloc împotriva unor relații „studenteşti" iar acum era o situație cu totul specială. Irina era înghețată toată, abia mai

simțea picioarele, avea nasul înfundat, iar urechile erau roşii, aprinse de atâta ger. Trebuia să mă transform în infirmieră. Era foarte interesantă poziția mea, aceea de iubit în primul rând, apoi de infirmier şi în ultimul rând de cetățean cu obligații civice. Am aprins focul şi în câteva minute în sobă se auzea cum lemnele ardeau uşor, dar cu folos în limbile flăcărilor, soba începe să degaje o căldură moale, plăcută, catifelată. Am dezbrăcat-o pe Irina de toate veşmintele ei, apoi am acoperit-o cu o pătură de lână, punându-i în mână o cană cu ceai fierbinte, mi-a zâmbit aşa cum numai ea ştia s-o facă şi în clipa aceea am simțit că nu sunt singur pe această lume.

— Mulțumesc, Pavel, pentru tot ce faci pentru mine, singură după atâtea ore de frig nu ştiu cum m-aş fi descurcat, a spus Irina încălzind şi mai mult atmosfera.

— Vezi, stimată domnişoară că mai sunt şi bărbați buni la ceva, am glumit eu.

— O, da, dar aceasta ştiam de mult, iar tu acum îmi întăreşti această convingere.

Am îmbrățişat-o aşa cum pătură cu tot şi-am sărutat-o cu pasiune, câteva clipe am rămas cu buzele pe gâtul ei şi am simțit cum mă mângâia pe creştet ca pe un copil. Gestul ei însemna foarte mult pentru mine, pentru că aveam nevoie de sprijinul ei, de prezența ei, dar mai ales de iubirea ei. Fără aceasta nu aş mai fi avut nici o bucurie pe această lume şi fără iubire nu eram decât o frunză în bătaia vântului. I-am încălzit picioarele cu mâinile mele, i-am adus masa la pat ce-am mai găsit pe la doamna Mititelu.

— Mulțumesc lui Dumnezeu, am spus că mi-a dat ocazia să-ți dovedesc câtă grijă îți port. Nu ți-am spus că am venit la gară aproape la toate trenurile cu care credeam că vei sosi, că m-am gândit clipă de clipă la tine.

— Intuiesc şi de aceea îți mulțumesc din suflet, chiar dacă eu încerc nu-ți mărturisesc tot ce simt, sunt convinsă că tu cunoşti sufletul meu ca pe o carte, tu ştii poate şi gândurile mele, e adevărat nu toate, iar lângă tine mă simt aşa cum mi-am închipuit eu în visele mele cele mai frumoase.

— Eşti convinsă că te-am adus aici pentru a te îngriji? am întrebat-o privind-o în ochi.

— Da, am simțit aceasta din prima clipă.

Cuvintele de cele mai multe ori nu pot exprima încărcătura sentimentelor, de trăiri, de evocări interioare. Pentru că atunci când te afli lângă un om drag care are nevoie de ajutorul tău, intenția oricare ar fi ea este săracă, e neputincioasă, pentru că în asemenea momente ai dori să faci tot ce se poate pentru a alunga nefericirea persoanei iubite. Camera se încălzea bine, atmosfera era plină de aşteptare. M-am dezbrăcat şi m-am întins lângă ea. Nu mai avea extremitățile reci, iar trupul ei chiar începuse să degaje căldură pe care în mod regulat o răspândea în jur. Parfumul ei special dădea aşternutului un aer de baldachin. S-a cuibărit la pieptul meu pentru a simți şi mai mult protecția sau poate pentru a-mi auzi şi înțelege bătăile inimii. Părul cu reflexe roşcate se odihnea pe pieptul.

Intrasem bine în noapte, acele ceasornicului de pe noptieră ne număra clipele una câte una. „Te rog să dormi", i-am spus. A înțeles spusele mele ca pe o chemare, s-a destins, m-a cuprins în brațe, iar buzele ei flămânde, refăcute mi-au acoperit gura într-un sărut lung, pasional. Mâinile mele îi mângâiau spatele ca şi cum ar fi mângâiat nişte petale de trandafir, catifelate, moi, chemătoare spre admirație, spre contemplare. Avea un trup fraged şi totuşi copt, un fel de fruct care a trecut de vremea pârguirii acum aştepta doar vremea bună pentru a se împlini. „Te doresc" mi-a spus la ureche pentru a auzi doar sufletul meu. Era plină de atâta voluptate încât nimeni şi nimic nu i-ar fi rezistat, se dăruia şi ființa ei, fără rețineri, fără frontiere, un lăsa nimic ascuns sau pe altă dată, ca şi cum mâine sau peste o clipă ar fi fost sfârşitul lumii şi voia să trăiască acum totul, pasional, fierbinte, nebunesc de firesc „pentru că iubirea dintre oameni e un dar de la Dumnezeu" aşa cum spunea ea. Dumnezeu a lăsat pentru noi pe lumea aceasta daruri esențiale: naşterea, creşterea şi moartea. Între ele a mai construit câte ceva pentru că existența noastră, ca trecerea prin viață să nu ne fie atât de lină: la fiecare pas pe care l-am făcut a mai pus câte o întrebare, nu pentru a ne îndoi de ceva, ci pentru a înțelege mai bine ceea ce suntem, ne-a dat istoria pentru semenul nostru care e ceva din iubire pentru el, ne-a dat durerea care e o ramură a păcatului pentru că ne-a dat şi păcatul, nu ca pe o

pedeapsă ci ca pe o probă a rezistenței la ispită, Dumnezeu ne-a mai dat bucuria de a ne vedea pe noi înşine de ce suntem în stare, ramura faptelor noastre, dar este ceva ceea ce nu ne-a dat totuşi, puterea de a ne înțelege pe noi înşine, de a ne autoevalua pentru a şti până unde putem merge în intenția de a-l înfrunta. Abia peste o săptămână s-au reluat cursurile la facultate, abia atunci s-a terminat şi bucuria noastră pentru că în acest interval am stat tot timpul împreună, ne obişnuisem unul cu altul, dar am constatat pe propria piele că ceea ce este mult strică. Semestrul începuse deci cu întârziere, dar şi cu dezamăgire pentru că ceea ce este frumos trece repede.

Nu mai eram un novice acum, ştiam să ocolesc prin toate tertipurile studențeşti capcanele care de voie, de nevoie „cineva" mi le întindea, era vorba de unele examinări parțiale, cu referate care de care mai şocante, cu simpozioane comandate de mai marii vremii pentru educarea tinerei generații şi încă multe altele. Circula un zvon foarte interesant, acela că studenții de la ştiințele umaniste pentru a profesa ulterior facultății trebuia să devină membri de partid, altfel nu vor primi repartiție. „Hai că asta-i bună, mi-am zis, adică vrei nu vrei trebuie să te înregimentezi, altfel rişti să rămâi pe din afara sistemului chiar dacă ți-ai tocit nervii pe băncile facultății!" Eram curios să văd cum evoluează situația, dar oricum trebuia să mă gândesc şi la un mod de acțiune. Mă şi aşteptam ca într-o bună zi să fiu chemat la decanat şi să mi se spună „tinere, iată cererea, o semnezi şi peste o săptămână facem adunarea pentru a te primi în partid, ei ce zici?" Aş fi fost bătut în moalele capului pentru că nu aş fi fost în stare să reacționez pe moment.

— Ce zici de o asemenea perspectivă? am întrebat-o într-o zi pe Irina.

— Să-ți spun părerea mea sau să-ți spun ce voi face eu?

Avea dreptate, erau două fațete ale problemei, ambele la fel de interesante.

— Şi una şi alta, am spus.

— Scurt, părerea mea este că dacă se va ajunge la aşa ceva va fi ceva forțat, dar dacă se pune aşa problema în ceea ce mă priveşte voi intra în partid, pentru că nu pot să-mi ratez cariera

dintr-un asemenea motiv. Şi apoi de ce e rău, un carnet roşu, fii sigură că îți deschide o serie de uşi. Tu ce vei face?

Am privit-o, nu glumea deloc, spunea adevărul.

— Şi numai pentru atât să mă înregimentez în partid?

— Crezi că e puțin sau îți propui să mori undeva arhivar, bibliotecar sau pur şi simplu un profesor într-un târg oarecare? Femeia aceasta vorbea foarte serios şi avea dreptate, era aşa de lucidă, de vizionară, nu aveam contraargumente.

— Nu, am gânduri mai mari, am spus convins fiind că trebuia să fac față argumentelor ei.

— Atunci şansa ta e acel carnet roşu, Pavel, fii mulțumit că întruneşti condițiile pentru a intra în partid.

— N-aş prea crede, vezi implicarea mea în destinul asistentei Tue, chemările pe la securitate, propunerile acestora, am un singur atuu, notele, dar cred că nu este suficient.

— Eu cred că notele şi dorința ta sunt argumentele forte, vei vedea. Nu vezi că partidul se măreşte anual mai mult decât rata medie a natalității sau chiar dublu, decât rata medie a natalității.

De unde ştia toate aceste amănunte? Nu găsesc răspuns.

— Bun, şi ce să fac?

— Să aştepți şi să nu zici nu când ți se va propune.

— Păi cum aşa? Doar nu vine cineva la mine şi mă întreabă „Mă tovarăşe, dumneata vrei să intri în partid?“, iar eu să spun, da. Nu trebuie să spun da pe baza unei cereri?

— Vei face şi cerere, dar mai întâi ți se va propune, ai să vezi.

Acum chiar eram convins că trebuia să intru în partid. Trebuia să aştept. Nu a durat mult până când s-a produs o veritabilă efervescență în universitate. Se întorceau liste, tabele, se făceau discuții pe la birourile de partid, studenții intrau şi ieşeau, unii bucuroşi, alți mai supărați, dar fiecare ştia pe ce picior dansează. Trecuseră deja două săptămâni, iar pe mine nu mă chema nimeni, colegii mei aproape toți trecuseră pe la biroul de partid, iar la drept pentru Irina se stabilise deja când va avea loc şedința. „E clar – mi-am zis, dosarul meu nu merge, e pătat“. Mă împăcasem deja cu soarta când după încă o săptămână secretarul biroului de partid m-a chemat la el. Era profesor de sociologie, un

bătrânel simpatic, deşi aflasem că nu era aşa de vârstnic precum arăta. Avea un birou separat, al secretarului de partid. Am intrat în birou, m-a privit cu nişte ochi sticloşi, moi, adânci, ca şi cum ar fi vrut să treacă prin mine sau să-mi vadă interiorul, sufletul, deşi era imposibil, m-a poftit să iau loc şi m-a întrebat lucruri absolut banale la început, apoi încet intrat în subiect.

— Ai avut nişte probleme, nu?

Avea un glas blând de parcă ar fi spus o poveste.

— Da am avut, dar s-au dovedit ulterior a fi ale altora şi nu ale mele, am răspuns sigur pe mine.

— Ai fost căutat şi de organele de securitate?

— Da, am fost, însă numai pentru discuții!

— Ştiu, ştiu, dar nu s-a ajuns la nici un rezultat, a continuat la fel de blând.

— Nu, nu s-a ajuns.

— Acasă ai avut probleme?

Ehei, asta era altă situație. Aici eram în dilemă, să-i spun, să nu-i spun, nu ştiam cât ştie. Dar dacă ştie?

— Eu n-am avut probleme, numai că a trebuie să-l conving pe tata să se înscrie în întovărăşire.

— Şi l-ai convins?

— Da.

— Ei, asta-i bine.

— Nu prea e bine, am spus, pentru că nu s-a ales cu nimic în afară de faptul că a pierdut o parte din pământ.

— Cum a pierdut? a întrebat bătrânelul.

— Pentru că tata nu-l mai foloseşte, îl folosesc alții şi culeg şi produsele de pe el.

— Dar cum, el nu lucrează în forma asta de asociere, întovărăşire?

— Nu, dar nu lucrează nici unul din cei care „s-au înscris“, am subliniat ultimele cuvinte pentru a pricepe ce este cu „înscrisul“ acesta.

— Şti de ce te-am chemat aici? m-a întrebat aşa dintr-o dată.

— Nu, am răspuns scurt.

— Vrei să intri în partid?

M-a întrebat şi m-a privit, parcă a-mi studia reacția feței. N-am răspuns imediat, l-am privit şi eu cu profunzime pentru a-l face să

înțeleagă că mă preocupă subiectul şi mă gândesc la el. Trebuia să reflectez cu luare aminte la o asemenea hotărâre, hotăra soarta unui om sau poate nu?!

— Tovarăşe profesor, îmi acordați un timp de gândire, să am o discuție cu propriul eu? am întrebat tocmai pentru că nu eram hotărât.

— Crezi că e necesar? m-a întrebat la rândul lui.

— Da, pentru că este o hotărâre prea importantă şi nu se poate lua aşa doar printr-un simplu „da".

— Eu însă sunt convins că te-ai gândit la aşa ceva şi eşti nehotărât.

De unde ştia? Chiar aşa era, mă gândisem şi încă mult şi nu am putut să-mi dau un răspuns tranşant."

— Da, m-am gândit, am răspuns, şi nu am hotărât.

— Nici acum, după această discuție?

— Nici acum.

—Bine, mă cauți mâine, nu mai târziu, şi-mi spui, da? a întins mâna. La revedere! mi-a spus cu glasul lui blând, ca un salut al unui bătrân sfătos. În sinea mea eram hotărât să dau răspunsul afirmativ, dar nu voiam să par aşa de sigur pentru această hotărâre, pentru a-mi exprima în acest fel nemulțumirea față de un sistem deosebit de rigid şi înfipt în viețile oamenilor. Eram însă conştient că pentru a vrea în orice ierarhie este necesar să te înregimentezi în partidul cel mare, cel drept şi plini de valori. Rămânerea în afara acestuia se asemăna cu o excludere din cetate, care tocmai se pregătea pentru asediu, iar în afară urma să dau piept primul cu adversarul, care putea fi oricine, chiar şi un crivăț de la răsărit sau un cutremur din interior. Am încercat s-o găsesc pe Irina pentru a mă consulta cu ea, pentru a-i cere un sfat sau poate doar pentru a-i spune despre întâlnirea cu secretarul de partid. O discuție cu ea era ca un balsam pentru psihicul meu, pentru că îmi deschidea o portiță spre „binele suveran" vorba lui Platon, sau spre gândirea pozitivă. Am mers aşadar spre facultatea de drept, holurile ei erau copleşite de amintiri, dar nu a durat mult această stare de incertitudine. Pentru că m-a abordat una dintre colegele Irinei pe care o şi cunoşteam.

— Acum se analizează cererea Irinei pentru primirea în partid, dacă aştepți vreo jumătate de oră aici o vei întâlni, mi-a spus ea.

„Deci acum parcurgem etapa campaniei de primire în partid" mi-am zis, aşa că dacă era campanie nu puteam să rămân în afara ei. Deci hotărârea era ca şi luată, mai era necesară discuția cu Irina? Era, pentru că ea venea cu impresii proaspete de la o analiză „tehnică" a propriului dosar. După treizeci de minute era în fața mea.

— Ei cum a fost cu analiza? am întrebat-o convins fiind că-mi va spune lucruri interesante.

— Pavel, pe ei îi interesează mai mult ce ai de gând să faci ca membru de partid, nu ce ai făcut, cum ai ajuns până aici, etc, mi-a răspuns plictisită de aşa zisa analiză a dosarului pentru acceptarea în partid meu, care îi deschidea porțile carierei în orice domeniu.

— Deci tu eşti ca şi intrată în partid, iar eu care veneam să-ți cer un sfat …

— Sfat pentru ce? m-a întrebat mirată.

— Am fost şi eu chemat de secretarul nostru de partid şi aşteaptă un răspuns de la mine pentru că nu i l-am putut da pe loc.

— Cum??? A rămas ca țintuită, tu eşti nebun? La ce vrei să te mai gândeşti? Nu înțelegi că nu ai nici un viitor în carieră dacă nu eşti membru de partid?

Începuseră ceilalți colegi care erau pe hol să ne privească cu insistență pentru că tonul ei era ridicat ca şi cum ar fi dorit să mă pedepsească.

— Am înțeles, dar acum te întreb, pot să-ți ofer compania mea pentru această seară?

— Bineînțeles, a răspuns râzând aşa cum o ştiam de obicei.

Am invitat-o la un restaurant din apropierea universității „Casa universitarilor". După ce ne-am aşezat la masă m-a privit din nou, ca şi cum ar fi vrut să vadă dacă sunt eu cel din fața ei şi m-a întrebat:

— Înseamnă că eşti în bani?

— Nu domnişoară, n-am dat nici o spargere, dar evenimentele de azi trebuie sărbătorite, eu n-am hotărât să intru în partid, iar tu eşti ca şi intrată, nu?

— Într-adevăr, aşa ceva trebuie sărbătorit şi ai ales locul acesta cochet, unde n-am fost niciodată.

— Nici un loc din oraşul acesta nu te merită ca oaspete, am spus pentru a destinde atmosfera.

— Vai, dar văd că eşti foarte generos cu complimentele astăzi?

I-am luat mâinile în palmele mele, am privit-o în ochi adânc aşa cum poți privi o fântână cu apă limpede şi i-am spus abia perceptibil:

— Te doresc aşa cum cred că n-am să mai doresc o femeie niciodată!

Obrajii ei, altfel acoperiți de o uşoară paloare, s-au acoperit de o roşeață vizibilă, parcă mâinile i-au devenit mai fierbinți, iar buzele au vrut să spună ceva şi s-au oprit, poate de teamă de a nu alunga vraja. Am fost spontan, dar am fost sincer, deosebit de sincer, pentru că aşa simțeam în acel moment.

— Pavel, mi-a spus ea într-un târziu, ştiu că eşti nemulțumit, şi eu sunt, dar înțelege că nu avem ce face, acum pentru noi cântă o anume orchestră şi trebuie să dansăm cum cântă ea, nu avem altă soluție, nu avem variante de ales.

— Aşa este, dar uneori îl întreb pe Dumnezeu, deşi nu am acest drept, de ce a lăsat atât nedreptate sau de ce a împărțit-o cu carul la unii şi cu lingurița la alții.

—Pavele, trebuie să-ți spun că viața nu este nici pe departe aşa cum ne-am închipuit-o noi, că parcurgem un drum plin de hârtoape, de noroaie şi cine ştie câte capcane s-ar mai ivi. Tu eşti un filozof, chiar dacă nu vrei, şi în înțelepciunea ta vezi doar perfecțiunea, nu mizeria care stă la baza ei, pentru că ea, perfecțiunea, întotdeauna este deasupra.

— Doamne, dar mă uimeşti, cu idei de filozofie, de viață autentică cu valoare axiologică, am spus privind-o mut de uimire.

— Vezi că încă nu mă cunoşti îndeajuns, a făcut ea o constatare.

— Irina sunt sătul până peste cap de materialism din lecții de istorie, de marxim-leninism, de logică, încât îmi vine să abandonez corabia.

— Iar vrei s-o iei razna? Dacă nu eşti cu picioarele pe pământ am să fac cu tine şedinţe de psihoterapie, m-a ameninţat dulce, aşa cum numai ea ştia s-o facă.

Peste oraş se instalase primăvara cu adevărat, copacii începeau să plesnească în frunze şi în atmosfera înviorată deja plutea un aer de mister, de miresme, de dor, care combinat cu cerul senin pe care discul lunii pline aluneca uşor ca un nor crea o atmosferă de basm, încât uitasem de toate nedreptăţile din lume, iar mâna ei în palma mea îmi mărturisea deja că viaţa are şi părţile ei bune. Am continuat convorbirea atunci despre lucruri frumoase, numai despre lucruri frumoase, pentru a nu tulbura acea atmosferă, care mă legăna uşor, de parcă vinul de Cotnari pe care, tocmai îl băusem mă cucerise cu totul. Am simţit nevoia s-o îmbrăţişez pe femeia aceasta şi s-o acopăr de sărutări fierbinţi pentru că doar ea era pentru mine puntea de normalitate în viaţă. Am oprit-o, mi-am apropiat gura de buzele ei, ca şi când aş fi dorit să încerc un fruct, apoi uşor i-am acoperit buzele însetat, nestăpânit, năvalnic, alunecând uşor spre gâtul ei parfumat unde îi plăcea atât de mult s-o sărut şi i-am şoptit la ureche:

— N-ai uitat ce ţi-am spus la restaurant, nu?

M-a sărutat şi ea pe gât şi mi-a spus:

— Care femeie crezi că ar uita aşa ceva?

Bucuriile vieţii noastre sunt atât de puţine! Uneori trec pe lângă noi şi nu le băgăm în seamă, iar uneori deşi sunt bucurii ne dor, ne ard, ne topesc pentru că suntem fragili, nişte trecători în bătaia vântului. De aceea suntem obligaţi să ne construim refugiul în amintiri, în plaiurile copilăriei, cu felul acela veşnic de a fi, nu ştim de griji şi ne gândim numai la speranţe. Pentru unii, oameni mari, copilăria rămâne un leagăn al unor bucurii adevărate şi nu pentru că „viaţa e o necontenită durere" ci pentru că în copilărie ne confundăm cu nevinovăţia, cu puritatea, cu leagănul universal, cu inconştienţa viitorului. Poate datorită acestor sentimente eu ca simplu muritor eram stăpânit de o bucurie fără seamăn când reuşeam să simt în priviri locurile copilăriei mele, până şi un copac, un arbust îmi amintea de ceva, avea un loc anume în fiinţa şi sufletul meu. Potecile şerpuitoare erau povestitorii mei, pâraiele cu susurul lor candid îmi ofereau binefacerea legăturii inexorabile

cu timpul şi parcă în universul trecător îmi spuneam „vezi noi suntem tot la fel, numai tu omule, eşti efemer“. Oh cât de adevăr în universul nostru! Uneori îți rămân în memorie amintiri ale copilăriei ca şi cum ar fi însemnate de o putere dumnezeiască pentru că numai Dumnezeu poate să creeze amintiri atât de durabile în mintea noastră, o zi, un moment cu părinții petrecut într-o anumită ambianță, un obiect care a creat o euforie de nestăpânit. De aceea şi dau dreptate lui Platon, tot ceea ce este pe de-ntregul adevărat este pe de-ntregul cognosibil în timp (înțeles aş adăuga eu), non-existența nu are nici un mod de a fi cunoscută! Lucrurile sunt cognosibile în momentul în care în ele există existența. Dar după ce alergăm noi în viață domnule Platon? Alergăm după ceva anume? „Binele nu este în nici un mod exprimabil. El nu este comprehensibil decât după o îndelungată familiarizare şi viața comună cu această doctrină, se produce în suflet ca o infuziune de lumină asemănătoare focului şi care se făureşte din ea însăşi“. Drept grăit-a Platon? Atât de drept încât îl invoc ori de câte ori mă îndeamnă la reflecții despre existența plaiurilor mele natale.

Mă apropiam de sfârşitul anului trei şi se părea că lucrurile intraseră într-o normalitate plictisitoare, nimic nu se mai întâmpla, nimic nu mă mai zguduia din temelia existenței. Îmi pregăteam examenele din ultima sesiune şi parcurgeam fiecare curs cu pasiune, iar pe unele chiar cu plăcere. Într-una din zile sunt anunțat de un coleg de grupă că sunt căutat insistent de o femeie şi cum nu sunt curios din fire nu m-am zbătut să aflu despre cine este vorba. „Dar dacă e Irina“ mi-am zis şi am ieşit furişându-să de la o prelegere din amfiteatrul Xenopol, iar pe hol, da era chiar ea.

— Ce s-a întâmplat? am întrebat-o uimit, pentru că nu mă căutase niciodată cu atâta insistență.

— Trebuie neapărat să vorbim, Pavel, am să-ți spun ceva foarte important, a început ea patetic.

— Şi nu poți să îmi spui acum, aici? am întrebat eu din dorința de a mă debarasa de ea, ci pentru a o ajuta să se descarce nervos.

— Nu, nu, nu imediat după cursuri ne întâlnim la statuie. Orele care mai rămăseseră au fost pentru mine ca şi inexistente,

pentru că nu mai mă puteam concentra. La ora fixată aştepta acolo, era prima dată când ea sosea înaintea mea la o întâlnire fixată, era clar că s-a întâmplat ceva.

— Unde vrei să mergem? am întrebat-o.

— Undeva unde să fim numai noi doi. Acel loc îl putem găsi doar în Grădina Botanică.

Până acolo aproape că nu am vorbit deloc, era ceva care ne apăsa, ceva care ne tulbura şi ne amesteca viețile ca într-un vârtej.

— Pavel, sunt însărcinată, mi-a spus îngânător de emoție.

Nu era cazul să balansez situația, s-o scald.

— Eşti sigură?

— Da, e deja a doua lună când eu aşteptam în zadar, nu m-am dus la medic pentru a mă consulta pentru că mă ia în evidență, dar sunt absolut sigură.

— Tu ai vrut să te sfătuieşti cu mine, nu? De aceea m-ai căutat cu atâta insistență.

— Da, sigur.

Ochii ei purtau în priviri durere, nesiguranță şi solicitau milă, compasiune şi erau aşa de galeşi! Ochii ei vorbeau mai mult decât vorbea gura sau mintea ei, ochii erau ca o carte se lăsa răsfoită pe toate părțile. Eram convins că spunea adevărul, iar eu trebuia să găsesc soluția rezolvării situației foarte delicate.

— Ar fi trebuit să-mi spui mai de mult, am dojenit-o, dar şi acum cred că putem găsi o soluție. În primul rând să nu cumva să apelezi la mijloace empirice aşa cum se mai obişnuieşte, în al doilea rând eu voi căuta o soluție certă, dar medicală.

— Pavele, s-ar putea să dureze mult, eu ştiu părerea ta despre conştiință, credință, procreere etc, dar mă înțelegi că nu pot să-mi continui viața cu un copil acum?

— Sigur că te înțeleg şi de aceea şi vreau să acționez. Eu trebuie să fiu îngerul tău păzitor, nu sunt şi eu la fel de vinovat ca şi tine?

— Nu e vorba de vinovăția cuiva, am spus, ci de viitor, ce va însemna „el" pentru mine, iar de bani …

Am oprit-o, i-am pus degetul pe buze. „El" era copilul care ar fi urmat să vină.

— Irina, te asigur că am să caut soluția şi încă repede, în câteva zile. Tu nu trebuie decât să aştepți şi te rog să aştepți cu încredere. Eram hotărât să-i demonstrez că-i port de grijă deşi nu aveam în minte nici o soluție pe moment. Încă de a doua zi am încercat să fac ceva. Am renunțat la un curs şi m-am dus la spitalul județean care nu era departe de universitate. Am mituit portarii şi am pătruns în incintă. Căutam secția ginecologie. Nu mi-a fost greu s-o găsesc, deşi aveam emoții eram hotărât să fac ceva pentru a găsi o soluție. Secția ginecologie începea cu un hol lung, cu uşi diverse pe care scris salon nou născuți, apoi blocul operator, terapie intensivă … de aici tocmai ieşea cineva, un individ brunețel îmbrăcat în alb complet, iar pe buzunarul de la piept îi scria cu fir albastru „Dr. Drăghici", „hai că eşti al meu" mi-am zis.

— Domnule doctor, am încercat eu să intru în discuție, fiți amabil …

Nu m-a lăsat să continui.

— Aveți vreo pacientă la mine? m-a întrebat blând, dându-mi curaj.

— Nu, dar voi avea, am spus foarte convins.

— Veniți cu mine, mi-a zis.

L-am urmat în cabinet.

— Spuneți despre ce este vorba …

M-am prezentat şi i-am spus adevărul. A spune adevărul era un principiu de viață pentru mine, mizam doar pe sufletul şi bunăvoința acestui medic.

— Tinere, mă cauți mâine la ora unsprezece, după ce ies din operație şi vedem ce putem face.

Îmi venea să-l îmbrățişez de bucurie. Nu pomenise nimic de bani, nici nu mai avea importanță acest fapt. Seara acasă am făcut un inventar al banilor, aveam câteva sute de lei şi pentru momente grele eram posesorul unui CEC pe care puteam să-l valorific la nevoie. Nu-mi făceam probleme. La ora stabilită a doua zi m-am înființat la uşa blocului operator aşa cum rămăsese stabilit. M-a văzut, m-a recunoscut şi … peste două zile urma să vin cu Irina s-o internez.

L-am întrebat de bani „Discutăm după" ... mi-a spus. Irinei nici nu i-a venit să creadă că am găsit atât de repede o rezolvare,

deşi mi-a mărturisit că-i este frică, o frică teribilă. Îi împărtăşeam sentimentul, medicul îşi asuma un mare risc, avortul era pedepsit cu ani grei de puşcărie şi pentru cel care-l provoca şi pentru cel care-l făcea. Totul a decurs neaşteptat de bine, deşi „problema" îmi uşurase serios buzunarele. Irina rămăsese internată doar trei zile, când a văzut că la poartă o aştept cu taxiul m-a îmbrăţişat. Mi-a şoptit la ureche „Pavel îți mulțumesc, îți mulțumesc mult!", iar eu i-am spus „prietenul la nevoie se cunoaşte, iar iubitul cu atât mai mult". A zâmbit şi am înțeles multe din acel zâmbet şi din ochii ei care-mi vorbeau din nou.

*

Armiansk a căzut în următoarele zile, acum drumul era deschis direct spre inima Crimeii. Față de alte bătălii, pierderile regimentului românesc erau cu mult mai mici. Probabil ori inamicul fusese prea slab şi nu a fost în măsură să opună o rezistență consistența sau nu mai era „interesat" să opună o rezistență solidă pentru că oricum calea spre Crimeea era deschisă de nemți în altă parte, pe la sud-vest. Comandantul batalionului, căpitanul Alexandru Nicol, fusese uşor rănit, dar nu a fost nevoie de spitalizare, ci doar de intervenția sanitarilor pentru că într-o clădire proaspăt cucerită a fost „atins" de căderea unei grinzi care i-a „şlefuit fruntea". Alexandru Nicol făcea parte din categoria ofițerilor care ieşeau în față doar atunci când trebuia şi numai pentru a obține beneficii, dacă era posibil, altfel spus acțiunile de luptă erau conduse de el numai din spate, de la un adăpost relativ sigur. Avea să revină după foarte scurt timp la comanda batalionului, aşa că nu i-a dus lipsa caporalul Minciună. Armiansk rămăsese deja în urmă, acum direcția regimentului optzeci era inima Crimeii până la care mai avea ceva cale de parcurs şi nu mergeau ca pe bulevard. Camioanele care le foloseau pentru transport se urneau greu, iar soldații erau din ce în ce mai flămânzi. Ajunseseră să umble prin pivnițele locuințelor pentru a aduce „ceva" care poate fi comestibil, dar şi aici găseau din ce în ce mai puține alimente (au mai găsit cartofi, unele rădăcinoase, cantități de ceapă şi atât), nu puteai să acoperi astfel nevoile la

câteva sute de oameni şi să-i mai faci şi luptători şi încă buni. Deşi pe ansamblu pierderile regimentului nu erau mari s-a nimerit ca tocmai grupa lui Minciună să suporte o parte din ele, doi morți şi un rănit, pierderi care nu puteau fi acoperite pentru moment. Hrană din ce în ce mai puțină, moralul din ce în ce mai scăzut şi drumul spre inima Crimeii din ce în ce mai lung.

— Măi Grigore, a întrebat într-o seară, Vintilă, un soldat din Gorj, pe caporal, de ce luptăm noi aici, ce vrem, să ajungem la Moscova sau la Vladivostok?

— Ştefane, i-a zis Minciună, noi suntem soldați, executăm ordinele şi mergem acolo unde suntem trimişi atâta timp cât mai putem, adică, dacă suntem întregi.

— Grigore, eu m-am gândit să dezertez, nu mai suport, … a spus Vintilă foarte hotărât.

— Eşti nebun? Cum să dezertezi, suntem la sute de kilometri de casă, la mii, cum ai să ajungi acasă, apoi şi dacă ajungi ce te aşteaptă, Curtea Marțială şi dacă nu mori de glonțul rusului, mori de glonțul plutonului de execuție şi care-i diferența?

— Mă ascund până se termină războiul, a spus soldatul.

— Şi dacă mai durează câțiva ani?

— Poate să dureze şi zece, am în Parâng o stână, n-o să mă găsească niciodată, nu mă arăt decât atunci când aflu că s-a terminat războiul.

— Şi de ce îmi spui mie, ştii că te-aş putea raporta?

— N-ai să mă raportezi pentru că şi tu urăşti războiul, poate mai mult decât noi toți la un loc, dar nu arăți aceasta.

Avea dreptate soldatul, dar ce se putea face ?

— Oricum, trebuie să uiți ce ți-am spus.

— Dar de ce mi-ai spus? a întrebat Minciună.

— Ca să te îndemn să mergi cu mine.

Soldatul era foarte hotărât, dar Minciună avea datoria în sânge şi nu era în stare decât să urmeze ordinele pe care le primea. A doua zi a constatat că soldatul Ştefan Vintilă nu mai este prezent. A raportat că nu mai … e, dar nu avea nici cea mai mică bănuială ce s-a întâmplat cu el, deşi … mergând spre vest s-a agățat de vreun mărfar care se întorcea după front. Marşul regimentului decurgea aproape normal, cu toate că vremea era din ce în ce mai potrivnică şi

tensiunea psihică creştea din ce în ce mai mult. Soldaţii aflau de la şefi mai mult sau mai puţin informaţi fel de fel de zvonuri, că nemţii fuseseră aruncaţi în mare, că o divizie întreagă a căzut în mâinile ruşilor, iar flota nemţească a fost scufundată, mai pe scurt, totul era un dezastru. Cum să ai moral bun să mergi astfel la luptă? Dar dezinformarea în război funcţionează mai bine ca oricând pentru că mulţi sunt interesaţi ca ea să funcţioneze bine. Marşul devenise din ce în ce mai greu din cauza vremii, vânt puternic şi ploaie urmată de viscol, dar şi datorită stării drumului care în bună parte era distrus de şenilele blindatelor. La trei zile după luptele de la Armiansk parcurgeau acum un spaţiu îngust dintre două lacuri pentru a ajunge în inima peninsulei Crimeea. Între trupele noastre şi cele germane exista un spaţiu prea mare pe flancul drept, unităţile germane apropiindu-se tot mai mult de litoral şi lăsând divizia română agăţată de spaţiul din centrul peninsulei cu deschiderea spre flancul stâng, unde terenul era mai accidentat şi unde acţionau şi formaţiuni de partizani. În sfârşit caporalul Grigore Minciună aflase ţinta regimentului său cel puţin pentru moment: orăşelul Demiansk până la care mai aveau de parcurs peste cincizeci de kilometri, dar oare drumul va fi numai un marş? Informaţiile pe care le deţineau comandanţii unităţilor români erau contradictorii, ba că era calea liberă până în miezul Crimeii, ba că pe alocuri acţionau formaţiuni de partizani, grupări mici care atacau fulgerător apoi dispăreau, sau că unele localităţi erau apărate de rămăşite ale unor unităţi militare sovietice. De aceea comandanţii unităţilor au luat măsuri de protecţie a marşului. Cum caporalul Grigore Minciună era deja veteran al unor astfel de misiuni a şi fost chemat de comandantul de batalion, căpitanul Alexandru Nicol, pentru a organiza misiunea. Acum erau deja în Crimeea în partea ei de nord, urma o deplasare spre est pentru a atinge localitatea Demiansk spre a tăia spatele trupelor sovietice care se retrăgeau dinspre Melitopol şi organizaseră apărarea pe o porţiune de teren îngustă dintre lacuri şi Marea de Azov. Minciună din nou trebuia să aducă şi informaţii şi să cerceteze cât mai bine zona pentru a identifica eventualele pericole pentru trupele proprii. Caporalul ştia că aceste misiuni sunt deosebit de periculoase, observase, simţise aceasta pe pielea lui, dar nu putea spune „nu“, era doar soldat şi învăţase şi el că ordinul „se execută,

nu se discută“. Acum a pregătit un detaşament în adevăratul sens al cuvântului, de cincisprezece ostaşi care în mod normal ar fi trebuit comandant de un ofițer, dar cum era o veritabilă criză de ofițeri, era bun şi un gradat, un simplu caporal.

Ca să nu mai aibă probleme cu cunoaşterea oamenilor Minciună „a selecționat“ mai întâi grupa lui, cei şapte camarazi care mai rămăseseră şi alți opt din alte subunități pe bază de voluntariat. Alexandru Nicol a pregătit detaşamentul pentru misiune. L-a dotat cu ceea ce avea, cu ceea ce-i trebuia şi colonelul Izbăşescu i-a dat misiunea. Să cerceteze terenul pe direcția de marş a regimentului, să sesizeze eventuale mişcării de trupe ale inamicului sau de partizani, să nu se angajeze în acțiuni de luptă decât în mod excepțional pentru a-şi apăra pielea şi să se întoarcă cu informații la regiment în cel mult trei zile. „Uşor de spus colonele, îşi zicea în gând caporalul Minciună, dar greu de făcut, să te văd eu pe tine să mergi aşa în necunoscut, păi eu şi cu tata când mergeam foloseam mereu acelaşi drum ca să nu mă rătăcesc“. Vremea nu ținea deloc cu ei, rece cu vânt de parcă se descheiaseră baierele cerului, cu spic de zăpadă, atât cât să te usture. Dar aveau şi un mic avantaj, terenul era mai accidentat, acoperit în bună parte, cu localități mai dese (care putea fi şi un impediment) şi acum aveau chiar o dotare mai bună, mijloace de legătură pe care le puteau folosi.

Detaşamentul era „Vrabia“, iar regimentul era „Corbul“, erau stabilite şi ore de contact încât puteau spune că acum erau în era modernă a cercetării. În dimineața următoare au pornit în misiune, încă înainte de a se lumina de ziuă, se deplasau paralel cu drumul pe care trebuia să înainteze regimentul. Deplasarea detaşamentului se efectua în coloană cu caporalul în frunte, erau stabiliți observatori, pentru față, spate şi flancuri, iar la cel mai mic pericol era stabilit un semnal pentru a fi luate măsuri de apărare. Foloseau o potecă pentru a urca un deal a cărui coamă o zăriseră încă de pe comunicația principală, undeva în zare spre nord se zărea o localitate ascunsă de o ceață alburie, dincolo de coama dealului începea o pădure destul de deasă care se întindea pe hectare bune, poate pe zeci de hectare. Poteca era chiar pe marginea pădurii şi şerpuia uşor pe coamă, apoi se ascundea undeva într-o vale. Fețele soldaților, aproape ascunse în

căciuli, erau posomorâte, preocupate de misiune, dar mai ales cum să-şi apere viaţa, nimeni nu scotea o vorbă, doar paşii lor se auzeau. Liniştea a fost spartă de un şuierat uşor al observatorului de pe flancul stâng, care observase ceva în pădure. Tot detaşamentul s-a aruncat la pământ şi aştepta un semnal. Minciună s-a târât până la observator, acesta i-a dat binoclul său să cerceteze zona pădurii. Printre copacii desfrunziţi se zăreau mişcări de efective la distanţă de numai doi kilometri sau mai puţin. Distanţa era prea mare pentru a observa ce fel de trupe erau, deşi observarea era favorizată de faptul că detaşamentul românesc se afla undeva pe un loc dominant. Minciună a chemat doi voluntari care să se apropie mai mult pentru a cerceta mai bine zona. Se oferiseră deja patru, au plecat toţi patru, timpul destinat acestei misiuni a fost de numai o oră, maxim o oră şi jumătate. Caporalul Minciună se gândea la destinul, la viaţa fiecărui soldat care se afla acum cu el aici, „oare câţi ne vom mai întoarce acasă?“, era o întrebare pe care şi-o punea în fiecare zi. Nimeni nu i-ar fi putut da răspunsul, poate, nu poate, ci sigur. Dumnezeu ştia răspunsul. În timpul în care cei patru au executat misiunea, restul detaşamentului nu s-a mişcat de pe loc, motivele erau temeinice, orice mişcare ar fi atras atenţia eventualului inamic şi atunci totul s-ar fi năruit. În sfârşit cei patru soldaţi s-au întors. Găsiseră un loc relativ bun de observare şi au studiat mişcările inamicului care era de fapt o formaţiune de partizani, cincizeci, şaizeci de luptători, în pădure aveau amenajate adăposturi în pământ. Acest ultim amănunt l-a condus pe Minciună la concluzia că zona respectivă era raion de acţiune pentru formaţiunea de partizani, sigur deci că trupele române iar aveau de înfruntat această formaţiune. Şi-au continuat misiunea, după dealul respectiv au pătruns într-o vale îngustă străjuită de râpe Caporalul Minciună avea senzaţia că inamicul este peste tot pentru că eşti la el acasă, că el cunoaşte ograda în care trăieşte şi ştie cel mai bine cum să te surprindă. Pe Minciună l-a străfulgerat o idee să nu mai continue drumul pe calea aceea şi să forţeze una din râpi, stânga sau dreapta, pentru că simţea că inamicul îi aşteaptă undeva pe acel traseu.

Şi-a oprit camarazii, a studiat râpa din stânga şi a decis că aceasta poate fi abordată mai uşor decât cea din dreapta. După câteva eforturi şi încercări au ajuns deasupra. Se aflau acum pe un

deal care mai urca încă spre un vârf ţuguiat unde doi arbuşti se legănau în bătaia vântului. Mai aveau puțin până la cei doi arbuşti când au apărut din stânga doi ostaşi sovietici. Au rămas surprinşi când au dat nas în nas cu detaşamentul, dar n-am apucat să ducă mâna la pistoalele lor pentru că Minciună i-a ţintuit şi au căzut amândoi ca secerați. Zgomotul produs de rafala de armă sigur va atrage şi alți ostaşi sovietici, probabil făceau parte dintr-un detaşament de cercetare sovietic sau chiar dintr-o unitate aflată în apropiere. Fiecare soldat dacă a văzut că nu se întâmplă nimic a început să urce târâş pe pământul înghețat bocnă spre cei doi arbuşti, pentru a avea un câmp de observare mai bun. Caporalul se gândea că iar a căzut într-o capcană, cum se mai întâmplase. De la nivelul celor doi arbuşti aveau un câmp larg de observare, numai că a rămas mut de uimire caporalul când a privit prin binoclu spre nord şi a observat pe un drum la câțiva kilometri o coloană cu trupe sovietice, era clar că erau sovietice pentru că le-a remarcat maşinile. Le-a urmărit cât a putut observa, erau peste douăzeci şi cinci de camioane ceea ce însemna o parte a unui regiment sau mai mult de două batalioane. Aveau aceeaşi direcție de deplasare ca şi trupele române. Nu-şi bătea bate capul cu motivele retragerii, de unde veneau, încotro se îndreptau, asta era treabă de ofițer, iar el nu se pricepea la aşa ceva. Era cazul să se întoarcă, au cules informații de interes, erau utile pentru comandanții săi, până dimineață dacă nu găseau un loc bun pentru odihnă trebuiau să meargă toată noaptea. Oricum, nu mai era mult până când se lăsa înserarea. Au făcut cale întoarsă tot pe muchia dealului cu arbuşti izolați, trebuia evitată calea îngustă. După două ore de mers s-a înserat, tocmai când am ajuns la un fel de saivan pentru animale foarte bine conservat. Era tocmai bun pentru a le oferi adăpost pe timpul nopții. Pe asemenea vreme fără foc nu puteai rezista fără să te mişti nici câteva ore, dar o noapte întreagă. Aşa că Minciună a trimis doi soldați să caute lemne, deşi s-a gândit că fumul va atrage cercetarea inamică, pentru că flacăra nu avea să se observe făcând focul în interiorul saivanului, dar din două rele caporalul a ales-o pe cea mai puțin rea, aceea de a nu-şi lăsa camarazi să degere. Într-o oră într-o aripă a saivanului ardea o frumusețe de foc, a organizat şi serviciul de pază pentru a evita

surprizele şi apoi ceilalţi s-au culcat în jurul focului, unde jarul de un roşu aprins răspândea o căldură plăcută tocmai bună să te transporte în lumea vizelor. Caporalul Minciună s-a trezit brusc de focul unei arme automate. S-a ridicat în câteva clipe şi a alergat spre locul unde ştia că trebuie să fie plantonul. Nu mai era în viaţă, trupul său zăcea întins pe pământul îngheţat, fusese împuşcat de la mică distanţă, Ghiţă Vijeu avea arma cu cartuş pe ţeavă, semn că el sesizase ceva, dar nu a mai apucat s-o folosească. Caporalul a dat alarma. Fiecare soldat a ocupat o poziţie de tragere după planul stabilit de cu seară. Nu se luminase încă de ziuă. Nu mişca nimeni şi nimic pe nicăieri, nu se auzi nici un zgomot, era atâta linişte încât fiecare soldat îşi auzea propriile bătăi ale inimii. Această stare făcea şi mai apăsătoare atmosfera, fiecare soldat se găsea acolo unde fusese dispus, dar nu avea în cale decât întuneric, poziţiile de tragere erau ocupate fie la ferestre, fie la uşi sau pur si simplu prin spărturile existente în zid. La un moment dat Minciună a auzit un zgomot, a scos un sunet ca să fie auzit şi de ceilalţi şi şi-a ciulit urechile, acum auzul nu mai percepea nimic până când a auzit în ruseşte strigându-se „Davai, Davai!“.

Apoi latura saivanului în care se aflau a fost invadată de o ploaie de foc. Ostaşii români doar s-au ferit pentru că nu aveau unde să execute foc, nu se vedea nimic încă, întunericul se lupta cu lumina. Minciună a dat ordin ca fiecare ostaş să-şi verifice grenadele şi muniţia, să nu irosească loviturile pentru că nu se ştie cât timp vor fi nevoiţi să lupte şi nu ştiau nici puterea inamicului. Fiecare aştepta ghemuit sub zidurile saivanului să urmeze ceva, dar nu ştia ce anume. „Doamne, iar ne-ai adus în faţa morţii, salvează-ne doamne!“, se ruga caporalul Minciună şi nu numai pentru el. În milostivenia lui, sigur Dumnezeu avea în vedere şi un detaşament de cercetaşi români, aflat undeva între stepele Crimeii şi Caucaz rătăciţi şi prigoniţi de soartă, flămânzi şi degeraţi. Nici inamicul nu a mai mişcat până nu s-a crăpat de ziuă, când o lumină lăptoasă asemenea unui fum alb a început să călărească împrejurimile. Caporalul Minciună ştia exact amplasarea saivanului, santinela fusese însă în partea de nord, deci de acolo trebuia să vină inamicul sau cine ştie!. Acum la lumina zilei a

amplasat mai bine trăgătorii pe toate laturile saivanului. Nu a aşteptat mult până când cu strigăte de război inamicul a pornit la atac. Se distingeau clar, erau partizani, îmbrăcămintea lor era o combinație între ținuta militară sovietică şi ce a avut fiecare mai gros în ținutul de baştină, toți însă aveau mantalele militare şi căciuli cu stea roşie în frunte. Porniseră pur şi simplu la asaltul saivanului. Poate erau tocmai acei partizani observați, studiați cu o zi înainte. Dar mai avea importanță acum care erau? Erau înarmați cu pistoale, cu puşti mitraliere, dar erau şi ostaşi înarmați cu carabine folosite probabil în „Marea Revoluție din Octombrie". Atacul s-a produs pe latura de nord, Minciună a ordonat „Foc, toți odată foc!" Armamentul detaşamentului românesc a scuipat o ploaie de plumbi, unii dintre partizani înghețând pentru totdeauna, iar ceilalți s-au trântit la pământ. A urmat atacul pe latura dinspre est, aici a fost mai rapid şi mai rău, apropiindu-se mult mai mult până la posibilitatea de aruncare a grenadelor. Două au pătruns în saivan –altele au lovit doar pereții provocând găuri cât pietrele de moară. Detaşamentul românesc a schimbat poziția de apărare şi a ripostat cu grenade, împroşcând moarte în rândul partizanilor. Minciună nu şi-a putut da seama câți au căzut, dar primul rând de atacatori nu mai exista. Caporalul a gândit că dacă va rămâne acolo rusul îi va toca, aşa că cei doisprezece care mai rămăseseră au stabilit să iasă din saivan pe partea de vest, direcția lor de înaintare, şi în câmp deschis să încerce să se apere mai bine. Modul de acțiune a fost corect întrucât partizanii au pornit deodată la asalt, au aruncat grenadele (în locul în care fuseseră ostaşii români) şi s-au retras. Ostaş cu ostaş, românii au ieşit pe latura de vest printr-o spărtură în zid şi au țintit spre o movilă aflată la trei patru sute de metri spre care trebuiau să alerge pentru a domina câmpul de luptă. Alergarea s-a efectuat în neorânduială, motiv pentru care şi inamicul a observat şi a trecut la urmărire, ultimii doi ostaşi români au fost răniți unul în picior, iar altul în braț. Cel cu piciorul rănit, soldatul Neculai Vântu din Glodenii Romanului nu se mai putea mişca, Minciună a dat ordin la doi soldați să-l acopere şi l-a cărat în spate pe Vântu, rana acestuia era destul de gravă, glonțul îi trecuse prin coapsă, probabil atinsese şi osul şi a ieşit prin față. Fără alte pierderi au

ajuns la movilă. Aici au organizat apărarea pentru că nu puteau fugi cu inamicul în spate, până la urmă i-ar fi terminat pe toți, partizanii fiind cu mult mai mulți. „Minciună, de data aceasta atât ți-a fost" şi-a zis caporalul văzând cum o mulțime de partizani, poate câteva zeci, înaintau spre locul în care o mână de ostaşi români dintre care doi răniți încropiseră în grabă o apărare. Era doar o încercare de a-şi apăra pielea şi nu de a câştiga o bătălie. Nimeni nu se mai gândea la câştig acum, ci cum să scape. Cei doi răniți au fost oblojiți de un sanitar improvizat, de frică le trecuse şi durerea, pas cu pas, partizanii înaintau spre moțul movilei unde se aflau într-un semicerc zece ostaşi români şi doi răniți. Minciună le-a făcut semn camarazilor să nu tragă decât la semnalul lui, începuse să-i cunoască pe sovietici, atunci când se speriau se retrăgeau în neorânduială. Pe acest lucru miza caporalul, ei aveau o poziție favorizată, puteau utiliza grenadele. Aşa s-a întâmplat, sub cinzeci de metri, zece grenade au zburat spre inamic, de pământ şi fum nu a putut vedea efectul, au mai aruncat încă o dată. A mai apucat să-i vadă pe cei teferi care fugeau de unde veniseră, iar sub movilă multe trupuri zăceau fără suflare. Partizanii sigur nu mai voiau cel puțin pe moment o confruntare.

Capitolul

Nu ştiu cum, nu ştiu pe unde dar am terminat şi anul trei şi pătrunsesem mult în miezul filosofiei, am reuşit chiar să sar peste zidul filosofiei marxiste în grădina adevăratei filosofii, pentru că am renunțat la tipare, cu orice risc, am vrut să studiez filosofia adevărată şi am spart barierele pentru a studia şi am reuşit să fac față şi aparențelor, adică să mă arăt interesat de ceea ce se cerea efectiv pe „piață". Dar poate succesul văzut de mine şchioapătă undeva pentru că primirea în partid mă sărise, am fost lăsat pentru altă dată, deşi spusesem secretarului de partid „da, sunt de acord". Ajuns acasă l-am găsit pe tata deprimat, pentru că aşa cum intuise, pământul gospodărit de el ajunsese pe mâna unor neaveniți care erau puşi numai pe căpătuială, astfel încât la adevărații proprietari nu ajungea nimic din produsele pământului, desigur vorbesc doar de cel „înscris" la întovărăşire, aşa-zişii administratori furau cât puteau şi o mică parte revenea statului. Dezamăgit era mai mult de faptul că nu era ascultat, ba mai mult a şi fost amenințat de administratorul şef, cel cu care mai avusese un conflict, că dacă nu se astâmpără „va avea de a face cu organele de anchetă". Acest mod de a intimida era specific organelor de atunci care foloseau orice prilej pentru a strânge cu uşa pe acei care aveau ceva de spus, dar mai ales pe cei care ținteau undeva anume. Era timpul să port o discuție cu tata despre morala vremurilor pentru a-l face să înțeleagă că nu va schimba niciodată lumea şi că nu are rost nici măcar să încerce. Nu l-am înduplecat, era tare înverşunat, iar mama în firea ei blândă spunea că nu mai poate lupta şi cu „îndărătnicirea", o înțelegeam, altfel spus durerea de acum a lui tata era ultima la care se mai gândea. Pierduse un copil şi nu mai vroia să piardă nimic din ceea ce însemna „universul ei cotidian, viața de zi cu zi". Îmi propusesem

ca în acea vacanță să studiez şi să lucrez mult, atât de mult încât să simt că mă epuizez, că ard, că am un țel imediat şi obiectiv zi de zi. Omul care nu arde pentru ceva, vegetează, trăieşte degeaba. Am mai spus-o, o carte pe care o primisem ca premiant în clasa a opta un profesor mi-a scris „să nu treacă o zi din viață fără să înveți ceva". Am luat acest îndemn ca pe un model de viață şi am urmărit şi urmăresc şi acum ca zi de zi să învăț ceva, unele lucruri pe care le-am învățat mi-au folosit, altele însă mai mult mi-au încurcat existența pentru că e un paradox în viața noastră, atunci când ai mai multe cunoştințe despre „lume şi viață" cum spunea cineva, îți pui prea multe întrebări, cauți prea multe răspunsuri, aştepți prea multe de la viață şi nu-ți rămâne decât o singură speranță… Dumnezeu, deşi şi de el se leagă foarte multe întrebări la care nici nu e bine să răspunzi. Când eşti amețit de frumusețea unui peisaj, de grandoarea universului, a aşezării lui după reguli calculate de cei mai buni ingineri ai existenței universale te apasă întrebarea „care e locul meu în acest spațiu, ce sunt eu, ce caut aici, merit acest beneficiu, cine mi-l face, ce voi deveni?" Dumnezeu ne-a creat nişte limite de mişcare şi de gândire şi a spus „până aici", cunoaşterea deplină nu e dată omului pentru că el e doar o creație, el este o operă a unui artist, arhitect, inginer mai scurt, a unui Creator, care a fost lăsată în univers să se autoperfecționeze, să adauge moment după moment câte o piatră la construcția desăvârşirii universale. Omul fiind o creație nu va atinge niciodată, nici prin spirit, desăvârşirea, pentru că ea aparține numai Creatorului. De aceea trebuie să luptăm permanent pentru a ne apropia cât mai mult de perfecțiune pentru că această apropiere nu este o himeră, ea este o realitate incontestabilă. În fond cred că şi Dumnezeu doreşte ca omul, creația sa, să lupte pentru a atinge perfecțiunea, şi filosofia şi teologia. Existența între două forțe, cele ale răului şi cele ale binelui, separația dintre ele nu este identificată, dar este simțită până şi de omul de rând, cel măcinat de neputință, de răutate, de lipsă de voință, sigur este stăpânit de forțele răului, iar cel care se autodepăşeşte, acționează după principii morale, are de partea sa forțele binelui. În epoca contemporană am întâlnit mai multe aforisme cu valoare de simbol, unul din acestea suna cam aşa „informația înseamnă

putere, sau cine are informație are putere", altul spune că „știința înseamnă putere". S-ar părea că toate sunt adevărate, pentru că puterea „se lipește" numai de bucuriile adevărate, durabile, de stări de spirit pătrunzătoare, vizionare. Cum poți să construiești viitorul fără știință și fără informație? Goethe spunea „fereşte-te de ignoranța activă", Husserl consideră că salvarea omenirii nu poate veni decât de la știință care poate să absolve omenirea de „criza umanității, de cea a discursurilor și de … de idei". Marele scriitor A. Huxley spunea că „dacă învățătura puțină este periculoasă, unde este omul care are atât de multă încât să fie în afară de pericol?". Socrate în înțelepciunea lui a pătruns și el aceste adevăruri și ni le-a dat pentru reflecție așa că să ne îndrume mereu spre cunoaştere: „știu că nu știu nimic". „Știința are rădăcini amare, dar fructe dulci" spunea Aristotel, marele gânditor se gândea la faptul că drumul spre miezul științei presupune efort, că nimic nu cade din cer, iar omul trebuie doar să se aplece să culeagă fructele dulci ale științei. Am auzit într-o emisiune la radio am auzit spunându-se că „știința este extrem de costisitoare, dar cea mai scumpă dintre științe este infinit mai ieftină decât neștiința". M-am oprit asupra acestor profunzimi într-o zi de vară în balconul casei mele din Bărbăteşti, de unde puteam privi cerul cum se îmbrățișează cu pământul la orizont. Atunci nu aveam în minte nici dragostea mea pentru Irina, nici față de locurile natale, ci vedeam un cer pe care scria „calea spre viitor". Îndemnurile naturale care cutremură mintea și trupul sunt cele mai puternice, mai fierbinți, mai pline de realitate. Într-una din zile l-am abordat pe tata care era foarte afectat de pământul său pentru a avea o discuție în vederea schimbării de atitudine,

— Crezi că dacă tu te frământi se schimbă ceva? l-am întrebat după ce i-am ascultat punctul de vedere.

— În viața mea toată, pe lumea aceasta de la început și până acum n-am suportat trândăvia și hoția, nu mă dă hărnicia afară din casă, dar nu m-am dus niciodată să-i iau avutul altuia, mi-a spus cu năduf.

— Dar aici la întovărăşirea aceasta nu s-au instituit nişte reguli, cât şi cum ia fiecare?

— Ce reguli măăă, fiecare fură cât poate în frunte cu administratorul ăl mare, a angajat paznic care păzeşte livada de pomi cu arma de vânătoare, ştii că aveam merii ăia timpurii şi te ameninţă că te împuşcă, dacă spui că vrei să vezi cum arată grădina ta.

— Pe la primărie ai fost? am încercat eu să mai construiesc o punte de aplanare a conflictului.

— Şi acela e un hoţ, n-ai cu cine să mai porţi o discuţie care să ducă la o măsură, la o înţelegere. Cârdăşie, hoţie la lumina zilei, şi avea tata un năduf când spunea toate acestea.

— Ce crezi că trebuie să facem?

— M-aş duce la ăi mai mari de la oraş, dar crezi că acolo nu sunt tot hoţi ca aici? Se întreba ca şi cum hoţii de la oraş ar fi fost acolo lângă el şi i-ar fi văzut sau pipăit. Tu ce zici, sunt tot hoţi că eşti mai umblat prin lume?

— Tu ai o vorbă pe care o foloseşti în asemenea cazuri „cum e turcu' şi pistolul", aşa că de ce să te mai duci?

— Da, măi băiete, dar mă doare sufletul când văd că hoţii sunt mai mulţi decât cei care muncesc, aşa de rău să fi ajuns ţara asta?

— Tată, ţara are conducătorii pe care-i merită, dar crede-mă că nu am curaj să-ţi spun asta decât ţie.

Era adevărat, n-aş mai fi spus aşa ceva la nimeni altcineva.

— Şi atunci ce să fac? m-a întrebat uitându-se la mine cu nişte ochi mari întrebători de parcă eu aş fi fost salvarea lui.

— N-avem ce să facem, decât să aşteptăm vremuri mai bune, dacă vor mai veni, am spus eu sceptic.

Eram aşa de convins că nu mai e nimic de făcut încât şi eu eram total descurajat şi nu din cauza acelor nedreptăţi semnalate de tata, ci pentru că simţeam cum se năruie simţăminte, trăiri, avuţii, tradiţia unor comunităţi, naturaleţea lor. Eram uimit uneori de un ins mic de statură, rotofei, iute la pas şi la vorbă, perceptor în sat, dar şi secretar de partid, care în fiecare duminică aduna oamenii în centrul satului, păcălindu-i că are el să le spună „ceva deosebit de important" şi urcându-se pe treptele căminului cultural (singura clădire mai acătării) începea să critice: „iar nu v-aţi plătit dările, Gheorghe, Vasile …" şi începea să enumere o

mulțime de restanțieri „sunteți coada cozii, aveți de plătit ...". Şi începeau discuțiile „da' eu de ce să plătesc atât, anul trecut am plătit atât etc." şi se transforma totul într-un bâlci încât omul rotofei şi scund pierdea vremea degeaba pentru că tot nu lămurea pe nimeni. Dar pe mine mă distra, adăuga o pată de culoare unei duminici care altfel ar fi trecut fără însemnătate. Uneori se întâmpla ca pe unii să-i păcălească după ce le spunea că „dacă până la data de … nu vii să plăteşti, te penalizez şi plăteşti de două ori mai mult". Repede întreba persoana nominalizată „când să vin nea Gică să plătesc?" „Cum când? Mâine, cu cât mai repede, cu atât mai bine". Asemenea aspecte mă distrau pentru că făceau parte din arsenalul vieții de la țară, acolo unde nu se întâmplă nimic, acolo unde viața e doar o uşoară şi dulce povară. Pe lângă preocupările din cotidian în cursul săptămânii mai îndrăgeam cercul tinerilor din sat, ne întâlneam la bibliotecă. Aici într-una din seri o fată pe nume Leni vine şi-mi spune „Pavele, cineva suferă enorm din cauza ta". Am privit-o aşa ca şi cum aş fi vrut s-o testez dacă vorbeşte într-adevăr cu mine. „Serios?" am făcut eu pe interesantul „şi mă rog cine este acest cineva?" „O ştii tu foarte bine", a ocolit răspunsul. „Păi dacă aş şti-o n-aş mai întreba, nu?". Logica mea a surprins-o şi mi-a pomenit numele unei oarecare Cristina. „Interesant, pentru că deşi o cunosc, deşi am vorbit de mai multe ori, niciodată nu am avut a ne da de înțeles că am avea ceva comun". Şi totuşi era adevărat, această Cristina, o fată interesantă, inteligentă, aş putea spune chiar atrăgătoare nu mi-a stârnit interesul pentru că ochii mei zburau în altă parte, mult mai departe de prezența ei. „Şi ți-a mărturisit ție acest lucru pentru a încerca eu să fac un pas să fie mai îndrăzneață, sau îmi spui toate acestea pentru că acum avem acelaşi drum?" Într-adevăr discuția avea loc într-o noapte de vară în timp ce mergeam amândoi pe acelaşi drum, casele noastre fiind apropiate. „Nu, nu mi-a solicitat nimic anume, ci pur şi simplu mi-a spus aşa, ca fapt divers".

Interesante mai sunt şi fetele uneori! Trăiesc anumite sentimente, nutresc platonic şi suferă, dar nu ar face un pas spre țintă, în schimb, dacă un băiat s-ar apropia de cetatea lor atunci când nu le este pe plac, fluieră de la distanță şi suspendă … podul de legătură.

Deşi, poate nu ar fi interesat o schimbare de decor, bărbaţii fiind recunoscuţi pentru firea lor nestatornică, acum eram mult mai preocupat de viitorul meu, decât să trăiesc un sentiment pasager. Apoi mai aveam o preocupare: să fiu mai aproape de tata care se putea „încurca" în probleme delicate datorită dorinţei lui de a lupta cu nedreptatea.

— Tată, tu ai făcut războiul, ai văzut multe nedreptăţi, i-am spus într-o zi, nu trebuie să fii atât de înverşunat, ce mai contează una în plus?

— Da, măă băiete, am văzut multe, dar cele pe care le-am văzut nu priveau neapărat viaţa, viitorul meu şi al familiei mele, ci viitorul lumii, care atunci nu mă prea interesa pe mine ca simplu soldat sau gradat.

— Şi ce-ai vrea acum să faci? l-am întrebat aşa ca pe un prieten.

— Să le arăt că sunt nemulţumit, să-i hărţuiesc pe unii până vor pleca din administraţia asta a întovărăşirii, pentru că de furat n-am cum să-i fac eu să se lase.

— Cum aşa?

— Păi, pe unii, ascultă-mă pe mine, îi cunosc de hoţi din tată în fiu, dacă nu furau cel puţin un cui într-o zi considerau că au pierdut ziua degeaba.

— Dar …, am vrut să spun ceva şi mi-a luat vorba din gură.

— Ştiu ce vrei să spui, că fratele tău mai mare fură de stinge, că furatul pentru el e o meserie, că dacă nu fură sau nu bea zice că face pământului umbră degeaba.

— Da aşa e, de el vroiam să vorbesc.

— Băutura şi furatul îl vor băga în mormânt după un stagiu sau mai multe la puşcărie.

— N-ai încercat să vorbeşti cu el?

— Măi băiete, omul rău e ca piatra, nu poţi să sădeşti ceva în ea pentru că moare sămânţa, am vorbit cu el şi parcă să-mi facă mie în necaz bea şi fură şi mai mult.

— Familia?

— Nu are nici o influenţă asupra lui pentru că nu ascultă de nimeni, poate doar eu am să-l strâng într-o zi de gât, dacă nu l-or strânge alţii înaintea mea.

Tare înverşunat mai era! Şi avea tot atâta dreptate! Avea fratele meu atâtea porniri instinctuale încât îți era greu să-i găseşti vreo parte bună. Uneori devenea de o violență extremă, din te miri ce, împărțea pumni în stânga şi dreapta cu nemiluita, mai încasa şi el dar mulți, foarte mulți se fereau de el conducându-se după principiul, că din calea prostului şi nebunului mai bine te dai la o parte, iar eu m-am condus după acelaşi principiu în ceea ce-l priveşte.

Caietele mele filosofice continuau să crească, să se înmulțească în cunoştințe, în informații, dar mai ales în profunzime. Acum încercam o apropiere de gândirea franceză, care mi se părea prea spirituală, prea idealistă şi foarte apropiată de teologie, mai întortocheată decât cea germană, care era mai directă, mai explicită. Francezul avea darul de a te transporta la Paris nu prin Viena (ruta cea mai scurtă) ci pe undeva pe la Roma, Madrid sau prin nord pe la Copenhaga, Bruxelles, dar până la urmă ajungeai la Paris.

Într-o seară tata m-a găsit studiindu-l pe R. Descartes. A luat cartea în mână, a întors-o pe toate părțile şi mi-a spus, după ce a răsfoit câteva pagini:

— Nu ştiu de ce unii oameni au pierdut vremea să scrie aceste lucruri, pentru că puțini, foarte puțini le înțeleg şi mai puțini le aplică ca reguli de viață, măi copile. Şi eu în viața mea am o filozofie, nu mă conduc aşa după ureche, chiar dacă tu crezi asta, dar asemenea lucruri n-am cum să aplic chiar dacă m-ar obliga cineva s-o fac.

I-am studiat puțin expresia feței, tatăl meu era foarte mândru de ceea ce spunea. Ca şi cum el s-ar fi comparat cu Descartes.

— Tată, filosofii îşi scriu operele pentru un viitor mult dincolo de ei, pentru că filosofia e ca o regulă matematică, odată instituită, descoperită, trăieşte veşnic. Eu sunt convins că dumneata aplici reguli ale filosofiei lui R. Descartes fără să ştii că sunt ale lui, pentru că aşa te obligă viața sau te conduce viața.

— Măi băiete, dar filosofia asta te învață cum să-i determini, cum să-i faci pe oameni să fie mai buni, mai toleranți, mai blânzi, mai apropiați unii de alții?

— Da, şi încă la un mod constant înalt, dar aşa cum ai spus puțini înțeleg aceste învățături şi mai puțini le mai şi aplică.

Nu-mi închipuisem niciodată că voi ajunge să discut eu filozofie sau despre filozofie cu tatăl meu, omul închis, mărginit numai la lucrurile lumeşti, prea practic şi deloc spiritual. Dar aşa cum m-a surprins de multe ori, m-a surprins şi cu acest mod de a gândi. Întrucât mergeam din ce în ce mai rar la şuetele tinereşti de seară atunci când mă prindeau prietenii, în special Radu, eram cusut şi descusut pe toate părțile, cu greu puteam să fac față stilului lui debordant, libertin de a fi, de a glumi, de a înțepa, deşi uneori eram obligat să-l iau şi eu peste picior. S-a întâmplat ca la una din aceste şuete întârziate să fie prezentă şi Cristina, am încercat să-i atrag atenția, să mă fac înțeles că țintesc o apropiere față de ea cel puțin atunci. Îi studiam reacția, dar mai ales ochii, negri, plini de lumină, de o limpezime aproape nefirească. Încercați numai şi veți vedea câte puteți citi în ochii unei femei, aşa cum am citit şi eu multe în ochii Cristinei, deşi se străduia să ascundă aceste mărturisiri. Era cu puțin mai mică decât mine, terminase liceul pedagogic şi devenise învățătoare într-un mic orăşel din județ, era mândră de profesia ei, deşi considera că putea face mai mult s-a oprit aici pentru că aceasta credea, spera că e vocația ei. Vorbea despre meseria ei cu delicatețe, cu economie de cuvinte, cu modestie, ceea ce a atras respectul meu, pentru că niciodată nu am agreat lăudăroşii.

— Cristina, se apropie de miezul nopții şi am vorbit despre profesiile noastre actuale şi viitoare ca şi cum am fi dorit să punem aici, acum țara la cale, am spus într-un târziu.

— Aşa este, şi nici nu ştiu cum a trecut timpul, a spus zâmbind, întrezărindu-i zâmbetul în lumina unei luni frumoase cu o poveste stelară.

— Atunci cu permisiunea ta îmi dai voie să te conduc acasă, am spus cu oarece teamă, că mă va refuza.

— Bineînțeles! a venit răspunsul prompt.

Drumul până la casa ei nu era prea lung, dar oricum într-o noapte de vară cu lună plină nu putea să fie decât o plăcere. Am discutat banalități, pentru că mă încerca acel sentiment că fac ceva nepermis, gândindu-mă la Irina, deşi în ultimul timp nu mă

gândisem atât de mult la ea ca în anii anteriori şi nu înțelegeam de ce mintea mea reacționează astfel, chiar dacă străduiam ca în această relație să nu gândesc numai cu inima ci şi cu mintea, Irina fiind o „investiție" de viitor. Aveam sentimentul că fur sau înşel pe cineva, deşi nu se întâmpla nici una nici alta. Ne apropiam de locuința Cristinei, o gospodărie de oameni înstăriți care au trudit să-şi realizeze copiii, considerând că ei sunt singura lor lucrare cu adevărat de viitor. Cristina mai avea un frate care avea preocupări mai „tehnice", decât cele ale ei care erau pur umaniste.

— Îți mulțumesc, Cristina, că mi-ai făcut această seară deosebit de plăcută şi ai adăugat verii acesteia, ultimei mele vacanțe de student lumina unei revelații.

N-am putut să-i observ prea bine fața, dar cred că era îmbujorată.

— Şi eu îți mulțumesc, Pavel, pentru că am aflat lucruri atât de interesante de la tine şi mi-a colorat şi mie ziua sau seara în mod deosebit, dar … trebuie să mai continuăm … discuția, a adăugat după o pauză.

— Desigur, cu toată plăcerea, numai să nu încărcăm unul altuia programul.

— Pentru lucrurile frumoase sunt tot timpul disponibilă, a adăugat şi chiar i-am văzut zâmbetul sub o rază de lună.

— Atunci … am spus.

— Atunci, la revedere, vise frumoase şi cu bine! mi-a zis ea.

I-am luat mâna să i-o sărut tandru aşa cum făceam cu o femeie care mi-a lăsat o impresie bună, ea însă mi-a oferit mai mult, un sărut în vârful buzelor, uşor ca un fulg de nea, dar fierbinte, electric şi tulburător. Apoi am plecat cu luna în spate pentru că depăşise jumătatea bolții cereşti, împăcat cu gândul că un început frumos nu poate fi rău pentru un viitor fericit.

Față de vacanțele anterioare acum nu mai eram atât de pornit spre o eventuală întâlnire cu Irina, ea era unica, de neînlocuit, dar nu o puteam sufoca cu încercările mele de a-i „fura" câteva zile din vacanța ei. În ziua următoare tata mă abordează cu o problemă deosebit de interesantă, aceea că îi trebuie bani pentru a mă susține în continuare la facultate, pământul luat la întovărăşire i-a diminuat substanțial veniturile.

— Şi ce să înțeleg? l-am întrebat mirat.

— Băiete, în restul de vacanță pe care-l mai ai va trebui să munceşti undeva.

— Dar unde? Să merg cu ziua să păzesc vacile? Unde?

— Am vorbit eu cu o echipă de muncitori forestieri care pleacă la muncă peste trei zile.

— Ai vorbit deja?

— Da, m-am gândit doar la viitorul tău, crede-mă, într-o lună dacă tu câştigi bani să te susții câteva luni, de restul am eu grijă. Munca asta e grea, dar se plăteşte bine.

Nu trebuia să mă supăr, mă străduiam chiar să-l înțeleg, deşi eram foarte surprins de ceea ce-mi pregătise, în condițiile în care nu-mi dăduse nimic de înțeles.

Aşa am ajuns şi … muncitor forestier. Mama era chiar entuziasmată că plec la muncă pe picioarele mele, ştiindu-mă numai cu cartea în mână, credea că e mai greu ca locul ei să-l ia toporul. Am plecat. A fost ca o plecare în armată, echipa era formată din zece persoane, iar locul de muncă era undeva în Banat, într-o localitate care se contopea uşor cu munții, uşor aruncată pe văi pe unde curgeau pâraie limpezi de vedeai şi pietrele cât unghia de pe fundul lor. Aceasta era localitatea Corcecova. Am fost cazați într-o cabană forestieră, unde numai vara se putea locui şi munceam de dimineață de la ivitul zorilor până seara la apus la corhănit, cuvântul trebuie tradus, coboram din munte pe nişte jgheaburi de lemn bucățile de lemn lungi de un metru (cele groase erau şi crăpate) tocmai bune pentru a merge la fabricile de celuloză. Zilnic ridicam sute de asemenea lemne, poate chiar mii, o echipă lucra la vârf, acolo începea coborâşul lemnelor şi altă echipă jos, unde ajungeau lemnele, la drum, de unde erau încărcate în maşini care transportau producția la o stație de cale ferată, iar de aici pe şine călătoria continua până la fabrica de hârtie. Tehnologia aceasta nu mă privea, dar făcea parte din decorul exterior al activității mele, eu eram interesat doar de îndeplinirea normei zilnice, pentru că aveam normă, acesta era motivul pentru care munceam zi lumină. După o săptămână de lucru eram epuizat fizic, simțeam cum fiecare fibră a corpului meu a devenit flască, fără putere, picioarele îmi deveniseră grele, parcă

nu mai erau ale mele, iar brațele doar efectuau mişcări, fără nici un control, basculau lemnele lipsite de viață. Acum simțeam mai mult ca oricând nevoia de a intra în contact cel puțin prin scris cu cineva drag. Deşi, de regulă atunci când mă aflam într-un decor mirific aşa cum era şi cel în care mă aflam acum, această dorință îmi era estompată sau chiar îndepărtată, dar acum nu puteam, nu eram în stare să mă mulțumesc doar cu atât. Visam noaptea cele mai bizare lucruri, cele mai năstruşnice întâmplări, dar dragostea nu poate fi înlocuită cu nimic, ea este unicul antidot împotriva neputinței de a te adapta. Prima duminică am dedicat-o scrisorilor către Irina şi … Cristina. De ce Cristina? Nu pot să-mi explic, pentru că era doar o pată de culoare, într-o viață tumultuoasă. M-am străduit ca să nu scriu lucruri identice, să nu confund sentimentele, să nu încurc trăirile. Simțeam o dorință imperioasă de dureroasă să comunic cu cineva şi nu cu oricine, ci cu o persoană care să vibreze pe aceeaşi lungime de undă cu mine. Gândeam că mulți colegi de-ai mei de generație se distrau la … mare sau la munte, iar eu mă distram, e adevărat tot la munte, cu lemnele, care-mi rotunjeau veniturile ce-i drept. Un muncitor forestier nu are odihnă, el este o maşină care nu gândeşte la altceva decât la cum să depăşească norma pentru a câştiga mai mulți bani. Îmi era imposibil să pătrund înțelesul vieții acelor oameni care, munceau în condiții grele, deosebit de grele, neştiind de familie, de viața de zi cu zi, de viitor, pentru că în asemenea condiții nu poate exista viitor.

Îi priveam pe unii dintre ei, tineri fiind dar arătau uzați, trecuți de parcă îşi trăiau viața dincolo de barierele biologice, munceau într-o monotonie vecină cu nebunia, în sensul că ziua sau noaptea nu aveau pentru ei nici o însemnătate, aşteptau doar duminica când se adunau toți, ciopor, la un mic bufet din localitate unde majoritatea se îmbătau încât dormeau pe malul unui pârâu. Gândeam că acest mod de viață te poate ucide psihic, pentru că nu poți înțelege nimic de la viață, pentru că povara ei era ca o lespede care pe măsura trecerii anilor devenea din ce în ce mai grea. Căutam să-i înțeleg, să le pătrund suferințele, frământările, gândurile, dar mai ales speranțele şi apoi mă străduiam din răsputeri să mă ridic la nivelul lor de efort, ca un individ total lipsit de antrenament, care avea totuşi un atu, Tinerețea.

Aşteptam cu înfrigurare eventualele răspunsuri de la cele două fete pentru a ieşi din monotonia vieții de muncitor forestier, era clar că nu aveau cum să ajungă în mai puțin de şapte zile. Au trecut şapte zile şi frământările mele deveneau din ce în ce mai acute, n-am primit nimic, aşa că următoarea duminică a însemnat un chin, am purces să colind împrejurimile fără nici o țintă, dar cu un singur scop – acela de a evada din spațiul acela dureros, stingher, inuman, care mă strângea de parcă aş fi fost undeva în adâncuri la sute de metri. Această stare era ca o durere pe care nu o puteam localiza, dar o simțeam peste tot, în tot trupul, dar mai ales în mintea mea. A venit ziua următoare, când m-am întors noaptea de pe pantele munților, m-am şi repezit la cabană să întreb dacă a venit poşta, nu, nu venise, poate a doua zi, iar urma o noapte de nesomn.

În sfârşit abia miercuri am primit prima scrisoare şi ea era de la … Cristina.

Când am deschis plicul roz care mirosea a parfum şi am descoperit o scrisoare scrisă ordonat încât ar fi rămas invidios orice cancelar sau scrib, am parcurs primele rânduri cu inima în gât, deşi nu aveam, nu trăiam un sentiment deosebit pentru această fată, pentru că o cunoşteam pasager, dar acea scrisoare m-a emoționat, dacă m-ar fi văzut cum o citeam cu răsuflarea tăiată, sigur aş fi impresionat-o. Scrisoarea era caldă, plăcută, cu aer dulceag pe alocuri, nu cu promisiuni şi angajamente, dar cu multe speranțe pentru viitor. M-a pus pe gânduri, pentru că nu acest fapt îl doream, acela de a mă implica într-o nouă relație, ci doar să-mi oblojesc rănile, gândul meu bătătorea alt drum, acela spre sufletul Irinei. N-am primit nimic de la Irina nici în următoarele două săptămâni şi oricum se apropia momentul în care prestația mea de muncitor forestier trebuia să ia sfârşit, aproape că nici nu mai mă gândeam la scrisoarea Irina. După cinci săptămâni misiunea mea era încheiată. E adevărat primisem bani frumoşi, dar mult mai important decât banii a fost experiența pe care am trăit-o, unică, printre oameni care-şi trăiesc viața numai într-o trudă înjositoare spre a subzista. Mai aveam două săptămâni de vacanță, iar tata mi-a spus că „poți să faci ce pofteşti“. Nu puteam face mai mult decât să mă adâncesc şi să citesc, inclusiv scrisorile Irinei, pentru că îmi trimisese acasă două scrisori pline de candoare, de trăire, de

farmec, de chemare, şi pe acestea le iubeam, umblam cu ele în portofel să le am permanent aproape. O amintire palpabilă de la cineva drag te readuce la viață, îți dă putere, insuflă ființei tale atâta tărie încât nici nu-ți dai seama de unde o ai, cum ai căpătat-o şi mai ales nu ştii îndeajuns cum s-o foloseşti. „Fericirea este starea unei ființe raționale în lume, căreia în întregul existenței ei, totul îi merge după dorință şi voință şi se bazează deci pe acordul naturii cu întregul ei scop, precum şi cu principiul esențial de determinare al voinței ei“, spunea Platon, dar unde există această stare, absolută, nealterată, cuantificabilă? În lumea aceasta, nu cred. În alta? Posibil, dar cine o descoperă, cine caută să o descopere? Iată o mulțime de întrebări la care nu aveam cum să răspund. Acum ajuns acasă eram în dilemă, cum să acționez în privința Cristinei cu scrisorile Irinei în portofel? Puteam să evit o întâlnire cu Cristina? Nu, pentru că ar fi părut nenatural, nefiresc, nesănătos, imoral. Şi de imoralitate îmi era frică cel mai mult. La câteva zile după ce m-am întors din „campania de pedepsire“ impusă de tata, într-una din seri am fost în centrul satului să iau contactul cu … realitatea. Desigur, era acolo şi Cristina. Ne-am salutat, am schimbat câteva priviri şi am descifrat înțelesul lor, îmi mulțumea că m-am gândit la ea, fapt pe care mi l-a confirmat ulterior, pentru că nu se aştepta să-i scriu după ce am petrecut împreună doar câteva clipe sub clar de lună. Am discutat ca de obicei banalități cu prietenii mei din copilărie, ba ajunsesem ca unii dintre ei să glumească: „vezi măi Pavele, cu toată filosofia ta ai ajuns să spargi lemne“. Şi aveau dreptate, aşa era, pentru că spartul sau căratul lemnelor nu reprezenta nici o filozofie. Desigur, am avut replici la ironiile lor şi încă unele replici dure de genul „mai bine tai lemne decât să tai frunze la câini“ sau „mai bine la corhănit pe munte decât responsabil cu declarațiile la miliție“, replicile erau aluzii la comportamentul unor colegi sau foşti colegi. Am scăpat neşifonat de ironiile lor mai mult sau mai puțin acide. Curând m-am despărțit de ei şi am plecat spre locuința Cristinei care mă invitase s-o conduc acasă tocmai pentru a pune capăt discuțiilor care începuseră să degenereze.

Era o seară de septembrie frumoasă, senină, fără lună de data aceasta, cu o căldură dulceagă, moale, deşi Bărbăteştiul meu

natal se afla la puțini kilometri de poalele munților. Pe drum n-am spus sau nu ne-am spus mare lucru pentru că amândoi eram intimidați, eu de ce mi-ar spune ea, ea de situația în sine. Până la urmă, discuția s-a înfiripat firesc, natural, asemeni unui pârâu care după ce a țâșnit din izvor găseşte el singur o cale.

— Mulțumesc pentru scrisoare, dar înainte de a-ți mulțumi trebuie să-mi cer scuze pentru că ți-am scris înainte de a-ți cere permisiunea, am spus aproape pe nerăsuflate.

— De ce să-ți ceri scuze, n-ai făcut nimic rău, să-ți spun că mi-a făcut plăcere scrisoarea, în acest fel te-am cunoscut mai bine sau cel puțin aşa sper, a spus cu un glas cristalin.

— Cristina, eu nu m-am străduit în nici un fel să-ți atrag atenția iar scrisoarea însemna deja prea mult.

— Vrei să-ți spun dacă m-am bucurat sau nu? Ei bine, află că m-am bucurat foarte mult şi … n-am mai lăsat-o să continue, i-am pus degetul pe buze, apoi i le-am sărutat uşor. Spun uşor pentru că a fost tentativa mea, dar brațele ei m-au cuprins de după gât şi mi-a oferit gura cu nesaț pentru a extrage din ea întreaga trăire, întreaga forță a universului ei feminin. Era un sărut dorit, aşa am simțit, care venea după o lungă perioadă de aşteptare.

Ne aflam în fața casei ei, pe un drum pustiu la acea oră din noapte, numai sursurul unui pârâiaş aflat la câțiva zeci de metri cânta uşor în curgerea lui, un cântec pe care nu reuşeam să-l înțeleg.

*

Până seara târziu, cu partizanii în spate, cu doi răniți şi trei morți care rămăseseră pe undeva prin dealurile Crimeii, detaşamentul de cercetare al caporalului Minciună a ajuns la regimentul său. De cum a venit a şi fost chemat de colonelul Izbăşescu.

— Ia spune, caporale, cum stă situația, l-a luat direct comandantul regimentului.

— Raportez: la zece, cincisprezece kilometri de aici într-o pădure este un detaşament mare de partizani, peste şaptezeci, la douăzeci şi cinci de kilometri am văzut o coloană mare de maşini

şi blindate care se îndrepta spre est, probabil erau trupe sovietice care se retrăgeau, am avut un contact cu elementele lor de cercetare, am pierdut trei oameni, iar alți doi sunt răniți.

— După părerea dumitale, a întrebat colonelul, putem înainta fără să ne punem în pericol trupele?

— Da, domnule colonel, a răspuns sigur pe el caporalul.

A doua zi regimentul s-a pus în mişcare. În fond era necesar să se pună în mişcare pentru că primise ordin să facă joncțiunea cu trupele unei divizii române de infanterie la aproape patruzeci de kilometri de locul în care se afla.

Informațiile furnizate de detaşamentul de cercetare au ajutat comanda regimentului să stabilească mai bine următoarea etapă a marşului, un posibil mod de acțiune la întâlnirea cu inamicul şi chiar un plan de operații pentru joncțiunea cu divizia de infanterie. Acum a înțeles şi caporalul Minciună că regimentul său era un fel de punte de legătură între trupele germane şi alte trupe româneşti pentru a curăța o cale spre inima Crimeii. Curând caporalul a dat ochii şi cu comandantul de batalion, căpitanul Alexandru Nicol, foarte marcat de ultima perioadă a campaniei, când a scăpat ca prin urechile acului de… sacrificiul suprem.

— Cum a fost, caporale? l-a întrebat căpitanul.

— Ca şi la celelalte misiuni, domnule căpitan, greu, cu pierderi şi pericole pentru toți.

— Câți am pierdut?

— Trei şi doi răniți pe care i-am adus aici cu mare greutate.

— Trebuie să-i mulțumeşti lui Dumnezeu că ai scăpat cu bine şi de data asta, a spus comandantul de batalion.

— Totdeauna îi mulțumesc lui Dumnezeu, în fiecare zi, pentru că mai am posibilitatea să mai văd cerul. Ştiu domnule căpitan că numai el ne mai ocroteşte.

De mult nu mai avusese o astfel de discuție cu comandantul de batalion, era serios marcat de ceva anume, era greu caporalului să definească, să găsească motivația unui asemenea comportament. Ostaşii români o duceau din ce în ce mai greu, echipamentul nu mai corespundea nevoilor, erau nevoiți să-şi tot petecească pantalonii sau mantaua, adesea nu mai găseau nici petece, bocancii erau mai mult frânturi sau cusuți chiar cu sârmă,

hrana era şi ea din ce în ce mai proastă. Acesta este unul din motivele pentru care moralul nu era ridicat, dar chiar în această stare, caporalul Grigore Minciună a fost impresionat de faptul că nu a văzut ostaşul român prădând, jefuind vreo localitate, ba a văzut fapte care i-au rămas întipărite în minte ca fiind exemple demne pentru posteritate, soldaţii români salvând bătrâni sau copii din case arzând, de la înec sau pur şi simplu i-a văzut pe unii dând de mâncare unor localnici înfometaţi din porţia lor de mâncare şi aşa slabă şi neîndestulătoare. Aceste acte de solidaritate umană l-au făcut pe omul Grigore Minciună mai bun pentru tot restul vieţii. Viaţa pe front fără solidaritate este o închisoare, fără prietenie este o carceră continuă, acest mod de a trăi aici este cea mai grea pedeapsă pentru orice muritor, orice poţi uita în viaţă, dar viaţa de pe front, nimeni nu o uită niciodată.

În dimineaţa zilei următoare regimentul românesc a fost atacat de formaţiunea de partizani, care practic a dorit doar să-şi facă simţită prezenţa întrucât după un schimb rapid de focuri s-a făcut nevăzută aşa cum a apărut. Nu mai era mult până la joncţiunea cu divizia de infanterie care era în centrul unui dispozitiv operativ cu misiunea de a sparge apărarea inamicului de pe comunicaţia Melitopol – Simferopol şi de a deschide calea spre inima peninsulei. Unităţile sovietice nu aveau o apărare solidă pregătită pe localitatea Demiansk, aşa cum comandamentul român crezuse iniţial, aici erau agăţate nişte trupe care probabil aveau rolul de a întârzia acţiunile trupelor române pentru a da posibilitatea grosului trupelor sovietice să consolideze apărarea undeva în adâncimea peninsulei, înainte de Simferopol. Orăşelul Demiansk era aşezat între nişte dealuri aride, pline de arbuşti, cu un sol similar celui din Dobrogea, dealurile erau tocite de vreme cu stânci de forme ciudate. Spre localitate se înşirau drumuri pietruite, parţial distruse de loviturile aeriene, drumurile ba urcau pe spinarea dealurilor, ba se prelingeau pe firul văilor şerpuind până în miezul localităţii. Unităţile româneşti după ce au realizat joncţiunea s-au regrupat şi în dispozitiv de luptă de la nord-vestul localităţii au trecut la ofensivă. Faţă de alte bătălii, pregătirea de artilerie a fost mult mai scurtă, iar trupele îmbarcate pe maşini sau pe jos au prins a ataca limita dinainte a apărării sovietice, care era

organizată pe un front larg, numai pe o singură linie, probabil cu o rezervă pe undeva, dar comandamentul român nu reuşea să afle cam pe unde o fi. Gerul se mai înmuiase puțin, dar o dată cu el a început să se dezgheţe şi pe alocuri deplasarea lor pe jos, fiindcă îmbarcarea devenise chinuitoare. Caporalul Minciună era cu grupa lui, atât cât mai rămăsese din ea, în dispozitivul de luptă al batalionului în eşalonul întâi. Bocancii i se păreau din ce în ce mai grei, echipamentul piatră de moară şi în sinea sa se întreba „cât mai mă chinui doamne?".

Prima linie a apărării sovietice a cedat uşor, dar comandanții români erau siguri că o alta era deja pregătită mai în adâncime, aproape de marginea de nord-vest a localității Demiansk.

Artileria română bătea peste marginea localității ritmic, câte un obuz mai cădea şi peste localitate spulberând clădirile insalubre. Curând Minciună a avut ocazia să vadă a doua linie sovietică, tranşee în formă de V cu vârful înainte. Deasupra pământului scos din tranşee se vedeau căciulile cenuşii cu stea roşie în frunte, multe stele roşii, una lângă alta. S-a primit comanda „Stai!", „Culcat!", „Pregătiți grenadele". Pregătirea grenadelor a durat câteva secunde, dar comanda următoare a venit după câteva minute care i s-au părut o veşnicie „Cu grenade foc!". Fiecare ostaş a aruncat cât a putut, unele grenade au ajuns până la tranşee, dar impactul nu a fost cel scontat pentru că imediat după ce efectul grenadelor a încetat, o ploaie de foc s-a revărsat către liniile româneşti aflate în neorânduială aşa cum le prinseseră comenzile şefilor. Ostaşul care a ridicat capul din pământ acolo şi-a găsit sfârşitul, peste ceilalți gloanțele au trecut cu un chiot de durere lovind pământul înghețat. Au urmat comenzii din nou pentru aruncarea grenadelor. De data aceasta precizia a fost mai bună, inclusiv grenada caporalului Minciună a căzut exact în tranşee, împrăştiind câteva trupuri. Liniştea care s-a aşternut în liniile inamice a fost mai lungă. Imediat a urmat altă comandă pentru aruncarea grenadelor urmată de una aşteptată, inevitabilă: „Înainte!" Ostaşii români în fugă, fără să mai pună baioneta la armă (nu mai era timp) au atacat tranşeea sovietică. Ostaşii sovietici rămaşi întregi după ploaia de grenade care a căzut peste

ei, au deschis focul subțiind rândurile atacatorilor. Peste câteva clipe a urmat în tranşee o încleştare pe viață şi pe moarte, ostaşii români loveau căciulile fumurii cum nimereau, cu patul armei, cu pumni, cu baioneta pe post de cuțit, se strângeau de gât, se încleştau ... Grigore Minciună avea atâta mânie în el încât lovea cu patul armei şi-n stânga şi-n dreapta, nici nu se uita pe cine loveşte, capetele pocneau ca nucile sparte. Nu şi-a dat seama cât i-a luat să parcurgă o sută de paşi în interiorul liniilor sovietice, obosise, s-a oprit să-şi tragă sufletul câteva clipe. Mai trecuse o zi de luptă, poate o bătălie, se apropia înserarea, fusese o zi senină şi rece, spre apus soarele cobora spre bolta cerească într-o mare de sânge, el nu era tulburat de nimic, nu-l mişca prăpădul de pe pământ, era mut, insensibil şi singur şi se ducea spre noaptea noastră, veşnică lumină.

A doua zi orăşelul Demiansk era curățat de trupele sovietice, o operațiune de curățire e mult mai uşoară decât o luptă cu tranşeea față-n față, cu aceasta din urmă oricând îți poți găsi sfârşitul. Spre sud de Demiansk se deschidea o şosea între două dealuri. Curând acea comunicație a devenit loc de „hârjoană" între urmăritor (trupele române) care acum erau mult mai puternice şi „urmărit" (trupele sovietice), după ce primele au realizat joncțiunea la nord-est cu două unități germane dintr-o divizie motorizată. Toate erau înşirate în stânga şi dreapta şoselei şi urmăreau inamicul care se retrăgea spre sud. Această urmărire a mai continuat doar o zi pentru că trupa era epuizată şi avea nevoie de odihnă. În prima localitate pe care au întâlnit-o în cale s-a trecut la încartiruire, acolo unde casele erau părăsite şi în clădirile publice. Soldații au început imediat să alerge după lemne, pentru că nu puteai să te odihneşti fără să încălzeşti puțin aerul, orice obiect bun de ars era folosit. Trei zile a rămas regimentul în localitatea Boriask, dar situația acestuia devenea mai mult decât dificilă, serviciile diviziilor româneşti erau undeva departe în spatele frontului şi ajungeau cu mare greutate la contact cu trupele proprii, iar formațiunile de partizani începuseră să devină din ce în ce mai active şi atacau ritmic convoaiele de aprovizionare.

Soldații sufereau de foame, frig şi ceea ce era şi mai greu muniția era pe sfârşite. Soldatul nu primea într-o zi decât zece

cartuşe şi dacă le folosea aiurea risca să dea nas în nas cu duşmanul şi … ori îl strângea de gât, ori cu patul armei în cap, dacă mai avea timp. Cu bune măsuri de siguranță regimentul se apropia de inima Crimeii, Simferopol. Era convins că aici altfel vor sta lucrurile trebuind să fie pregătit temeinic asaltul capitalei provinciei. Aşa cum se întâmplase de atâtea ori, sigur vor avea loc grupări şi regrupări de forțe, dar pe caporal nu-l mai interesau pentru că indiferent ce s-ar fi întâmplat, el va face acelaşi lucru şi învățase să-l facă bine. Îşi privea camarazii, toți erau „subțiați" de viața din ce în ce mai grea de pe front, nu aveau chef de vorbă, erau închişi în ei, de parcă viața le ferecase gura sau poate le era teamă şi de gânduri, nu numai de cuvinte. Printre ei erau şi unii cu care a împărțit misiunile de cercetare în terenul inamicului, nici ei nu erau mai deschişi, toți parcă aşteptau ceva, dar nu ştiau ce anume. Grigore Minciună nu ştia nimic de familia lui şi nici familia despre el, mai purta încă prin buzunar scrisori începute. Ce să-i spună Sofiei lui? Dacă o să ajungă scrisoarea la familie şi el nu mai e? Mai bine nu scrie nimic, ce-o fi o fi. Poate totuşi Dumnezeu va avea grijă de el, cel puțin să ajungă până acasă să-şi revadă familia, casa, satul.

Ordonanța comandantului de regiment l-a căutat într-o dimineață în căsuța dărăpănată în care era încartiruit.

— Tu eşti caporalul Minciună, grupa a întâia, plutonul unu, campania a întâia, batalionul unu? l-a întrebat soldatul bine îmbrăcat care s-a prezentat în fața lui. Domnul colonel te cheamă la ordin.

Caporalul şi-a aranjat ținuta, şi-a îndreptat căciula, şi-a încheiat nasturii la mantaua ruptă şi a plecat însoțindu-l pe soldat.

— Domnule colonel m-am prezentat la ordinul dumneavoastră, a spus caporalul strict după regulament cum auzise el pe alții, îi plăcea că suna bine.

Colonelul Nicolae Izbăşescu era la o masă modestă pe care erau întinse câteva hărți luminate de un felinar chior, lumina de afară pătrundea greu pe geamurile înguste. S-a ridicat de la masă şi acum lui Minciună i se părea şi mai înalt decât de obicei, iar ținuta de campanie îl făcea să pară mai gras. I-a întins mâna caporalului şi i-a spus:

— Minciună, ne aşteaptă o bătălie grea, trebuie să cucerim Capitala Crimeii, e un oraş mare cu peste o sută de mii de

locuitori, va fi apărat bine, sunt multe trupe sovietice acolo, noi nu avem informații suficiente ca să construim un plan realist, bun, aplicabil. Aşa că…

— Am înțeles, domnule colonel, trebuie să mai fac o cercetare.

— Da aşa e, dar una scurtă, cu un număr restrâns de oameni, îmbrăcați în haine civile, căpitanul Nicol a primit ordin de la mine să-ți găsească vorbitori de limba rusă, patru-cinci oameni, nu mai mult. Plecați la noapte cum se lasă întunericul. Vino aici!

I-a arătat harta, unde era Simferopol, pe unde să pătrundă în oraş, arătându-i o linie curbată întreruptă care reprezenta trupele sovietice.

— Cât avem de mers până acolo? a întrebat.

— Douăzeci şi cinci, treizeci de kilometri. O să vă transporte o maşină o bucată de drum, şi-i arată un punct pe hartă, până aici la Ruski, apoi mărşăluiți a spus colonelul. De tot ce aveți nevoie se ocupă Nicol, iei legătura cu el. Îți urez succes! i-a mai spus Izbăşescu şi cu un gest l-a concediat. Poate acesta era destinul lui „să fie permanent cercetaş" gândea caporalul întorcându-se spre locul de încartiruire. S-a prezentat la căpitanul Alexandru Nicol.

— Ce-i, caporale? l-a întrebat acesta de parcă n-ar fi ştiut despre ce este vorba.

— M-am prezentat pentru … misiune.

S-a echipat cu tot ce-i trebuia într-o jumătate de oră, la fel şi ceilalți patru camarazi. Hainele civile stăteau pe ei ca pe gard, pentru că erau „rechiziționate" pe plan local şi au adunat ce au găsit. Pentru el căciula era prea mare, având şi păr mai puțin, pentru altul paltonul, iar un altul avea pantalonii de parcă erau şalvari turceşti. Trecuse mult timp pentru toți, de când nu mai îmbrăcaseră haine civile, această ținută nu mai făcea parte din peisajul lor cotidian. Au fost transportați cu un camion de mică capacitate până la marginea primei localități de dinainte de Simferopol, mai departe era riscant, existând posibilitatea să dai nas în nas cu cercetaşi sovietici sau chiar cu eventuale trupe de legătură. Era un întuneric beznă, unde, pe unde să apuce într-un teren necunoscut? Unde să găseşti breşa, dacă ea exista? Din echipa lui mai făceau parte Guță, Martin, Fiodor, un lipovean care

vorbea limba lui Gorki, şi Mircea, un argeşean mic, robust, deosebit de rezistent şi de vivace. Au ocolit pe întuneric localitatea din faţa lor, nici nu ştiau cum se numeşte, pentru că era senin s-au putut orienta după poziţia stelelor. Caporalul era convins că pe un asemenea frig nu vor întâlni ţipenie de om şi aşa a fost. Zorii i-au prins pe undeva la marginea de nord a localităţii Simferopol, de fapt erau aproape de o suburbie a acesteia, o localitate închisă între două văi, iar dealurile care o străjuiau sărutau cerul cu spinărilor lor pietroase. Pe unul din aceste dealuri se aflau acum cercetaşii români. Guţă, observatorul grupului, scruta permanent orizontul cu binoclul pe care din prudenţă nu-l purta la gât. A făcut semn că undeva spre apus a văzut o pădure, deşi iarna nu oferea o ascunzătoare sigură, era mai bine totuşi să caute un adăpost în pădure pentru odihnă, câteva ceasuri de odihnă erau necesare pentru continuarea misiunii. După nu prea multă căutare au găsit o cabană, impropriu spus cabană care avea o sobă de metal unde puteau aprinde un foc şi unde puteau mânca bucatele lor de cercetaşi. Au aprins focul şi în timp ce Mircea şi Fodor căutau lemne, caporalul Minciună împreună cu Martin şi Guţă (şi el avea câteva cunoştinţe de limba rusă) studiau un petic de hartă primit de la căpitanul Nicol unde aveau însemnate câteva localităţi. Cu mare greutate au identificat locul unde se aflau, iar de aici au stabilit o posibilă cale de infiltrare, care era doar posibilă, atât. A organizat odihna şi paza obiectivului, fiecare făcea de pază câte două ore. Până s-a întunecat bine le-a venit rândul la toţi cel puţin o dată. Noaptea se lăsase de ceva timp peste ţinut când şi-a reluat misiunea, dar acum condiţiile erau deosebit de grele pentru orientare, cerul acoperit cu plafon de nori foarte jos şi curând a început să ningă, cu fulgi uşori şi deşi care se legănau în aer ca nişte fluturaşi albi, apoi acopereau într-o linişte mormântală totul în jur. Numai busola le mai era de folos pentru a se orienta. Caporalul însă memorase bine detaliile de planimetrie ale împrejurărilor cu o zi înainte pe lumină, în condiţii de cer senin şi acum era în stare să fixeze o direcţie pentru a începe deplasarea. Au urcat pe spinarea dealului după ce au ieşit din pădure şi au luat-o pe un drum în dreapta, acesta fusese identificat şi pe harta peticită. Au mers pe acel drum câteva ore bune, picioarele

începuseră să dea semne de oboseală, iar zăpada se aşternuse binişor îngreunându-le deplasarea. S-a terminat spinarea dealului, urma probabil o vale unde au găsit o întretăiere de câteva drumuri, unul mult mai bun care semăna cu o şosea, cu multe urme de şenile, un altul pietruit care ducea în direcția opusă şi unul de pământ care se oprea chiar în şosea.

Au hotărât să se deplaseze paralel cu şoseaua, evitând astfel întâlniri nedorite, până la un loc dominant de unde a doua zi puteau „studia" prin binoclu Simferopolul. Tocmai când se deplasau astfel ca nişte cetățeni paşnici pe undeva pe sub coama dealului, au auzit vorbe care după ton semănau cu o discuție în cadrul unui grup de persoane. Fodor nu putea înțelege ce discutau, bătea vântul şi sunetele ajungeau la el distorsionate, neinteligibile. S-au lipit toți cinci de pământul rece şi au aşteptat până sunetele s-au pierdut undeva spre sud. Când au ajuns şi ei pe dealul respectiv au studiat urmele, erau urme lăsate de trei persoane în zăpada care se lăsa pufoasă peste toate împrejurimile. După încălțăminte nu puteau distinge dacă au fost sau nu militari, dar era foarte posibil ca aceştia să fi fost o echipă de cercetare sovietică. Fiecare ostaş român strângea patul armei pe care o purta pe sub palton, acum arma era un aliat de nădejde, crea în psihicul fiecăruia o stare de siguranță, deşi numai de siguranță nu putea fi vorba în terenul inamicului, acolo unde şi speranța este prinsă în cleşte. Au pătruns în livezi de pomi fructiferi care se întindeau pe zeci de hectare pe pantele dealurilor de nord ale Simferopolului. Trebuiau să caute din nou un loc pentru odihnă, ca apoi a doua zi să poată îndeplini misiunea propriu-zisă. Tocmai când erau în căutări febrile au auzit în spatele lor un strigăt pătrunzător, fără să ştie rusă caporalul Minciună a înțeles că trebuie să se oprească. Au încremenit toți cinci în poziția în care i-a surprins strigătul, apoi au mai auzit încă o comandă, Fodor a tradus că trebuiau să se întoarcă şi s-au întors. Avea în fața lor trei soldați sovietici, probabil unul din ei era gradat, pistoalele mitralieră erau ațintite spre ei, toți tineri, cu privirile încordate, cu mâinile încleştate pe arme. Caporalul Minciună i-a făcut semn cu ochiul lui Fodor că trebuia să spună ceva, altfel sovieticii din fața lor erau în stare să le testeze grosimea hainelor cu gloanțele pistoalelor lor. Fodor s-a

conformat şi-a început o poveste că „sunt din localitatea Boriask şi că se deplasează spre Simferopol la rude, fug din calea trupelor române, şi au luat-o pe scurtătură pentru că nu au mai suportat gerul ca să meargă pe şosea“. Sovieticii l-au ascultat şi parcă s-au mai înmuiat, deşi tot duşmănos îi priveau. Minciună trăia cu senzația că se afla în fața morții, arma lui ca şi grenadele se aflau pe sub palton, înainte de a încerca să schițeze ceva ar fi fost deja mort. Orice gest de a riposta altfel decât a-i încerca să-i păcăleşti era o sinucidere curată. Cu armele îndreptate spre ei, sovieticii se apropiau din ce în ce mai mult. Fodor cu glasul uşor tremurând a mai încercat să spună ceva, dar deja ostaşii sovietici erau convinşi că e ceva în neregulă, din moment ce vorbea cu ei numai unul. Şeful echipei de cercetaşi le-a ordonat celorlalți doi să le facă control corporal. Aici însemna că deja era în lagărele de prizonieri. Caporal Minciună i-a făcut semn robustului Mircea ca atunci când sovieticii vor începe controlul corporal să-i sugrume sau să le ia armele, pentru că altă soluție nu exista. Important era că Mircea a înțeles semnul. Erau tocmai bine dispuşi pentru control, Minciună şi Mircea în cele două capete ale rândului. Sovieticii chiar aşa aveau de gând să înceapă controlul, de la capetele rândului. Cu mâinile deasupra capului caporalul Minciună a umblat la gulerul paltonului unde avea un cuțit cu lama scurtă, pentru orice eventualitate. L-a privit în față pe ostaşul care se apropia de el, un tânăr cu figură ştearsă, ce-i drept apăsat de misiunea pe care o avea, se vede că este începător. Ținea pistolul-mitralieră sub brațul drept, cureaua acestuia era după umăr. Caporalul trebuia să acționeze repede pentru a-l lichida şi pe şeful echipei de cercetare care oricând putea să deschidă focul asupra lor. În momentul în care ostaşul sovietic s-a apropiat la un pas de el i-a făcut semn să se întoarcă cu spatele. Minciună a mimat că se întoarce, dar fulgerător l-a apucat pe ostaşul sovietic de țeava armei şi l-a tras spre el, acesta nu s-a putut opune întrucât cureaua armei îi prinsese umărul şi nici nu putea deschide focul, degetul nemaifiind pe trăgaci. Cu mâna stângă caporalul Minciună l-a prins de gât, iar cu dreapta a apăsat trăgaciul pistolului soldatului sovietic şi l-a împuşcat pe şeful echipei de cercetare, sângele țâşnind pe paltonul lui negru. Robustul Mircea se descurcase

foarte bine, într-un mod similar cu celălalt ostaş sovietic, numai că el pur şi simplu îl sugrumase. Acum puteau să-şi continue misiunea, dar trebuia să fie mult mai atenți. Au ascuns cadavrele şi echipamentul celor trei ostaşi într-un grup de boscheți aflați în apropiere, sperând că ninsoarea care continua să cadă le va ascunde urmele. Se apropia din nou înserarea, trebuia să găsească un adăpost pe timpul nopții. După ce au mai mers o bucată de vreme au găsit un bordei, le putea servi de adăpost pe timpul nopții. A doua zi urma perioada de vârf a misiunii lor, aceea de observare a mişcărilor în terenul inamicului. Grigore Minciună era o fire închisă, vorbea rar şi de cele mai multe ori doar când era întrebat, nici acum pe front nu vorbea mai mult, însă avea o expresie a feței care vorbea singură, atunci când era nemulțumit, furios, dus pe gânduri, încurcat într-o situație sau pur şi simplu depăşit de ea. Aşa era şi acum, adâncit în gândurile lui, pentru că se considera fără viitor, ce viitor putea avea un ostaş pe front când „azi eşti, mâine nu se mai ştie", aşa cum era deviza lui. Deşi erau teribil de obosiți în bordeiul pe care l-au transformat în adăpost provizoriu, nu au putut să prindă decât un somn pe apucate din cauza frigului, fusese o noapte mult mai friguroasă decât celelalte. Ziua următoare s-a arătat la început a fi improprie pentru misiunea pe care o aveau de executat, încât nu se putea distinge mai nimic, eventual doar se putea ghici ceva. Au căutat un loc bun pentru observare şi au aşteptat ca vremea să țină cu ei şi să se risipească ceața. Însă tocmai când căutau mai atent un loc pentru observare, din fața lor, probabil de la câteva zeci de metri, au auzit voci. Minciună a împărțit repede echipa în două, el cu Fodor în dreapta, ceilalți trei în stânga, fiecare căutând un loc cât mai bun pentru a fi folosit cât mai repede cu putință. Deşi ninsese puțin noaptea trecută, urmele nu erau vizibile întrucât vântul măturase zăpada de pe dealul în care se aflau ei. În sfârşit din ceață „vocile" au apărut în carne şi oase. Aşa cum intuia caporalul era o echipă de patru cercetaşi sovietici, care nu vorbeau prea tare, dar vântul bătea din direcția din care veneau ei „transportând" mai repede sunetele. Probabil aveau un obiectiv pentru că nu priveau nici în dreapta şi nici în stânga. Fodor încă nu putea înțelege ce spuneau. Grigore Minciună era foarte îngrijorat întrucât sigur această echipă

era în căutarea celeilalte, care cu siguranță va fi găsită zăcând acolo unde avusese loc lupta cu o zi în urmă, a calculat cu aproximație distanța până la locul luptei şi a ajuns la concluzia că celor patru cercetaşi le vor trebui patru-cinci ore să ajungă acolo, dacă nu-şi vor schimba direcția de mers. Atât mai aveau la dispoziție şi cercetaşii români pentru îndeplinirea misiunii lor. După ceva timp de aşteptare ceața s-a mai rarefiat şi aveau acum câmp de observare. Se aflau pe un teren care domina o întretăiere de văi ce se întâlneau într-o localitate mare, probabil Simferopolul. Minciună scruta prin ocularii binoclului împrejurimile pentru a identifica mişcări de trupe, amplasări de trupe, mijloace de apărare, lucrări genistice, dar nu distingea nimic care să semene cel puțin cu ceea ce-l interesa pe el. După ce ochii s-au obişnuit cu intensitatea observării a avut ce vedea. Văile dinspre nord şi nord-est erau lăsate libere, adică puteai intra liniştit în oraş, dar dealurile adiacente aveau lucrări genistice pe trei rânduri. Au putut distinge şi amplasarea artileriei, probabil o parte din ea pe unul din dealurile vestice ale oraşului. Către liniile de apărare pe care le văzuse, acum caporalul putea distinge şi mişcarea mijloacelor de transport care cărau materiale pentru a întări apărarea. „Nu trebuie să mai zăbovim mult aici“, şi-a zis caporalul Minciună. Inamicul trebuia să intensifice propriile măsuri de siguranță şi riscau să cadă în plasa acestuia. Am făcut cale întoarsă, deşi drumul cel mai sigur este cel cunoscut, acum trebuia să facă o abatere de la această regulă pentru a evita o eventuală întâlnire cu cercetaşii sovietici. Calea pe care o urmau era una paralelă cu cea pe care veniseră, dar cu abatere spre stânga, mai spre est. Fiecare cercetaş era foarte atent şi observa permanent împrejurimile, după o perioadă bună de mers fără surprize, au ajuns pe vârful unui deal, iar de aici urma coborâşul. Numai că dincolo de vârf îi aştepta o surpriză.

— Culcat măăi şi foc! a mai apucat Minciună să strige, pentru că dincolo de vârf urcau chiar spre ei un grup de soldați sovietici. Strigătul lui a venit prea târziu pentru Guță, acesta a fost lovit în cap de două gloanțe slobozite de pistolul unui soldat sovietic. Ceilalți patru ostaşi români s-au adăpostit şi au pregătit armele deschizând aproape simultan focul. Distanța dintre luptători era foarte mică, de

aceea caporalul Minciună a strigat la colegii lui, pentru că nu mai era timp de tertipuri, sovieticii au auzit strigătul şi având armele pregătite au deschis focul, caporalul român scăpase de foc pentru că în timp ce striga s-a şi aruncat la pământ, gloanțele care-i erau destinate l-au lovit din nefericire pe Guță, destoinicul ostaş care „nu scăpa" nici o misiune dificilă. Ca urmare a schimbului de focuri doi ostaşi sovietici au căzut, următorii doi au fost sfârtecați de grenadele aruncate de cercetaşii români. După această luptă scurtă caporalul Minciună a hotărât ca deplasarea să se efectueze cât se poate de repede, zgomotul grenadelor sigur va atrage la „locul faptei" şi alte trupe sovietice, cei patru cercetaşi erau tocmai aceia cu care se intersectaseră în dimineața aceleiaşi zile. Curând s-a lăsat înserarea, nu mai puteau merge mult pentru că se orientau foarte greu, mai scăpărau câte un chibrit din când în când ca să privească acul unei busole bolnave în care nu puteau avea mare încredere, cerul era acoperit de nori grei cu plafonul foarte jos. Cu toate acestea nu s-au oprit din mers toată noaptea, iar dimineața de iarnă care a urmat i-a găsit aproape extenuați. Mergeau continuu de aproape douăsprezece ore şi sperau ca liniile româneşti să fie cât mai aproape; după o jumătate de oră au zărit localitatea din care plecaseră, busola nu-i înşelase, le-a indicat o direcție corectă. Caporalul Grigore Minciună se afla acum în fața colonelului Izbăşescu, epuizat, totuşi mulțumit că a îndeplinit misiunea, înghețat şi supărat în acelaşi timp pentru pierderea colegului de arme, soldatul Guță.

— Ia spune sergent, îi dă ordin colonelul.

Crezând că nu a auzit bine, Grigore Minciună încearcă să-l corecteze.

— Caporal, domnule colonel.

— Nu, sergent începând de azi, repetă colonelul Izbăşescu. De fapt trebuia să fii sergent de mai mult timp, şi-a amintit comandantul de regiment despre întâlnirea cu mareşalul.

— Vă mulțumesc, domnule colonel, spuse bucuros Minciună. Am fost la aproximativ doi, trei kilometri de Simferopol şi am observat dispunerea trupelor sovietice. Intrările în oraş sunt libere sau aparent libere, iar dealurile colaterale sunt pregătite pentru apărare pe mai multe linii.

— Sergent, şeful de stat major îți va aduce o hartă. Încearcă să-ți aminteşti fiecare tranşee aşa cum era şi unde ai văzut-o.

— Da, am înțeles, a spus sergentul, uimit şi el de importanța care i se dădea misiunii lui. În noaptea aceea sergentul Grigore Minciună a avut cel mai odihnitor somn de când se afla pe front. Va mai avea parte şi de altul?

*

Am plecat din sat după ultima vacanță de student cu convingerea că sunt la capătului unui drum, că trebuie să încep altul curând, care probabil mă va duce undeva, unde anume nu ştiam, dar sigur avea să mă ducă undeva, pentru că toate drumurile duc undeva. Tata s-a ținut de cuvânt, a făcut un calcul al trebuințelor mele studențeşti şi la banii pe care i-am câştigat eu a mai adăugat doar atât cât să-mi ajungă până la sfârşitul semestrului. Chiar dacă aş fi încercat să-l păcălesc, el deja vorbise cu ceilalți muncitori şi cunoştea exact la cât s-a ridicat câştigul meu. Mă simțeam în anul patru de studenție de parcă eram un boboc, în sensul că aveam emoții, era ultimul an şi apoi viața mea intra într-o nouă eră, un nou început, urma să trăiesc pe picioarele mele, să fiu eu însumi. Mă frământau gânduri stranii, puneam permanent răul înainte ică. Nu, nu eram un pesimist bolnav, eram, dacă vreți un pesimist optimist, în sensul că oricând lăsam o poartă deschisă a vieții mele pentru a intra şi ceva optimism în ea. Că nu s-a întâmplat aşa, aceasta este o altă poveste. Eu îmi făcusem datoria din acest punct de vedere. Acum la un nou început eram frământat de multe întrebări privind existența mea ca individ, ca entitate umană, pentru că întrebarea era pentru mine punctul nodal al existenței, de aici începe reflecția, urcuşul pe drumul cunoaşterii. Aici trebuia să mă bat cu lucrurile mărunte, cu nonvaloarea, cu avatarurile unei societăți bolnave, bolnave grav şi trebuia, o doamne … trebuia să-mi găsesc un refugiu. Unde-l puteam găsi? Numai în mine, pentru că în societate mă loveam de ziduri, în mine şi-n … dragoste, ea mai era o speranță, poate nu iluzorie. În mine, unde anume? Pentru că rațiunea, iubirea, puterea voinței sunt puterile supreme, sunt esența absolută a

omului ca om şi scopul existenței sale. Omul există pentru a cunoaşte, a se cunoaşte, pentru a voi, pentru a iubi… Rațiune? Imaginație, fantezie, reprezentare, opinie – toate laolaltă sau luate separat? Toate laolaltă, el nu e nimic fără ele, el este ce este numai prin ele, ele sunt elementele ce fundamentează ființa sa, pe care nici nu le are, ci le construieşte ca un arhitect, ca un constructor sau ca amândoi deopotrivă. Ele sunt puterile însuflețitoare, determinante, dominante, puteri divine, absolute, cărora el nu le poate opune nici o rezistență. Ce am fi noi fără Dumnezeu? Sau am putea fi noi fără El? Atributul lui Dumnezeu care precede în orice religie, mai ales în cea creştină, toate celelalte atribute intelectuale sau raționale este perfect morală. Dar El ca ființă perfectă sub raport moral nu e nimic altceva decât ideea de perfecțiune realizată, legea personificată a moralității, esența omului … ca ființă absolută, este esența proprie a omului; căci Dumnezeu moral adresează oamenilor cerința de a fi aşa cum este el însuşi sau ideea de Dumnezeu. Aceasta este propria conştiință a omului, căci cum altminteri ar putea el să tremure în fața lui Dumnezeu, să-l facă judecătorul gândurilor şi intențiilor sale cele mai intime?

Eu sufăr, noi suferim, sau durerea, o durere oarecare ne încearcă. Dumnezeu suferă cu noi? Aceasta nu înseamnă nimic altceva decât că Dumnezeu este o ființă fără inimă. Inima este izvorul, totalitatea suferințelor. O ființă fără suferință este o ființă fără inimă. Dumnezeu este o … ființă simțitoare, este numai o expresie a sintagmei „sensibilitatea este de esență divină". Omul are, cel puțin în starea de bună dispoziție, dorința arzătoare de a nu muri. Această dorință vine din impulsul interior de autoconservare, ceea ce se trăieşte, ce este viu vrea să se afirme. Această dorință la început exclusivă, devine în reflecția de mai târziu şi în suflet sub presiunea împrejurărilor vieții, a mediului ei, mai ales civil şi politic, o dorință de autodepăşire, pozitivă, de împlinire, de dezvoltare, de înflorire. Unii chiar se gândesc că asemenea viață le este hărăzită după moarte şi că în viața aceasta scopul lor este doar unul pasager. În această dorință stă totdeauna dorința de a avea certitudinea acestei speranțe. Rațiunea, numai ea nu poate împlini această speranță. De aceea cred că ... toate

argumentele în favoarea nemuririi, ale vieții dincolo de moarte sunt insuficiente sau rațiunea nu poate să le cunoască prin sine şi încă şi mai puțin să o demonstreze. Şi pe drept cuvânt rațiunea ne oferă numai dovezi generale, abstracte, ea nu-mi poate da certitudinea supraviețuirii.

Dar la ce ne trebuie această certitudine când avem deja un model, avem deja o speranță. Învierea lui Isus Hristos este această dorință satisfăcută, este deja dorința de care vorbeam după certitudinea nemijlocită, ca fapt sensibil, cognoscibil, neîndoielnic. De aceea de abia prin Crist se realizează ultima dorință a religiei creştine şi se dezleagă misterul sufletului religios, dar numai în limbajul figurat propriu religiei, căci ceea ce este Dumnezeu ca esență, Crist este ca fenomen. De aceea religia creştină poate fi numită religia perfectă, absolută.

Eram pătruns de dorința de a mă adânci şi mai mult în tainele acestea adânci ale existenței pentru că nu mă consideram în stare de a face altceva. Era necesar să stabilesc o ordine a priorităților în acest ultim an de student, să-mi fac ordine în viață.

Aşteptam cu nerăbdare reîntâlnirea cu Irina pe care nu o văzusem de luni bune.

Şi în câteva luni câte nu se pot schimba, se schimbă lucruri esențiale în câteva clipe. Întâlnirea a fost una comună, aproape rece, pentru că amândoi eram preocupați de viața noastră de după facultate. Deşi simțeam în mine, în sufletul meu o dorință aprinsă de a fi numai cu ea şi chiar îi propusesem să locuim împreună, răspunsul ei m-a frapat:

— Crezi că asta ne trebuie nouă acum? Nu vezi câte lucruri necunoscute ne aşteaptă şi cum o să le facem față dacă nu suntem pregătiți pentru aceasta?

Am stat o clipă şi am cumpănit, ca să-mi revin şi am spus:

— Dar nu crezi că împreună putem învinge mai uşor greutățile viitoare?

— Întâi să ne găsim drumul fiecare şi apoi vedem ce facem şi cu greutățile.

Devenise deodată foarte practică, foarte directă, frontală, ataca ca şi cum terenul pe care „juca" îi era foarte cunoscut. N-am încercat să forțez nota sub nici o formă, pentru că în condițiile date

aveam doar o singură posibilitate, să pierd, iar pierderea ar fi fost iremediabilă. Am păstrat o atitudine rezervată, pentru a-i lăsa în orice moment o portiță deschisă, urmând ca de acolo să văd ce pot face mai departe. Această stare de lucruri îmi crea o stare de neliniște, altfel spus nu mă simțeam sigur pe mine, nu priveam viitorul cu încredere. Aveam un țel imediat, trebuia să mă bat pentru a deveni membru de partid, nu am mai aşteptat să mă caute secretarul biroului de partid, l-am căutat eu pe el.

— Tinere, eşti pe lista mea de aşteptare, ai răbdare mi-a spus.

Şi am avut răbdare pentru că peste o lună mi-a venit rândul să fiu primit în partid, unul dintre cei care m-au recomandat ei a fost profesorul Maximescu care mai avea puțin şi mă şi promova după cum m-a prezentat. Acum aveam un drum deschis, restul depindea numai de mine. Trebuia să mărturisesc această „împlinire" cuiva şi nu aveam cui decât Irinei. Am căutat-o târziu, acasă. Mi-a deschis chiar ea.

— Ce s-a întâmplat? m-a întrebat oarecum mirată pentru că veneam neanunțat.

— Trebuia să se întâmple ceva ca să te pot vedea? am întrebat făcând pe miratul.

— O, nu, Pavel, dar m-ai obişnuit să mă cauți numai când se întâmplă ceva.

Avea dreptate, de cele mai multe ori o căutasem când aveam o problemă.

— Da, ai dreptate, şi acum am o problemă.

— Da? Ce problemă?

M-a privit cu ochii mari aşteptând să-i spun „problema".

— Am fost primit în partid, am spus scurt.

— Ohooo! Păi asta este o problemă? Trebuie să sărbătorim evenimentul.

Şi a mers în bucătărie de unde a venit cu o sticlă de vin şi două pahare. M-a sărutat, m-a îmbrățişat şi nu-mi venea să cred! Femeia aceasta se bucura chiar mai mult decât mine pentru acest succes. Se întâmpla ceva, ori nu înțelegeam eu dimensiunea reală a evenimentului, ori Irina ştia mai mult decât mine, ce înseamnă să fii membru de partid.

— Irina, am întrebat ca un novice, de ce este aşa de important să fi membru de partid?

— Prostuțule, nu înțelegi că aşa ți se deschid toate porțile? Ce puteai face dacă nu erai membru de partid, ajungeai cu biet profesoraş undeva într-un târg.

— Pentru început tot profesoraş voi fi, indiferent dacă sunt membru de partid.

— Da, ai dreptate, dar aceasta se poate întâmpla doar la început pentru că viitorul îți este deschis. Hai să ciocnim un pahar pentru acest eveniment.

În seara aceea Irina a fost foarte generoasă. Sau poate nu am înțeles eu prea bine semnificația, poate a fost doar o răsplată pentru ce va urma.

Nici nu ştiu cum au trecut lunile acelui an, pentru că m-am trezit pur şi simplu în prima sesiune a semestrului doi, adică aceea care precede pasul în lume. În ultima perioadă devenisem foarte apropiat de profesorul Maximescu, care înțelegea perfect zbaterea mea şi numai atât mă încuraja „Tinere, scrie tot ce-ți trece prin cap, nu te reține de la nimic, însă ai în vedere un singur lucru: cu cine vorbeşti despre aceasta. Nimeni nu ştie ce are omul în cap, nici o societate, fie ea şi deosebit de închisă, de controlată nu poate controla gândurile oamenilor, gândul va rămâne permanent învingător în lupta cu nedreptățile lumii, pentru că nu va putea să fie niciodată pedepsit. Dacă vreodată cineva va putea controla gândurile oamenilor, atunci lumea va pieri". Doamne, ce putea să-mi spună omul acesta! Cât de profund putea fi! Uneori chiar mie îmi era teamă de gândurile care mă încercau şi nu mi le mărturiseam nici mie, darmite la altcineva. Acum trebuia neapărat să-l consult, să-i cer părerea despre o chestiune care mă frământa profund şi de care depindea o viitoare hotărâre. L-am găsit la el la birou, adâncit ca de obicei în lucrări, referate, studii şi altele care nu-i lăsau timp nici să respire suficient.

— Ia spune, tinere ce vânt te aduce? îmi spune ridicând privirea spre mine dincolo de ramele ochelarilor.

Avea acest profesor o privire care pătrundea prin tine, simțeai aşa ca un foc cum te străbate.

— Nevoia de a mă sfătui cu dumneavoastră într-o problemă vitală pentru viitorul meu, am spus propoziția ca şi cum aş fi rostit un vers dintr-o poezie.

— Uite, acum sunt deosebit de ocupat, dar puțin mai târziu, îşi priveşte ceasul, să zicem peste două ore sunt disponibil şi nu aici, uite îți propun o întâlnire romantică să zicem la statuia lui Eminescu din parc. Ce zici?

— E deja prea mult pentru mine, domnule profesor.

Era vremea teilor înfloriți iar Copoul nu era numai o grădină, ci raiul însuşi, pentru că nu putea exista ceva mai frumos, mai real, mai pur decât pomul în acea perioadă. În văzduh plutea o mireasmă îmbătătoare, care amestecată cu seninul cerului, cu căldura soarelui, cu prezența umană te făcea să te bucuri de viață, s-o simți şi parcă era de ajuns să-i mulțumeşti lui Dumnezeu că exişti.

La ora fixată eram în fața statuii lui Eminescu contemplând-o. De fapt nu contemplam statuia, ci eternitatea geniului, pentru că acolo în fața mea pătrundea în ființa mea ca un râu de apă vie.

— Ce faci, tinere, contempli nemurirea? am auzit în spatele meu vocea profesorului Maximescu.

— Nu, domnule profesor, mă transpun într-un spirit de epocă pentru a trăi, pentru a fi contemporan cu geniul uman, am răspuns căutând loc pe o bancă. Profesorul mi-a făcut semn să ne plimbăm.

— Plimbarea îmi face bine, mai ales în acest decor, mi-a spus venerabilul profesor de filozofie. Ia să auzim, care este problema?

— Cred că sunteți singurul dascăl, am început eu, care mi-ați descifrat frământările, ştiți sau intuiți că sunt într-o mare dilemă. Ce filozofie pot face eu într-o societate care nu are nevoie de filozofie, de filozofie adevărată, ci doar de „plastografie“, cum spunea nea Iancu.

— Eram convins că despre acest aspect vrei să discutăm. Şi eu am trăit asemenea momente cu mulți ani în urmă, când am … păşit în epoca socialistă sau comunistă, cum s-o fi numind. Studiasem filosofia înainte de război, filosofia adevărată, profundă, cu profesori de marcă, filosofi şi pedagogi adevărați,

unde nimic nu era fals, denaturat, cu impurități, cu demagogie, cu … min … S-a oprit, gândindu-se la numele meu.

— Cu minciună, am continuat eu pentru a nu se simți stânjenit.

— Dar ştii ce am făcut, tinere? M-am adaptat, am strâns din dinți şi m-am adaptat, n-am spus nimănui nici un cuvânt despre ceea ce cred, ce simt, nici măcar soției şi copiilor mei, am îndurat precum catârul o povară.

— Dar …, am încercat eu să mai adaug ceva.

— Ştiu ce vrei să mă întrebi, de ce aşa, poate un sfat de la cineva, o idee ar fi putu să-mi prindă bine, dar dragul meu, trebuie să cântăreşti avantajele şi dezavantajele şi sigur o asemenea acțiune te îndeamnă să nu faci publice asemenea idei. Cine a spus că „viața e o luptă" a avut mare dreptate, e o luptă pe care nu o poți evita.

— Şi totuşi, domnule profesor, ce este de făcut? am întrebat aproape apăsat ca să-şi dea seama că sunt marcat de această problemă.

— Să fim noi înşine, să avem principii, să fim morali tinere, în sinea noastră să nu abdicăm de la nimic care ne ajută în construcția noastră de viitor, în devenire. Putem să fim morali şi într-o societate imorală, unde demagogia a devenit virtute, prin lupta împotriva compromisului, să nu faci compromisuri cu conştiința tinere, ți-ai vinde sufletul, deci am putea-o numi vulgar „prostituție intelectuală".

— Cum ne putem feri de … constrângerile unei societăți ca ale aceleia pe care tocmai ați descris-o?

Am observat că pe timpul discuției, profesorul m-a atras pe aleile mai mărginaşe ale parcului şi desigur mai puțin umblate, doar perechi răzlețe de îndrăgostiți profitau de … liniştea acestor zone.

— Aici trebuie să fii artist, adică să faci ce şi se spune, dar aşa cum crezi tu de cuviință şi iată ajungem şi la miezul problemei. Poți să fi un profesor adevărat de filozofie şi în miezul filosofiei marxiste, extrăgând partea ei care se potriveşte cu morala ta şi plantând-o, mai exact altoind-o pe pomul tău filosofic pe care să-l faci cunoscut cu stil, cu har, cu atractivitate, dar mai ales cu

subînțelesuri, cu parabole, cu multe, foarte multe parabole. Adevărații înțelepți vor înțelege întotdeauna sensul lor.

— Iar eu gândeam că nu am o cale de a ieşi din impas şi că trebuie să-mi caut de lucru pe alte meleaguri.

— Cum? Să pleci din țară? Şi ce să faci? Studiezi filosofie aici, iar acolo să speli vase într-un restaurant? Să culegi fructe exotice? Să cari bătrâni cu căruciorul? Nu, tinere, aici trebuie să te lupți cu viața şi vei reuşi, greu, dar vei reuşi, pentru că îndrăzneții întotdeauna învinge. Ar fi ca şi cum ai abdica de la un privilegiu, cine poate pierde un câştig prin abdicare? Numai fricoşii sau cei forțați s-o facă. Te forțează cineva?

— Nu, am răspuns scurt.

— Atunci eşti fricos?

— Nu s-ar zice.

— Deci, ce-mi rămâne de făcut?

— Să-mi urmez destinul cu prudență, cu atenție şi să ocolesc capcanele.

— Exact. Orice se poate schimba în lume tinere, nimic nu este „forever" cum spune englezul. Oamenii vin şi trec, societățile se perfecționează, unele se schimbă, trebuie doar să avem răbdare şi forță, multă forță pentru a nu lăsa spiritul să adoarmă, el trebuie mereu să fie viu, activ, să pătrundă acolo unde există fisură în sistem pentru a acționa.

— În condițiile actuale, domnule profesor, eu nu văd nici o speranță că vom fi liberi să spunem ce gândim şi cum gândim, am spus cu năduf pentru a descărca toată tensiunea din mine.

— Îți pomeneam mai devreme de răbdare, lucrurile mari nu s-au făcut în istorie peste noapte, ai învățat de rolul personalităților care mişcă masele, nouă o asemenea personalitate sau mai multe ne trebuie pentru a pune în mişcare angrenajul social, foarte complicat şi eterogen. Eu nu cred, dar dumneata sigur vei apuca asemenea vremuri când lumea se va schimba, când omul îşi va rupe lanțurile care-i leagă … mintea.

— Personalitățile acestora pot fi pozitive şi negative, pot avea şi influențe nefaste şi putem ajunge la mai rău.

— Prezența răului în lume, tinere, e necesară aşa cum sunt necesare gusturile: amar, dulce, sărat, nu poți să-ți dai seama de

„valoarea“ unuia dacă nu le guşti pe celelalte, aşa alegi. Răul în existența noastră este ca umbra într-o pictură, îi pune în valoare atracția, frumusețea; fără rău, binele n-ar fi decât o banală normalitate sau hai să-l parafrazăm pe Schopenhauer „o necontenită durere“, noi înşine am fi fără semnificație dacă n-ar exista răul cu toți exponenții lui. Şi teologia e legată indisolubil de rai şi iad pentru că dacă nu ai alternative, nu ai termeni de comparație, nu există în lume decât o continuă platitudine. Iată, acum în lume există atâta sărăcie încât pe continente precum Africa, America de Sud poate apare o personalitate negativă, aşa cum pomeneam mai devreme care să propună popoarelor lor „n-aveți de mâncare, nu aveți din ce trăi, uite ei au (Europa, America de Nord, Extremul Orient) hai peste ei, numai aşa veți putea trăi mai bine voi şi urmaşii voştri“. Desigur, ce spun eu ar fi o nebunie, dar câte „nebunii“ n-au avut loc în istoria omenirii.

— Domnule profesor, mi-ați vorbit ca un veritabil sociolog, filosof şi teolog deopotrivă, eu am înțeles că trebuie să mă mențin vertical, indiferent din ce parte şi cu ce putere va bate vântul.

— Cam aceasta este esența. M-ai adaug, ai mare grijă în fața cui îți deschizi sufletul, românul a inventat multe zicale care şi-au păstrat actualitatea indiferent de vârsta lor, ți-aş putea spune cel puțin zece care se potrivesc aici, dar sunt convins că le ştii la fel de bine ca mine. Şi îți mai spun un lucru, tinere, ține minte tot ce ți-am spus eu, dar uită că le ştii de la mine, ți le-am spus pentru că … te-am ghicit în interiorul tău. La experiența pe care o am, am învățat să cunosc oamenii şi în ceea ce te priveşte sper să nu mă fi înşelat.

— Am să țin seama de tot ce mi-ați spus, domnule profesor, şi n-am să uit nici un amănunt, vă mulțumesc.

Nu l-am uitat niciodată pe profesorul Maximescu şi noaptea uneori visam discuția cu el pentru a fost ca o discuție cu un sfânt, el m-a făcut vizionar, el m-a făcut luptător, răbdător şi mai ales tolerant, foarte tolerant. Am terminat toate examenele în următoarele două săptămâni, mai aveam examenul de stat, apoi repartiția. Dincolo de ea viața cu tot caruselul ei. Pentru a pătrunde cu adevărat în acest carusel aveam nevoie de o … lămurire cu Irina. Ea putea fi o cheie a vieții mele pentru dezlegarea unei enigme. Facultatea de drept era ceva mai avansată

în privința finalizării activității anului patru, peste două zile Irina susținea examenul de stat, eu mai aveam puțin şi era momentul, am socotit, să desluşim viitorul relației noastre. Am găsit-o la biblioteca universității pregătindu-şi referatul pentru susținerea lucrării. „Aşteaptă-mă puțin şi apoi sunt liberă", mi-a spus. Era o zi de iulie cu un soare arzător şi cu mireasmă de iubire pentru că Iaşiul cu atâția studenți era un oraş al dragostei, o urbe unde până şi zidurile pare că iubesc pentru că la tot pasul vedeai perechi de îndrăgostiți. N-am aşteptat decât o jumătate de oră, dar eram în stare să aştept şi două zile.

— Cum te simți acum la sfârşit? am întrebat-o după ce am îmbrățişat-o şi-am sărutat-o tandru.

— Ca şi cum am traversat un râu, dar încă nu am ajuns, privesc malul din fața mea la zece metri de țărm.

Ochii ei nu mai luceau ca altă dată, nu mai aveau acea licărire, parcă un simbol al iubirii, erau acoperiți de o taină, deşi expresia feței nu trăda nimic, aceiaşi obraji catifelați, uşor îmbujorați, aceleaşi buze uşor senzuale cărora le ştiam parfumul, acelaşi nas, uşor obraznic, şi gâtul, gâtul în care-mi ascundeam de multe ori fața ca într-un ritual, pentru că de acolo puteam să sorb esența ei de femeie, ca pe elixir al dragostei.

— Tu mai ai mult? m-a întrebat pe neaşteptate.

— Şi eu sunt la zece metri de mal, numai că trebuie să mai zăbovesc mai mult în apă, am spus.

— Şi cum te simți?

— Ca un naufragiat care vede o bucată de pământ la orizont şi nu ştie dacă e adevărat sau doar un miraj.

— De ce ca un naufragiat?

— Pentru că dincolo de apă Irina nu ştiu ce mă aşteaptă, e un tărâm necunoscut, va fi o pustietate, va fi o sălbăticie, va fi … o bucurie, cine ar putea să-mi spună?

— Eşti dator să încerci, a spus ca pe o zicală din popor.

— O, da, toți suntem datori să încercăm, dar oare e bine să încercăm singuri.

— Ce vrei să spui? m-a întrebat implorându-mă din priviri să fiu sincer.

— Care va fi viitorul nostru? am atacat frontal.

— Pavel, haide să facem un pact amândoi, să lăsăm lucrurile acum să curgă uşor, fără să ne stingherească sufletele, până ne vedem cu diploma şi cu repartiția, apoi vom mai vedea.

— Adică să ardem aşa până când statul nostru socialist ne va arunca cine ştie pe unde fără să încercăm ca destinele noastre să fie cât de cât apropiate?

— Până atunci nu putem face nimic, pentru că oricum vom avea repartiții separate. Vom acționa după aceea. Fii rezonabil! mi-a zis rugător, aşa ca să mă înduioşeze.

— Totdeauna am cedat rugăminților tale, totdeauna ți-am respectat principiile, dar totdeauna am sperat la împlinire, aşa cum sper şi acum.

— Vezi, uite din acest motiv te prețuiesc eu pe tine!

Ne-am despărțit doar ca doi buni prieteni, doar prieteni. Taina aceea din ochii ei negri era la despărțire şi mai mare, un fel de albie care se umple de la o zi la alta. N-am smuls nimic de la ea, nici măcar o promisiune. Am încercat? Nu, dar am dat de înțeles că ar fi nevoie de aşa ceva pentru liniştea mea sufletească. A venit examenul de stat, nu aveam emoții, pentru că îl aveam îndrumător la lucrare chiar pe distinsul profesor Maximescu, în tot ce scrisesem eu acolo, era studiu, aprofundare şi multă personalitate, interpretare, încât … A fost mai lesne decât mă aşteptam. În după amiaza aceleiaşi zile avea loc şi repartiția, pentru că eram printre ultimele facultăți care încheiaseră activitatea şi a doua zi urma să se raporteze … aşa cum era, că s-a încheiat activitatea în tot învățământul superior. Eram într-un amfiteatru studenții de la trei facultăți: filozofie, sociologie şi psihologie, care aşteptam repartiția. În aceeaşi zi, dar de dimineață avusese loc repartiția şi la facultatea de drept, însă fiind ocupat nu am căutat-o pe Irina. Repartiția se făcea în ordinea mediilor, eram al doilea, când am privit locurile afişate pe o tablă am rămas înmărmurit, toate cu o singură excepție erau de profesori de filozofie în licee şi numai în orăşele uitate de Dumnezeu, un singur loc era de asistent universitar la o facultate de profil undeva în vestul țării. Am ales un post de profesor într-un târg dobrogean. Aveam un gust amar, apropo de gusturile de care vorbea profesorul Maximescu. Am început cu amar domnule profesor! Meritam mai mult? Poate. Dar

dacă atât îți oferă sistemul, ce poți lua mai mult? Uşor înserarea se lăsa peste oraş, am pornit spre locuința Irinei pentru a-i spune vestea şi pentru a ne face planuri de viitor. Sunetul prelung al soneriei m-a trezit şi pe mine, pentru că aveam impresia că visez, că nu sunt eu absolventul de filozofie care a fost aruncat la marginea lumii. După câteva clipe de aşteptare s-a deschis uşa şi în cadrul ei a apărut … Paula colega ei de apartament.

— Sărut mâna, Paula, am spus eu politicos, Irina nu-i acasă?

M-a privit încurcată, a înghițit în sec şi mi-a spus:

— Nu ştii?

— Ce să ştiu?

— A plecat azi la prânz.

— Cum a plecat şi unde? Mi se înmuiaseră picioarele, iar inima îmi bătea să iasă din piept.

— Ți-a lăsat un bilet, ți-l aduc imediat.

Mi-a adus de fapt o scrisoare într-un plic închis pe care scria doar numele meu, în rest nimic altceva. Am primit plicul, nu mai ştiu dacă i-am mulțumit şi cu răsuflarea tăiată l-am deschis.

„Dragă Pavel

Iartă-mă, dar n-am avut puterea să-ți spun prin viu grai. Mai presus de relația noastră am pus cariera, de aceea am plecat la Bucureşti cu profesorul Lețcan (era de fapt doar lector), am luat la repartiție un post de judecător aici. Nu mă judeca greşit, sau nu mă judeca deloc, mă va judeca viața dacă am greşit. Am trăit clipe minunate alături de tine pentru care-ți mulțumesc! Sper din tot sufletul că-ți vei găsi fericirea pe care o meriți. Vezi, Pavel, viața nu e aşa cum dorim noi să fie. Adio, Irina“.

Mie îmi spui că viața nu e aşa cum dorim noi să fie, doamnă? Ştiu mai bine decât oricine acest lucru. Acum am înțeles taina din ochii ei de la ultima întâlnire, pentru că n-o fi plănuit plecarea cu Lețcan doar azi! Citeam scrisoarea stând pe scări, după ce am terminat nu puteam să mai mă ridic, simțeam cum picioarele nu mai mă ajută, în coşul pieptului aveam o greutate de parcă m-ar fi lovit cineva cu muchia unui topor. Mi-am revenit în câteva minute şi m-am ridicat, aproape că uitasem unde şi de ce mă aflu acolo. Da, bătrâne Schopenhauer „viața nu e decât o necontenită durere“! Trebuia să mă interesez cine este acest

Leţcan, ce hram poartă, nu cumva el era reazemul ei cotidian, iar eu numai refugiul, numai o oază în care din când în când venea să … ia putere? Voi şti vreodată acest lucru? Am aflat repede cine era Leţcan, un modest lector la catedra de drept penal, transferat de un an din altă parte care cu pile mari în Bucureşti fusese promovat director general în Ministerul Justiţiei şi avea nevoie de ajutor aşa că a luat-o cu el pe Irina să nu plece cu mâna goală. Mai avea vreun sens să mă lamentez, să sper? La ce să sper? Că se va întoarce mâine şi-mi va spune „iartă-mă" şi-o vom lua de la capăt? Femeile care greşesc din mândrie niciodată nu se recunosc învinse, iar cele care doresc să facă ceva în carieră, nu privesc înapoi, ci numai înainte.

Am plecat din Iaşi cu o parte a sufletului meu zdrobit, dar cu convingerea că aici am devenit OM. Aici am învăţat să trăiesc şi să visez, am învăţat să sper şi să aştept încrederea să-mi sădească în suflet altceva decât durere. Începea o nouă eră în viaţa mea, un nou urcuş, o nouă coborâre?

*

Se pregătea intens ofensiva împotriva Simferopolului, oraşul care era cheia întregii peninsule. Sergentul de acum Grigore Minciună simţea că puterile îl părăseau văzând cu ochii, echipamentul pe care-l avea era din ce în ce mai uzat până şi arma simţea că este decalibrată, dereglată, hrana din ce în ce mai slabă, iar condiţiile de odihnă şi cele de refacere inumane. Până şi apa se găsea greu, fântânile erau îngheţate, iar pârâile aveau gheaţă în loc de apă. De moral bun nu mai putea fi vorba, ba mai mult, sergentul Minciună văzuse ostaşi care se închinau şi se rugau la Dumnezeu să le scurteze chinul şi să-i ducă mai repede de pe lumea aceasta, poate de aceea unii luptau uneori cu o înverşunare greu de imaginat, vărsând toată durerea din suflet pe duşmanul din faţa lor, iar încleştarea era pe viaţă şi pe moarte, în genul „ori tu, ori eu" sau „care pe care". Vremea devenea din ce în ce mai câinească, vântul care aducea spic de zăpadă te tăia la suflet, îţi biciuia obrajii încât aveai impresia că zeci de cuţite te spintecă. Ca de obicei atacul a început dimineaţa, încă înainte de ivirea zorilor,

după ce tunurile au vărsat foc pentru pozițiile inamice timp de câteva ore. Pentru sergentul Grigore Minciună data nici nu mai avea importanță, pentru că zilele erau toate la fel, nu exista nici o deosebire între ele şi aproape că nu mai exista nici o deosebire între noapte şi zi, doar de luminozitate poate. Ordinul comandantului de batalion suna clar „ostaşi, înainte pe direcția pe care vă aflați.“ Scurt, clar şi precis. Terenul fusese foarte bine pregătit pentru apărare, pe mai multe linii, iar între ele existau fel de fel de obstacole, câmpuri de mine, arici de sârmă, şanțuri pline cu apă care se transformaseră în pod datorită gerului, şi alte obstacole cu materiale care fuseseră găsite în zonă. Se deplasa spre prima linie a inamicului târâş pe coate şi genunchi, casca îl supăra că-i venea mereu pe ochi, stânjenindu-i vederea, auzea în stânga şi-n dreapta gâfâielile celorlalți camarazi care înaintau ca şi el. Mai erau câteva sute de metri până la prima linie aflată la baza unei pante care apoi urca domol spre un deal pleşuv de unde începeau casele oraşului. Trupele române ajunseseră la primele obstacole, îndepărtarea lor a însemnat şi semnalul declanşării pregătirii de foc, dinspre liniile de apărare sovietice au început să cadă ploaie de foc, gloanțe, obuze de artilerie, încât moartea te pândea la orice pas. Coborâse infernul pe pământ. Mortierele făceau ravagii, o lovitură căzută în fața sau în spatele unei grupe sau subunități române împroşca moarte pe o rază de câțiva zeci de metri. Minciună a strigat grupei sale să înghețe acolo unde se afla şi să nu se mişte, decât la ordinul lui. A văzut soldați cu picioarele smulse de un obuz, un altul a zburat pur şi simplu capul după umeri la un soldat care încerca să îndepărteze o capră, o lovitură de tun a aruncat în aer trei soldați deodată şi a făcut o gaură în pământ cât un bordei. După câteva momente de furtună a urmat un scurt moment de acalmie, suficient pentru ca geniştii să intre în acțiune în câmpul de mine. Sergentul Minciună vedea însemnele care marcau acele culoare, dar cât aveau ele să reziste? A reînceput înaintarea, în acelaşi mod, târâş, pas cu pas, metru cu metru, se distingeau acum căştile ostaşilor sovietici aflați în tranşee. Mitralierele de companie ale trupelor române începuseră să clănțăne şi să oblige căştile sovietice să dispară pentru câteva clipe. Au început să tragă şi ostaşii români din eşalonul întâi. Mai

erau însă câteva sute de metri până la prima linie sovietică când un baraj de foc a fost deschis în fața trupelor române, gloanțele muşcau solul scoțând zgomote ciudate, unele loveau căştile soldaților sau chiar îi loveau în plin pe cei care nu ştiau cum să se ferească, ploaie de gloanțe este puțin spus, era un potop prin care nu aveai cum să pătrunzi, trebuia doar să aştepți să treacă furtuna, uraganul, să se oprească canoada. Focul inamicului era foarte intens, acum nici nu mai se puteau retrage pentru că ar fi însemnat moarte curată, nu puteau decât aştepta ca artileria inamicului să mai înceteze focul. Unele obuze care cădeau printre rândurile de luptători sfârtecau trupuri, producând pierderi mari. Ceva trebuia făcut. Tensiunea creştea cu fiecare secundă şi pământul parcă plângea de durerea aşteptării trupelor române. În stânga, pe dealul ce străjuia Simeropolul dinspre nord-est, o unitate română se pusese în mişcare cu trupele în linie şi ataca succesiv combinând focul cu mişcarea, aceasta se apropiase mult de prima linie sovietică, ostaşii aruncau grenade. Gata, prima linie era depăşită, pierderile erau mari dar ce mai conta, acum erau aproape, foarte aproape de locuințele mărginaşe. Trupele sovietice de pe direcția de acțiune a unității din care făcea parte şi sergentul Minciună rămăseseră cu flancul drept descoperit. Era momentul unui asalt, dar nici un comandant nu-şi asuma răspunderea să comande „la atac înainte!“. Unitatea română din stânga deja era angajată în luptă în localitate, flancul drept sovietic era din ce în ce mai larg descoperit. Tocmai când ostaşii îşi pierduseră răbdarea, s-a auzit glasul căpitanului Alexandru Nicol: „batalion la atac înainteee!“. Atât a trebuit, ostaşii sătui de frig, de aşteptare, s-au ridicat şi cu curaj au atacat liniile inamice din fața lor. Atât au aşteptat şi sovieticii care au deschis un foc nimicitor, cădeau soldații români precum spicele la secerat, dar unii mai rămâneau în picioare şi alergau, alergau spre tranşeea sovietică din fața lor, după câte un salt scurt şi după ce mai slobozeau câte un foc fără să ochească, întrucât nu mai era timp de aşa ceva. Sergentul Minciună nu avusese timp să privească în jurul lui să vadă dacă avea pierderi, era atât de încordat încât şi un glonț dacă l-ar fi lovit, sigur nu ar fi curs sânge. Se aflau acum la distanța de la care puteau arunca grenadele, fiecare ostaş fără comandă şi-a pregătit

grenada şi a aruncat-o spre liniile inamice. Acum a văzut Minciună că avea în grupă cu trei ostaşi mai puțin. Grenadele şi-au făcut efectul, au creat breşe serioase în rândurile luptătorilor sovietici, au urmat alte şi alte grenade, care spulberau buza tranşeei sau explodau chiar în tranşee, creând un vacarm de țipete, gemete, zgomote ciudate de neînțeles, chiar dacă limbajul armelor este universal. Prima tranşee a fost depăşită, soldații sovietici care încercau să prindă a doua tranşee erau pur şi simplu vânați, puțini au reuşit să mai ajungă la adăpostul acesteia. Din nou s-a auzit o comandă „înainteeee!“, nu mai avea importanță cine o dăduse, oricum numai înainte puteau merge, cale de întors nu mai exista. Ostaşii se înfierbântaseră din ce în ce mai tare, îi cuprinsese un fel de euforie vecină cu nebunia. Prin salturi repetate, s-au apropiat tot mai mult de cea de-a doua tranşee. Muniția se împuținase, grenadele care erau cele mai eficiente erau şi ele din ce în ce mai puține, aprovizionarea era departe de zona desfăşurării luptei, dacă riscai să rămâi fără muniție înseamnă că deja te condamnai la moarte. Dar asaltul asupra celei de-a doua tranşei trebuia dat cu orice risc, pentru că o întârziere ar fi dus la consolidarea poziției inamicului, apoi dincolo de aceasta urma localitatea unde avantajul era de partea sa.

Aşa au gândit comandanții români şi au avut câştig de cauză, cu ultimele resurse au ocupat şi a doua tranşee, deşi numărul morților şi răniților era foarte mare. După cea de-a doua tranşee era necesar un repaus cel puțin pentru aprovizionarea cu muniție şi intervenția sanitarilor pentru a-i ajuta pe cei căzuți. Repausul însă s-a transformat într-o nouă luptă, pentru că din dreapta, chiar din localitate, o unitate sovietică lansase un contraatac, aşa că rămăşițele regimentului românesc au folosit ca adăpost tranşeea sovietică ocupată, peste care tocmai trecuseră. Contraatacul era executat cu forțe adunate ad-hoc pentru că acționa disperat, fapt sesizat repede de comandantul regimentului român care i-a lăsat să înainteze suficient, apoi i-a prins într-o pungă de foc, aproape nimicindu-i. Alexandru Nicol a comandat din nou „înainteeee!“, glasul devenindu-i foarte cunoscut, sergentul Minciună aşa cum făcea de obicei a sărit din tranşee primul, fiind urmat de alți şi alți ostaşi sovietici. Lupta se

desfăşura acum pe un scurt platou la câteva sute de metri de marginea oraşului, foarte aproape de şoseaua principală pe care Minciună o studiase cu câteva zile în urmă. Se trăgea la nimereală, iar ostaşii sovietici care nu vroiau să se predea, se mai ascundeau ba după un morman de fiare contorsionate, ba după cadavrele propriilor camarazi şi mai slobozeau câteva focuri din temutele lor pistoale-mitralieră. Deodată sergentul Minciună a simțit la piciorul stâng o durere cruntă. A căzut, nu a mai putut continua, iar apoi a simțit cum îl cuprinde o sfârşeală care-l topea uşor, uşor, a leşinat.

Nu a ştiu niciodată cât a zăcut acolo, numai că a auzit ca prin vis glasuri. La început nu a reuşit să desluşească înțelesul acestora, nici nu ştia unde se află. A încercat să se mişte, nu reuşea pentru că o greutate îl apăsa. O lumină slabă pătrundea pe undeva până la el, un fel de licărit. Îi era frig, un frig cumplit, a încercat să se mişte şi nu a reuşit. Nu-şi mai simțea nici o parte a corpului, doar clipea şi respira uşor, percepția respirației a avută puțin mai târziu după mişcarea pleoapelor. Şi totuşi unde era? Iar a auzit voci în limba română „trage mă şi camionul acesta la groapa aia, că mai e loc…", nu a înțeles foarte exact toate cuvintele, dar din frânturi de sunete mintea lui a închegat o frază cu sens. Sergentul era înțepenit, nu a reuşit decât să „mişte" în mintea sa această senzație, pentru că altfel nu s-a clintit. Nu-şi dădea seama ce era greutatea care apăsa asupra sa, nici mirosul nu-l ajuta, senzația de greutate era doar ca o apăsare interioară, nu o percepție fizică propriu-zisă. Se tot întreba în gând dacă e viu sau mort când din nou a auzit clar vorbindu-se româneşte: „măă Vasile, tragi odată camionul acela sau te lăsăm aici?" auzul funcționa. Nu putea fi decât viu. În sfârşit a simțit că ceva se mişcă şi a auzit zgomot de motor. Da, a realizat, era într-o maşină, un camion cu prelată. Camionul nu s-a deplasat mult şi a fost oprit. Minciună simțea că îngheață, avea din nou senzația de sfârşeală, deşi se concentra pentru a o învinge. Dar nici mintea nu-l mai ajuta, nu-şi putea mişca nici un braț, nu ştia dacă mai are picioare sau cel puțin dacă le mai are întregi. Printre pleoape a simțit că-i pătrunde mai multă lumină. Da, se întâmpla ceva, a auzit voci din nou, însă nu mai înțelegea cuvintele, pentru mintea lui erau sunete nedefinite, zgomote şi atât, a făcut un efort de a-şi deschide ochii, dar

pleoapele nu-l mai ascultau. Se stingea uşor, uşor ca o lumânare care se termină, care este pe sfârşite. Deodată, aşa cum dintr-un foc stins mai sare o scânteie, o strălfulgerare, i-a atins şi mintea lui, partea ei care mai funcţiona „sunt într-o maşină cu cadavre, mă vor îngropa într-o groapă comună neştiind că sunt viu. Trebuie să fac ceva, doamne, doamne ajută-mă să fac ceva, să pot să fac ceva. Nu pot fi îngropat de viu!" A încercat din nou să deschidă ochii, puterile nu-l ajutau. A mai simţit cum e tras, târât din camion şi apoi o senzaţie de frig intens i-a aprins spatele. Fusese aşezat pe pământul îngheţat. A început să spună o rugăciune „Tatăl nostru", în gând, singura pe care o ştia bine deşi nu credea că-i va folosi la ceva. A încheiat împreună cu „Maica Domnului nu mă lăsa". Nu ştia semnificaţia acestui „nu mă lăsa", dar aşa a lucrat fărâma de minte care-i mai funcţiona. După câteva momente a reuşit să deschidă ochii, pe retina lor s-a profilat o înălţime cenuşie, un gol ca de fum fără miros, era cerul înnourat. A văzut apoi chipurile a doi soldaţi care s-au apropiat de el. Unul din ei i-a văzut ochii deschişi, a apropiat mâna de ei să-i tragă pleoapele, Minciună a făcut un efort să-i deschidă din nou, încercând să-şi mişte şi buzele pentru a-l determina să observe că este viu. Atât a mai apucat să audă „Domn' plutonier, domn' plutonier e unul viu aici!". A leşinat din nou.

S-a trezit pe un pat cu cearceafuri albe, da, era într-un spital, deci nu murise, nu fusese înmormântat de viu. Cât timp zăcuse fără cunoştinţă? Timpul nu mai avea nici o importanţă. A încercat să-şi controleze trupul cu … mintea. A comandat ridicarea mâinilor, le-a ridicat pe rând, le avea, erau întregi, erau utilizabile, acum picioarele. A îndoit piciorul stâng, deci îl avea, apoi dreptul … nici o reacţie. „Doamne, nu mai am piciorul drept!" şi-a zis sergentul. A încercat să se mişte, a întors capul „deci şi gâtul e întreg" şi-a zis, a văzut multe paturi înşirate, unul lângă altul, toate ocupate, cu oameni bandajaţi, unul avea chiar capul întreg acoperit de bandaje, altul braţele, alţii … nu mai vedea nimic pentru că erau acoperiţi de pături. A încercat să se ridice, aşa doar pe sfert, doar … să se vadă, nu a reuşit. A mai încercat o dată, dar nu a văzut mare lucru pentru că era acoperit de pătură. „Infirm … Infirm …" a încercat să strige pe cineva dar nu putea articula

cuvinte, nu mai ştia să articuleze cuvinte. În sfârşit l-a văzut un infirmier şi a venit la patul lui.

— Ai înviat, sergent? a întrebat acesta, un tip îmbrăcat într-un halat care cândva fusese alb, negricios, îmbătrânit înainte de vreme, nebărbierit şi cu o privire obosită, din care răzbătea o undă de bucurie.

Sergentul Grigore Minciună nu a făcut nici un efort pentru a vorbi pentru că ştia că nu-l ascultă … limba.

— Ia zi sergent, ce-i, cum te simți?

— Nu ştiu, a spus abia perceptibil.

Deci putea vorbi „pot să vorbesc" şi-a zis în gând.

— Cum adică nu ştii?

— Am crezut că nu pot să vorbesc, a spus.

— Probabil tu ai crezut multe, dar eu îți spun că ai avut mare noroc.

— De ce?

— Pentru că era gata să fii îngropat de viu în Crimeea.

— Aici unde suntem? a întrebat dându-şi seama din spusele infirmierului că nu mai era în Crimeea.

— Eşti într-un spital românesc în Odessa.

— Ce am? a întrebat cu teamă.

— Ai avut multe sergent, dar te vei face bine.

— Totuşi ce am?

— Ai fost aproape degerat şi te-am rezolvat, apoi mai ai un picior… sfărâmat.

— Cum adică, nu-l mai am deloc?

— Ba îl ai, dar nu-l vei mai putea folosi întreg.

— Adică mi l-ați tăiat? a întrebat sergentul cu teamă în glas.

— Încă nu, trebuie să vedem cum evoluează, dacă nu se infectează s-ar putea să rămâi cu el, dar îl vei folosi doar pentru … imaginea de întreg.

— De cât sunt aici? a întrebat sergentul care pierduse noțiunea timpului.

— De aproape o lună.

— Cum?

— Da, de aproape o lună, dacă socotim şi cu zilele în care ai stat prin spitale de companie. Acum că „ai înviat" trebuie să te pui

pe treabă, să mănânci pentru că ai slăbit foarte mult şi treptat, treptat să te refaci.

— Am să mai merg pe front? a întrebat sergentul ca pentru el.

— Pe front? Nu, sergent, tu ai încheiat-o cu frontul, să mulțumeşti lui Dumnezeu că mai eşti în viață şi … întreg, atât cât mai eşti.

*

Mai aveam o vacanță până să mă prezint la postul meu de profesor. O nouă etapă în existența aceasta atât de tumultoasă cu mult neprevăzut. O vacanță? Ultima. Ce să fac cu ea? Dacă în viața mea ar mai fi rămas Irina aş fi făcut proiecte, dar aşa? N-aveam decât să merg în satul meu Bărbăteşti şi să mă confund cu „prietenii de august", cu bucuria de viață şi să sper, să sper, pentru că speranța este singura certitudine pe această lume. Tata când m-a văzut întorcând-mă de la facultate, la finalizarea ei, m-a privit aşa ca pe un monument pe care-l priveşti pentru prima dată şi m-a întrebat:

— Mă, tu chiar ai terminat? Sau vrei să mă păcăleşti? Avea tata o neîncredere în cei din jur, chiar dacă nu-i dădeau dovezi, încât era aproape boală pentru el.

— Da, uite aici ce scrie, şi i-am arătat diploma. Acum ai încredere?

— Da, acum am. Şi ce o să faci?

— Sunt profesor de filozofie.

— Adică?

— Cum adică? Sunt profesor de filozofie la un liceu.

—.Şi o să ai tu banii tăi?

— Da, ce ți se pare curios?

— Nu pot mă, nu pot să mă gândesc cum poți să câştigi bani … vorbind şi spunând … minciuni. Am zâmbit, apoi am început să râd de-a-binelea.

— Cum măi tată să spun minciuni? Filosofia e o ştiință ca toate altele, ca matematica, fizica, chimia, biologia.

— Lasă măă, că ştiu eu că e o ştiință, dar o ştiință care nu te învață de bine nu înseamnă că spune minciuni?

Abia acum am înțeles unde bătea tata, filosofia mea era doar o filozofie oarbă, pentru că funcționa într-un sistem orb. Nu-mi venea să cred! Tata gândea la fel ca mine despre filosofia pe care o învățasem. Acest fapt, în fond o pură constatare, mi-a dat curaj, gândind că şi alții vor înțelege „mesajul" filosofiei mele aşa cum aveam să-l produc (după spusele profesorului Maximescu.)

— Da, bine, ia spune-mi, a continuat tata să mă descoasă, spune-mi unde ai să stai, ce ai să mănânci, cum ai să te descurci?

— Mă descurc, tată, sunt bărbat, am spus plin de sine.

Şi era adevărat, doar nu trebuia să mă plâng lui că nu ştiu unde voi sta, sau nu ştiu ce am să mănânc. Acest fapt era floare la ureche pe lângă ce „pățisem" patru ani ca student. Cea care suferea şi mai mult față de perioada studenției era mama, care era cu adevărat îngrijorată pentru viitorul meu. „Ce-o să faci tu băiatul mamei pe uşi străine, cine o să te îngrijească, cine o să te spele, să te îmbrace, dar de câte nu are nevoie un copil?" Cu greu am convins-o că nu mai sunt un copil, că acum am intrat cu adevărat în rândul bărbaților, mai aveam însă de făcut un pas până să intru în această „castă", anume serviciul militar de şase luni, apoi urma să mă prezint la post. Era o normalitate pe care o priveam ca atare şi nu mă afecta sub nici o formă. Până atunci însă vroiam să iau totuşi contact cu noul loc de muncă şi pentru că acesta era în Dobrogea să „vizitez" şi litoralul, că doar era în perioada sezonului cald. Am purces la drum într-o zi de august aşa, în necunoscut. Târgul unde fusesem repartizat avea un iz oriental era aruncat pe câteva dealuri, cu străzi înguste şi multe case construite din piatră şi chirpici, cu puține blocuri, acoperit de praful unei fabrici de ciment situată în apropiere. În acel târg erau două licee, unul mai bine cotat, iar celălalt un fel de rebut care foloseşte şi el la ceva. Spre norocul meu nimerisem la primul. Am pătruns în cancelarie cu oarecare teamă, cum altfel când eşti la început de drum? Am fost întâmpinat de o doamnă care s-a arătat foarte mirată că un ins intră într-o instituție de învățământ în plină vacanță, ulterior am aflat că era secretara.

— Dumneavoastră? m-a întrebat ea după ce m-a măsurat din cap până în picioare.

— Am fost repartizat aici ca profesor de filozofie.

A făcut ochii mari, de sub o claie de păr vopsit roşcat, şi mi-a răspuns:

— Aţi nimerit bine pentru că tocmai a venit şi doamna directoare din concediu şi vă poate primi, vorbesc eu cu dânsa, aşteptaţi aici. Puteam face altfel? La atâta amabilitate uneori nici nu ştii ce să răspunzi.

— Doamna directoare vă roagă să poftiţi, a venit secretara şi mi-a comunicat imediat demersul ei.

În cabinetul directorului, contrar aşteptărilor mele, care mi-o închipuisem în fel şi chip, „mă aştepta" o femeie drăguţă, cu trăsături deosebit de fine, destul de tânără pentru postul pe care-l ocupa, cu o voce blândă şi o privire caldă care izvora la fel de blând din nişte ochi căprui inteligenţi, atrăgători şi enigmatici.

— Am primit repartiţia dumneavoastră la noi, mi-a spus doamna Graţiela Chiţu, directoarea liceului teoretic, dar ştiu că nu vă vom avea coleg decât la primăvară.

— Da, doamnă, pentru că trebuie să fac armata, am spus eu mândru de mine.

— Nu-i nimic, vă aşteptăm şi atunci cu deosebită plăcere pentru că dorim să avem un titular al postului, de trei ani am lucrat numai cu suplinitori, dar … a urmat o pauză cam lungă şi m-a privit lung cu ochii ei căprui, nu aveţi de gând să ne părăsiţi curând pentru un loc mai aproape de casă?

— Doamnă, din moment ce m-am prezentat la post, fiţi sigură că nu m-am gândit să ajung mai aproape de casă, am răspuns foarte elegant.

Am plecat încântat de ceea ce am văzut şi am auzit, ba am găsit o femeie de serviciu s-a oferit să mă şi găzduiască şi a avut grijă să-mi spună „nu-ţi iau eu maică pielea", fiind vorba de valoarea chiriei. Am plecat pe litoral, cu gândul de a beneficia de puţinele zile de vacanţă pe care le mai aveam. În luna august marea arată ca un fruct toamna, copt pe deplin, care te îmbie cu o chemare de a-l culege, de a-l savura, iar oraşul cel mare al litoralului era o forfotă permanentă, o aglomerare eterogenă fără început şi fără sfârşit, un fel de Babilon al secolului douăzeci. Am fost „luat" repede din gară de un localnic cu spaţiu excedentar, iar eu m-am supus cuminte pentru că oricum în asemenea

aglomerație nu aveam alte perspective. Prima zi mi-o rezervasem ca să gust frumusețile marelui oraş „îmbătrânit“ la picioarele mării şi deşi era foarte cald nu mi-a scăpat nimic din „secretele“ lui. A doua zi încă de dimineață am făcut o vizită acestei splendori a naturii care este marea. Am căutat un loc cât mai retras, nu însă şi izolat ca să mă expun şi eu razelor soarelui, care se dovedea a fi deosebit de generos. Curând am avut plăcerea să am un vecin care să-mi capteze atenția, o doamnă însoțită de un câine, Miki, pe care-l tot alinta, un coker în plină creştere. Pentru că eram destul de aproape câinele a venit şi la mine. Am profitat de ocazie pentru a deveni prietenos … cu cel mai bun prieten al omului. Iar animalul s-a supus, cuminte spre disperarea stăpânei … am crezut eu. Stăpâna era o doamnă care bătea bine spre treizeci de ani poate mai mult, dar cu un trup pe care orice privire nu avea cum să-l ocolească, ci zăbovea ceva vreme asupra lui până se va bucura de toate formele sale, apoi gândul (câte păcate nu face gândul!) mergea şi mai departe, desluşind acele forme, simboluri, secrete, mai mari sau mai mici, pentru că lumea, universul sunt făcute din detalii, nu din întreguri. Şi uite aici la țărm de mare cu atâta frumusețe pe cap eu mă gândeam la esențe, la devenire, la … devenire şi păcat. Păi, la ce se putea gândi un filosof? Edmund Husserl, fenomenologul, încerca să demonstreze că esența cunoaşterii logice constă în deducție sau inducție, nu în demonstrație, ci în intuiție, în intuirea (viziunea) nemijlocită, directă a caracteristicilor fundamentale ale existenței ideale şi în exprimarea acesteia, în cunoaşterea şi realitatea exterioară. „Cum putem auzi nemijlocit un sunet pentru a contempla o esență, esența sunetului, lucrului văzut, esența reprezentării imaginative etc. şi contemplând, să enunțăm esența judecății“, spunea el. De-ai şti dumneata, domnule Husserl, la câtă esență mă gândeam eu acum privind, contemplând „doamna cu cățelul“ te-ai speria de acolo de unde eşti sau ai schimba sensul, valoarea esenței!

A doua zi la aceeaşi oră m-am înfățişat la acelaşi loc pe plajă ca şi cum aş fi crescut de acolo din nisip, tatăl meu era soarele, iar mamă îmi era marea. Doamna cu cățelul a venit şi ea, atrăgătoare, mai plină de ea şi pornită spre conexiuni greu descifrabile. Eu însă eram înarmat cu atracții pentru patruped şi n-am aşteptat prea

mult ca să le pun în aplicare. Câinele atât a aşteptat şi el, să fie atras şi s-a lăsat mângâiat, hrănit spre … nicidecum disperarea stăpânei, chiar dacă Miki nu mai răspundea la comenzi. De la plajă în ziua aceea am plecat împreună cu Miki şi evident cu stăpâna lui. N-a fost greu să încheg o conversație chiar urcând scările frumoasei faleze. Era Adriana, atât a spus, ca şi cum „celebritatea" ei pe nisipul fierbinte era de ajuns pentru a fi cunoscută. Acela era locul ei an de an, pentru că era localnică şi pentru că acum era perioada ei de concediu. Ne-am despărțit ca … doi buni prieteni. Greutatea buzunarelor mele nu-mi permitea să savurez prea mult din acele bucurii, cu care alții se delectau săptămâni în şir şi intenționam să-mi iau tălpăşița cât mai repede, mai ales că la Bărbăteşti prunele erau deja coapte şi livezile peste care tata era stăpân, mă chemau la muncă. Însă a doua zi când am revăzut-o pe Adriana mi-am zis „prunele lui tata mai pot aştepta, acum am alte priorități". Ziua aceea s-a încheiat neaşteptat de frumos. La despărțire Adriana, cu zâmbetul pe buze, mi-a pus în palmă un bilețel. Era o adresă şi nimic mai mult, mesajul era nescris, dar negreşit exista şi un mesaj şi l-am descifrat, undeva într-un colț era notată o oră, sigur ora la care-mi dăduse întâlnire. N-am apucat să întreb nimic pentru că între timp se şi urcase în troleibuzul care avea stația chiar în apropierea falezei. M-am pregătit pentru întâlnire şi cu mai mult timp înainte am căutat adresa, încât la ora fixată sunam la uşa apartamentului cu nr. 14 cu un buchet de trandafiri rubinii cu petale moi precum roua dimineții.

— Am înțeles bine mesajul? am spus când mi-a deschis uşa, iar Miki şi-a băgat şi el capul lângă ea să ia parte la … invitație.

— Da, a răspuns zâmbind, însă nu mi-a fost greu să-i observ roşeața obrajilor deşi ieşea mai greu în evidență datorită tenului ei, un ten atrăgător de tip meridional, cu ochi negri.

M-a invitat într-o încăpere aranjată cu gust, unde trona o curățenie desăvârşită, iar fiecare lucru era parcă acolo unde-i era locul. Eram oarecum stânjenit, intimidat, întrucât era evident că eu eram un puştan cu oarecare experiență, dar pe ea eram convins că viața o călise în multe. Nu mi-am dus ideea până la capăt pentru că intervenția ei m-a luat pe nepregătite.

— Ştiu ce gândeşti, că sunt o fire uşuratică, că am invitat la mine acasă un necunoscut, că poate sunt o aventurieră, dar nu sunt nimic din toate astea. Sunt jurist la o întreprindere, da şi sunt căsătorită, soțul meu e marinar şi e plecat de două luni peste mări şi țări, după cum se vede nu am copii şi … cam atât. A urmat prezentarea mea, scurtă, esențializată cât am putut la care am adăugat:

— Nici o clipă nu am crezut că eşti uşuratică sau aventurieră, dacă cineva trebuie să mărturisească ceva, apoi eu sunt acela, pentru că te-am studiat, da, te-am studiat şi m-am simțit atras şi eu am venit în necunoscut, la o adresă, la o oră stabilă şi atât.

Mai departe cuvintele sunt de prisos. Am văzut-o cum dă capul pe spate, într-un gest de „acum am înțeles totul", care m-a înflăcărat pentru că … o, da, eram pornit tare să fac ceva, nepermis, negândit mult, aşa ad-hoc, care să-mi pună în circulație sângele minții, al trupului, fără să mai las rațiunea să mă subjuge, să mă conducă prin meandrele ei, mereu complicate, mereu cu oprelişti sau dacă nu aşa cel puțin cu urcuşuri şi coborâşuri. Nu eram aproape unul de altul la început, dar conversația ne-a apropiat, am privit-o în ochi, nu clipea, parcă era un tablou viu, unde expresia ochilor îți oferă atracția fatală. Ca la comandă ne-am îmbrățişat, a fost chiar îmbrățişare, capul ei se sprijinea bine pe umărul meu, era aproape la fel de înaltă ca mine, dar nu l-am lăsat să zăbovească acolo pentru că i-am dat de înțeles că locul lui este în altă parte şi i-am cuprins capul în palme ca şi cum aş fi vrut să-l studiez cu mai multă atenție. Îi priveam pupilele acelea ca tăciunele ca şi cum ar fi privit eternitatea sau toate enigmele vieții la un loc, apoi i-am acoperit buzele voluptoase cu un sărut pătimaş şi … Nu eram pregătit pentru asemenea trăiri fulgerătoare, spiritul meu practic, era mult mai prelucrat, mai profund, mai lung, mai … etapizat, nu atât de direct, de deschis de-a dreptul … public. Câtă bucurie a şoptit gura aceea cu formă de vişină coaptă şi aromă de cacao sunt imposibil de reprodus, pentru că toate veneau ca nişte reverberații, ca frânturi de trăiri, iar faptele erau înflăcărate, jeratic curat, foc viu ceea ce m-a determinat să gândesc că „femeia înger şi demon, floare şi cactus, rug şi flacără, rar ai ocazia să le simți pe toate într-una singură".

Am plecat târziu în noapte din acel apartament cu teamă, cu teama de a nu mă ancora prea adânc în miezul acestei existențe de plăceri efemere, de lipsă a sentimentelor, de „carpe diem", pentru că „Trăieşte clipa" în relația cu o femeie este un pariu pierdut cu existența, iar eu nu vroiam să pierd pariurile cu existența.

N-am mai zăbovit mult pe litoral, a doua zi am făcut cale întoarsă spre Bărbăteştiul meu natal unde mă aştepta tata pregătit să mă „arunce în luptă" în livada lui de pruni. Apoi am plecat la armată ca şi cum aş fi plecat la vânătoare, pentru că armata de terist era ca o excursie mai lungă, unde poți admira anumite frumuseți sau poți să aştepți trecerea timpului trăgând pe dreapta. Nici nu ştiu cum şi când a trecut, cert este că mai aveam o săptămână din luna martie, iar eu doream să mă prezint la post cu data de întâi a lunii următoare, chiar dacă termenul nu-mi era impus. Într-un sat întoarcerea din armată a unui tânăr este privită, mai ales de bărbații mai în vârstă, ca un act de bravură, chiar dacă ai făcut sau n-ai făcut nimic deosebit. Aşa s-a întâmplat şi cu mine, deşi celor care mă gratulau le-am spus că am făcut armată la condei, dar mi se răspundea atotştiutor „lasă taică, ştiu eu, că tot armată e". În perioada în care mi-am făcut datoria față de țară nu luasem niciodată contact cu prietenii de distracție din sat, chiar dacă venisem să-mi văd părinții de vreo două ori. Era momentul s-o fac acum, pentru că era Săptămâna Mare, premergătoare Paştelui şi natura începuse să se trezească la viață, ca dintr-o lungă amorțire, ghioceii şi toporaşii îți surâdeau de pe dealurile şi vâlcelele pe unde dăduse colțul ierbii. Simțeam în sufletul meu o exuberanță, care mă mâna să ating, să mângâi, să sărut această inegalabilă măreție a vieții, regenerarea naturii, adică aceeaşi eternă frumusețe în altă haină, mereu mai atrăgătoare încât şi mintea omului rămâne de fiecare dată încremenită în fața ei. Într-una din serile acelei săptămâni mi-am reîntâlnit o parte din prieteni, printre ei şi Cristina, cam supărată. Era îndreptățită, de mai bine de un an nu-i dădusem nici un semn de viață.

— Dar, Cristina, eu nu pot să intru aşa ca un uragan în viața cuiva, nu pot să bat la uşi închise, am spus uşor ca să nu stârnesc interesul celorlalți care erau foarte aproape de noi.

— Ştii bine că ceea ce spui nu-i adevărat, pentru că nu ți-am dat niciodată de înțeles că aş fi … impenetrabilă… sentimental.

— Să înțeleg că trebuie să-mi pară rău că nu am fost mai apropiat, mai îndrăzneț, mai perseverent? am încercat să ies la contraatac.

— Da, aşa trebuie să înțelegi, şi pentru prima dată mi-a zâmbit. Ce face un profesor de filozofie?

— Încă nu sunt profesor sau sunt doar pentru că am o diplomă, dar de la întâi mă prezint la post.

— Cum aşa, de abia ai venit din armată.

— Aşa am convenit cu directoarea liceului, să mă prezint imediat cum termin armata. Acum că am devenit bărbat (am zâmbit) sunt în măsură să încep şi activitatea profesională.

Discuția din seara aceea care a mai continuat şi pe drumul ei de întoarcere şi acasă la ea m-a determinat să înțeleg o parte a psihicului feminin, acea parte de penumbră care oscilează între deschidere şi timiditate, între chemare şi aşteptare. Ne-am despărțit prieteni, dar ştiam că în sufletul ei mai poartă încă o doză de reținere pentru că m-am dovedit a fi un tip … uituc, deşi termenul real era cu totul altul.

Colectivul liceului m-a primit cu căldură, cu bucurie nedisimulată, ca să nu mai spun de elevii din anii superiori care aveau în program filosofia, care erau cu puțin în urma mea ca vârstă. Atunci când apare o figură nouă într-un corp profesoral toți se întreabă „cum e tipul?“, dacă mai eşti şi tânăr trebuie să fi convins că vei fi studiat în cele mai mici amănunte. Termeni ca „e trăsnet“, „e beton“, „e a întâia“ sau reversul acestora sunt frecvent folosiți. Prima oră s-a nimerit a fi la o clasă unde erau doar trei băieți şi douăzeci de fete, aveam atâtea emoții încât aproape că-mi tremurau picioarele, cred că dacă ar fi venit cineva să mă asiste la ore n-aş fi fost în stare să scot nici un cuvânt. Vedeam ochii tuturor ațintiți spre mine. Puțin câte puțin mi-am intrat în ritm şi am devenit stăpân pe mine, tremurul din glas nu s-a mai simțit, iar privirile piezişe cercetătoare nu mai mă interesau. După o lună eram cu adevărat profesor. Gazda mea, tanti Vasilica, femeia de serviciu care se ținuse de promisiune, era cu mine grijulie ca o mamă, iar chiria nu era deloc piperată. Se apropia sfârşitul anului şcolar şi eram marcat de bucuria noului început în viața mea, un început generos, încurajator, până când într-o dimineață sunt anunțat de secretara

liceului că sunt chemat de „tovarăşa directoare“. „Ia să vedem noi ce vrea tovarăşa directoare!“ mi-am zis în gând fiind convins că nu-i de bine, pentru că niciodată nu mă chemase un şef să-mi spună ceva de bine, nici tata nu făcea altfel.

— Tovarăşe profesor, mâine dimineaţă la ora nouă sunteţi chemat la secretarul comitetului orăşenesc de partid.

— Cum? am întrebat eu ca şi cum nu auzisem bine. Dar de unde mă ştie pe mine acest tovarăş secretar de partid?

— Nu ştiu, am primit telefon acum zece minute de la cabinetul său prin care mi s-a comunicat că „profesorul Pavel Minciună mâine la ora nouă să fie prezent la tovarăşul prim secretar al comitetului orăşenesc de partid“. Din câte ştiu dumneata eşti acela, a continuat simpatica directoare.

„Unde-i ordin, nu-i tocmeală“ am parafrazat eu o veche zicală. Primul secretar era un individ scund, rotofei, foarte iute, care avea aerul unui cunoscător al procesului de învăţământ. Târziu am observat că în încăpere mai era o persoană, un bărbat îmbrăcat într-un costum vernil, uşor grizonat, cu un aer misterios, care asculta conversaţia banală la început cu atenţie, de parcă ştia ce va urma.

— Tovarăşe profesor, dumneata vrei să faci viitor în meseria aceasta? m-a întrebat aşa deodată primul secretar, ca să-mi dovedească scopul chemării mele acolo.

— Orice profesor îşi doreşte aceasta, am răspuns sec.

— Nu cred, numai cei care au ambiţie îşi ursesc viitorul, a spus tovarăşul prim pentru a mă face să înţeleg că avea oarece gânduri cu mine. Uite, tovarăşa Chiţu te-a prezentat ca pe un profesor talentat, bine pregătit, serios, cu reale perspective şi de aceea ne-am gândit să te cooptăm în comitetul nostru de tineret şi poate vei deveni şi prim secretar la tineret.

— Tovarăşe prim secretar, eu sunt profesor şi profesor vreau să rămân.

M-a privit cu suspiciune, se uita la mine şi nu-i venea să creadă că nu sar în sus de bucurie.

— Uite, aici de faţă este şi tovarăşul căpitan Vitalian Butuc de la securitate care cred că susţine şi dânsul punctul meu de vedere.

„Ehei, acum vin de acasă, tot ea, securitatea, era la mijloc!“, mi-am zis. Insul în vernil s-a ridicat din fotoliu, a venit spre mine, mi-a întins mâna. Ca şi cum mi-ar fi făcut un privilegiu deosebit. Avea o mână flască, umedă, iar privirea sfredelitoare parcă mă pătrundea.

— Tovarăşe profesor, a început el, propunerea tovarăşului prim secretar este ademenitoare, eu să fiu în locul dumitale aş accepta-o, gândeşte-te, azi sau mâine prim secretar la tineret, apoi în locul tovarăşului Seceleanu aici, după aceea cine ştie unde. Dumneata eşti tânăr, cu multă energie, membru de partid, cu studii superioare şi în timp vei rămâne şi la catedră, dacă-ți place atât de mult. Ei ce spui acum? m-a întrebat cu un glas plin de miere.

— Tovarăşe căpitan, eu nu sunt făcut pentru munca asta, eu am studiat filosofia şi filosofia vreau să o predau.

„Uneori fermitatea nu-i atât de bună pe cât se spune“, gândeam eu.

— S-ar putea ca mai târziu să regreți această decizie, tovarăşul prim sunt convins că o să-ți ofere un timp de gândire, a spus căpitanul ca şi cum înțelegerea lui cu primul secretar era pecetluită de mult.

— Nu cred că am ce să regret, eu urmez un drum pe care mi l-am croit prin muncă şi nu vreau să mă abat de la acest drum, am vorbit foarte ferm.

— Tovarăşe profesor, mi s-a adresat primul secretar, oraşul acesta are peste treizeci de mii de locuitori, la o mie dacă făceam această propunere, o mie ar fi acceptat-o, dar se pare că dumneata eşti al a mie unulea. Totuşi eu mai las porțile deschise încă o săptămână, a încercat el să fie plastic, după care oferta nu mai rămâne valabilă.

— Tovarăşe prim secretar, aici nu e vorba de ofertă, dumneavoastră mi-ați făcut o propunere, pentru care vă mulțumesc, eu am analizat-o pe loc şi nu mi-am însuşit-o, puteți închide porțile pentru că oricum nu voi bate la ele, iar dacă le țineți deschise nici atât nu voi intra pentru că am teamă de necunoscut.

Ofițerul de securitate zâmbind se apropie de mine şi-mi întinde mâna:

— N-ai idee, ce privilegiu ai pierdut, tovarăşe profesor, să fii convins că a doua şansă nu o să ți se mai ofere, în ziua de azi oportunitatea trebuie să fie una din calitățile de prim rang ale oricărui om. La revedere! L-a salutat şi pe primul secretar spunându-mi „urmează să mai vorbim" şi a dispărut. Eram hotărât să cer permisiunea să plec, dar a sunat telefonul. Primul secretar mi-a făcut semn să rămân. Am rămas. Convorbirea a fost cu un şef pentru că tot îi spunea „să trăiți, am înțeles, să trăiți!". După ce a închis telefonul s-a aplecat spre mine:

— Tovarăşe profesor, acum că suntem numai între noi doi, să nu crezi că întâmplător am dat peste dumneata, ai fost recomandat şi încă serios de tot, iar eu tot nu pot să cred că nu eşti de acord.

— Cine a putut să mă recomande? Sunt în oraşul acesta de trei luni, nu mă cunoaşte nimeni, poate doar câțiva colegi de la liceu, atât.

— Sunt lucruri care se pot spune, altele nu, acesta intră în a doua categorie, eu totuşi îți mai ofer timp de reflecție.

M-am despărțit de primul secretar cu gândul că uneori cât te-ai strădui nu poți să pătrunzi înțelesul, taina unor acțiuni omeneşti pentru că omul este cea mai complicată ființă şi uneori existența îl complică pe el însuşi ca individ şi mai mult. Cine putea fi persoana care mă recomandase? De ce mă recomandase, că eram frumos şi deştept? În nici un caz. De ce era ofițerul de la securitate acolo? Întâmplător? Învățasem pe pielea mea că această instituție nu făcea nimic întâmplător, deci nu întâmplător Butuc era acolo. Aici era cheia recomandării mele. Dar dacă am ajuns să fiu recomandat, trebuia să-mi dea de gândit. Şi eu gândeam, nu glumă, că doar eram filosof.

Capitolu

Încet sergentul Grigore Minciună s-a obişnuit cu ideea că va rămâne infirm. Trebuia să aibă şi el o moştenire din războiul acesta, nu? Fiecare se alegea cu câte ceva dacă nu cu boala sau moartea cel puțin cu sărăcia. Piciorul său drept, care la început era aproape negru, începea că capete culoare,. A mai trecut o lună de spital, se apropia primăvara, culoarea piciorului înainta de la genunchi în jos şi tindea să devină o culoare firească. Aşa îi spusese medicul: „Sergentule, dacă se schimbă culoarea piciorului într-o lună scapi cu el netăiat, dacă nu piciorul drept de la genunchi ți-l îngropăm aici". Oricum simțea că nu are acel picior, infirmitatea, chiar dacă nu se produsese în realitate, ea exista, o simțea pentru că se mişca numai într-un picior cu ajutorul a două cârje şi acelea improvizate. Nu mai era impresionat de durere, în jurul lui toți sufereau de ceva grav, un soldat avea câte un glonț în ambii plămâni, era un miracol că mai trăia, un altul, un trunchi de om, rămăsese fără picioare pentru că i-au fost retezate de un obuz, unul nu avea mâna stângă smulsă de o grenadă, puțini, foarte puțini erau aceia care aveau răni uşoare. Cel mai rău însă era un tânăr vrâncean de numai douăzeci şi patru de ani, paralizat pentru că un nenorocit de glonț se încăpățânase să-i rămână chiar în coloana vertebrală, o operație l-ar fi ucis, dar aşa cum era? Mai mult mort decât viu. Sergentul Minciună încerca să afle veşti de pe front de la proaspeții sosiți în spital.

— A căzut Crimeea, i-a spus un caporal din Dobrogea.

— Ce crezi că va urma? a întrebat sergentul Minciună.

— Vom continua spre est, dar ruşii se apără din ce în ce mai bine, şi ascultați-mă pe mine, a spus el uitându-se la cei câțiva bolnavi mai zdraveni care-l înconjurau, că în curând noi şi nemții ne vom apăra, iar ei vor ataca. Am văzut la ostaşii lor armament

american, au intrat şi americanii în război şi dacă-i ajută ăştia nu mai avem nici o şansă, cu toată pregătirea şi dotarea armatei germane.

Sergentul Minciună nu punea întrebări, dar cugeta. Aflase mai de mult de intrarea în război a Americii. În sinea lui se întreba „Ce se va întâmpla cu lumea aceasta? Unde va merge ea sau unde o va duce războiul?".

Într-una din zile, când medicul negricios a vizitat salonul, l-a întrebat:

— Doctore, ce părere aveți despre piciorul meu?

— Despre el? Nici una. Dar despre tine sergent am părerea că în cel mult o lună cu un baston, nu cu o cârjă vei merge spre casă.

— Cum? a întrebat uimit sergentul pentru că nu-i venea să creadă.

— Da, vei merge acasă, sergent. Tu nu vei mai fi de front, dar nici frontul de tine. Oricum ți-ai făcut datoria şi încă cu vârf şi îndesat.

— Şi mai rămâne ca piciorul întreg?

— Da, numai că o vreme nu-l vei putea folosi ca pe celălalt.

— Ce înseamnă „o vreme"?

— Adică un an, doi, depinde de organismul tău, de puterea lui de refacere.

— Dar ce s-a întâmplat cu piciorul meu pentru că nu ştiu nici acum?

— O rafală de mitralieră te-a lovit în picior între gleznă şi osul calcaneu, călcâi pe românește, ți-a zdrobit oasele pe o porțiune de câțiva centimetri, de aceea simțeai că nu mai ai piciorul, pentru că ți-a atins şi inserția nervoasă, de la gleznă în jos. Ai înțeles acum?

— Am înțeles, dar înseamnă că nu voi mai fi ca înainte?

— Adică?

— Întreg.

— Sută la sută nu vei mai fi ca înainte, dar de ce nu te mulțumeşti sergent cu ceea ce ai?

— Ba da, mă mulțumesc, mă mulțumesc şi-i mulțumesc şi lui Dumnezeu că fără el acum nu mai eram aici.

— Asta aşa e, pentru că din câte am aflat mai aveai puțin şi ai fi fost îngropat de viu.

Convorbirea cu medicul l-a mai înviorat. Se şi vedea acum călătorind spre casă şi apărând în satul lui în baston, dar întreg, în viață, iar cei care nu avuseseră de-a face cu războiul îşi vor scoate pălăria în fața lui.

A doua zi l-a rugat pe infirmier să-i facă rost de câteva caiete.

— Ce faci, sergent, îți scrii memoriile? l-a întrebat acesta în glumă.

— Cam aşa ceva, a răspuns el cu jumătate de gură.

Infirmierul i-a adus două caiete, ce-i drept cam jerpelite, dar puteau fi folosite. Unul dintre camarazi, cel fără un braț, i-a împrumutat un creion, spunându-i „ia-l Minciună, pentru că eu şi aşa n-am ce mai face cu el". Chiar de atunci sergentul Grigore Minciună s-a apucat cu scrisul lui stângaci să înşire pe hârtie ce-şi mai amintea despre participarea la război şi pățaniile lui mai deosebite, care unele i-au lăsat urme în minte, altele pe trup. În incinta spitalului unul din medici, cu sprijinul unui preot, avusese inspirația de a amenaja o capelă unde puteai găsi câteva icoane la care te puteai ruga şi cărți de rugăciuni.

Grigore nu fusese niciodată apropiat de biserică, deschidea porțile bisericii din sat doar o dată pe an la Paşti, acum însă zilnic era în acea capelă improvizată, dacă nu scria atârnat de canapelele din salonul bolnavilor sau de căruciorul cu care erau transportați bolnavii, atunci când nu era folosit. Aşa au trecut mai mult decât treizeci de zile, cât îi spusese medicul, venise cu adevărat primăvara, războiul era în toi, ruşii se apărau din ce în ce mai bine, pierderile trupelor române erau din ce în ce mai mari, salonul acela de spital totdeauna era supraaglomerat, iar unii ostaşi veneau atât de mutilați încât nici medicii nu mai puteau face mare lucru, mai mult de jumătate din cei care ajungeau acolo mureau după câteva zile. Personalul spitalului devenea din ce în ce mai neputincios. Uneori medicii, atâți câți erau, ajungeau la capătul puterilor, pentru că nu se putea opera continuu, fără odihnă, în condiții de asigurare materială precară. Sergentul Grigore Minciună începuse să pună piciorul drept în pământ, adevărat cu

frică, cu stângăcie, dar totuşi piciorul drept atingea pământul după aproape trei luni de … aşteptare, de durere şi speranță. Bastonul era necesar pentru că atingerea pământului îi producea dureri. Dorința de a-şi utiliza ambele picioare era atât de mare, încât aceste dureri uneori nu le băga în seamă, aşa cum a făcut de multe ori în război, când scrâşnind din dinți rămânea acolo unde era, sau ajungea la locul pe care şi-l propusese. Într-una din zilele lunii aprilie cu soare firav, medicul negricios a adus un dosar cu acte sergentului.

— Sergent, a venit vremea să te întorci în țară, iată ai aici actele prin care eşti clasat medical, invalid de război, inapt pentru război cu alte cuvinte.

— Dar cum voi pleca de aici, domnule doctor, până la Bucureşti sunt mai bine de o mie de kilometri, a întrebat sergentul nedumerit.

— La trenurile de marfă sunt ataşate şi vagoane de călători, aşa cum sunt ele, unde ostaşi demobilizați pot călători până la Bucureşti.

Peste trei zile sergentul Grigore Minciună se urca într-unul din vagoanele pentru vite (altele nu existau) al unui tren care pleca spre țară. Avea într-un sac de merinde un coltuc de pâine şi trei conserve care trebuiau să-i ajungă până acasă. Nici un ban în buzunar, dar la ce i-ar fi putut folosi banii când nu avea ce cumpăra şi nici de unde? Ştiind însă că va pleca curând din spital avusese grijă să mai adune câte ceva din alimentele de aici care i se cuveneau, desigur şi acestea destul de puține (un pachet de unt, o bucată de brânză sărată, câteva cepe). „Şi-apoi o zi, două, pot să stau şi nemâncat, doar să ajung acasă", şi-a zis sergentul. Într-o noapte de aprilie garnitura s-a pus în mişcare, se circula mult noaptea pentru că aviația începuse să iasă vârtos la rampă şi bombarda garniturile româneşti şi germane, în special cele care veneau spre front, dar uneori bombele mai cădeau şi asupra celor care plecau, orice lovitură asupra transporturilor militare prejudicia într-un fel sau altul efortul de război al coaliției antisovietice. Sergentul Grigore Minciună mai era în vagon cu încă zece ostaşi reformați, toți invalizi. Cel mai rău era unul din Vâlcea, Gîlgău Leontin, care avea ambele picioare tăiate de la genunchi,

unul nu avea o mână, altul rămăsese surd, iar ceilalți aveau urmările unor răni grave.

Garnitura s-a pus uşor în mişcare ca şi cum i-ar fi fost frică să nu fie auzită. Din garnitură făceau parte mai multe vagoane deschise, platformă, precum şi câteva închise printre care şi cel în care călătoreau ei. Era o vreme de primăvară, cu nopți reci, iar ziua un soare blând mângâia pământul, de parcă nu ştia că este război pe jumătate de planetă, încât pentru nişte sărmani ai sorții, aşa cum erau ei, invalizii de război, era o curată binefacere. Sergentul stătea într-un colț al vagonului şi era dus cu mintea departe, călătorea acum spre plaiurile natale, în ochii minții avea fiecare loc pe care-l lăsase acolo în satul lui Bărbăteşti şi gândea cum va fi acum, dacă potecile sunt tot acolo, livezile şi păşunile lui, dacă s-a mai distrus acoperişul casei sau cum o fi ieşit Sofia lui din iarna aceasta, prima iarnă de război.

A doua zi dimineață au ajuns în Tiraspol, un oraş sordid, cu o gară cenuşie, mică cât o bodegă de la țară, aici au zăcut câteva ore, nu aveau calea liberă. Şi cât mai este de mers până acasă, gândea sergentul. Spre amiază trenul s-a pus în mişcare, leneş ca un şarpe uriaş care se târa pe un drum cunoscut. După câteva zeci de minute din vagonul lor închis invalizii au auzit zgomot de motor de avion, urmat imediat de explozii. Toți şi-au zgâit ochii printre crăpăturile scândurilor vagonului. Era bombardat triajul prin care tocmai treceau. „Sigur nici trenul nostru nu va scăpa" gândea sergentul Minciună. Se închina ca o bombă să nu lovească vagonul lor, pentru că oricum nu aveau unde fugi, puteau arde acolo de vii ca şoarecii.

Au văzut două avioane care lansau bombe. Artileria antiaeriană, dacă exista, nu dădea nici un semn de viață. Şi trenul lor a fost lovit din plin, un vagon platformă şi un altul închis (din fericire gol) au fost făcute scrum, din ele au rămas doar două grămezi de fier contorsionate. După încetarea atacului s-a deschis uşa vagonului şi un subofițer i-a chemat afară, aveau de aşteptat mult timp pentru că fusese lovită linia şi dura refacerea ei. Două zile au zăcut în gara aceea, de fapt în triajul gării Tiraspol, încât şi mâncarea era aproape pe sfârşite.

Aveau aproape o săptămână de când plecaseră din Odessa şi cei unsprezece invalizi au ajuns în sfârşit în gara Nicolina. Când au văzut scris în româneşte numele gării, toţi ca la comandă au scos un chiot de bucurie „Suntem acasă, suntem acasă!“, deşi nici unul nu era încă ajuns acasă. Până şi invalidul Gîlgău aproape că zărea cu trunchiul său amputat pe jumătate, bucuria era atât de mare încât nu mai conta durerea pe care o suporta pentru a-şi manifesta bucuria că „e acasă!“ Erau în România şi se considerau acasă, acest sentiment oricât s-ar fi străduit să-l înfrângă nu reuşeau pentru că izbucnea spontaneitatea din ei, trăirea interioară a bucuriei de „a fi acasă“ era ca un foc care se extinde în bătaia vântului.

Şi în gara aceea au zăbovit mult pentru revizia tehnică. După o jumătate de zi trenul s-a pus în mişcare către Bucureşti. A mai făcut şi până aici o zi şi o noapte, foarte dese erau opririle din cauza garniturilor de tren care se îndreptau spre front, acestea având prioritate. În Gara de Nord a fost uimit de câtă vânzoleală era, deşi pe timp de război situaţia ar fi trebuit să fie alta. De fapt s-a lămurit repede de ce s-a întâmplat aşa, mersul regulat al trenurilor era total dat peste cap datorită condiţiilor de război, atunci pentru a călătorii în diverse direcţii, călătorii erau obligaţi să aştepte ore-n şir, unii chiar zile pentru a se urca într-un tren care să-i ducă la destinaţie. Raţia de alimente se terminase de mult, dar în gară funcţiona un punct de garnizoană unde se putea odihni şi găsea şi ceva de mâncare. A beneficiat din plin, trebuind să suporte şi mai mult verificări ale patrulelor militare care … căutau dezertori. Încă două zile i-au mai trebuit sergentului Grigore Minciună pentru a ajunge în satul natal Bărbăteşti, cel mai greu fiind drumul de mai bine de treizeci de kilometri pe care l-a făcut din gară până acasă, fără să beneficieze de transportul pe calea ferată pentru că aceasta nu exista, iar pe jos cu piciorul lui invalid, folosind bastonul, nu a putut merge nici trei kilometri. În sinea sa gândea că a parcurs sute de kilometri, suferind de foame, noaptea chiar şi de frig, iar acum la câţiva kilometri de casă nu găsea un mijloc de transport care să-l apropie de familie. Un cetăţean dintr-o localitate, Prisăcaut, l-a văzut târându-şi piciorul şi şi-a făcut milă de el invitându-l la el în casă şi ospătându-l. Aşa

a ajuns sergentul să-şi mai potolească foamea. Şi tot acel cetățean a oprit apoi în poară o căruță care l-a adus pe sergent până aproape de Bărbăteşti.

Peste dealuri, pe poteci înguste, prin păduri Grigore Minciună a intrat într-o după amiază de aprilie o mie nouă sute patruzeci şi doi în satul natal. De la placa indicatoare a satului, nu a făcut un pas mai încolo până nu a îngenuncheat, a făcut trei cruci, mulțumind lui Dumnezeu că i-a mai lăsat viață pentru a-şi mai revedea locurile natale şi a sărutat pământul, care îi era deosebit de drag şi fără de care nu-şi putea închipui existența sa de zi cu zi. Pe măsură ce se apropia de casă simțea cum inima îi bate să sară din piept, cum întreg trupul lui tresărea, cum îl salutau oamenii care-l cunoşteau atât câți mai erau prin sat atunci: „Măi Grigore te-ai întors", „Bine că te-ai întors Grigore!", „Grigore maică eşti sănătos? eşti rănit? mai ai vreun beteşug?" Acestea erau cele mai frecvente întrebări, parcă nu mai cunoştea oamenii sau nu mai ştia să vorbească ... Străbătea asemenea unui străin poteca pe scurtătura ce-l ducea de la drumul principal spre casă, aşezată undeva pe un deal de unde avea întreaga panoramă a satului. Şchiopătând, obosit, dar cu un foc aprins în suflet străbătea ultimii metri prin pădurea de plop de pe deal, care-l apropia de casă. Din buza dealului a răsărit gospodăria lui parcă era crescută din pământ, sfântă, clară, adevărată, casa cu prispă largă, acolo unde el văzuse lumina zilei, grajdul vitelor, cotețul pentru porci şi păsări, curtea. Toate erau la locul lor aşa cum le lăsase. Deodată a simțit că aproape nu-l mai doare piciorul, că este întreg, că nu-i mai lipseşte nimic, că războiul a fost doar un vis urât şi că el a dormit un somn profund mai bine de un an. Tocmai când străbătea poteca de pe coama dealului din curtea casei a ieşit băiatul său Dumitru, care când l-a văzut nu s-a îndreptat în calea sa să-l îmbrățişeze, ci a alergat în curte strigând cât îl ținea gura „mamă, mamă, a venit tataaa." Apoi deodată au apărut în calea sa copiii unul după altul: fetele, Margareta, Paraschiva şi cea mare, Maria şi mezinul Dumitru, după ei ca un paznic soția Sofia. Primul lucru pe care l-a făcut când l-a văzut nu a fost acela de a-l

îmbrățișa, ci s-a închinat, a făcut trei cruci, mulțumind lui Dumnezeu că i-a adus bărbatul înapoi de la război. Apoi toți au început să plângă îmbrățișându-l.

Plecarea în război nu a fost atât de dureroasă ca întoarcerea, întoarcerea era o bucurie dureroasă pentru că reprezenta un viitor, plecarea la război a fost ca un sfârşit care nu s-a produs sau poate a fost doar amânat. Plecase de acasă civil, acum s-a întors în echipament cazon, la plecare avea în mână o valiză de lemn, acum avea asupra sa doar un sac de merinde cu câteva acte în el, mai avea tresele de sergent pe umăr, urmele a două gloanțe în picior şi un baston, dar inima, săraca inimă încă îi mai bătea în piept şi acest lucru era cel mai important. În sacul lui de merinde mai avea două caiete scrise lăbărțat, cu creionul chimic. Acele scrisori nu trebuiau să cadă pe mâna unui nepriceput, aşa că era necesar să se gândească la un loc sigur unde să le ascundă, acolo erau „memoriile lui de război", documente care-i puteau aduce ceva fie rău, fie bine, „ce-o vrea Dumnezeu" şi-a zis sergentul, de acum în demobilizat.

*

Am intrat curând în primul meu concediu de dascăl. Cu banii de profesor nu-mi puteam petrece nici două săptămâni într-o stațiune. Dar aşa, singur, fără să simt fiorul dragostei, nu avea sens să mă deplasez undeva. Tot mai bine era acasă la Bărbăteşti, acolo unde aerul tare, ozonat mă putea reface fără să mă coste nimic. Dar viața unui tânăr profesor numai atât să merite oare? Eram marcat profund de acea „recomandare" de care pomenise primul secretar, dar nu a denumit-o, lăsând situația să plutească într-o ceață deasă. Dar eu care mai avusesem de a face cu securitatea eram convins că nu întâmplător era acolo acel ofițer, că el avea un rol bine determinat, că aşa cum am fost primit în partid fără să insist prea mult, aşa voalat mi se sugera că acum era timpul să intru în rândul activiştilor de partid, dar cu normă de muncă la sectorul de tineret. Studiasem o întreagă doctrină despre pregătirea multilaterală a omului nou, despre promovarea

muncitorilor. Nu intram în această categorie, dar în politica de cadre se mai admiteau şi excepții. În perioada acestui concediu trebuia să reflectez la viitorul meu, rămân la cariera de dascăl sau încerc marea cea mare a partidului cu degetul? A doua variantă nu mă tenta pentru că nu aveam nici o chemare către aşa ceva, dar oare cine se conducea după tentații, după morală, după principii? În acea vreme acestea nici nu existau sau cel puțin nu erau enunțate. La câteva zile după ce am ajuns acasă filosofia din tata a început să răbufnească.

— Ia spune măăă, cum e să fi profesor? m-a întrebat aşa pe nepregătite.

— E bine, zic.

— Numai bine, aşa ca şi cum ai bea o cană de apă? Nu lucrezi acolo cu oameni, cu elevi? Înțeleg ei oare ce le spui?

Tata vorbea acum ca un om curios pentru că din fire era curios. Dar curiozitatea de acum nu-mi plăcea pentru că obliga să mă gândesc la profesia mea, de care, ce s-o mai lungim, nu eram mulțumit.

— E o meserie interesantă, încep să pătrund spre miezul problemei, unii elevi se arată interesați, alții nu, dar cred că am putut s-o dovedesc că mă pricep.

— Oho, spui lucruri mari măă, păi cum să nu te pricepi, că doar pentru asta ai făcut şcoală. Dar eu întrebam dacă pricepe cineva filosofia asta a ta, pentru că mie mi se pare că nu prea se potriveşte cu timpurile de acum.

— Dar de unde ştii dumneata filosofia asta? Ai citit filosofia de acum? Ai studiat undeva?

Eram nervos pentru că mă agasa cu întrebările lui sâcâietoare.

— Da' ce măi, crezi că ai nevoie de facultate ca să înțelegi ce se petrece în lume? Sau ce se petrece lângă tine, uite aici în sat? Nu filosofia asta sau în numele ei mi-a luat mie pământul?

— Filosofia nu ți-a luat nimic tată, oamenii ți-au luat pământul şi ei sunt ai unui sistem, reprezintă un sistem social. Înțelegi?

— Da' păi cum! Şi mai înțeleg eu multe măăă, să ştii.

Era pornit tare tata în ziua aceea.

— Dacă înțelegi aşa de multe de ce nu-mi spui şi mie, tată? am încercat eu să pătrund mai adânc.

— Ce să-ți spun măăă? m-a întrebat apăsat.

— Ceea ce ai pe suflet.

— Şi ce-ai putea face tu cu ce am eu pe suflet?

— Nimic, sau poate totuşi aş face ceva, aş încerca să te înțeleg.

— Poți tu să-mi dai pământul înapoi? Poți tu să-mi dat sănătatea înapoi pe care mi-a şubrezit-o războiul?

— Nu, nu pot, am spus.

— Vezi? La ce ți-ar folosi dacă ai şti tot ce mă doare pe mine?

— Poate aş da alte înțelesuri vieții şi lumii pe care o trăim, aş reacționa altfel la loviturile vieții. Uite de exemplu, aş putea înțelege caietele tale după front aşa cum le-ai gândit tu.

— Cum??? Mi-ai găsit caietele?

— Da.

Începuse să-mi fie frică de el, expresia feței devenise amenințătoare, arareori îl văzusem pe tata astfel.

— Şi ce vrei să faci tu cu caietele mele?

— Să le păstrez; poate vreodată îmi vor fi de folos.

— De folos ca se te bage la zdup poate. Tu de ce crezi că le-am ascuns aproape treizeci de ani şi poate mai stăteau acolo dacă nu dădeai tu de ele. Nu din cauza sistemului de care vorbeşti tu? Tu ştii că şefii mei din război au fost judecați în calitate de criminali de război?

— Care şefi? am întrebat.

— Comandantul de batalion, căpitan (maior mai apoi) Alexandru Nicol şi comandantul de regiment, colonelul Nicolae Izbăşescu.

— Ai fost la procesul lor?

— Da, am fost. Dar mi-a fost frică să scot un cuvânt de teamă ca să nu intru şi eu în boxă lângă ei.

— Cum? Ai fost acolo şi nu ai depus mărturie?

— Ba da, dar nu ar fi folosit la nimic, erau deja condamnați dinainte de a fi judecați. Tribunalul era cred format din sovietici, nu prea ştiau bine româneşte.

— Atunci eu ce să fac?

— Pune caietele la loc unde au fost ascunse şi dacă vreodată ai să poți să le foloseşti, foloseşte-le, ți le las moştenire, dar nu le trec nicăieri. Ai înțeles? m-a întrebat apăsat aşa cum făcea de fiecare dată când îmi spunea lucruri importante.

— Dar cum ai aflat de judecarea celor doi?

— Din ziar, măăă. Uiți cu eu citesc ziarele? Le citesc acum, deşi spun prostii, dar le citeam şi atunci, parcă văd şi acum titlul, prin patruzeci şi şapte era: „Criminali de război judecați de tribunalul poporului". Nu spunea însă care popor, pentru că al nostru nu era. Ce popor îşi judecă armata care a luptat pentru gloria lui? Îți spun eu, nici unul.

— În care ziar scria aceasta? am întrebat.

— În „Universul", era cel mai citit ziar pe atunci, pentru că spunea lucruri interesante.

Trăisem lângă tata peste douăzeci şi patru de ani şi nu discutasem niciodată atât de profund ca acum, deşi el nu era un individ sfătos, aplecat spre dialoguri profunde, adânci, ci dintr-o bucată, vorbea direct la țintă. După această discuție îl priveam cu alți ochi pentru că-l ştiam altfel, suferea pentru că trecutul lui nu era recunoscut, pentru că era condamnat să sufere, deşi nu de bunăvoie mersese la război, pentru că el nu a fost un mercenar. Se întorsese acasă cu un echipament peticit, fără un leu în buzunar, flămând, într-un baston pe care-l mai avea şi acum aruncat undeva prin pod. Chiar în acea zi am ascuns cu grijă caietele şi m-am întrebat atunci „oare am să le mai scot vreodată la lumină, am să pot face aceasta?" Luat cu treburile gospodăreşti şi profund marcat de discuția bărbătească pe care o avusesem cu tata nici nu ştiu cum a trecut primul meu concediu.

Uitasem şi de prieteni, de întâlnirile nocturne, oricum acum nu mai eram un puştan, ci un bărbat în toată firea. La începutul primei luni de toamnă am plecat la post. Eram hotărât să mă dedic trup şi suflet şi să culeg aprecieri de la cei care erau îndreptățiți să mi le acorde, dar şi de la colegi. Primul trimestru din acel an a fost

fără însemnătate pentru mine, m-am simțit ca într-o barcă ce plutea în derivă pe un lac liniştit. Nici n-am simțit pe unde a trecut pentru că uneori ne dăm seama cum trece viața.

Aveam de gând ca de sărbătorile de iarnă să mai poposesc acasă cel puțin pentru câteva zile. Era o iarnă teribilă, cum nu mai fusese de mult, cu zăpadă „cât gardul" cum se exprimau sătenii. Imensitatea de alb era ca o dulce povară de frumusețe care te copleşea şi încingea irefutabil pasagera trece prin viață. În perioada premergătoare zilei de Crăciun m-am gândit că nu ar strica să-i fac o vizită aşa neanunțat domnişoarei Cristina pe care nu o mai văzusem de mult şi pe lângă aprecierile critice (care nu-i lipseau niciodată) mai avea şi altceva de spus (poate). Aşa cum se obişnuia în noaptea de Ajun, am bătut la poartă şi nu mică i-a fost mirarea când m-a văzut.

— Eram convins că dacă vin în această zi nu mă dai afară, am spus după obişnuitele formule de introducere.

— Fii convins că nu te-aş fi dat oricum, mi-a mărturisit ea zâmbind.

— Mai aştepți pe cineva? am întrebat după ce am văzut o masă în camera ei încărcată de bucate şi de tradiționala băutură a locului, țuica.

— În seara aceasta nu aştepți pe cineva anume, ci pe toată lumea.

— Vai, câtă deschidere! Asta înseamnă că nu trebuie să zăbovesc prea mult, nu?

— Toată noaptea e vreme de zăbovit.

Mă uitam la femeia aceasta, avea un farmec aparte pe care nu-l sesizasem, deşi câteodată am strâns-o şi în brațe, un zâmbet plăcut, cu chemare, o privire cu profunzime, nu mai vorbesc de trup, proporționat, atrăgător, voluptuos. Iar eu căutam cai verzi pe pereți undeva departe de aceste locuri, în ultimul timp nici atât nu mai căutam. Din discuție am înțeles că nu este „angajată" în vreo relație şi că aşteaptă să vadă „ce-i rezervă viitorul". Această vizită m-a revigorat psihic pentru că mă credeam iremediabil căzut sentimental după „episodul Irina".

Atunci când te simți trădat, paşii urmăritori îi faci cu teamă, ca şi cum ai călca pe jeratic, pentru că durerile trecutului

lasă urme, acestea sunt ca o boală cronică, din când în când mai are câte o recidivă. Am încercat în acea seară acolo, în casa Cristinei, să fiu deosebit de rezervat, deosebit de prudent pentru a nu da naştere la interpretări greşite. Mult dincolo de miezul nopţii ne-am despărţit ca nişte vechi cunoştinţe pentru că ne-am depănat o parte a trecutului, evident ceea ce se putea spune sau altfel spus, faţa văzută a trecutului fiecăruia. Viaţa, deşi scurtă, de până atunci mă învăţase să fiu deosebit de circumspect cu oamenii din jurul meu, dar mai ales cu femeile. Având experienţa acelei seri petrecute împreună am avut curajul să-i fac propunerea de a petrece Revelionul cu mine undeva la un prieten în altă localitate. M-a ascultat cu atenţie, m-a privit şi o clipă am avut impresia că voi suporta o grămadă de vorbe grele, dar … „de-ai şti că am visat acest lucru, mă crezi când îţi spun?“. Sigur o credeam, că doar era în interesul meu. Eram tentat să mă agăţ şi de un fir de păr ca să pot să am satisfacţia unei minime împliniri. Psihicul uman fără împliniri este rupt de realitate sau abandonat întunericului. Trăirea searbădă, aridă, este ca o vegetaţie care nu primeşte umezeală şi căldură, cu timpul se transformă doar într-o tristă uscăciune. Nu ştiam însă exact ce trebuie făcut pentru a ieşi din starea pe care am descris-o, aşa că eram încă în perioada căutărilor, iar Cristina era un rezultat al acestor căutări. În ultima zi a anului pe la prânz m-am dus acasă la ea s-o iau. Aveam ceva drum de parcurs până în localitatea unde urma să întâmpinăm sosirea noului an. Încă nu eram hotărât ce atitudine să adopt, apropierea unui îndrăgostit, deşi nu eram, răceala unul indiferent, dar nici chiar indiferent nu eram, sau să văd situaţia de la faţa locului. M-am gândit la altă soluţie, să las lucrurile să meargă de la sine şi mă adaptez la situaţie, pentru că era imposibil să fii de piatră lângă o făptură precum Cristina. Localitatea prietenului meu era undeva pe malul unei ape, în zonă de şes, unde deşi era zăpadă nu se compara cu cea din Bărbăteşti. Am ajuns cu mult timp înainte de începerea Revelionului pentru că eram legat de mersul autobuzelor. Citeam în ochii Cristinei bucurie şi nu era o bucurie de moment, ci una trăită cu profunzime, nici nu vă puteţi imagina cum vorbesc ochii unei femei, numai să vă uitaţi profund în ei şi să aveţi puterea să

le rezistați. Bucuria din ochii Cristinei era izvorâtă dintr-un sentiment, poate unul foarte bine conturat, pentru mine încă nedefinit.

— Cristina, nu-ți pare rău că …, mi-a pus degetele pe buze.

— Nu spune o prostie, dacă mi-ar fi părut rău, nu veneam, m-a obligat cineva?

Avea dreptate, ce raționament! Am fost în seara aceea la cumpăna dintre ani, împreună patru perechi, toate celelalte din localitatea respectivă, numai noi mai de departe. Cristina, care de obicei era o femeie riguroasă în privința modului de comportare, atunci a fost foarte dezinvoltă, deschisă, volubilă. M-a încântat. Spre dimineață prietenul meu a plecat să-şi conducă prietena acasă, celelalte două perechi plecaseră şi ele. Am privit-o, mi-a zâmbit şi fără să-mi spună am înțeles că s-a simțit bine.

— E vremea să ne retragem? a întrebat cu glas moale ca şi cum ar fi trebuit să aud numai eu sau încerca să-şi facă mai mult curaj.

Am privit-o cu atenție pentru a sesiza dacă întrebarea era o încercare sau chiar vorbea serios, pentru că ştia că vom rămâne acolo, prietenul meu ne pregătise o cameră pentru odihnă. Am îmbrățişat-o şi i-am căutat buzele, s-a dăruit ca după o lungă aşteptare, deşi în seara aceea mai încercasem asemenea momente de câteva ori, dar nefiind singuri a fost rezervată. Camera care ne fusese pregătită nu era atât de bine încălzită, întrucât nu era locuită permanent. Am întețit focul în sobă, lemnele mureau uşor zbătându-se sub limbile roşii, cu zgomot, un zgomot de muzică sufletească cu greu înțeleasă. Cristina stătea nehotărâtă în mijlocul camerei, parcă aştepta un semnal spre a lua o hotărâre. Privirile noastre ni s-au întâlnit, a zâmbit. Am simțit că trebuie încurajată, am îmbrățişat-o şi i-am şoptit la ureche:

— Dragostea trebuie să-ți dea curaj, curajul de a trece peste bariere şi prejudecăți.

— Stinge lumina, te rog, a spus ea cu glas dulce care suna mai mult „ai grijă de mine, sunt a ta.“ Deşi nu-mi revenisem întru-totul după şocul suferit, când persoana iubită pusese mai presus de sentimente, de trăire, interesul, acea dimineață de început de an mi-a oferit prilejul să-mi revin pentru că deşi

eram adeptul sintagmei „că în dragoste nu poți să trăiești decât prin unicitate“, salvarea sufletului nu poate să ți-o aducă decât Dumnezeu şi dragostea trăită cu pasiune. Pentru că ea reprezintă o comuniune existențială indispensabilă, cine nu a cunoscut-o, nu a trăit, a vegetat în această viață sau pur şi simplu nu a existat.

Cristina nu a avut nici o reținere, nici o sincopă nu i-a ştrangulat trăirile, era ca un izvor care izbucneşte spre suprafață căutând cu ardoare toate fisurile pentru a ieşi la lumină. A ieşit la lumină şi s-a dezvăluit în toată splendoarea ei feminină. Atunci mi-am dat seama că uneori privim atât de departe spre a ne căuta perechea, când ea tace şi suferă chiar lângă noi, pentru că judecata sau alegerea iubirii nu trebuie făcută numai cu sufletul ci şi cu mintea. Curând ne-am despărțit, dar fiecare dintre noi a înțeles că ne vom mai revedea.

M-am întors la postul meu de dascăl din târgul dobrogean, poate mai puțin abătut, poate cu multe speranțe în suflet, dar hotărât, sigur hotărât să dau meseriei tot ce credeam că i se cuvine. Dar până unde puteam merge aici? Pentru că piramida spre vârf era foarte ascuțită şi nu suporta deloc supraetajarea. Cât trebuia să aştept pentru a avea parte de o recunoaştere a dăruirii profesionale? Se apropia sfârşitul trimestrului doi, primăvara îşi făcuse loc de-a binelea şi alungase orice urmă de frig şi zloată când sunt anunțat de către profesorul de serviciu că sunt căutat de „doamna directoare“, apelativul „tovarăşa“ era utilizat de regulă în relația directă, când era vorba de intermediar, nimeni nu ezita să folosească denumirea care de altfel stătea pe buzele tuturor „doamnă“.

— Ce le faci dumneata elevilor care nu mai pridídesc cu laudele la adresa orelor pe care le desfăşori? m-a întrebat directoarea de cum am intrat pe uşa cabinetului.

— Mă străduiesc să fac orele cât mai active, şi mă străduiesc să nu plictisesc, nimic altceva, am răspuns deschis.

— Tovarăşe profesor, mulți se străduiesc şi nu reuşesc, unii cu mulți ani de experiență.

— Atunci, tovarăşă directoare, haideți să convenim asupra următorului lucru, vă propun să veniți la orele mele oricând şi la

orice clasă doriți, nu regizez nimic, pentru că nu am încredere în lucrurile regizate, iar dumneavoastră veți trage concluziile.

— Am dorit doar să purtăm o discuție despre această problemă, pentru că noi doi nu am avut timp prea mult să ne … cunoaştem nu?

Pauza se dorea să-mi dea de înțeles că din când în când mai trebuie să treci pe la şef să-i spui cel puțin „bună ziua". Suna şi a reproş. Nu am primit vizita directoarei în următoarele săptămâni, iar apoi a venit vacanța. Îmi propusesem să mai zăbovesc câteva zile înainte de pleca spre Bărbăteşti, intenționam să-mi pun ordine în idei dar mai ales în programul pe care-l aveam de urmat. Între mine şi Cristina se înfiripase o legătură care trăia prin intermediul scrisorilor, acestea cel puțin din partea ei soseau cu regularitate, în fiecare săptămână, vinerea. Erau scrisori cuminți, sincere, puțin sentimentale, trăite, uneori înflăcărate, însă nu făceau niciodată promisiuni. Astăzi era vineri, trebuia să-mi verific cutia poştală de la poartă. Surpriză. Nu era nici o scrisoare. Acest fapt m-a pus pe gânduri, e ca atunci când te obişnuieşti cu un lucru drag, când nu-l mai ai, îi simți imediat lipsa. Am intrat la bănuieli, mă frământau întrebări, eram măcinat de linişte „hai, să vezi că m-am îndrăgostit din nou", mi-am zis. Numai că seara în aceeaşi zi, gazda mea tanti Vasilica, femeia de serviciu de la liceu, mă anunță că sunt căutat de o domnişoară. „Cine m-ar putea căuta pe mine aici?", m-am întrebat şi prima dată m-am gândit la o elevă, erau multe care au mai încercat astfel de „apropieri" şi le-am respins politicos, din experiența din facultate cu Cati învățasem multe, inclusiv cum să mă feresc de astfel de primejdii. Dar … surpriză: la poartă era, Cristina. Nici nu pot descrie bucuria ei că m-a găsit acasă, considerându-mă plecat fiind în vacanță, iar eu eram uimit pentru că nu mă aşteptam la aşa ceva. Acesta era motivul pentru care nu primisem scrisoarea în vinerea respectivă.

— De ce faci tu astfel de surprize care ți-ar putea opri inima în loc? am întrebat-o după ce am condus-o în camera mea modestă, pentru că în general era modestă casa. O construcție

îmbătrânită, an de an refăcută pe alocuri pentru o rezista timpului. Ne-am îmbrățişat ca două persoane care au ceva în comun şi care nu s-au văzut de mult.

— În primul rând am vrut să te văd pentru că-mi era dor de tine, apoi am vrut să-ți fac o surpriză şi în ultimul rând şi eu sunt în vacanță şi-mi petrec timpul cum vreau nu? Şi ca să fie convingătoare mai m-a îmbrățişat încă o dată. Deci acesta este locul tău de … tainã, acolo unde-ți trăieşti o bună parte din viață.

— Da, am răspuns convins fiind că vor urma şi alte întrebări.

— Ce program ți-ai făcut pentru vacanța ta, cât a mai rămas din ea?

— Poimâine vroiam să plec la Bărbăteşti.

— Îmi dai voie să fac eu un program comun, ce zici?

— Când văd că eşti atât de convingătoare, cum aş putea să mă opun?

— Mergem să vedem litoralul, apoi mergem împreună unde vrei tu şi la Bărbăteşti, dacă vrei.

— Eşti tare convingătoare, i-am spus şi am îmbrățişat-o, acoperindu-i buzele senzuale cu un sărut lung, însetat.

— Şi tu eşti convingător! mi-a spus zâmbind după ce i-am dat drumul din strânsoare.

În viața mea se produceau schimbări esențiale fără ca eu să ştiu cauza exactă a acestora, sau poate doar devenisem doar un pion pe tabla de şah a vieții şi cineva mă muta aşa cum dorea. Indiferent ce se întâmpla, eram prins serios în mrejele unei legături pe care nu mi-o dorisem cu mult timp în urmă, pe care o încercasem doar aşa cum încerci marea cu degetul, dar gustul a fost poate pe placul ființei mele care a continuat … jocul şi a continuat … şi a continuat. Şi iată-mă! Cine-şi calculează paşii în viață niciodată nu va ajunge unde-şi doreşte pentru că omul nu este o maşină, deşi şi maşinile mai au „suferințe“, el este un univers de sentimente, trăiri şi speranțe, care rupte undele de altele nu înseamnă nimic, împreună însă înseamnă totul.

*

Deşi războiul continua pe tot globul, urmele lui la Bărbăteşti, satul de la marginea lumii erau resimțite mai ales prin prezența invalizilor de război. Printre ei era şi sergentul Grigore Minciună. Încet, chiar cu infirmitatea pe care o avea şi-a reluat programul obişnuit în gospodărie. Pentru țăranii de aici viața era grea, într-un singur sens, că nu mai găseau grâu şi porumb, cerealele de bază pentru ei, dar mai ales pentru animalele din curte. Pentru că venise din război Grigore Minciună ştia că cerealele, bruma de producție care va mai prinde viață, va lua tot drumul frontului. Aşa că el a hotărât, în loc de păsări şi porci va creşte vaci, capre şi oi, care aveau nevoie doar de păşuni şi fânețe. Sofia nu se opunea niciodată hotărârilor pe care le lua mai ales acum, când îl vedea cum târăşte piciorul după el, când robotea prin curte. Grigore Minciună nu se simțea o victimă a războiului. Deşi la Bărbăteşti ajungeau greu ziarele, fostul sergent se străduia şi reuşea să procure ziarul lui preferat „Universul" cel puțin o dată pe săptămână pentru a fi la curent cu evoluția războiului. Şi reuşea. Chiar îşi închipuia cum se mişcă unitățile pe front, asemenea unor aripi care se închid şi se deschid în funcție de evoluția situației. Vedea blindatele de care se vorbea tot mai mult cum spărgeau apărarea sau contraatacau, artileria cum toca apărările, aviația care arunca tone de bombe şi pisa oraşele sau satele, apoi lagărele de prizonieri şi soarta prizonierilor de care avusese şi el parte. Comenta cu vecinii lui sau cu alții evoluția războiului. Astfel că fostul sergent s-a împărțit în următorii ani între filosofia războiului, ziarul „Universul" şi munca în gospodărie. Perioada postbelică (pentru el) i-a mai adus un copil încât avea acum cinci, trei fete şi doi băieți şi îşi dădea seama că va trebui să administreze şi mai bine averea pentru a avea ce să le dea la toți. Şi-a mai sporit averea cu câte un petic de pământ de la cei nevoiaşi aflați la strâmtoare care îşi vindeau avutul pentru a supraviețui. Uneori Grigore Minciună era îngrozit de ravagiile sărăciei, unii consăteni nu aveau ce mânca zile-n şir, iar pe timpul iernii unii îşi ardeau gardurile ca să nu moară de frig. Cei care aveau pământ mai puțin de cum venea primăvara ieşeau la

muncă, dar exagerau încercând să scoată cât mai mult cultivând uneori şi porumb şi grâu care nu rezista în acele locuri, porumbul făcea nişte frunze firave, iar rodul nu era bun nici pentru păsări, darămite pentru om, iar grâul pur şi simplu nu lega. Legumele cu mare greutate se ridicau doar la nivelul de supraviețuire ca apoi să cadă din nou fără să se coacă, rămânând doar vrejuri care erau uscate de soare. Astfel că primăvara hrana de bază a sătenilor erau urzicile şi ştevia, vara de cum apărea cartoful şi până primăvara nu lipsea de pe mesele sărmanilor din Bărbăteşti. Carnea intrase deja în categoria „delicatese".

În primăvara lui patruzeci şi patru Grigore Minciună primeşte de la poştaş odată cu „Universul" şi o înştiințare. „În ziua de … la ora… veți fi prezent la comisariatul județean pentru…". „Ce-o fi vrând frate, se întreba sergentul, să mă trimită iar la război?". S-a prezentat în ziua şi la locul în care i s-a spus. Noroc că păstra cu sfințenie documentele cu care fusese lăsat la vatră în care scria negru pe alb „lăsare la vatră cu scoatere din evidență". În documentele de la comisariat, în evidențe nu scria aşa ci „cu revizuire". „Ce să mai revizuieşti, un invalid?" se întreba sergentul. Aşa că au corectat şi cei de la comisariat documentele lor şi l-au lăsat în pace. Sergentul a mirosit ceva, se pregătea concentrarea unui nou contingent, era nevoie de forțe proaspete, rusul mai avea puțin şi ajungea la frontierele României. Cine să-l înfrunte? Neamțul? Era pus pe fugă pe toate fronturile. Românul? Era sătul de război, de la Cotul Donului nu-i mai ardea de nimic şi zicala „fie ce-o fi" a prins roade. Ce rost să porți un război pe care ştii dinainte că l-ai pierdut? Pentru onoare? Pentru a păstra o alianță? Pentru cuvântul dat? Dar poporul şi-a dat cuiva cuvântul? El cui a jurat credință? Lui Dumnezeu sau mareşalului? Cine poate să judece un popor? Numai Dumnezeu, nimeni altcineva. Onoarea nu are loc în discuție când în joc e soarta poporului, a țării. Un mareşal nu face cât un popor, cât o țară, nici un om nu trebuie să-şi compare soarta sa cu cea a poporului căruia îi aparține, pentru că nici un om, indiferent cine el, nu face cât un popor. Toți cei care în istorie sau jucat cu soarta popoarelor lor au pierit aşa cum au apărut, apoteotic sau tragic, pentru că popoarele

îşi „răsplătesc" personalităţile după fapte, după judecata lor şi uneori a lui Dumnezeu.

— Ce zici măi Grigore, este întrebat într-o zi sergentul de învăţătorul satului Aurică Teodorescu, un individ plin de filosofia locului şi de atâta morală a omului şlefuit de activitatea curentă, încât era imposibil dacă te aflai într-un impas să nu primeşte un sfat de la el, se termină războiul acesta curând? Te întreb ca pe unul care ai fi fost acolo în miezul lucrurilor.

Era trecut bine de cinzeci de ani şi nu mai trăgea nici o speranţă ca va lua parte la război.

— Învăţătorule, aşa îşi spunea sergentul, mai durează şase luni maxim un an şi se va sfârşi, iar rusul, americanul şi englezul vor învinge, ascultă-mă pe mine, vom îngenunchea şi vom pleca grumazul rusului pentru că e mai aproape de noi şi ne va călca cu cizma lui bolşevică.

— Şi să nu putem face nimic, Grigore? Să încrucişăm braţele, să aşteptăm? Se putea citi îngrijorarea pe faţa învăţătorului.

— Ce să facem? Să ne ridicăm cu mic cu mare la luptă şi n-ar fi de ajuns, ne-am mai prelungi agonia, atât. Războiul acesta a fost pierdut înainte de a începe.

— Cum aşa măi? Tu ai fost pe front, am ajuns până la Cotul Donului, deci rusul nu a fost atât de tare pe cât spui tu.

— Nu? Numai cine nu l-a văzut vorbeşte aşa. Da, am ajuns până la Cotul Donului, eu doar până în Crimeea, dar atunci a fost la început, l-am luat pe nepregătite pentru că avea o înţelegere cu Germania, pe noi prăpădiţi cum eram nu ne considera duşmani, ci doar nişte câini lătrători, şti bine că ăştia nu muşcă, apoi după ce s-a dezmeticit s-a pus pe tocat şi-a tocat domnule nu glumă şi la noi şi la nemţi. În regimentul în care am fost eu au mai rămas jumătate, înţelegi, jumătate în câteva luni.

Grigore Minciună începuse să devină înverşunat şi ştia el de ce, unora le era uşor să vorbească de la adăpostul poalelor nevestelor.

— Din câte văd eu Grigore, parcă ţii cu rusul, a spus zâmbind învăţătorul.

— Neam de neamul meu nu va ține cu rusul, ascultă-mă pe mine, însă de el vom avea parte că asta e soarta noastră aici în bătaia vântului, ba turcul, ba austriacul sau neamțul, ba rusul, totdeauna se găseşte cineva să ne întindă pielea, învățătorule, nu ştiu însă cât se va mai întinde, pentru că a ajuns subțire rău de tot, încât e gata să se rupă.

— Pe acolo pe unde ai umblat tu Grigore ai văzut sărăcie, durere, suferință, atunci cum de are putere rusul să lupte, să răstoarne frontul?

— Păi cum să nu aibă domnule, dacă sunt o sută cinzeci de milioane, aşa săraci, dar se bat pentru sărăcia lor, apoi chiar eu am văzut în Crimeea echipament englezesc, american, are cine să-i ajute, pe noi ne „ajută" alții să ne ia ce mai aveam.

— Măi Grigore, de multe ori m-am întrebat, de ce n-ai intrat mă tu în politică, azi erai primar, ori la liberali, la brătieni, ori la țărănişti sau chiar la social-democrați, aşa cum le gândeşti parcă ți s-ar potrivi politica.

— Ce vorbeşti, mă? Păi eu am timp ca tine să îndrug vorbe în sus sau în jos, verzi şi uscate? Ce să fac eu în politică, să mint? Să spun una să fac alta? Să umblu pe dedesubt cu treburi murdare şi să mă aşteptați voi … alegătorii cu ciomegile să mă altoiți că nu m-am ținut de cuvânt? Nu învățătorule, eu fac numai politica mea şi numai pentru mine, politica cealaltă e ca o curvă, azi cu tine, mâine cu altul, şi eu nu merg la curve să ştii! Se înverşunase serios fostul sergent.

— Grigore, ascultă de la mine, că sunt născut mai devreme decât tine, politica e ca intrarea în horă, la început n-ai intra, dar după ce te prinzi n-ai mai ieşi. Ce zici am dreptate?

— Aici ai, dar tu şti că nici cu hora, cu jocurile nu prea fac casă bună.

— Şi apoi nu trebuie să fi aşa înverşunat pe politică pentru că ea le face şi le desface pe toate, nici nu ştii câtă nevoie avem uneori de politică Grigore. Uite, dacă mâine se termină războiul şi partidul de la guvernare spune „să facem pensii veteranilor de război" tu vei fi un beneficiar.

— Dar dacă acelaşi partid sau altul va spune „să-i trimitem la închisoare pe care au luptat în est" ce zici?

— Nu se poate să vină vreun partid cu asemenea idee prostească, doar nu te-ai dus de bunăvoie acolo.

— Da, dar ar putea spune că de vină au fost şefii politici şi militari, dar voi gloata nu vă puteaţi opune?

— Cum să te opui omule la un ordin militar de concentrare! Ajungeai la Curtea Marţială sau direct la beci. Numai nebunii ar putea face aşa ceva.

— Uite măi Aurică să zicem că peste o lună sau un an, armata sovietică intră în România, acela care va fi şef poate să dea un ordin „ia să-i vedem noi pe cei care au luptat contra U.R.S.S., fie ei şi invalizi sau mutilaţi şi să facem ceva cu ei". Uite aşa să ne trimită puţin în Siberia să luăm aer de Siberia. Ce zici, se poate?

— Se poate, răspunde blând învăţătorul pentru că Minciună avea dreptate, orice se putea întâmpla dacă rusul intra în România şi nu mai avea mult.

Lui Grigore Minciună i se părea deosebit de interesante întâlnirile cu învăţătorul satului. Acesta avea totdeauna un sfat pentru orice problemă, pentru că deşi avea în mare măsură doar „pregătirea vieţii", mintea sa era deosebit de ageră şi încropea la repezeală răspunsuri la orice întrebare, pe care o adresa interlocutorul. Grigore Minciună nu ocolea niciodată o discuţie cu el indiferent cât de grăbit era.

A mai trecut doar câteva luni şi spusele sergentului în mare parte s-au adeverit, sovieticii au ocupat România, numai că la Bărbăteşti, satul uitat de lume, nu a ajuns nici unul. Aşa că din acest punct de vedere, o eventuală întâlnire dintre fostul sergent şi vreun fost ostaş inamic nu a fost posibilă. Ziarele au fost obligate să-şi schimbe şi ele modul de a privi lucrurile. „Glorioasa armată sovietică a eliberat"… etc. etc. Minciună ştia că şi aici tot mâna politicii era, nu chiar aşa stăteau lucrurile, oricum acum eram aliaţi şi nu duşmani. „Bine doamne că nu am prins eu perioada asta", gândea sergentul îngrozit de faptul că, ar fi trebuit, dacă ar mai fi fost soldat, să fie camarad cu rusul, să-l salute, să dea mâna cu el. I-ar fi fost imposibil. În acelaşi timp se gândea cu teamă ce consecinţe va avea acest fapt asupra lui, dacă armata sovietică nu avea de gând să întocmească anumite liste cu cei care au luptat împotriva ei. Evidenţele ar fi fost uşor de găsit la Marele Stat

Major. „Nu cred eu că le arde lor acum de aşa ceva, oricum până în Germania mai au încă mult de mers“, gândea sergentul şi avea dreptate, numai că aici puteau rămâne „ciracii“ care puteau să se ocupe de o astfel de problemă. „Dar cu Izbăşescu, cu Nicol ce s-o fi întâmplat?“ se întreba, gândind că ei ca şefi sau foşti şefi sigur vor avea de suferit.

Frontul se avânta pur şi simplu spre vest, iar armata sovietică înainta fără mare greutate. Ziarele româneşti nu mai conteneau să prezinte „strălucitele victorii“ pe acolo pe unde treceau trupele sovietice, pe alocuri mai strecurau şi informaţii despre armata română care era şi ea participantă acum la coaliţia antihitleristă şi care lăsa pe câmpiile de luptă eroi după eroi, încât ulterior războiului multe locuri de pe suprafaţa ţării aveau să poarte însemnele jertfei lor cruci şi monumente.

Venise iarna din nou, războiul se îndepărtase serios de graniţele ţării, chiar şi la Bărbăteşti lucrurile se pregăteau să intre în normal, adică fiecare sătean să simtă că nu-l mai apasă războiul, că se poate gândi la viitor pentru el şi pentru copiii lui. Ce putea face Grigore Minciună pentru viitorul lui? Mai nimic, pentru că viaţa lui era aceeaşi an de an, viitorul lui depindea de pământul pe care-l avea, de rodul acestuia, uneori şi de vreme, pentru că hrana animalelor o poţi pregăti numai pe vreme bună. Îşi făcea în gând planuri pentru fiecare acţiune care urma, îi era însă teamă să le mărturisească, teamă de nereuşită, de eşec. Eşecul era pentru el ca o bătaie bună, doare, dar nu lăsa urme vizibile. De multe ori a simţit gustul eşecului, a înghiţit în sec şi a mers mai departe, a învins acest gen de durere prin autocontrol, prin stăpânire de sine, să nu-l vadă cel apropiat că suferă, suferinţa era semn de slăbiciune. Uneori noaptea se visa învins de viaţă, îngenuncheat, chiar zdrobit. După ce a venit din război şi a simţit că nu mai are aceeaşi forţă de a se lua la trântă cu viaţa, acum ea avea un ascendent asupra lui, beteşugul piciorului era un semn al înfrângerii, dar putea la fel de bine să fie considerată şi o izbândă pentru că s-a întors acasă întreg sau aproape întreg. Uneori în nopţile lui îl apuca o frica cu gândul la cei cinci copii cărora trebuia să le facă un viitor. Nu-i spunea temerile sale soţiei pentru a nu o descuraja, pe asemenea vremuri era deosebit de greu să te

gândeşti la viitorul copiilor tăi, iar el era copleşit de greutăți. Grigore Minciună compara uneori starea lui de acum cu cea de pe front, unde nu se gândea la ziua de mâine, pentru că era posibil ca mâine să nu mai existe.

Anunțarea capitulării Germaniei şi sfârşitul războiului în Europa, fostul sergent nu a trăit-o deloc cu entuziasm pentru că nu mai avea pentru el nici o însemnătate, a fost o veste ca oricare alta, anunțată dinainte, previzibilă. Întâmplarea a făcut ca la câteva zile după capitulare într-o frumoasă zi de mai să se întâlnească cu învățătorul Aurică Teodorescu, care tocmai ieşea de la ore, şcoala fiind aşezată chiar în apropierea drumului principal din centrul satului.

— Grigore, ce mai faci măă Grigore? îl întreabă învățătorul cu glas apăsat.

— Iaca, am venit prin sat să mai văd şi eu ce mai e pe aici, a răspuns sergentul bucuros că a dat nas în nas cu învățătorul.

— Ei, ce părere ai de cum s-a încheiat războiul?

— Păi, încă nu s-a încheiat, a răspuns Grigore.

— Ei şi tu măi, Grigore, s-a încheiat aici în Europa, ce ne mai interesează pe noi ce se întâmplă în Asia, Japonia, n-are decât să capituleze peste un an sau doi, dar e şi ea pe brânci, nu va mai rezista mult îți spun eu, o lună, două şi e şi ea gata.

— Am citit prin ziare de înverşunarea cu care luptă japonezul, că au nişte sinucigaşi care se aruncă aşa cu capul înainte în război, încât moare şi el dar şi cel pe care-l loveşte.

— Kamikaze, spune învățătorul.

— Ce?

— Aşa se numesc sinucigaşii ăştia de care ai pomenit.

— Ce importanță are denumirea lor Aurică, dacă intră cu avion cu tot în vapor, în clădiri sau în mijlocul unei grupări de militari şi face totul praf şi pulbere.

— Măi Grigore, ascultă-mă pe mine, lumea se va schimba mult după războiul acesta, ai să vezi, nu ştiu încotro o vom lua noi, dar ne va fi bine.

— Cum să ne fie bine, învățătorule, dacă vom rămâne aici sub cizma rusului, să vezi tu trai atunci.

— Nu ştiu la ce fel de trai te gândeşti tu Grigore, dar nu ne va fi bine, sunt şi eu convins de asta pentru că nu se întrezăreşte nimic bun, cine a avut ceva de învățat de la **ei**, nimeni. A apăsat pe **ei** tocmai pentru a-i scoate în evidență şi a nu le pronunța numele pentru că nici învățătorul nu-i avea la inimă. Cum o mai duci, Grigore? s-a dat învățătorul în altele.

— Prost ca în fiecare an, nimic nu merge, abia că mai pot scoate cele necesare traiului pentru familia mea care a devenit destul de numeroasă. Noroc că au început fetele să se mărite, uite Maria s-a măritat, fata cea mare, poate vor urma şi celelalte două, apoi rămân doar cu băiatul şi ce-o mai urma, că Sofiei i se apropie sorocul, trebuie să nască cât de curând.

— Grigore, copiii sunt buni, trebuie să avem grijă de ei însă, să-i creştem cu frica lui Dumnezeu, uite eu am doi, amândoi la casa lor, au trecut şi prin şcoli, sunt mulțumit de ei.

— Nici eu nu spun că nu sunt mulțumit, dar mai ştii ce-o mai urma, din cât am trăit eu am aflat că viața nu e un drum neted, dar poți uneori să ți-l faci neted.

— Tot filosof ai rămas măi Grigore, uite de aceea îmi place mie să discut cu tine, pentru că eşti un om cu idei.

— Sunt apăsat de griji Aurică, numai la ele mă gândesc, nu mă pot gândi la altceva, nu sunt în stare să mă gândesc la altceva. Grija zilei de mâine a devenit o povară şi cu poverile în spate eu niciodată nu m-am simțit bine.

— Fii optimist Grigore, fii optimist! îl încuraja învățătorul.

Cel mai bun curaj e acela pe care ți-l faci singur, ori Grigore Minciună nu avea această putere pentru că el nu era în stare să fie curajos pe frontul vieții, a dovedit că poate fi curajos doar pe jumătate adevărat.

*

Chiar de-a doua zi am pus în aplicare planul urzit de Cristina. Am plecat spre litoral la vreme de sfârşit de aprilie. O nostalgie uşor adormită acoperea țărmul, ca şi cum marea însăşi ar fi fost închisă într-un imens cristal şi privea cerul cu ochi umeziți de lacrimile înghețate ale iernii. Am păşit cu ea zilnic pe faleză.

Aflat acum pe una din frumoasele faleze ale litoralului de mână cu Cristina şi privind în larg imensitatea mării, mă gândeam la destin. Ce e destinul? Există el cu adevărat? E previzibil sau ba? Pentru unii destinul înseamnă noroc, pentru alţii „ce ţi-e scris în frunte şi-e pus", dar mai există şi o altă categorie, care privesc destinul ca o neconcordanţă groaznică între voinţa lui şi ideea supremă de viaţă. Destinul e ca o neînţelegere între viaţă şi sensul ei, una doreşte viaţa şi altul îi este sensul. Noi doi şi marea eram trei existenţe fiecare cu sensul ei, dar între noi doi şi mare mai era o deosebire, noi eram copleşiţi de eternitatea ei, reduşi la simple puncte gânditoare care sunt flămânde să asimileze, să înghită toată frumuseţea mării deodată. Cristina tăcea şi admira, nu spunea nimic, era probabil uimită de acel decor care ar spulbera orice îndoială despre frumuseţe. Trei zile am tot colindat litoralul şi ne-am bucurat de toate frumuseţile lui. În ultima noapte, aşa deodată Cristina mă întreabă:

— Pavel, ce se va întâmpla cu noi?

Am privit-o ca şi cum o vedeam pentru prima dată pentru că mă surprinsese cu întrebarea.

— Cum adică? am întrebat şi eu nedumerit.

— Nu crezi că relaţia noastră e mers prea departe?

— Cristina, draga mea, i-am spus luându-i capul în mâini, a mers până acolo până unde am vrut amândoi.

— Da aşa e, dar mâine … poimâine tu ai putea să-mi spui „lasă-mă în pace", faţa ei exprima atâta nevinovăţie încât aproape că-mi era milă de ea.

— De ce crezi că aş putea să-ţi spun aşa?

— Pentru că nu mi-ai mărturisit sentimentele tale faţă de mine, acum expresia feţei era foarte serioasă.

— E adevărat, nu le-am mărturisit, dar ţi le-am arătat, ceea ce înseamnă mai mult decât o mărturisire.

— La replica aceasta chiar că nu mai am nimic de adăugat.

Şi chiar s-a oprit nu a mai continuat discuţia în sensul pe care-l deschisese. Noaptea aceea fost una plină de tandreţe, de profunzime şi de, da, de voluptate. Am plecat apoi împreună spre Bărbăteşti. E adevărat că atitudinea mea era una nehotărâtă, sau altfel spus nu era clar definită. Simţul feminin e deosebit de fin în

astfel de cazuri, adulmecă, întrevede cu mult timp înainte pasul viitor, fie şi pentru faptul că acesta a fost făcut doar în gând.

Am lăsat lucrurile să meargă de la sine, să alunece pe făgaşul lor firesc şi parcă am făcut bine, după cum am sesizat. A trecut şi vacanța aceea care a lăsat urme nu numai în mintea mea, dar simțeam că a lăsat urme chiar în ființa mea. M-am reîntors în târgul dobrogean şi am intrat în programul firesc al unui trimestru de învățământ scurt, dens, cu finalitate imediată. Mă dedicam trup şi suflet meseriei, pregăteam temeinic lecțiile, le făceam interactive, căutam chestiuni de efect, atractive, cu aplicabilitate la viața adolescenților care mă ascultau. Citeam în ochii lor interes, străduința de a pătrunde dincolo de cuvinte, de înțelesul lor, pentru unii prelegerea legată de spirit de exemplu, de esența lui era ca o vrajă, puțini erau cei care reuşeau să-i descifreze înțelesul. Mulți dintre tinerii care mă ascultau încercau să se apropie, să aprofundeze etica, deşi aplicabilitatea principiilor ei le lovea modul de a fi. Dar priveau aceste principii ca pe o tendință de a creşte, dorința de a ajunge la ele, de a le încerca cel puțin. Atunci, am constatat că o parte a acelor adolescenți, aflați la pragul următor, important al vieții erau debusolați, nu înțelegeau multe fenomene sociale, nu înțelegeau sistemele, de ce un sistem social e egalitarist (cel socialist), iar altul e bazat pe competiție, pe proprietatea privată, pe economia de piață (cel capitalist).

— Care e mai bun tovarăşe profesor? mă întreabă într-o zi o elevă de clasa a douăsprezecea, care mă privea cu ochi inteligenți şi parcă de abia aştepta să mă fâstâcesc.

— Domnişoară, e mai bun sistemul care-şi dovedeşte eficiența, acela care face ca oamenii, deci componenții sistemului să trăiască mai bine, cel care oferă perspective, are viitor, adică e viabil, mai pe scurt, e mai bun sistemul care este viu, trăieşte, nu cel care nu oferă competiție. Sunteți mulțumită?

M-a privit lung, a clipit de câteva ori şi-a mai adăugat o întrebare:

— Din răspunsul dumneavoastră înțeleg că sistemul nostru nu are aceste calități, greşesc?

Doamne ce întrebare încuietoare, a la ce mă obliga ea, ce trebuie să răspund, cum să răspund să nu-mi bat cuie în talpa mea de infanterist sadea. Am stat şi am cugetat preț de câteva secunde, am privit-o cu atenție, în ochi, aşa cum priveşti un om interesant, era o fată frumoasă, brunetă cu ochi verzi, uniforma de licean cădea impecabil pe ea, avea nişte mâini deosebit de îngrijite, iar o bentiță albă, lată îi ținea părul negru cu reflexe albastre strâns pe cap.

— Greşiți, domnişoară, sistemul nostru are destule calități, pentru că rețineți, *orice sistem este perfectibil*.

Răspunsul meu era adevărat pe jumătate şi sunt convins că fata m-a înțeles, aşa cum cred că m-au înțeles şi ceilalți elevi. „Nici un fel de adevăr nu este un fapt, adică ceva determinat în timp. Adevărul poate avea ce-i drept semnificația că lucrul există, că există o stare că are loc o schimbare. Dar adevărul însuşi este mai presus de tot ce este temporal, adică nu are sens să-i atribuim o existență temporală, apariție sau distrugere, Dacă orice adevăr are ca izvor unic organizarea general-umană, este limpede că dacă nu ar exista o asemenea organizare, nu ar exista nici un fel de adevăr.“ Câtă dreptate avea Edmund Husserl în fenomenologia sa. Această experiență m-a marcat mult timp, pentru că mă uimeau aceşti copii, că doar copii erau la şaptesprezece, optsprezece ani, care sunt convins gândeau profund despre viața lor, despre felul de a fi dar unii dintre ei nu aveau curajul s-o spună. Eu uneori nu aveam curaj, recunosc, eram nebun de-a binelea, mă bazam pe sintagma „gândul e liber“ care oricum nu era luat în seamă de nimeni, pentru că nu aveam voie să ieşim din tipare.

Cu aceste gânduri, dar şi cu puține speranțe am încheiat primul meu an de catedră plin şi pot spune că îmi găsisem un drum, o cale pe care eram pregătit s-o urmez. Am plecat şi eu ca orice profesor în … vacanța mare, pentru două luni de refacere, de cugetare, dar, mai ales de reflecție. Era sfârşit de iunie când am ajuns la Bărbăteşti, acolo unde natura era într-o explozie de viață, de verdeață, de flori, păşunile arătau un rai, grădini multicolore, cu puzderie de flori, unde zumzetul albinelor harnice crea un fel de muzică continuă care dădea spațiului şi timpului alte

dimensiuni. Mă îmbătam zi de zi cu aceste frumuseți, mintea mea, dar mai ales simțurile colectau frumuseți şi parcă nu-mi mai trebuia nimic, în afară de ceea ce-mi oferea natura. Obişnuiam ca uneori seara să merg în centrul satului şi înainte de întâlnirea cu colegii, unii dintre ei prieteni sau pur şi simplu tinerii satului, intram în bufet, „la una mică" cum spuneau. Gestionarul care mă cunoştea de mult doar mă întreba „tot la fel", aceasta însemnând ca de fiecare dată, o cinzeacă de lichior. Aşa s-a întâmplat şi în acea zi de iunie fatidică. Îmi beam undeva la o masă retrasă cinzeaca de o sută de mililitri de lichior când un individ în vârstă, care se apropia de cincizeci de ani, aflat bine sub influența alcoolului, s-a apropiat de mine cu intenția de a iniția un dialog sau mai mult de atât.

— Ce bă, ai ajuns şi tu profesor şi umbli cu capul pe sus?

— Nea Avrame, te rog să mă laşi în pace, eu nu am nici o treabă cu dumneata şi nu te deranjez cu nimic, aşa că lasă-mă în pace, i-am spus pe un ton obişnuit, dar destul de apăsat ca să mă fac înțeles pentru mintea lui aburită.

— Ce bă, nu vrei să vorbeşti cu mine, eu sunt un prost, nu? Tu eşti deştept, da? Nu vrei să vorbeşti cu proştii nu?

Se apropia ostentativ de mine. În bufet la acea oră mai erau cel puțin şapte, opt consumatori, toți erau atenți la dialogul nostru. Încercam din răsputeri să mă stăpânesc, să-mi înfrâng dorința de a-l pocni. Aveam o singură posibilitate să fac acest lucru, să dau pe gât mai repede lichiorul şi să plec. Aşa am şi făcut. Dar …

— Ce bă profesore, fugi? Ți-e frică de un amărât de sărăntoc ca mine nu? Uite măă eu îmi câştig pâinea cu brațele astea … a vrut să întindă mâinile spre mine, dar n-a mai apucat, eram deja ieşit pe uşa bufetului. Nu mai ştiu ce a făcut, nu mai ştiu ce a urmat. Se întunecase bine, nu vroiam să merg acasă, îmi trebuia ceva care să mă liniştească. Nu aveam altă soluție decât să mă îndrept spre casa Cristinei. Aşa am şi făcut. Pe cer strălucea o lună imensă, limpede, clară de parcă era pregătită în orice moment să dezlege o taină, o mare taină, cea a vieții sau poate a morții. Era aşa de limpede, de pură încât aveam impresia că numai dacă întind mâna o ating şi o simt catifelată, moale precum era iarba

proaspătă din grădina casei. Cu aceste gânduri am ajuns la poarta Cristinei.

— Eşti tare tulburat, mi-a spus de cum am intrat, ce s-a întâmplat?

I-am povestit toată întâmplarea cu Avram.

— Dar nu e un motiv, Pavel, să te superi, lumea ştii că e rea, numai din răutate a făcut acest lucru, nu cred că a avut un alt motiv.

— Ai dreptate, hai să revenim la ale noastre, am spus îmbrăţişând-o.

Eram singur cu ea, în propria-i casă şi ardeam de dorinţă, era ca un fel de foc lăuntric care simţeam cum, puţin câte puţin îmi prinde tot trupul. Mi-a şoptit la ureche „părinţii nu sunt acasă". Am înţeles mesajul. Oricum şi dacă erau nu mă puteau opri. Mâinile ei flămânde, cu mişcări neîndemânatice îmi desfăceau nasturii cămăşii, apoi aproape că nu mai ştiu ce a urmat. Poate doar trupul ei fierbinte pe care l-am îmbrăţişat, sau poate l-am încătuşat cu braţele mele, palmele transpirate de dorinţă care căutau un punct de sprijin pe trupul ei catifelat, buzele, da, buzele care nu conteneau să se supună unele pe altele, apoi acea chemare supremă când trupurile s-au supus, unul pe altul, cu înflăcărare, cu patimă, cu creştere oarbă, cu nestăpânire pentru că totul era ca un tumult, ca un pârâu care se umflă după ploaie şi adună mulţime de ape, pentru ca apoi să le alerge spre alte puncte cardinale.

— A fost cel mai înălţător moment de dragoste pe care l-am trăit, mi-a şoptit într-un târziu când stând unul lângă altul.

Nu mai ştiu în seara aceea nici cum şi nici când am ajuns acasă. De fapt nici nu mă interesa.

— Pavel, scoală Pavel, te caută cineva! trăgea mama de mine a doua zi.

Îmi privesc ceasul de mână, era ora treisprezece şi aproape jumătate. Cine oare mă căuta şi de ce? În curtea casei erau doi subofiţeri de miliţie. Şeful de post din comună cu ajutorul său.

— Ce s-a întâmplat? întreb foarte degajat.

— Trebuie să mergeți cu noi până la post să discutăm o problemă, îmi spune şeful de post. Deodată m-am luminat, dar în acelaşi timp m-am şi întristat pentru că aveam o presimțire neagră. Această contradicție a trăirilor mi-a făcut inima cât un purice, apoi mi-a iuțit bătăile inimii. Am lăsat-o pe mama în poartă cu ochii umezi, cu imaginea unei femei care pierde ceva drag; tata nu era acasă. Până la postul de miliție am avut de mers aproximativ trei kilometri, aici m-am lămurit repede cu situația în momentul în care am văzut cu cine am de-a face, cu o echipă de criminalişti de la miliția județeană. Am păşit stăpân pe mine în camera şefului de post, am ajuns în fața unui căpitan de miliție (aşa s-a prezentat pentru că era îmbrăcat civil, căpitanul Bălan). După obişnuitele formule de identificare, obligatorii la un interogatoriu, a intrat în miezul problemei. Un plutonier la o maşină de scris hodorogită consemna tot ce se discuta.

— Unde ați fost aseară? a sunat prima întrebare a interogatoriului propriu-zis.

— Începând de la ce oră? am răspuns cu o altă întrebare.

— Să zicem de la nouăsprezece, a continuat căpitanul Bălan foarte calm privindu-mă din spatele unor ochi negri, vioi.

— După această oră am plecat de acasă şi am ajuns cam în treizeci de minute în centru, am discutat cu … Radu, şi cred şi Gogu, apoi am mers la bufet unde am consumat o sută de mililitri de lichior … Am fost oprit printr-un semn de căpitan.

— Care era ora cu aproximație când erați în bufet?

— Aproape de douăzeci şi unu, nu m-am uitat la ceas, dar cred că atât era cu … aproximație.

Vorbeam foarte calm, fără emoție, concentrându-mă să răspund cât mai exact şi pentru a nu intra în panică. În fond aveam motive? Evident că nu.

— Cu cine ați discutat în bufet?

— N-am discutat, m-am confruntat în discuție cu un cetățean, din câte în cunosc Avram Zaharia. Spun din câte îl cunosc pentru că nu am avut cu acest cetățean niciodată vreo discuție.

— Despre ce ați discutat, sau care a fost motivul confruntării?

— Cetățeanul era sub influența băuturilor alcoolice, altfel spus era băut, mirosea bine a băutură şi m-a apostrofat pentru că „mă dau mare că sunt profesor", ceva de acest gen.

— Aşa din senin?

— Absolut din senin, acest lucru a fost observat de toți consumatorii de la acea oră aflați în bufet, şapte, opt persoane.

— Cum ați evitat un scandal?

— Am dat pe gât cât se poate de repede băutura şi am dispărut din bufet.

— Avram Zaharia ce a făcut?

— Nu ştiu, cred că a rămas în bufet, nu l-am mai văzut.

— Aşa să fie oare?

Această întrebare m-a pus serios pe gânduri. Ce putea să însemne aceasta? Ce a vrut să spună căpitanul criminalist?

— Da, exact aşa este.

— Ce-ați făcut mai departe?

— M-am deplasat direct la domiciliul unei prietene, Cristina Solomon.

— Adresa?

Am comunicat adresa exactă.

— Vom verifica, a spus căpitanul.

— Sunt convins, am replicat. Dar, totuşi spuneți-mi ce s-a întâmplat?

— Chiar nu ştiți?

— Nu, am răspuns sec.

— Avram Zaharia a fost omorât azi-noapte.

Eram convins că-mi studiază fața, dar nu acesta a fost motivul pentru care am rămas perplex şi o căldură din interior a început să mă sufoce, mă gândeam la ce va urma. Am încercat să-mi calmez instinctele primare, să-mi controlez emoțiile, nu e uşor, dar am încercat.

— Şi bănuiți că l-am omorât eu pentru că am avut o discuție cu el în bufet?

— Nu, a spus căpitanul, n-ați vrut să-l omorâți, ci doar să-l pedepsiți, dar a ieşit cum nu v-ai dorit.

— Şi pot să ştiu şi eu cum am făcut?

— Asta o să ne spuneți dumneavoastră.

— Nu am cum să spun pentru că eu noaptea trecută am fost cu totul în altă parte.

— Vom verifica.

— Abia aştept. Să înțeleg că sunt arestat?

— Nu, reținut doar pentru cercetări.

Trebuia să mă înarmez cu răbdare, să am curaj să-mi învingfrica. Pentru că, da, îmi era frică, chiar dacă mă ştiam nevinovat, eram pățit cu miliția, ştiam cum lucrează, ea vroia să rezolve cazul, nu avea importanță cum şi cu cine ca autor, trebuia să-l rezolve. În următoarele ore nu mai m-a întrebat nimeni nimic, dar nu mi-au dat drumul să plec. Apoi brusc sunt anunțat că voi merge la județ. „De ce?“ am întrebat. Să încheiem mai multe documente. Nu mi-au pus cătuşe, dar m-au urcat în duba de infractori. La miliția județeană am fost aruncat într-o încăpere cu o masă şi două scaune şi lăsat acolo. Nu mi-au dat un pahar cu apă, nu mi-a spus nimeni nimic, ci pur şi simplu „stai aici“, mi-a zis un plutonier ursuz. Am zăcut acolo cu capul pe masă până dimineața, când a intrat un subofițer în încăpere cu o tavă pe care purta o cană de ceai şi două felii de pâine. Am băut ceaiul pe nerăsuflate şi am mâncat pâinea goală, mă simțeam epuizat, de parcă spărsesem lemne toată noaptea. În sfârşit eram din nou față-n față cu anchetatorul.

— Te-ai mai gândit?

Nu mai era politicos acum, a trecut direct la formula de intimidare.

— La ce să mă gândesc?

— Să ne spui cum ai făcut.

— Deci sunt învinuit de crimă.

— Cam aşa ceva.

— Dar v-am spus unde am fost…

— Da, fata a confirmat că ai plecat de la ea între unu şi două, iar medicul legist a confirmat ora decesului între unu şi trei dimineața. Ce zici?

— La ora două şi câteva minute eram acasă în pat. Unde s-a produs omorul? am întrebat.

— Vom efectua o reconstituire şi ai să-ți aminteşti.

— Tovarăşe căpitan, sunt un om matur şi mai ştiu ce înseamnă o probă fie ea cu martori sau materială, cetățenii care au

fost în bufet la ora la care s-a produs incidentul nu pot relata decât adevărul, prietena mea sunt convins că l-a spus cu lux de amănunte. Ca să mă deplasez de la domiciliul prietenei mele în centrul satului sau în altă parte să omor un om şi apoi în acelaşi interval de timp să fiu şi acasă la aproape trei kilometru, numai într-o povestire ştiințifico-fantastică s-ar putea întâmpla.

M-a ascultat cu atenție, m-a privit, am sesizat că a înghițit în sec şi a spus doar atât: „Mai vedem noi".

Ceea ce era mai rău s-a întâmplat, am primit mandat de arestare pe treizeci de zile, de la un procuror mărunțel, insipid care nu mi-a adus nici o probă. Am refuzat să semnez declarația scrisă de el (pe care mi-a citit-o apoi). Desigur, nu s-a făcut nici o reconstituire pentru că nu aveau la ce şi am fost aruncat într-o celulă în arestul miliției județene cu un violator, un hoț de buzunare şi un proxenet. Imediat după ce am primit mandatul pe treizeci de zile am refuzat să mai discut cu cineva, atunci m-au lăsat în pace. În acest interval de timp ar fi trebuit să existe un proces. Am refuzat avocatul pe care mi-l desemnaseră din oficiu. Am solicitat dosarul, mi s-a refuzat accesul, desigur nu am putut să-mi văd părinții, eram total rupt de lume, de realitate. Mi s-a spus până la urmă că voi putea avea vizite după proces, era ca şi cum cineva mi-ar fi spus că mă voi simți bine după ce voi muri. Gândeam că cineva în lumea aceasta vie vroia să mă pedepsească sau poate doar destinul. Cum să te joci aşa cu soarta unui om? Care morală, care drept permite aceasta?

Am făcut un pact cu mine însumi, n-am să mă manifest în nici un fel decât la proces, aveam de gând să arăt acolo cum s-a lucrat cu mine, care a fost procedura, că acest caz de crimă a fost tratat ca un banal caz de … furt de exemplu, că nu s-au respectat nici cele mai elementare acte procedurale ale cercetării penale, că undeva există un mecanism care calcă în picioare justiția. Dar ar fi având acestea importanță pentru cineva? Poate doar pentru sufletul meu. Au trecut treizeci de zile şi n-am fost judecat, în sfârşit sunt anunțat că procesul meu va avea loc săptămâna următoare. Nu vroiam să merg de pe un text dinainte conceput, toată durerea mea era în cap, am s-o revărs atunci, acolo, aşa crudă, precum o otravă, cel puțin atât puteam face, dacă aveam să fiu lăsat. Era o zi de vineri când sunt anunțat să mă pregătesc pentru proces, mi-am aranjat „frumosul" costum vărgat,

chipiul peste frizura inexistentă şi am încercat să-mi fortific psihicul, deşi îmi venea foarte greu pentru că nisipurile pe care mă mişcam erau deosebit de mişcătoare. Nu ştiu ce simte un om care ştie ca va muri, dar eu atunci mă simțeam ca un condamnat la moarte, altfel spus nu mă interesa nimeni şi nimic, nu-mi era frică, pur şi simplu nu simțeam nimic, nu aveam nici o trăire, sufletul meu vegeta, mintea hiberna, eram golit, străin şi la propriu şi la figurat, aproape că existam doar ca entitate fizică şi nu ca simțire, ca prezență spirituală. Am fost urcat în dubă cu alți inculpați şi transportat la proces. Priveam în gol, aveam în fața mea peretele dubei, dar privirea îmi trecea dincolo spre univers, spre libertate pentru că în mintea mea trăia ea, libertatea. Sala de judecată mi se părea ca un loc unde se reuneau condamnații. În sală erau mama, tata, una din surori, cu greu mi-am înăbuşit plânsul, deşi în sinea mea am plâns în hohote. Tata avea o figură de piatră, nu i se mişca un muşchi, iar ochii erau atât de ficşi, de imobili, de parcă erau două bucăți de marmură neagră plantați între orbite. Spre mama n-am avut curaj să privesc pentru că dacă i-aş fi întâlnit privirea m-ar fi îngenuncheat. Am rămas în picioare lângă un perete, flancat de doi subofițeri de miliție. Deodată, aşteptând completul de judecată să-şi facă apariția, m-a străfulgerat un gând, mai bine spus, m-a curentat, luminându-mă „şi totuşi eu sunt nevinovat, sunt în fața justiției, trebuie să mă apăr, justiția trebuie să facă dreptate“. Şi atunci parcă mi-a dispărut acea grimasă de durere psihică, acea apărare că nimic nu se mai poate face, că sunt deja iremediabil condamnat. A intrat completul de judecată, sala s-a ridicat. O linişte mormântală s-a aşternut în acea încăpere care nu avea deloc aerul unei săli de judecată. După formalitățile procedurale s-a dat cuvântul procurorului, acuzării, care a prezentat „probele“ prin care eram învinuit de uciderea cu premeditare a numitului Avram Zaharia, cerând condamnarea mea la douăzeci de ani de închisoare. M-am uitat la el, un individ cu o figură ştearsă, îmbrăcat în roba lui de acuzator, cu ochii mici cenuşii, ca de viezure, cu o privire incoloră şi mă gândeam că „iată, asemenea oameni insignifianți se joacă cu soarta altora, cu viața altora“. Am fost chemat la bară.

— Inculpat Pavel Minciună, ai apărător?

— Nu, mă apăr singur.

— Care sunt argumentele, probele în favoarea apărării dumitale. Câteva clipe n-am spus nimic, auzeam respirația persoanelor care asistau la proces.

— Domnule preşedinte, onorată instanță, am ascultat pledoaria acuzării şi nu mi-a venit să cred că acest proces se desfăşoară astăzi în România, o țară democratică, liberă, unde nimeni nu este învinuit pe nedrept, unde actul de cercetare penală e unul riguros, exact, unde probele certifică vinovăția unui făptaş. Preşedintele completului a vrut să mă întrerupă, dar i-am făcut semn că am terminat introducerea. Şi iată de ce spun aceasta. Nu am văzut dosarul, nu am văzut probele pe care se sprijină acuzarea, nici cel puțin declarațiile martorilor nu le-am văzut. S-a fabricat un dosar şi a fost înaintat instanței şi iată pe ce argumente mă sprijin: şapte persoane au relatat discuția mea cu victima şi toate au declarat că a fost doar o discuție şi că am plecat în câteva minute din bufet tocmai pentru a nu ajunge la un conflict cu victima care era în stare de ebrietate, există de asemenea sau cel puțin aşa sper la dosar declarația unei persoane cu care eu mi-am petrecut patru ore în noaptea respectivă. Ca probă nu exista obiectul contondent cu care ar fi fost lovită victima, nu am auzit că s-a efectuat expertiza medicală pentru a se stabili cu exactitate ora decesului. Atunci întreb, onorată instanță pe ce se sprijină acuzarea? Pe supoziții? Pe preceptul că orice faptă are un autor? Pe ce?

Completul de judecată era derutat, am observat din discuțiile pe care le aveau. Preşedintele completului mă întreabă:

— Dacă nu ai văzut dosarul, de unde ştii toate acestea?

— Din intuiție, tovarăşe preşedinte, pentru că altfel nu am avut cum.

— Există totuşi în dosar o notă de constatare a decesului de către medicul legist şi cauza „lovirea cu sau de un corp contondent care a produs hemoragie cerebrală", ora probabilă a decesului, unu – unu şi jumătate.

— Ofițerul de miliție care a anchetat cazul mi-a vorbit de o reconstituire, care nu a mai avut loc, de ce? I-a fost frică de slăbiciunea argumentelor sale, de lipsa dovezilor?

Deşi în cazuri similare instanțele se pronunțau, acum a amânat pronunțarea şi a restituit dosarul procurorului. Dar n-am fost

eliberat, ci introdus din nou în arestul miliției. A fost o victorie sau un eşec? Nici una, nici alta, m-am întors de unde am plecat, între patru pereți cu doi tâlhari, pentru că noii mei colegi erau chiar tâlhari. Au fost însă liniştiți şi nu mi-au tulburat existența. Am mai rămas doar două zile în arestul miliției pentru că am fost transferat la penitenciar. Aici am intrat în programul unui deținut deja condamnat, cu toate că în realitate nu se întâmplase astfel. Penitenciarul pentru un om nevinovat este un loc unde se moare lent, simți cum se scurge viața din tine. Într-un dormitor comun erau aproape o sută de deținuți, de diverse profesii, dar mai ales pentru diverse infracțiuni. O sută de oameni condamnați, obligați să conviețuiască la un loc zi şi noapte, noapte, zi, luni, ani, zeci de ani! Iată perspectiva, iată viitorul! Nu vroiam să comunic cu nimeni, nu vorbeam cu nimeni, eram un monument de închistare, de tăcere. Gândeam, gândeam şi plângeam în sinea-mi, era un plâns amar, slobozit parcă din miezul ființei mele şi întrebam „de ce doamne, de ce?" De ce? o întrebare pe buzele oricărui om nefericit. Trei zile nu s-a deranjat nimeni din tăcerea şi singurătatea mea, următoarea zi a fost un coşmar. Noaptea au năvălit peste mine trei „colocatari" care m-au luat pe sus, astupându-mi gura cu mâna şi m-au dus la WC, pe holul dinaintea cabinelor. Unul a închis uşa, iar ceilalți doi au rupt hainele de pe mine. Pentru a mă imobiliza unul dintre agresori îmi strângea gâtul, simțeam că mă sufoc, mărul lui Adam era gata să fie sfărâmat, începusem să scot zgomote ciudate, horcăiam deja, nu le păsa. Vroiau să mă violeze, cred că erau unii dintre cei mai … răi puşcăriaşi. Cu greu mi-am eliberat o mână, am căutat punctul sensibil al unui agresor, boaşele, şi le-am strâns până am simțit că-mi oboseşte mâna. Nici dacă i-ar fi tăiat cineva un braț nu ar fi țipat aşa. Mai departe nu mai ştiu ce s-a întâmplat pentru că am fost lovit violent cu capul de podea şi am leşinat. M-am trezit în infirmeria închisorii, cu capul bandajat, dar de durerea fizică nici nu-mi mai păsa, alta era durerea mea. Dacă rămâneam acolo eram un om pierdut, n-aş fi putut rezista mai mult de câteva luni, regimul de aici era un adevărat supliciu pentru un individ neobişnuit cu violența, cu mizeria morală, cu incultura, cu manifestarea instinctelor primare. Zilele de atunci au fost zile de întuneric, o noapte continuă … În ce să găsesc un sprijin, în ce să găsesc o

speranță? De ce să mă agăț pentru a rămâne la suprafață? Nu, nu era nici o speranță, nu era lumină, nu era un obiect de care să mă agăț, mă scufundam, mă scufundam în neputința de a rezista. Cine putea să fie cu mine acolo? Doar Dumnezeu, numai EL, pentru că era în sufletul meu şi nimeni nu ajungea până acolo. Cu cât mă simțeam mai mult ca om, ca ființă, cu atât doream mai mult de la viață, de aceea trebuia să lupt. În geneză nu prima ființă, ci ființa cea mai târzie, ultima, cea mai dependentă, cea mai nevoiaşă, cea mai compusă este tocmai ființa supremă, precum în istoria formării pământului rocile cel mai grele şi cele mai importante, nu sunt cele mai vechi şi cele dintâi ca bazaltul şi granitul, ci sunt produsele cele mai târzii şi recente, argila şi densa lavă. O ființă care nu presupune nimic, nu este nimic. Am mai stat acolo în mediul acela ostil, încă necondamnat, o lună, până la următoarea înfățişare. Nici în acest interval nu am avut dreptul la pachet, la vizită, motivul? Nu eram încă un puşcăriaş cu acte în regulă. Sala de judecată era ochi şi acum, inclusiv mama şi … nu tata nu mai era, ci una din surori, sora cea mare, care încă de la început avea ochii în lacrimi. Din nou s-a deschis procesul cu aceeaşi procedură, identificare, stare civilă etc. Acuzarea şi-a început pledoaria, nu a schimbat nimic din cea deja cunoscută, doar că a identificat cauza morții, obiectul contondent folosit de criminal pentru a-şi îndeplini scopul, o piatră. Reconstituire? Nici vorbă, probe suplimentare? La fel. Completul de judecată era acelaşi ca şi data trecută. N-am mai fost lăsat să vorbesc ca data trecută, mi s-au pus doar întrebări care nu au scos în evidență nimic, nu au adus nici o noutate. Completul s-a retras pentru deliberare. După cum citisem pe fața judecătorilor eram deja condamnat, retragerea făcea parte din procedură. Completul a revenit după câteva minute, timp în care mi s-a părut o veşnicie. Am auzit doar atât „în numele legii, instanța hotărăşte – condamnarea la optsprezece ani închisoare şi cinci ani interzicerea unor drepturi“. Nu mai conta restul, eram terminat şi totuşi … Am mai auzit „cu drept de recurs în zece zile de la pronunțare“. Am făcut recurs, mai era o speranță, trebuia să lupt. Nu-mi mai rămăsese nimic altceva de făcut. Recursul avea să se judece la Tribunalul Suprem. Acum eram deținut la penitenciar cu acte în regulă.

*

Grigore Minciună rămăsese la obiceiurile lui cotidiene, pământul, animalele şi din când în când ziarele. Familia sa depăşise un moment greu, anul încheierii războiului care a adus o descătuşare totală după şase ani de confruntare, dar şi multă, multă sărăcie, care s-a simțit şi la Bărbăteşti. Suntem în primăvara anului următor de după război, an care a accentuat sărăcia şi mai mult, dar mai ales a adus în atenția opiniei publice procesele politice ale criminalilor de război. De ce politice? Pentru că aceste procese, deşi unele dintre ele necesare, erau impuse de învingători. De ce ale criminalilor de război? Pentru că au existat criminali de război cu adevărat, dar au mai existat şi criminali închipuiți pentru că aşa au vrut învingătorii. Citind ziarele Grigore Minciună era la curent cu procesul mareşalului, cu activitatea Tribunalului Poporului care în fond nu era decât o marionetă în mâna învingătorilor. Pe fostul sergent nu l-a impresionat procesul, se aştepta la aşa ceva, era o curgere normală, firească a războiului în direcția în care doreau învingătorii, pentru că alături de alte state, deşi țara noastră participase aproape nouă luni la război împotriva coaliției hitleriste, statutul de cobeligerant nu i-a fost recunoscut. Oare toate acestea vor avea influență şi asupra unui fost sergent care pe frontul de est nu a dorit altceva decât să-şi apere pielea şi să rămână în viață, aşa cum s-a şi întâmplat? Nu renunțase la obiceiul lui de a studia ziarul „Universul", aşa i-au alunecat ochii pe coloanele sale şi într-o zi de iunie la un an după încheierea războiului a văzut două nume cunoscute printre ofițerii care urmau să fie judecați de … Tribunalul Poporului: colonel Nicolae Izbăşescu şi locotenent-colonel Alexandru Nicol. Citind rândurile respective fostului sergent i-a alunecat ziarul din mână, ochii i s-au umezit de lacrimi; „deci oamenii au scăpat de mizeria războiului şi iată-i acum în boxa acuzaților, trebuie să merg la Bucureşti!" şi-a zis Grigore Minciună fiind convins că astfel, într-un fel sau altul va lua şi el parte la durerea acestor oameni. Era copleşit de treburile gospodăriei, dar două zile le putea dărui trecutului pentru care acum suferea. Pentru un individ crescut numai la poalele muntelui, care a luat foarte rar contactul cu oraşul, era mai greu să găsească în Bucureşti locul unde Tribunalul Poporului îşi exercita mandatul politic pe care-l primise.

Dar până la urmă a ajuns şi acolo folosind din faţa gării un tramvai hodorogit care scârţâia din toate încheieturile, iar la curbe scrâşnea pe şine. Se uita buimăcit la aglomeraţia de pe străzi, la clădirile care-l apăsau cu înălţimea lor, la frumuseţea vitrinelor, deşi sărace, la mulţimea de maşini care-l îmbăta, a citit însă pe feţele oamenilor multă apăsare, griji, tristeţe, a mai văzut multă, multă sărăcie, copii desculţi, oameni maturi cerşind, îmbrăcaţi în zdrenţe şi ceea ce l-a impresionat şi mai mult mulţimea vânzătorilor de ziare, puştani care alergau pe străzi strigând „ia ziarul …, ia ziarul …“. Deşi rar a văzut câte un cumpărător, oricum ei strigătorii îşi făceau datoria cu prisosinţă. A ajuns cu bine la locul în care Tribunalul Poporului îşi făcea datoria, mai avea o jumătate de oră până când urma să se deschidă şedinţa publică pentru cei doi ofiţeri. Aglomeraţia l-a uimit pe Grigore Minciună, la el la Bărbăteşti era arareori aglomeraţie la horă în sat sau atunci când se isca o încăierare. Cu greu şi-a făcut loc prin mulţime şi a prins şi el un loc în sala în care urma să se desfăşoare procesul. Viaţa îl învăţase pe fostul ostaş să fie circumspect, nu a intrat în vorbă cu nimeni, deşi mulţi se uitau la pantalonii lui de dimie strânşi pe picioare, la bocancii care păreau grei şi neadecvaţi pentru anotimp, la ciorapii albi întorşi peste bocanc, aşa cum făceau vânătorii de munte, la pălăria ponosită pe care o folosea de dinainte de război, precum şi la cămaşa de in cusută cu borangic de care era foarte mândru. Nu mai era nimeni în sala aceea ca el, constituia o prezenţă insolită, un punct de atracţie, dar acest lucru nu-i displăcea. Căldura de afară crease deja în sală o atmosferă apăsătoare, sufocantă. Au apărut inculpaţii. Grigore Minciună l-a recunoscut imediat pe Nicolae Izbăşescu, după el urma Alexandru Nicol. Amândoi erau îmbrăcaţi civil, aveau figuri triste, posomorâte, erau obosiţi, traşi la faţă, iar Izbăşescu era aproape transfigurat. Avea privirea neagră, întunecată, o privire de om pierdut undeva în trecut, Alexandru Nicol avea o privire de gheaţă, ochii săi au îmbrăcat sala, căutau pe cineva, dar nu a găsit ceea ce căuta în lumea aceea pestriţă, apoi s-au oprit într-un punct fix, undeva pe perete în gol. Nu aveau cătuşe la mâini, dar în boxa acuzaţilor erau încadraţi amândoi de doi jandarmi înarmaţi. A intrat completul de judecată, trei judecători, un procuror, în urma lor şi avocatul celor doi. În sală s-a făcut linişte, prea multă linişte, era oare

prevestitoare de ceva? Grigore Minciună ar fi vrut să întâlnească privirile celor doi, să vadă că el, soldatul care a îndurat o parte a ororilor războiului împreună cu ei, e acolo, e viu şi e acolo şi că suferă, chiar dacă nu are lacrimi în ochi suferă pentru situația lor, pentru că țara nu-şi respectă ostaşii. Era curios să vadă de ce sunt acuzați, nu aşa cum scrie în ziare, ci în mod concret, complet, de la un cap la altul, acum avea să spună procurorul. S-a deschis şedința. Procurorul a prezentat în numele poporului capete de acuzare de neînchipuit: au deportat oameni, au constituit lagăre de concentrare pe teritoriul ocupat, au obligat populația la muncă forțată, au constituit lagăre de concentrare pe teritoriul ocupat pentru țiganii din România, nu au respecta regulile războiului, au împuşcat prizonierii.

N-a mai ascultat cu atenție, erau numai speculații, era curios să vadă, să audă probele, pe ce se bazau? Probabil pe nimic. Sau cine ştie, aceşti ofițeri aveau fețe, părți necunoscute pentru el. Cei doi ofițeri au adus în apărarea lor argumentele slabe ale acuzării, care erau în fond numai supoziții şi nici o dovadă palpabilă, concretă, apoi au mai invocat ordinele superiorilor şi era adevărat pentru că în război arareori poți face ceva fără ordin, starea de fapt, războiul te obligă de multe ori să acționezi contra legilor. Nicolae Izbăşescu în timp ce vorbea începuse să capete alura pe care i-a cunoscuse şi i-o îndrăgise Grigore Minciună, impozantă, de superioritate, care de altfel îi era caracteristică, uşor a devenit stăpân pe el, dar mai ales pe argumente, vocea sa devenind gravă, pătrunzătoare, profundă.

— Dumneavoastră cei care mă judecați acum aici ca tribunal al poporului, ați fost în război? Ați văzut durerea, mizeria, suferința celor de acolo, ați păşit vreodată într-o tranşee? Acuzațiile dumneavoastră sunt numai supoziții absurde, dacă nu aş fi fost arestat, aş fi adus zeci, sute de martori care au luptat sub comanda mea şi care au văzut, au participat la acțiuni împreună cu mine şi colegul meu şi ar fi relatat despre atrocitățile pe care NU le-am comis şi pe care mi le puneți în spate pentru a face pe plac învingătorilor. Unde se mai întâmplă în lume ca un popor printr-un tribunal, zis al său să-şi judece oştirea, pentru că prin mine judecați întreaga armată care a participat la războiul antisovietic. De ce suntem noi judecați? Pentru că am luat parte la campania de dezrobire a poporului român

din Basarabia, pentru că am alungat inamicul peste Nistru, pentru că am îndepărtat, e adevărat pentru puțin timp, bolşevismul de granițele țării? Azi, aici suntem judecați noi, dar mâine în locul nostru puteți fi voi sau alții ca noi pentru că învingătorul pune cizma pe grumazul învinsului. Spuneam de martori, de câți aş aduce, la ce mi-ar folosi? Eu şi colegul meu am fost judecați dinainte de a ajunge aici, procesul, acest simulacru de proces nu vine decât să certifice o stare de fapt, să vă legitimeze atitudinea. Domnilor indiferent de hotărârea dumneavoastră eu am conştiința împăcată atât ca om cât şi ca ofițer, în fața oricărui tribunal sunt curat, numai în fața judecății lui Dumnezeu mă înclin.

Fostul sergent era uimit şi acum de atitudinea colonelului, cât curaj pe el! Să vorbească astfel Tribunalului, completului de judecată. „În fond avea dreptate" gândea Grigore Minciună. La un moment dat a văzut cum colonelul Izbăşescu îşi plimbă privirea prin sală şi … privirile lor s-au întâlnit. Privirea colonelului s-a înmuiat şi a poposit ceva mai mult pe chipul țăranului din Bărbăteşti, probabil acum îl căuta în memorie, de unde să-l ia, unde îl mai văzuse, deşi sergentul se schimbase mult în patru ani de când nu mai era pe front. Grigore Minciună a văzut o tresărire în ochii colonelului, poate că îşi amintise de unde îl cunoştea, era un fost ostaş din regimentul pe care-l comandase. Într-adevăr, Nicolae Izbăşescu a solicitat completului de judecată să audieze un martor, nu ştia cum se numeşte, dar l-a indicat pe fostul sergent Grigore Minciună. Inima fostului ostaş a început să bată cu putere, cu multă putere, emoția îi adusese răsuflarea în gât, iar picioarele au început să i se înmoaie. Cu greu a putut să-şi înfrângă această stare. Completul de judecată avea de ales, să-l audieze pe ostaş sau să nu-l audieze. Identificarea sa se putea face uşor, dar nu atunci pe loc pentru că el Grigore Minciună nu avea asupra sa nici un document din care să reiasă că a fost ostaş în regimentul comandat de colonelul Nicolae Izbăşescu. Preşedintele completului, un judecător între două vârste, cu tâmplele uşor grizonate, cu ochi negri sfredelitori, cu un vădit început de chelie, se consulta cu ceilalți membri ai completului, în şoaptă. În sfârşit după câteva minute de discuții a luat o hotărâre, să-l audieze pe acest martor neaşteptat şi l-a invitat la bară. Grigore Minciună a răspuns la întrebările de identificare, a jurat cu mâna pe Biblie că „va spune

adevărul şi numai adevărul" şi acum stăpânit încă de emoție aştepta întrebările. Acestea urmau să-i fie puse de avocatul apărării, un ins scund şi rotofei care transpira abundent, chinuit de vremea caldă de afară, dar mai ales din zăpuşeala din sala de şedință. Era prima dată când jura pe Biblie că va spune adevărul. Grigore Minciună era emoționat şi de zecile de priviri ațintite asupra lui. Privirea colonelului Izbăşescu îl ardea, o simțea ca pe o flacără care-i aprindea ceafa, n-a avut curaj să-i caute privirea pentru că era convins că în mintea acestui om se petrece ceva din moment ce a dorit să-l audă vorbind acolo în fața completului de judecată. Grigore Minciună nu era deloc stingherit de poziția lui, un țăran acolo printre ştiutorii de carte, printre cei cu fețe şi gulere albe curate, nebătute de vântul câmpului, nepârlite de soare, avea curaj , nu-l obliga nimeni să vorbească şi totuşi a dorit să vorbească din spirit de dreptate, fără nici un alt motiv anume, doar pentru că auzise acolo neadevăruri crude, enormități, care ar încreți pielea pe orice fost ostaş al regimentului în care şi-a petrecut o parte din viață. Nu a mai avut timp să se gândească mai departe pentru că avocatul apărării se pregătea să-i pună prima întrebare.

— Cât timp ai făcut parte din efectivele regimentului?

— Un an şi zece zile.

— Până unde ai mers cu regimentul?

— Până în Crimeea.

— Ce s-a întâmplat în Crimeea?

— Cu mine sau cu regimentul?

— Cu dumneata.

— Am fost rănit la Simferopol şi apoi după trei luni am fost lăsat la vatră.

— L-ai cunoscut pe colonelul Izbăşescu?

— Da, în mai multe ocazii, de două ori chiar am primit misiuni de la dânsul.

— Dar pe Alexandru Nicol?

— A fost comandantul meu de batalion.

— Pe el l-ai cunoscut?

— Foarte bine, uneori am luptat alături.

— De ce te aflai acum aici, te-a chemat cineva, că doar nu eşti din Bucureşti?

— Am citit în ziar despre proces şi am venit. Eram curios să ştiu de ce sunt învinovățiți foştii mei comandanți pentru că i-am cunoscut ca pe nişte oameni drepți.

— I-ai văzut introducând cetățeni din teritoriile cucerite în lagăr?

— Nu, niciodată.

— Omorând prizonieri?

— Niciodată, regimentul nostru a capturat puțini prizonieri, dar veneau ale formațiuni şi-i luau…

— Personal ai văzut într-un an şi zece zile vreo fărădelege comisă de cei doi acuzați?

— Nu.

— Şti ce înseamnă o fărădelege, nu?

— Ştiu, am auzit aici de ce sunt acuzați ofițerii şi eu spun că nu i-am văzut făcând asemenea fapte.

Avocatul a mulțumit martorului şi l-a dat pe mâna procurorului. Acesta a început printr-o pledoarie care dorea să scoată în evidență lipsa de relevanță a spuselor martorului, care nu avea cum să aibă acces la … faptele foştilor ofițeri din moment ce era un simplu soldat. Dar totuşi i-a adresat câteva întrebări.

— Nu ai auzit printre alți ofițeri sau subofițeri vorbindu-se de deportări, lagăre, prizonieri ucişi?

— Nu, n-am auzit şi apoi cine ar fi trebuit să facă aceste lucruri, ofițerii? Sau noi trupa?

— Tu nu întrebi aici, tu răspunzi, l-a repezit procurorul.

— Domnule, eu am spus ceea ce am văzut şi trăit, dar şi ceea ce am simțit ca soldat.

— Spune totuşi cine te-a chemat aici, pentru că sunt convins că nu ai venit nechemat, a vrut cineva să scoată un as din mânecă?

— Nu m-a chemat nimeni domnule, am spus am citit în ziar şi de asta am venit.

A urmat după această întrebare o pledoarie care s-a dorit o demontare a răspunsurilor martorului. El era un martor nesemnificativ pentru că a făcut parte din efectivele regimentului

doar în primul an de război, dar cei doi ofițeri au mai continuat încă doi ani până când aveau să fie luați prizonieri, aspect însă care venea în contradicție cu acuzațiile aduse celor doi, pentru că din anul următor a început declinul armatei germane şi române, anul următor al retragerii din armată ca necombatant a sergentului Grigore Minciună. Ori la această perioadă nu mai erau posibile deportări, lagăre şi nici chiar uciderea prizonierilor pentru că trupele noastre erau ocupate cu retragerea. În mintea lui neobişnuită cu subtilitățile judiciare, cu înscenările Grigore Minciună avea severe contradicții, acestea erau determinate de situația în care era pus, pentru că războiul nu a fost declanşat nici de Izbăşescu, nici de Nicol. Tribunalul Poporului era tare grăbit pentru că a dat sentința chiar în acea zi, doisprezece ani de închisoare pentru colonelul Izbăşescu şi zece pentru locotenent-colonelul Nicol pentru participare la crime de război. Era tare încurcat Grigore Minciună, el care descifra cuvintele cu tâlc, care pătrundea înțelesul vorbelor profunde, cu nativa lui inteligență, cu starea sa spirituală de țăran muntean acum nu era în măsură să priceapă, nu pentru că nu mai avusese de a face cu aşa ceva, ci pentru că nu aveai ce să înțelegi de aici. De ce un popor îşi judecă luptătorii, dar un procuror acuză dreptatea, iar un avocat apără sau a încercat să apere un adevăr ştiut dinainte, dar nerecunoscut de … autoritățile de acum? Grigore Minciună a mai înțeles că acesta era un proces cu pistolul la tâmplă, chiar dacă el nu se vedea, era totuşi acolo pentru că era trădat de atmosfera în care a avut loc procesul. A mai avut puterea să-l privească în ochi pe Izbăşescu, apoi a mutat privirea spre Alexandru Nicol, fostul său comandant de batalion, acesta i-a mulțumit, murmurând cuvintele printre buzele uscate, ochii însă povesteau mai multe despre trăirile fostului ofițer, pentru că în momentele de tensiune interioară se adună în privire tot ce omul nu poate să mărturisească prin viu grai. În aceeaşi zi Grigore Minciună a plecat spre Bărbăteşti, convins fiind că nu va înțelege niciodată de ce societățile şi conducătorii ei nu-şi prețuiesc luptătorii, de ce mentalitatea învinsului se lasă copleşită atât de uşor de ce a învingătorului, adică se predă fără luptă. Şi în sinea lui s-a mai întrebat dacă nu cumva şi el va avea soarta ofițerilor, dar tot el şi-a dat răspunsul „nu are treabă nimeni cu un biet țăran ca mine, fie el şi sergent în rezervă sau luptător

antisovietic“. Apoi în mintea lui unde ideile ardeau asemenea vreascurilor a înflorit o altă neliniște „dar dacă totuşi …?“.

*

Acum eram puşcăriaş cu acte în regulă, nu-mi lipsea nimic, exista o condamnare şi încă ce condamnare, aveam un număr, nu ştiu dacă cineva l-a ales în mod special pentru mine sau aşa s-a nimerit, nu mai eram Pavel Minciună ci numărul 13013, aveam o dată pe lună dreptul la pachet şi la vizită, deşi mai era încă un cui pentru justiție, făcusem recurs împotriva sentinței Tribunalului județean şi acesta urma să se judece la Tribunalul Suprem.

Aveam trei şanse, erau totuşi şanse, de fapt erau chiar patru, deşi la cea de-a patra nu-mi prea plăcea să mă gândesc, prima să-mi reducă pedeapsa, a doua să rămână aşa cum a fost stabilită de prima instanță, să fiu achitat (nu puteam să am eu un asemenea noroc în această lume) şi ce-a de patra să-mi fie mărită pedeapsa. Dar la câte belele aveam ce mai conta una în plus! Acum fiind puşcăriaş cu acte în regulă trebuia să prind şi eu rosturile puşcăriei, pentru că trebuie să ştiți că în puşcărie sunt două feluri de rosturi, unele reglementate la vedere prevăzute în documentele de linie, alte rosturi sunt cele construite de chiriaşii instituției din generație în generație, astfel au devenit tradiție pentru orice puşcărie. Şi care sunt de bază? Pentru organizatori, conducători, gardieni de bază sunt cele subterane, tradiționale, construite cu migală, prin exerciții de generații întregi de puşcăriaşi. Conducerea unui penitenciar cunoaşte aceste reguli nescrise? Desigur. Dar nu face nimic pentru a intra în normalitate pentru că într-o puşcărie normalitatea nu există, apoi a prins şi ea obiceiurile de culise şi nu se mai poate debarasa de ele. Care erau aceste obiceiuri? Ca să rezişti în puşcărie, mai ales dacă „beneficiezi“ de condamnări lungi, trebuie să te aciuezi pe lângă o gaşcă de bătăuşi care să te apere, dacă nu faci aceasta, devii uşor victimă, la masă ți se ridică din față mâncarea, noaptea devii parte pasivă pentru doritorii de senzații tari, ți se ridică pachetele din momentul în care le-ai primit şi nu mai rămâi cu nimic, devii ținta unor glume sinistre, încât pentru a scăpa ai doar o singură şansă, să le legi cu

cearceaful sau orice altceva care este bun de legat de gât şi apoi să găseşti locul potrivit pentru a rămâne atârnat. Eu din fire m-am ferit totdeauna de lupta fizică, nu o agream nici acum în puşcărie, deşi mi-ar fi prins bine, dar am încercat să compensez cu mintea ceea ce nu putea face cu brațele. Aşa că repede una din găştile de bătăuşi şi-a dat seama că are nevoie de mintea mea şi în scurt timp am intrat sub protecția găştii lui Mîrleanu, un individ care era condamnat la douăzeci de ani închisoare pentru că la o încăierare a spintecat doi inşi cu cuțitul. Omul acesta făcea în puşcărie cam ce vroia, avea nevoie de băutură, oricând un gardian era dispus să-i aducă, de mâncare dacă era nevoie în scurt timp avea bucate ca la Capşa, numai de femei nu putea face rost acolo pentru că nu puteau fi introduse în puşcărie. Dar găsea e în puşcărie „fetițe" câte dorea imediat ce punea ochii pe un puşcăriaş nou venit. De fapt pentru un nou venit aceasta era o probă de încercare, mulți nu rezistau şi ajungeau repede la infirmerie sau la spital. Mîrleanu mi-a dat de înțeles dacă „filosofule nu faci un pas fără să ştiu eu, dacă vrei să te protejez, eu sunt mama şi tatăl tău aici şi tu mie îmi dai sfaturi, atunci când ți le cer". Înțelegerea era pecetluită. La o săptămână după condamnare am avut prima vizită şi primul pachet, mama. Ştiți cum este când te anunță că ai o vizită? Ca atunci când eşti în iad şi un sfânt îți spune că azi poți vedea poarta raiului, doar poarta. Când m-a văzut mama îmbrăcat în hainele acelea vărgate, tuns chilug, cu privirea rătăcită de om chinuit, a izbucnit în plâns, nu se mai putea opri, minute bune a tot plâns, am lăsat-o să-şi verse tot oful, să iasă din ea toată durerea, să se reverse peste timp şi peste mine pentru că şi mie mi-au dat lacrimile. Ne despărțeau nişte zăbrele, dar o simțeam aproape ca şi cum m-ar fi strâns la pieptul ei aşa cum făcea când eram mic, când nu mă lua somnul până nu simțeam mâna ei pe creştet ca pe un botez matern, binefăcător. Pachetul pe care mi-l adusese a fost ridicat de gardianul de serviciu pentru control, în închisoare nu trebuie să pătrundă eventuale … materiale periculoase care să fie cuprinse în aceste pachete. N-am putut să leg o conversație cu mama pentru că era copleşită de durere, cum încerca să deschidă gura o înecau lacrimile. Am încercat s-o îmbărbătez eu „să ştii mamă că sunt nevinovat, sigur se va face dreptate la Tribunalul Suprem, pentru că nu poate Dumnezeu să lase

un om nevinovat să zacă în puşcărie pentru că aşa au vrut unii care nu au … treabă cu dreptatea, te rog să ai încredere că aşa se va întâmpla, mamă". Nu ştiu dacă am reuşit să clintesc durerea ei, dar parcă la plecare chipul ei nu mai era aşa de întunecat. Totdeauna când există o speranță, rămâne în sufletul omului un dram de încredere că totuşi se va face dreptate.

În câteva săptămâni devenisem mentorul spiritual al grupului condus de Mîrleanu, cu alte cuvinte îi pregăteam psihic pentru a face față regimului de detenție. Eu îi pregăteam pe ei, dar pe mine cine mă pregătea, pentru că şi eu aveam nevoie de o asemenea pregătire? Evident nimeni. Mîrleanu spintecătorul în pofida fizicului de uriaş avea un suflet blând, chiar glasul său avea inflexiuni dulci încât în momentul când îl auzeai erai tentat să crezi altceva. Nu căuta ceartă primul niciodată, iar acțiunile lui violente intrau numai în categoria numită autoapărare. Însă nu-i scăpa nimic din acțiunile subterane care erau proiectate de grupurile de experți puşcăriaşi, încât te trezeai sub pat cu alcool, cu cartoane de țigări (e adevărat, erau autohtone), cu unele mâncăruri pe sprânceană. Din aceste bunătăți ne înfruptam fiecare pentru că fiecare dintre noi contribuia la obținerea lor. În perioada în care făceam parte din grup ca pentru probă, într-o duminică (în această zi vigilența gardienilor era mai scăzută), când o mică parte a grupului nostru, respectiv Mîrleanu, eu şi încă un puşcăriaş (Vlase) eram la programul liber în dormitor, ne trezim înconjurați de cinci bătăuşi ai unui grup rival. Închipuiți-vă că dorința de a lovi un puşcăriaş nu are limite, în el se naşte sau se aprinde voința oarbă de a se descărca pe oricine întâlneşte în cale, pentru el nu există măsură, ordin, lege, regulament, ci numai violență. Şi atunci când puşcăriaşul nu ține cont de nimic, el omoară, răneşte sau distruge. Noi eram trei, ei, cinci, oricum se profila o luptă inegală, dar nici să fugi nu aveai unde, singurul mijloc la îndemână era autoapărarea. S-a încins o luptă oarbă între noi încât nu vedeam în fața ochilor duşmani pe care să-i lovesc, iar adversarii gândeau la fel. Trosneau palmele, pocneau pumnii, picioarele biciuiau şi ele, unii mai loveau cu capetele ... Nu scotea nimeni nici o vorbă, auzeai doar gâfâieli, pocnituri şi icnituri înfundate. Au început să apară buzele sparte, arcade, nasuri, urechi zdrobite, alții au primit

lovituri sub centură, nimeni nu a iertat nimic din ce a putut să facă, nimeni nu s-a dat înapoi de la ce a putut să dea, dar nici de la ce a putut să primească. Nu ştiu cât a durat „războiul", nu ştiu de ce s-a pornit, dar i-am simțit şi i-am văzut urmările, trei inşi din grupul advers au rămas întinşi pe jos jelindu-se de durere, noi cei din grupul minoritar eram buşiți bine, cu arcade şi buze sparte, cu ochi învinețiți, dar am rămas în picioare. Doi inşi din grupul advers au rupt-o la fugă cât au mai putut după ce şi-au văzut colegii răpuşi. Ca un făcut la sfârşitul luptei au apărut şi gardienii care desigur ne-au ridicat pe toți şi aşa cum eram de burduşiți am intrat la carceră. Aici e un loc în care dacă e iarnă mori de frig, dacă e vară te sufoci, astfel încât te închini să nu înnebuneşti sau să nu leşini pentru cât timp eşti programat. Am fost închişi cinci. Între patru pereți, într-o cameră de doi pe doi te simți aproape mort, adică nu mai exişti, nu mai eşti o ființă, ci un corp care ocupă un loc în spațiu, doar atât. Legătura cu existența de dincolo de ziduri se exercită doar cu mintea, ea nu poate atinsă de nici o pedeapsă, este singura valoare umană pe care nu poate s-o atingă nimeni, cu atât mai mult s-o închidă. Mintea te ține în viață în acea încăpere, ea e singura care are lumină şi o iradiază în ființa ta, te mângâie şi te încurajează, ea e înger şi demon, speranță şi demers, un foc continuu care îți menține dorința de viață, ea e centrul, miezul universul uman. De la carceră ieşi purificat pentru că pur şi simplu te-ai lecuit de claustrofobie. Aşa am ieşit şi eu de acolo, însă mă simțeam mai curajos, mai plin de dorința de a rezista zicându-mi că „nu mor caii când vor câinii". Dar acest fapt depindea numai de mine? Viața era plină de neprevăzut şi-ți oferea surprize neplăcute la tot pasul. Grupul sau echipa Mîrleanu era privită acum în toată puşcăria cu respect pentru că anihilasem prin luptă dreaptă un grup rival deosebit de periculos. N-am avut mult timp linişte pentru că într-una din zile, tocmai când îmi ziceam că am intrat în normalitate şi că pot aştepta cu încredere recursul, am fost chemat de comandantul penitenciarului. Ce avea comandantul penitenciarului cu un prăpădit de puşcăriaş ca mine? Nu mă obişnuisem cu regulile stricte ale puşcăriei, să mă adresez cu „cetățene comandant" în loc de „tovarăşe", să raportez, să mă prezint şi încă multe formule pe care cu timpul mi le-am introdus

în vocabular. Am fost corectat de comandantul penitenciarului şi a intrat direct în subiect.

— Cetățene deținut, pentru ce eşti condamnat?

— Pentru crimă, am răspuns scurt individului din fața mea, un locotenent-colonel plesnind de grăsime care se lăfăia într-un scaun înalt, aruncându-mi priviri piezişe, de parcă eram o şopârlă nu un om. N-am spus nici că sunt nevinovat, nici că am făcut recurs, era treaba lui să creadă ce vrea.

— Şi nu te consideri nevinovat? mi-a aruncat el provocarea.

— N-are importanță cum mă consider eu, important e că mă aflu aici.

— Oho, s-a burzulit ofițerul, avem şi principii!.

— Dar, ce este interzis? am întrebat obraznic.

— Nu, nu este interzis cetățene deținut, dar ar fi mai bine să le ții pentru tine. Te-ai apucat de scandal? Ai intrat în grupuri de protectori?

— Nu, mă adaptez regulilor din puşcărie, am răspuns precis, la obiect.

— Vrei să ai o viață suportabilă aici, că bună nu poate fi în nici un caz?

— Cine n-ar vrea, cetățene comandant?

— Atunci uite ce trebuie să faci: ori de câte ori observi, sesizezi fapte, activități care contravin regulilor din penitenciar vii şi mi le raportezi.

— Adică să fiu informatorul dumneavoastră?

— Da, corect, ai înțeles bine. Am dreptul să cunosc ce se întâmplă în închisoare şi nu o pot face decât prin cei din interior.

— Dar dacă nu sunt de acord?

— Ce motive ai avea?

— Faptul că nu-mi place postura, sistemul dumneavoastră trebuie să funcționeze şi altfel, nu numai cu informatori din rândul deținuților.

— Tinere, ai mult de stat aici, nu te baza pe recurs, dacă nu mă asculți vei avea viață grea, mai grea decât poți să-ți închipui.

— Mai grea decât faptul că am ajuns aici nu cred că există.

— Deci refuzi să colaborezi?

— N-am spus că refuz, dar trebui să mă aleg şi eu cu ceva că-mi torn colegii nu?

— Şi cu ce-ai vrea să te alegi? Întrebările lui rostite din acel scaun înalt cât un jilț parcă erau rostite după un scenariu.

— Cu o viață mai bună nu? Dreptul la mai multe pachete, scos la muncă mai des, acces la bibliotecă neîngrădit, mai multe vizite, un sector preferențial…

— Şti că nu ai gusturi rele?

— Viața m-a învățat aceasta, am răspuns fiind convins că şi dacă voi deveni informator am să-i dau numai fărâmituri de informații şi că am să fac rău doar colegilor de puşcărie care mi-au făcut rău.

Şi am devenit informator, n-am semnat pentru început nici o convenție, nici un angajament, dar oare cât avea să mai mă lase aşa slobod? Nu primisem nici o înştiințare despre recursul meu nici după aproape două luni, era posibil să aştepte să mor şi apoi să fiu chemat la recurs. Sau întârzierea avea să fie un semn bun? Cine ştie! Eram în toiul verii, anotimp de înflăcărată frumusețe a naturii la mine la Bărbăteşti. Închideam ochii şi-mi imaginam câmpurile, păşunile pline de flori care se unduiau în bătaia vântului înainte de coasa fânului, livezile de pomi cu rodul plesnind de sănătate, pădurile cu răcoarea lor binefăcătoare. „Pădure aşteaptă-mă, am spus, anul acesta nu voi veni, dar mereu vei fi în inima mea cu măreția şi răcoarea ta!“ Filosofia mă învățase că trebuie să fiu profund, să pătrund cu gândul până acolo unde poate el merge. În „Teoria existenței“ Hegel spunea „nu există nimic, nici în cer şi nici în natură, nici în spirit şi nicăieri, care să nu conțină la un loc nemijlocirea şi mijlocirea“. Domnule Hegel, cum le împleteşti dumneata pe toate pentru a le amesteca şi complica, pentru că existența pură şi nimicul pur sunt unul şi acelaşi lucru, deşi pare un paradox, unirea lor poate duce la devenire şi această mişcare de dispariție a uneia în alta conduce la creştere, la dezvoltare. Eu mă coborâsem la rangul de nimic, pentru că existam doar în mintea mea, pentru că nu însemnam ceva pentru existența generală, având în vedere statutul de privat de libertate, adică de nebeneficiar al libertății.

Unde o fi Cristina acum? O fi vărsat ea o lacrimă pentru mine? Dar Irina? Dar ce să fac cu lacrimile lor, la ce mi-ar folosi ele. Viața de deținut e o viață de om mort, nu e un paradox, dar cum spuneam mai devreme numai mintea îți mai trăiește, dacă şi aceea e limpede, pentru că fizic un deținut e mort! El nu are identitate, e un număr. E un obiect care respiră, iar starea de fapt din puşcărie te transformă într-o unealtă. Oameni, numere, oameni fără identitate, ei sunt deținuții. Ajunsesem aici prin natura împrejurărilor şi gândeam că nu mai am nici un viitor, pentru că ce viitor mai puteam avea? Condamnat aproape douăzeci de ani e ca şi cum ai călători fără întoarcere.

Am fost trezit din gândurile mele de Mîrleanu care mă chema la o întrunire de grup. Punea el ceva la cale.

— Fii atent se fac echipe de lucru pe meserii pentru atelierele puşcăriei, tâmplărie, croitorie, confecționat mobilă, artizanat. Ce crezi că ar trebui să alegem?

— Toți patru vrei să mergem într-un loc? am întrebat ca să ştiu ce sfat dau.

— Cred că aşa e bine, spune uriaşul.

— La croitorie ne plictisim, la mobilă nu ne pricepem, artizanat nici atât, ne-a mai rămas tâmplăria şi învățăm şi o meserie.

— Bine, gata aranjez eu, a spus uriaşul şi mergem toți la tâmplărie. Aşa am ajuns la tâmplărie, filosof şi tâmplar, erau incompatibile preocupările? Poate că nu, deşi aşa i s-ar fi părut oricui la prima vedere. Pentru activitățile practice niciodată nu am avut îndemânare şi cu siguranță nu voi avea nici acum, dar învățam ceva nou. Încă de a doua zi m-am prezentat la noul loc de muncă, am luat cunoştință de regulile de lucru, de scule, dar mai ales de pericolul reprezentat de mânuirea lor incorectă. Îmi propusesem să depun eforturi pentru a deveni cât mai eficient pentru că astfel trecea şi timpul altfel pentru mine. În închisoare în afară de mulți, foarte mulți duşmani, deținutul are unul de temut care te apasă ca o piatră de moară, timpul, închipuiți-vă calcul, un an egal trei sute şaizeci şi cinci de zile, doi ani şapte sute douăzeci de zile, optsprezece ani egal şase mii cinci sute şaptezeci de zile. E dificil să le mai şi numeri, darămite să le mai trăieşti în puşcărie. Eram în faza în care acumulam, am învățat la ce foloseşte fiecare instrument, mi-am însuşit normele de

protecția muncii şi am învățat cum să folosesc unele substanțe, unele dintre ele periculoase, toxice, iar altele erau utilizate de deținuții versați la fabricarea unui alcool consumat de altfel pe scară largă în închisoare. Trecuseră cinci zile din viața de tâmplar când am fost chemat de comandantul închisorii. „O fi vorba de recursul meu" mă întrebam în timp ce mergeam spre cabinetul acestuia, situat undeva în pavilionul de comandă la etajul unu. Dar … n-a fost aşa, recursul meu cine ştie prin ce sertar zăcea.

— N-am primit nimic de la tine, cetățene deținut, mi-a spus de cum m-a văzut.

— Ca să primiți ceva de la mine, trebuia să fiu şi eu orientat, am spus cu curaj.

— Adică?

— Adică să-mi spuneți vrem … despre asta, despre cealaltă, pentru că eu nu pot să apreciez valoarea informației.

A făcut ochii mari, a clipit de câteva ori, m-a privit insistent făcând pauză de câteva secunde şi mi-a spus răstit:

— Cum adică să te orientez? Să-ți spun eu ce informații să-mi dai despre aia, despre cealaltă? Păi n-ai înțeles că mă interesează totul? Tot ce mişcă, tot, auzi tot! Eu trebuie să ştiu tot ce se întâmplă în instituție şi sunt convins că eşti destul de deştept ca să vezi ce este corect şi ce este incorect acolo unde te mişti tu. Aşa că ai grijă ce faci, pentru că dacă în cinci zile nu vii să-mi deşerți bagajul de informații carcera te mănâncă, ce zici?

— Am de ales ca să mai zic ceva, am spus supus.

În fond avea dreptate, eu ştiam foarte bine ce era corect şi ce nu şi-i mai ştiam şi pe cei care comiteau incorectitudinile ca să nu spun ilegalitățile, cel puțin o parte din ei, dar în acelaşi timp eram convins că meseria de turnător era una foarte periculoasă. De aceea mi-am zis „voi da doar informațiile care nu-mi periclitează existența în penitenciar, restul? Să se descurce că de aia este comandantul închisorii." Aşa că încă de a doua zi m-am apucat să studiez cu atenție ilegalitățile, şi nu erau puține. În închisoare erau introduse pachete necontrolate cu sprijinul gardienilor, băuturi alcoolice, ba mai mult, unii gardieni erau mituiți pentru a închide ochii la diverse ilegalități, unii chiar ei aduceau din localitate băuturi pentru deținuți,

alții înscriau deținuții pe tabele pentru scoaterea la muncă în schimbul unor „atenții“ consistente. Şi toate acestea le-am aflat într-o singură zi, e adevărat că m-am străduit să le aflu, dar avea vreo importanță? Acum eram pregătit să-l înfrunt pe cetățeanul comandant cu fruntea sus. N-au trecut cinci zile pentru că în a patra zi am fost chiar chemat de comandant. „Ce s-o fi întâmplat? a uitat să numere?“ m-am întrebat. Nu, nu uitase.

— Cetățene deținut, recursul dumitale a fost promovat şi pe doisprezece septembrie ai prima înfățişare.

Mi s-au înmuiat picioarele, mai erau până atunci zece zile şi un vis mi se putea împlini, Dumnezeu putea face dreptate. Mi-am revenit repede pentru că mintea m-a purtat spre cele patru rezultate ale recursului dintre care doar două îmi erau favorabile. „Doamne, soarta mea e în mâinile Tale.“

Capitolu

Un tren hodorogit îl transporta pe Grigore Minciună de la Bucureşti spre casă. Aburii locomotivei formau vălătuci care-şi jucau umbrele pe lângă ferestrele deschise din cauza căldurii. Tăcut, Grigore sta ghemuit în scaun. Barba țepoasă, hainele groase de dimie îl făceau şi mai bătrân de cum era, deşi nu era în vârstă, dar durerile vremii se contopiseră cu durerile lui transformându-i înțelegerea, toleranța într-o necontenită nemulțumire. Avea încă în memorie desfăşurarea procesului celor doi ofițeri. Fostul sergent era nedumerit de mersul istoriei, nu putea înțelege cum un om trimis pe front de guvernul său, la întoarcere este trimis în judecată pentru că a participat la acest război, punându-i-se în cârcă fel de fel de bazaconii inventate de politicieni sau de jurişti făcuți peste noapte. Cui foloseşte aceasta? În nici un caz poporului, istoriei şi nici politicienilor vremii care mai devreme sau mai târziu vor plăti pentru aceasta. Totuşi, „procesul“ a existat, viețile unor oameni au fost călcate în picioare, nu a mai rămas nici un dram de recunoştință pentru reprezentanții armatei. Învingătorul era de vină? Sau clasa politică? Nu avea importanță, istoria se scria atunci şi era scrisă de alții, din păcate. Ieşisem din furtună şi acum înfruntam alt duşman periculos, perfidia învingătorului, care atunci când se manifestă din plin, nu are limită. Învingătorul face şi desface, nu se dă înapoi de la nimic, pentru el există doar o singură lege, aceea a învingătorului, cele autohtone nu au nici o valoare, el taie şi spânzură. Drepturi ale omului! Vorbe goale, ele sunt doar pe hârtie pentru că dacă ar exista în realitate s-ar cultiva. Ce stat e acela unde fiecare cere ce vrea? Democratic? Nu. Democratic e doar unde Eu spun ce şi cum să se facă şi masele … execută. Puterea nu e în mulțime, puterea stă în instituțiile create pentru

a apăra interesele învingătorilor. Toate acestea Grigore Minciună le deducea din presa vremii citind printre rânduri cum obişnuia să facă de cele mai multe ori. Acolo la Bărbăteşti el era la adăpost de intrigile politice şi nu simțea deocamdată decât simbolic mâna învingătorului, dar era convins că vor veni şi pentru el vremuri tulburi şi că era deja luat la ochi pentru că luptase în est. După ce s-a întors de la proces mai multe zile a fost posomorât, vorbea numai când era întrebat şi suferea, era măcinat de o durere interioară care pornea din neputința de a îndrepta starea de lucruri. Nici Sofia, soția lui, nu reuşea să scoată mare lucru de la el, pentru că răspundea laconic sau chiar izbucnea „lasă-mă-n pace!" Grigore Minciună se depărtase de realitate. Sofia a înțeles că acolo la Bucureşti s-a întâmplat ceva cu Grigore al ei, ceva pe care el nu-l poate mărturisi şi de aceea devenise ca de piatră. "Se va deschide el, odată şi odată" îşi zice Sofia, dar nici ea nu era convinsă când se va întâmpla aceasta. Trebuia doar să aibă răbdare. Grigore obişnuia ca în momentele grele să se transforme în cetate, o cetate inexpugnabilă, el se adâncea în munca lui cotidiană, avea doar o pretenție ca la ore fixe masa să fie gata; el se aşeza la masă, mânca în tăcere apoi iar o lua de la capăt, mai puțin seara când mergea direct la culcare. Duminică dimineața, făcea un drum până la bufetul din sat, nu pentru a trage o duşcă, ci pentru a-şi cumpăra tutun, un tutun ieftin într-un pachet de hârtie, care-i ajungea o săptămână. Lua tutunul, saluta cu un gest pe toată lumea şi pleca; niciodată, nimeni nu l-a ținu în bufet la un pahar. Nu se îmbătase niciodată, băutura pentru el nu exista, lucru rar întâlnit în satul acela de la poalele munților. Tocmai când ieşea din bufet, din magazinul de alături de mărfuri generale ieşea şi învățătorul Aurică Teodorescu.

— Grigore, ce mai faci măi? Am auzit că ai fost la Bucureşti la proces, cum a fost? a început învățătorul să-l sugrume cu întrebările.

— Da, am fost, a răspuns sec.

— Şi?

— Şi ce?

— Cum a fost, ce ai auzit, ce ai văzut?

De regulă, Grigore Minciună era derutat de întrebările scurte puse una după alta, de data aceasta toate i s-au părut normale şi le-a tratat ca atare.

— Aurică, nu mi-a venit să cred ceea ce am văzut acolo: în boxa acuzaților ofițeri care au luptat pe frontul de est.

— Dar pentru ce erau acuzați, măi Grigore?

— Pentru deportări, lagăre, prizonieri împuşcați şi altele, toate bazaconii, numai pentru ca să le însceneze un proces şi să-i condamne.

— Cine-i acuza?

— Un procuror care nici nu vorbea bine româneşte. Nici avocați nu aveau, s-au apărat singuri, dar nici o apărare nu mai avea rost pentru că erau condamnați dinainte.

— Era lume multă?

— Destulă, o sală plină ochi, prea mică cred, pentru câți ar fi vrut să asiste la proces.

— Şi ai reuşit să obții şi tu un loc în sala aia?

— Da şi nu numai atât Aurică, am vorbit ca martor.

— Cum măăi? Ai fost tu martor citat acolo?

— Da, fost comandant al regimentului m-a văzut în mulțime, nu-mi mai ştia numele, dar cred că şi-a amintit figura mea şi a spus completului de judecată că aş putea fi citat şi am fost.

— Şi ai fost şi la bară? Ai jurat pe Biblie, ai privit completul de judecată în ochi?

— Da măi Aurică, ce ți se pare aşa de ciudat? Am răspuns la întrebări, e adevărat că am avut emoții, dar am spus ce aveam de spus.

— Şi ce-ai spus? a întrebat curios Aurică.

— Că de ceea ce este acuzat colonelul Izbăşescu eu nu am ştire, că nu am văzut şi nu am auzit despre asta nimic cât am stat eu pe front, un an de zile, că nu am văzut lagăre, că nu am împuşcat prizonieri. Şi mai aveam eu unele de spus, dar cred că atunci când au văzut ce şi cum spun s-au gândit că mai bine n-ar mai trebui să mă întrebe nimic ,pentru că aflau lucruri care le încurcau treburile.

— Şi cei doi ofițeri ce au zis?

— N-au putut să mai zică nimic, doar aşa le-am întâlnit privirile, au fost condamnați.

— Cât? a întrebat învățătorul cuprins de curiozitate.

— Colonelul Izbăşescu la doisprezece ani, iar locotenent-colonelul Nicol la zece.

— Măi, măi, măi, şi asta numai pentru că au luat parte la război?

— Aşa zic şi eu că motivele pe care le tot striga procurorul ăla în gura mare nu prea au fost.

— Vezi ce ți-e şi cu viața asta măi, Grigore, tu mergi acolo unde te trimite țara, apoi țara te trage la răspundere că ai făcut ce ți-a cerut ea!

— Acolo se zicea că e un tribunal al poporului, dar era el poporul cum sunt eu popă acum, poate al altui popor, nu al nostru, pentru că numai tribunal al poporului nu era ăla. Aurică, am avut emoții, nu pentru că mi-ar fi fost frică, ci pentru că nu mai fusesem niciodată la un proces, apoi mă gândeam la bieții ofițeri, pentru că ştiu cât s-au chinuit pe front, câte au îndurat, prin câte primejdii au trecut, şi cu ce s-au ales? Nu cu decorații, averi sau grade mari, ci cu un proces în fața … Tribunalului Poporului.

— Măi Grigore, ascultă-mă pe mine că bine nu ne va fi, sovieticul va pune cizma aici şi nu va mai pleca, iar noi o să facem ce ne spune el, nu o să mai avem proprietăți ci vom trăi în … devălmăşie şi probabil, om înființa colhozuri sau sovhozuri şi munca noastră Grigore se va duce pe apa sâmbetei.

— Şi cum măi Aurică, să dau eu pământul meu unuia care acum stă în bufet şi lustruieşte de ore-n şir un scaun?

— Va veni vremea puturoşilor, ascultă-mă pe mine, iar cei harnici vor sta la coadă ca să adune ce mai rămâne, dacă mai rămâne ceva.

S-a despărțit de Aurică cu un gust amar, generat de previziunile acestuia pentru viitor. Era posibil să se întâmple toate acestea? Era foarte posibil sau altfel spus, era imposibil să nu se întâmple. În ziua aceea Grigore Minciună a avut în cap numai discuția cu învățătorul Aurică Teodorescu. El nu înțelegea ce este un sistem social, dar văzuse în spațiul sovietic realizarea

sistemului bolşevic, terenuri în paragină, sate care înotau în sărăcie, oameni sărmani care numai mulțumiți de sărăcia lor nu păreau, durere, o imensă durere aşezată peste tot de la un capăt la altul al ținuturilor pe care le călcase. Aşa să facă şi la noi? gândea fostul combatant. „Atunci nici la noi nu va mai fi de trăit". El avea în minte numai pământul lui, singura sursă de trai, dar se mai gândea şi la pământul altora, al acelora de la câmpie, care produceau grâul şi porumbul de care şi el avea nevoie, pentru care el dădea acestora fructele din livezile lui sau țuica, şi primea în schimb grâu şi porumb pentru a-şi creşte animalele, păsările şi să ajungă şi pentru familie. Fără trocul acesta pe care-l moştenise de la părinții lui nu ar fi putut trăi. Dar pentru el, un biet țăran, să se opună acestor schimbări? Nu. Nici nu avea cum şi nici nu avea de ce cel puțin, acum în această fază, pentru că schimbările erau doar bănuite de învățătorul Aurică Teodorescu. Era înfricoşat de altceva, aproape întotdeauna previziunile învățătorului s-au adeverit. Ştia el ce ştia, acest învățător, de parcă era profet. „Fie ce-o fi, eu trebuie să-mi văd de treaba mea", şi-a zis Grigore Minciună mergând gânditor spre casă, pipăind în buzunar pachetul cu tutun pe care de fiecare dată când îl ştia acolo îi dădea un aer de siguranță. A ridicat de la poştaş şi ziarul la care avea abonament „Universul" şi în minte avea ce va face mâine la păşunea lui. Se uita la cer şi privea în zare. „Laşi Doamne vremea bună să mă apuc de coasă?", întreba cerul şi desigur nu primea nici un răspuns, nu era nici o problemă, el şi-a făcut datoria şi a întrebat stăpânul. Deşi nu era un tip meticulos, Grigore Minciună avea activitățile bine fixate pentru toată vara, numai că nu depindeau numai de el, ci şi de vreme, de mâna de lucru, de unelte şi desigur şi de propriul buzunar. Buzunarul lui o bună parte a anului era gol pentru că nu avea ce să vândă, numai toamna animalele erau bune de a fi scoase la piață. Starea aceasta de lucruri dura de mult, dar erau obişnuiți cu el şi creditorii săi, erau de bună credință pentru că îl ştiau un om corect care se achită de toate datoriile.

Zilele de vară din acel an erau frumoase, iar soarele îmbrăca în mantia lui de jar tot ținutul Bărbăteştilor. Grigore Minciună avea două cabane construite modest pe două dintre păşunile pe

care le avea, una se afla în punctul Bratoşca, loc dispus între păduri de fag, unde el obişnuia să rămână uneori zile în şir până i se terminau proviziile sau până când Sofia îşi amintea că mai există şi el. Aşa a plecat şi a doua zi după discuția cu învățătorul Aurică Teodorescu.

— Sofico, eu merg la Bratoşca, încep acolo la coasă că se usucă mai greu iarba, iau vacile cu mine, tu ai grijă de capre. Nu veni cu mâncare că mă descurc eu, pe fete să le trimiți să mai sape cartofii.

Aşa obişnuia să traseze el sarcini de câte ori pleca de acasă pentru ceva timp. Acolo la Bratoşca îi plăcea să stea, dar să şi muncească pentru că era un loc mai izolat, avea un izvor aproape, avea pădurea lângă el şi se simțea în largul lui. Prima zi a trecut uşor pentru că nu a simțit oboseala, seara a adăpostit animalele, apoi după ce soarele s-a dus uşor la culcare după coama dealului, s-a dus şi el la culcare, aruncându-se în fânul proaspăt cosit şi învelindu-se cu o pătură. Dimineața o dată cu răsăritul soarelui l-au trezit zgomote, erau strigăte şi lătrat de câini. A scos capul din fân şi a privit printre grinzile cabanei. Veneau spre el trei jandarmi iar doi dintre ei aveau câte un câine lup în lesă. A ieşit din culcuş, a coborât din pod şi s-a înfățişat în fața jandarmilor. S-a înfățişat e un fel de a spune pentru că de cum a fost văzut, doi dintre jandarmi s-au repezit asupra lui, l-au țintuit la pământ şi I-au pus cătuşele.

— Măi oameni buni, dar ce aveți cu mine? a rostit buimăcit de rapiditatea acțiunii.

— O să vezi tu, pungaşule! a rostit unul dintre jandarmi probabil cel mai mare în grad.

— De ce sunt pungaş? întrebă mirat Grigore.

— Pentru că ascunzi ofițeri care au participat la războiul antisovietic, a venit răspunsul.

— Cum? Ce ascund? Ofițeri? Ce să caute la mine ofițeri?

— Lasă că ştim noi, a răspuns jandarmul „informat".

— Pe front am cunoscut domnule mai bine doi ofițeri, care au fost judecați şi condamnați săptămâna trecută şi sunt în puşcărie acum, a spus fostul sergent, ridicându-se cu greu de jos datorită faptului că avea mâinile legate.

— Măi pungaşule, se răsteşte la el din nou jandarmul şef, tu crezi că noi am bătut drumul până aici ca să ne vinzi tu gogoşi. Ce ştii de un ofițer Macarie? Un căpitan.

— Ultima dată l-am văzut dincolo de Nistru, mi-a fost comandant de companie până prin septembrie, primul an de război, l-am salvat de la moarte într-o bătălie, dar cred că a luat-o razna atunci şi probabil a fost internat în spital pe undeva, că nu s-a mai întors pe front sau cel puțin nu s-a întors la regimentul de la care plecase.

— Ce vorbeşti măă, dar nu l-ai ascuns tu aici la cabană? Sau la cealaltă proprietate a ta?

— Caută, domnule, să vezi dacă este ascuns, nu auzi că nu l-am mai văzut de cinci ani, nici nu ştiu dacă mai trăieşte şi apoi de ce să-l ascund?

— Pentru că fuge de răspundere, măi țărane! a spus jandarmul şef băgându-şi fața lui ştearsă de un blond spălăcit sub ochii lui Grigore.

— De care răspundere?

— De Tribunalul Poporului, veni răspunsul.

— Păi toți ofițerii care au luptat în U.R.S.S. vor fi judecați de acest tribunal? a întrebat ironic, sergentul. Bine că nu sunt ofițer! veni constatarea tot de la el.

— Da, dar tu vei fi judecat pentru altceva, a zis jandarmul.

— Pentru ce?

— Pentru ascunderea de criminali de război.

— Păi cine a văzut aici pe altcineva în afară de mine? a rostit cu prudență iar.

— Deocamdată n-am vorbit cu nimeni, dar sigur vom vorbi cu toți vecinii tăi de pe aici. Cât a durat discuția dintre Grigore Minciună şi jandarmul şef, ceilalți doi au scotocit prin cabană pentru a-l găsi pe Macarie, care desigur nu avea cum să fie acolo, pentru că nu fusese niciodată la Bărbăteşti. Oricum, jandarmii au făcut exces de zel, au coborât în sat cu Grigore Minciună cu cătuşe la mână, încât cei care-l vedeau se minunau pentru că-l cunoşteau prea bine, ca să facă el ceva care să contravină legii. L-au dus la postul de jandarmi să de-a declarație că nu l-a mai văzut de cinci ani pe căpitanul Macarie. Cu greu a convins jandarmii că ceea ce a

spus şi scris în declarație este adevărat. Atunci s-a convins şi el că o autoritate a statului uneori mai şi încurcă treburile decât să le descurce. A scăpat şi de necazul ăsta, dar era convins că va fi în atenția postului de jandarmi şi în continuare, deşi nu avea de ce să se ferească. Totuşi, era nedumerit de ceva, de unde până unde a ajuns informația, de altfel inexactă, că el ar găzdui un ofițer care se sustrage urmăririi? Poate n-ar fi fost greu să găsească răspunsul, dar îi era greu să gândească pentru că nu avea nici un sens şi „apoi dacă ştiu ce pot să fac? „Mai bine nu mă mai gândesc la aşa ceva" şi aşa a făcut. A trecut întâmplarea cu reținerea cu cătuşele la capitolul experiențe de viață. Uneori însă şi prea multă experiență strică.

*

Din momentul în care am aflat că urmează să fie judecat recursul, regimul de detenție mi se părea de nesuportat. Aveam în fața ochilor numai imaginea libertății, să te mişti liber, să gândeşti liber, să respiri liber, să vezi cerul în splendoarea lui, diminețile să le simți răcoroase, catifelate în lumina blândă a razelor de soare, să priveşti o femeie, da să priveşti o femeie ... Dar oare aveam să mai beneficiez eu de toate acestea? Era septembrie, elevii mei mă aşteaptă la cursuri, îi iubeam pentru că şi ei mă iubeau, făceau parte din viața mea. Care viață? Se încheiase viața pentru mine la nici douăzeci şi şapte de ani? Cine ar fi putut să-mi răspundă la o asemenea întrebare?

I-am spus lui Mîrleanu despre bucuria mea interioară.

— Şi te bazezi pe asta? Îți spune eu filozofule, nu te baza, ai intrat aici, ăla eşti! Eu ştiu că eşti nevinovat, dar justiția şi dacă a greşit niciodată nu-şi va recunoaşte greşeala. Aşa că pregăteşte-ți capul pentru a se obişnui cu ideea că vei ieşi de aici după treisprezece, paisprezece ani sau mai mult, – spunea uriaşul de parcă îmi citea de undeva.

— Spusele lui m-au năucit. Dar după câteva momente mi-am revenit, nici un caz nu seamănă cu altul, „totdeauna mai există o speranță", m-am încurajat singur. De încurajări aveam nevoie? Da, pentru că altfel pluteam între nedumerire şi deznădejde. Nu

se fixase data procesului, urma să fim anunțați. Nu mai aveam liniște, nopțile mi se păreau îngrozitor de lungi, programul deosebit de plictisitor, nu îmi ardea nici de mâncare, nici de altceva, un foc interior mă mistuia şi aşteptam clipa când… puteam să mai apăr. Dar din nou mă pleoşteam şi-mi puneam întrebarea „oare la ce foloseşte? La ce bun, ce şanse am în această lume să mă apăr, să mă lupt şi … pentru ce?" Ştiam că de multe ori o bătălie e pierdută înainte de a o începe. Când m-am gândit la acest aspect am simțit că amețesc pentru că brusc mi-am amintit de intervențiile „binevoitoare" ale securității la Iaşi pe timpul facultății şi în târgul dobrogean după ce am devenit profesor. Oare aceste intervenții nu mă urmăresc şi acum? Nu cumva din cauza lor sunt aici? Erau întrebări la care nu puteam răspunde, cel puțin pentru moment, până când nu văd cu ochii mei ce scrie în acel dosar, dacă am să-l pot vedea vreodată. Acum mă gândeam foarte serios la … moartea cea sensibilă care este numai trezirea morții dinainte stăpânitoare în viață, dar încă ațipită, precum embrionul care stă ațipit în pântecul mamei nedespărțit de viața ei. Nu mai puteam acum să umblu după morală, pentru că într-un stat imoral şi justiția este imorală, dar nu aveam cum să nu mă raportez la I. Kant, filozoful profunzimii morale care a cules chintesența ei şi a ridicat-o la ranguri inaplicabile pentru perioada în care I-a dat viață dar acum? Aşa cum în gura unui tânăr una şi aceeaşi maximă morală, chiar dacă el o înțelege cât se poate de just, este lipsită de sens şi de amploarea pe care o are ea în sufletul unui bărbat încercat în viață, care exprimă în ea toată forța conținutului care îi este propriu, tot aşa şi logicul este apreciat la adevărata lui valoare umană dacă apare ca rezultat al experienței, el se reprezintă atunci spiritului ca un adevăr general nu alături de alte materiale şi realizări, ca o cunoştință particulară, ci ca ceva care alcătuieşte esența întregului conținut. Eram deja un bărbat încercat, domnule Kant! Şi încă încercat bine, chiar dacă mai eram tânăr şi morala mea era una care conta, una adevărată, atotcuprinzătoare, numai că nu a avut cine s-o vadă şi cine s-o aprecieze. Zilele care au urmat imediat veştii primite am umblat ca beat, nu aveam nici o putere de concentrare, mintea parcă refuza să răspundă la

comenzii. Încercam să-mi forțez mintea să se împace cu soarta cea mai grea, aceea de a rămâne între acele ziduri un timp îndelungat, iar dacă va fi altfel, cu atât mai bine pentru ea. Această forțare se materializa prin impunerea unei anumite stări de spirit, o anumită conduită față de o eventuală situație dată era ca o luptă interioară, dar o luptă straşnică, un fel de care pe care. Lupta cu un inamic invizibil dar simțit a fost întotdeauna deosebit de grea. După ce colegii de dormitor au aflat de posibila mea înfățişare la proces, tratamentul la care am fost supus a fost altul, mă priveau ca pe un posibil om liber care din afară i-aş fi putut ajuta (e adevărat, pe unii dintre ei pentru că foarte mulți nu meritau). Acest tratament se special se materializa prin aplecatul capului, un salut obişnuit între deținuți, unii mai ziceau şi „să trăieşti şefu'!", alții aveau un salut special "salut om liber", deşi încă nu aveam cum să mă consider om liber. Acest tratament însă nu-mi făcea bine pentru că oricum nu eram eu în mediul meu, ci într-unul deosebit de viciat, incompatibil cu posibilul meu statut social. În sfârşit trecuseră zece zile şi am fost înştiințat că pe şaisprezece septembrie la Tribunalul Suprem se va judeca recursul. Mai erau două zile, două zile de aşteptare. Stăteam în pat şi priveam în tavan în semiobscuritatea încăperii imense unde trăiam la comun peste cincizeci de suflete şi mă vedeam, copilandru fiind, alergând spre întâlnirea cu natura. „Doamne, te rog, te implor, mai dă-mi să fiu cel puțin o dată ca el, apoi … să face ce vrei cu mine!" aceasta era ruga mea către Dumnezeu. Dar oare avea urechi să mă audă? De la penitenciar până la Bucureşti erau cu puțin peste o sută de kilometri, stăteam ghemuit pe o canapea ruptă într-o dubă hodorogită însoțit de doi milițieni înarmați cu pistoale mitralieră, iar pe mâini îmi străluceau inelele unei brățări nou-nouțe. Milițienii aproape că nu clipeau, mai vorbeau între ei vrute şi nevrute sau priveau în gol, zburând cu gândul departe. De cu seară mi-am aranjat „uniforma" cu dungi, mi-am cusut nasturii, mi-am cremuit bocancii, mi-am periat-o încât acum arătam cu tunsoarea pe care o aveam ca un recrut. Duba şi-a făcut drum repede prin oraş iar la Tribunal a fost parcată în curtea interioară, apoi debarcat şi închis într-o cameră cu zăbrele la etajul unu în aşteptarea orei în care urma să se

deschidă procesul. Am simțit că emoțiile mă părăsiseră, că eram stăpân pe mine, că mă puteam desfăşura, că eram în stare să lupt, să … Simțirea aceasta era atunci, dar cine ştie după ce voi intra în sala de judecată. Am aşteptat o oră care mi s-a părut cât un veac. Apoi, unul dintre subofițeri a venit şi m-a anunțat „Ți-a venit rândul!"

Am intrat în sală însoțit de cei milițieni, flancat de ei, cu cătuşele la mâini. Aveam undeva un loc rezervat, trei scaune pe care ne-am aşezat toți trei. În sală erau trei procurori îmbrăcați în robă, probabil şi avocați, dar nu i-am identificat, şi asistenții, sala plină, aproape cincizeci de persoane. Am încercat să le privesc chipurile, dar când am văzut că privirile tuturor sunt ațintite spre mine, am coborât privirea. Eram contrariat. Nu ştiam cine sunt acei oameni şi ce vor, de ce sunt acolo. Dar în fond acest lucru era important pentru mine? Eu îmi jucam acolo existența, eu aşteptam acolo … dreptul meu la libertate, la viața care depindea de … completul de judecată, de trei judecători. Care … da, au intrat, o Doamne, nu mi-a venit să cred, am simțit că-mi pierd cunoştința, că plămânii nu mă ajută, că inima o ia la goană, că nu mai pot să rezist în atâta emoție, trăire, surpriză … preşedintele completului de judecată era Irina Olărescu sau cum o mai fi chemând-o acum, femeia cu care … dar nu, refuzam să mă gândesc la trecut. Ea era acolo în carne şi oase şi prezida procesul meu, unde eram condamnat la optsprezece ani de închisoare pentru o crimă pe care nu o săvârşisem. Cine mai ştie, cine o săvârşise, poate ucigaşul era liber şi asculta trilurile păsărilor în parc, poate era în acea sală să vadă cum mă zbat eu, poate nu era nicăieri, poate… Când a intrat completul de judecată, toți cei prezenți s-au ridicat, inclusiv eu şi cei doi milițieni. Am privit-o, nu se schimbase deloc, ba aş putea spune că în cei trei ani şi mai bine de când n-o văzusem, devenise cu adevărat femeie, acum avea ceva maiestuos, poate roba o făcea aşa sau poate ținuta ei dreaptă de amazoană. Părul avea aceleaşi reflexe roşiatice, enigmatice şi îl purta ca de obicei strâns legat la ceafă, scoțându-şi în evidență fruntea înaltă, curată, albă. Dar cine ştie ce se ascundea dincolo de fruntea aceea! În complet mai era un judecător la fel de tânăr, şi o altă judecătoare mai în vârstă. Irina

nici nu a privit spre locul în care mă aflam, privea în dosarul din fața ei sau înainte. „Doamne, ce o fi în mintea ei? Ştie că sunt nevinovat?“ Acestea erau întrebările care mă frământau, pentru că de altfel zeci de întrebări îmi hăcuiau mintea. Grefierul a anunțat procesul, dosarul numărul … recurs al numitului Pavel Minciună, condamnat de … nu mai ascultam, ştiam aceste lucruri pe de rost, pentru că erau fapte care mi-au marcat existența, cum nu poate s-o mai marcheze la altcineva niciodată. Am acel proces în mintea mea de parcă ar fi fost înregistrat pe bandă magnetică, dar nu el în sine a fost important pentru mine, ci modul de a scoate la iveală adevărul.

— Tovarăşa procuror, vă mențineți acuzația de crimă cu premeditare? a întrebat preşedintele completului, după ce au fost efectuate toate introducerile procedurale.

— Da, a răspuns scurt unul dintre procurori prezenți, cel mai în vârstă, cu tâmplele bine grizonate şi cu o voce baritonală.

— Şi care sunt argumentele dumneavoastră?

— Sunt menționate la dosar în rechizitoriu, a răspuns acesta sec.

— Asta văd şi eu, a replicat preşedintele, dar vreau să audă asistența, inclusiv inculpatul.

— În seara zilei de douăzeci şi patru iunie inculpatul a avut o ceartă cu victima în bufetul din sat, în jurul orei douăzeci şi unu şi treizeci de minute inculpatul a părăsit intempestiv bufetul cu intenția de a-şi pune la cale un plan de răzbunare asupra victimei …

— Pe ce vă bazați, tovarăşe procuror, când susțineți aceasta?

— Pe declarațiile martorilor din bufet.

— Din aceste declarații în număr de şapte pe care le am şi eu în față nu rezultă aşa ceva, toți, dar toți declară ca a avut loc o ceartă între Pavel Minciună şi Avram Zaharia, dar citez: „Pavel Minciună s-a retras repede din bufet văzând starea de ebrietate a lui Avram Zaharia şi dorința acestuia de scandal!“ Toate şapte spun acest lucru cu alte cuvinte, desigur. Altceva?

— Inculpatul s-a deplasat la numita Cristina Solomon, o tânără din sat la care a stat până în jurul orei unu noaptea, apoi s-a deplasat din nou spre centrul satului unde l-a văzut pe Avram

Zaharia în stare avansată de ebrietate care încerca să se deplaseze spre domiciliu. Inculpatul l-a urmărit preț de o jumătate de oră sau ceva mai mult, a smuls dintr-un gard un par şi pe puntea îngustă ce traversează pârâul Gogi, profitând de întuneric l-a lovit cu parul în cap pe Avram Zaharia, acesta s-a dezechilibrat şi a căzut de pe punte de la o înălțime de patru metri, în cap.

— Ce ați spus dumneavoastră acum tovarăşe procuror e pură imaginație, nu am nici o probă la dosar din care să rezulte aşa ceva. Din declarația Cristinei Solomon rezultă că inculpatul a rămas la ea până în jur de unu şi jumătate, că i-a povestit de cearta cu un cetățean la bufet, pe care de altfel nici nu îl cunoştea prea bine, că este dezgustat de bețivii care-şi fac veacul prin bufet şi se iau de oamenii paşnici. Din declarația inculpatului rezultă că la aproximativ ora două, două şi zece minute a ajuns acasă şi s-a culcat. Rezonabil timpul calculând distanța dintre locuința Cristinei Solomon şi locuința inculpatului, aproximativ, doi, trei kilometri. Desigur la acea oră nu s-a întâlnit cu nimeni pe drum pentru a avea un martor, dar nici urmărindu-l pe numitul Avram Zaharia nu l-a văzut nimeni. Alte probe tovarăşe procuror?

— Certificatul de deces…

— De când certificatul de deces este o probă, un certificat medico-legal poate!

— Da, certificatul medico-legal care specifică cauza morții.

— Da, haide să-l citim „traumatism cranian **acut** deschis, fractură de coloană, vertebra doi, trei, hemoragie cerebrală …" Decesul a fost produs de un corp dur, tovarăşe procuror, dar în nici un caz „un par" cum ați spus dumneavoastră, ci o piatră pe care corpul victimei, mai precis capul acestuia, a găsit-o pe fundul pârâului unde a căzut victima de pe punte şi iată această piatră, tovarăşe procuror. Preşedintele completului a făcut semn unui bărbat care stătea în uşa pe unde intrase să aducă piatra, era de mărimea unui cap de om de formă paralelipipedică, cu marginile tăioase. Aprodul a pus piatra pe masa la care se afla procurorul. Dacă vă uitați pe una din marginile pietrei şi acum după aproape trei luni veți vedea uşoare urme de sânge; dacă s-ar fi efectuat cercetarea la fața locului cum trebuia atunci s-ar fi găsit

şi fire de păr şi nu mai căutaţi luni de zile arma crimei fără nici un rezultat. Victima şi-a rupt gâtul datorită faptului că a căzut în cap de la aproximativ patru metri şi a căzut pentru că s-a dezechilibrat, puntea având baza de susţinere numai pe o parte şi s-a dezechilibrat pentru că era într-o avansată stare de ebrietate. Noi am deshumat cadavrul şi a fost reexaminat, fotografiile se află la dosar, contactul cu piatra pe care o aveţi în faţă i-a produs victimei leziuni grave, iar partea pietrei cu uşoare pete de sânge intră perfect în spărtura craniană a victimei şi piatra a fost găsită acolo în pârâu, tovarăşe procuror, nu a mişcat-o nimeni, nu a folosit-o nimeni. Concluzia? Trageţi-o dumneavoastră.

— Eu îmi susţin punctul de vedere, tovarăşe preşedinte.

— Un punct de vedere care nu are nici o susţinere juridică, nici probatorie.

— De ce nu şi-a angajat avocat? a întrebat procurorul.

— Pentru că a avut unul din oficiu pe care l-a refuzat şi a încercat să se apere singur, dar prima instanţă nu i-a luat în seamă depoziţia. Instanţa doreşte să-l audă pe acuzat!

Când a spus aceasta a privit spre mine, prima dată când mă privea direct, timp în care ochii mei erau aţintiţi asupra ei ca la o icoană, nu mă dezlipeam de pe acel chip, iar inima îmi tresălta când vedeam cum „îl înghesuia" pe procuror.

— Tovarăşe preşedinte, onorată instanţă nu mi-am angajat avocat pentru că … nu am încredere în avocaţi; am ajuns aici printr-o nefericită întâmplare, aceea că eu, Pavel Minciună, în ziua de douăzeci şi patru iunie am intrat în bufetul din sat să beau o sută de mililitri de lichior. Nici nu m-a interesat cine şi câţi cetăţeni sunt în bufet. În timp ce-mi beam lichiorul, la o masă izolată, a venit la mine acel cetăţean pe care nici nu îl cunoşteam prea bine, îl ştiam numai din vedere, m-a abordat în auzul tuturor. Atât i-am spus „Lasă-mă nea Avrame în pace", am băut lichiorul şi am ieşit din bufet. Am mers la Cristina Solomon, unde am rămas mai mult de patru ore, de acolo m-am deplasat direct acasă. De ce ar fi trebuit să mă deplasez în centrul satului, bănuind că la ora unu noaptea m-aş putea întâlni cu Avram Zaharia şi să-l pedepsesc? Care criminal premeditează o crimă în asemenea hal?

Nu ştiam unde locuieşte Avram Zaharia şi nici drumul probabil pe care-l folosea pentru a merge acasă. Toate acestea rezultă din declarația mea, de fapt din declarațiile mele de care nimeni nu a vrut să țină cont. Am stat în închisoare aproape trei luni pentru simplul motiv că într-o zi am fost într-un bufet, unde întâmplător era un cetățean în stare de ebrietate, care tot întâmplător a murit ulterior într-un accident stupid, atât de stupid încât cineva a trebuit să stea în puşcărie un timp. Tribunalul mă poate achita, dar indiferent de sentința de azi viața mea va rămâne marcată de această situație şi de contactul cu puşcăria.

Nu a avut nimeni întrebări, sala era într-o amorțire totală, la fel şi completul de judecată. Cât am vorbit ochii mei erau ațintiți spre Irina, preşedintele completului m-a urmărit atent numai la început apoi a coborât privirea uitându-se în dosarul din fața ei. Eram convins însă că mă ascultă şi încă destul de atent. Prezența ei acolo îmi dădea curaj şi mă descătuşa, îmi dezvăluia puterea psihicului care luptase atâta timp cu privarea de libertate. Completul de judecată s-a retras pentru deliberare, procurorii şoşoteau între ei, cei doi milițieni care mă păzeau erau şi ei degajați, gândeau că nu vor mă mai duce înapoi un deținut, eu însă nu eram convins sau prea convins că va fi aşa. Deliberarea nu a durat mult, preț de un sfert de oră, timp în care nu am avut timp să trag în piept aer prea mult de teamă să nu mă sufoc pentru că emoția care mă stăpânea mă paralizase. Libertatea e mult prea prețioasă ca să nu o trăieşti cu toată ființa, libertatea meritată, adevărată este ca o a doua naştere, ca o ieşire în univers. Completul de judecată a revenit. Preşedintele completului avea în mână o coală de hârtie scrisă de mână, după care a citit. Am uitat preambulul, dar am reținut esențialul „…în numele legii hotărăşte … achitarea inculpatului Pavel Minciună întrucât nu se face vinovat de săvârşirea infracțiunii de crimă cu premeditare prevăzută de art. 175, litera „*a*" Cod penal şi punerea sa în libertate…"

Nu mai interesa restul pentru că nu mai conta, ceea ce era important auzisem. Fără să vreau am izbucnit în plâns, lacrimile şiroiau pe obraji ca dintr-un izvor, mi se mişcau umerii de parcă jucam în hora din sat. N-am pus mâinile la ochi, m-am descătuşat

ca după o lungă şi grea suferinţă, priveam într-un punct fix şi plângeam, iar în gând îi mulţumeam lui Dumnezeu pentru că a adus pe lume libertatea. Am văzut cum completul de judecată se retrage, am mai apucat să zăresc ca într-un vis frumos părul roşcat al Irinei strâns la ceafă. Dar fiinţa aceea îmi lăsase bucuria de a trăi. Zâmbind, dar cu lacrimi în ochi, am arătat braţele miliţienilor pentru a-mi pune cătuşele, au râs şi ei dar mi-au refuzat „cererea". Mă îndreptam spre uşă când un aprod (acelaşi care adusese piatra ca probă) vine spre noi şi-mi întinde un bilet. L-am deschis, era un sfert de coală scris, nu era decât un număr din şase cifre, atât. Am înţeles rapid, era numărul de telefon al Irinei. L-am introdus în buzunarul „frumoasei" mele uniforme, ca pe un lucru de mare preţ. A doua zi eram la poarta închisorii în hainele mele de acum trei luni, aşa cum fusesem luat de acasă. Faţă de înfăţişarea mea de atunci erau mai multe schimbări esenţiale, nu mai aveam podoaba capilară, eram mai înţelept cu zece ani pentru că îmbătrânisem cu zece ani. Un singur om a suferit la plecarea mea din închisoare, Mîrleanu: „ce mă fac eu filozofule fără tine, cum o să mai gândesc, cum o să mai meditez, de acum încolo, închisoarea mi se va părea şi mai grea şi mai întunecată, filozofule mergi la o biserică şi aprinde o lumânare şi pentru sufletul meu păcătos". Aşa aveam să fac. Până la gară m-am gândit la libertate, la ce înseamnă ea pentru om, nu mai vedeam ziduri înalte, sârmă ghimpată, gherete pentru pază, câini, nu mai vedeam mutre hidoase de infractori adevăraţi, nu inventaţi, nu mai vedeam uniformele gardienilor şi nici zâmbetul lor sarcastic, care consideră puşcăriaşul un obiect care respiră şi produce … nimic, atât. Dar nu-mi părea rău după toate acestea pentru că eram un om liber.

Când m-a văzut mama seara deschizând poarta casei, atât a mai putut să spună „copilul mamei, ai venit mamă, copilul mamei …", apoi a leşinat, am prins-o repede în braţe şi am bătut-o pe obrajii, şi-a revenit şi mi-a zâmbit, apoi m-a îmbrăţişat cu căldură, sunt convins că în sinea ei nu a crezut niciodată că sunt vinovat. Eu nu puteam să ucid un om. Tata şi surorile mele nu erau acasă, rămăseseră peste noapte în odăile de la câmp, aşa se întâmpla mereu când aveam mult de lucru. Acum sosise momentul să-mi fac rânduială în viaţă.

*

Deşi se străduia să uite, Grigore Minciună se lupta în mintea lui cu reținerea şi ancheta Jandarmeriei pentru că a găzduit un fost ofițer care era cercetat pentru crime de război. Era contrariat de multe, dar cel mai mult îl apăsa întrebarea „Cine l-a turnat?“ În sat nimeni nu ştia că el a avut un comandant de companie care se numea Macarie, despre viața lui în război, nu-i plăcea să vorbească sau vorbea foarte puțin. Tot cu Aurică Teodorescu trebuia să se sfătuiască, el avea idei la toate şi era imposibil să nu aibă un răspuns la ce îl frământa pe el acum. Dar deşi nu putea să pătrundă toate țele „afacerii“, era convins că trebuie să lucreze discret, cu băgare de seamă, cu multă băgare de seamă. Primul lucru pe care l-a făcut după ce s-a întors de la Jandarmerie, a fost să-şi verifice caietele cu însemnări din război, dacă erau întregi şi la locul lor şi dacă ascunzătoarea era încă sigură. Aceste caiete dormeau printre alte lucruri personale în podul casei, într-un colț al acesteia, într-o valiză mică de lemn cu care el plecase în armată. Valiza era încuiată cu un lacăt şi peste valiză pusese nişte scândură, zică-se în dorința de a fi uscată. Sofia, soția lui, l-a întrebat doar atât „Grigore de ce te-au dus la post?“ A privit-o cu subînțeles ca şi cum el ar fi întrebat-o „de ce te interesezi şi tu?“, dar nu a întrebat-o astfel ci pur şi simplu I-a răspuns „pentru că eram bănuit că am ascuns unul din ofițerii care au luptat pe front“. „Cum aşa Grigore, din cei care au fost arestați?“ De data aceasta a privit-o ca atunci când nu-i plăcea ce spune şi i-a zis cu năduf: „păi dacă sunt deja arestați cum să-i ascund, era vorba de altul care era căutat şi nu-l găsesc“. Chiar şi el se întreba „unde o fi Macarie acum?“ Din câte ştiu acesta provenea dintr-o familie de chiaburi care aveau şi rude în străinătate, în Franța din câte îşi amintea. Era greu să ajungi până acolo? Nu prea, mai ales dacă omul era pregătit pentru aceasta şi sigur reuşise să scape de cercul pe care Tribunalul Poporului împreună cu autoritățile de atunci îl strângea tot mai tare în jurul acelora care erau pe lista învingătorilor. Nu a mai aşteptat momentul unei eventuale întâlniri cu învățătorul Teodorescu, într-o duminică dimineața

s-a dus direct la el acasă. Nu mare i-a fost mirarea învățătorului când l-a văzut pe Grigore Minciună la poarta sa, pentru că nu se întâmplase niciodată aşa ceva.

— Ce vânt te aduce măi Grigore la mine? l-a întrebat învățătorul invitându-l să ia loc în ceardacul casei pe un scaun din nuiele. Era o zi însorită, dar în cerdac umbra făcută de vița de vie care străjuind streaşina se revărsa şi peste aceste înmuind căldura, creând o atmosferă plăcută, o senzație de răcoare. Învățătorul a scos pe măsuța mică la care stătea, o țuică de prună făcută de „mâna lui" aşa cum îi plăcea să se laude.

— Aurică, ştii că am fost luat la post zilele trecute? a deschis Grigore discuția.

— Da, am auzit.

— Dar nu ştii de ce.

— Ba ştiu.

— Măi Aurică, ție îți scapă ceva din ce se petrece în satul acesta? a întrebat Grigore parcă cu părere de rău.

— Ei, na, nu le ştiu nici eu pe toate, dar pe cele mai importante cu siguranță le ştiu.

— Bine, şi spune-mi acum, ce-ai auzit?

— Că ai fost cercetat de jandarmi pentru că ascunzi la tine un ofițer, criminal de război.

— Până aici informația este exactă.

— Dar bineînțeles la tine nu era ascuns nimeni, a spus învățătorul privindu-l în ochi.

— Exact. Am venit la tine să te întreb de unde bănuieşti că mi se trage?

— Foarte simplu Grigore, când ai apărut aşa pe neaşteptate martor la proces le-ai încurcat ploile. Ai fost identificat atunci la proces şi ce şi-au zis „Ia să vedem noi ce mai face şi Minciună ăsta, cu ce se mai ocupă, nu cumva alții pe care-i mai căutăm or fi la el?"

— Aurică, să ştii că ai dreptate, aşa cred că s-a întâmplat.

— Nu trebuie să crezi Grigore, trebuie să fi sigur. Să-ți mai spun un lucru: mult timp de acum încolo vei sta în vizorul lor.

— Cine să fie ăştia?

— Autorităţile măi omule, care au un aparat întreg să urmărească oameni, siguranţa, poliţia, jandarmeria şi poate şi altele.

Lui Grigore Minciună discuţia cu învăţătorul i-a prins bine pentru că a reuşit să-şi clarifice unele idei şi ştia că trebuie să se apere mai departe. Noaptea se tot gândea, la ce I-ar putea face, la ce i s-ar putea întâmpla. Să-l aresteze nu aveau motive, să-i confişte averea, nu, pentru că numai justiţia poate face aceasta şi nici aici nu existau motive. Dar puteau să-l hărţuiască? Da şi încă permanent, să-l cheme la postul de jandarmi săptămână de săptămână, să-l caute acasă, să-i întrebe vecinii, copii. Putea trăi aşa? Trebuia, era necesar. Apoi nu s-a născut omul care să mă îngenuncheze pe mine, şi-a zis. Nu era însă de ajuns să-şi facă singur curaj. Trebuia ca realitatea să-l ajute, să-i fie aliat nu potrivnic. "Da, Doamne, dacă vin acasă şi-mi găsesc caietele? Trebuie să le îngrop undeva, e cel mai bine, ori noaptea trebuie să fac asta, ori atunci când nu e nimeni acasă, nimeni nu trebuie să ştie de aceste caiete! Câteva zile problema caietelor l-a frământat şi mai mult decât în noaptea aceea, considera că acele caiete sunt singura lui legătură cu trecutul de combatant în războiul antisovietic şi ar fi putut fi întrebat, de ce le-a scris, la ce vrea să le folosească?! Nici el nu ştia de ce le-a scris, dar nici nu voia să le distrugă, acolo era o parte din viaţa lui, din existenţa lui, din averea şi speranţa lui. Acolo era el aşa cum a fost în război, acolo unde aproape zi de zi se încleşta cu moartea, o vedea, era în preajma sa pretutindeni. Nu a avut linişte până când nu a prins momentul favorabil, când într-o duminică a rămas singur acasă şi a luat caietele din ascunzătoarea lor din pod, le-a pus într-o cutie de metal, apoi le-a îngropat la rădăcina unui păr din grădină. „Le voi lua când vor veni vremuri mai bune", şi-a spus fostul sergent şi în colţul ochiului drept i-a apărut o lacrimă. O lacrimă a durerii pentru că în loc să se bucure că a ajuns totuşi întreg acasă de pe front, acum era nevoit să ascundă urmele acelei perioade pentru că … aşa erau vremurile şi oamenii.

*

Să-mi fac rânduială în viață. Cu ce să încep? Erau foarte multe lucruri pe care trebuia să le fac. Primul, să folosesc acel număr de telefon de pe hârtia care-mi fusese strecurată în palmă. Mi-l pusesem în portofel, dar oricum îl ştiam pe de rost. Când m-a văzut tata m-a privit aşa cum priveşti o icoană, apoi s-a închinat şi mi-a spus:

— I-ai învins măi băiete?

— Da, tată, i-am învins, dar era aproape să cad.

— Băiete, tu crezi că viața asta e făcută numai din bucurii, din poteci bătătorite, din grădini şi livezi?

— Ştiu la fel de multe sau poate mai multe tată despre fețele nebănuite ale vieții decât îți închipui tu.

— Dar cum s-a ajuns aici şi de ce?

— O întâmplare nefericită la care am fost prezent şi o anchetă superficială, efectuată de nepricepuți.

— Aşa crezi tu? m-a întrebat tata cu mirare şi cu subînțeles pe care nu-l puteam descifra.

— Dar aşa a fost.

— Te credeam băiat deştept, dar nu eşti. Tu crezi că nu ştiu de problemele tale de la facultate cu securitatea? Că ai fost „încercat" şi la şcoală, acolo unde eşti sau mă rog unde ai fost?

— De unde ştii? am întrebat cu uimire.

— Păi tu crezi că n-au venit pe aici să se intereseze măăă, cine sunt eu, maică-ta, din ce trăim, cu ce ne ocupăm?

— Şi au vorbit ei cu tine?

— Nu mă flăcăule, ce sunt proşti? Au fost la miliție, la sfatul popular, apoi vecinii, au vorbit cu Mielu, cu Brătucu şi Brăteanu, cu perceptorul, cu popa şi nu mai ştiu cu cine.

— De ce nu mi-ai spus până acum?

— De ce să-ți spun, ca să te sperii? Nu era de ajuns că eram eu luat în vizor, că m-am certat cu ei cu întovărăşirea aia! Tu crezi că eu am cedat pământul de dragul lor? Nu măăă, pentru că m-au amenințat că te dă afară de la facultate.

— Tată, tu mă uimeşti!

— Stai că asta nu e tot. La cercetarea morții lui Avram Zaharia a fost o echipă întreagă de la județ, printre ei erau şi doi inşi care nu erau nici milițieni şi nici procurori, ce crezi flăcăule că au fost?

— Nu ştiu, am răspuns eu cu răsuflarea tăiată.

— Securişti, doi inşi de la minister. Ce avea securitatea cu o crimă? Că doar Avram ăsta nu era funcționar de stat.

— De unde ştii tu toate astea?

— De la şeful postului de miliție, dar s-a jurat că dacă-l întreabă cineva el nu recunoaşte că mi-a spus aşa ceva.

— De unde şi până unde eşti tu prieten cu şeful de post, că doar erai la cuțite cu el?

— Sunt măăă, sunt, pentru că la nevoie te faci prieten şi cu dracu.

Eram uimit. Ce alte surprize putea să-mi rezerve tata. Nu i-am spus cum a fost la recurs. Nici el nu m-a întrebat.

— Şi tu tată crezi că eu am fost „lucrat" acum ca să mă „răsplătească" pentru refuzul meu din anii facultății şi apoi…

— Da măăă flăcăule, pentru că ăştia nu lasă nimic nepedepsit. Nu vezi că aici în sat au fost numiți în funcție numai escroci ca să fure pentru toți, pentru că toți sunt o apă şi un pământ.

— Şi ai aşteptat să vezi ce se întâmplă?

— Nu, n-am aşteptat mă băiete, am scris la procuratura generală, la justiție, la ziar şi…

— Şi…?

— Uite de două luni am scris şi nu am primit nici un răspuns. Dar i-a spune cum ai scăpat?

I-am povestit cum a derulat procesul. Îl priveam, mă asculta cu atenție şi parcă-mi sorbea cuvintele. Murmura în barbă "da, da, da" parcă ar fi vrut să confirme ceva.

— Tată, tu îmi ascunzi ceva?

— Nu, nu-ți ascund nimic, dar acum înțeleg eu unele lucruri. Acum o lună au venit aici mai mulți inşi, cinci, şase, nu ştiu ce erau. S-au dus direct unde a căzut Avram Zaharia de pe punte, în cimitir şi l-au dezgropat, au mai discutat cu toții ăia care

au fost în bufet atunci seara, nu ştiu exact dar cred că au fost şi pe la Solomon.

— În cât timp au făcut toate acestea?

— Într-o zi, dar de dimineața până seara, a fost mare vânzoleală.

„Doamne, cine o fi determinat mişcarea aceasta de forțe, atitudinea aceasta?“ Voi afla, trebuie să mă întâlnesc cu Irina. Trebuie.

— Măi băiatule, dar acum te vor lăsa în pace? m-a întrebat tata.

— Nu ştiu tată, dar eu sunt dator să încerc să-mi văd de viața mea aşa cum vreau eu.

— Ce ai să faci?

— Am să mă prezint la post şi cred … mă mai gândesc dacă nu dau statul român în judecată să mă despăgubească pentru că m-a ținut în puşcărie trei luni de pomană şi mi-a distrus psihicul şi poate şi viitorul.

— Nu băiete, nu gândi aşa, exact aşa îmi spuneam şi eu când am fost mobilizat în patruzeci şi unu şi credeam că nu mă mai întorc, m-am întors, am luat-o de la capăt şi … Trebuie să ai speranță şi încredere, speranță şi încredere.

Bătrânul a repetat de două ori pentru a se face înțeles sau pentru a-mi intra mie mai uşor în cap ideea aceasta. A fost prima dată când tata a fost atât de deschis cu mine. Am mai încercat să dezleg o enigmă profitând de ocazia care mi se ivise.

— Ştiind atât de multe despre problemele mele, atunci înseamnă că ai vrut să mă protejezi cu înscrierea în întovărăşire.

— Da măăă, aşa e. De ce să te fi dat afară din facultate din cauza mea? De ce să suferi tu pentru că unii vor să-şi umple buzunarele şi… nu-i mai opreşte Dumnezeu. Altfel nu mi-ar fi luat ei pământurile decât dacă-mi tăiau gâtul, acolo pe hotar. „Deci acesta a fost gestul lămuritor pentru tata, l-au amenințat că mă dau afară din facultate şi tata s-a hotărât repede“. De atunci pe tata l-am privit cu alți ochi nu numai ca pe un veteran de război, ci, ca pe un veteran al luptei pentru dreptate. De multe ori nu ne

cunoaştem îndeajuns pe noi înşine dar-mi-te pe cei care ne-au dat viață. Oare gândurile acestea intime le-o mai fi spus la cineva?" Eram convins că mama nu ştia nimic de toate demersurile lui. Ce s-ar fi ales de tata dacă ar fi putut fi un om … înstărit? Nu mi-l puteam imagina însă decât acolo, lângă pământul lui, lângă gospodăria lui, ca făcând parte din ea, pentru că fără el nimic, nimic n-ar fi existat, nici eu măcar. A doua zi am plecat la Bucureşti. E alt fel când priveşti Bucureştiul liber şi nu din duba cu gratii a miliției. Aerul libertății este ca însănătoşirea după o boală grea, totul ți se pare altfel, chiar oamenii pe care-i priveşti, pe lângă care treci şi cărora nu le poți pătrunde gândurile. Doamne, vă dați seama dacă ne-am citi unii altora gândurile ce s-ar întâmpla?

Am plecat spre Bucureşti, doar cu acel petic de hârtie în buzunar pe care era scris un număr de telefon. Mărturisesc că-mi era teamă, nu ştiu cum, era o teamă nedefinită, ca şi cum făceam ceva nepermis. Ceva neclar, neconcludent. Bucureştiul mi s-a părut altfel, acum când eram liber, față de atunci când l-am văzut printre zăbrelele dubei.

Mă gândeam cum să acționez. Ce să fac mai întâi: să merg la tribunal s-o caut, să-i dau un telefon înainte? Doamne, doar de aceea mi-a dat numărul de telefon, să-i dau telefon, încă mai gândeam rațional, după tot ce mi se întâmplase. Am introdus o fişă de douăzeci şi cinci de bani într-un aparat argintiu chiar de undeva de lângă Gara de Nord. Degetele îmi tremurau uşor, deşi era doar sfârşit de septembrie simțeam că-mi era frig, uşor fruntea mea s-a acoperit de broboane de sudoare. „în fond de ce am emoții" mă întrebam, dar nu găseam răspunsul. Telefonul a sunat de două ori, apoi de trei, „nu răspunde" zic, dar, nu, de la celălalt capăt s-a auzit o voce , da, da, era vocea ei.

— Sărut-mâna, eu sunt.

— Te-am recunoscut, mi-a spus cu un glas blând pe care începusem să-l recunosc. Ce fac oamenii liberi? m-a întrebat.

— Îşi caută un loc în lume. Răspunsul meu era sec, spontan, direct pentru că nu aveam un control total asupra minții, inima o luase năvalnic la vale, aluneca, aluneca, aluneca.

— Şi îl găseşti?

— Nu, căutarea poate fi lungă şi grea, am nevoie de ajutor.

— Crezi că ți-l pot oferi eu?

— Deja mi-ai oferit libertatea. Două lucruri sunt cel mai de preț pe lumea aceasta pentru om, libertatea şi sănătatea. Le am pe amândouă, ce să-mi mai doresc.

— Numai atât îți doreşti acum?

— N-am curaj să mă mai gândesc la altceva, am spus cu convingerea că va înțelege exact ce spun eu. Nu eşti ocupată acum? am întrebat sfios.

— De ce întrebi?

— Pentru că eu pot vorbi mult de douăzeci şi cinci de bani, dar cred că timpul tău e mai prețios de atât şi apoi, convorbirea de la distanță nu-mi face bine, **vreau să te văd,** am spus hotărât.

— Poți nota o adresă?

— Vin, nu o notez, o țin minte, eu țin minte toate lucrurile frumoase.

Mi-a dat o adresă şi o oră, era uşor de găsit pentru că ştiam locul acela din alte, anterioare peregrinări. Ora fixată era undeva dincolo de jumătatea amiezii. Institutul de arhitectură unde mă aflam atunci mi se părea o clădire rece, veche, medievală, cu un aer de închisoare exterioară, poate pentru că eu aveam oroare de închisori şi spitale. Nu a întârziat, a venit exact la timp, era îmbrăcată într-un costum grena, purta o poşetă elegantă pe care o ținea pe după umăr, părul pieptănat pe spate, strâns într-un coc la ceafă. N-am avut curaj s-o strâng în brațe, am privit-o doar, ne-am privit amândoi preț de câteva secunde, ca şi cum am fi vrut să ne măsurăm forțele. Apoi a zâmbit, mi-a întins mâna, I-am sărutat-o cu tandrețe.

— Unde stai? m-a întrebat. Era o întrebare neaşteptată.

— Nicăieri sau niciunde, am răspuns.

— Vrei să te cazez eu? m-a întrebat şi m-a privit zâmbind.

— La tine? am întrebat surprins.

— Nu, la un hotel.

— A, undeva unde ai relații, am glumit.

— Da, chiar am relații acolo şi e destul de aproape.

Am coborât pe lângă Palatul Telefoanelor şi am ajuns la un hotel pe frontispiciul căruia scria „Opera“. Recepționera a salutat-o cu respect de parcă era directorul hotelului, nu judecător la … dar, Doamne, nu voiam să-mi mai aduc aminte de acea instituție, deşi mie îmi purtase noroc. După ce am fost cazat în cea mai bună cameră din hotel, doamna judecător şi-a luat în serios rolul de gazdă, cel puțin aşa gazdă cu caracter general.

— Ai mâncat?

— Nu, dorința de a te întâlni mi-a ținut de foame, am răspuns cu curaj.

A zâmbit, era un zâmbet însă care ascundea ceva. Am mers la Capşa, deşi eram un prăpădit fost puşcăriaş şi actual om liber, trebuia să fiu un cavaler, pentru că tata îmi dăduse la mine toate economiile lui. Până ca ospătarul să ne servească ne-am privit din nou, dar nici unul dintre noi nu avea curajul să deschidă discuția pentru că aveam multe să ne spunem.

— Cum a fost, Pavel? a deschis ea subiectul. Pentru că ştiam la ce se referea am răspuns direct:

— Ca cel mai urât vis al vieții mele.

— Ți-a fost frică?

— Ca de moarte, ba nu, de moarte nu mi-e frică pentru că de murit murim toți, data e diferită doar, ci de cel mai înfiorător sistem pe care omul l-a inventat pentru distrugerea lui însuşi şi căruia I se spune “reeducare”.

— Ai învățat ceva din experiența aceasta?

— Da, să mă feresc de oameni, de unii oameni.

— Ştii de ce ai ajuns acolo? Era o întrebare la care nu mă aşteptam, dar pe care o doream.

— Pentru că în soarta unora stă scris să primească.

— Nu numai de asta.

— Şi pentru că uneori mai bine colaborezi cu dracul decât cu unele organe.

— Da, acesta este motivul real, mi-a spus zâmbind.

— Şi care este rolul tău în toată povestea aceasta?

— N-am să-ți răspund acum la întrebarea aceasta pentru că-ți sunt datoare cu nişte explicații.

— De ce explicații? N-am spus că suntem nişte oameni liberi, am încercat să evit eu pătrunderea în acel moment necunoscut care m-a frământat mult, momentul plecării fără explicații.

— Liberi, liberi, dar trădarea nu are de a face cu libertatea.

— Adică.

— Adică eu te-am trădat, Pavel.

— Ştiu şi nu te condamn, poate ai avut motive.

— Nu, n-am avut motive, singurul meu motiv real a fost … parvenirea.

— Cum?

— Da, parvenirea. Acel om mi-a spus că-mi oferă un post înalt dacă-l urmez şi … l-am urmat.

— De ce vorbeşti la trecut?

— Pentru că el reprezintă trecutul meu.

— Cum???

— Da, am venit în Bucureşti, obținusem repartiție la Ministerul Justiției, unde el era director general, am lucrat acolo un an, timp în care l-am cunoscut mai bine.

— Adică?

— Avea o soție şi doi copii la Cluj, de care nu era despărțit de drept, ci doar în fapt, iar eu eram un paleativ pentru el.

— Şi ce-ai făcut?

— L-am părăsit după exact treisprezece luni.

— Şi nu ți-a pus bețe-n roate privind evoluția ta?

— N-a mai putut.

— De ce?

— Pentru că a fost azvârlit din minister la o judecătorie de sector.

— Şi tu?

— Eu? Eu locuiesc cu chirie într-un modest apartament de două camere şi aştept vremuri mai bune.

— Cum ai ajuns judecător la Tribunalul Suprem?

— Prin concurs, dar şi prin concurs de împrejurări. Într-o activitate l-am cunoscut pe unul dintre vicepreşedinții, care ştie să aprecieze oamenii după pregătirea şi valoarea lor şi nu după

altceva şi mi-a facilitat participarea la concurs. Aceasta se întâmpla exact în urmă cu zece luni.

— Mulțumesc lui Dumnezeu că s-a întâmplat atunci, am spus convins fiind că ei îi datorez în totalitate eliberarea mea. Cum ai ajuns la dosarul meu?

— Repartiția dosarelor pe complete de judecată este efectuată de unul din vicepreşedinți, dar înainte de repartiție am avut timp să văd o listă cu toate procesele care urmau să fie judecate în septembrie. La numărul o sută şaizeci şi trei era numele tău, cu numărul dosarului şi denumirea infracțiunii.

— Ce ai simțit atunci? am întrebat-o privind-o în ochi pentru a-i vedea reacția.

— Că se prăbuşeşte cerul pe mine.

— Şi?

— Trebuie să fiu sinceră cu tine Pavel, înainte de a-l ruga pe vicepreşedinte să-mi repartizeze dosarul respectiv am intrat în posesia lui neoficial şi l-am studiat. Era atât de evident că dosarul era o făcătură încât imediat am mers la vicepreşedinte şi am solicitat eu dosarul. Apoi…

S-a oprit şi m-a privit, nu a mai putut continua sau poate nu a mai vrut să continue. Uneori ne este teamă să spunem deschis adevărul.

— Trebuie să fii deschisă cu mine Irina, să ai puterea de a-mi relata evenimentele aşa cum au fost, trebuie să ştiu, am insistat.

— Pentru o condamnare de optsprezece ani, dosarul era atât de subțire încât te îngrozeai, câteva declarații, un buletin de constatare a decesului cu o cauză ambiguă, nici o expertiză, nici cel puțin proces-verbal de cercetare la fața locului, ba nu, greşesc, era un simulacru de proces-verbal încât nu putea fi luat în calcul ca piesă la dosar, nu ca document de fond.

— De ce crezi că s-a întâmplat aşa? am întrebat abrupt tocmai când ospătarul ne aducea mâncarea comandată.

M-a privit, culoarea ochilor ei nedefinită devenise acum perceptibilă – erau aproape cenuşii, există o asemenea culoare?

— Mai e nevoie să-ți spun eu?

— Da, e nevoie pentru că tu îmi poți spune mai multe decât ştiu eu acum. De ce e nevoie ca societatea să scape de mine, sunt atât de periculos? De ce sunt periculos? Unde să trăiesc? Ce să fac? Să fug? Să mă las condamnat? Să fiu eu însumi? Pot?

— Nu ți se pare că sunt prea multe întrebări deodată, ori eu nu pot să răspund la toate, mi-a zis cu un zâmbet maliţios în colțul gurii.

— Aceste întrebări le-am rostit mai mult pentru mine, Irina. Te rog nu te supăra pentru că supărarea ta mi-ar readuce condamnarea.

Am zâmbit, apoi am mâncat în linişte. Capşa era un restaurant atractiv pe atunci, e adevărat scump, dar agreabil din toate punctele de vedere. „Ce înseamnă viața, gândeam, acum o lună; serveam masa lângă tâlharul Mîrleanu într-o închisoare de maximă securitate, iar acum sunt la Capşa în centrul Bucureştiului, lângă o femeie care a însemnat mult pentru mine, dragoste, speranță, viață şi … o Doamne, libertate!“ Foarte interesant a fost la momentul achitării notei de plată. Irina s-a oferit ea să achite nota, bănuind că de acolo de unde venisem eu nu de mult timp nu aveam cum să produc banii. Dar eram cavaler, nu? Iar tata fusese şi mai cavaler cu mine, îmi pusese la dispoziție toate economiile lui. Am observat că Irina s-a înroşit, nu era cazul pentru că oricum eram un cavaler.

Am ieşit pe Calea Victoriei; stătusem mult la restaurant. Se lăsase înserarea, era o înserare de septembrie, molatecă, cu iz cenuşiu de toamnă proaspătă. Mă simțeam singur, pentru că acum postura mea lângă Irina era una nouă, eram eliberat de ea doar de cătuşele condamnării, nu mai eram posesorul dragostei ei, ci doar un fost beneficiar al acesteia. Greşeam? Cine ştie! Dragostea trecută este ca o ploaie prezentă pe care o simți peste tot şi în toate, o ploaie a sufletului de care nu ai cum să scapi. Preț de minute bune n-am spus nici unul dintre noi nimic, eram doar înviorați de aerul răcoros al serii. Am ajuns pe malul Dâmboviței, un râu mizer care străbătea o Capitală în transformare, sau o încercare de schimbare. Am trecut de Palatul de Justiție şi ne-am înfundat în străzile vechi, pline de construcții făcute alandala, dar … în una dintre acele construcții

Irina avea un modest apartament. Mergând spre acel loc trebuia să gândesc o variantă de acțiune în cazul în care mă invita la ea. Să accept, să refuz?! Să lăsăm pe altă dată? Eram indecis. Am ajuns în fața imobilului. Ştiam amândoi ce va urma, deşi nu eram atât de siguri.

— Aici locuiesc, la etajul doi.

Era un imobil vechi de zeci de ani cu un mic spațiu la intrare, care s-ar fi putut numi curte, în acel imobil mai locuiau alte patru familii, ea ar fi fost a cincea. Nu mă puteam autoinvita, aşteptam reacția ei. În acelaşi timp mă simțeam debusolat pentru că … a, da, dacă aş fi plecat acum mai avea vreun sens să mă întorc? Şi mă frământau multe întrebări pentru că între noi apăruse …necunoscutul. Visasem frumos acum, o refacere a edificiului iubirii, dar sentimentele, ele mai trăiau, sau mai puteau reînvia? Cum să răspundă la atâtea întrebări acolo pe loc? Apoi, ea, Irina se mai putea încurca cu un fost puşcăriaş, pentru că aşa eram, un fost puşcăriaş chiar dacă pe nedrept, stătusem eu în puşcărie trei luni? Stătusem. Ştia tot satul Bărbăteşti că eu Pavel Minciună am fost „închis" pentru că l-am omorât pe Avram Zaharia? Ştia. Ştia tot personalul de la liceul unu din târgul dobrogean că sunt arestat pentru crimă cu premeditare? Ştia. Cum puteam să şterg aceste „adevăruri" crude, teribile pentru viața mea? Se vor şterge vreodată? Depinde numai de mine. Am rămas amândoi în acea curte interioară preț de câteva minute, pur şi simplu, ne-am uitat unul la altul, ne-am fi spus ceva, dar în acelaşi timp ne era frică, am fi tăcut, doar privindu-ne, dar voiam mai mult pentru că trecutul nostru comun însemna mult pentru fiecare dintre noi.

— Pavele, eu trebuia să-ți cer, să te rog să mă ierți, a deschis tot ea discuția – cu un glas vinovat de parcă faptele s-a fi întâmplat atunci pe loc sau ieri, deşi erau vechi de câțiva ani.

— De ce? am întrebat dar ştiam exact la ce se referea.

— Pentru că acum trei ani am plecat fără nici o explicație, fără un rând, fără o vorbă, am fugit, te-am părăsit şi nu mai aveam acest drept, deşi Dumnezeu m-a pedepsit pentru asta, sufletul meu totdeauna s-a simțit vinovat pentru că nu a obținut iertarea ta sau pentru că nu a încercat să obțină iertarea ta.

A spus toate acestea aşa pe nerăsuflate, ca şi cum ar fi vrut să scape de aceste vorbe pentru că o dureau, o apăsau, erau povara ei pe care o ducea în suflet de mult timp.

— Eu te-am iertat de mult Irina, am spus, pentru că ai ales ce atunci se prefigura a fi mai bine pentru tine, eu ce-ți puteam oferi? Un târg de provincie, o viață modestă, o perspectivă incertă, deşi aveam multă ambiție, nu aveam mijloace, iar azi am mijloace sunt doar un prăpădit de „homunculus" cum spunea Seneca.

— Urci la mine? m-a întrebat rugându-mă din priviri să n-o refuz.

— Da, era un „da" sec, dar mie îmi era teamă că nu va spune aşa ceva. Apartamentul ei era destul de spațios, aranjat cu gust, deosebit de curat, plin de amintiri pe pereți, inclusiv fotografii, printre care şi trei fotografii cu … mine, o da, eu eram, prezent, în camera aceea unde ea îşi ducea viața zi de zi, sau poate pregătise totul special după proces, în eventualitatea că eu am s-o caut. Eram meschin? Nu. Eram logic, e adevărat uneori logica mea nu era cea obişnuită, dar era logică, pentru că eu nu furasem nimic de la viață, luasem de la ea doar ce-mi oferea şi m-am ținut cu dinții de ceea ce nu trebuia să-mi aparțină.

— Văd că sunt prezent aici? am întrebat ca simplă constatare.

— Eşti acolo, de când m-am mutat aici, a spus.

— Chiar şi atunci când eu eram în puşcărie, fotografia mea era aici pe perete?

— Nu am ştiut că eşti în puşcărie până nu a ajuns dosarul la noi, şi îți spun că şi dacă aş fi ştiut tot acolo ar fi rămas, pentru că făceai parte din viața mea.

— Irina, dar tu aparții altei lumi acum, una deosebită față de a mea, pentru că eu trebuie să lupt pentru a şterge acest stigmat fie el şi nedrept. Şi apropo de acestea, conform uzanțelor de drept, eu pot da în judecată statul pentru că m-a închis pe nedrept. Ce zici?

— E adevărat, poți, conform uzanțelor de drept, dar crezi că e cazul să faci valuri după ce s-a întâmplat aşa cum s-a întâmplat?

— Atunci cum mă pot reabilita?

— Ai fost reabilitat prin hotărârea Tribunalului Suprem.

— Dar, Irina, cele trei luni din viața mea petrecute în puşcărie? Nu e dreptul meu de cetățean al acestei țări să cer satisfacție statului român?

— Da, e dreptul tău, şi ai câştiga un asemenea proces, pe hârtie ai fi şi despăgubit, dar asemenea despăgubire nu vei primi niciodată, iar „statul" va avea el grijă să-ți plătească o asemenea îndrăzneală.

— Ce să înțeleg din ce-mi spui?

— Că sunt lucruri pe care, deşi le ştiu, nu pot să ți le spun pentru că poziția pe care o am mi-ar fi pusă în pericol.

— Am înțeles şi nici nu insist. Atunci ca să ajungi la acest rezultat în procesul meu înseamnă că a trebuit să te strecori printre probleme.

— Cam aşa, dar a ieşit aşa cum a trebuit sau cum am vrut eu.

Am privit-o, era tot aşa cum o ştiam eu, cu o față limpede, deschisă, cu aceeaşi privire care parcă îți urmăreşte trăirea. I-am zâmbit, mi-a zâmbit şi ea, am îmbrățişat-o şi zâmbetele noastre s-au unit într-un sărut pe care mi-l doream de când am văzut-o prezidând şedința în sala de tribunal. Îmi era dor de îmbrățişările ei, de sărutările ei, de trăirile atât de intense ale trecutului nostru, de … o Doamne, de dragoste, de adevărata dragoste. Dorința de apropiere este mai profundă decât dorința de viață, uneori, acum pentru mine aşa era, Irina era poate devenirea, viitorul, deşi nu eram sigur de aceasta, dar … eu nu mai puteam să-mi continui gândurile. Deodată am simțit amândoi aceeaşi dorință, aproape ca la comandă, ne-am dezbrăcat amândoi hainele, pe unde am apucat, rămânând aşa cum o făcusem de multe ori, în costumele noastre de oameni, de îndrăgostiți, de pasionați ai prezentului de dragul trecutului. Nici unul dintre noi nu spunea nimic, dar trupurile se supuneau unul pe altul, sau amândouă deopotrivă ca într-un ritual, apoi ca într-o încleştare de … aducere aminte. Şi n-aş putea să spun acum dacă a învins careva dintre noi sau dacă a pierdut viitorul, cert a fost că ne-am trezit la realitate, că am simțit că vreau şi că pot să trăiesc, că indiferent de

împrejurările vieții, ale societății, merită să încerci să ajungi la o țintă, merită să încerci un drum.

*

Grigore Minciună a trăit câțiva ani cu amintirea acelui proces politic, cu imaginea colonelului Nicolae Izbăşescu care parcă îi implora ajutorul sau parcă îi cerşea mila, deşi ştia că nu este aşa, pentru că tot timpul colonelul fusese mândru şi atunci când pierdea în luptă, iar statura sa impozantă impunea autoritate, dar şi acordarea respectului cuvenit. Era toamna anului o mie nouă sute cincizeci şi doi. Deşi nu obişnuia să meargă personal în localitățile de câmpie să-şi vândă rodul muncii, în special, fructe, de data aceasta a mers împreună cu vecinul său Brăteanu să le ducă la câmpie pentru troc, lua porumb şi grâu şi dădea în schimb fructe, sac pe sac. Era un octombrie blând, cu un soare care mângâia domol creştetul dealurilor. Natura se îmbrăcase într-o ținută nouă, multicoloră, pădurile erau de un ruginiu, galben sau de un brun roşcat, dar din loc în loc şi verzi, încât aveai impresia că vezi pe pământ un curcubeu adevărat. Caii lui Brăteanu trăgeau pe şosea uşor carul încărcat, rar trecea pe lângă ei câte o maşină sau se mai înşirau la rând cu ei şi alte căruțe. Aşa era obiceiul, din localitățile de munte zeci de cetățeni îşi încărcau rodul toamnei în căruțe şi călătoreau spre „vale" aşa cum numeau ei generic, câmpia. Pentru a obține un schimb cât mai bun trebuia să mergi cât mai mult în miezul câmpiei şi nu să te opreşti în prima localitate de câmpie şi să încerci să scapi … de marfă. Aşa că Grigore Minciună şi prietenul său Brăteanu şi-au ales ca țintă localitatea Urziceni, un orăşel prăfuit, uitat de Dumnezeu, ars de soare, arid şi fără viață, dar cu multă căutare printre munteni. Se materializa uşor dar sigur programul de colectivizare, desigur nici zona spre care mergeau ei nu era scăpată din …obiectivul autorităților, dar încă nu se înfăptuise acel „țel măreț" pe deplin. Stând în căruță, deasupra sacilor cu mere, acoperit cu două pături, Grigore Minciună se gândea la perioada petrecută pe front, grea încercare a vieții lui pe care nu avea cum s-o uite. „Iar acum iată ce

vremuri trăim! Ruşii ne-au pus cizma pe grumaz", gândea fostul combatant. Citea în ziar despre adunările populare care aveau loc în marile oraşe, unde se prefigurau „măreţele" realizări ale perioadei comuniste, iar cetăţenii adunaţi în pieţe erau puşi să strige „Stalin şi poporul rus, libertate ne-a adus". Chiar un oraş de prim rang din România fusese botezat cu numele marelui conducător de la răsărit, deşi oraşul acela era atât de vechi, încât nici el cel care-i dăduse numele nu avea cum să se bată cu atâta istorie a oraşului acela. Dar unde intervine … decizia politică nu mai este nimic de făcut. Noaptea se lăsa un frig reumatic care-ţi pătrundea în oase şi oasele lui Grigore Minciună începeau să se şubrezească, aşa că simţeau din plin răcoarea nopţii de toamnă. Satele de câmpie de atunci erau pline de … sărăcie şi de oameni nevoiaşi care alergau din greu pentru a-şi asigura traiul de azi pe mâine. Întrebau căruţaşii „Cum daţi merele?" şi după ce primeau răspunsul renunţam la încercarea de a face troc, pentru că înainte de a ajunge la desert pe masă aveau nevoie de pâine şi eventual de carne. Tot orăşelul acela rămânea speranţa lui Grigore Minciună dar până acolo mai aveau mult de mers. Într-o zi parcurgeau aproximativ treizeci de kilometri, dar până la destinaţie erau aproape o sută cincizeci. Era însă obişnuit cu distanţele, de zece ori mai mult făcuse în război pe jos, nu cu căruţa. Brăteanu stătea călare pe capră şi ţinea hăţurile cailor, nu spunea nimic, de parcă i-ar fi fost frică să vorbească sau poate vorbele îl dureau. Prima noapte a trecut uşor, au oprit la marginea unui sat şi apoi s-au odihnit cu rândul, dacă ar fi adormit amândoi odată ar fi riscat să rămână fără cai. Viaţa îl învăţase pe fostul sergent să fie prevăzător, aşa că avea asupra lui un cuţit şi era pregătit ca pe nepoftiţi să-i primească cum se cuvine, dacă din curiozitate ar fi dorit să vadă ce are el sub coviltirul căruţei. I se părea deosebit de grea această meserie, avea în ea ceva rudimentar, nesigur, era o problemă aproape medievală, el, Grigore Minciună, era un tip care obişnuia să aibă un câştig sigur după munca sa, nu a promis niciodată nimănui nimic fără ca aceea promisiune să fie onorată la timpul cuvenit.

Era de două zile pe drum, aproape că obosise, acum era sâcâit în localităţile prin care trecea de copiii ţăranilor care pur şi

simplu cerşeau câte un măr ştiind că o căruță de la munte aşa ceva transporta. În sfârşit în seara celei de-a treia zile au ajuns la destinație. Orăşelul acela acoperit de colbul câmpiei i-a întâmpinat cu răceală, aceasta izvora din atitudinea oamenilor care erau preocupați doar de … ziua de mâine şi de sărăcia lor. Au găsit cu mare greutate un loc în piață printre alte multe căruțe acoperite cu coviltir, care aproape toate aveau aceleaşi produse, fructe sau tradiționalul produs alcoolic, țuica de prună. În primele ore ale serii Grigore Minciună s-a interesat cum merge piața, pentru a fi în măsură a doua zi să … facă prețul. A stabilit cu Brăteanu planul de pază până a doua zi şi acoperit în pături a adormit, cu gândul că a doua zi va fi o zi bună şi pentru el. Dimineața următoare s-a arătat o zi frumoasă, clară şi senină, un soare blând a prins să-şi reverse razele peste urbe, Grigore Minciună şi-a pregătit marfa. A scos doar trei saci din căruță şi i-a dezlegat rezemându-i de căruță şi aşteptând cumpărătorii. Mulți treceau se uitau, întrebau şi plecau, puțini se arătau interesați de marfa în sine dar mai ales de prețul ei. Începuseră să apară şi căruțe cu porumb şi grâu de prin partea locului, încât piața era aproape plină de căruțe, de parcă se pregăteau de o cursă. Nu găsea nici un cumpărător care să cumpere mult, zeci sau sute de kilograme de fructe, uneori aşa câteva kilograme, ori de o asemenea perspectivă nu era interesat, ar fi trebuit astfel să rămână în acea piață câteva săptămâni pentru a-şi vinde toată marfa.

În următoarele două zile Grigore Minciună a reuşit să schimbe toată cantitatea de fructe pe porumb şi grâu, avea acum căruța plină cu cereale, urmau alte zile grele, întoarcerea acasă. A fost singura toamnă în care a făcut el personal comerț, dar nu i-a părut rău, pentru că a avut singur ocazia să-şi cadă rodul muncii sale de aproape un an, pus la adăpost în hambare sau în podul casei aşa cum se obişnuia. Era zdrobit de neputința de a acționa, de a face ceva care să îndepărteze acel pericol roşu, ciuma roşie, a nimicniciei şi lipsei de morală. Ba da, exista o morală, morala prostului gust sau a viitorului sumbru, însă cine ținea cont de părerile unui amărât de țăran, singurul om căruia avea curajul să i se destăinuie era învățătorul Aurică Teodorescu. Trebuia însă să aştepte ocazia să se întâlnească cu el, pentru că de altfel nu-l

căutase niciodată, numai întâmplarea i l-a scos în cale. Grigore Minciună a aşteptat iarna cu încredere, anul respectiv fusese un an bun, avea la adăpost tot ce-i trebuie pentru a ieşi cu bine din iarnă şi hrană pentru familie, dar şi pentru animale. Rar se întâmpla aceasta, de multe ori era nevoit să caute furaje pentru animale, pentru că anii respectivi îi omorâseră păşunile şi iarba era neîndestulătoare. Iarna în asemenea condiții, când ai tot ce-ți trebuie, a trecut pe nesimțite. A venit luna martie, petecele de zăpadă acopereau dealurile din Bărbăteşti, iar pe văi mai rămâneau fâşii groase de gheață din care se scurgeau pârâiaşe de apă care apoi umpleau vâlcelele cu ape tulburi, ce bucuroase se rostogoleau spre râul cel mare care străbăteau centrul satului. Grigore Minciună an de an urmărea cu atenție acest spectacol, pentru că era ca o trezire la viață a naturii, era un dans natural, firesc, ciclic care însă de fiecare dată trezea altă emoție pentru că nici o zi nu seamănă cu alta, darămite un an cu altul. Pe unele coaste pline de țărână, pe acolo pe unde dealurile erau dezbrăcate de natură, iar razele soarelui poposeau pe ele, începuseră să apară flori galbene care parcă dădeau o anumită candoare locului, întinerindu-l, deşi natura repeta aceleaşi fapte an de an şi cu acelaşi ritual ostentativ, dar poate tocmai în această ostentație consta frumusețile, împlinirea. Era vreme de martie, în satul Bărbăteşti încă nu pătrunsese radioul, iar ziarele ajungeau şi ele cu întârziere. Distanța dintre locuința lui Grigore Minciună şi centrul satului era destul de mare, aşa că în comoditatea lui nu se grăbea să ajungă la două, trei zile aici pentru a-şi lua ziarul la care avea abonament, nu mai era „Universul“ pentru că nu mai exista, ci lua „Scânteia“ pentru că era singurul care pătrundea în orice colț al țării, făcea deplasarea odată pe săptămână, duminica şi-l căuta pe poştaşul rotofei pentru a-şi lua ziarele. În prima duminică din martie, a primit trei ziare, atâtea ajunseseră la Bărbăteşti, ultimul număr era chiar deasupra şi deşi trebuia să citească cu ochelari acum a putut citi scrisul cu litere aldine de pe prima pagină „A murit tovarăşul Stalin“, iar mai sus cu litere mai mici scria „Lumea în doliu“. „Nu, eu nu sunt în doliu“, şi-a zis Grigore, „n-am de ce să fiu, un asemenea om a distrus lumea, de ce să fie în doliu?“ Era tare nedumerit țăranul din Bărbăteşti de ce scria ziarul. Cu el în

mână a mers acasă la învățătorul Aurică Teodorescu care locuia la câteva sute de metri de centrul satului, chiar pe drumul principal.

Învățătorul era acasă şi s-a bucurat de vizita lui Grigore. Ştia că acest țăran, ca şi el de altfel, fără şcoală, avea o inteligență nativă, că judeca lucrurile şi faptele oamenilor la rece, că avea totdeauna părerile lui despre un eveniment sau altul şi că aceste păreri, izvorau din înțelepciunea unui om care a trăit de multe ori pe viu unele evenimente importante.

— Noroc măi Grigore, ce vânt te aduce pe la mine, a întrebat învățătorul arătându-se într-adevăr bucuros de vizită.

— Ehei, ştii tu că nu dau eu pe la tine aşa degeaba.

— Nu dai, e adevărat. Şi totuşi?

— Ai văzut? şi i-a arătat ziarul în care scris vestea despre sfârşitul lui Stalin.

— Da, am văzut, a spus învățătorul, de parcă o asemenea veste era ceva obişnuit.

— Şi, ce zici?

— Ce pot spune? Doar că Dumnezeu a făcut dreptate, deşi prea târziu.

— Dar nu era aşa bătrân, nu cumva a fost omorât?

— Cine să ştie asta măi Grigore? Numai ăia care au făcut-o ar putea şti.

— Ce zici, se va schimba ceva?

— Ce să se schimbe?

— În politica asta care ne aduce în sapă de lemn.

— Cum să se schimbe măi? Tu nu vezi că aici au plantat numai consilieri de-ai lor, că au trupe în oraşele mari, că nu poți mişca nimic fără să-i consulți, că sunt prezenți peste tot acolo unde se iau decizii, că …

N-a mai spus nimic învățătorul. Se înfierbântase bine, vocea lui baritonală apăsa fiecare cuvânt încât aproape că-i scrijelea auzul lui Grigore Minciună.

— De multe ori s-a schimbat câte ceva şi la noi când a plecat câte un conducător, în treizeci când a plecat Carol, apoi în patruzeci, în patruzeci şi şapte când a plecat Mihai, Grigore Minciună umbla la sertarul cu evenimente trăite şi le rememora de parcă erau ieri.

— Da măi Grigore, e adevărat ce spui, asta se întâmpla la noi, dar te întreb, ce s-a schimbat, s-a schimbat în bine?

— Pentru mine niciodată în bine, a răspuns cu năduf Grigore.

— Dar apoi pentru cine s-a schimba în bine? a întrebat retoric învățătorul. S-a dus Stalin. Ei şi? În locul lui va veni altul la fel şi iar şi iar … Ascultă-mă pe mine Grigore, de ciuma asta nu vom mai scăpa niciodată, doar dacă cine ştie vreodată Dumnezeu va dori aceasta.

Discuția cu învățătorul l-a mai luminat pe Grigore Minciună, dar nu i-a făcut bine, a plecat dezamăgit de la el. „Nimic nu mai e de făcut" şi-a zis Grigore „nici Dumnezeu nu ne mai ajută". Dezamăgirea lui pornea din perspectiva viitorului, care nu se profila la orizont în roz, până la urmă pentru veteranul de război, încă nerecunoscut, totul era colorat în gri şi aşa ceva să rămână pentru toată viața.

*

A doua zi m-am despărțit de Irina cu convingerea că relația noastră nu se va opri aici, că o dragoste înfiripată cu adevărat nu poate fi … îngropată de … răutățile vieții, de capcanele ei, că dragostea ca şi viața, pentru că face parte din viață, necesită luptă, luptă şi răbdare pentru a o atinge. Nu m-am dus spre Bărbăteşti, ci spre târgul dobrogean unde aveam postul de profesor de filozofie sau unde-l ştiam că-l mai am. Mintea mea zdruncinată de mişcările trenului, zbura departe, făcea o retrospectivă a vieții de până atunci, iar retrospectiva s-a încheiat cu întrebarea „unde am greşit?", pentru că de greşit sigur greşisem undeva. Când am intrat în cabinetul directoarei şi-a pus ochii pe mine, câteva secunde nu a fost în stare să răspundă la salutul meu, ochii ei mari albaştri, de un albastru intens mă priveau şi nu le venea să creadă că ceea ce văd e adevărat.

— Tovarăşe … profesor … bine ați venit! a apucat totuşi să-mi spună, doamna Chițu.

— Da, doamnă, ceea ce vedeți e adevărat, eu sunt Pavel Minciună, nu vin din război, ci din … puşcărie, unde am fost

introdus pentru câteva luni pentru că un individ s-a îmbătat, a căzut de pe o punte şi şi-a rupt gâtul, ghinionul meu a fost că … avusesem o discuție cu el înainte, atât. Vă asigur însă că am ieşit cu … acte în regulă şi nu am evadat. Şi pe scurt am venit să fac ceea ce ştiu, să predau filosofia.

— Dar noi deja avem pe cineva, a mai spus ea.

— Pe cineva titular? am întrebat lipsit fiind de cel mai elementar simț al poliției.

— Nu, suplinitor.

— Atunci vă rog doamnă să-i spuneți că de mâine, i-a încetat activitatea în acest liceu, vă rog să mă credeți că nu mai vreau să fac nici o concesie.

Într-adevăr eram hotărât să nu mai fac concesii pentru că viața nu făcuse concesii cu mine. Tovarăşă directoare nu a avut cale de întors, de a doua zi mi-am luat postul în primire sau mai bine zis mi-am reluat postul. Am fost impresionat de atitudinea colegilor care m-au înconjurat şi m-au reprimit în mijlocul lor cu deosebită căldură. Despre elevi? Ei s-au bucurat cel mai mult şi chiar am observat că mi-au simțit lipsa pentru că eram foarte apropiat de ei, dar mai ales ştiam să găsesc căile să pătrund spre sufletul lor fragil şi în permanentă căutare. Şi gazda mea m-a primit cu entuziasm, eram doar ca şi copilul ei. Dar oare secretarul comitetului orăşenesc de partid ce-o fi zicând? m-am întrebat aşa într-o doară, că doar nu s-o fi dat la fund de tot, el şi căpitanul de la securitate. Să-i vizitez? „La ce bun" mi-am zis, poate doar ca să-mi stric buna dispoziție. Pot doar să aştept pentru că apar ei la interval. Încercasem să-mi revin să plutesc din nou în acelaşi bazin al existenței mele, să-mi refac terenul pe care l-am pierdut şi să-mi reclădesc existența. Era oare posibil? Poate că da. Poate că nu? Numai viitorul sau timpul aveau să-mi dovedească aceasta. În perioada următoare urma ca Irina să-şi sărbătorească ziua de naştere, chiar dacă nu-mi dăduse adresa foarte explicit, i-o reținusem aşa că i-am pregătit o mică surpriză. De mult nu mai scrisesem versuri, în ziua aceea am avut inspirație şi i-am scris o poezie în care făceam un inventar al sentimentelor mele, e foarte important ca atunci când ajungi la o răscruce să te reorientezi pentru a alege calea cea bună şi să vezi

cu cine mai porneşti al drum. Sistemul de relații dacă-l ai contează foarte mult, el te poate propulsa sau te poate arunca în prăpastie. Eu fusesem aruncat în prăpastie şi ieşisem cu mare greutate, nu vroiam să mai intru din nou, dar nici nu vroiam să aplic zicala „pentru a trece râul te faci frate şi cu dracul". Nu eu n-am să mă fac frate cu nimeni, văd o cale, o analizez, dacă e bună o urmez, dacă nu o abandonez. Mâna nu-mi tremurase când am scris versurile, cu atât mai puțin mintea, dar inima, sufletul ființei mele mi-a vibrat.

Eram construit psihic pentru a mă implica mult într-o relație, pentru a-mi confunda viața cu ea. De multe ori simțeam nevoia să mă agăț de ceva, care pentru eul meu constituia o bucurie interioară sau pur şi simplu o satisfacție, dacă nu aveam această trăire, e adevărat creată artificial sau construită doar în mintea mea, mă simțeam abandonat de viață, aruncat peste bordul corabiei. Iar o relație sentimentală îmi crea interior această bucurie. De multe ori ne întrebăm pentru ce trăim. Şi eu mă întreb adesea, nu ca filosof ci ca om, sunt întrebările fireşti ale vieții, ale existenței, cine sunt şi încotro merg? Care este „misia" mea în acest univers? Dacă am vreuna, cum pot să mi-o îndeplinesc? Care sunt obstacolele de care trebuie să mă feresc sau cum pot să le înving, deşi nimeni nu-şi face un plan pentru depăşirea obstacolelor, le trece sau nu le trece sau uneori poate să rămână atârnat. Făcându-mi un inventar al vieții am tras următoarele concluzii: ce obținusem până acum de la viață? O diplomă de profesor, un „stagiu" de trei luni la închisoare, două învinuiri pentru crimă şi o relație sentimentală, frumoasă, profundă, amețitoare pe alocuri care însă a murit după un timp, acum, era pe cale să reînvie. Eram în stare însă să mă înham din nou la drum? Mintea îmi spunea că da, inima oscila, era nehotărâtă, fizic aş fi putut „ataca" frontal problema, dar ce-mi mai rămânea altceva de făcut? Nu puteam însă să rămân prea mult în expectativă, eram un tip grăbit, iar timpul exercita o presiune fantastică asupra psihicului meu, motiv pentru care nu puteam suporta tictacul ceasului, simțeam că-mi trece câte o porțiune din viață cu fiecare bătaie a sa, era mai bine să nu-l aud. Poate se întâmpla aceasta pentru că psihicul meu făcea legătura

între naştere, creştere şi … final şi vroia să îndepărteze cât mai mult acest final. Trebuia să mă agăț de ceva existențial mai profund, nu de artificialități şi bucurii pasagere, poate astfel reuşesc să mă ancorez mai mult la o realitate, să mă bat mai mult pentru a smulge mai mult de la viață, dar mă opream repede pentru că după cum am simțit pe pielea mea acest fapt nu depindea numai de mine, împrejurările de multe ori jucau un rol hotărâtor. Nu-i aşa? Doar de atâtea ori mi-au fost potrivnice! Bine că nu mi-au făcut acasă percheziție cu ocazia arestării, pentru că ar fi dat peste documente tocmai bune de avut în atenție, caietele mele filosofice, caietele lui tata cu însemnări din război şi poate cu siguranță acum nu mai eram un om liber, pentru alte motive decât cele care mi se inventaseră. Eram convins că Irina nu-mi spusese totul, că mai păstrase o doză de mister pentru ea sau ceva de spus pentru mai târziu. Cine ştie? Poate nu era în măsură să-mi spună tot adevărul? Sau nu era lăsată să mi-l spună. Poate. Era atâta probabilitate în viața aceasta încât îmi era sau începea să-mi fie frică de enigme şi incertitudini. De fapt şi incertitudinea face parte din existența noastră, dacă am şti ce se va întâmpla cu noi peste o zi sau o săptămână nu ne-am lua măsuri de a ocoli necazurile? Cu siguranță. N-am mai vorbit la telefon cu Irina, deşi în sinea-mi simțeam această nevoie, trimitere către sufletul ei, aveam însă o reținere care izvora din teama de a sonda prea mult sufletul unui om şi poate nu aveam dreptul să fac aceasta. Dar cine are dreptul să intre în sufletele noastre fără voie? Eram în perioada febrilă a căutărilor, a încercărilor de a găsi un drum bătătorit, îmi căutam echilibrul. Profesia, numai ea nu-mi dădea acest echilibru, îmi conferea un statut care nu era de ajuns, pentru împlinire omul are nevoie de mai mult. Nu i-am dat telefon nici când a fost ziua ei de naştere, reținerea de care am amintit mă lega de mâini şi e picioare şi mai grav îmi astupa gura. La câteva zile după ziua ei de naştere am primit următoarea scrisoare:

„Ştiu că eşti sufletul meu pereche pe pământ, că nu cred să fie altă pereche pe pământ să simtă şi să se identifice unul cu celălalt aşa cum suntem noi. Regret nespus de mult că ți-am pricinuit atât necaz, dar ştii că în sufletul meu ai existat

întotdeauna, că acea despărțire a produs o rană care nu s-a vindecat nici astăzi după revedere. Separați nu poate exista fericire pentru nici unul dintre noi. Îți doresc să fi sănătos, să ai timp să stai mult timp lângă mine şi să mă iubeşti doar atât … cât te iubesc şi eu, o iubire în afara timpului şi a spațiului, noțiunile tale filosofice. N-aş putea supraviețui nici o zi fără tine, fără să ştiu că exişti undeva“. Această scrisoare m-a lăsat fără respirație. Lacrimile îmi izvorau ca dintr-un şuvoi interior pe care nu puteam să-l stăpânesc. Am plâns mult timp pentru că mă gâtuia emoția. Trebuia să fac ceva, trebuia să iau taurul de coarne. În sâmbăta acelei săptămâni am poposit în Bucureşti şi fără să-i dau telefon m-am înființat la uşa ei. Aveam nişte emoții! Simțeam cum mi s-au înmuiat genunchii, cum inima îmi bătea să-mi sară din piept, cum respirația mi-o lua la galop. Sunetul soneriei m-a trezit la realitate. Am aşteptat câteva secunde care mi s-au părut ore. Apoi în uşa întredeschisă a apărut capul ei, n-am văzut decât ochii aceea limpezi, mari, senini, cu o privire blândă, dar de multe ori pătrunzătoare. A deschis uşa pe de-a-ntregul şi s-a repezit în brațele mele:

— Cât mă bucur, cât mă bucur că ai venit! Iubitul meu, iubitul meu … mărturisea printre sărutările cu care nu mai contenea.

— Am venit … nu m-a lăsat să continui.

— Ştiu de ce ai venit, a spus după ce a închis uşa.

— De ce? am întrebat surprins.

— Să mă iubeşti, a spus cu cel mai firesc aer din lume.

— Da e adevărat, am spus, dar până la sfârşitul vieții. S-a oprit din îmbrățişare, m-a privit din nou, ca şi cum ar fi vrut să se convingă că eu sunt cel care i-a vorbit aşa.

— E o cerere în căsătorie? m-a întrebat după o pauză de câteva secunde.

— Nu, e o mărturisire cu sens mult mai larg şi mai profund decât o cerere în căsătorie în sensul că „nimic nu ne va despărți“.

Atunci pentru prima dată am văzut şi eu răsărind soarele, în sensul că a răsărit şi pentru mine, asemenea bucurie nu mai trăisem din copilărie, pentru că în fond şi dragostea înfloreşte în suflete de copii, dar floarea ei rodeşte numai în bătaia existenței,

pentru că existența este singura probă de încercare a sentimentelor omeneşti, ea oferă omului posibilitatea de a se autodepăşi, de a cuceri universul, inclusiv cel uman. „Am sosit, sunt eu cel adevărat pe care ai vrut să-l îngenunchezi, dragostea mea, dragostea noastră te-a învins, eşti la picioarele mele, eşti sclava mea. Te-am învins, existență!“

Editura Ministerului Administrației şi Internelor
Str. Mihai Vodă nr. 17, sector 5
Telefon: 021/313.76.63
Fax: 021/311.24.30
E-mail: editura@mi.ro